

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE HALK EĞİTİMİ MERKEZİ PROGRAMLARININ
BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA
MÜCADELE AÇISINDAN ETKİNLİĞİ: ANTALYA, MUĞLA,
VAN VE HATAY ÖRNEKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Doğan PEKER

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bayram COŞKUN

2023- MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE HALK EĞİTİMİ MERKEZİ PROGRAMLARININ
BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA
MÜCADELE AÇISINDAN ETKİNLİĞİ: ANTALYA, MUĞLA,
VAN VE HATAY ÖRNEKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Doğan PEKER

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bayram COŞKUN

2023-Muğla

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE HALK EĞİTİMİ MERKEZİ PROGRAMLARININ
BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA
MÜCADELE AÇISINDAN ETKİNLİĞİ: ANTALYA, MUĞLA,
VAN VE HATAY ÖRNEKLERİ**

DOKTORA TEZİ
Doğın PEKER
1841250012

Sosyal Bilimler Enstitüsünce
Doktora Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi:11/07/2023
Tezin Enstitüye Teslim Edildiğı Tarih:07/08/2023

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bayram COŞKUN
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Bilal DUMAN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ayşe YILDIZ ÖZSALMANLI
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Turgay UZUN
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Hatice Hicret ÖZKOÇ

2023-Muğla

TUTANAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 02/06/2023 tarih ve 1101/7 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile tez jürisi olarak atandığımız, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı **Doktora Programı** öğrencisi Doğan PEKER'in "Türkiye'de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği: Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri" adlı tezi incelemiş ve aday 11/07/2023 tarihinde saat 14:00'da tez savunma sınavına alınmıştır.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 38. maddesi doğrultusunda yapılan tez savunma sınavı sonucunda tezin **kabul** edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Bayram COŞKUN

Üye

Prof. Dr. Bilal DUMAN

Üye

Doç. Dr. Ayşe YILDIZ ÖZSALMANLI

Üye

Prof. Dr. Turgay UZUN

Üye

Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

YEMİN

Doktora tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği: Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/07/2023

Doğın PEKER

Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği: Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri

ÖZET

Bu çalışma, üç ana eksen üzerinde yürütülmüştür. Çalışma kapsamında önce beşeri sermayenin gelişimi, yoksulluk olgusu, yoksullukla mücadele yöntemleri, istihdam ve işsizlik gibi olgu ve kavramlar literatür bilgisine dayalı olarak ele alınmıştır. İkinci bir konu olarak, Türkiye’de yetişkin eğitimi açısından önemli bir fonksiyona sahip olan halk eğitimi merkezlerinin tarihsel gelişimi ve mevcut durumu incelenmiştir. Üçüncü eksen olarak; çalışma kapsamında Türkiye’deki halk eğitimi merkezleri üzerine bir alan araştırması yürütülmüştür. Bu alan araştırmasının ana amacı; beşeri sermayenin gelişmesinde eğitimin önemli bir etken olduğunu dikkate alarak, Türkiye’deki halk eğitimi merkezleri programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede etkinliğinin olup olmadığının tespiti biçiminde belirlenmiştir. Araştırma; Antalya, Hatay, Muğla ve Van illerindeki halk eğitimi merkezlerinin yönetici ve kursiyerlerinin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmanın tamamlanmasıyla programların kursiyerlerin teknolojiye uyum sağlama becerilerini artırdığı, kursiyerlerin dijital ve finansal okuryazarlıklarını etkin bir şekilde geliştirdiği ve kursiyerlere kişisel ve sosyo-kültürel gelişim fırsatları sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca programların istihdama katılımı ara eleman yetiştirmeye ve ortaöğretim seviyesindeki kursiyerlere daha çok katkı sağladığı belirlenmiştir. Böylece araştırmanın temel problemi olan halk eğitimi merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesinde ve yoksullukla mücadelede etkinliğinin olup olmadığı sorusu bu araştırmadan elde edilen nicel ve nitel veri sonuçlarına göre cevaplanmıştır ve etkinliğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler yardımıyla halk eğitimi programlarının daha iyi hale getirilmesine yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimler: Türkiye, Halk Eğitimi Merkezi, Yoksullukla Mücadele, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi

Human Capital Development and Struggle Against Poverty in Terms of the Effectiveness of Public Education Center Programs in Turkey: Antalya, Muğla, Van and Hatay Samples

ABSTRACT

This study was carried out on three main axes. Within the scope of the study, firstly, phenomena and concepts such as the development of human capital, the phenomenon of poverty, and methods of struggle against poverty, employment, and unemployment were discussed based on literature knowledge. Secondly, the historical development and current situation of public education centers, which have an important function in terms of adult education in Turkey, are examined. As the third axis, within the scope of the study, field research was conducted on public education centers in Turkey. The main purpose of this field research is to determine whether the programs of public education centers in Turkey are effective in improving human capital and the struggle against poverty, taking into account that education is an important factor in the development of human capital. Research was carried out with the participation of managers and trainees of public education centers in Antalya, Hatay, Muğla, and Van. Upon completion of the research, it was concluded that the programs increased trainees' ability to adapt to the technology, effectively developed the trainees' digital and financial literacy, and provided personal and sociocultural development opportunities. In addition, it has been determined that the programs contribute more to the training of intermediate staff and secondary education level trainees in terms of participation in employment. Thus, the question of whether public education center programs, which is the main problem of the research, is effective in the development of human capital and in the fight against poverty was answered according to the results of the quantitative and qualitative data obtained from this research, and it was concluded that it was effective. In addition, with the help of the obtained data, various suggestions have been developed to improve public education programs.

Keywords: Public Education Center Programs, Struggle Against Poverty, Human Capital Development

ÖNSÖZ

Ders ve tez aşamasında çok değerli katkılarından dolayı sayın danışmanım Prof. Dr. Bayram COŞKUN'a, desteği, yol göstericiliği, yeni bakış açısı sunan değerli görüşleri için çok teşekkür ederim.

Doktora ders aşaması ve tez konusu belirlemede çok değerli katkılarından dolayı Prof. Dr. Turgay UZUN, Doç. Dr. Doğan BIÇKI hocalarıma çok teşekkür ederim. Doktoraya başlamamda yol göstermesi ve desteği için Prof. Dr. Bilal DUMAN'a çok teşekkür ederim.

Doktora dersleri süresince Kamu Yönetimi alanındaki derslerde emeği geçen Prof. Dr. Özlem ŞAHİN GÜNGÖR'e, destekleri için Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK'e, Prof. Dr. Cem DİŞBUDAK'a, Doç. Dr. Ayşe YILDIZ ÖZSALMANLI'ya, Dr. Öğretim Üyesi Gözde Müşerref GEZGÜÇ KAYA'ya, Katkıları için Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ'e ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünün değerli hocalarına ve doktora arkadaşım İslam KÖSEOĞLU'na teşekkür ederim.

Saha çalışmasında izin ve desteklerinden dolayı Millî Eğitim Bakanlığı'na, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne, Antalya, Muğla, Van ve Hatay İl Millî Eğitim Müdürlüklerine ve bu illerdeki Hayat Boyu Öğrenme Şubelerine teşekkür ederim. Çalışmam esnasında yoğun çalışma şartlarında nitel çalışmada bizzat katılmaları ve nicel çalışmalarda çok değerli katkı ve destekleri için Antalya, Muğla, Van ve Hatay'da görev yapan halk eğitimi merkezi müdürlerine çok teşekkür ederim. Tez çalışmam süresi boyunca bana destek olan tüm mesai arkadaşlarıma ve desteklerinden dolayı ismini sayamadım kıymetli arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Her zaman olduğu gibi tez çalışmam süresince sabır ve destekleri için kıymetli eşim Hatice PEKER'e, kıymetli evlatlarım Furkan PEKER'e, Süleyman Yasin PEKER'e, Sena PEKER'e teşekkür ederim.

Doğan PEKER

11/07/2023

MUĞLA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ	XI
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ, YOKSULLUKLA MÜCADELE YÖNTEMLERİ

1.1.YOKSULLUK KAVRAMI	5
1.1.1. Mutlak Yoksulluk	6
1.1.2. Göreli Yoksulluk	8
1.1.3. İnsani Yoksulluk	9
1.2.BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ.....	10
1.2.1. Beşeri Sermaye Teorisi-Kapasite /Yapabilirlik Yaklaşımı.....	10
1.2.2. Eğitim	14
1.2.3. Sağlık	18
1.3. EĞİTİM SEVİYESİNİN YÜKSELTİLMESİ.....	27
1.3.1. Örgün Eğitim Seviyesi.....	28
1.3.1.1. Okul öncesi eğitim seviyesi	28
1.3.1.2. İlköğretim eğitim seviyesi.....	30
1.3.1.2.1. İlkokul eğitim seviyesi	30
1.3.1.2.2. Ortaokul eğitim seviyesi.....	31
1.3.1.3. Ortaöğretim seviyesi	34
1.3.1.4. Yükseköğretim seviyesi	35

1.3.2. Yaygın Eğitim.....	38
1.3.2.1. Halk eğitimi merkezleri ve olgunlaşma enstitüleri	38
1.3.2.2. Açık öğretim ortaokul, açık öğretim lise, mesleki açık öğretim lisesi.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YOKSULLUKLA MÜCADELE, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

2.1. SOSYAL TRANSFERLER (YARDIMLAR).....	44
2.1.1. Eğitim Transferleri.....	45
2.1.2. Sağlık Transferleri	48
2.1.3. Nakdi Transferler.....	49
2.1.4. Gıda ve Yakacak Transferleri	51
2.1.5. Diğer Sosyal Transferler	52
2.2. YEREL YÖNETİMLER	52
2.2.1. Antalya Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri	56
2.2.2. Muğla Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri	58
2.2.3. Van Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri	61
2.2.4. Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri	62
2.3. GENEL SAĞLIK SİGORTASI	65
2.3.1. Genel Sağlık Sigortası Amaç, Kapsam, Tanım	65
2.3.2. 11. Kalkınma Planında (2019-2023) Sosyal Güvenlik Sistemi	68
2.3.3. Yoksullukla Mücadele Açısından Genel Sağlık Sigortası.....	69
2.4. İSTİHDAM KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ	70
2.4.1. Tam İstihdam	71
2.4.2. Eksik İstihdam	71
2.4.3. Aşırı İstihdam	72
2.4.4. Kayıt Dışı İstihdam.....	72
2.4.5. Türkiye’de İstihdam Durumuna İlişkin Genel İnceleme	73
2.5. İŞSİZLİK KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ	77

2.5.1. İşsizlik Kavramı.....	77
2.5.2. İstemli (İradi) İşsizlik	78
2.5.3. İstem Dışı (Gayri-İradi) İşsizlik.....	78
2.5.4. Yapısal İşsizlik.....	79
2.5.5. Mevsimlik İşsizlik	79
2.5.6. Teknolojik İşsizlik	79
2.5.7. Konjonktürel İşsizlik	80
2.5.8. Arızı (Friksiyonel) İşsizlik.....	80
2.4.9. Gizli İşsizlik.....	80
2.5.10. Türkiye’de İşsizliğe Dair Genel Bir İnceleme.....	81
2.6. İSTİHDAM VE İŞ GÜCÜ PİYASASINI ARTICI POLİTİKALAR	89
2.6.1. İş Gücü Piyasası için Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri.....	89
2.6.2. Mevzuatta Danışmanlık ve Rehberlik	90
2.6.3. İŞKUR’un Mesleki Rehberlik ve Danışmanlık Uygulamaları	92
2.6.4. Girişimcilik Yardım Programları.....	95
2.6.5. İstihdam Programları	99

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK EĞİTİMİ (HAYAT BOYU ÖĞRENME)

3.1. HALK EĞİTİMİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE	101
3.2. OSMANLI DEVLETİ’NDE HALK EĞİTİMİ	106
3.2.1. Ahilik	106
3.2.2. Loncalar	106
3.2.3. Dernek ve Vakıflar	107
3.2.4. Terbiye Ocakları	107
3.2.5. Ordu	107
3.2.6. Çırak Okulları	108
3.2.7. Türk Ocakları.....	108
3.3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NDE HALK EĞİTİMİ	108

3.3.1. Halk Eğitimi Şubesi (1926)	108
3.3.2. Halk Derslikleri (1927).....	109
3.3.3. Millet Mektepleri (1928)	109
3.3.4. Halk Okuma Odaları (1930)	111
3.3.5. Halkevleri ve Halk Odaları (1932)	111
3.3.6. Köy Eğitim Kursları (1936)	112
3.3.8. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü (1960)	113
3.3.10. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2011)	114
3.4. MİLLÎ EĞİTİM ŞURALARINDA HALK EĞİTİMİ.....	116
3.4.1. Heyet-i İlmiye Kararları (1921-1926)	117
3.4.2. Birinci Millî Eğitim Şûrası (1939).....	117
3.4.3. İkinci Millî Eğitim Şûrası (1943)	118
3.4.4. Üçüncü Millî Eğitim Şûrası (1946)	119
3.4.5. Dördüncü Millî Eğitim Şûrası (1949).....	119
3.4.6. Beşinci Millî Eğitim Şûrası (1953).....	119
3.4.7. Altıncı Millî Eğitim Şûrası (1957).....	120
3.4.8. Yedinci Millî Eğitim Şûrası (1962)	120
3.4.9. Sekizinci Millî Eğitim Şûrası (1970).....	121
3.4.10. Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası (1974)	121
3.4.11. Onuncu Millî Eğitim Şûrası (1981)	122
3.4.12. On birinci Millî Eğitim Şûrası (1982)	122
3.4.13. On ikinci Millî Eğitim Şûrası (1988).....	122
3.4.14. On üçüncü Millî Eğitim Şûrası (1990)	123
3.4.15. On dördüncü Millî Eğitim Şûrası (1993).....	123
3.4.16. On beşinci Millî Eğitim Şûrası (1996).....	124
3.4.17. On altıncı Millî Eğitim Şûrası (1999).....	125
3.4.18. On yedinci Millî Eğitim Şûrası (2006)	126
3.4.19. On sekizinci Millî Eğitim Şûrası (2010).....	127
3.4.20. On dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası (2014)	128
3.4.21. Yirminci Millî Eğitim Şûrası (2021)	129
3.5. KALKINMA PLANLARINDA HALK EĞİTİMİ	130

3.5.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).....	130
3.5.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).....	131
3.5.3 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977).....	132
3.5.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1983).....	133
3.5.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).....	134
3.5.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).....	134
3.5.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)	134
3.5.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	135
3.5.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013).....	135
3.5.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)	135
3.5.11. On birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023).....	136
3.6. HAYAT BOYU ÖĞRENME STRATEJİ BELGELERİ	136
3.6.1. Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2009-2013)	137
3.6.2. Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)	140
3.7. HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİ İLE MEVCUT DURUM	141
3.7.1. Hayat Boyu Öğrenme Kurumlarının Mevcut Durumları	141
3.7.1.1. Halk Eğitimi Merkezleri Mevcut Durumu	141
3.7.1.2. Olgunlaşma Enstitüleri Mevcut Durumu	143
3.7.2. Halk Eğitimi Merkezleri Personel Durumu.....	145
3.7.3. Halk Eğitimi Merkezi (Hayat Boyu Öğrenme) Programları	146

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ÇALIŞMASI: ANTALYA, MUĞLA, VAN VE HATAY ÖRNEKLERİ VE UYGULAMA

4.1. KURSİYERLERE NİCEL UYGULAMA VE BULGULARI	151
4.1.1. Araştırma Metodolojisi	151
4.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	151
4.1.3. Verilerin Toplanması	151

4.1.4. Kursiyer Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği	152
4.1.5. Araştırmanın Hipotezleri	153
4.1.6. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	153
4.1.7. Kursiyer Ölçeği İçin Güvenilirlik Testi	154
4.1.8. Normallik Testi	155
4.2. KURSIYERLERE UYGULANAN NİCEL ANKET FORMU BULGULARI	156
4.2.1. Kursiyer Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	156
4.2.2. Kursiyerlere Ait Bulgular	157
4.3. YÖNETİCİLERE NİCEL UYGULAMA VE BULGULARI.....	163
4.3.1. Araştırma Metodolojisi	163
4.3.2. Araştırmanın Evreni.....	163
4.3.3. Verilerin Toplanması	164
4.3.4. Yönetici Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği	164
4.3.5. Araştırmanın Hipotezleri	165
4.3.6. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	165
4.3.7. Yönetici Ölçeği İçin Güvenilirlik Testi	167
4.3.8. Normallik Testi	167
4.4. YÖNETİCİLERE UYGULANAN NİCEL ANKET FORMU BULGULARI	168
4.4.1. Halk Eğitimi Merkezi Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler.....	169
4.4.2. Yöneticilere Ait Bulgular	171
4.5. NİTEL UYGULAMA VE BULGULARI.....	174
4.5.1. Araştırma Metodolojisi	174
4.5.2. Araştırmanın Evreni.....	174
4.5.3. Verilerin Toplanması	175
4.5.4. Nitel Veri Toplama Tekniği; Derinlemesine Görüşmeler	176
4.5.5. Nitel İçerik Analizi	176
4.5.6. Araştırma Etiği.....	176
4.5.7. Veri Toplama Süreci.....	177

4.5.8. Verilerin Çözümlemesi	177
4.5.9. Bulgular ve Yorum	178
4.5.9.1. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Tanıtıcı Bilgileri	179
4.5.9.2.Halk Eğitim Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesine Etkileri	183
4.5.9.3. Halk Eğitimi Merkezi Programlarının İşsizliğe, Meslek Edindirmeye, Girişimde Bulunmaya Etkileri	219
4.5.9.4. Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Yoksullukla Mücadeleye Etkileri	292
4.5.9.5. Halk Eğitimi Merkezi programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Kavramları ve Aralarında İlişki Sonuçları.....	321
4.5.9.6. Alan Araştırması Yapılan Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde Oluşan Sonuçların Karşılaştırılması.....	328
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	334
KAYNAKÇA	353
EKLER.....	372
EK-1 ETİK KURUL KARARI.....	372
EK-2 ARAŞTIRMA İZNİ YAZISI	373
EK-3 ARAŞTIRMA İZNİ YAZISI İL İZNİ ÖRNEK.....	374
EK-4 ÖLÇEK GELİŞTİRME İZNİ.....	375
EK-5: GÖRÜŞME FORMU.....	376
EK-5 (Devam) GÖRÜŞME FORMU	377
EK-6: YÖNETİCİ ANKET FORMU.....	379
EK-6: (Devam) YÖNETİCİ ANKET FORMU	380
EK:7: KURSİYER ANKET FORMU	381
EK:7: (Devam) KURSİYER ANKET FORMU	382

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 1. Türkiye Puan kartı-1	14
Şekil 1. 2. Türkiye Puan Kartı-2	14
Şekil 1. 3. Doğumda Beklenen Yaşam Süresi Karşılaştırılması	21
Şekil 1. 4. Bebek Ölüm Hızları Karşılaştırılması.....	22
Şekil 4. 1. Okuma-Yazma Becerisi ve Temel Eğitim Eksikliği Konusunda Kodlar Arası İlişki.....	198
Şekil 4. 2. Kapsayıcı Eğitim Yönünden Kod İlişkisi	207
Şekil 4. 3. Programlarının Yaygınlaştırılmasında Kod Liste İlişkileri.....	215
Şekil 4. 4. Üretime Yönelik Nitelik Yetiştirme Kod İlişkisi.....	231
Şekil 4. 5. Girişimcilik ile Kod İlişkisi	242
Şekil 4. 6. Üretkenlik Kod İlişki Listesi.....	245
Şekil 4. 7. Kendine Güven kazandırma Kod İlişkisi.....	246
Şekil 4. 8. Mutlu İnsan Olma Tutumu Kod ilişkisi.....	247
Şekil 4. 9. Sosyalleştirme Fonksiyonu İlişkisi	248
Şekil 4. 10. Halk Eğitimi Merkezi Programları ve Kişisel Gelişim Kavramı İlişkisi	249
Şekil 4. 11. Modül Kavramı Kod Liste İlişkisi	269
Şekil 4. 12. Belge ve Belgelendirme Kavramı Kod listesi.....	276
Şekil 4. 13. Belgelerin Kursiyerlere Sağladığı Faydalar Kod listesi.....	277
Şekil 4. 14. Belge ile İşe Giriyorlar Kod Listesi	278
Şekil 4. 15. Aktif Nüfusun (24-64) İstihdama Katılımı Kod Listesi.....	280
Şekil 4. 16. Finansal Okur-yazarlık Kod Listesi	284
Şekil 4. 17. Kursların Açılmasında Öncelikler Kod Listesi.....	290
Şekil 4. 18. Kadının Toplumdaki Yerinin Güçlenmesi Kod Listesi	295

Şekil 4. 19. Yaşlı Nüfus Kurslar Kod listesi	300
Şekil 4. 20. İş Gücü Piyasası Kod Listesi	304
Şekil 4. 21. İş Birliği İlçe Tarım ile İş Birliği Kod Listesi	309
Şekil 4. 22. Kırsal Kesim Kod Listesi.....	312
Şekil 4. 23. Sosyal Dışlanma Kod Listesi	317
Şekil 4. 24. Sosyal Yardımlar Kod listesi	320
Şekil 4. 25. Halk Eğitimi Merkezi Programları Kavramı Kod Listesi.....	322
Şekil 4. 26. Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi Kavramı Kod Listesi.....	324
Şekil 4. 27. Yoksullukla Mücadele Kavramı Kod Listesi.....	325
Şekil 4. 28. Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Kavramı Arasında İlişki.....	327
Şekil 4. 29. Hatay ve Van İllerinin Karşılaştırılması	328
Şekil 4. 30. Hatay ve Antalya İllerinin Karşılaştırılması	329
Şekil 4. 31. Hatay ve Muğla İllerinin Karşılaştırılması	330
Şekil 4. 32. Van ve Antalya İllerinin Karşılaştırılması	331
Şekil 4. 33. Van ve Muğla İllerinin Karşılaştırılması	332
Şekil 4. 34. Antalya ve Muğla İllerinin Karşılaştırılması	333

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1. Küresel İnsan Sermayesi Endeksi.....	13
Tablo 1. 2. Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretime Ait Yıllara Göre Bütçesi.....	15
Tablo 1. 3. Türkiye ve Norveç Ülke Kartlarının Karşılaştırılması	17
Tablo 1. 4. Demografik Özellikler (Yıllara Göre)	20
Tablo 1. 5. Uygulama İllerinde Demografik Göstergeler	21
Tablo 1. 6. Enfeksiyon Hastalıkları Vaka Sayıları.....	22
Tablo 1. 7. Enfeksiyon Hastalıkları Nüfusa Oranları (100.000 Nüfusta)	23
Tablo 1. 8.15 Yaş Üstü Zihinsel Problem Görülme Hızı.....	24
Tablo 1. 9. Sağlık Hizmeti Veren Faal Kuruluş Göstergeleri	25
Tablo 1. 10. Yıllara Göre Cari, Kamu Yatırımları ve Harcamaları	26
Tablo 1. 11. Genel Bütçeli Kamu Kurum ve Kuruluşlarının 2019 Bütçeleri	27
Tablo 1. 12. Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları (Net-Brüt/Cinsiyet-Yaş) ...	29
Tablo 1. 13. İlköğretim (İlkokul) Okullaşma Oranları (Net-Brüt/Cinsiyet-Yaş).....	30
Tablo 1. 14. İlköğretim (Ortaokul) Okullaşma Oranları (Net-Brüt/Cinsiyet-Yaş)	31
Tablo 1. 15. Dünya Bankası Gelir Gruplarına Göre Okuma-Yazma Bilmeyen	32
Tablo 1. 16. Dünya Bankası Gelir Gruplarına Göre Nüfus Sayıları	33
Tablo 1. 17. Dünya Bankası Gelir Gruplarına Göre Nüfus/Okuma oranı %	33
Tablo 1. 18. Unesco Verilerine Göre Türkiye’de Okuma-Yazma Bilmeyen	33
Tablo 1. 19. Ortaöğretim Seviyesi Eğitim	34
Tablo 1. 20. Yükseköğretim Seviyesi Eğitim	37
Tablo 1. 21. Yaygın Eğitim Kurumları İstatistikî Bilgileri	39
Tablo 1. 22. Açık Öğretim Ortaokul Türkiye ve Antalya, Muğla, Van, Hatay	41
Tablo 1. 23. Türkiye’de Yıllara Göre Okul Tür/Öğretmen/Öğrenci/Mezun Sayıları (İlkokul-Ortaokul)	42
Tablo 1. 24. Türkiye’de Yıllara Göre Okul Tür/ Öğretmen/ Öğrenci/ Mezun Sayıları (Genel Ortaöğretim/Mesleki Tek. Ortaokul-Lise)	43
Tablo 2. 1. 2021 Yılı Taşıma, Ücretsiz Kitap ve Yemek Eğitim Transferleri Tablosu	46
Tablo 2. 2. Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranı 2010-2021.....	47

Tablo 2. 3. Nakdi Sosyal Koruma Yardımlarının Risk/İhtiyaç Gruplarına Göre Dağılımı, 2013-2021	51
Tablo 2. 4. Yerel Yönetimlerin Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamaları	54
Tablo 2. 5. Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Öngörülen Sosyal Transferler	56
Tablo 2. 6. Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Yaygın Eğitime Katılım	57
Tablo 2. 7. Antalya Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021)	57
Tablo 2. 8. Antalya Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri.....	58
Tablo 2. 9. Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transferler.....	59
Tablo 2. 10. Muğla Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021).....	60
Tablo 2. 11. Muğla Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri	60
Tablo 2. 12. Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transferler	61
Tablo 2. 13. Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında İnşaat İşleri	61
Tablo 2. 14. Van Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri.....	62
Tablo 2. 15. Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transferler....	63
Tablo 2. 16. Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transfer.....	63
Tablo 2. 17. Hatay Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri.....	64
Tablo 2. 18. Türkiye, Sigortalı, Aktif, Toplam (4a, 4b, 4c) Kişi Sayıları.....	66
Tablo 2. 19. Antalya, Hatay, Muğla, Van, Sigortalı, Aktif Kişi Sayıları.....	67
Tablo 2. 20. Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Hedefler	68
Tablo 2. 21. Türkiye’de Sektörlere Göre İstihdam Durumu.....	74
Tablo 2. 22. Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayıları.....	75
Tablo 2. 23. Açık İşlerde Cinsiyete Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi (%).....	76
Tablo 2. 24. Türkiye’de Temel İşgücü Göstergeleri	82
Tablo 2. 25. İş Gücüne Ait Tamamlayıcı Göstergeler	83
Tablo 2. 26. Genç Nüfus İstatistiği (NEET)	84
Tablo 2. 27. Genç Nüfus İstastiği (NEET).....	85
Tablo 2. 28. İş Gücüne Dâhil Olmama Nedenleri.....	87
Tablo 2. 29. Aranılan Meslek Gruplarına Göre İşsizlik.....	88
Tablo 2. 30. İş Arama Sürelerine Göre İşsizlik.....	88
Tablo 2. 31. İş Arama Kanallarına Göre İşsizler İstatistiği.....	89

Tablo 2. 32. İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri (2010-2022)	94
Tablo 3. 1. Türkiye’de İl, İlçe ve Halk Eğitimi Merkezi Sayıları	142
Tablo 3. 2. İlçe Sayısından Fazla Halk Eğitimi Merkezleri olan İller	143
Tablo 3. 3. Alan Araştırması Yapılan İllerindeki Halk Eğitimi Merkezleri	143
Tablo 3. 4. Türkiye’de Olgunlaşma Enstitülerinin Mevcut Durumu	144
Tablo 3. 5. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Personel Durumu.....	145
Tablo 4. 1. Ölçeğin Alt Boyutları ve Alt Boyut Maddeleri	153
Tablo 4. 2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlikleri	155
Tablo 4. 3. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutları İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler.....	156
Tablo 4. 4. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	157
Tablo 4. 5. Yaş Değişkeni Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin One Way Anova ve Tukey Testi Sonuçları ve Yorumları	158
Tablo 4. 6. Cinsiyet Değişkeni Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin Indepented Sample T Testi Sonuçları ve Yorumu	159
Tablo 4. 7. Mezuniyet Durumu Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin One Way Anova ve Tukey Testi Sonuçları ve Yorumları	160
Tablo 4. 8. Kursun Yapıldığı Şehir Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin One Way Anova ve Tukey Testi Sonuçları ve Yorumları	161
Tablo 4. 9. Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin Korelasyon Analizi	162
Tablo 4. 10. Kursiyer Ölçeği Katılımcı Cevapları Analizi	163
Tablo 4. 11. Ölçeğin Alt Boyutları ve Alt Boyut Maddeleri	164
Tablo 4. 12. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlikleri	167
Tablo 4. 13. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutları İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler.....	168
Tablo 4. 14. Yönetici Katılımcılara İlişkin Bilgiler	170
Tablo 4. 15. Yönetici Katılımcılara İlişkin Bulgular (H1-H12).....	171

Tablo 4. 16. Yönetici Katılımcılara İlişkin Bulgular (H13-H16).....	172
Tablo 4. 17. Yönetici Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin Korelasyon Analizi	173
Tablo 4. 18. Yönetici Ölçeği Katılımcı Cevapları Analizi.....	174
Tablo 4. 19. Nitel Araştırmaya Katılmaya Onam Verme	180
Tablo 4. 20. Katılımcıların Cinsiyet İstatistiği.....	180
Tablo 4. 21. Katılımcıların Branş İstatistiği.....	181
Tablo 4. 22. Katılımcıların Eğitim Durumları İstatistiği.....	181
Tablo 4. 23. Katılımcıların Görev Yeri İstatistiği	182
Tablo 4. 24. Katılımcıların Yaş İstatistiği	182
Tablo 4. 25. Katılımcıların Meslekteki Kıdem Yılı İstatistiği	182
Tablo 4. 26. Katılımcıların Halk Eğitimi Merkezlerinde ki Yöneticilik Süreleri	183
Tablo 4. 27. Kursiyerleri Teknolojik Gelişmelere Adapte Etme Kod İstatistiği	188
Tablo 4. 28. Okuma-Yazma Becerisi Eksikliği ile İlgili Kod Listesi	197
Tablo 4. 29. Kapsayıcı Eğitimle İlgili Yönetici Görüşü Kod listesi	206
Tablo 4. 30. Hayat Boyu Öğrenme Anlayışının Yaygınlaştırılması Kod Listesi.....	214
Tablo 4. 31. Üretime Yönelik Nitelikli İnsan Yetiştirme Kod Listesi	229
Tablo 4. 32. Girişimcilik Kod Listesi	243
Tablo 4. 33. Üretkenlik Kod Listesi.....	244
Tablo 4. 34. Kendine Güven Kod Listesi.....	246
Tablo 4. 35. Mutlu Olma Tutumu Kod Listesi	247
Tablo 4. 36. Sosyalleştirme Fonksiyonu Kod Listesi	248

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ADEM: Aile Destek Merkezi

AİP: Aktif İstihdam Politikaları

ARGE: Araştırma Geliştirme

BİLDEMER: Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği Programı

BM: Birleşmiş Milletler (United Nations)

BSYS: Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi

DEF: Dünya Ekonomik Forumu
(World Economic Forum)

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

GSS: Genel Sağlık Sigortası

GSYH: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla

GSYHB: GSYH Büyüme

HBÖ: Hayat Boyu Öğrenme

HBÖGM: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

HEM: Halk Eğitimi Merkezi

HDP: Hızlandırıcı Destek Programı

ICLS: International Conference of Labour Statisticians
(Uluslararası Çalışma İstatistikleri Konferansı)

ILO: International Labour Organization
(Uluslararası Çalışma Örgütü)

İŞGEM: İş Geliştirme Merkezleri

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi

KOBİGEL: KOBİ Gelişim Destek Programı

KBSR: Küresel Beşeri Sermayesi Raporu

(The Global Human Capital Report)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MESEM: Mesleki Eğitim Merkezi

MYK: Mesleki Yeterlilik Kurumu Başkanlığı

NEET: Ne Eğitimde Ne İstihdamda

(Neither in Education Nor in Employment)

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

(Organisation for Economic Co-operation and Development)

PİP: Pasif İstihdam Politikaları

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

RG: Resmî Gazete

RET: Rikardo Eşdeğerlilik Teorisi

SUT: Sağlık Uygulamaları Tebliği

SÜDP: Stratejik Ürün Destek Programı

SYDV: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

TEKMER: Teknoloji Merkezleri

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TL: Türk Lirası

UKM: Uluslararası Kuluçka Merkezi

URAK: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu

ÜFE: Üretici Fiyat Endeksi

WEG: İş Deneyimi Hibesi (Work Experience Grant)

WHO: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Beşerîyetin dünya tarihinde yerini almaya başladığı andan itibaren, ihtiyaçları var olagelmıştır. Bu ihtiyaçlar, temel yaşam malzemeleri, barınma, güvenlik gibi insan için gerekli olan her şeyi içine almaktadır. Ne var ki her insan ihtiyaçlarını aynı düzeyde karşılama şansına sahip değildir. İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan yoksulluk, günümüzün gelişmekte olan ülkelerinin temel sorunudur. Gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra gelişmiş ülkelerde de yoksulluk sorunu görülmektedir. Özellikle 1970 krizinden sonra, 1980’lerde dünyayı etkileyen küreselleşme ve neo-liberal politikaların etkisi ile ana aktör olan devletler, refah devleti politikalarını terk ederek, serbest piyasa ekonomisine geçmiş ve özelleştirmeler yaşanmıştır. Devletin küçülmesi, özel sektörün piyasaya daha hâkim olması devleti üreten değil dümen tutan pozisyonuna yerleştirmiştir. Küreselleşmenin yanında dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler çok hızlı etkisini göstermiştir. Bu teknolojik gelişmeler toplumları da dönüştürmeye başlamıştır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler bilginin hızlı akışıyla birlikte geleneksel olan ne varsa değişime, dönüşüme uğratmıştır. Bu değişime uğrayan araçların başında üretim tarzları, eğitim gibi toplum için önemli olan faktörler bulunmaktadır. Bu değişim ailenin de geleneksel yapısını değiştirmiş ve aile yapısında aşınmalar meydana getirmiştir. Post-modern dönemde bireysellik daha fazla ön plana çıkmıştır.

Yoksulluk; tanımları, türleri ve çözüm yolları ile çok çeşitlilik göstermektedir. Yoksulluğu ortaya çıkaran farklı nedenler olduğu için bunlarla mücadele konusunda da farklı yöntemlerin uygulanması gerekmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak da çok farklı mücadele yöntemleri ortaya atılmıştır. Farklı bilim dallarında yoksulluk sorunu ile araştırmalar yapılmıştır. Yoksullukla mücadele açısından çok farklı disiplinlerde araştırmalar yapılmıştır. Ancak eğitim alanında sınırlı sayıda araştırma yapıldığı literatürden anlaşılmıştır.

Bilgi toplumuna geçiş ve küresel rekabet bireyin kendisini sürekli yenilemesi, yeni durumlara adapte etmesi gerektiği sonucunu doğurmuştur. Bireyin örgün eğitimde öğrenmelerinin sürekli güncellenme gerekliliği, hayat boyu öğrenmenin önemini arttırmıştır. Uluslararası ekonomik ve siyasi aktörler de hayat boyu (yaşam boyu) öğrenmeyi gündemlerine almışlardır. Nitekim Avrupa Birliği 1996 yılını “hayat

boyu öğrenme yılı” kabul ederek, yetişkin eğitime dikkat çekmiş, vatandaşlarının niteliğini artırmak için hayat boyu öğrenmeyi merkezine alan politikaları benimsemiştir. Bu durum hayat boyu öğrenme ile yetişkin eğitiminin önemsendiğini göstermektedir¹. AB üyesi ülkelerdeki vatandaşların, hayat boyu öğrenme ile küreselleşmenin yarattığı eşitsizlikten, işsizlikten ve gelir kaybından en az zarar ile kurtulmaları hedeflenmiştir.

Küresel ve ulusüstü aktörlerin dünyada uyguladıkları serbest piyasa ve neo-liberal politikaların olumsuz etkilerini bertaraf etmek adına özellikle insanların işlerini kaybetmelerini, giderek yoksullaşmalarını engellemek için yardım projeleri sağladıkları ve yoksulluğu gündemlerine aldıkları görülmektedir.

Bireyin hayatını sürdürmesi, ekonomik faaliyetlerde bulunması, yoksulluk sınırına düşmemesi için beşeri sermayesinin yüksek olmasını gerektirmektedir. Ekonomik faaliyetlerde son dönemlerde beşeri sermayeye yatırımın önemi artmıştır. Beşeri sermayeye yatırımın öneminin artması bireyin rekabet edebilirliğini artırmaktır. Bireyin beşeri sermayesini artırmanın en önemli faaliyet alanı eğitimidir.

Türkiye’de beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele açısından halk eğitimi merkezi programlarının etkisi bakımından literatür taraması yapıldığında alan araştırmasının görece sınırlı ve eksik olduğu tespit edilmiştir. Bu durum beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliğinin hakkında bilgi üretilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur.

Bu çalışmada yoksulluk olgusuna, kamu yönetimi, eğitim-öğretim ve ekonomi disiplinlerinin perspektiflerinden bakılarak, çözüm yollarının sunulması hedeflenmektedir. Çalışmanın bir diğer hedefi ise Türkiye’de yoksulluk olgusunun, temel mücadele alanlarını araştırmak ve beşeri sermayenin gelişmesinde önemli bir etken olan eğitimin yoksulluk olgusu açısından etkinlik düzeyini hayat boyu öğrenme merkezinde anlamaktır. Bu bağlamda gerekli etik kurul izni alınarak Millî Eğitim Bakanlığı’nın ilgili birimi olan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne müracaat edilmiştir. Bakanlık tarafından araştırmanın yapılmasına izin verildikten sonra alan araştırması için uygulama yapılacak illerin İl Millî Eğitim Müdürlüklerine araştırma

¹ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995D2493>, 2020)

yapılması hususunda Bakanlığın izni ile müracaat edilmiştir. Gerekli resmi izinler alındıktan sonra halk eğitimi merkezlerindeki kursiyerlerine ve müdürlerine nicel anket uygulanması ve halk eğitimi merkezi müdürlerine nitel tasarımlı görüşme formları 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde 01.09.2021/31.01.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda aktarılan amaçlar çerçevesinde gerçekleştirilen “Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkisi: Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri” isimli bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde yoksulluk ve beşeri sermayenin geliştirilmesi ile yoksullukla mücadele yöntemleri ele alınmıştır. Yoksulluk ve beşeri sermayenin geliştirilmesinin kavramsal çerçevesi, yoksullukla mücadele yöntemleri, eğitim seviyesinin yükseltilmesi alt başlıkları ele alınmıştır. Yoksulluk çeşitleri teorik açıdan irdelenmiştir. Beşeri sermayenin geliştirilmesi bağlamında Dünyada ki 130 ülke ile özellikle gelişmiş ilk yirmi ülke ve Türkiye’nin beşeri sermaye endeksleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde yoksullukla mücadele yöntemlerinden olan sosyal transfer çeşitleri ve uygulamaları ele alınmıştır. Yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin faaliyetleri ile alan araştırması yapılan dört ildeki büyükşehir belediyelerin stratejik planları, faaliyet raporları ve performans programları ile birlikte ele alınarak faaliyetlerini gerçekleştirmeleri detaylı şekilde irdelenmiştir. Genel sağlık sigortasının temel mevzuatı ve kapsamı ve amaçları ele alınmıştır. 11. Kalkınma planında sosyal güvenlik sistemi detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Yoksullukla mücadele açısından sosyal güvenlik sistemi incelenmiştir. İstihdam kavramı ve çeşitleri kavramsal açıdan ele alınarak Türkiye’de ki istihdam durumu, sektörlerin durumu genel incelemesi yapılmıştır. İşsizlik kavramı ve çeşitlerinin teorik açıdan ele alınarak Türkiye’de ki işsizliğin genel durumu irdelenmiştir. Türkiye’de istihdamı artırıcı ve işsizliği azaltıcı uygulamalar, iş gücü piyasası için rehberlik faaliyetleri, girişimcilik yardım programları ile istihdam programları ele alınmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde halk eğitiminin kavramsal çerçevesi, tarihsel gelişimi bağlamında Osmanlı Dönemi, Türkiye Cumhuriyeti Döneminde detaylı bir

şekilde ele alınmıştır. Halk eğitiminin gelişimi Millî Eğitim Şuralarında, Kalkınma planlarında ele alınmıştır. Halk eğitimi merkezleri, Hayat Boyu Öğrenme Strateji belgelerinde incelenmiştir. Türkiye’de ki halk eğitimi merkezlerinin mevcut durumu ele alınarak sayısal verileri oluşturulmuştur. Hayat boyu öğrenme kurumlarının mevcut durumları ortaya konmuştur. Halk eğitimi merkezi programlarının genel ve mesleki alanlarla durumları ve kurs programları ele alınmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde alan araştırması kapsamında veri toplama aracı olarak kursiyer ve yöneticilere nicel tasarımlı anket formu uygulanmıştır. Yöneticilerle nitel tasarımlı yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda alan araştırması olarak seçilen Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerindeki halk eğitimi merkezlerindeki kursiyerlere ve müdürlere Google form üzerinden nicel anket uygulanmıştır. Bu illerden 2988 kursiyer ve 61 halk eğitimi merkezi müdüründen anket formu eksiksiz olarak geri dönüş sağlanmıştır. Araştırmanın anket formu üzerinden katılımcılara ait demografik bilgiler, beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadele algıları, girişimcilik, kendine güven, işe ulaşma, gelir artışı vs. halk eğitimi merkezi programlarının etkinliğine yönelik nicel veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerin SPSS programı yardımıyla sistematik bir hale getirmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca bu bölümde 58 halk eğitimi merkezi müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler 3 ana kavram altında literatür taramasından oluşturulan temalar aracılığıyla MAXQDA 2022 22.2.0 nitel analiz programıyla içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Literatürden elde edilen temalara ek olarak içerik analizinde oluşan temalar da ortaya çıkartılmıştır. Nitel tasarımlı elde edilen sonuçlar iller arası iki vaka analizleri yapılmıştır. Nicel ve nitel araştırma bulguları karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Sonuç bölümünde, literatür ve alan araştırması sonucunda elde edilen bulgular üzerinden genel bir değerlendirme yapılmıştır. Yoksullukla mücadele, beşeri sermayenin geliştirilmesi ve halk eğitimi merkezi programlarının uygulanmasına yönelik çeşitli öneriler ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ, YOKSULLUKLA MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Çalışmanın bu bölümünde yoksulluk ve beşeri sermayenin geliştirilmesi ile yoksullukla mücadele yöntemleri ele alınmıştır. Yoksulluk ve beşeri sermayenin geliştirilmesinin kavramsal çerçevesi, yoksullukla mücadele yöntemleri, eğitim seviyesinin yükseltilmesi alt başlıkları ele alınmıştır.

1.1. YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluk, bulunduğu zamana, mekâna, bireye, topluma göre değişkenlik gösterse de insanlık tarihi kadar eski bir problem kaynağıdır. Nitekim her ülkenin çözmesi gereken ortak nitelikli bir problemdir. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerin ortak problemi iken son dönemlerde gelişmiş ülkelerin de problemi olan yoksulluk, Beveridge’e (1942) göre “insanlığın yüz karası” olarak tabir edilmiştir. Yoksulluk, boyutu, ölçülmesi, nedenleri, çok farklı bileşenleri olan, ayrıca değişkenleri arasında farklılıklar gösteren sosyal bir olgudur. Farklı nedenlerden ötürü tanımlaması ve çeşitleri konusunda tam bir birliktelik yoktur.

Yoksulluğun sözcük anlamı, “yoksul olma durumu, yoksuzluk, variyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik, verimsizlik, yetersizlik” olarak ifade edilmektedir (<https://sozluk.gov.tr>. 2023). Yoksulluğu en temel bağlamda anlamak gerektiğinde temel gıda maddelerinden yoksunluktur. Yoksulluk, temel ihtiyaçları karşılayamamanın, bireyin gelir eksikliğinin karşılığı olarak anlamak durumu olarak ifade edilmektedir. Temel ihtiyaç gereksinimlerinin karşılanamaması, gelir eksikliği ile birlikte insani gereksinimler ve beşeri sermaye gelişiminin sağlanamaması

kavramları da yoksulluğun içine girerek farklı tanımların yapılması durumunu gerektirmektedir (Özsoy, 2019: 32). Dolayısıyla yoksulluğun literatürde birçok tanımına rastlamak mümkündür. İhtiyaçların karşılanamaması, kavramın en temel anlamıdır. Yoksulluğa farklı bir bakış açısı ile bakan Sen'in (1990) yaklaşımında özgürlük, kapasite, yoksunluk, sosyal dışlanma, ulaşılabilirlik çabası gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır (Metin, 2014: 6316).

Beşerî gereksinimlerle ilgili olan yoksulluk, toplumsal varlık olan insanın fiziksel olarak hayatını idame ettirmesi için gıda ihtiyaçlarıyla birlikte ısınma, barınma, sağlık, eğitim, kültürel, ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Fakat insanın hayatını idame ettirmesi için gerekli olan bu ihtiyaçların birçok bileşen ve değişkenden etkilenmektedir. Nitekim toplumun ortalama sayılacak yaşam seviyesi ile karşılaştırıldığında yoksul ve yoksun kesimler bu seviyenin altında olduğu kabul edilen kesimdir (Benli ve Yenihan, 2018: 3).

Yoksulluğun tanımında karşılaşılan sorunların başında zamana, mekâna ve toplumlara göre farklılık göstermesinin yanı sıra sadece ekonomik ölçütlerle tanımlamakta problem olarak ortaya çıkmaktadır. Yoksulluğun tanımında ekonomik ölçütlerin yanında sosyal ve insani ölçütlerin de kullanılması zaruriyetini ortaya çıkartmaktadır (Özsoy, 2019: 29).

Yoksulluğun tanımlanmasında ölçülerin farklılaşması bağlamında yoksulluğun türlerini ortaya çıkartmaktadır. Yoksulluğun tür olarak farklı ölçütler ile yaklaşımları da ortaya çıkmıştır. Literatürde en sıklıkla görülen yoksulluk türleriyle birlikte yaklaşımlar bağlamında mutlak ve göreceli yoksulluk, insani yoksulluk şeklinde ortaya çıkmaktadır (Benli ve Yenihan, 2018: 4-8; Özsoy, 2019:8-11). Yoksulluğun “zaman”, “mekân”, “davranış biçimi” boyutları bağlamında ise “kalıcı yoksulluk”, “semt yoksulluğu/getto yoksulluğu”, “sınıf-altı yoksulluğu” türleri de vardır (Bıçkıcı, 2015: 49). Mekânsal açıdan kent ve kırsal yoksulluğu türleri de literatürde görülmektedir (Benli ve Yenihan, 2018: 8).

1.1.1. Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk kavramı, “İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olamama durumu” şeklinde ifade edildiği gibi benzer yönde “Mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma” gibi “Yaşamda kalabilmek için gerekli mal ve

hizmetlere olan ihtiyaçların karşılanamaması durumu” olarak ifade edilmektedir (şenses, 2019: 62-63). Mutlak yoksullukta temel ölçüt olarak biyolojik kriterler dikkate alınmaktadır (Özsoy, 2019: 31).

Mutlak yoksulluk insanın hayatını idame ettirmesi için gerekli en temel maddelerin asgari düzeyde karşılanması için gelire sahip olunamamasını ifade etmektedir. Bununla birlikte mutlak yoksulluğu ölçmek için en temel maddelerin neler olduğunun ve bu temel maddelerin asgari düzeyde ihtiyaçların belirlenmesine de ihtiyaç vardır.

En asgari seviyede temel gıda maddelerinin ölçülmesi bağlamında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), hane halkı bütçe anketinde tüketim paketine 80 gıda maddesini ekleyerek bir sepet yelpaze oluşturmuştur. Bireyin günlük olarak en az 2100 kalori temel besin alması gerektiği ölçütü kullanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022).

Mutlak yoksulluk sınırı bağlamında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ABD dolarını temel almıştır. Az gelişmiş ölkeler için 1 ABD doları, Karayip ve Latin Amerika ölkeleri için ise 2 ABD doları, Doğu Avrupa ve Türkiye için ise kişi başına günlük 4 ABD doları olarak belirlemiştir. Tüm bu belirlenen sınırların altında tüketim harcaması olan kesimler yoksul olarak kabul edilmektedir (Benli ve Yenihan, 2018: 5).

Mutlak yoksulluk, “Yaşamda kalabilmek için gerekli en düşük maliyetli gıda harcamaların parasal değeri yoksulluk çizgisi oluşturmakta ve bu gelir düzeyine ulaşamayanlar yoksul sayılmaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu tanımlamada “ihtiyaç”, “kaynak” ve “refah” ölçüt olarak ele alındığı görölmektedir (şenses, 2019: 62-63).

Mutlak yoksulluk tanımlamasında bireyin kendini biyolojik olarak tekrar üretmesi için temel gıda ve diğer besin bileşenlerini alacak bir gelire sahip olunması bu durumu gerçekleştirmek için “eşik” seviyede yapılması bu eşik değerin altında kalan kesimlerin mutlak yoksul olarak ifade edilmesidir (Bıkık, 2015: 43).

Mutlak yoksulluk seviyesi belirlenmesi bağlamında uluslararası örgütlerin aldığı ölçütler doğrultusunda oluşturulan mutlak yoksulluğu sınırının altında gelişmiş ölkelerde mutlak yoksul bulunmadığı sonucunu verdiği görölmektedir. Mutlak

yoksulluğun Üçüncü Dünya Ülkeleri ve Sahra Altı Afrika'sında bulunduğunun işaret edilmesi de mutlak yoksulluğun ölçütlerinde sorunlu yönünü ortaya çıkartmaktadır. Mutlak yoksulluğun sorunlu yönleri bağlamında farklı yoksulluk kavramı gerekliliği için 'görelî yoksulluk' kavramının literatürde yerini aldığı görülmektedir (Bıçkî, 2015: 45).

1.1.2. Görelî Yoksulluk

Görelî yoksulluk kavramı, mutlak yoksulluk kavramını ortaya çıkaran gıda ihtiyaçlarının karşılanmamasından farklı olarak ortaya çıkan bir kavramdır (Özsoy, 2019: 32). Görelî yoksulluk, içerisinde bulunduğî ülkenin ortalama gelir düzeyinin belirli oran seviyesinin altında gelir sahiplerini içermektedir (Bıçkî, 2015: 45).

Görelî yoksulluk, bireyin kendini üretebilmesi gereken tüketim düzeyinin ve yaşam düzeyinin belirlenmesini gerektirmektedir. Bu durumda bireyin içerisinde bulunduğî toplumdaki refah seviyesinin altında kalması olarak tanımlanmaktadır (Özsoy, 2019: 32).

Görelî yoksullukta bireyin içerisinde bulunduğî toplumun ortalama gelir seviyesinin saptanmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Özsoy, 2019: 32). Yine bu noktadan hareketle her ülkenin ve her toplumun ortalama gelir seviyesi farklılık gösterecek olmasından görelî yoksulluğun topluma, ülkeye göre de farklılık göstermesi olası olacaktır. Mesela Türkiye'nin gelişmiş bölgelerinin görelî yoksulluğî ile gelişmekte olan bölgelerinde farklılaşma söz konusu olacaktır. Bu örneğî Avrupa Birliğı'nin gelişmiş ülkeleriyle yine birliğî üye diğîer seviyedeki ülkelerin görelî yoksulluk seviyesi farklı olacaktır.

Görelî yoksullukta ölçüt, ortalama refah seviyesinin belli oranda altında kalma durumu olarak ifade edilmesinden her toplumda ve ülkede görelî yoksulluğîın var olması söz konusu olacaktır. Görelî yoksullukta 'eşik' olarak belirlenen bir gelir seviyesi ile yaşam seviyesinin varlığı kabul edilmektedir. Bu bağlamda görelî yoksulluk kavramı, toplumun ortalama yaşam standardının altında gelire sahip olunan kesimi için kullanılmaktadır (Benli ve Yenihan, 2018: 6).

Görelî yoksulluk yaklaşımıyla bir topluma bakıldığında mutlak yoksulluğîın olmaması aşikâr olurken, mutlak yoksulluğîın görüldüğü ülkelerde nihayetinde görelî yoksulluğîın olması kabul edilmiştir. Her iki yoksulluk yaklaşımı ülkelere göre de

farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde görelî yoksulluk yaklaşımının kullanılması daha etkili olurken gelişmekte olan ülkelerde mutlak yoksulluğun kullanılması tercih edilmelidir (Özsoy, 2019:33; Benli ve Yenihan, 2018: 6).

Görelî yoksulluk yaklaşımının ölçüt olarak kullanılmasında ortaya refah payından eşit faydalanamamayı yani gelir dağılımında eşitsizliğin olmasının ortaya çıkarttığı düşünülmektedir. Görelî yoksulluğun ortadan kaldırılmasında gelir adaletinin sağlanması çözüm yolu olarak görülmektedir. Ancak 1980’lerden dünyada neo-liberal politikaların uygulanmasının yaygınlaşması ile gelir dağılımında eşitsizliklerin artmasına, bununla birlikte gelir dağılımında makas aralığının arttığı gözlenmektedir.

Mutlak yoksulluğun ekonomik büyüme ve iktisadi gelişme ile çözüleceği düşünülürken, her toplumda görelî yoksulluğun görüleceği aşikâr olarak görülmektedir. Görelî yoksulluk yaklaşımının ölçütü maddî boyuttan sosyal yoksunluğa doğru yön değiştirmiştir. Böylece “sosyal dışlanma” kavramı da yoksulluk konusunda yerini almıştır (Bıçkî, 2015: 46).

Literatürde görelî yoksulluğun yer almasıyla birlikte “sosyal dışlanma”, “eşitsizlik” kavramları görünür olmuştur. Görelî yoksulluk kavramıyla birlikte temel gıda yoksunluğu ve gelir yetersizliği boyutları aşılarak yoksulluğun temel insan hakları bağlamında ele alındığı görülmektedir.

1.1.3. İnsani Yoksulluk

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 1990 yılında geliştirilen ve yayınlanan İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ile yoksulluğu birçok bileşen ile ölçüldüğü görülmektedir. Endeks, kaliteli ve uzun yaşam, yüksek yaşam standardı barındıran, eğitim, sağlık, gelir göstergeleriyle birlikte sosyo-ekonomik göstergeleri içinde barındırmaktadır (Şenses, 2019: 100).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 1997 yılında hazırladığı raporda “insani yoksulluk” (Human Poverty) kavramını kullanmıştır. Böylece yoksulluğun değerlendirilmesinde farklı bir bakış açısının getirdiği görülmektedir. Nitekim insani yoksullukta mutlak ve görelî yoksulluktan farklı olarak “okur-yazarlık”, “eksik beslenme”, “kısa hayat süresi”, “ana-çocuk sağlığının yetersizliği”, “önlenabilir

hastalıklara yakalanmak”, “yetenek-kapasite kullanmadan yoksulluk” gibi olgular üzerinde durulmakta ve değerlendirilmektedir (Özsoy, 2019: 34).

Sen’in (1983) yapabilirlik ve kapasite yaklaşımı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının İnsani Gelişmişlik Raporunun kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır (Özsoy; 2019: 34). İnsani yoksulluk ile ilişkili olarak yapabilirlik, kapasite yaklaşımı beşeri sermayenin geliştirilmesi bölümünde daha detaylı olarak ele alınmıştır.

1.2. BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ

Toplumu oluşturan en temel yapı bireydir. Bireylerin kapasitelerinin gelişmesi, kuşkusuz toplumun gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Toplumun beşeri sermayesinin yüksek olması, üretim kapasitesinin artması, salgın ile mücadele, yoksullukla mücadele, çevreyi temiz tutma, trafik kurallarına uyma gibi birçok alanda etkili ve önemlidir. Kuşkusuz üretimde diğer üretim elemanlarının yanında en etkili olanı insan unsurudur. Üretim faaliyetlerinde teknolojiye nasıl yatırım yapılıyorsa insan unsuruna da yatırım yapmak bir zorunluluktur. Çünkü değişen teknolojiye insanın adapte olması gerekmektedir (Aygen, 2019: 264).

Değişime ve gelişmelere adapte edilmesinde eğitimin önemli fonksiyonları vardır. İnsanın eğitim ihtiyacı her zaman olacaktır. Çalışan kişiler için, “iş başında eğitim”, “hizmet içi eğitim” gibi eğitim faaliyetleri, personelin verimliliğini arttırmak için kaçınılmaz eğitim faaliyetleridir.

Bu başlık altında beşeri sermayenin geliştirilmesinde teorik yaklaşımlardan olan kapasite kullanımı, eğitim ve sağlık başlıkları ele alınacaktır.

1.2.1. Beşeri Sermaye Teorisi-Kapasite /Yapabilirlik Yaklaşımı

Bu bölümde çalışmanın da merkezinde yer alan beşeri sermayenin geliştirilmesi, kapasite kullanımı, yapabilirlik çerçevesi ile yoksullukla mücadeleye etkisi ve ilişkisi irdelenecektir. Bu bağlamda bu başlık altında öne çıkan beşeri sermaye, yapabilirlik, sosyal dışlanma kavramları ele alınacaktır.

Beşeri sermaye, insanın eğitim ile elde ettiği yetenek, ilgi ve beceriler ile sağlıklı ve güçlü olma durumudur (Schultz, 1961). Beşeri sermayenin en güçlü göstergeleri hiç kuşkusuz eğitim, sağlık, beslenmedir. Beşeri sermayenin gelişmesi için bu göstergelere yatırımlar yapılması gerekmektedir. Beşeri sermaye bireye, ailesi,

kendisi ve devlet tarafından yapılan yatırımların toplamını ifade etmektedir (Özsoy, 2009: 72). Beşeri sermayenin, fiziki sermayeye yapılan yatırımlardan daha etkili olduğunu iktisatçılar fark etmişlerdir. Beşeri sermaye ekonomik açıdan üretkenlikte çok önemli bir yere sahiptir (Erdal ve Özkan, 2019: 7).

Beşeri sermayenin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Bireyin kendi uhdesinde belirginleştiğinden, bir çevredeki beşeri sermaye toplamı ekonomik beşeri sermaye deposudur.
- Bireylerin gelecekteki gelirlerine göre beşeri sermaye tahmin edilebilir. Beşeri sermaye elde edilen faydaların bütününe eşittir.
- İnsan sermayesi parasal yatırımlar ile tahmin edilebilir. İnsan sermayesine yapılan devlet harcamaları, aile harcamaları gibi total değerlerden oluşur.
- Bireylerin yetkinlik, ilgi ve becerileri ve eğitim yolu ile elde ettikleri özelliklerin toplamıdır (Şerifoğlu, 2020: 9).

Bir başka ifade ile belirtmek gerekirse beşeri sermaye; bireylerin eğitim, sağlık, beslenme gibi ihtiyaçlarının karşılanması ile bireyde ortaya çıkacak özelliklerin (yetenek, ilgi, beceri, sağlıklı olma hâli vb.) üretime aktarılması durumudur.

Sen'e göre yapabilirlik, bireyin temel ihtiyaçlar (gelir, eğitim, sağlık) ve yetenekleriyle önüne çıkan fırsatları kullanabilme özgürlüğü olarak ifade edilmiştir. Yapabilirlik kısaca bir işin üstesinden gelebilme potansiyeline sahip olmak demektir. Yapabilirliğin ön koşulları ise okuma-yazma bilme, yüzme bilme, hareket edebilme gibi yeteneklerin bireyin uhdesinde toplanmasıdır. Sen, “kalkınmanın” sürdürülebilir olması için “özgürlüklerin genişletilmesinin” temel “amaç” olması gerektiğini belirtmiştir. Kalkınmanın ahlaki yönü olarak ele alınan küresel düzlemde insan ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve insan “kapasitesinin” geliştirilmesidir (Erdal ve Özkan, 2019: 4).

Sosyal dışlanmaya veya yoksun bırakılmaya, her birey ayrı derecede maruz bırakıldığı gibi her coğrafi bölgede farklı derecede sosyal dışlanmalar görülmektedir. Bununla birlikte süreç olarak bakıldığında insanlar biyolojik yaşamları gereği her yaşta farklı özellik göstermektedir. Önceleri sosyal dışlanmanın “marjinal” olarak algılandığı görülmektedir. Fakat daha sonraları bireylerin fiziksel, ekonomik, etnik,

kültürel özelliklerindeki farklılıklarından dolayı bireylerin dışlandıkları ya da bir başka ifade ile ötekileştirildikleri görülmüştür.

Sen'in, bireylerin özgürlüğünün genişletilmesi diye belirttiği nokta bireyin kendi yetenek ve özellikleri ile meslek, okul, vb. tercih edebilmesidir. Hatta her bireye bu fırsatların yapısal olarak eşit şekilde sunulması gerekmektedir. Bu sayede birey kendi yeteneğine uygun ve kendisini mutlu edeceği işi ve hayatı tercih etmiş olacaktır. Fakat tercih edebilmesi için yapabilirlik yeteneğini geliştirme fırsatı da yapısal olarak bireye sunulması gerekmektedir (Erdal ve Özkan, 2019: 5).

Bilgi ve teknolojiye hızlı değişim ve dönüşümlerin beşeri sermayeyi de hangi yönde etkilediği ve bireylerin nasıl eğitim alması gerektiği, iş gücü piyasasından beklentilerin nasıl olduğu gibi soruların cevapları aranmaktadır. Bu bağlamda Dünya Ekonomik Forumunun (DEF) (World Economic Forum) yayınladığı Küresel Beşeri Sermayesi Raporuna 2017 (KBSR) (The Global Human Capital Report 2017) göre ülkelerin genel beşeri sermayesi, kapasite alt-endeksi, dağıtım alt-endeksi, geliştirme alt-endeksi, bilgi-nasıl alt-endeksi gruplarında 130 ülkenin verileri yer almaktadır. Raporda yaş grupları 0-14, 15-24, 25-54, 55-64 ve 65 yaş üstü şeklinde ele alınmıştır.

KBSR'e göre 130 ülkenin beşeri sermayesinin bütün halkı ile kullanım ortalaması Dünya'da %62 çıkmıştır. Bir başka ifade ile Dünya'daki bütün ülkelerin ortalama %38 düzeyinde beşeri sermayesi atıl durumda yani kullanılamamaktadır (The Global Human Capital Report, 2017: vii).

Aynı rapora göre potansiyelinin %70'ini kullanan 25 ülke, %60 ile %70 arasında 50 ülke, %50 ile %60 arasında 41 ülke, %50'nin altında 14 ülke olduğu tespit edilmiştir. KBSR'nin ilk üç sırasını, 1-Norveç, 2-Finlandiya, 3-İsviçre paylaşmaktadır. Beşeri sermayesini iyi kullanan ülkelere bakıldığında ortak özellikleri eğitime en fazla yatırım yapmaları ve bu yatırımlara çok uzun süre boyunca devam etmeleridir (The Global Human Capital Report, 2017: vii).

Küresel İnsan Sermayesi Endeksi raporunda 130 ülke yer almaktadır. Rapor, endeks raporları kategoriler, genel endeks, kapasite, dağıtım, geliştirme ve bilgi nasıl alt endeksidir.

Türkiye ile birlikte ilk 20 ülkenin detaylı beşeri sermaye endeksleri ve sıralanışları Tablo-1.1'de gösterilmiştir.

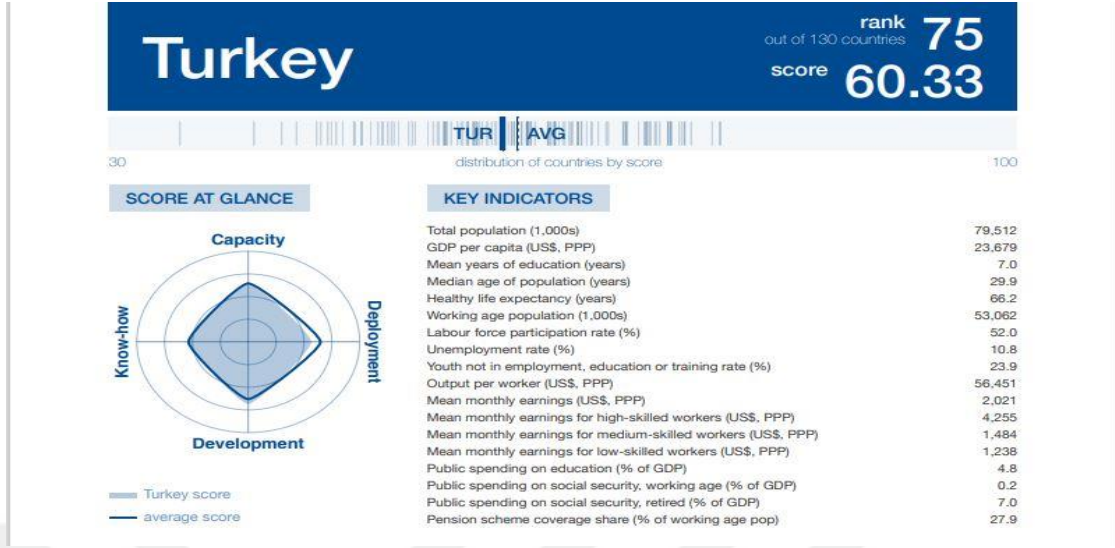
Tablo 1. 1. Küresel İnsan Sermayesi Endeksi

Ülke	Genel Endeks		Kapasite Alt-endeksi		Dağıtım Alt-endeksi		Geliştirme Alt-endeksi		Bilgi Nasıl Alt-endeksi	
	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra
Norveç	77,12	1	80,46	13	73,18	24	82,63	6	72,2	6
Finlandiya	77,07	2	81,05	8	65,09	68	88,51	1	73,6	2
İsviçre	76,48	3	76,36	28	69,12	42	84,87	2	75,6	1
ABD	74,84	4	78,18	22	68,72	43	83,45	4	69	13
Danimarka	74,4	5	79,37	16	71,41	34	78,65	14	68,2	17
Almanya	74,3	6	76,33	29	69,52	40	79,38	12	72	7
Yeni Zelanda	74,14	7	78,92	18	72,76	27	80,38	8	64,5	22
İsveç	73,95	8	76,21	31	69,6	39	77,1	16	72,9	3
Slovenya	73,33	9	81,1	7	65,9	64	79,21	13	67,1	18
Avusturya	73,29	10	73,71	45	68	44	81,53	7	69,9	11
Singapur	73,28	11	76,45	27	70,52	36	73,62	25	72,5	4
Estonya	73,13	12	80,94	10	72,7	28	76,2	18	62,7	26
Hollanda	73,07	13	74,09	43	65,37	67	83,6	3	69,2	12
Kanada	73,06	14	80,38	15	71,96	32	74,06	22	65,9	20
Belçika	72,46	15	75,14	35	63,39	75	82,84	5	68,5	16
Rusya Federasyonu	72,16	16	83,19	4	74,33	18	72,97	33	58,1	42
Japonya	72,05	17	80,96	9	66,32	62	73,92	23	67	19
İsrail	71,75	18	70,7	58	70,56	35	74,69	21	71	8
İrlanda	71,67	19	75,47	34	62,33	78	80,04	10	68,8	15
Avustralya	71,56	20	78,44	20	66,2	63	80,24	9	61,4	29
Türkiye	60,33	75	63,7	83	56,63	108	68,59	46	52,4	59

Kaynak: (The Global Human Capital Report, 2017:8). (Gelişmiş ilk 20 ülke ve Türkiye verilmiştir).

Türkiye, genel endekste 60,33 puan ile 75. sırada yer alırken, kapasite alt-endeksinde 63,70 puan ile 83. sırada, dağıtım alt-endeksinde 56,63 puan ile 108. sırada, geliştirme alt-endeksinde 68,59 puan ile 46. sırada, bilgi-nasıl alt-endeksinde 52,39 puan ile 59. sırada yer almaktadır.

Şekil 1. 1. Türkiye Puan kartı-1

Kaynak: (The Global Human Capital Report, 2017:177).

Şekil 1. 2. Türkiye Puan Kartı-2

Kaynak: (The Global Human Capital Report, 2017:177).

Türkiye'nin puan kartı detaylı olarak Şekil-1.1 ve Şekil-1.2'de verilmiştir. Beşeri sermaye ile ilgili Dünya'nın ve Türkiye'nin durumu yukarıda detaylı şekilde verilmiştir. Bireyin yapabilirlik kapasitesinin geliştirilmesi için gelir, eğitim, sağlık ve beslenme ihtiyaçlarına yatırım yapılması gerekmektedir. En temel hizmetlerden olan eğitim ve sağlık hizmetleri aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

1.2.2. Eğitim

Bu bölümde beşeri sermayeye yatırım anlamında eğitime yapılan devlet yatırımları ele alınmıştır.

Tablo 1. 2. Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretime Ait Yıllara Göre Bütçesi

MEB ile YÖK+ Yükseköğretim Kalite Kurulu, Üniversiteler bütçesinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ile Konsolide/Merkezi Yönetim bütçe içindeki payları					
Yıl	MEB Bütçe Ödeneği	YÖK+ Yükseköğretim Kalite Kurulu, Üniversite Bütçeleri	Toplam	Toplam Eğitim Bütçesinin Konsolide/ Merkezi Yönetim Bütçe Payı	Toplam Eğitim Bütçesinin GSYH (Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla) Payı
	(TL)	(TL)	(TL)	(%)	(%)
1999	2.131.808.500	676.899.815	2.808.708.315	10,3	2,69
2000	3.350.330.000	1.046.544.700	4.396.874.700	9,39	2,64
2001	4.046.305.625	1.364.910.550	5.411.216.175	11,15	2,25
2002	7.460.991.000	2.495.967.700	9.956.958.700	10,15	2,84
2003	10.179.997.000	3.408.608.000	13.588.605.000	9,23	2,99
2004	12.366.236.276	3.894.070.670	16.260.306.946	10,79	2,91
2005	14.835.422.184	5.218.467.000	20.053.889.184	12,85	3,09
2006	16.568.145.500	5.846.822.761	22.414.968.261	12,81	2,96
2007	21.355.634.000	6.586.692.000	27.942.326.000	13,63	3,31
2008	22.915.565.000	7.318.284.650	30.233.849.650	13,58	3,18
2009	27.446.778.095	8.772.719.225	36.219.497.320	13,81	3,80
2010	28.237.412.000	9.355.457.600	37.592.869.600	13,1	3,42
2011	34.112.163.000	11.503.927.500	45.616.090.500	14,59	3,52
2012	39.169.379.190	12.743.603.000	51.912.982.190	14,79	3,66
2013	47.496.378.650	15.227.760.500	62.724.139.150	15,52	4,00
2014	55.704.817.610	16.939.010.000	72.643.827.610	16,7	4,16
2015	62.000.248.000	18.493.252.000	80.493.500.000	17,02	3,44
2016	76.354.306.000	23.590.696.000	99.945.002.000	17,52	3,83
2017	85.048.584.000	25.620.450.000	110.669.034.000	17,15	3,65
2018	92.528.652.000	27.761.363.000	120.290.015.000	15,77	3,49
2019	113.813.013.000	33.023.355.000	146.836.368.000	15,28	3,30
2020	125.396.862.000	36.145.740.000	161.542.602.000	14,75	3,32
2021	146.920.234.000	45.395.788.000	192.316.022.000	10,91	3,41
2022	189.010.851.000	57.739.883.000	246.750.734.000	14,09	3,13

Kaynak: (MEB, 2023: 249).

Bireylerin en temel ihtiyaçlarının başında hiç kuşkusuz eēitim ihtiyaı gelmektedir. Bireyin dünyaya geldiēi andan itibaren ölene kadar eēitime ve ērenmeye ihtiyaı vardır. İnsan, yaşamının her aşamasında ērenme faaliyetlerini yaşamaktadır. Birey ailesinde, okulda, çevrede vs. sayılamayacak yer ve süreçte ērenmeyi gerçekleştirmektedir. Bireyin eēitim ihtiyaçları için yapılacak yatırımlar önemlidir. Yapılan bu yatırımların üretime, ekonomiye, sosyalleşmeye, toplumsal beşeri sermayeye katkısı olacaktır. Bu baēlamda bireyin eēitim ihtiyaçları için kendisinin, ailesinin ve devletin yapacaēı yatırımlar çok önemlidir.

Tablo-1.2’de Eēitim bütçesinin 2000 yılında GSYİH’ye oranı %2,64 iken 2010 yılında ise %3,42’lik orana ilerliyor, 2022 yılında ise bu oran %3,13’lk seviyede gerçekleşmiştir. Eēitime ayrılan bütçenin gelişmiş ülkelerin eēitime ayırdıkları bütçe oranlarına yaklaşması gerekmektedir.

Ancak 2022 yılı için GSYİH Türkiye’de 7.880.000.000.000 TL olurken eēitime ayrılan bütçenin GSYİH’ye oranı ne yazık ki %3,13’lk bir orana tekabül etmektedir. Türkiye’nin ortalama nüfus artışı da hesaba katılarak örgün ve yaygın eēitime daha büyük bütçeler ayrılması, bilgi ve teknolojik gelişmelere ayak uyduran ve bilgi üretebilen bir ülke olunabilmesi için gerekli görülmektedir. Eēitime ayrılan bütçenin artması beşeri sermayenin gelişmesine doērudan etki edeceēi için çok önemlidir. Bu baēlamda eēitime ayrılan bütçenin artırılması gereklidir.

Türkiye ve Norveç’in beşeri sermayesi ile ilgili göstergeler ve karşılaştırmalar Tablo-1.3’te verilmiştir. Bu tabloda eēitime harcanan GSYİH oranı Norveç’te %7,4 Türkiye’de %4,8 olduēu grlmektedir². Ortalama eēitim süresi Norveç’te 12 yıl iken Türkiye’de 7 yıl olduēu görülmektedir. Özellikle ne eēitim ne de istihdamda olmayan nüfus oranında da makas oldukça açıktır. Norveç’te bu oran %5,0 iken Türkiye’de %23,9 olmuştur. İşsizlik oranlarında da farkın yaklaşık 2 kattan fazla olduēu görülmektedir. İşsizlik oranı Norveç’te %4,7 iken Türkiye’de %10,8’dir.

Gelişmiş ülkelerin uzun süreçte eēitime büyük yatırım yapmaları sonucunda beşeri sermaye göstergelerinde olumlu gelişmeler gözlemlenmiştir. Ülkelerin

² Tablo-3’de ki GSYİH rakamı The Global Human Capital Report, 2017 raporundan alınmıştır. Bu raporda ülkelerin gelirleri 2011 uluslararası sabit dolar kuru baz alınarak ülke nüfusuna bölünerek satın alma gücü bulunmaktadır. Eēitime toplam harcamayı yüzde şeklinde ifade eder. Kaynak; Dünya Bankası, Dünya Kalkınma Göstergeleri

ekonomik gelişmeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaları için beşeri sermayeye yatırım yapmaları gerekmektedir. Bu yatırımların yapılmasının yanı sıra Türkiye'nin gelişmiş Batı ülkeleri gibi "idari reform" yapmada anlayış açısından "uyuşma" sağladığı görülmektedir (Coşkun, 2005: 44).

Beşeri sermayede oluşan iyileşme, üretim kapasitesini artıracak gibi ülkelerin rekabet edebilirliklerini de artıracaktır.

Tablo 1. 3. Türkiye ve Norveç Ülke Kartlarının Karşılaştırılması

Norveç/Türkiye Kartlarının Karşılaştırması	Norveç	Türkiye
Puanı	77,12	60,33
Sırası	1	75
Toplam nüfus (1000'ler)	5,255	79.512
Kişi başına GSYİH (ABD \$, SAGP)	63,811	23,679
Ortalama eğitim süresi (yıl)	12,0	7,0
Medyan nüfus yaşı (yıl)	39,2	29,9
Sağlıklı yaşam beklentisi (yıl)	72,0	66,2
Çalışma çağındaki nüfus (1000'ler)	3,446	53,062
İş gücüne katılma oranı (%)	64,5	52,0
İşsizlik oranı (%)	4,7	10,8
İstihdam, eğitim veya öğretimde olmayan genç oranı (%)	5,0	23,9
Çalışan başına çıktı (US \$, SAGP)	125,862	56,451
Ortalama aylık kazanç (ABD \$, SAGP)	4,651	2.021
Yüksek vasıflı işçiler için ortalama aylık kazançlar (ABD \$, SAGP)	5,498	4,255
Orta vasıflı işçiler için ortalama aylık kazançlar (ABD \$, SAGP)	-	1,484
Düşük vasıflı işçiler için ortalama aylık kazançlar (ABD \$, SAGP)	3,256	1,238
Eğitime yapılan kamu harcamaları (GSYİH'nin yüzdesi)	7,4	4,8
Sosyal güvenlik için kamu harcamaları, çalışma yaşı (GSYİH'nin yüzdesi)	-	0,2
Sosyal güvenlik için kamu harcamaları, emekli (GSYİH'nin yüzdesi)	7,4	7,0
Emeklilik planı kapsam payı (çalışma yaşındaki nüfusun yüzdesi)	75,7	27,9

Kaynak: (The Global Human Capital Report, 2017: 147-177).

Beşeri sermayenin artırılmasının en önemli göstergesi kuşkusuz eğitim göstergesidir. Bireylerin örgün eğitimden aldıkları öğrenmeler, hızlı gelişen bilgi ve teknolojik değişimler için yeterli gelmemektedir. Bu bağlamda hayatın her aşamasında

yeniden eğitim ihtiyacı doğmaktadır. Bireyin bu eğitim ihtiyacını giderebilecek eğitim alanı ise hayat boyu öğrenme, yaygın eğitim, bir başka ifade ile in-formal eğitimidir. Bu bağlamda in-formal eğitimi Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne bağlı 1000 Halk Eğitimi merkezi ve 29 olgunlaşma enstitüsü vermektedir. Bu kurumların modüllerinde tanımlı 3700’ün üzerinde program bulunmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları ile bireylerin ilgileri, bilgileri, yetenek ve becerileri gelişme gösterecektir. Bireylerin beşeri sermayesinin gelişmesi, işe girme sürelerini kısaltan, işte kalma sürelerini ve ücretlerini artıran bir etki yaratacaktır. Ayrıca halk eğitimi kurslarında kursiyerler girişimcilik, sosyalleşme, ilişki ağlarını geliştirme gibi özellikler kazanmaktadır. Bu durum bireylere kendi işini kurma konusunda fayda sağlamaktadır.

Nitekim Özsoy’un (2009) “Türkiye’de Eğitim ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkinin Var Modeli ile Analizi” başlıklı yaptığı çalışmada 1923-2005 yılları arasında var model ile eğitime yapılan yatırımlar test edilmiştir. Araştırma sonucunda beşeri sermaye göstergesi olan eğitim; öğrenci sayıları ile ekonomik büyüme ise reel GSYİH ile temsil edilmiştir. Eş bütünleşme testine göre ekonomik büyüme ve eğitim arasında uzun dönemli istikrarlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özsoy, C., 2009: 82).

1.2.3. Sağlık

Beşeri sermayenin geliştirilmesinin önemli bir bileşeni olan sağlık veya sağlık hakkı bireyin biyolojik varlığını sürdürmesi ve iyi olma hâlini ifade eden bir olgudur. Sağlık hakkını ifade eden göstergelerin ise önlenabilir hastalıklardan ölmeme, iyi beslenme, gıda dağıtımı, doğduğunda yaşam süresi beklentisi, kaba ölüm oranları, bebek-anne ölüm oranları, tıbbi teknolojik gelişme hizmetlerinden faydalanma, sağlığı riske sokacak yoksulluk tehlikesinde yaşamama gibi sayamayacağımız unsurlar vardır. Diğer normatif temel hak ve özgürlüklerden farklı olarak ‘reel haklar’dan olan sağlık hakkı her bireye sunulması gereken bir haktır. Sen’e göre diğer hiçbir özgürlük için feda edilemeyecek haklar sağlık hakkı, eğitim hakkı ve iyi beslenme hakkıdır (Kirmanoğlu, 2005: 28).

DSÖ, sağlıklı olmaya yönelik önemli bir risk unsurunun yoksulluk olduğunu belirtmiştir (Sarıhan, 2021: 250). Bireyin yoksulluk içinde yaşaması, beslenme ve sağlık problemlerini beraberinde getirecektir. Yoksulluktan kurtulmuş olursa da

gelişim dönemlerinde dengeli ve sağlıklı beslenememe durumunu yaşayan bireylerin sağlıkları risk altındadır. Bu durum, zincirleme sağlık sorunlarının kuşaktan kuşağa aktarılma durumunu ortaya çıkarma eğilimindedir.

Ulusüstü kuruluşların kabul ettiği hukuki metinlerde ve ülkelerin anayasa metinleri ile mevzuatlarında sağlık hakkı hususu geçmektedir. Vatandaşlar ülkelerinden, sağlıklı olmayı ve genel iyi hâlinde olmayı ve ihtiyaç duyulduğunda sağlık hizmetleri almayı beklemektedirler. Devletler de bu sağlık hizmetlerini sunmakla görevlidirler ve genel sağlık hizmetleri ile emeklilik haklarını sağlamak için sistemler geliştirmişlerdir. Ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerini çalıştırabilmek için kamu kaynaklarını, kişisel primleri ve vergi kaynaklarını kullandıkları görülmektedir. Zaman zaman bu sistemlere idari reformlar getirdikleri de görülmektedir (Coşkun, 2005: 42). Bütün politikalarda olduğu gibi sağlık sistemi içinde de en önemli olan sürdürülebilirlik ilkesidir.

Ülkelerin sağlık sistemlerinin ortak özellikleri ile verdikleri hizmetler sınıflandırıldığında ortaya çıkan temel özellik ve hizmet tipleri aşağıdaki gibidir:

- Özel teşebbüs/Serbest pazar tipi: Kişisel doğrudan ödeme, kamu sektörü asıl unsur değil, özel teşebbüs arz ve talepte asıl unsurdur.
- Refah yönelimli tip: Zorunlu kişisel sigorta primi, kamu asıl unsurdur. Özel sektör ek hizmetler sunar.
- Kapsayıcı/Bütüncül/Tekçil hizmet tipi: Bütün bireyler primde zorunlu katılım, kamu arzda ve talepte asıl unsurdur. Özel sektör ek hizmet sunmaktadır.
- Sosyalist/Merkezi planlama tipi: Tüm bireylerin kolektif ve ücretsiz katılımı, kamu arz ve talepte asıl unsurdur. Özel sektör arz ve talepte yoktur, istisnaidir (Sargutan, 2005: 413).

Türkiye’de sağlık sisteminde birçok düzenleme yapılmıştır. Genel sağlık sisteminin tek çatı altında toplandığı görülmektedir. Şöyle ki daha önce SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı ayrı sigorta hizmeti sunar iken günümüzde sadece Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında hizmet sunulmaktadır. Yapılan yeni düzenlemeler ile aile hekimliği, özel kuruluşlardan hizmet alma, kamu birimlerinin özerk yapıya kavuşturulması gibi yenilikler eklenmiştir (Kol, 2015: 147).

Türkiye'nin sağlık hakkı açısından yıllara göre demografik göstergelerinin incelenmesi gerekmektedir. Tablo-1.4'te demografik özellikler ve 0-14 yaş grubu çocuk bağımlılık oranı verilmiştir. 65 yaş üstü ise yaşlı bağımlılık oranı şeklinde gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılında mortalite oranı (kaba ölüm oranı) hızı %5,2 iken bu oran 2021 yılında %6,7 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında toplam yaşlı bağımlılık oranı %47,4 iken 2021 yılında ise bu oran %47,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumu son dört yılda değişim olmadığını göstermektedir. 2018 yılında çocuk ve yaşlı bağımlılık oranının toplamının %47,4 olması, nüfusun yarısına yakınının bağımlılık kategorisinde olduğunu ifade eder. Yani aktif istihdamın dışında olduğunu ifade etmektedir. Bir başka dikkat çeken durum ise kaba doğum hızının yıllara göre azalmasıdır. 2018 yılında kaba doğum hızı %15,4 iken 2021 yılına gelindiğinde bu oranın %12,8'e gerilediği görülmektedir. Bu kategoride yaklaşık %3'lük bir azalış görülmektedir. Ayrıca 2018 yıllarda kentsel nüfus oranı %87,9 iken 2022 yılında %93,4 oranına çıkmıştır.

Tablo 1. 4. Demografik Özellikler (Yıllara Göre)

	2018	2019	2020	2021
Toplam Nüfus	82.003.882	83.154.997	83.614.362	84.680.273
Kırsal Nüfus Oranı (%)	12,1	11,50	11,20	10,90
Kentsel Nüfus Oranı (%)	87,9	88,50	88,80	89,10
0-14 Yaş Nüfus Oranı (%)	23,4	23,1	22,8	22,4
65 Yaş ve Üzeri Nüfus Oranı (%)	8,8	9,1	9,5	9,7
Çocuk Bağımlılık Oranı (0-14 Yaş) (%)	34,5	34,1	33,7	33,0
Yaşlı Bağımlılık Oranı (65 + Yaş) (%)	12,9	13,4	14,1	14,3
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı (%)	47,4	47,5	47,7	47,4
Yıllık Nüfus Artış Hızı (‰)	14,7	13,9	5,5	12,7
Kaba Doğum Hızı (‰)	15,4	14,3	13,4	12,8
Kaba Ölüm Hızı (‰)	5,2	5,3	6,1	6,7
Toplam Doğurganlık Hızı	2,0	1,9	1,8	1,7

Kaynak: TÜİK (2021 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2023: 3).

Bu çalışmada uygulama için seçilen illerdeki bazı demografik göstergeler Tablo-1.5'te gösterilmiştir. Uygulama için seçilen iller Antalya, Muğla, Van ve Hatay illeridir. Seçilen illerin büyükşehir statüsünde olması nedeni ile kentsel nüfus oranı yüksek çıkmıştır. Bunun nedeni Türkiye 2012 yılında 6360 sayılı kanun ile büyükşehir yetki alanının tüm ilin alanı olmasıdır. Köy statüsündeki yerlerin statüsünün mahalle olarak değiştirilmesi kentsel alanın artmasını sağlamıştır.

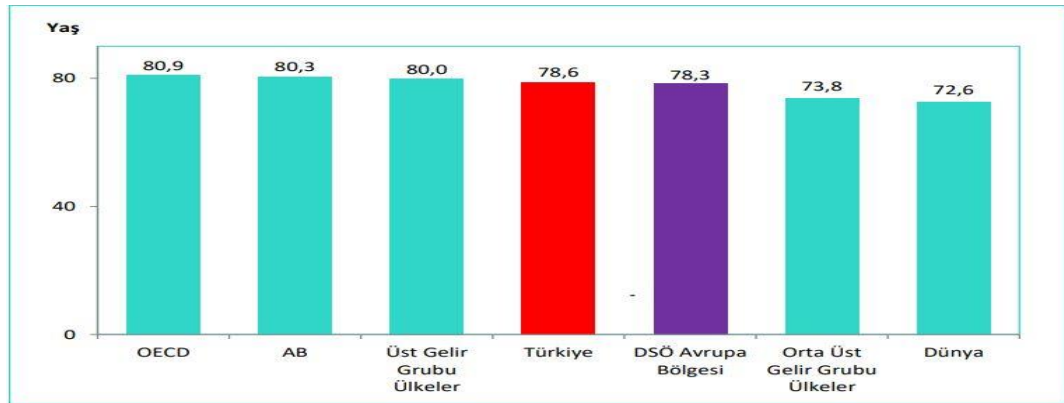
Tablo 1. 5. Uygulama İllerinde Demografik Göstergeler
(Antalya, Muğla, Van, Hatay)

İl Adı	Toplam Nüfus	0-14 Yaş Nüfus Oranı (%)	65 Yaş ve Üzeri Nüfus Oranı (%)	Çocuk Bağımlılık Oranı (0-14 Yaş) (%)	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+ Yaş) (%)	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı (%)
Antalya	2.688.004	20,37	9,35	29,0	13,3	42,3
Hatay	1.686.043	26,44	8,17	40,4	12,5	52,9
Muğla	1.048.185	17,15	13,19	24,7	19,3	44,0
Van	1.128.749	31,76	4,61	49,9	7,2	57,1

Kaynak: TÜİK (2021 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2023: 14-15).

Uygulama yapılacak illerin 0-14 yaş çocuk bağımlılık oranı en yüksek olan il %49,9 ile Van olurken ikinci sırada %40,4 ile Hatay, üçüncü sırada %29,0 oran ile Antalya ve dördüncü sırada %24,7 oran ile Muğla yer almaktadır. Yaşlı bağımlılık oranında ise sıralamalar değişmiştir. %19,3 oran ile Muğla birinci olurken %13,3 oran ile Antalya ikinci, %12,5 oran ile Hatay üçüncü, %7,2 oran ile Van dördüncü olmuştur. Buradaki durumu şöyle ifade etmek mümkündür: Van ve Hatay'da 0-14 yaş grubunda artış eğilimi söz konusu iken Muğla ve Antalya'da yaşlı nüfusun artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Toplam bağımlılık oranında %50 üzerinde Van ve Hatay illeri yer alırken Muğla ve Antalya bu oranın altındadır. Şekil-1.3'te Türkiye ve diğer ülkelerin doğumda beklenen yaşam süresinin 2019 yılına göre karşılaştırılması verilmiştir.

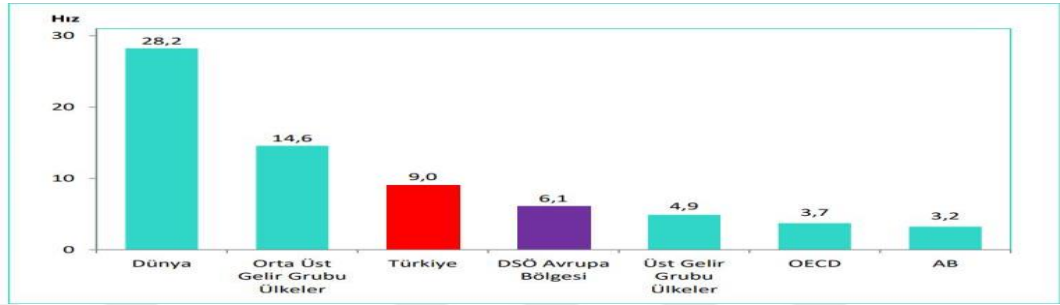
Şekil 1. 3. Doğumda Beklenen Yaşam Süresi Karşılaştırılması

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 18).

Türkiye'nin doğumda yaşam beklentisi 78,6'lık ortalama ile 72,6 olan Dünya ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye'nin bu oranı, Avrupa ve OECD ülkelerinin ortalama 2 puan altındadır. Türkiye ve Uluslararası bebek ölüm hızlarının ortalaması Şekil-1.4'te verilmiştir.

Şekil 1. 4. Bebek Ölüm Hızları Karşılaştırılması

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 19).

Türkiye her 1000 canlı doğumda 9,0 ortalama ile Dünya ortalaması olan 28,2'lik oranın altındadır. Fakat OECD ve Avrupa Birliği ortalamasının üzerindedir. Avrupa'nın ortalaması 3,2 iken OECD'nin ortalaması 3,7'dir. Türkiye'nin ortalamasının OECD ve Avrupa ortalamasına yaklaşması gerekmektedir. Türkiye'de enfeksiyon hastalıklarının vaka sayısı ile nüfusa oranı sırası ile Tablo-1.6 ve Tablo-1.7'de verilmiştir.

Tablo 1. 6. Enfeksiyon Hastalıkları Vaka Sayıları

		2002	2015	2016	2017	2018	2019
AIDS	Yerli Vaka	37	94	95	106	103	88
	Yabancı Vaka	6	28	11	19	22	24
	Toplam Vaka	43	122	106	125	125	112
Kızamık	Yerli Vaka		235	0	48	412	1.958
	Yabancı Vaka	7.810	107	9	36	304	947
	Toplam Vaka	7.810	342	9	84	716	2.905
Tüberküloz	Yerli Vaka		11.703	11.305	10.748	10.334	9.820
	Yabancı Vaka	18.043	847	881	1.073	1.242	1.427
	Toplam Vaka	18.043	12.550	12.186	11.821	11.576	11.247
Sıtma	Yerli Vaka	10.184	0	0	0	0	0
	Hariçten Gelenden Türeyen Vaka	40	221	209	214	238	279

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 36). (Veriler 31.12.2020 tarihli test sonuçlarına göre.)

Tablo 1. 7. Enfeksiyon Hastalıkları Nüfusa Oranları (100.000 Nüfusta)

	2002	2015	2016	2017	2018	2019
AIDS	0,07	0,16	0,13	0,16	0,15	0,13
Kızamık	11,8	0,4	0,01	0,09	0,87	3,49
Tüberküloz	32,0	15,9	15,3	14,6	14,1	13,5
Sıtma	15,4	0,3	0,26	0,26	0,29	0,34

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 36).

Türkiye’de enfeksiyon hastalıklarından olan tüberküloz, aynı zamanda yoksulluk olgusu için de önemli bir göstergedir. Tüberküloz hastalığı 2002’de her 100.000 nüfus için 32’lik oranda iken 2019 yılında bu oranın 13,5 olduğu görülmektedir. Rakamlarla ifade edildiğinde ise 2002 yılında 18.043 sayısında iken 2019 yılında 11.247 kişi olmuştur. “Malnütrisyon” ve tüberküloz sebebi ile herhangi bir toplumda ölüm vakası çok oluyor ise orada eşitsizlik söz konusu olur (Sarıhan, 2021: 251).

DSÖ’nün 1995 yılı raporuna göre yoksulluk dünyanın en kötü durumudur. Hatta uluslararası kuruluşlar da geçerli yoksulluğu hastalık kodu ile tanımlamıştır. Yoksulluğun hastalık kodu Z59,5 olarak literatüre geçmiştir. Yoksulluk beraberinde hastalıklara sebep olmaktadır. Hem fiziki hem de ruhsal hastalıkların yaşanması bireylerin yoksulluk ile yaşayacakları durumlar arasındadır. Yoksulluk;

- Endişe ve önemsiz hissetme duygusunun yoğun yaşanması,
- Tıbbi bakım masrafının ortaya çıkması,
- İş gücü kaybına neden olma,
- Ruhsal rahatsızlıklar meydana gelmesi

gibi durumları doğurmaktadır (Sarıhan, 2021: 250). Türkiye’de on beş yaş üzeri nüfusta iki hafta içerisinde gözlemlenen zihinsel problemlerin görülme hızı Tablo-1.8’de verilmiştir.

Bu tabloda 2016 ve 2019 yıllarındaki veriler sunulmuştur. Tablodaki veriler kadın, erkek ve toplam değerler şeklinde ele alınmıştır. İş yaparken moralin bozulması 2016 yılında kadınlarda %3,6 oranında iken bu oran erkeklerde %2,5 olmuştur.

Toplam ortalama ise 2016 yılında %3,1’lik oranda gerçekleşmiştir. 2019 yılında ise durum erkeklerde %3,0 kadınlarda %4,4 oran ve toplamda ise %3,7’lik oranda gerçekleşmiştir. 2019 yılında kadınlarda bu oranın artışı dikkat çekmektedir.

Tablo 1. 8.15 Yaş Üstü Zihinsel Problem Görülme Hızı

On Beş Yaş ve Üzeri Bireylerin Cinsiyete Göre Bazı Zihinsel Problemlerin Son 2 Hafta İçerisinde Neredeyse Her Gün Görülme Yüzdesi, (%), 2016, 2019						
	2016			2019		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Bir şeyler yaparken çok az ilgi duyma ve keyif alma	2,5	3,6	3,1	3,0	4,4	3,7
Morali bozuk, bunalımlı veya umutsuz hissetme	3,2	4,3	3,8	3,7	5,1	4,4
Uykuya dalmakta veya uyumakta zorluk çekme /çok fazla uyuma	4,3	6,2	5,3	4,9	7,1	6,0
Yorgun/enerjisiz hissetme	4,2	6,3	5,2	4,7	7,6	6,1
İştahsızlık/Aşırı yemek yeme	2,6	3,5	3,0	2,8	3,8	3,3
Kendini değersiz ve kötü hissetme	1,7	2,4	2,0	1,8	3,1	2,5
Konsantrasyon problemi (Gazete okurken, TV izlerken vb.)	1,3	1,8	1,5	1,7	2,7	2,2
Başkalarının fark edeceği derecede ağır hareket etme/konuşma ya da huzursuz/fazla hareket etme	1,1	1,3	1,2	1,1	1,7	1,4

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 50).

Kendini değersiz hissetme durumunda kadınlar 2016’da %2,4 oran iken 2019 yılında %3,1 oran ile artış göstermiştir. Yine diğer ortaya çıkan durumlardan uyku problemleri, aşırı yeme isteği, iştahsızlık ve konsantrasyon problemlerini görmek mümkündür. Türkiye’de sağlık kuruluşları göstergeleri Tablo-1.9’da verilmiştir.

Tablo 1. 9. Sağlık Hizmeti Veren Faal Kuruluş Göstergeleri

Sektörlere Göre Faal Olarak Sağlık Hizmeti Veren Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Göstergeler				
Gösterge	Sağlık Bakanlığı	Üniversite	Özel	Toplam
Hastane Sayısı	897	68	561	1.526
Hastane Yatağı Sayısı	145.403	42.925	51.031	239.359
10.000 Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı	17,5	5,2	6,1	28,8
Nitelikli Yatak Sayısı	91.573	23.790	33.113	148.476
Nitelikli Yatakların Toplam Yatak İçerisindeki Oranı, (%) *	71,5	64,8	95,0	74,4
Erişkin Yoğun Bakım Yatak Sayısı	12.136	4.168	8.983	25.287
Çocuk Yoğun Bakım Yatak Sayısı	1.043	588	147	1.778
Yeni doğan Yoğun Bakım Yatak Sayısı	4.210	1.443	7.051	12.704
Toplam Yoğun Bakım Yatak Sayısı	17.389	6.199	16.181	39.769
Yoğun Bakım Yataklarının Tüm Yataklara Oranı, (%)	12,0	14,4	31,7	16,6
10.000 Kişiye Düşen Toplam Yoğun Bakım Yatağı Sayısı	2,1	0,7	1,9	4,8
Ameliyathane	1.084	166	825	2.075
Ameliyathane Odası	4.146	1.183	2.229	7.558
Ameliyathane Masası	4.139	1.152	2.220	7.511
Özel Poliklinik	-	-	308	308
Özel Tıp Merkezi	-	-	636	636

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 127). Not: 31.12.2019 Tarihine göre oluşturulan göstergelerdir.

Türkiye’de hasta bakımı yönünden hizmet veren kuruluş, yatak, ameliyathane, yoğun bakım sayıları Tablo-1.9’da detaylı şekilde verilmiştir. Türkiye’de kamunun sağlık alanında yaptığı harcamalar ve yatırımlar Tablo-1.10’da verilmiştir.

Türkiye’de 2011 yılından 2019 yılına kadarki sağlık harcamaları Tablo-1.10’da verilmiştir. 2019 yılında toplam cari sağlık kamu harcamasının GSYİH’ye oranı %3,4 olurken, kamu yatırım harcamasının GSYİH’ye oranı %0,2 olmuştur. Aynı yıl için kamunun toplam harcamalarının GSYİH’ye oranı ise %3,6 olmuştur.

Tablo 1. 10. Yıllara Göre Cari, Kamu Yatırımları ve Harcamaları

Yıl	Ünite (Milyon)	GSYİH	Kamu Cari Sağlık Harcama sı	Kamu Cari Sağlık Harcama sının GSYİH' ye Oranı	Kamu Yatırı m Harca ması	Kamu Yatırım Harcamasını n GSYİH'ye Oranı	Toplam Kamu Sağlık Harcama sı (Cari+ Yatırım)	Topla m Kamu Sağlık Harca masını n GSYİ H'ye Oranı
				(%)		(%)		(%)
2011	ABD \$	837.924	30.851	3,7	1.701	0,2	32.552	3,9
	SGP ABD \$	1.454.111	53.539		2.952		56.490	
	Milyon ₺	1.581.479	55.648		3.137		58.785	
2012	ABD \$	877.676	30.883	3,5	1.741	0,2	32.624	3,7
	SGP ABD \$	1.550.689	54.564		3.076		57.640	
	Milyon ₺	1.823.427	62.447		3.781		66.228	
2013	ABD \$	958.125	32.813	3,4	1.987	0,2	34.800	3,6
	SGP ABD \$	1.703.670	58.345		3.533		61.878	
	Milyon ₺	2.054.898	68.974		4.407		73.382	
2014	ABD \$	939.923	31.549	3,4	2.016	0,2	33.565	3,6
	SGP ABD \$	1.860.471	62.448		3.990		66.438	
	Milyon ₺	2.350.941	75.622		6.499		82.121	
2015	ABD \$	867.071	27.891	3,2	2.397	0,3	30.288	3,5
	SGP ABD \$	2.022.940	65.072		5.592		70.664	
	Milyon ₺	2.626.560	88.279		5.733		94.012	
2016	ABD \$	869.241	29.215	3,4	1.897	0,2	31.112	3,6
	SGP ABD \$	2.116.185	71.125		4.619		75.744	
	Milyon ₺	3.133.704	101.786		7.958		109.744	
2017	ABD \$	859.055	27.903	3,2	2.181	0,3	30.084	3,5
	SGP ABD \$	2.282.304	74.132		5.796		79.927	
	Milyon ₺	3.758.316	119.941		8.080		128.021	
2018	ABD \$	797.124	25.439	3,2	1.714	0,2	27.153	3,4
	SGP ABD \$	2.337.508	74.598		5.025		79.624	
	Milyon ₺	4.320.191	146.232		10.586		156.819	
2019	ABD \$	760.778	25.751	3,4	1.864	0,2	27.616	3,6
	SGP ABD \$	2.347.246	79.451		5.752		85.203	

Kaynak: (2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021: 242).

Beşeri sermayenin gelişmesi için gerek eğitime gerekse sağlığa yapılan harcamaları gider olarak görmemek gerekir. Tam tersine yatırım olarak bakılması gerekmektedir. Türkiye’de 2019 yılına ait sağlık ve eğitimle doğrudan veya dolaylı ilişkili kamu kurumlarının başlangıç bütçeleri ile gerçekleşen bütçeleri Tablo-1.11’de verilmiştir.

Tablo 1. 11. Genel Bütçeli Kamu Kurum ve Kuruluşlarının 2019 Bütçeleri

(Bin TL)	Başlangıç Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Gerçekleşme
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI	113.813.013	85.294.838	118.155.812
SAĞLIK BAKANLIĞI	48.437.276	48.232.148	47.913.511
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI	103.091.801	106.750.367	106.421.283

Kaynak: (SBB. 2019 Yılı Genel Faaliyet Raporu, 2020: 109-110)

Kalkınma ve gelişme için ülkelerin bütçelerinde sürdürülebilirlik önemli ilkelereindir. Bütçelerin kalkınmaya ve beşeri sermaye stokuna yapacağı yatırımlar ayrı bir öneme sahiptir. Beşeri sermayenin önemli unsurlarından olan sağlıklı olma durumu üretim ve ekonomi için çok önemlidir (Uyanık ve Yüksel, 2018: 42).

1.3. EĞİTİM SEVİYESİNİN YÜKSELTİLMESİ

Eğitim, bireyin biyolojik yaşamının her aşamasında yol haritası ve rehberidir. Merkezi yönetimler vatandaşlarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için kamu politikalarını yapmak ve uygulamakla görevlidir. Bu görev çok uzun soluklu, ağır maliyetleri olan bir görevdir.

Devletler ekonomik istikrar için hassas davrandığı gibi eğitime de aynı yönde hassas davranmalıdır. Bir başka ifade ile eğitim, öncelik verilmesi gereken politika alanıdır. Eğitim alanı göz ardı edildiğinde ülkelerin geri kalmışlığı artacaktır. Ülkelerin beşeri sermayelerine yatırımın en güzel aracı eğitimidir. Dünyadaki teknolojik gelişmelere paralel olarak eğitim sistemimizin dijitalleşmesi ve teknolojik gelişmelere adapte olması buna bağlı geleceğe dönük politikaların yapılması gereklidir (Parlak, 2017: 1754).

Eğitim, bireyin kendi kapasitesini keşfetmesine, ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkartılmasına, toplumda onurlu bir birey olarak yerini almasına, paylaşımcı olmasına, sorunlarını çözebilmesine, iletişimini geliştirmesine, ulusal ve küresel çapta iş gücü piyasasında yerini alabilmesine, insan olarak üstlendiği misyonunu gerçekleştirmesine imkân sağlamaktadır. Eğitim seviyesinin yükseltilmesinde bireylerin eğitim ortamlarında eğitimcilerin öğrenmede “yeniliklere ve değişime açık öğrenciyi merkeze alan” yaklaşım benimsemeleri hayat boyu öğrenme içinde kursiyerlere büyük katkılar sağlayacağı ön görülmektedir (Duman, 2008: 221).

Bu başlık altında genel olarak Türkiye’deki eğitim sevipleri ile istatistiki bilgileri paylaşılmıştır. Eğitim sevipleri ile ilgili örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim (ilkokul-ortaokul), ortaöğretim (genel-mesleki ve teknik), yaygın eğitim, halk eğitimi merkezleri ve olgunlaşma enstitüleri, açık ortaokul, açık lise bölümleri ele alınacaktır.

1.3.1. Örgün Eğitim Seviyesi

Bu başlık altında örgün eğitim kurumları ele alınacaktır. Örgün eğitim kurumları, okul öncesi, ilköğretim (ilkokul-ortaokul), ortaöğretim (genel-mesleki ve teknik) şeklinde ele alınacaktır.

1.3.1.1. Okul öncesi eğitim seviyesi

Okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim çağına henüz gelmemiş çocukların isteğe bağlı şekilde eğitim aldıkları bir eğitim çeşididir. 3-5 yaş arasını kapsayan okul öncesi eğitim Türkçeyi doğru kullanma, ilkokula hazırlanma ile bedensel, fiziksel ve ruhsal gelişimini sağlayan eğitim olarak sunulmaktadır (MEB, 2020: 13).

Okul öncesi eğitim seviyesi okullaşma oranlarının yıllara göre değişimi yaş ve cinsiyet üzerinden, brüt ve net olarak Tablo-1.12’de gösterilmektedir.

Tablo-1.12’de 2015-2016 öğretim yılı 4-5 yaş grubu net oran %42,96 iken 2021-2022 yılında aynı yaş grubu net oranları %55,87 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumun aynı yaş grubu için yaklaşık %30,05’lik bir oranda artış gösterdiğini söyleyebiliriz. İlkokulun hemen öncesi olan 5 yaş grubuna bakıldığında ise 2015-2016 yılında net oran %55,48 iken 2021-2022 yılında 5 yaş grubunda net oran %81,63 olarak gerçekleşmiştir. Bu yaş grubu için %47,13’lük bir oranda artış göstermiştir.

Tablo 1. 12. Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları (Net-Brüt/Cinsiyet-Yaş)

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı	Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
2015/'16	Brüt	3-5 Yaş	38,61	39,4	37,78
	Net		33,26	33,63	32,87
	Brüt	4-5 Yaş	49,27	50,2	48,3
	Net		42,96	43,53	42,36
	Brüt	5 Yaş	70,19	72,28	67,99
	Net		55,48	56,74	54,16
2016/'17	Brüt	3-5 Yaş	41,16	41,97	40,31
	Net		35,52	35,89	35,12
	Brüt	4-5 Yaş	52,08	52,97	51,15
	Net		45,7	46,25	45,11
	Brüt	5 Yaş	73,94	76,03	71,73
	Net		58,79	60,11	57,4
2017/'18	Brüt	3-5 Yaş	44,73	45,49	43,93
	Net		38,52	38,84	38,18
	Brüt	4-5 Yaş	57,64	58,43	56,82
	Net		50,42	50,87	49,95
	Brüt	5 Yaş	83,75	85,62	81,78
	Net		66,88	67,95	65,75
2018/'19	Brüt	3-5 Yaş	45,4	46,11	44,66
	Net		39,11	39,41	38,79
	Brüt	4-5 Yaş	57,91	58,6	57,17
	Net		50,79	51,2	50,35
	Brüt	5 Yaş	85,22	86,89	83,46
	Net		68,3	69,32	67,23
2019/'20	Brüt	3-5 Yaş	43,35	43,89	42,78
	Net		41,78	42,1	41,44
	Brüt	4-5 Yaş	54,57	55,28	53,83
	Net		52,41	52,82	51,99
	Brüt	5 Yaş	75,51	76,89	74,05
	Net		71,22	72	70,39
2020/'21	Brüt	3-5 Yaş	29,94	30,35	29,51
	Net		28,35	28,57	28,12
	Brüt	4-5 Yaş	38,98	39,52	38,41
	Net		39,79	37,07	36,5
	Brüt	5 Yaş	61,22	62,27	60,12
	Net		56,89	57,41	56,34
2021/'22	Brüt	3-5 Yaş	48,84	49,29	48,38
	Net		44,05	44,14	43,96
	Brüt	4-5 Yaş	61,18	61,69	60,64
	Net		55,87	55,94	55,8
	Brüt	5 Yaş	92,17	93,27	91,02
	Net		81,63	81,85	81,41

Kaynak: (MEB, 2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

1.3.1.2. İlköğretim eğitim seviyesi

Bu bölümde ilköğretim seviyesi iki başlık altında ele alınacaktır. Bunlar ilkokul seviyesi ile ortaokul seviyesi şeklindedir.

1.3.1.2.1. İlkokul eğitim seviyesi

İlköğretim çağındaki 6-14 yaş grubunda yer alan çocukların, eylül ayı itibari ile 69 ayı doldurmaları, aralık ayı itibari ile de 72 aylarını doldurmaları gerekmektedir. 66-68 aylarını dolduran çocuklar velilerinin yazılı beyanları ile ilköğretim eğitimine başlayabilir. İlköğretimin ilk dört yılı ilkokul, ikinci dört yılı ortaokul olarak düzenlenmiştir. Ortaokullarda tercih olanakları olarak ortaokul ve imam hatip ortaokulları bulunmaktadır. Bu ortaokullarda zorunlu ve seçmeli dersler bulunmaktadır. İlköğretim eğitiminin temel amacı her Türk çocuğunun millî ahlak temel beceri ve yetenekler ile donatılması, iyi birer vatandaş olmasını ve bir üst öğretime hazırlanmasını sağlamaktır (MEB, 2020: 14). Türkiye’de ilkokulların okullaşma oranı Tablo-1.13’te verilmiştir

Tablo 1. 13. İlköğretim (İlkokul) Okullaşma Oranları (Net-Brüt/Cinsiyet-Yaş)

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı	Toplam	Erkek	Kadın
2014/'15	Brüt	101,1	100,82	101,39
	Net	96,3	96,04	96,57
2015/'16	Brüt	99,19	98,91	99,48
	Net	94,87	94,54	95,22
2016/'17	Brüt	95,97	95,93	96,01
	Net	91,16	91,08	91,24
2017/'18	Brüt	96,86	96,93	96,78
	Net	91,54	91,42	91,68
2018/'19	Brüt	98,4	98,61	98,19
	Net	91,92	91,78	92,08
2019/'20	Brüt	97,41	97,7	97,11
	Net	93,62	93,74	93,49
2020/'21	Brüt	96,12	97	96,23
	Net	93,23	93,34	93,11
2021/'22	Brüt	96,59	96,88	96,27
	Net	93,16	93,2	93,12

Kaynak:(MEB, 2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

Zorunlu eğitim olan ilköğretimin ilk dört yılında ilkokul eğitimi vermektedir. İlkokullarda 2014-2022 yılları arasında okullaşma oranı %96,30-%93,16 arasında değişmektedir. İlkokulun en önemli işlevlerinden birisi bireylere okuma-yazma becerisini kazandırmasıdır.

1.3.1.2.2. Ortaokul eğitim seviyesi

Bu başlık altında zorunlu eğitim olan ilköğretim seviyesinin ikinci dört yılı olan ortaokul bölümü ele alınmıştır. Ortaokulların Türkiye’de okullaşma oranları Tablo-14.’te verilmiştir.

Tablo 1. 14. İlköğretim (Ortaokul) Okullaşma Oranları (Net-Brüt/Cinsiyet-Yaş)

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı	Toplam	Erkek	Kadın
2014/'15	Brüt	101,1	100,82	101,39
	Net	96,3	96,04	96,57
2015/'16	Brüt	99,19	98,91	99,48
	Net	94,87	94,54	95,22
2016/'17	Brüt	95,97	95,93	96,01
	Net	91,16	91,08	91,24
2017/'18	Brüt	96,86	96,93	96,78
	Net	91,54	91,42	91,68
2018/'19	Brüt	98,4	98,61	98,19
	Net	91,92	91,78	92,08
2019/'20	Brüt	97,41	97,7	97,11
	Net	93,62	93,74	93,49
2020/'21	Brüt	96,86	96	97,77
	Net	88,85	88,95	88,74
2021/'22	Brüt	96,22	95,63	96,83
	Net	89,84	89,95	89,73

Kaynak:(MEB, 2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

Türkiye’de ortaokul seviyesinde okullaşma oranları 2014-2022 yılları arasında %96,30 ile %89,84 arasında gerçekleşmiştir. Bu seviyede oranların düşüş sebebi COVID-19 Pandemisi olarak görülmektedir. İlkokul ve ortaokul seviyesinde eğitimin dışında kalanların 15 yaş ve üzeri okuma-yazma bilmeyenlerin, Dünya’da durumları Dünya Bankası gelir gruplarına göre okuma-yazma bilmeyenlerin oranı Tablo-1.15’de, tablo-1.16 ülke nüfusları, tablo-1.17’de okuma bilmeyenleri ülke nüfuslarına

oranları verilmiştir. Unesco verilerine göre Türkiye’de okuma-yazma bilmeyenlerin oranı sayısı Tablo-1.18’de verilmiştir. Dünya genelinde 2019 yılında okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı 772.641.202’dir.

Bölgeler açısından bakıldığında ise en fazla okuma-yazma bilmeyen bölge olarak ilk üç sırada; Güney ve Batı Asya Bölgesi, Sahra-altı Afrika, Doğu Asya ve Pasifik Bölgesi yer almaktadır. Ancak 2010-2019 yılları arasına bakıldığında Sahra-altı Afrika’da okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı artma eğilimindeyken diğer bölgelerde azalma eğilimindedir. Sahra-altı Afrika’da 2010 yılında 191.579.300 olan okuma-yazma bilmeyen sayısının 2019’da 209.281.862 olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma hedef bölgeler kategorisinde okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı gelişmiş ülkelerin yer aldığı bölgelerde sıfırdır. Bu bölgeler Kuzey Amerika, Avrupa ve Avustralya’dır. 2012 yılından itibaren Okyanusya (Avustralya ve Yeni Zelanda hariç) bölgesi de dâhil olmak üzere 6 bölgede okuma-yazma bilmeyen sorununun çözüldüğü görülmektedir.

Tablo 1. 15. Dünya Bankası Gelir Gruplarına Göre Okuma-Yazma Bilmeyen

Dünya Bankası Gelir Grupları	2015	2016	2017	2018	2019
Düşük gelirli ülkeler	142.748.536	144.446.590	145.954.443	148.960.515	151.871.448
Düşük-orta gelirli ülkeler	496.624.279	492.406.089	489.137.549	489.440.496	487.547.517
Orta gelirli ülkeler	604.875.671	589.895.007	586.507.055	592.601.924	587.078.267
Üst-orta gelirli ülkeler	108.251.393	97.488.918	97.369.506	103.161.428	99.530.750
Yüksek gelirli ülkeler	..	..	..	..	..

Kaynak: (<http://data.uis.unesco.org/#>,2021) E.T. 06.05.2021

Dünya Bankası gelir seviyesine göre ülkelerin 15 yaş ve üzeri okuma-yazma bilmeyenlerin durumları, 2015 yılında orta gelirli ülke grubu ilk sırada yer almaktadır. Düşük orta gelirli ülkeler ikinci sırada, düşük gelirli ülkeler üçüncü sırada yer almıştır. Üst ve orta gelirli ülkeler ise dördüncü sırada yer almıştır. Yüksek gelirli ülkelerde okuma-yazma probleminin olmadığı görülmektedir.

Tablo 1. 16. Dünya Bankası Gelir Gruplarına Göre Nüfus Sayıları

Dünya Bankası Gelir Grupları	2015	2016	2017	2018	2019
Düşük gelirli ülkeler	602.130.620	618.808.130	636.002.040	653.548.430	671.675.340
Düşük-orta gelirli ülkeler	6.162.743.400	6.242.647.250	6.322.861.020	6.401.272.450	6.477.841.010
Orta gelirli ülkeler	5.552.696.140	5.616.265.000	5.679.375.320	5.740.015.870	5.797.827.540
Üst-orta gelirli ülkeler	2.417.959.700	2.436.043.940	2.453.799.500	2.469.801.110	2.483.924.060
Yüksek gelirli ülkeler	1.211.637.780	1.218.545.400	1.224.733.160	1.230.678.230	1.235.869.240

Kaynak: <https://data.worldbank.org/> E.T. 05.06.2023

Dünya Bankası gelir gruplarına göre ülke nüfuslarında durum 2015 yılında birinci sırada düşük-orta gelirli ülkeler 6.162.743.400'dür. İkinci sırada orta gelirli ülke grubu 5.552.696.140'dır. Üçüncü sırada ise üst-orta gelir grubu 2.417.959.700'dür.

Tablo 1. 17. Dünya Bankası Gelir Gruplarına Göre Nüfus/Okuma oranı %

Dünya Bankası Gelir Grupları	2015	2016	2017	2018	2019
Düşük gelirli ülkeler	24	23	23	23	23
Düşük-orta gelirli ülkeler	8	8	8	8	8
Orta gelirli ülkeler	11	11	10	10	10
Üst-orta gelirli ülkeler	4	4	4	4	4
Yüksek gelirli ülkeler	-	-	-	-	-

Kaynak: <https://data.worldbank.org/> E.T. 05.06.2023

Tablo-1.17'de Dünya Bankası gelir gruplarına göre ülkelerdeki okuma-yazma bilmeyenlerin ülke nüfuslarına oranları verilmiştir. Bu tabloya göre düşük gelirli ülkelerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı ilk sırada %24'lük oranla yer almaktadır. İkinci sırada %11'lik oranla orta gelirli ülkeler, üçüncü sırada %8'lik oranla düşük-orta gelirli ülkelerin yer almıştır.

Tablo 1. 18. Unesco Verilerine Göre Türkiye'de Okuma-Yazma Bilmeyen

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Türkiye	3.939.674	3.228.104	2.838.773	2.704.984	2.655.978	2.613.724
	2016	2017	2018	2019	2020	
Türkiye	2.326.361	2.379.552	..	..	..	

Kaynak: (<http://data.uis.unesco.org/#>,2021) E.T. 06.05.2021

Tablo1.18.'de Unesco'ya göre Türkiye'deki okuma-yazma bilmeyenlerin sayıları verilmiştir. Türkiye okuma-yazma bilmeyenlerin durumu Dünya ülkeleri ile karşılaştırıldığında bu sorunu çözebilen ülkeler arasına geçme eğiliminde olduğu görülmektedir. Türkiye okuma-yazma sorununu çözebilen ülkeler arasında yerini

almaya çalışmaktadır. Okuma-yazma bilmeyenler için Türkiye’de halk eğitimi merkezleri aracılığı ile kurslar düzenlenmektedir. Bu problem ile mücadele önemlidir.

1.3.1.3. Ortaöğretim seviyesi

Bu başlık altında ortaöğretim eğitim seviyesi, genel-mesleki-teknik eğitim şeklinde ele alınmıştır. Ortaöğretim seviyesi örgün eğitimde genel, mesleki ve-teknik eğitim şeklindedir. Ortaöğretim kurumlarında eğitim, ilköğretime dayalı en az 4 yıl zorunlu eğitimi kapsamaktadır. Ortaöğretim genel, mesleki ve teknik okullarda verilir. Ortaöğretimin amacı, Türk Millî Eğitimi’nin amaçlarına uygun olarak, ortak genel kültür kazandırılması, genel ortaöğretimde ilgi, istidat ve yeteneklerine uygun yükseköğretime hazırlanması, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında genel kültürün yanında ilgi, istidat ve yeteneklerine uygun yükseköğretime ve mesleğe hazırlama ve iş gücü piyasasına hazırlama olarak eğitim verilmektedir (MEB, 2020: 15).

Tablo 1. 19. Ortaöğretim Seviyesi Eğitim

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı	Toplam	Erkek	Kadın
2014/'15	Brüt	107,36	109,82	104,77
	Net	79,37	79,46	79,26
2015/'16	Brüt	109,85	112,28	107,29
	Net	79,79	79,36	80,24
2016/'17	Brüt	106,94	109,99	103,73
	Net	82,54	82,69	82,38
2017/'18	Brüt	108,39	112,07	104,5
	Net	83,58	83,77	83,39
2018/'19	Brüt	108,88	112,24	105,32
	Net	84,2	84,51	83,88
2019/'20	Brüt	110,63	113,66	107,44
	Net	85,01	85,16	84,85
2020/'21	Brüt	124,11	126,94	121,13
	Net	87,93	88,05	87,79
2021/'22	Brüt	116,10	117,55	114,57
	Net	89,67	90,03	89,29

Kaynak:(MEB, 2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

Türkiye’de ortaöğretim kurumları okullaşma oranları Tablo-1.19’da verilmiştir. Okullaşma oranları 2014-2015 öğretim yılında net %79,37 olarak görülmektedir. 2021-2022 öğretim yılında okullaşma oranı net %89,67 olmuştur. 2014-2015 öğretim yılından 2021-2022 öğretim yılına kadar olan okullaşma oranı %10,30’luk oranda artmıştır. İstihdam için önemli eğitim seviyesinden biri olan ortaöğretimin niceliksel artışı önemlidir.

Gelişen teknoloji ve küreselleşmeye karşı bireylerin mesleki ve teknik bilgisini artıran bireylerin nitelikli hâle gelmeleri ile iş gücü piyasasında yerlerini almaları daha kolay olacaktır.

Türkiye’nin kalkınması ve büyümesi için ortaöğretim kademesi bireylerin ilgileri, yetenekleri ile kapasitelerini ortaya çıkartmasını sağlayacak potansiyeli bulunmaktadır. Mesleki-teknik eğitime önem verilmesi gerekmektedir. İş gücü piyasasında istihdam edilebilirlik açısından ortaöğretim düzeyindeki donanımlı bireylerin işe girmelerinin oranı yüksektir. Nitekim Durkaya ve Hüsnüoğlu’nun 2018’de yaptıkları çalışmaya göre Türkiye’de istihdama katılımı %58’lik oran lise ve altı eğitime sahip olanlar ve %16’lık oranda ise yükseköğretim mezunlarının katıldığını göstermektedir. Aynı çalışmada tüm zamanlarda istihdama katılımın en yüksek kesimini yükseköğretim eğitimi alanların olduğu en az istihdama katılım ise okur-yazar olmayan kesime ait olduğu tespit edilmiştir (Durkaya ve Hüsnüoğlu:2018: 67).

1.3.1.4. Yükseköğretim seviyesi

Bu bölümde yükseköğretim seviyesindeki eğitim durumu ele alınacaktır. Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az 2 (iki) yıllık ve yukarısını kapsayan eğitim kademesidir. Yükseköğretimin amaçları Türk Millî Eğitimi amaçlarına uygun olarak, aşağıdaki gibidir:

- Bireylerin ilgi, istidat ve yetenekleri ile uyumlu ülkenin bilim politikasına toplumun yüksek seviyede insan gücü ve ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirmek,
- Bilimsel öğretim yapmak,
- Ülkemiz ve diğer alanları ilgilendiren bilimsel araştırmaları yapmak,

- Ülke yönetiminin istediği araştırmaları yapmak, önerileri sunmak, ülkenin ilerlemesi için alanlarda araştırmalar yapmak,
- Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu bilgilendirici bilimsel verileri üretmek ve paylaşmak, yaygın eğitimin gelişmesini sağlamak.

Yükseköğretim kurumları, üniversite, fakülte, enstitü, meslek yüksekokulu, araştırma merkezleri, konservatuar, yüksekokullardır (MEB, 2020: 16). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Yükseköğretimin tanımı madde-3'te ve Yükseköğretimin amacı madde-4'te belirtilmiştir. Yükseköğretimin tanımları madde-3'te şöyledir;

- Yükseköğretim; Millî eğitim sistemi içerisinde ortaöğretime dayalı en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür.
- Üst kuruluşlar; Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kuruldur.
- Yükseköğretim Kurumları; Üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartıyla vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır (Yükseköğretim Kanunu madde-3).

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Yükseköğretimin amacı madde-4'te belirtilmiştir. Yükseköğretimin amacı şöyledir;

- Öğrencilerini, Atatürk inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, insani ve manevi ve kültürel değerlerini taşıyan ve Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan, toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan; aile, ülke ve millet sevgisi dolu, Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş, ilgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek.

- Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı hâline gelmesini sağlamak.
- Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla iş birliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi hâline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır (Yükseköğretim Kanunu madde-4).

Yükseköğretim seviyesinde okullaşma oranı istatistiki bilgileri Tablo-1.20’de verilmiştir.

Tablo 1. 20. Yükseköğretim Seviyesi Eğitim

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı	Toplam	Erkek	Kadın
2014/15	Brüt	88,94	93,44	84,24
	Net	39,49	37,95	41,1
2015/16	Brüt	95,91	100,55	91,04
	Net	40,87	39,21	42,62
2016/17	Brüt	102,01	106,17	97,65
	Net	41,71	39,62	43,9
2017/18	Brüt	107,4	111,05	103,59
	Net	45,64	43,99	47,36
2018/19	Brüt	109,46	111,44	107,38
	Net	44,1	41,93	46,37
2019/20	Brüt	112,78	113,39	112,14
	Net	43,37	40,56	46,32
2020/21	Brüt	117,75	116,33	119,29
	Net	44,41	40,53	48,46
2021/22	Brüt	120,35	117,62	123,2
	Net	44,66	40,31	49,2

Kaynak:(MEB, 2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

Yükseköğretim seviyesinde okullaşma oranı 2014-2015 Öğretim yılında net %39,49 iken 2021-2022 Öğretim yılında %44,66’lık orana yükseldiği görülmektedir.

1.3.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitimin yanında ve dışında yapılan her türlü eğitim faaliyetlerini kapsar. Bu başlık altında halk eğitimi merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, açık ortaokul, açık lise ve yaygın eğitimin diğer kuruluşları ele alınacaktır. Yaygın eğitim, millî eğitimin temel amaçları doğrultusunda eğitim sisteminin bir şekilde dışında kalmış veya hiç girmemiş örgün eğitimin içinde ve dışında bireylere;

- Okuma-yazma öğretmek,
- Eksik eğitimini tamamlamak,
- Teknolojik ve kültürel değişimlere ayak uydurmalarını sağlamak,
- Toplu yaşam kurallarını yaygınlaştırmak,
- Çağın gerektirdiği nitelikleri kazandırmak,
- İstihdama girişler için eğitimler vermek,
- Bilgi ve becerileri kazandırmak,
- Boş zamanları değerli geçirme yollarını öğretmek,

gibi faaliyetler için eğitim ortamları, materyalleri, fırsatları ve rehberlik gibi teknik destekleri sağlamaktır (MEB, 2020: 17). Yaygın eğitim kurumlarının iş ve işlemlerinin yürütülmesinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü sorumludur.

1.3.2.1. Halk eğitimi merkezleri ve olgunlaşma enstitüleri

Türkiye'de her ilçede olmak üzere toplam 1000 adet halk eğitimi merkezi bulunmaktadır. Bunların yanında 29 adet olgunlaşma enstitüsü kurulmuştur. Halk eğitimi merkezleri yaygın eğitimin temel taşıyıcı kurumlarıdır. Yaygın eğitim modülünde tanımlı bulunan 3700'ün üstünde kurs programı bulunmaktadır.

Halk eğitimi merkezleri, örgün eğitime girmemiş, örgün eğitimin bir şekilde dışında kalmış, eğitimleri örgün eğitimde eksik kalmış veya örgün eğitime devam edenlere yönelik, okuma-yazma temel becerilerden başlamak üzere çağın gerektirdiği beceri, yetenek ve istihdama yönelik birçok alanda kurs açma yeteneğine sahiptir. Ayrıca birtakım nedenler ile eğitimleri eksik kalan bireylerin, açık ortaokul, açık lise ve açık mesleki liseleri tamamlamaları için iş ve işlemlerini yapan, takip eden birimdir. Halk eğitimi merkezleri, MEB'in ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün (HBÖGM) ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar ile protokol ve projeler ile afet,

göç, meslek edindirme ve diğer konular ile bireylerin adapte olmalarını kurslar ile sağlamaktadır. Yaygın Eğitim kurumlarının 2021-2022 yılı istatistiki bilgileri Tablo-1.21’de verilmiştir.

Tablo 1. 21. Yaygın Eğitim Kurumları İstatistiki Bilgileri

Yaygın eğitim kurumlarının türlerine göre kurum, kursiyer, öğretmen ve derslik sayısı								
2021/22 öğretim yılı sonu		Kursiyer Sayısı			Öğretmen			
Kurum Türü	Kurum	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Derslik
Genel Toplam	19.625	6.295.528	3.073.137	3.222.391	100.878	48.699	52.179	132.444
Yaygın Eğitim (Resmi)	1.675	3.421.931	1.209.851	2.212.080	16.220	8.097	8.123	8.209
Mesleki Eğitim Merkezi								
Olgunlaşma Enstitüsü	29	1.905	42	1.863	451	72	379	89
Halk Eğitimi Merkezi	998	3.326.318	1.162.142	2.164.176	8.529	3.987	4542	5.686
Bilim ve Sanat Merkezi (Üstün veya Özel Yetenekliler)	362	65.736	31.509	34.227	2.868	1.543	1.325	2.265
Rehberlik Araştırma Merkezi	278	519.847	326.222	193.625	4.372	2.495	1.877	169
Meslek Kursları (3308 sayılı yasaya göre)	-	27.972	16.158	11.814	-	-	-	-
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	9	-	-	-	-	-	-	-
Yaygın Eğitim (Özel)	17.950	2.873.597	1.863.286	1.010.311	84.658	40.602	44.056	124.235
Özel Öğretim Kursları	2.422	96.688	46.064	50.624	5.900	3.227	2.673	18.559
Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu	4.104	1.860.826	1.203.779	657.047	27.956	19.512	8.444	12.936
Muhtelif Kurslar	8.267	440.478	316.461	124.017	18.791	8.131	10.660	45.665
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	3.118	471.378	294.383	176.995	32.011	9.732	22.279	47.075
Özel Eğitim Okulu (Yaygın Eğitim)	39	4.227	2.599	1.628	-	-	-	-

Kaynak:(MEB, 2023) (2021-2022 Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 223) E.T. 24.03.2023

Yaygın eğitim kurumlarında 2021-2022 yılı itibariyle toplam kurs görenlerin sayısı 6.295.528'dir. Bu kursları 132.444 derslik ve 100.878 personel, 19.625 kurumda vermiştir (bkz, tablo-1.21). Tablo-1.21'de yaygın eğitim kurumlarına ait mesleki ve teknik eğitimlerle ilgili kurslar halk eğitimi merkezleri ve olgunlaşma enstitülerinin verileri birlikte verilmiştir.

Araştırmamızın merkezine aldığımız halk eğitimi merkezleri kurs programları ile bireylerin beşeri sermayelerini artırmaları, ilgi, yetenek ve becerilerini geliştirerek istihdam edilebilirlikleri, işte kalma süreleri, ücretlerini artırmaları gibi durumlarda etkililiğini ölçmek olan çalışmanın nihai hedefi yoksullukla mücadelede önemini araştırmaktır.

Türkiye istatistiki bölge birimi olarak 12 bölge, 26 alt düzey ve 81 il olarak kodlanmıştır (Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesinde 28 Ağustos 2002 Tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girmiştir). Araştırma için TR611 Antalya, TR323 Muğla, TRB21 Van, TR631 Hatay, şehirleri seçilmiştir. İsimleri geçen şehirlerde toplam 61 halk eğitimi merkezi ve 3 olgunlaşma enstitüsü bulunmaktadır.

Özellikle teknolojide yaşanan hızlı değişimleri ve küreselleşme ile rekabetin arttığı süreçleri yaşayan insanlar, istihdam edilebilirliklerini, işte kalma sürelerini ve ücretlerini artırmak için çağın gerektirdiği nitelikleri kazanmalıdır. Bu nitelikleri edinebileceği eğitimleri, halk eğitimi merkezleri vermektedir. Bu bağlamda bireye kendi kapasitesini artırma, yeteneklerini geliştirme, yeni beceriler kazandırma gibi işlevleri olan halk eğitimi programlarının toplumsal beşeri sermayeyi artırma fonksiyonu da bulunmaktadır.

1.3.2.2. Açık öğretim ortaokul, açık öğretim lise, mesleki açık öğretim lisesi

Açık öğretim ortaokulu, çeşitli nedenlerden ötürü ortaokulu bitirememiş, 14 yaşını doldurmuş bireylerin, uzaktan eğitim yolu ile ortaokul eğitimini bitirme imkânı veren kurumdur. Şube ve öğretmeni bulunmayan açık ortaokul sisteminde bireylerin bir yıl içerisinde açık ortaokulu bitirmeleri mümkündür. Bir yılda üç dönem kayıt yapma fırsatları vardır. Açık öğretim ortaokul iş ve işlemleri Halk Eğitim Merkezleri üzerinden yürütülmektedir (MEB, 2020: 14).

Açık öğretim ortaokul sisteminde Türkiye'de 2019-2020 öğretim yılı için toplam 222.638 kayıtlı öğrenci vardır. 2019-2020 öğretim yılında açık öğretim

ortaokuluna Alan araştırması yapılan illerden Antalya’da 7.371, Muğla’da 1.979, Van’da 4.023, Hatay’da 2.939 öğrenci kayıtlıdır (MEB, 2020: 83-85-91).

Tablo 1. 22. Açık Öğretim Ortaokul Türkiye ve Antalya, Muğla, Van, Hatay

Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı		
2019/20 öğretim yılı	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	222.638	80.398	142.240
Antalya	7.371	2.388	4.983
Muğla	1.979	787	1.192
Van	4.023	1.882	2.141
Hatay	2.939	1.082	1.857

Kaynak: (MEB, 2020) 2019-2020 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 06.05.2021

Açık öğretim lise, örgün ortaöğretime devam edemeyen ya da örgün ortaöğretim çağını geçiren, örgün ortaöğretime devam etmekte iken açık öğretim lisesine geçmek isteyenlere hizmet veren kurumdur. Sistemin gereği şube ve öğretmeni yoktur. İş ve işlemlerini yürüten halk eğitimi merkezleridir (MEB, 2020: 15).

Açık öğretim liseleri, 4 yıl 8 dönemden oluşmaktadır. Ders geçme ve kredi sistemi ile hizmet vermektedir. 18 yaşından gün almış bireyler yılda 3 dönem kayıt hakkından yararlanırlar. Açık öğretim lisesi bir yılda 3 dönem şeklinde öğretim vermektedir. Mesleki açık öğretim lisesi 4 yıl, 8 dönemden oluşur. Mesleki açık öğretim lisesi öğrencileri 1 yılda iki dönem şeklinde hizmet almaktadır. Kayıt yenilemeyen bireylerin durumları silik duruma düşerler. Kayıt yenileme durumunda kaldıkları aşamadan devam etme imkânları vardır (MEB, 2020: 15).

Türkiye’de 2021-2022 öğretim yılı kayıtlı öğrenci sayısına yükseköğretim ön-lisans ve lisans öğrencilerini de eklendiğinde toplam öğrenci sayısı, 27.550.710 olmaktadır. Toplam öğrenci sayısının, toplam nüfusa oranının ise %32,31 olduğu görülmektedir. Türkiye’de 2021-2022 öğretim yılı itibari ile okul öncesi öğrenci sayısının ise 1.885.004 olduğu tespit edilmiştir. Toplam öğrenci sayısına okul öncesi sayısı da eklendiğinde toplam öğrenci sayısı 29.435.714 kişi olacaktır. Bu sayının Türkiye nüfusuna oranı %34,52’dir. (31.12.2022 tarihli Türkiye nüfusu 85.279.553 kullanılmıştır) (TÜİK, 2023).

Tablo 1. 23. Türkiye’de Yıllara Göre Okul Tür/Öğretmen/Öğrenci/Mezun Sayıları (İlkokul-Ortaokul)

Okul Türü	Öğretim Yılı	Okul/Birim	Öğretmen	Öğrenci	Mezun
İlkokul	2014/'15	27.544	295.252	5.434.150	-
	2015/'16	26.522	302.961	5.360.703	-
	2016/'17 (1.dönem)	25.523	298.520	4.970.160	-
	2016/'17	25.479	292.878	4.972.430	-
	2017/'18	24.967	297.176	5.104.599	-
	2018/'19	24.739	300.732	5.267.378	-
	2019/'20	24.790	309.247	5.279.945	-
	2020/'21	24.576	306.937	5.328.391	-
	2021/'22	24.519	310.477	5.433.901	-
Ortaokul	2014/'15	16.969	296.065	5.278.107	1.366.138
	2015/'16	17.343	322.680	5.211.506	1.161.901
	2016/'17 (1.dönem)	17.889	325.992	5.519.688	-
	2016/'17	17.879	324.350	5.554.415	1.192.799
	2017/'18	18.745	339.850	5.590.134	1.191.856
	2018/'19	18.935	354.198	5.627.075	1.233.861
	2019/'20	19.268	371.590	5.701.564	-
	2020/'21	19.025	370.798	5.212.969	-
	2021/'22	18.936	376.747	5.293.067	-

Kaynak: (MEB,2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

(Not: Hesaplamalara açık öğretim ortaokul/ lise, mesleki açık öğretim lise sayıları eklenmiştir.)

Türkiye’de örgün eğitim ile birlikte yaygın eğitimde yer alan öğrenci sayısının nüfusa oranının oldukça önemli boyutta olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yaygın eğitimin açık öğretim, ortaokul, açık öğretim lise, mesleki açık öğretim lisesi eğitimi hizmeti ile bireylere eğitimlerini tamamlama fırsatlarını sunma işlevini yaparken örgün eğitimi de desteklemektedir. Üstelik bu işlevi bireylere uzaktan eğitim yöntemi ile sağlamaktadır. Bu durum bireylere hem çalışma hem de eğitim alma fırsatı sunmaktadır.

Eğitim seviyesinin yükseltilmesi ile işsizlik ve yoksullukla mücadele aralarında ters yönlü bir ilişki vardır (Bayrakdar, 2020: 115). Bir başka ifade ile eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik ve yoksulluk azalma eğilimi göstermektedir. Eğitim aynı zamanda beşeri sermayenin önemli bir göstergesidir. Eğitim seviyesinin artması ile beşeri sermayenin gelişmesi doğru yönlü bir ilişki içerisinde.

Tablo 1. 24. Türkiye’de Yıllara Göre Okul Tür/ Öğretmen/ Öğrenci/ Mezun Sayıları (Genel Ortaöğretim/Mesleki Tek. Ortaokul-Lise)

Genel ortaöğretim	2014/'15	3.955	123.160	2.902.954	478.283
	2015/'16	5.311	151.458	3.047.503	472.169
	2016/'17 (1.dönem)	5.152	147.868	2.912.093	-
	2016/'17	5.225	147.052	3.136.440	495.727
	2017/'18	5.717	159.579	3.074.642	556.837
	2018/'19	6.242	175.275	3.250.334	594.137
	2019/'20	6.925	186.914	3.412.564	-
	2020/'21	6.876	189.193	3.920.083	
	2021/'22	6.761	193.589	4.092.604	
Mesleki ve teknik ortaokul ve lise	2014/'15	5.106	175.218	2.788.117	471.885
	2015/'16	5.239	184.232	2.760.140	515.465
	2016/'17 (1.dönem)	5.444	195.666	2.601.638	-
	2016/'17	5.851	185.988	2.713.530	505.261
	2017/'18	6.066	188.390	2.614.785	495.658
	2018/'19	6.264	195.959	2.399.260	455.323
	2019/'20	6.121	193.717	2.218.088	-
	2020/'21	6.096	192.916	2.398.519	
	2021/'22	6.043	195.718	2.450.995	

Kaynak: (MEB,2023) 2021-2022 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, E.T. 24.03.2023

(Not: Hesaplamalara açık öğretim ortaokul/ lise, mesleki açık öğretim lise sayıları eklenmiştir.)

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YOKSULLUKLA MÜCADELE, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

Yoksulluk olgusuna çeşitli faktörler etki etmektedir. Yoksulluk çok boyutlu bir problemdir. Yoksulluğun çok boyutlu problem olması yoksulluğun çözümünü daha da zorlaştırdığı gibi daha da derinleşmesine ve görünür hâle gelmesine neden olmaktadır. Yoksulluk önceleri gelişmekte olan ülkelerin sorunu iken günümüzde gelişmiş ülkelerin de önemli bir problemi hâline gelmiştir. Neo-liberal politika, küreselleşme ve küresel krizlerin etkileri ile ülkelerde gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Küresel krizlerin nedeni ne olursa olsun Dünya’daki bütün ülkelerin krizlerin etkilerini yaşamaları sonucunu doğurmuştur. Sorunların küresel olması, sorunun çözümünü ülkelerin merkezi yönetim aktörlerinin üstlenmesi sonucunu doğurmuştur. Ancak merkezi hükümetlerin sorunun çözümünde yerel aktör olan yerel yönetimler ile iş birliği yapması bir gerekliliktir (Yeşildal, 2020: 455).

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de yoksullukla mücadele yöntemlerinden sosyal transferler, yerel yönetimler, genel sağlık sigortası, istihdam kavramı ve çeşitleri, işsizlik kavramı ve çeşitleri, istihdam ve iş gücü piyasasını artıracı politikalar alt başlıkları ele alınmıştır.

2.1. SOSYAL TRANSFERLER (YARDIMLAR)

Sosyal transfer (yardım), harcamaları “milli gelir hesabında hiçbir karşılığı olmayan harcamalar” olarak tanımlanabilir. Farklı bir ifade ile devletin karşılıksız olarak yaptığı harcamalardır. Yani herhangi bir mal ve hizmeti, yatırım malı almadan yaptığı harcamalar olarak ifade edilebilir. Sosyal transfer harcamalarından olan sosyal güvenlik harcamaları hastalık, sakatlık, işsizlik, yaşlılık, yoksulluk gibi mağduriyetleri

önlemek adına yapılan transferdir. Bir diğer transfer ise aileye ve kişiye nakdi yapılan transferlerdir. Bu transferler ile aile ve birey mal ve hizmeti daha uygun fiyata alması ya da bu kesimin desteklenmesidir (Aydın ve Çakmak, 2018: 2). Sosyal transferle dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi çalışmaları olarak anlaşılmalıdır. Bu başlık altında sosyal transferler; eğitim, sağlık, nakdi, gıda ve yakacak transferleri ile diğer sosyal transferler şeklinde ele alınmıştır.

Sosyal yardım alma eğilimi yaş ve cinsiyet açısından bakıldığında kadın bireylerin daha fazla faydalandığı, bireylerin yaş ortalaması artıkça daha fazla yardım aldığı yönündedir (Canatan ve İpek, 2021: 235; Gürler, Emeç ve Birecikli, 2017: 112). Hane halkı bazında yapılan transferlerde kadın-erkek eşitsizliği açısından kadınların yoksullukla mücadelede daha da dezavantajlı ve görülmez duruma itilmesine neden olduğu yönünde görülmektedir (Kara ve Ateş, 2017: 40). Bir başka ifade ile hane halkına yapılan yardımlarda kadının bu yardımlardan erkeklere göre daha az yararlanmalarıdır.

2.1.1. Eğitim Transferleri

Yoksulluk ile mücadelede en önemli politika araçlarının başında yer alan sosyal transfer (yardım) çeşididir. Eğitim destekleri, ayni ve nakdi olarak uygulanmaktadır. Nakdi transfer dezavantajlı kesimin ihtiyaçlarını karşılamada kendi tercihini kullanma özgürlüğünü sağlamakta iken, ayni transfer hangi transferin yapılacağına ihtiyaç sahiplerinin yerine devletin ya da transferi yapan kuruluşların karar vermesini ifade etmektedir (Gitmez ve Bakan, 2020: 379). Ayni transferler paternalist bir yaklaşım anlayışı ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle ayni transferler, yoksul ve dezavantajlı kesimlerin gelir eşitsizliğini azaltmak için ve bu kesimin devlet tarafından sağlanan mal ve hizmetlere erişimlerini sağlamak amacıyla eğitim, sağlık ve diğer transferler ile gerçekleşmektedir.

Eğitim transferleri, dezavantajlı kesimlerin eğitim imkânlarına ulaşabilmesinde karşılaştıkları engellerin ortadan kaldırılarak eğitim imkânından yararlanmasını sağlamak, aynı zamanda yoksulluğun nesilden nesile geçmesini engellemek için yapılmaktadır (Özsoy, 2019: 142). Eğitim transferleri, materyal, öğle yemeği, ücretsiz kitap ile öğrenci barınma, taşıma, iaşe ve öğrenci yurt yapımı transferleri şeklinde uygulanmaktadır.

Eğitim materyalleri, taşıma, yemek transferleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) vasıtası ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerince ilköğretim (ilkokul, ortaokul), ortaöğretim ile özel eğitime muhtaç öğrencilerin okullarına taşınması ve bu öğrencilerin öğle yemeklerinin verilmesi ile birlikte tüm ilköğretim, ortaöğretim öğrencilerine ücretsiz kitaplarının ve eğitim materyallerinin verilmesini kapsar.

Öğrencilere yapılan bu transferlerin kaynağını SYDV ve genel bütçeden aktarılan kaynaklar oluşturmaktadır. 2021 yılı eğitim materyalleri, taşıma, yemek ve ücretsiz kitap dağıtımı ile ilgili veriler Tablo-2.1’de gösterilmektedir.

Tablo 2. 1. 2021 Yılı Taşıma, Ücretsiz Kitap ve Yemek Eğitim Transferleri Tablosu

Sıra No	Transferin Adı	Seviyesi	Tahsis Edilen Toplam miktar (TL)	Gerçekleşen (TL)	Açıklama
1	Taşıma	İlköğretim	1.723.000.000	868.408.137	
2	Taşıma	Ortaöğretim	1.382.000.000	719.244,145	
3	Taşıma	Özel Eğitim	669.942.000	669.942.000	Özel Eğitim
4	Yemek	İlköğretim	280.942.000	280.942.000	Taşıma kapsamındaki öğrencilere
5	Yemek	Ortaöğretim	881.076.000	234.076.000	
6	Ücretsiz Ders Kitabı	İlköğretim	540.000.000	540.000.000	
7	Ücretsiz Ders Kitabı	Ortaöğretim	500.000.000	340.330.939	

Kaynak:(MEB, 2022) (2021 yılı idare faaliyet raporu, 42-44 esinlenilerek yazar tarafından oluşturulmuştur) E.T.25.03.2023

2021 yılında taşıma transferinden ilköğretim seviyesinde 694.654 öğrenci, ortaöğretim seviyesinde ise 483.603 öğrenci yararlanmıştır. Bu öğrencilere ilave olarak 122.121 özel eğitim gereksinimli öğrenciler taşıma transferinden faydalanmıştır. Bu öğrencilere aynı zamanda öğle yemeği desteği de taşıma transferi ile birlikte verilmiştir (MEB, 2022) (2021 İdare Faaliyet Raporu: 54-66-67-84-85).

Her bireyin dezavantajlı olsun veya olmasın eğitime ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın karşılanması temel insan haklarındandır. Hukuksal metinlerde ve sözleşmelerde de eğitim ihtiyacı temel insan haklarından biri olarak görülmektedir. Nitekim İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 26. madde ve Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesinin 2. maddesinde temel insan hakkı olarak açıkça belirtilmiştir. Bu bağlamda bireyin eğitim ihtiyaçları karşılanmalıdır. Eğitim ihtiyaçları karşılanabilen bireylerin, beşeri sermayelerini geliştirerek meslek edinme bile, sosyal olarak kendisini toplumun saygın bir üyesi olarak görebilmesi sağlanmış olacağı düşünülmektedir.

Eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında negatif yönlü güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Birey aldığı eğitim sayesinde bilgi, beceri ve yeteneklerini ortaya çıkartarak beşeri sermayesini güçlendireceğinden iş bulması daha kolaylaşacaktır. Dolayısıyla yoksulluktan çıkma şansı artmış olacaktır. TÜİK'in 2010-2021 yılları arasında eşdeğer hane halkı birey gelirine ve eğitim durumuna göre yoksulluk oranları araştırması Tablo-2. 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2. Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranı 2010-2021

Yıllar	Okur-yazar olmayan bireyler %	Bir okul bitirmeyen bireyler %	Lise altı eğitilmiş bireyler %	Lise ve dengi okul mezunu bireyler %	Yükseköğretim mezunu bireyler %
2010	28,8	27,5	14,3	4,5	1,0
2011	28,9	27,0	13,1	5,8	1,1
2012	30,1	26,1	13,5	5,9	1,1
2013	26,6	23,7	12,4	5,6	1,8
2014	27,7	25,1	12,5	5,7	1,3
2015	27,2	23,7	12,8	5,6	1,6
2016	26,2	24,1	12,5	6,2	1,7
2017	25,4	21,7	11,7	5,5	1,5
2018	27,5	23,6	12,1	5,8	2,2
2019	26,1	22,4	13,4	6,9	2,5
2020	26,7	25,7	14,0	8,3	3,2
2021	24,10	24,4	13,8	7,5	2,5

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2022) E.T 25.03.2023

Tablo-2.2'de görüldüğü gibi eğitim durumu ve yoksulluk arasında çok önemli ilişki söz konusudur. Eğitim seviyesi arttıkça yoksulluk düzeyinin azaldığı

görülmektedir. Bir başka ifade ile eğitim seviyesinin artması ile yoksulluk arasında zıt yönlü bir ilişki vardır. Okur-yazar olmayan kişiler içinde yoksul olanların oranı 2010 yılında 28,8 iken, bu oran 2021 yılında 24,1'e gerilemiştir. Bir okul bitirmeyen kişiler içinde yoksul olanların oranı 2010 yılı için 27,5 iken 2021 yılı için 24,4'dür. Lise altı eğitim alan kişiler içinde yoksul olanların oranı 2010 yılında 14,3 oranda iken, 2021 yılı için bu oran 13,8'dir. Lise ve dengi okul mezunları içinde yoksulların oranı 2010 yılında 4,5'lik oranında iken, 2021 yılında 7,5 oranına yükseldiği görülmektedir. Yükseköğretim mezunu bireylerin içinde yoksul olanların oranı 2010 yılında 1,0 iken, 2021 yılında ise bu oran 2,5'a yükselmiştir. Yoksullaşmada lise ve dengi okul mezunları ile yükseköğretim mezunlarında 2010 yılından 2021 yılına kadar artış eğilimi görülmektedir. Eğitim durumlarının 2021 yılı için okur-yazar olmayan bireyler 24,1, bir okul bitirmeyen bireyler 24,4 oranında iken lise altı bireyler de durum 13,8 olmuştur. Lise ve dengi okul mezunlarında durum 7,5 oranındadır. Yükseköğretim mezunu bireyler ise 2,5'lik oran ile en az yoksulluk oranına sahiptir.

2.1.2. Sağlık Transferleri

Sağlık transferleri; şartlı sağlık transferi, şartlı gebelik transferi, çoklu doğum transferi ve doğum transferi şeklinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilmektedir.

- Şartlı sağlık transferi (Sağlık ve gebelik): Sosyal güvencesi olmayan ve ihtiyaç sahibi evlerde yaşayan çocuklara düzenli olarak sağlık kontrollerini yapabilmeleri için verilen sağlık transferidir. Ödemeler anneler adına açılan hesaplara yatırılmaktadır. Transfer ödemeleri 2023 yılında çocuklar için 100 TL'dir. Gebelik döneminde aylık 200 TL'dir. Doğumun hastanede yapılması durumunda tek seferlik 500 TL'dir. Şartlı lohusalık döneminde doğumu takip eden ilk 2 ay ödenen transfer 300 TL'dir.
- Şartlı gebelik transferi: Sağlıklı bebekler için ihtiyaç sahibi gebelere kontrollerini yaptırmaları ve doğumlarını hastanede yapmaları koşulu ile yapılan transferdir. Şartlı gebelik transfer ödemeleri 2023 yılı için 300 TL'dir.

- Çoklu doğum yardımı: Çoklu doğum ile dünyaya gelen bebeklerin ebeveynlerine 0-2 yaş süresince bebek bakım ve ihtiyaçları için ödenen transferdir. Bu transfer 2023 yılı için 400 TL'dir. Ödemeler iki ayda bir yapılmaktadır.
- Doğum yardımı: Tüm vatandaşlarımıza ve mavi kartlılara ihtiyaç sahibi olmaksızın 300, 400, 600 TL tutarlarında yapılan transferdir.

Bu transferlerle birlikte "5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu çerçevesinde sosyal güvencesi olmayan tüm ailelerin, 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim veya 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde meslekî eğitim görmesi hâlinde 20 yaşını, yükseköğrenim görmesi hâlinde 25 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın bu kanuna göre malûl olduğu tespit edilen evli olmayan çocuklarını" genel sağlık sistemi içerisine alınarak tedavi bakım ve diğer katılım payları devlet tarafından karşılanması güvencesine alınmıştır.

2.1.3. Nakdi Transferler

Nakdi transferler, sosyal transferlerin uygulama biçimlerinden birisidir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü koordinesinde yerelde SYDV ile koordineli bir şekilde aile ve bireylere ihtiyaçları çerçevesinde belirli iş ve işlemler ile yapılan transfer çeşididir (Yay, 2015: 30).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na göre yapılan nakdi transfer programları şöyledir;

- Doğum transferi (1. çocuk için 300,00 TL, 2. çocuk için 400,00 TL 3. çocuk ve sonrası için 600,00 TL'dir.)
- Çoklu doğum transferi (Geliri asgari ücretin üçte birinden az olan ailelere, bebeklerin bakımı için verilen 400,00 TL'lik yardımdır.)
- Eşi vefat etmiş kadınlar için ödenen düzenli nakit transfer programı (1.000,00 TL.)

- Öksüz ve yetim transferi (Anne, babası veya her ikisi ölen çocuklara verilen 600,00 TL'lik yardımdır.)
- Muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli transfer programı (800,00 TL.)
- Muhtaç asker çocuğu transferi (350,00 TL.)
- Terör transferi programı (Azami 1.500,00 TL.)
- Afet-acil durum transferi programı (İhtiyaca göre belirlenmektedir.)
- İşe yönlendirme transferi (En fazla 3 defa olmak üzere asgari ücretin %10'nuna kadar verilir.)
- İşe başlama transferi (1 defa, asgari ücretin 1/3'ü kadar.)
- Şehit yakınları ve gazilere yapılan transfer (Mütevelli heyeti ve ihtiyaca göre.)
- Barınma transferi (Asgari ücretin üçte birine sahip kişilere ev tamiri için 35.000,00-100.000,00 TL arası, prefabrik ev için 200.000,00 TL ve betonarme ev yapımlarında 300.000,00 TL'ye kadar destek verilir.)
- Sosyal konut projesi transferi (Geri ödemeli olarak sosyal konut verilir.)
- Yaşlı aylığı transferi (65 yaş üstü vatandaşlara 2023 yılı için 1.997,70 TL verilmektedir.)
- Engelli birey aylığı transferi (Engel düzeyi %40-%69 arası olan bireylere 1.594,70 TL engel düzeyi %70 üstünde olan bireylere 2.392,05 TL transfer sağlanmaktadır.)
- Engelli yakını aylığı transferi (2023 yılı için 1.594,70 TL.)
- Engelli ve yaşlı ihtiyaçları transferi (Mütevelli heyeti tarafından belirlenir.)

Nakdi ve diğer transfer uygulamaları için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminden (BSYS) yararlanılmaktadır. Sosyal transferlerden olan nakdi transferler ile ilgili 2013-2021 yılları arası veriler Tablo-2.3'de verilmiştir.

Nakdi transferlerin yapıldığı yıllara bakıldığında, 2013 yılı için bu transferlerin 140.876 milyon TL olduğu görülmektedir. 2021 yılında ise bu miktar artarak 502.396 milyon TL olmuştur. Nakdi transferlerde 1. sırada yaşlı aylığı yerini alırken 2. sırada dul-yetim aylığı almıştır. 3. sırada işsizlik transferidir.

Tablo 2. 3. Nakdi Sosyal Koruma Yardımlarının Risk/İhtiyaç Gruplarına Göre Dağılımı, 2013-2021

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ^(r)	2021
Sosyal koruma	140.876	158.868	182.413	223.192	253.150	299.079	361.478	450.841	502.396
Hastalık/sağlık bakımı	1.154	1.373	1.661	1.942	2.163	2.531	2.969	5.302	6.473
Engelli/malul	3 991	4. 531	4 994	5.964	6.404	6 697	8 197	9.169	10.345
Emekli/yaşlı	103.986	116. 675	132 945	161 190	183 909	219 208	262 043	299.852	352.080
Dul/yetim	25.403	28. 752	32 526	39 406	44 455	51 993	63.277	72.858	88.496
Aile/çocuk	3 475	3. 864	4 578	5 769	6 814	7 494	8 487	17.680	14.287
İşsizlik	2 157	2 .789	4.732	7 702	8.174	9 827	15 079	43.572	28.537
Sosyal dışlanma b. y. s	709	885	978	1.220	1.231	1 328	1 426	2.408	2.178
TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri. Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.									
(r) 2020 yılı verileri idari kayıtların güncellenmesi nedeniyle revize edilmiştir.									

Kaynak: TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri (23.12.2022 Tarih ve 45744 Sayılı) E.T. 27.03.2023

2.1.4. Gıda ve Yakacak Transferleri

Yoksullukla mücadele araçlarından olan sosyal transfer uygulamalarının bir diğer çeşidi ise gıda ve yakacak transferleridir. Yoksullukla mücadele için bireyin ve hanelerin en temel ihtiyaçları arasında kuşkusuz temel gıdalara erişim ve kış mevsiminde yakacak madde vardır. Hane halkının ve bireylerin beslenmek için temel gıda maddelerine ihtiyaçları vardır. Beslenme ve ısınma problemine çözüm bulunmadığı zaman başkaca problemler ortaya çıkacaktır. Özellikle sağlıklı beslenme ve ısınma problemleri çeken yoksul kesim için hastalıklar baş gösterecektir. Yoksul kesim genellikle emek yoğun işlerde çalışması nedeni ile geçimlerini sürdürememe riski daha da artacaktır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca yerelde SYDV aracılığı ile gıda yardımları yapılmaktadır. 3294 sayılı kanun gereğince özellikle Kurban ve Ramazan Bayramı öncesinde ihtiyaç sahiplerine yıl boyunca gıda transferleri yapılmaktadır. Ayrıca mütevellî heyetlerinin belirlediği ihtiyaç sahipleri ve yoksul kesimler için aşevi transferi yapılmaktadır. Bu transferler yaşlı, engelli, hasta, evinde yemek yapamayan

ve yemek araçlarına sahip olmayan kesimler için sıcak yemek hizmeti şeklinde sunulmaktadır (www.aile.gov.tr, 2023).

Diğer bir transfer çeşidi olan yakacak transferi ise 3294 sayılı kanun çerçevesinde ihtiyaç sahibi birey ve hanelere Türkiye Kömür İşletmelerince bedelsiz kömür transferi sağlanmasıdır. Yakacak transferinde dikkate alınan hususlar arasında iklim koşulları ve yakacakların ısıtma değerleri vardır (www.aile.gov.tr, 2023).

2.1.5. Diğer Sosyal Transferler

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre eğitim, sağlık, nakdi, gıda-yakacak transferlerinin yanı sıra elektrik tüketim desteği transferi ve sosyal uyum transferi de ihtiyaç sahiplerine yapılan transferlerdendir. Elektrik desteği transferi, 3294 ve 2022 sayılı kanunda belirtilen ihtiyaç sahibi hanelere yapılan bir transfer türüdür. 2023 yılı için 2 kişilik hanelere 75 kWh, 3 kişilik hanelere 100 kWh, 4 kişilik bir haneye 125 kWh, 5 ve daha fazla kişilik haneler 150 kWh destek transferidir (www.aile.gov.tr, 2023).

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Uluslararası Kızılay Kızılay Dernekleri Federasyonu ve Türkiye Kızılay Derneği ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile oluşturulan destek programları vardır. Bu programlardan kimlik numaraları 99 ile başlayan geçici koruma statüsündeki hanelere yapılan transferler bulunmaktadır. Yabancıları kapsayan bu transfer 230,00 TL olarak ödenir. Ayrıca bakanlığın sosyal destek projeleri de mevcuttur. Bu projeler; aile destek merkezi, sosyal dayanışma merkezi, evsizlere konaklama, sosyal hizmet, vakıf modernizasyonu, gençlerin sosyal yönden desteklenmesi projeleri şeklindedir (www.aile.gov.tr, 2023).

2.2. YEREL YÖNETİMLER

Günümüz demokratik rejime sahip devletlerinde merkezi yönetim yanında yerel yönetimler de halka önemli kamu hizmetleri sunmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin yapısı ve niteliği ülkeden ülkeye değişkenlik göstermektedir. Yerel yönetimler halka yakın kuruluşlar olduğundan, özellikle sosyal hizmet ve yardımlar açısından da ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de yerel yönetim birimi olarak 30 vilayette (Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van) büyükşehir belediyesi ve büyükşehir belediye sistemi içinde yer alan ilçe belediyeleri bulunmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin kurulduğu 30 ilin dışındaki 51 ilde ise yerel yönetim birimi olarak; belediyeler, il özel idareleri ve köyler bulunmaktadır. Ancak köy yönetimleri etkin bir rol icra edememektedir. Yerel düzeydeki sosyal hizmet ve yardımlarda il özel idaresi ile belediyeler tarafından sunulmaktadır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nda bu yerel yönetimlerin görev ve yetkileri belirlenmiştir. Bu çalışmaya temel teşkil eden yoksullukla mücadele ile ilgili yerel yönetimlerin sorumluluklarının dayanağını belediyeler için 5216 sayılı Kanunun 7. maddesi, 5393 sayılı Kanunun 14. maddesi, il özel idareleri için 5302 sayılı Kanunun 6. maddesi oluşturmaktadır.

Özellikle belediyeler gerek sahip oldukları kaynaklar gerekse de kanunlardan aldığı yetkiler ile bulundukları lokasyonların önemli birer aktörleridirler (Peker ve Köseoğlu, 2021: 87). Merkezi yönetimle özellikle 30 büyükşehir belediyesi ve 51 il ve bu illere bağlı ilçe belediyeleri ile 51 ildeki özel idarelerince gerek kentsel alanda gerekse kırsal alanda yoksullukla mücadele açısından bu aktörlerin iş birliği yapmasını zorunlu hâle getirmektedir. Öteden beri kırsal yoksulluğun derinleşmesi söz konusu iken, küreselleşmenin kentleşmeyi tetiklemesi ile yoksulluk fotoğrafının kentsel mekâna çekilmesine kavram olarak da kentsel yoksulluğun ortaya çıkmasını daha da görünür hâl alması sonucunu doğurmuştur (Beyazıt, 2020: 2987). Küreselleşme ayrıca kentlerde değişime ve dönüşüme neden olurken kentlerin özgün kimliklerinin de aşınmasına neden olmaktadır (Beyazıt ve Güneş, 2017: 329).

Yoksulluk olgusunda, yerel yönetimlerin mücadele kapasitelerini anlamak için sahip oldukları ve kullandıkları kaynaklara ve bu kaynakların alt göstergelerine bakılması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin harcama göstergelerinden olan cari transferler sosyal politikaların analizi için önemli ipuçlarını taşımaktadır. Cari transferlere bakılması bu bağlamda önemlidir (Özgür ve Önez-Çetin, 2012: 128). Türkiye’de yerel yönetimlerin cari transferleri ile ilgili 2020 yılı ve 2021 yılına ait cari

ve toplam harcamalar ile bu harcamalar içindeki ortalama oranları Tablo-2. 4'te verilmiştir.

Tablo 2. 4. Yerel Yönetimlerin Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamaları

Yıllar Mahalli İdare Birimi	2020			2021		
	Cari Transfer	Toplam Harcamalar	%	Cari Transfer	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	8.088.163	134.559.344	6,0	11.816.864	183.962.486	6,4
Belediyelere Bağlı idareler	285.054	28.205.706	1,0	479.900	39.050.183	1,2
İl özel idareleri	291.420	10.154.404	2,9	383.537	15.816.745	2,4
Toplam	8.664.637	172.919.454	3,3	12.680.301	238.829.414	5,3

Kaynak: <https://www.sbb.gov.tr> Genel Faaliyet Raporu 2021 (2023).E. T 25.03.2023

Toplam harcamaların içerisinde cari transferlerin oranı ortalama olarak 2020 yılı için %3,3 ve 2021 yılı için ise %5,3'lük oran şeklinde görülmektedir. Yerel aktör olan belediyelerin yoksullukla mücadelede etkili ve kalıcı çözümler üretebilmesi adına önemli derecede kaynak aktarımı (Özgür ve Önez-Çetin, 2012: 132) ve iş birliği yapmalıdır (Yeşildal, 2020: 455). Yoksullukla mücadelenin etkili ve kalıcı olması için yerel yönetimlere kaynak aktarımı yapılması gerekmektedir. Yeterli kaynak aktarımı yapılmaması durumunda yapılan mücadelenin kısa soluklu olması, kalıcı ve sürdürülebilir olmaması sonucunu doğuracaktır.

Yoksulluk ile etkin mücadele edilmediği takdirde birbirine bağlı problemler ortaya çıkacaktır. Bu problemler kentlerde marjinalleşmelerin yaşanması, suç oranlarının artması, birbirine bağlı suç yelpazesinin genişlemesi, intihar, toplumsal huzur oranının azalması olarak çeşitlenebilir. Bu bağlamda yoksullukla mücadele açısından kentsel mekânda yapılması gerekenler açısından yerel aktör olarak belediyelerin göstereceği performans çok önemlidir (Evin, 2017: 96). Dahası yerel yönetimlerin birincil aktör olan merkezi yönetim ile birlikte hareket etmesi, mücadelenin etkililiğini artıracak gibi zaten kıt olan kaynakların mükerrer olarak dağıtılmasını da azaltacaktır.

Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede uyguladıkları örnekler arasında gıda, yakacak, nakdi, eğitim, eşya vb. gibi transferler uygulamaları olmakla beraber literatürde en sık karşılaşılan yardım çeşidi "gıda bankacılığı" uygulamasıdır. Nitekim

Yusufoğlu'nun (2021) yaptığı Elazığ Belediyesi "hayır çarşısı" uygulama örneğinde yoksullukla mücadele açısından yerel yönetimlerin etkinliği görülmektedir. Araştırma sonucunda dezavantajlı kesimlerin ciddi oranda ihtiyaçlarının karşılandığı, sürekli ve zaman zaman işsizlik nedeni ile yoksulluk çeken kesimlerin hayat mücadelelerinde önemli destek sağladığı görülmüştür.

"Hayır çarşısı" uygulamasında gıda bankacılığı için ürünler, firmaların üretim fazlası ve sağlığa uygun raf ömrü azalmış, her türlü gıdadan, yakacak ve temizlik malzemelerinden sağlanmaktadır (Yusufoğlu, 2021: 30).

Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele açısından farklılıkları literatürde şu şekilde ortaya konmuştur: Sorunlara "hızlı çözüm bulma" yoksulluk "sorununun kökenine" daha etkin ve daha derinlemesine inebilme, bölgesel farklılık açısından "farklı ihtiyaçlara, farklı çözüm geliştirme" alternatif programlar uygulama yeteneğine sahip olma ve mükerrerliği ortadan kaldırma şeklindedir (Yeşildal, 2020: 459).

Kentlerde görülen yoksullukla mücadele açısından yerel yönetimlerin en önemli aktörü olan belediyelerin göstereceği performans yoksulluğun mekân ile ilişkilendirilmesi nedeniyle çok önemlidir. Yoksullukla mücadelede belediyelerin merkezi yönetime göre politika oluşturma, kaynak bulma, daha geniş enformasyona sahip olmaması etkinlik açısından eksik yönlerini oluşturmaktadır.

Yerel yönetimlerin merkezi yönetime göre avantajları arasında ise bölge farklılığı, yoksulluk farklılığı ve dezavantajlı kesimlere yakında olması vardır. Bu bağlamda yoksullukla mücadele açısından sürdürülebilirliği ve yoksulluğu ortadan kaldırma amaç edinilmiş ise kesinlikle merkezi yönetim ile yerel yönetimin birlikte hareket etmesi gerekmektedir.

Yoksullukla ilgili Dünya Bankası'nın önemli göstergelerinden olan sosyal, eğitim ve sağlık hizmetleri, sosyal sermayeye erişim, sosyal güvenlik şemsiyesinden yararlanma konularında yoksul ve dezavantajlı kesimin bulundukları bölgelere göre ortalama erişim konusunda eşitlik sağlamak adına, fırsatlardan yararlanmalarının yolunun açılması anlamında performans göstermeleri ve sosyal dışlanmışlığın azaltılması bağlamında yerel yönetimler çok önemli katkı sağlayacaktır.

Tezin uygulama kısmı için seçilen Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde büyükşehir belediyesi bulunduğundan, dolayısıyla buralarda il özel idaresi

olmadığından, yerel yönetim birimlerinden belediyelerin sosyal hizmet ve yardımları incelenmiştir. Bu bağlamda Antalya, Muğla, Van ve Hatay Büyükşehir Belediyelerinin yoksullukla mücadele açısından faaliyetleri bu bölümde ele alınmıştır.

2.2.1. Antalya Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri

Bu başlık altında Antalya Büyükşehir Belediyesinin stratejik planı, faaliyet raporu, performans raporu ve beklenti raporu incelenmiştir.

Antalya Büyükşehir Belediyesinin Stratejik Planındaki (2020-2024) sosyal yardımlarıyla ilgili veriler Tablo-2. 5’te verilmiştir.

Tablo 2. 5. Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Öngörülen Sosyal Transferler

Hizmetler	Etki Değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Sıcak yemek dağıtımı (adet)	25	750.000	750.000	800.000	850.000	900.000	1.000.000
Nakit yardımı (kişi)	50	5.000	7.000	10.000	13.000	16.000	20.000
Açılan aşı (sayısı)	25	1	1	2	2	2	2
Tahmini maliyet	156.584.012 TL						

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Faaliyet ve projeler; aşı hizmetleri, aynı transfer faaliyetleri, mobil aşı faaliyetleri, nakdi transfer faaliyetleri, halk mama projesi, halk süt projesi başlıklarını içermektedir. Bu proje faaliyetlerin amacı ihtiyaç sahiplerine destek olunması ve hizmetlerin yaygınlaştırılması, hedefi sosyal ihtiyaç sahiplerine hizmetlerin ulaştırılması, riskleri ise transferlerin bağımlılık yaratması ve mevcut aşı binasının yetersizliği olarak belirtilmiştir (Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020: 109). Bu transferler insan sermayesinin kapasitesini artırmaya yönelik değil “parçalı” yoksullukla mücadele yöntemlerinden birisidir (Önez-Çetin, 2012: 355).

Aynı stratejik planda yer alan yaygın eğitim hizmetlerinin göstergeleri Tablo-2. 6’da gösterilmektedir.

**Tablo 2. 6. Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında
Yaygın Eğitime Katılım**

	Etki değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Yaygın eğitim programına katılan kişi sayısı	40	22.500	23.845	25.200	26.565	27.940	29.325

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Kapasite artırmaya yönelik faaliyetlerden olan yaygın eğitim etkinliği bireylerin, mesleğe girme ve istihdama katılma şanslarını artıran faaliyetlerdendir. Bu faaliyetlere katılan kişilerde yetenek, bilgi ve beceri artışları yaşamasından kaynaklı olarak kapasite artırımının ortaya çıkması beklenmektedir. Bu bağlamda yaygın eğitim, kişilerin istihdama katılma ve işgücü piyasasına katılımı konusunda ulaşılabilirliğini artırmaktadır. Nitekim bu durum bireylerin kapasitelerini artırıcı etki yapacağından, bireylerin yoksulluklarını dönüştürücü etkiye sahip olduğunu gösteren faaliyetler olarak kabul edilir.

Antalya Büyükşehir Belediyesinin yukarıda söz edilen faaliyetleri için 2021 yılı performans programındaki cari transferlerin istatistikleri Tablo-2.7’de gösterilmektedir.

Tablo 2. 7. Antalya Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021)

Harcama Türü	Faaliyet Toplamı	Genel yönetim gideri toplamı	Genel toplam
Gelir seviyesi düşük vatandaşlara evde sağlık hizmeti faaliyetleri	54.000,00 TL	400.000,00 TL	454.000,00 TL
Aşevleri faaliyetleri	20.000.000,00 TL	57.500,00 TL	20.057.500,00 TL
Ayni transfer faaliyetleri	3.000.000,00 TL	57.500,00 TL	3.057.500,00 TL
Nakdi transfer faaliyetleri	7.100.000,00 TL	57.500,00 TL	7.157.500,00 TL
Halk süt projesi	1.500.000,00 TL	57.500,00 TL	1.557.500,00 TL
Cari Transferler	42.589.000,00 TL	36.972.000,00 TL	79.561.000,00TL

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021)

Antalya Büyükşehir Belediyesinin cari transferinin bütçeye oranı %2,70'tir. (Performans Programı 2021: 187). Belediyelere, yoksullukla mücadelede yetki ve sorumlulukları oranında merkezi yönetim tarafından gerekli kaynak aktarımının yapılması gereklidir (İpek ve Öksüz 2019: 59). Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele ederken merkezi hükümet ile birlikte hareket etmesi başarı seviyesini artırmaktadır.

Antalya Büyükşehir Belediyesinin 2020 ve 2021 yılına ait bütçelerinde cari transferlerin gerçekleşmeleri tablo-2.8'de verilmiştir.

Tablo 2. 8. Antalya Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri

Yıl	Transfer	Net Bütçe Ödeneği	Bütçe Gideri	Bütçeye Göre Gerçekleşme Oranı %	Genel Bütçeye Oranı %
2020	Cari Transferler	98.913.167,29 TL	72.021.878,82 TL	72,82	1,91
2021	Cari Transferler	100.835.000,00 TL	83.214.699,34 TL	82,53	2,75

Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2020-2021). E.T 16.04.2023

Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020 ve 2021 yıllarına ait bütçesinde cari transferlerinin gerçekleşmeleri genel bütçeye oranı 2020 yılında %1,91 ve 2021 yılında %2,75'lik oranda oluşmuştur (Faaliyet Raporu, 2020: 50, Faaliyet Raporu, 2021:53).

Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Amaç10: Toplumsal ihtiyaçlara yönelik destek hizmetlerinin geliştirmek ve yaygınlaştırmak H10.5: Sosyal hizmet ve yardımları ihtiyaç sahiplerine doğrudan ulaştırmak olarak hedeflenmiştir. Bu hedefi gerçekleştirme maliyeti ise 156.584.012 TL olarak tahmin edilmiştir. 2020 yılı için gerçekleşme ise 72.021.878,82 TL olmuş, 2021 yılında ise 83.214.699,34 TL olmuştur.

2.2.2. Muğla Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri

Bu bölümde Muğla ilinde faaliyet gösteren Muğla Büyükşehir Belediyesinin yoksullukla mücadele açısından gerçekleştirdiği politikalar ele alınmıştır. Bu bağlamda Muğla Büyükşehir Belediyesinin stratejik planı, faaliyet raporu, performans

raporu ve beklenti raporu incelenmiştir. Muğla Büyükşehir Belediyesi'nin Stratejik Planındaki (2020-2024) sosyal yardımlarla ilgili veriler Tablo-2. 9'da gösterilmiştir.

Tablo 2. 9. Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transferler

Hizmetler	Etki Değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Dezavantajlı yaşlı vatandaşlara hizmet (kişi)	20	1.035	1.450	1.900	6.635	9.135	11.985
Engelli bireylere hizmet (kişi)	20	1.642	2.000	2.050	7.817	10.042	12.392
Sosyal transferler (kişi)	40	1.557	1.700	2.000	7.657	10.257	13.057
Hizmetlerden yararlanan Kadın (kişi)	10	936	1.000	1.150	4.286	5.536	6.836
Hizmetlerden yararlanan Çocuk (kişi)	10	88	88	160	576	896	1.216
Tahmini maliyet	45.455.000,00 TL						

Kaynak: Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Muğla Büyükşehir Belediyesi stratejik planında amaç, sosyal belediyeciliği hâkim kılmaktır. Stratejik planın hedefi ise dezavantajlı vatandaşlara karşı sosyal belediyeciliğin gereklerini eksiksiz yerine getirmektir. Plandaki riskler ise coğrafyanın geniş olması, sunulmak istenen hizmetin gizlilik seviyesinin yüksek olması ve araçların fiziki yetersizliği durumudur (Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020: 53). Muğla Büyükşehir Belediyesinin 2015-2019 yıllarındaki stratejik planında da sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında dezavantajlı kesimlere yönelik benzer hedeflerinin olduğu görülmektedir (Coşkun ve Almalı, 2020: 24).

Stratejik planda öngörülen sosyal proje ve faaliyetler; aile danışma hizmeti, kısa mola hizmeti ve engelsiz plaj hizmeti, 100 yaş evi hizmeti, kadın konuk evi ve kadın danışma hizmeti, engelli nakil hizmeti, Up Down kafe hizmeti, kırsaldaki çınar hizmeti, mor yaşam ve soğuktan sığağa projesi, gündüz bakım evi hizmeti, sosyal transfer hizmeti şeklindedir (Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020: 53).

Muğla Büyükşehir Belediyesi 2021 yılında performans programı cari transferler istatistiği Tablo-2. 10'da gösterilmektedir.

Tablo 2. 10. Muğla Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021)

Harcama Türü	Faaliyet Toplamı	Genel yönetim gideri toplamı	Genel toplam
Kısa Mola hizmeti ve Engelsiz Plaj hizmeti verilmesi	484.000,00 TL	484.000,00 TL	484.000,00 TL
Engelli nakil hizmeti verilmesi	426.000,00TL	426.000,00TL	426.000,00TL
Kırsaldaki Çınarlar hizmeti verilmesi	924.000,00 TL	924.000,00 TL	924.000,00 TL
Sosyal yardım hizmeti verilmesi ve diğer sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi	4.780.00,00 TL	4.780.00,00 TL	4.780.00,00 TL
Cari Transferler	6.614.000,00 TL	6.614.000,00 TL	6.614.000,00 TL

Kaynak: Muğla Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021)

Muğla Büyükşehir Belediyesinin cari transferinin bütçeye oranı %2,96'dır (Performans Programı 2021: 79). Belediyelerin yoksullukla mücadelede etkin olabilmesi için yoksulların tespitinden bölgesel farklılıklara kadar birçok alanda yeterli kaynak ve donanım ile personele ihtiyaç duymaktadır.

Muğla Büyükşehir Belediyesinin 2020 ve 2021 yılına ait bütçelerinde cari transferlerin gerçekleşmeleri Tablo-2.11'de verilmiştir.

Tablo 2. 11 Muğla Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri

Yıl	Transfer	Net Bütçe Ödeneği	Bütçe Gideri	Bütçeye Göre Gerçekleşme Oranı %	Genel Bütçeye Oranı %
2020	Cari Transferler	27.470.770,00 TL	24.334.475,33 TL	72,82	3,85
2021	Cari Transferler	36.377.021,00 TL	34.758.957,40 TL	95,55	3,52

Kaynak: Muğla Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2020-2021). E.T 16.04.2023

Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020 ve 2021 yıllarına ait bütçesinde cari transferlerinin gerçekleşmeleri genel bütçeye oranı 2020 yılında %3,85, 2021 yılında %3,52'lik oranda oluşmuştur (Faaliyet Raporu, 2020: 37, Faaliyet Raporu, 2021:41).

Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Amaç-2 Sosyal belediyciliği ve sağlıklı yaşamı il genelinde hâkim kılmak olarak belirlenmiştir. Bu amacın hedef-1'de Vatandaşlarımıza ve tüm dezavantajlı gruplara sosyal belediyciliğin gereklerini eksiksiz yerine getirmek olarak hedeflenmiştir. Bu hedefin tahmini maliyeti ise 45.455.000,00 TL olarak tespit edilmiştir. 2021 yılında cari transfer gerçekleşmesi ise 34.758.957,40 TL olmuştur.

2.2.3. Van Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri

Bu başlık altında Van Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planı, faaliyet raporu, performans raporu ve beklenti raporu incelenmiştir.

Tablo 2. 12. Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transferler

Hizmetler	Etki Değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Engelli bireylere hizmet (Kişi)	30		2.060	2.060	2.060	2.060	2.060
Halk ekmek fabrikalarının kurulması	25		1	8	8	5	6
Ramazan Ayı İftar çadırı kurulması	10		1	1	1	1	1
Gıda kolisi ve gıda paketi	10		6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Aşevi kapasitesinin artırılması	10		2.000				
Tahmini maliyet			5.750.000,00 TL				

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Van Büyükşehir Belediyesinin stratejik planındaki amacı, sürdürülebilirlik, fırsat eşitliği, dezavantajlı grupların gözetilmesi temelinde kaliteli hizmet sunmak olarak belirlenmiştir. Riskleri ise maliyet ve personel yetersizliği olarak tespit edilmiştir (Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020: 62-63).

Tablo 2. 13. Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında İnşaat İşleri

	Etki Değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Çocuk kreşi ve gündüz bakımevi kurulması	25		1		1		
Çocuk ve Gençlik merkezi kurulması	15			1			
Engelsiz yaşam merkezlerinin kurulması	20				1		
Refakatçi misafirhanelerinin kapasite artırımı	10		120				
Engelsiz kütüphanelerinin kurulması	20					1	
Engelsiz araçların artırılması	5			1			
Şarj istasyon merkezlerinin kurulması	5		1	1	1	2	1
Tahmini Maliyet			52.625.000,00 TL				

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Yoksullukla mücadele için sürdürülebilir hizmet sunma amacıyla bina ve merkezlerin yapılması amaç edinilmiştir. Riskler ise maliyet ve personel yetersizliği olarak belirtilmiştir (Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2020: 60-61).

Van Büyükşehir Belediyesinin 2020 ve 2021 yılına ait bütçelerinde cari transferlerinin gerçekleştirmeleri tablo-2.14’de verilmiştir.

Tablo 2. 14. Van Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleştirmeleri

Yıl	Transfer	Net Bütçe Ödeneği	Bütçe Gideri	Bütçeye Göre Gerçekleşme Oranı %	Genel Bütçeye Oranı %
2020	Cari Transferler	17.317.000,00 TL	15.897.340,79 TL	91,80	2,35
2021	Cari Transferler	41.680.258,41 TL	40.373.320,65 TL	96,86	3,99

Kaynak: Van Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2020-2021). E.T 16.04.2023

Van Büyükşehir Belediyesi 2020 ve 2021 yıllarına ait bütçesinde cari transferlerinin gerçekleştirmeleri genel bütçeye oranı 2020 yılında %2,35 ve 2021 yılında %3,99’luk oranda oluşmuştur (Faaliyet Raporu, 2020: 40; Faaliyet Raporu, 2021:33; Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, 2021:4).

Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Amaç-3’te kentin yaşam kalitesini sürdürülebilir sosyal ve sağlık hizmetleri ile öncelikli grupları gözeterek fırsat eşitliği temelinde artırmak olarak belirlenmiştir. Hedef-3/4’te yoksullukla mücadele etmek ve bu alanda sürdürülebilir çalışmalar yapmak olarak hedef belirlenmiştir. Bu amaç ve hedefi gerçekleştirmek için 52.625.000,00TL olarak tahmini maliyet belirlenmiştir. Van Büyükşehir Belediyesi 2021 Faaliyet raporuna göre 40.373.320,65 TL gerçekleşme sağlanmıştır.

2.2.4. Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyetleri

Bu başlık altında Hatay Büyükşehir Belediyesinin stratejik planı, faaliyet raporu, performans raporu ve beklenti raporu incelenmiştir. Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin Stratejik Planındaki (2020-2024) sosyal yardımlarıyla ilgili veriler Tablo-2. 15’te gösterilmiştir.

Tablo 2. 15. Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transferler

Hizmetler	Etki Değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Kadın sığınma evi sayısı (sayı)	20	0	1	1	1	1	1
Sosyal yardım alan hane sayısı (sayı)	20	6.600	5.800	10.000	11.000	12.000	13.000
Evde bakım hizmeti verilen kişi (sayısı)	20	1.700	2.000	2.300	2.600	2.900	3.200
Sosyal transferlerden memnuniyet oranı	20		90	90	90	90	90
Sosyal transferlerin adaletli Yapıldığına dair algı düzeyi	20		90	90	90	90	90
Tahmini maliyet	122.154.200,00 TL						

Kaynak: Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Hatay Büyükşehir Belediyesinin yoksullukla mücadele açısından stratejik planın amacı; kültürel, sosyal hizmetlerin etkin sunumu ile dezavantajlı kesimlerin güçlendirilerek sosyal hayata katılımlarının artırılmasıdır. Hedefleri ise hizmetlerin etkin sunumudur. Riskler ise sosyal transfere olan talep artışı hizmet sunumunda nitelikli ve nicelikte personele duyulan ihtiyaç olarak belirlenmiştir.

Faaliyet ve projeler ise Hatay kart ve sosyal market uygulaması, engelli vatandaşlara akülü araç ve malzeme alımı, ihtiyaç sahiplerine gıda kolisi verilmesi, 15 ilçede iftar yemeklerinin düzenlenmesi, camilerde lokum ve yemek dağıtımı yapılması, ihtiyaç sahiplerine evde bakım ve temizlik desteğinin sağlanması, ibadethanelere temizlik desteği verilmesi, il geneli ibadethane onarım yapılması, kadın sığınma evi yapılması, ihtiyaç sahiplerine sıcak yemek ve gıda ve malzeme yardımı yapılması olarak belirtilmiştir (Hatay Büyükşehir Belediyesi St. Pl., 2020: 102).

Tablo 2. 16. Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Sosyal Transfer

Hizmetler	Etki Değeri %	2019 Başlangıç	2020	2021	2022	2023	2024
Çiçek üreticiliği yapan kadın sayısı (sayı)	20	250	300	350	400	450	500
Kadın yaşam danışma-dayanışma merkezi sayısı	20	0	0	0	1	2	4
Çocuk gündüz bakım evi sayısı	20	0	0	0	1	2	4
Yaşlı destek merkezi sayısı	20	0	1	1	1	1	1
Engelsiz yaşam atölyesi sayısı	20	0	0	0	0	1	2
Tahmini Maliyet	37.943.000,00 TL						

Kaynak: Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)

Hatay Büyükşehir Belediyesinin 2020 ve 2021 yılına ait bütçelerinde cari transferlerinin gerçekleşmeleri tablo-2.17’de verilmiştir.

Tablo 2. 17. Hatay Büyükşehir Belediyesi Cari Transfer Gerçekleşmeleri

Yıl	Transfer	Net Bütçe Ödeneği	Bütçe Gideri	Bütçeye Göre Gerçekleşme Oranı %	Genel Bütçeye Oranı %
2020	Cari Transferler	31.276.000,00 TL	26.929.070,23 TL	86,10	1,93
2021	Cari Transferler	33.441.101,83 TL	31.107.563,52 TL	93,02	1,74

Kaynak: Hatay Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporları (2020-2021). E.T 16.04.2023

Hatay Büyükşehir Belediyesi 2020 ve 2021 yıllarına ait bütçesinde cari transferlerinin gerçekleşmeleri genel bütçeye oranı 2020 yılında %1,93, 2021 yılında %1,74’lük oranda oluşmuştur (Faaliyet Raporu, 2020: 40, Faaliyet Raporu, 2021:50).

Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında Amaç-6’da kültürel ve sosyal hizmetlerin etkin sunumu ile dezavantajlı (kadın, çocuk, yaşlı, engelli vb.) kesimlerin güçlendirilerek sosyal hayata katılımlarının artırılması olarak belirlenmiştir. Hedef-6/4’te Dezavantajlı (kadın, çocuk, yaşlı, engelli vb.) kesimlerin güçlendirilerek sosyal hayata katılımlarının artırılması olarak hedef belirlemiştir. Bu amaç ve hedefi gerçekleştirmek için 37.943.000,00TL olarak tahmini maliyet belirlenmiştir. Hatay Büyükşehir Belediyesi 2021 Faaliyet raporuna göre 31.107.563,52 TL gerçekleşme sağlanmıştır.

Hatay Büyükşehir Belediyesi dezavantajlı kesimlerin sosyal alana aktif katılımını sağlamak için kapasite artırımı yöntemini uygulamıştır. Dezavantajlı kesimlere yapılan transfer ve barınma imkânı tanınması parçacıl yöntem gibi görünse de kapasite artırımı yaklaşımı kullanılması, yoksullukla mücadele ağısından yoksulluktan kurtulma şansını bireye tanınması olarak algılanacağı için sürdürülebilirlik bağlamında önemlidir (Önez-Çetin, 2012: 355). Belediyelerin kapasite artırımına yönelik yapacakları faaliyetler bireylerin beşeri sermayesini artırmaktadır. Nitekim kentsel alandaki öznel-kültürel nedenlere bağlı yoksulluklar kişilerin eğitim ve yetenek eksiklikleri giderilerek, gelir eşitsizliği ortadan kaldırılarak dönüştürülebilir olduğu görölmektedir (Bıçkı, 2015: 74).

2.3. GENEL SAĞLIK SİGORTASI

Bu başlık altında Genel Sağlık Sigortası (GSS) ile ilgili olarak GSS'nin amaç, kapsam ve tanım, sağlık hizmeti ve süresi, katılım ile katkı payları, 11. Kalkınma Planında (2019-2023) sosyal güvenlik sistemi, yoksullukla mücadele açısından genel sağlık sigortası şeklinde ele alınmıştır.

2.3.1. Genel Sağlık Sigortası Amaç, Kapsam, Tanım

Genel Sağlık Sigortası (GSS), sağlık hizmet paketinin sunulması, sürdürülebilmesi ile finansmanı üzerine kurulan sosyal sigorta modelidir (Dertli, 2015: 271). GSS, Türkiye’de yaşayan bütün vatandaşlarını zorunlu olarak sisteme dâhil eden bir sistemdir. Bu sistemin temel dayanağı 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunudur.

Sosyal politika araçlarından biri olan sosyal güvenlik, bireyin yaşamında önemli bir liman görevi görmektedir. Bireyin, biyolojik yaşamından çocukluk ve yaşlılık bölümleri çıkarıldığında aktif çalışma bölümü olan kısmı kalmaktadır. GSS, bu aktif çalışma döneminde birey ile işveren/devlet katkılarıyla oluşan sözleşme sonunda sosyal güvenlik şemsiyesi altına girmek istemesi, oluşan hastalıkta tedavi ve yaşlılık aylığını içeren koruma şemsiyesi durumlarını ifade etmektedir. Sosyal güvenliğin, tüm yönleri ile bireylere eşitlik sağlaması beklentisi vardır. Ancak yapısal ve diğer nedenler ile aktif çalışma döneminde eşitsizliklerin en azından emeklilik ve sağlık hizmetleri yönünde sosyal adaleti sağlaması beklentisi seviyesine düşmektedir. Sosyal güvenlik, sosyal adaleti sağladığı ölçüde “başarılı” ve “etkin” olabilmektedir (Alper ve Özgökçeler 2016: 9).

Türkiye’deki GSS ile bütün sigorta örgütlerini (SSK, Emekli Sandığı, BAĞ-KUR) tek çatı altında toplamak ve bütün vatandaşları sosyal sigorta şemsiyesi altına almak amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra sigortalıların gelirleri oranlarında prim alınması ve işverenin/devletin çalıştırdığı kişilerin prim iştirakleri, ayrıca herhangi bir geliri olmayanların gelir testinden sonra devlet tarafından primlerinin finanse edilmesi de amaçları arasındadır.

GSS Kanunun çıkış amacı tüm vatandaşlarımızı tek çatı altında toplamaktır. Fakat yola çıkış noktası bu amaç olsa da kanun ilk önce Anayasa Mahkemesinin “memurlar ile diğer çalışan sigortalıların eşit olamayacağı” gerekçesiyle iptal kararıyla

ilk kopuşu yaşamıştır. Ardından yasama organın üyeleri olan milletvekilleri sağlık hizmetleri ile emeklilik hakkını tek çatıda olmasını değiştirme girişimleri defalarca Anayasa Mahkemesinin iptalleri ile karşılaşmıştır. Milletvekilleri kanun ile ilk kopuşu aralayan ve eşitlikçi ve tek çatı modelinin dışına çıkmıştır. Bu bağlamda milletvekilleri ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerde aynı grup içerisinde yer almıştır. Bu durumu Anayasa Mahkemesi üyeleri ardından yüksek yargı temsilcilerinden Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyeleri sonrasında ise ordu komutanları takip etmiştir. Bu durum, GSS sisteminde eşitlikçi yaklaşım açısından, tek çatı modelinin dışına çıkılması ve sosyal eşitlik açısından anayasaya aykırı durumu oluşturmaktadır (Arıcı, 2019: 23).

Türkiye’de 2021 yılının ve 2022 yılı çalışma kollarına göre aktif sigortalı sayısı Tablo-2.18’de gösterilmiştir.

Tablo 2. 18. Türkiye, Sigortalı, Aktif, Toplam (4a, 4b, 4c) Kişi Sayıları

Sıra No:	Aylar	2021 Yılı	2022 Yılı
1	Ocak	23.381.734	24.504.794
2	Şubat	23.444.003	24.627.595
3	Mart	23.815.921	24.906.397
4	Nisan	24.261.630	25.028.597
5	Mayıs	24.250.215	25.303.323
6	Haziran	24.563.586	25.650.779
7	Temmuz	24.532.335	24.918.976
8	Ağustos	23.988.707	25.318.864
9	Eylül	24.791.126	26.148.415
10	Ekim	24.798.781	26.246.297
11	Kasım	24.787.462	26.231.216
12	Aralık	24.745.149	26.344.234
Ortalama		24.280.054	25.435.806

Kaynak: SGK sigortalı veri istatistiği (2023). E.T 27.03.2023

2022 yılı için Türkiye nüfusu 85.279.553 kişi olup aktif sigortalı kişi sayısı ise 25.435.806’dır (2022 yılı ortalaması). Sigortalı kişilerin sayısı nüfusun %29,83’üne denk gelmektedir. Bu araştırmanın uygulama sahası olan Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerindeki aktif sigortalı kişi sayılarına ait veriler ise Tablo-2. 19’da verilmiştir.

Antalya ili nüfusu 2022 yılı için 2.688.004 kişi olup aktif sigortalı kişi sayısı ise 959.422’dir. Bu il için sigortalı sayısının nüfusuna oranı ise %35,69’dur. Hatay ili

için 2022 yılında nüfus 1.686.043 kişi iken aktif sigortalı sayısı da 367.261'dir. Bu durumda Hatay ilinin nüfusu ile sigortalı kişi oranının %21,78 olduğu görülmektedir. Muğla ilinin ise 2022 yılı nüfusu 1.048.185 kişi olup aktif sigortalı sayısı da 387.382 kişidir. Bu il için sigortalıların nüfusa oranı da %36,94'tür. Van ili için 2022 yılı nüfusu 1.128.749 kişi olup aktif sigortalı kişi sayısı ise 204.370'dir. Bu il için sigortalıların nüfusa oranı ise %18,11'dir. Antalya ve Muğla illerinde aktif sigortalı kişi sayısının fazla olmasının bir nedeni turizm bölgesi olması ve bu illerin sosyo-ekonomik açıdan gelişmişliğinden³ kaynaklanmaktadır. Antalya ve Muğla illeri aktif sigortalı kişi sayısı bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde iken Hatay ve Van, bu ortalamanın altında yer almaktadır (SGK sigortalı veri istatistiği 2022).

Tablo 2. 19. Antalya, Hatay, Muğla, Van, Sigortalı, Aktif Kişi Sayıları

Sıra No:	Aylar	2021 Yılı				2022 Yılı			
		Antalya	Hatay	Muğla	Van	Antalya	Hatay	Muğla	Van
1	Ocak	767.769	336.918	315.193	179.124	826.317	355.441	333.353	194.359
2	Şubat	772.831	340.189	319.966	179.592	833.438	358.211	339.817	195.876
3	Mart	797.834	342.974	329.999	185.158	870.473	362.095	353.024	198.223
4	Nisan	832.666	347.075	350.322	190.824	927.235	362.654	382.704	201.017
5	Mayıs	839.214	345.641	359.536	192.696	972.665	363.808	406.192	205.013
6	Haziran	893.621	348.098	381.600	191.125	1.029.852	366.125	426.887	208.551
7	Temmuz	946.408	350.060	391.982	188.665	1.028.294	357.917	426.877	198.922
8	Ağustos	942.462	339.598	385.079	181.701	1.044.369	359.379	425.276	200.403
9	Eylül	945.101	350.540	378.318	195.430	1.051.707	376.009	418.120	209.030
10	Ekim	923.839	353.145	361.554	196.708	1.026.079	379.597	398.869	212.647
11	Kasım	879.407	354.469	342.441	197.109	973.165	381.082	372.891	213.955
12	Aralık	830.157	356.543	335.866	195.324	929.165	384.818	364.571	214.438
	Ortalama	864.276	347.104	354.321	189.455	959.422	367.261	387.382	204.370

Kaynak: SGK sigortalı veri istatistiği (2022). E.T. 27.03.2023

GSS'nin sağlık hizmetleri ile prim ödemeleri arasında “güçlü bağ” kurmuştur. Kurulan bu bağ sigortalıların hizmet alabilmek için prim ödeme, buna ilave olarak katılım payı ödenmesi sağlık sisteminde sigortalılar için riskleri beraberinde getirmektedir. GSS'nin sağlık hizmetinde sistemin finansmanına öncelik vermesi sağlık hizmetlerini ikinci plana itilmesine sebep olacaktır. Gelir testi sonucu devlet tarafından primleri ödenecek vatandaş sayısını çok dar bir banttakileri kapsaması kayıt dışılığı tetikleyecektir. Hatta yüksek gelir beklentisinde olan grupları da kayıt dışılığa itecektir. (Dertli, 2015: 297).

³ SEGE 2017'ye göre Antalya iller arasında 5. Muğla ise 8. Sırada yer almaktadır (SEGE-2017, 2019).

2.3.2. 11. Kalkınma Planında (2019-2023) Sosyal Güvenlik Sistemi

11. Kalkınma Planında sosyal güvenlik sistemi ile ilgili konular “sosyal güvenlik sistemi ve finansmanı” başlığı altında ele alınmaktadır (11. Kalkınma Planı 2019: 50-51). Kalkınma planında dengelerin gözetilerek sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilir yapıya kavuşması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda geliştirilen politika önerileri ve tedbirler şunlardır (11. Kalkınma Planı 2019: 50-51):

- Sigorta prim tabanının genişletilmesi, sisteme kolay girilmesi ve denetimin yaygınlaştırılması,
- Esnek istihdamın yaygınlaştırılması, çalışanların kayıt altına alınması, kolay işverenliğinin yaygınlaştırılması,
- İstihdam teşviklerinin sade ve etkin yapıya kavuşturulması,
- Sistem denetiminin çeşitlendirilmesi ve risk odaklı denetimin yaygınlaştırılması,
- Denetim için kurumlar ile iş birliğinin sağlanması,
- Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücret ile etkin mücadele,
- Prim tahsilatının artırılması,
- Sistemin sade ve etkin yapıya kavuşturulması,
- SGK bilişim sistemlerinin güçlendirilmesi,
- Kişilerin emeklilik gelirlerinin artırılması, kamu emeklilik sisteminin dışındaki emeklilik sisteminin teşvik edilmesi,
- Tamamlayıcı emeklilik sisteminin yaygınlaşması ve güçlendirilmesi

11. Kalkınma Planındaki sosyal güvenlik sistemine ilişkin veriler ve hedefler Tablo-2. 20’de verilmiştir.

Tablo 2. 20. Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Hedefler

	2018	2023
SGK’ya Yapılan Bütçe Transferlerinin GSYH’ye Oranı (%)	4	3,2
Dosya Bazında Aktif-Pasif Oranı *	1,73	1,9
Toplam Prim Tahsilat Oranı (%)	82,9	88,1
Sosyal Sigorta Kapsamı (%)	85,6	92

*Stajyerler, kursiyer, çıraklar hariç tutulmuş, kişi sayısı yerine dosya sayısı esas alınmıştır. 2023 verileri Kalkınma Planının tahminleridir. Kaynak: 11. Kalkınma Planı 2019:50-51

Kalkınma Planının mevcut durum ve hedefleri incelendiğinde, 2018 yılında bütçeden ayrılan pay %4,0 iken 2023 yılında %3,2 oranına gerileyeceği öngörülmektedir. Prim tahsilat oranını %82,9'dan orandan %88,1'e çıkarılması hedeflenmektedir. Prim tahsilatının artırılması kayıt dışılığı artırabileceği göz önüne alınmalıdır. Bu noktada kayıt dışılığın azaltılması ve toplumsal "tabakalaşmaya" neden olan eşitsizliklere dikkat edilmesi, gelir bakımından en alt seviyedeki yoksul kesimin gelir testi ve prim ödeme ile karşı karşıya bırakılmasına neden olacağından bu kesimin devlet desteğinin sağlanması önem arz etmektedir (Dertli, 2015: 297).

2.3.3. Yoksullukla Mücadele Açısından Genel Sağlık Sigortası

Genel Sağlık Sigortası (GSS), sosyal politika uygulamaları içerisinde aktif politika grubunda yer almaktadır. Yoksullukla mücadele açısından çok önemli bir araçtır. GSS sisteminin işlerliği açısından merkezi hükümetlerin bazı kamu politikası stratejileri uyguladıkları görülmektedir. GSS ile merkezi hükümetlerin uyguladıkları istihdam stratejileri ile kuvvetli bir ilişki vardır. Merkezi hükümetlerin aktif sosyal politika uygulamalarında izlenen bu stratejiler şunlardır;

- İstihdam açısından "iş gücünü harekete geçirme" stratejisi,
- İstihdam ve sosyal yardım, sosyal sigorta açısından "köprü kurma stratejisi",
- Sağlık sigortası, çeşitli pragmatik yaklaşımlar açısından kısıtlanmış, "erken entegrasyon stratejisi",

Her ülke kendi şartlarına uygun stratejiyi uygulamaktadır. "Köprü Kurma Stratejisini" İsveç ve Finlandiya kullanırken "Erken Entegrasyon Stratejisini" İngiltere ve Türkiye kullanmaktadır. Türkiye'nin bu stratejiyi kullanmadaki hedefi işten ayrılan kişilerin kısa sürede tekrar istihdamdaki yerini almasıdır. Nitekim işten ayrılan bir kişiye en fazla altı ay ücret ödenmesi "Erken Entegrasyon Stratejisine" geçme adına örnek gösterilmektedir (Ülker, 2010: 8). Özellikle kısa süreli olan işsizlik ödenekleri (kısıtlanmış) gibi pasif istihdam politikaları, negatif etki ile bireylerin istihdama tekrar katılımını sağlamak için düşünülmüş politika örneklerindendir.

Bireyler aktif çalışma dönemlerinde GSS'ye gelirleri oranında katkıda bulundukları primler ölçüsünde sağlık hizmetleri almaktadır. Bu hizmetlerin sürdürülebilir olması adına GSS'nin güçlü finansman yapısına sahip olması

gerekmektedir. Güçlü finansman yapısına sahip olmayan sosyal güvenlik kurumları krizlere davetiye çıkarabilmektedir. Bütün bunların toplamında bireylerin sosyal güvenlik kurumlarının beklentisi sürdürülebilir ve optimal hizmet sunulmasıdır.

GSS'nin emeklilik döneminde bireylere sağladığı aylık gelir sunması yoksullukla mücadele açısından önemlidir. Birey bu dönemde biyolojik yaşamında yaşlı bağımlılık dönemi içine girmektedir. Ancak GSS'nin emeklilik döneminde verilen maaşların giderek azalan bir yapı arz etmesi yoksulluk sınırının altındaki birey sayısını artırma riskini de barındırmaktadır. Yaşlılık aylığının artış hızının azaltılması gelir düşüklüğü yaratacağından yoksulluk sınırının altında yaşayan kesimlerinin artmasına neden olabilmektedir. Bu riske karşı kalkınma planında kişinin alternatif emeklilik sigorta sistemleri ile desteklenmesi gibi önerileri görmek mümkündür (11. Kalkınma Planı 2019: 51).

Sosyal güvenlik sisteminin getirdiği değişim yaşlılık aylıklarının artış sistemini zayıflatmış fakat defin ve malullük sigortalarını geliştirmiştir (Alper ve Özgökçeler 2016: 24).

GSS'nin sağlıklı işlemesi için sürdürülebilirlik ilkelerine göre hareket etmesi gerekmektedir. GSS'yi en çok sıkıntılı duruma düşüren konuların başında sürekli değişen sağlık hizmetleri ve fiyat artışlarıdır (Dağ, 2013: 5). GSS'nin finansmanı iştirakçilerden kesilen primler ve devlet ve işverenlerin katkıları ile sağlanırken, sosyal güvenlik sisteminin açık vermesi durumunda ise devletin genel bütçesinden kaynak aktarımı yapılmaktadır.

2.4. İSTİHDAM KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ

İnsanın, yaşamını onurlu bir şekilde sürdürebilmesi ve kendisini içinde bulunduğu toplumun bir parçası olarak hissetmesi için hem üretebilme hem de tüketebilme özgürlüğüne sahip olması gerekmektedir. Bireyin yukarıda sayılan faaliyetleri yapabilmesi için bir işinin olması gerekmektedir. Bu bölümde istihdam kavramı ve çeşitleri Türkiye'de istihdam durumuna ilişkin genel inceleme başlıkları ele alınmıştır.

İstihdam, etimolojik köken olarak Arapça olan, “bir görevde veya işte kullanma” anlamına gelmektedir (<https://sozluk.gov.tr> 2023). Bir yıl içerisinde bir ülkenin ekonomik faaliyetlerde çalışabilecek hâlde olan emek gücünün kullanılması

veya çalışma seviyesini göstermesi istihdam göstergesini verir (Savaşır, 1999: 81). Bir başka yaklaşımla istihdam; üretim süreçlerine, iş gücünün, sermayenin, teşebbüsün, tabi kaynakların en iyi şekilde katılması olarak tanımlanmaktadır (Kasapoğlu ve Murat, 2018: 486). İstihdam kavramının dar ve geniş anlamından bahsedilebilir. Dar anlamda istihdam, iş gücünün üretimde yerini alması olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda ise üretim faaliyetlerine bütün etkenlerin en iyi şekilde katılması şeklinde ifade edilebilir. Literatürde istihdamın “aşırı istihdam”, “tam istihdam”, “eksik istihdam” olarak üç türünden söz edilmektedir (Eyüboğlu, 2003: 12).

2.4.1. Tam İstihdam

Tam istihdam, üretimde iş gücü talebi ile iş gücü arzının eşit olması hâlidir. İş gücünün hizmette kullanılması yani “işlendirme” anlamında anlaşılmalıdır. Tam istihdam gerçekleştiği durumda “işlendirme” sağlanmış olur (Eyüpoğlu, 2003: 12). “Bir ekonomide bütün üretim faktörlerinin üretim amacına yönelik olarak kullanılmasına tam kullanım ya da tam istihdam denilmektedir.” (Dinçer, 2018: 24). İktisatçıların ve ülkelerin beklentileri, ekonomik faaliyetlerde tam istihdamın olmasıdır. Ancak tam istihdam durumu yaşansa bile küçük oranda işsizlik söz konusu olacaktır. İstihdam artışının temel bileşenleri yatırım, kapasite kullanımı, birim iş gücü maliyeti, verimlilik olarak kabul edilmektedir (Akyıldız, 2005: 52). Bir ekonomide emek gücünün bütünüyle üretime katabilmek için istihdam seviyesini iş gücü seviyesine eşitlemek hedeflenir. Bu hedefe ulaşmaya tam istihdam denmektedir (Murat, 2000: 304). Bir başka ifade ile geniş anlamda tam istihdam, bir ekonomide tüm üretim araçlarının üretime koşulmasını, dar anlamda tam istihdam ise ekonomide çalışmak istek ve arzusunda olan tüm yetişkin insanların, iş bulup çalışmalarını belirtmektedir (Dinler, 2015: 498). “İşizi olmayan yani cari ücret karşılığı çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği bir ülke tam istihdamda sayılır” (Aren, 1990:189).

2.4.2. Eksik İstihdam

Eksik istihdam, ICLS’e göre (Uluslararası Çalışma İstatistikleri Konferansı), kişinin istihdamında “zaman”, “ücret”, “verimlilik” açısından yetersizliği durumudur. Aynı konferans kararlarında eksik istihdamın “görülebilir eksik istihdam” ve “görülemeyen eksik istihdam” şeklinde iki çeşidi bulunduğu belirtilmiştir. Kişinin çalışma süresinden eksik çalışması, ilave iş araması ya da iş teklifi geldiğinde yeni işi

kabul edebilecek durumda olması eksik istihdam olarak tanımlanmıştır. İş gücünün yeteneklerine uygun olmayan yerde çalıştırılması ve yetersiz iş gücü kullanılarak yapılan durum da görülemeyen eksik istihdamdır (Şen, 2015: 31).

“Bir ekonomide üretim faktörlerinin bir kısmı çeşitli nedenlerle üretimde kullanılmıyorsa, söz konusu ekonomide eksik istihdam ya da eksik kullanım durumu söz konusudur.” (Dinçer, 2018: 24). Eksik istihdamın ortaya çıkardığı durum, işletmenin kapasitesinin tam kullanılamamasını ortaya çıkartarak verimsizlik ve ücret eksikliği yapacağından üretilen refahın da eksikliği söz konusu olacaktır. Bu durum toprak ile yapılan üretim faaliyetleri için de söz konusudur. Toprağın kapasitesinin tam kullanılamaması neticesinde ürün verimsizliği ve eksikliği durumu söz konusu olacaktır. “Eksik istihdam, bir ekonomide tüm üretim faktörlerinin üretime görev almaması, bir kısmının atıl kalması halini ifade etmektedir. İstihdamı dar anlamda aldığımızda ise, eksik istihdam ekonomide çalışmak istediği halde iş bulamayanların (işsizlerin) olmasıdır.” Ekonomide üretilen mal ve hizmet miktarı, varabileceği üst limitin altında olmaktadır. Bu durum eksik istihdam durumunda, ekonominin refah kaybının varlığını, milli gelirin olması gereken seviyenin altında gerçekleşeceğini göstermesi demektir (Dinler, 2015: 498-499).

2.4.3. Aşırı İstihdam

İstihdam türlerinden olan aşırı istihdamın eksik istihdam türünün tam aksi durumunu ifade ettiği söylenebilir. Aşırı istihdam, ticari ve ekonomik olarak bir ülkede iş gücü arzının tamamının kullanılması hâlinde yine de iş gücü talebinin karşılanamadığı durumu ifade etmektedir (Eyüboğlu, 2003: 12). Böyle durumlarda iş gücü arzını karşılamak için çeşitli yollar ile çözüme kavuşturulmak istenecektir. Bu durumda vardiya yöntemi veya dış ülkelere iş gücünü karşılama yollarına gidilecektir.

2.4.4. Kayıt Dışı İstihdam

Literatürde istihdam türleri arasında yeri olmasa da istihdamı olumsuz etkileyen, negatif bir olgu olan kayıt dışı istihdam kavramını açıklamak yerinde olacaktır. Çünkü kayıt dışı istihdam, istihdamı olumsuz etkilediği gibi kamu kurumlarını, sosyal güvenlik kurumlarını da etkilemektedir. Vergi kaybına neden olan kayıt dışı istihdam, ülke ekonomisine de büyük zararlar vermektedir. Kayıt dışı

istihdam etik, siyasi, ekonomik ve sosyal bir problemdir. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken negatif etkili bir olgudur. Kayıtlara eksik bildirilerek ya da hiç bildirilmeden iş gücünün çalıştırılması anlamına gelen kayıt dışı istihdamın iki çeşidi vardır (Şen, 2015: 33).

2.4.5. Türkiye’de İstihdam Durumuna İlişkin Genel İnceleme

Küreselleşme, teknolojik gelişmelerle birlikte dünya genelinde işsizlik oranlarının artış göstermesiyle yeni istihdam alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de de işsizlik önemli bir problemdir. Türkiye’de acil çözüm bekleyen sosyo-ekonomik problemlerin başından işsizlik gelmektedir. Ülkemizde işsizliğin yapısal nitelikte, hızlı nüfus artışı, istihdamı artırıcı yatırım yapılamaması eğitim seviyesinin düşüklüğü ile çalışma mevzuatlarının ekonomi dinamiklerine yetişememesinden kaynaklanmaktadır (Murat, 2000:318). Bir ekonomide ulaşılan istihdam seviyesi ile milli gelir düzeyinde yakın bir ilişki söz konusudur. İstihdam seviyesinin artması durumunda milli gelir düzeyinde de artış olmaktadır. Burada istihdam üretimde yer alan iş gücü miktarını belirtirken, milli gelir ise, bahsedilen istihdam seviyesinde gerçekleştirilen mal ve hizmet safi miktarlarının parasal olarak değerini belirtmektedir. Ekonomilerde büyüme oranlarında artış oldukça, işsizlik oranında azalacağını ifade eden “Okun yasası”⁴ olarak bilinen Arthur Okun tarafından ortaya atılan ekonomik büyüme ile işsizlik arası ilişkiyi formüle edilmiş yasadır (Dinler, 2015: 499). Türkiye 2015 yılında bu yasaya göre 1975-1995 yılları arası incelenmiş büyümenin %4,3’ünü aşan her bir %1’lik puan için, işsizlik %0,13 puan azalmıştır (Dinler, 2015: 501).

İstihdam ve işsizlik her ülke için çözülmesi gereken önemli olgular arasındadır. Türkiye’de işgücü piyasasında iş bulma ve işe yerleştirme görevini İŞKUR üstlenmektedir. İŞKUR, sektörlerin iş gücü ihtiyaçlarını hangi alanlarda açık iş gücüne ihtiyaç olduğunu da ilan etmektedir. Bununla birlikte özel sektörün nitelik ve uzmanlık alanlarına göre sektörlerin ihtiyaçlarına çözüm üreten özel istihdam büroları vardır. Türkiye’de iş gücü piyasasının talepleri İŞKUR üzerinden yürütülmektedir. Ayrıca Özel İstihdam Büro uygulaması vardır. Özel İstihdam Büroları “Özel hukukun koruması altında ve belirli bir sözleşme çerçevesinde işe yerleştirme faaliyeti karşılığı

⁴ Okun Yasası: reel büyüme hızının %2,25’in üzerine çıktığı yıllarda %2,25 oranının üzerindeki her %1’lik artışının, işsizlik oranına %0,5’lik azalma sağlayacağı şeklindedir.

sadece işverenden ücret alarak, iş arayandan herhangi bir ücret ya da komisyon almaksızın, Türkiye İş Kurumundan yetki almak şartıyla, iş gücü piyasasında iş arayanlarla eleman arayanlar arasında, bir iş yerinde veya 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununda yazılı araçlarla ya da radyo, televizyon, video, internet, kablolu yayın veya elektronik bilgi iletişim araçları ve benzer yayın araçlarından biri ile en etkin şekilde aracılık hizmeti sağlayan gerçek ya da tüzel kişilerdir.” (<https://www.iskur.gov.tr> 2022).

Dünyada ve Türkiye’de özel istihdam büro uygulamaları mevcuttur. Türkiye’de Mayıs 2023 tarihi itibari ile 615 (altı yüz on beş) özel istihdam bürosu (faaliyeti devam eden) bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışmada araştırma yapılacak illerde bulunan özel istihdam büro sayıları şöyledir; Antalya 51 adet, Muğla’da 5 adet, Hatay 1 adet özel istihdam bürosu bulunurken ve Van Büyükşehirlerinde özel istihdam bürosu bulunmamaktadır. Türkiye’de en çok özel istihdam bürosu bulunan il ise 386 büro ile İstanbul’dur (<https://www.iskur.gov.tr> 2023). Türkiye’de sektörlere göre istihdam durumu Tablo-2.21’de verilmiştir.

Tablo 2. 21. Türkiye’de Sektörlere Göre İstihdam Durumu

Sektör	Erkek Çalışan Sayısı	Kadın Çalışan Sayısı	Toplam Çalışan Sayısı
İmalat	3.323.613	1.189.705	4.513.318
Toptan ve Perakende Ticaret	2.303.183	1.083.264	3.386.448
İnşaat	1.309.530	181.844	1.491.374
Ulaştırma ve Depolama	238.605	1.113.558	1.352.163
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	393.187	792.691	1.185.878
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	298.185	755.329	1.053.514
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	263.476	390.806	654.282
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	275.294	154.355	429.649
Eğitim	249.100	163.035	412.135
Bilgi ve İletişim	101.540	210.492	312.031
Diğer Hizmet Faaliyetleri	126.851	156.893	283.744
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	104.985	114.462	219.447
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	11.634	138.117	149.751
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	15.844	104.462	120.712
Gayrimenkul Faaliyetleri	30.229	64.560	94.789
Kültür, Sanat Eğlence, Dinlence ve Spor	28.070	56.810	84.880
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	11.466	63.378	74.844
Genel Toplam	4.603.278	11.215.679	15.818.958

Kaynak: (Türkiye 2022 İş Gücü Piyasası Raporu, 2023: 31).

İŞKUR 2022 iş gücü piyasası raporunda sektör bazlı ve cinsiyete göre istihdam edilen mevcut durumu belirtmiştir. Bu rapora göre toplam kadın çalışan sayısı 4.603.278, erkek çalışan sayısı 11.215.679'dur. Toplam istihdam durumunun ise 15.818.958 kişi olduğu görülmektedir. Kadın çalışan sayısının, erkek çalışan sayısına oranı yaklaşık 1/3'tür. İmalat, toptan ve perakende ticaret gibi sektörler en fazla istihdam alan sektörler arasında ilk sırada yer almaktadır (Türkiye 2022 İş gücü Piyasası Raporu, 2023, s. 31).

Tablo 2. 22. Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayıları

Meslek	Erkek	Oran	Kadın	Oran	Toplam
Hizmet ve Satış Elemanları	1.536.551	66,60%	771,206	33,40%	2.307.757
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	1.820.650	84,50%	332,7	15,50%	2.153.350
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	1.711.866	86,50%	267,772	13,50%	1.979.638
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	1.215.314	68,20%	565,768	31,80%	1.781.082
Profesyonel Meslek Mensupları	1.028.536	62,00%	630,786	38,00%	1.659.322
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	701,559	54,60%	583,765	45,40%	1.285.324
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	882,719	76,30%	274,742	23,70%	1.157.461
Yöneticiler	502,97	78,60%	136,571	21,40%	639,541
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	51,008	86,40%	8,063	13,60%	59,071
Genel Toplam	9.451.173	72,60%	3.571.374	27,40%	13.022.547

Kaynak: Türkiye 2019 İş Gücü Piyasası Raporu, s,38

Tablo-2.22'de meslek gruplarının cinsiyete göre oranları ve sayıları verilmiştir. En fazla istihdam edilen mesleklerden ilk üç sırayı sırası ile;

- Hizmet ve satış elemanları,
- Tesis ve makine operatörleri ile montajcılar,
- Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar,

oluşturmaktadır (Türkiye 2019 İş gücü Piyasası Raporu, 2020: 38-39). Türkiye'de kadınların ailevi sebeplerden ötürü aktif çalışma hayatına katılamadıkları nedeniyle kadın çalışma oranı düşüktür (Murat, 2000: 341).

“Açık iş” kavramı iş gücü piyasası için önemli bir veri göstergesidir. Açık iş “işveren tarafından fiilen ihtiyaç duyulan ve aktif arama kanalları ile aranan meslekleri” belirtmektedir (Türkiye 2019 İş Gücü Piyasası Raporu, 2020:44). Açık işler ve işyerlerinin eğitim durumları ile beklentiler arasındaki ilişki Tablo-2.23’de verilmiştir.

Tablo 2. 23. Açık İşlerde Cinsiyete Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi (%)

Eğitim Düzeyi/Cinsiyet	Kadın	Erkek	Cinsiyet Önemli Değil	Genel Toplam
Herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum	30,9%	41,5%	36,1%	37,6%
Genel Lise	20,3%	17,7%	24,1%	21,4%
Lise Altı	21,2%	19,1%	14,7%	17,0%
Meslek Lisesi	11,6%	12,7%	7,6%	9,9%
Lisans	9,0	3,1%	13,2%	9,0%
Meslek Yüksekokulu	5,7	2,5%	3,8%	3,5%
Çıraklık	1,2%	3,4%	0,2%	1,5%
Lisansüstü	0,1%	0,0%	0,2%	0,1%
Genel Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: Türkiye 2022 İş gücü Piyasası Raporu, s.43. E.T. 29.03.2023

Tablo-2.23’de dikkat çeken oran “herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum”, diyenlerin sayısının toplamda %37,6 oranında olmasıdır. Bu öncelik işi yapabilme yeteneğinin ön plana çıkması yani beceri ve yetenek ilk tercih edilmesi anlamı taşımaktadır. Bir başka dikkat çeken bölüm ise “cinsiyet önemli değil” kategorisidir. Bu durumda işverenlerin cinsiyet ayırımına gitmedikleri görülmektedir (Türkiye 2022 İş gücü Piyasası Raporu, 2020: 43). Bu çalışmanın temel amacı olan, halk eğitimi programları ile bireylerin ilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi ve sonrasında beşeri sermayelerinin artırılması ile iş gücü piyasasında yerini alması, gelirini artırması, işte kalma süresini uzatması, işini kaybetme durumunda yeni işe girme umut ve beklentisini yüksek tutmasının etkisini araştırmaktır. Bu bağlamda bireylerin yeteneklerinin geliştirilmesi ile beşeri sermayelerine olumlu etki yapması bireyin hem kendisine hem de topluma katkı yapacağı anlamına gelmektedir.

2.5. İŞSİZLİK KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ

İşsizlik kavramının bu çalışmada öne çıkan beşeri sermayenin geliştirilmesi, halk eğitimi merkezi programları ve yoksullukla mücadele kavramları ile birlikte önemli yeri vardır. Aynı zamanda işsizlik bu kavramlarla da ilişkilidir. Şöyle ki bireyin istihdama katılabilmesi için bilgi, beceri, yetenek ve yapabilirliklerinin olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile bireyin beşeri sermaye seviyesinin yüksek olması gereklidir. Kısacası donanımlı olmalıdır. Bireyin beşeri sermayesinin yüksek olması için eğitim alması, değişen teknoloji ve gelişmelere ayak uydurmasına bağlıdır. Birey, üretebilmesi, istihdama katılması için yenilenme, güncellenme (tazelenme) faaliyetlerini en güzel şekilde hayat boyu öğrenme anlayışına sahip olmasıyla ve eğitim almasıyla gerçekleştirebilir. Araştırmanın merkezinde yer alan halk eğitimi merkezi programları da mesleki gelişimi, beşeri sermaye eksiklikleri ve üretim sektörlerindeki değişimleri yaparak, uygulatarak, esnek ve modüler yapısıyla bireye kazandırabilmektedir. Bireyin yetenek, kapasite ve beşeri sermaye eksikliklerine bağlı olarak işsizlik yaşamasına neden olacaktır. İşsizlik süreci bireye yoksulluk seviyesinin altında kalmayı da beraberinde getirecektir.

Bireyin yoksulluk yaşamaması, üretebilmesi, tüketebilmesi bağlamında kendisinin yapısına, yeteneğine uygun iş ve faaliyette olması gereklidir. Bir başka ifade ile bireyin kendisini mutlu hissetmesi, geçimini ve refahını sağlaması için işinin olması gereklidir. Bu bağlamda işsizlik kavramı ve çeşitlerinin bilinmesi gereklidir. Bu nedenlerle çalışmada işsizlik ve çeşitlerine yer verilmiştir. Bu bölümde işsizlik kavramı ve kavramın çeşitleri olan istemli, istem dışı, yapısal, mevsimlik, konjonktürel, gizli, arızı işsizlik ele alınmıştır.

2.5.1. İşsizlik Kavramı

İş gücü piyasası, dönemlere, ülkelere, bölgelere göre farklılık gösterdiği gibi kriz, savaş, olağan ve olağanüstü zamanlara göre de değişmektedir. Dünya iş gücü piyasasında 1929 Büyük Buhranı, I. ve II. Dünya Savaşları, 1970 Petrol Krizi ve 1980'lerden sonra küreselleşmenin etkileri ile 1990'lardan sonra teknolojik gelişmelerin hızlanması ile de üretim tarzlarında büyük değişimler ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu bağlamda ekonomi ve üretim piyasasını etkileyen etkenler işsizliği ve

istihdam yaratılamamasını da beraberinde getirmektedir. Ayrıca nüfus artışı ve göç olgusu da diğer baskı unsurlarıdır.

İşsizlik, bireylerin çalışma isteğinde olup ancak kendi özelliklerinden kaynaklanmayan nedenlerle iş bulamama durumudur. (Apaydın, 2018: 164). Dar anlamda işsizlik, iş gücü piyasasında bireyin çalışma gücü ve isteğinde olduğu hâlde iş bulamama durumudur. Başka bir ifadeyle çalışmaya hazır, iş arama yollarını denemiş, herhangi bir işte çalışmayan kişilerin durumunu belirtir. Türkiye İstatistik Kurumuna (TÜİK) göre, “period dönemde” çalışmaya hazır hâlde bulunan, son dört hafta ya da iki hafta içerisinde üretim faaliyetlerine girmeye hazır, on beş yaş üzerindeki kişilerin istihdam edilememesidir (TÜİK, 2017). Bir ekonomide cari ücret düzeyinde çalışma istediği halde iş bulamayan yetişkinlerin olması durumundaki ekonomilerde işsizlik bulunuyor demektir. Bu durumda cari ücret düzeyinde çalışmaya istekli olunduğu halde iş bulamayan yetişkinlere de (15-65 yaş aralığı) işsiz denmektedir (Dinler, 2015: 500). “Çalışabilecek durumda olup da cari ücret karşılığı çalışma istediği halde iş bulamayan kimseye işsiz denir” (Aren, 1990: 189).

İşsizlik tek bir nedene bağlı olan bir olgu değildir. İşsizliği yaratan çeşitli değişkenlerin bulunması işsizliğin çeşitlerini ortaya çıkarmıştır. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler, krizler gibi birçok etkenler işsizliğin ortaya çıkmasına ve çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Bu bölümde işsizlik çeşitleri; istemli, istem dışı, yapısal, mevsimlik, teknolojik, konjonktürel, arızı ve gizli işsizlik ele alınmıştır.

2.5.2. İstemli (İradi) İşsizlik

İstemli (iradi) işsizlik, iş gücü piyasasında iş imkânı bulunması hâlinde bile geçerli “cari ücret düzeyinde” çalışma isteğinin olmaması durumunu belirtmiştir (Eyüpoğlu, 2003: 13). Bir başka ifadeyle bir ülkede ekonomik ve ticari olarak geçer reel ücret ile çalışmama durumudur. Hali hazırdaki işin bireye uygun bir iş olmadığı kabul edilmemesidir. Bu işsizlik türüne gönüllü işsizlik olarakta adlandırılır (Bayrakdar, 2014: 54).

2.5.3. İstem Dışı (Gayri-İradi) İşsizlik

İstem dışı işsizlik, istemli işsizliğin tersi bir durumdur. Cari ücret düzeyinde daima veya geçici olarak çalışma isteğinde olduğu hâlde iş bulunmaması durumunu ve bu durumda bulunan kişilerin işsizliğini ifade eder (Bayrakdar, 2014: 54). İstem

dışı işsizlikte kişilerin kendi yetenek ve bilgileri ile ilgili olmayan, tamamen iş gücü piyasasıyla ilgili bir işsizlik durumunu ifade etmektedir. Kişiler yürürlükte ücret düzeyine ve çalışma koşullarına razı olsalar bile iş bulamamaktadırlar, bu durumdaki kişiler gönülsüz (istem-dışı) işsizleri oluşturmaktadır (Eyüpoğlu, 2003: 14).

2.5.4. Yapısal İşsizlik

Bu işsizlik durumu üretim yapısının değişmesi dönemlerinde ortaya çıkan işsizlik türüdür. Yapısal işsizlik, feodal üretim tarzından sanayi devrimi ile üretime geçişte yaşandığı gibi sanayi üretim tarzından bilgi toplumuna geçişte yaşanan teknolojinin hızlı gelişmesi ile ortaya çıkan işsizlik türüdür. Bu türlü işsizlik genelde gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde görülen işsizlik türüdür. Gelişmiş ülkelerde de teknolojinin hızlı değişmesi nedeniyle yapısal işsizlik gözlemlenmektedir. Kırılgan kesimleri, gençleri, kadınları, uzun zaman işsiz kalanları ve nitelik olarak yetersiz olanları etkilemesi nedeniyle ülkeleri ve toplumun çok büyük bir kesimini ilgilendirdiği için önemli bir yere sahip olan işsizlik türüdür (Şen, 2015: 41).

2.5.5. Mevsimlik İşsizlik

Mevsimlik işsizlik, iklim koşullarının mevsimlere göre farklılık göstermesi nedeni ile istihdam olanakları elverişli mevsimlerde yukarı yönde olurken elverişsiz mevsimlerde aşağı yönde olmaktadır (Bayrakdar, 2014: 52). Bu bağlamdan bakıldığında özellikle yaz mevsimlerinde turizm ve tarımsal faaliyetlerin arttığı bir dönemde istihdam artışı söz konusudur. İnşaat sektörünün arttığı mevsimlerde istihdamı etkileyen bir geçiş söz konusu olmuştur. Mevsimsel işsizlik özellikle inşaat, turizm ve tarım sektörlerinden etkilenir. Mevsimlik işsizliğin en açık örneğini üretimin doğal şartlara bağlı olduğu tarım kesiminde görülür (Eyüpoğlu, 2003: 14).

2.5.6. Teknolojik İşsizlik

Teknolojik işsizlik, üretim tarzlarındaki değişiklik ile ortaya çıkan bir işsizlik çeşididir. Emek yoğun üretimden makineleşme ve otomasyonların artışı ile bu sektörlerde çalışan iş gücünün işlerini kaybetmesi durumunu ifade etmektedir (Gökmen, 2007:34). Örnek olarak, tarım sektöründe emek yoğun üretim şekillerinden makineleşmenin etkisi ile bu sektörde çalışanların işsiz kalması ya da diğer sektörlerle geçmesi durumu yaşanmaktadır (Eyüboğlu, 2003: 15).

2.5.7. Konjonktürel İşsizlik

Ekonomilerde kriz ve diğer olağanüstü durumlarda dalgalanmalar yaşanması sonucunda daralmalar meydana gelmektedir. Bu dalgalanmalarda efektif talepler iş gücü piyasasında arz ve talebin aşağıda seyretmesine neden olduğundan bu durum konjonktürel işsizlik olarak ifade edilmektedir. Konjonktürel işsizlik döneminde büyük kitlelerin işsiz kalmasına neden olacağı gibi bu işsizlik süresi uzunda sürebilmektedir (Uyar Bozdağlıoğlu, 2008: 48).

2.5.8. Arızı (Friksiyonel) İşsizlik

Ekonomi piyasasının bütününe etkilemeyen, bazen istemli bazen de istemsiz işsizliği içinde barındıran bir işsizlik çeşididir. Bu çeşit işsizlik türü, iş ve yer değiştirmeleri, üretim araçlarına zamanında ulaşamaması, yeni eleman alımı gibi nedenler ile ortaya çıkan geçici işsizlik durumudur. Geçici işsizliğe iletişim ve bilgi eksiklikleri de neden olmaktadır (Eyüboğlu, 2003: 15-16).

2.4.9. Gizli İşsizlik

Yukarıdaki işsizlik çeşitleri açık işsizlik çeşitleridir. Gizli işsizlik herhangi bir üretim sektöründen bir kısım iş gücünün çekilmesi durumunda üretim miktarında değişiklik olmaması durumunu ifade etmektedir. Bir başka ifade ile toplam üretim miktarının iş gücünün bir kısmının çekilmesine rağmen azalma yaşanmaması olarak belirtilmiştir (Şen, 2015: 43).

Gizli işsizlikte diğer işsizlik türleri gibi açık olmadığından işsizlerin çalışıyor olabilecekleri gibi çalışmıyor gibi gözükebilmeleri durumu da olabilmektedir. Gizli işsizlerin sayıları ve kimler olduğunun tespiti oldukça zordur. Bunları sayılarını her yıl üretimi artırarak azaltmak mümkündür. Kısaca bir ekonomide çalışıyor, faydalı oluyor gibi gözükmelerine rağmen o iş alanından çekilseler bile o iş alanında bir azalma olmayacak ve o iş alanında gizli işsizlik var demektir. Gizli işsizliğinin talep yetersizliğinden çok üretim araçları ile örgütlenmedeki yetersizlik olarak ortaya çıkmaktadır (Eyüboğlu, 2003: 16).

Kırsal kesimde barınan ve gizli işsiz durumunda olan iş gücü fazlasının kentleşme ve göç ile birlikte şehirlere taşınarak açık işsiz haline gelmiş beraberinde

hizmetler sektörünün şişmesine neden olarak marjinal işlere yerleşerek yeni gizli işsizlik oluşturmuştur (Murat, 2000: 317).

2.5.10. Türkiye’de İşsizliğe Dair Genel Bir İnceleme

Türkiye’nin ekonomik ve sosyal problemlerinden en önemlilerinden birisi işsizliktir. Türkiye 1950’lerden itibaren kırdan kente doğru hızlı bir kopuşu yaşamıştır. Tabiidir ki burada tarımda teknolojinin etkisi, özellikle traktörün tarımsal üretime katılması çok etkili olmuştur. Buna bağlı olarak kırdan kente doğru göçler başlamıştır. Kente gelen bu geniş kitleler işsizlikle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum 1960-1970’li yıllarda Türkiye’yi işsizlikle mücadele etmek zorunda bırakmıştır. 1980’lerden itibaren küreselleşme teknolojik gelişmeler, Keynesyen politikaların terk edilmesi, neo-liberal politikaların uygulanmaya başlanması işsizlik probleminin daha derinleşmesine neden olmuştur. 2001 Ekonomik krizinin yaşanması ekonomik büyümeye olumsuz etki etmiş, işsizliği daha da artıran etmenlerdir (Durak ve Kaya, 2014: 55).

İşsizliği derinleştiren diğer etmenler arasında hızlı nüfus artışı, küresel krizler, küresel göçler, istihdamda daralmalar, ekonomik istikrasızlıklar, rejim değişikliği, sürdürülemeyen ekonomi ve kamu politikaları gibi etmenler öne çıkmaktadır (Murat, 2000: 318). İşsizliğin artışına neden olan yapısal etmelerle birlikte günümüz Türkiye’inde işsizlik çeken kitleler beşeri sermaye eksikliği çeken, eğitim ve nitelik açısından yetersiz kesimlerdir. İşsizliği yaşayan kesimler ise sanayileşme ve hizmet sektörünün artışı ile kente kırsal ve kalkınmamış bölgelerden gelen göçler ile gelen kesim işsizlik çeken kitleleri oluşturmaktadır. Türkiye’de işsizlik açısından bir başka önemli unsur ise tarım sektörünün GSYİH içindeki pay oranının düşmesine rağmen sektörün istihdamdaki pay oranının yüksek olmasıdır (Durak ve Kaya, 2014: 56).

Türkiye’de işsizliğin temelinde yer alan yapısal sorunlar olduğu görülmekte beraber hızlı nüfus artışı olması, “nüfusun neredeyse yarısının hala verimsiz olan tarımda geçimini sağlamaya çalışması”, sanayileşmenin tarımdaki nüfus fazlalığını “massetmesi” yani azaltması işlemini yapamaması diğer bir yapısal sorun olarak görülmektedir (Alkin, 2000: 287). İşsizliğin nedenlerini dört grupta ele almak mümkündür. Bunlar; 1-Rekabet sonucu küçük işletmeler ve üreticilerin işlerini terk etmeleri, 2- Teknolojik gelişmelere bağlı olarak aynı üretimin daha az işçi ile

yapılması, 3-Kadın ve çocukların da iş piyasasında iş yapmaları, 4-İşçilerin daha uzun ve daha yoğun çalışarak iş (emek) sunumunu artırmaları olarak gruplanmıştır (Aren, 1990: 189-191).

Türkiye’de işsizlikle ilgili günümüze kadar verilen özet bilgidен sonra 2021 ve 2023 yılları arası aylık 15 yaş üzeri nüfus ile ilgili Türkiye geneli işsizlik temel gösterge oranlarının gelişimini tablo-2. 24’de incelemek mümkündür.

Tablo 2. 24. Türkiye’de Temel İşgücü Göstergeleri

[15+ yaş]		Bin Kişi						
Yıllar	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne dâhil olmayanlar	İşgücüne katılma oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
2021	63.703	32.732	28.806	3.927	30.971	51,00	45,00	12,03
2022	64.171	33.493	29.927	3.766	30.678	52,20	46,30	11,30
2023	65.190	34.655	31.014	3.641	30.535	53,20	47,60	10,50

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri Not 1) 2021 ve 2022 Yılların ortalaması verilmiştir. 2) 2023 Yılı'nın ilk iki ayının ortalaması verilmiştir. Temel Göstergeler E.T. 17.042023

Türkiye’de 2021 yılında 15 yaş üzeri nüfusu 63 milyon 703 bin oranında iken çalışabilecek düzeyde iş gücünün 32 milyon 732 bin olduğunu, bu iş gücünün 28 milyon 806 binin istihdam edildiği görülürken 3 milyon 927 bin işsiz olan 30 milyon 971 bin istihdama dâhil edilmeyen nüfus görülmektedir. Bu sayıların oransal değeri ise işgücüne katılma oranı %51’lik, istihdam oranı %45’luk oran olurken işsizlik oranı da %12,3’lük orandadır (TÜİK, 2023 Temel İş Gücü Göstergeleri).

Türkiye’de 2022 yılında 15 yaş üzeri nüfusu 64 milyon 171 bin oranında iken çalışabilecek düzeyde iş gücünün 33 milyon 493 bin olduğunu, bu iş gücünün 29 milyon 927 binin istihdam edildiği görülürken 3 milyon 766 bin işsiz olan, 30 milyon 678 bin istihdama dâhil edilmeyen nüfus görülmektedir. Bu sayıların oransal değeri ise işgücüne katılma oranı %52,20’lik, istihdam oranı %46,3’lük oran olurken işsizlik oranı da %11,3’lük orandadır (TÜİK, 2023 Temel İş Gücü Göstergeleri).

Türkiye’de 2023 Yılı ilk iki ayın ortalaması 15 yaş üzeri nüfusu 65 milyon 190 bin oranında iken çalışabilecek düzeyde iş gücünün 34 milyon 655 bin olduğunu, bu iş gücünün 31 milyon 14 binin istihdam edildiği görülürken 3 milyon 641 bin işsiz olan, 30 milyon 535 bin istihdama dâhil edilmeyen nüfus görülmektedir. Bu sayıların oransal değeri ise işgücüne katılma oranı %53,2’lik, istihdam oranı %47,6’lık oran

olurken işsizlik oranı da %10,5'lik orandadır (TÜİK, 2023 Temel İş Gücü Göstergeleri).

Yukarıda Türkiye'nin mevcut işgücü potansiyeli ve istihdam edilenler arasında fark olarak görülen işsizlik rakamları çift hanelerde seyretmektedir. Türkiye için işsiz nüfus ile istihdam hesabına katılmayan nüfusun çokluğu hem sosyal hem de ekonomik olarak çözmesi gereken problem olarak ortadadır (Murat, 2000: 317-318).

Yapısal işsizliğin başında nüfus artışı gelmektedir. Bunun ile birlikte nüfusun büyük bir kısmının atıl iş gücü oranında olması gizli işsizliğin çokluğunu ortaya koymaktadır. Gerekli sanayileşmenin ve istihdamın artışının olmaması da işsizlik oranının yüksek olmasına neden olmaktadır (Alkin, 2000: 287-290).

Türkiye'de 15 yaş üstü nüfusundaki işsizlik, iş gücünün zamana bağlı eksik istihdam ve işsizliğin bütünleşik oranı, işsiz ve potansiyel iş gücünün bütünleşik oranı ve atıl iş gücü oranını gösteren tamamlayıcı göstergelerinin 2014 ve 2022 yılları arası cinsiyete göre oranlarının gelişimini tablo-2. 25'de incelemek mümkündür.

Tablo 2. 25. İş Gücüne Ait Tamamlayıcı Göstergeler

[15+ yaş] %												
Yıllar	İşsizlik oranı			Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı			İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı			Atıl işgücü oranı ⁽¹⁾		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2014	9,9	9,0	11,9	11,9	11,1	13,9	15,5	12,4	22,2	17,4	14,3	24,0
2015	10,3	9,3	12,6	11,9	10,9	14,1	15,7	12,7	21,9	17,1	14,2	23,2
2016	10,9	9,6	13,7	12,4	11,1	15,1	16,2	13,0	22,7	17,6	14,4	24,0
2017	10,9	9,5	13,9	12,1	10,7	15,1	15,7	12,5	22,0	16,8	13,6	23,1
2018	10,9	9,6	13,7	12,1	10,8	14,8	15,3	12,2	21,5	16,5	13,3	22,5
2019	13,7	12,4	16,4	14,8	13,6	17,2	18,1	15,0	23,8	19,1	16,2	24,6
2020	13,1	12,4	14,8	17,0	16,5	18,2	21,9	18,3	28,9	25,4	22,1	31,7
2021	12,0	10,7	14,7	16,8	15,7	19,2	20,0	15,8	27,8	24,4	20,6	31,6
2022	10,4	8,9	13,4	14,6	13,1	17,5	17,4	13,3	24,9	21,3	17,3	28,4

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

Türkiye'nin 2022 yılında tamamlayıcı göstergelerine göre zamana bağlı eksik istihdam ve işsizliklerin bütünleşik oranı toplamda %10,4'lük, erkeklerde %8,9'luk, kadınlarda 13,4'lük oranda iken, işsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı

toplamda %17,4'lük, erkeklerde %13,3'lük, kadınlarda ise %24,9'luk oranda gerçekleşmiştir. Atıl iş gücü oranı açısından ise aynı yıl için toplamda %21,3'lük, erkeklerde %17,3'lük, kadınlarda %28,4'lük orandadır. İşsizlik oranı açısından ise toplamda %10,4'lük oran, erkeklerde %8,9'luk ve kadınlarda da %13,4'lük oran ile işsizlik oluşmuştur. Tablo-2.25'e göre kadınların erkeklere göre dezavantajlı olduğu ortadadır (TÜİK, 2023 İş Gücüne İlişkin Tamamlayıcı Göstergeler).

Türkiye'de işsizliğe cinsiyete göre bakıldığında kadınların erkeklere göre dezavantajlı olduğu görülmektedir. Kadının istihdama katılımını artıracak politikaların uygulanması gerekmektedir. Kadının istihdama katılmasının artırılmasında kadının istihdama katılımındaki engellerinin kaldırılması, kadının beşeri sermayesi eksikliğinin giderilmesine yönelik politikaların uygulanması gerekmektedir. Kadının beşeri sermaye ve eğitim eksikliğini halk eğitimi merkezi programlarının ortadan kaldırma işlevi vardır. Kadının beşeri sermaye ve eğitim eksikliğinin hayat boyu öğrenme anlayışı ile giderildiğinde istihdama katılmasının daha kolaylaşacağı düşünülmektedir.

Tablo 2. 26. Genç Nüfus İstatistiği (NEET)

Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olanlar (NEET)									
(Bin kişi)									
	15- 24 yaş grubundaki nüfus			Okur-yazar olmayanlar			Lise altı eğitilmişler		
Yıllar	Toplam	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)	Toplam	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)	Toplam	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)
2020	11.711	3.331	28,4	177	143	80,6	6.426	1.498	23,3
2021	11.956	2.959	24,7	157	130	82,9	6.160	1.223	19,9
2022	12.005	2.900	24,2	151	120	79,5	5.951	1.105	18,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

Türkiye'de işsizliğe temel zemin oluşturulması açısından nüfusun genç kesimine bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda ne eğitimde ne istihdamda olan (NEET) kesim açısından bakılmalıdır. Türkiye'de 2020 ile 2022 yılları arasında 15-24

yaş grubundaki ne eğitimde ne istihdamda olmayan genç nüfusu tablo-2.26’da ve tablo-2.27’de incelemek mümkündür.

Tablo-2.26 ve Tablo-2.27’ye göre 2020 yılında 15-24 yaş grubundaki nüfus 11 milyon 711 bin kişidir. Bu nüfusun 3 milyon 331 bini yani %28,4’lük oranı ne eğitimde ne de istihdamdadır. Aynı yaş gurubu ve aynı yıl için okur-yazar olmayanların sayısı 177 bin, bunun 143 bini yani %80,6’lık oran ne eğitimde ne de istihdamdadır. Aynı yıl ve aynı yaş gurubunda lise altı eğitimlilerde durum ise 6 milyon 426 bin kişinin 1 milyon 498 bini yani %23,3’lük oran ne eğitimde ne de istihdamdadır. Lise mezunu seviyesinde ise 2 milyon 61 bin kişinin 552 bini yani %26,8’lik oran ne eğitimde ne de istihdamdadır. Mesleki ve teknik lise mezunlarında da 1 milyon 749 bin kişinin 596 bini %34,10’luk kesim yine ne eğitimde nede istihdamdadır. Yükseköğretimde durum ise 1 milyon 298 bin kişinin 543 bini %41,8’lik oran yine ne eğitimde ne de istihdamdadır (TÜİK, 2023 NEET Genç Nüfus İstatistiği).

Tablo 2. 27. Genç Nüfus İstatiği (NEET)

Ne eğitimde Ne istihdamda olanlar (NEET)									
(Bin kişi)									
	Lise			Mesleki veya teknik lise			Yükseköğretim		
Yıllar	Toplam	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)	Toplam	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)	Toplam	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)
2020	2.061	552	26,8	1.749	596	34,1	1.298	543	41,8
2021	2.406	562	23,3	1.890	550	29,1	1.343	494	36,7
2022	2.636	697	26,4	1.914	532	27,8	1.353	446	33,0

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

2022 yılı için veriler incelendiğinde 15-24 yaş gurubu nüfusu 12 milyon 5 bin kişinin 2 milyon 900 bini %24,2’lik oran ne eğitimde ne de istihdamdadır. Okur-yazar olmayan grubunda 151 bin kişinin 120 bini NEET grubunda iken, lise altı eğitimlilerde 5 milyon 951 binin 1 milyon 105 bini %18,6’lık oran NEET grubundadır. Lise

seviyesinde ise 2 milyon 636 bin kişinin 697 bini %26,4'lük oranı NEET grubundadır. Mesleki ve Teknik lise mezunlarında durum 1 milyon 914 bin kişinin 532 bini %27,8'lik oran NEET grubundadır. Yükseköğretim seviyesinde eğitimlilerde 1 milyon 353 bin kişinin 446 bini %33,0'lük oran NEET grubunda olduğu görülmektedir (TÜİK, 2023 NEET Genç Nüfus İstatistiği).

2022 yılında 12 milyon 5 bin kişinin 2 milyon 900 bin kişisi yani bu nüfusun %24,2'lik oranda istihdamın ve eğitimin dışında olması oldukça önemli problemdir.

Türkiye'de işsizliği daha iyi anlaşılır hâle getirmek için iş gücüne katılamama nedenlerinin ne olduğuna bakılması gereklidir. İş gücüne katılamama nedenlerini Türkiye'nin ekonomik bölge ve kalkınma düzeylerine göre gruplandırılmış iller açısından bakılması işsizliğin anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bununla birlikte ülkemizde oluşturulacak ve uygulanacak politikalara ışık tutmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda iş gücüne katılmama nedenlerini Türkiye'de 15 yaş üstü nüfusunun Düzey-2 İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırılması (İBBS) açısından tablo-2.28'de detaylı incelemek mümkündür.

Tablo-2.28'e göre Türkiye'de 2022 yılına göre 15 yaş üstü iş gücüne dâhil olamayan 30 milyon 345 bin nüfusun neden iş gücüne dâhil olamadığı verilmiştir. Bu nüfusun, 1 milyon 648 bini potansiyel iş gücü kategorisinde olup iş bulmaya ümidi olmayanları, 1 milyon 176 bini iş başı yapabilecek fakat iş aramayanları, 91 bini iş arayıp iş başı yapamayacakları, 9 milyon 982 bini ev işleriyle meşgul olanları, 4 milyon 807 bini eğitim/öğretimde olanları, 4 milyon 925 bini hastalık veya yaşlılık gibi diğer nedenlere bağlı çalışamayanları, 2 milyon 643 bini diğer nedenlerle çalışamazları oluşturmaktadır (TÜİK, 2023, İş Gücüne Dâhil Olamama İstatistikleri).

Bu çalışmanın araştırma sahasında olan Antalya, Muğla, Van ve Hatay şehirleri de tablo-2.28'de gösterilmiştir. Muğla şehri, TR32 düzeyi ve Aydın ve Denizli ile birlikte 1 milyon 163 bin kişi iş gücüne dâhil olamayanları oluşturmaktadır. Antalya şehri, TR61 düzeyi Isparta ve Burdur ile birlikte 1 milyon 126 bin kişi iş gücüne dâhil olamayanları oluşturmaktadır.

Hatay şehri, TR63 düzeyi ve Kahramanmaraş ve Osmaniye ile birlikte 1 milyon 233 bin kişi iş gücüne dâhil olamayanları oluşturmaktadır. Van şehri, TRB2 düzeyi ve Muş, Bitlis ve Hakkâri ile birlikte 722 bin kişi iş gücüne dâhil olamayanları

oluşturmaktadır (TÜİK, 2023, İş Gücüne Dâhil Olamama İstatistikleri). Türkiye’de işsizliğin anatomisini anlamak adına işsizliği aranan meslek grubuna, iş arama sürelerine, iş arama kanallarına, daha önce çalışan sektörlerle göre incelemenin gerekli olduğu düşünülmüştür.

Tablo 2. 28. İş Gücüne Dâhil Olmama Nedenleri

[15+ yaş]		(Bin kişi)							
Yıllar	İşgücün e dahil olmayanlar	Neden							
		Potansiyel işgücü			Ev işleri yle meşgul	Eğiti m/ Öğret im	Emek li	Çalış amaz halde	Diğer
		İş bulma ümidi olanlar (¹)	İşbaşı yapabilecek olup iş aramayanlar	İş arayıp işbaşı yapamayanlar olanlar					
2022	30 345	1 648	1 176	91	9 982	4 807	5 073	4 925	2 643
TR10 (İstanbul)	5 468	210	169	24	1 791	1 009	1 065	569	631
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	633	11	13	2	177	73	144	134	79
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	719	44	25	3	198	68	176	151	55
TR31 (İzmir)	1 669	40	76	4	531	204	499	206	109
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	1 163	23	32	2	368	142	304	196	96
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	1 123	18	16	1	461	137	247	207	37
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	1 527	60	64	6	386	203	282	310	217
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	1 372	66	71	8	349	200	150	323	205
TR51 (Ankara)	2 109	88	99	8	792	362	437	186	138
TR52 (Konya, Karaman)	920	42	41	2	355	133	121	165	61
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	1 126	107	96	7	214	147	177	238	141
TR62 (Adana, Mersin)	1 520	93	102	5	408	222	236	275	179
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	1 233	70	59	4	411	198	143	258	90
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	613	23	12	1	249	102	92	116	18
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	937	45	19	1	382	171	145	113	60
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	422	9	12	1	168	55	95	59	23
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	298	23	15	1	52	28	51	96	33
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	1 027	49	43	3	335	116	192	220	70
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	947	46	29	2	257	157	151	261	44
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	395	17	5	0	160	87	48	63	15
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	358	23	5	0	151	78	20	71	9
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	704	89	25	1	232	129	77	115	35
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri)	722	95	39	1	243	159	30	118	35
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	995	46	27	1	433	178	80	142	89
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	1 460	141	14	0	696	272	86	170	81
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	884	171	68	1	186	179	25	162	92

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

İşsizliği aranan meslek gruplarına göre tablo-2.29’da incelemek mümkündür.

Tablo 2. 29. Aranılan Meslek Gruplarına Göre İşsizlik

[15+ yaş] (Bin kişi)										
Yıllar	Toplam	Meslek grubu								
		Yöneticiler	Profesyonel meslek mensupları	Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	Hizmet ve satış elemanları	Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünlerinde çalışanlar	Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar
2021	3 919	69	620	324	400	919	29	477	332	748
2022	3 582	53	553	284	396	876	22	430	284	684

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

Tablo-2.29'a göre, 2022 yılındaki işsiz olan 3 milyon 582 bin kişinin 53 bin yönetici, 553 bini profesyonel meslek, 284 bini teknik, tekniker ve yardımcı profesyonel meslek, 396 bini büro yönetimi ve müşteri hizmetleri, 876 bini hizmet ve satış elemanı, 22 bini nitelikli orman, tarım ve su ürünleri, 430 bini sanatkar ve ilgili işlerde, 284 bini tesis ve makine operatörü ve montajcıları, 684 bini nitelik gerektirmeyen işlerde çalışacaklar grubunu oluşturmaktadır (TÜİK, 2023, Aranılan Meslek Gruplarına Göre İşsizlik İstatistiği). Türkiye'de işsizliği iş arama sürelerine göre tablo-2.30'da incelemek mümkündür.

Tablo 2. 30. İş Arama Sürelerine Göre İşsizlik

[15+ yaş] (Bin kişi)										
İş arama (işsizlik) süresi										
Yıllar	İşsiz	Bir yıldan daha az süreli işsizler					Bir yıl ve daha fazla süreli işsizler			
							(Uzun süreli işsizler)			
		Toplam	Ay				Toplam	Yıl		
			1-2	3-5	6-8	9-11		1 yıl- yıldan az	2 yıl ile 3 yıl arası	3 yıl ve fazla
2021	3 919	2 697	1 261	814	424	199	1 221	859	228	134
2022	3 582	2 724	1 405	832	365	121	858	555	200	103

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

Tablo-2.30'a göre Türkiye'de 2022 yılına ait 3 milyon 582 bin işsiz kişinin 2 milyon 697 bini bir yıldan az süreli olanları, 555 bini 1 ile 2 yıl arası olanları, 200 bini

2 ile 3 yıl arasında bulunanları, 103 bini ise 3 yıldan fazla süredir işsizleri oluşturmaktadır (TÜİK, 2023 İşsizlik İstatistikleri). Türkiye’de işsizliği, ilgili iş arama kanallarına göre anlamının işsizliğe farklı bakış açısı getireceği düşünülmüştür. İşsizlik çekenlerin hangi kanallarla iş aradığını tablo-2.31’de incelemek mümkündür.

Tablo 2. 31. İş Arama Kanallarına Göre İşsizler İstatistiği

Yıllar	[15+ yaş]									
	(Bin kişi)									
	İşsiz	Doğrudan işveren e başvurular	Eşe dosta ricada bulunanlar	Türkiye İş Kurumu'na başvurular	Özel istihdam ofislerine başvuranlar	Gazete, dergi veya internetteki iş ilanlarına bakanlar	Gazeteye ilan verenler veya cevaplandırılanlar	İnternet üzerindeki iş başvurusu yapanlar	Sözlü ya da yazılı iş sınavına / mülakata girenler	Kendi işyerinizi kurmak amacıyla hazırlık yapanlar
2021	3 919	2 479	3 378	1 386	1 100	1 188	185	857	360	255
2022	3 582	2 328	3 060	1 400	1 049	1 011	166	852	384	263

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri E.T. 18.04.2023

Tablo-2.31’de 2022 yılında 15 yaş üzeri iş sayısı olan 3 milyon 582 bin kişinin 2 milyon 328 bini doğrudan işverene başvurduğunu, 3 milyon 60 bini eşe dosta yakın çevresine ricada bulunduğunu, 1 milyon 400 bini İŞKUR’a başvurduğunu, 1 milyon 49 bini özel istihdam bürolarına başvurduklarını, 1 milyon 11 bini gazete, dergi ve internetteki iş ilanlarına baktıklarını, 166 bini gazete, dergi, internetteki iş ilanı veren ya da cevaplandıranları, 852 bini internet üzerinden iş başvurusu yapanları, 384 bini sözlü ve yazılı iş sınav ve mülakatlarına girenleri, 263 bini kendi iş yerini açmak için hazırlık yapanları oluşturmuştur (TÜİK, 2023 İşsizlik İstatistikleri).

2.6. İSTİHDAM VE İŞ GÜCÜ PİYASASINI ARTICI POLİTİKALAR

Bu başlık altında aktif istihdam ve iş gücü piyasası politikalarından olan istihdam/iş gücü piyasası için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, girişimcilik yardım programları, istihdam programları ele alınmıştır.

2.6.1. İş Gücü Piyasası için Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri

İnsanın yaşamında en önemli tercihlerinden bir tanesi de meslek seçimidir. Meslek seçimi sosyal çevreyi, aileyi, yaşanılan çevreyi etkileyecek bir olgudur. Meslek seçiminin kişinin kendi yetenekleri, ilgi alanları, yapmaktan zevk alacağı faaliyetler ile uyumlu olması hem başarıyı getireceği gibi hem de sağlıklı bir yaşam da sunmaktadır. İş gücü piyasası, teknolojinin ve küreselleşmenin etkisi ile sürekli

değişen üretim yöntemleri ile uyumlu, nitelikli, donanımlı çalışanlar aramaktadır. Birey ise kendi yetenekleri, ilgi alanları ile iş gücü piyasasının aradığı özelliklere sahip olması durumunda istihdam edilebilirliğini artırmaktır (Çakır, 2016: 294). Bunun yanında istihdam süresini uzatma, ücretini artırma veya yeni meslek seçimi gibi durumlara da yeni edineceği bilgi beceri ve eğitimler ile ulaşabilecektir.

Birey meslek seçimi, eğitim alma, işe yerleşme gibi durumlara adapte olabilmek için yönlendirmeye, danışmaya, rehberliğe ihtiyaç duyacaktır. Meslek seçimi, eğitim alma, işe girme çabaları, zaman alan ve maliyetli bir süreçtir. Bu süreçlerde insanlara yardım edilmesi, yol gösterilmesi, bilgi ve belgelere kolayca ulaşılabilmesi uzmanlık, veri, alt yapı ve profesyonellik gerektiren durumdur. Bu bağlamda kişilere, meslek seçimi, eğitim alma, girişimcilik, işe girme durumları için danışmanlık yapılması gerekmektedir. İşveren için de istihdam için de nitelikli çalışanları bulması çok önemli bir durumdur. Her yönü ile mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmeti önemli ve gereklidir.

Bu bölümde mevzuattaki mesleki danışmanlık ve rehberlik, genel olarak dünyada danışmanlık uygulamaları, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'un uygulamaları, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) uygulamaları ve Üniversitelerdeki uygulamalar ele alınmıştır.

2.6.2. Mevzuatta Danışmanlık ve Rehberlik

Dünyada ve Türkiye’de mevzuata ve normlar hiyerarşisine bakıldığında öncelikle İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi madde 26’da her insanın eğitime, her şahsın “tam geliştirilmesine”, eğitimi “tercih etmesine” hakkı olduğu açıkça belirtilmiştir (<https://www.ohchr.org/> 2021). Yine Türkiye Cumhuriyeti 1982 tarihli Anayasasının başlangıç bölümünde yer alan her vatandaşın “onurlu bir hayat sürdürme” ve “maddi ve manevi varlığını geliştirme” yine Anayasanın 5. maddesinde “insanın maddi ve manevi varlığını geliştirmesi” noktasında devlete görevler yüklemiştir (www.anayasa.gov.tr, 1982. 2023).

Mesleki danışmanlık ve rehberlik 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda “Fertler, eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara ve okullara yöneltilerek yetiştirilirler.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu kanunun aynı maddesinde yöneltme işlemlerinin “rehberlik hizmetleri ve ölçme

değerlendirme metotlarından” faydalanılacağı belirtilmiştir (www.mevzuat.gov.tr 1973. 2021).

MEB’in Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin amaç bölümü madde 4’te;

- “Kendini tanıyan”
- “Mesleki ve eğitsel fırsatları değerlendiren”
- “Sorumluluk alabilen”
- “Toplum içerisinde sağlıklı yaşam sürdürebilen”
- “Sosyal, duygusal, akademik kariyer gelişimlerini” desteklemeyi temel amaç aldığı görülmektedir.

Yönetmeliğe göre bu hizmetler bireylere gelişim alanlarına göre sunulmaktadır. Bireylere “sosyal”, “duyuşsal” ve “akademik” gelişim alanlarına göre rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Bakanlık, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, orta öğretim ve hayat boyu öğrenme bölümü olarak rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini yürütmektedir.

Ortaokulun 8. sınıfının ikinci yarısında öğrencilere meslek seçimlerine hazırlık olan ortaöğretimde okuyacağı okullar ile ilgili yöneltme işlemlerini yapmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde kişilik alanları gelişiminin yanında mesleğe yönelik rehberlik hizmeti sağlanmaktadır. Hayat boyu öğrenme alanında “meslek öncesi eğitim”, “iş yaşamına hazırlanması”, “yeni meslek edinmesi” hususları göz önünde bulundurularak bireyin kendi özelliklerine uygun olarak gelişimini tamamlamasına özen gösterilmektedir.⁵

Eğitim kurumlarında bireyin gelişmesi yapılan rehberlik faaliyetleri anlamak için rehberlik kavramını belirtmek yerinde olacaktır. Bu bağlamda rehberlik; “her yaştaki bireylere, kendilerini tanıma, kabul etme ve geliştirmeleri sürecinde gerekli yeterlilikleri ve yaşam donanımlarını kazanmaları için profesyonel kişilerce yapılan psikolojik destek hizmetleridir” (Yeşilyaprak, 2016: 79).

2.6.3. İŞKUR'un Mesleki Rehberlik ve Danışmanlık Uygulamaları

Bu bölümde İŞKUR'un istihdam, iş gücü piyasası ile mesleki rehberlik ve danışmanlık uygulamaları ele alınmıştır. İŞKUR, bireyin kendi yetenek ve kişiliğinin kendisine tanıtılmasını sağlar. İşverenin ihtiyaç duyduğu özellik ve nitelikleri çalışanların kazanması için çalışanlara uzlaştırma yapmaktadır. İŞKUR'un mesleki rehberlik uygulamalarından önce mesleki rehberliği tanımlamak yerinde olacaktır. Mesleki rehberlik; "Bireyin kendi kişisel özellikleri ve meslekler hakkında bilgi sahibi yaparak, kendine uygun bir mesleği seçip bu alanda ilerlemesine yardım etme sürecidir. Bu süreç içerisinde bireyin geleceğini planlaması ve bir iş bulması konusunda alacağı kararlara yardım önemlidir." Bireyin yerine karar alınmaz sadece bireyin karar almasına yardım esastır (Çakır, 2014: 127-128).

İŞKUR'un mesleki rehberlik bağlamında görevleri şöyledir; "İş ve meslek analizleri yapmak, yaptırmak, iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri vermek, verdirmek, işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programları geliştirmek ve uygulamak, istihdamdaki işgücüne eğitim seminerleri düzenlemek" şeklinde belirlenmiştir (Madde-3-c).

İş ve Meslek Danışmanlığı Daire Başkanlığının görevleri ise;

- Kuruma kayıtlı iş arayanlara ve işverenlere iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri vermek.
- Öğrencilere ve iş arayanlara mesleki rehberlik hizmetleri sunmak.
- İş ve meslek danışmanlarına ilişkin iş ve işlemleri koordine etmek.
- Genel Müdür tarafından verilen diğer görevleri yapmak. (madde-9-c).

İŞKUR'un taşra teşkilatlarında kurulan il istihdam ve mesleki eğitim kurullarının görevleri ise; "ilin işgücü, istihdam ve mesleki eğitim ihtiyacını tespit etmek veya ettirmek, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitim ve istihdam konularında etkinlik ve verimliliği artırmak amacıyla yerel düzeyde politikalar oluşturmak, plan yapmak ve kararlar almak, ilgili kurum ve kuruluşlara görüş ve önerilerde bulunmak üzere illerde İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu kurulur." (Madde-13).

İşgücü piyasasında aktif işgücü hizmetlerinin usul ve esasları yönetmeliğinde amaç şöyledir; "istihdamın korunmasına ve artırılmasına, işsizlerin ve çalışanların

mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen aktif işgücü hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir” (Madde-1).

Türkiye İş Kurumu bu gün ki fonksiyonlarına ulaşmasına kadar çeşitli reorganizasyon ve yapılanma sürecine girmiştir. “4904 sayılı Yasaya göre, Türkiye İş Kurumu; istihdamın korunması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek üzere kurulmuştur. 4904 sayılı yasa, İŞKUR için aktif ve pasif istihdam hizmetlerini içerecek tarzda bir görev tanımlaması yapmıştır.” (Coşkun, 2017: 152).

İŞKUR’un görevlerine mevzuat açısından ele alındıktan sonra iş gücü piyasasının beklentilerinin neler olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bunun yanında kişilerin kendi yetenek ve ilgilerinin neler olduğunu fark etmesi ve hangi alanda yapılan çalışmaların bireylere iş doyumu sağlayacağını bilmesi, kişilere kendini gerçekleştirme imkânı tanımaktadır. Bu da ülkenin beşeri sermayesinin etkin ve optimal kullanılmasına vesile olmaktadır.

İŞKUR, mesleki ve iş danışmanlığına ve rehberlik hizmetlerine daha kolay ulaşılması amacıyla etkili hizmet sunabilmek adına birtakım kategoriler oluşturmuştur. Meslek danışma merkezlerindeki meslekler ile ilgili bilgi kaynakları aşağıdaki gibidir;

- Meslek bilgi dosyası
- Meslek bilgi özetleri
- Eğitim-öğretim bilgi dosyası
- Bölgesel eğitim-öğretim dosyası
- Diğer bilgi kaynakları

Ayrıca hizmetlerin kullanıcılara daha kolay ulaşması için meslek danışma merkezlerinde tanıtılan mesleklerde eğitim düzeylerine göre de kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler aşağıdaki gibidir:

- Fakülteler bölümü
- Yüksekokullar bölümü
- Meslek lisesi bölümü
- Çıraklık eğitimi bölümü

➤ Meslek kursları bölümü

İŞKUR'a bağlı 2022 sonu itibari ile 52 (elli iki) Meslek Bilgi Merkezi bulunmaktadır.

Aynı zamanda İŞKUR'un 332 (üç yüz otuz iki) fakülte bölümü, 288 (iki yüz seksen sekiz) yüksekokul bölümü, 252 (iki yüz elli iki) lise bölümü, 120 (yüz yirmi) çıraklık mesleki eğitim merkezi, 69 (altmış dokuz) kurs mesleği bölümü olmak üzere toplamda 1061 (Bin altmış bir) meslek bilgi dosyası bulunmaktadır (İŞKUR Faaliyet Raporu 2022: 81). İŞKUR mesleki danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerini bireysel görüşme, grup görüşmesi, iş yeri ziyareti ve eğitim-öğretim kurumu ziyareti şeklinde ifa etmektedir. İş ve meslek danışmanlığı hizmetleri Tablo-2.32.'de İŞKUR'un 2010 ile 2020 yılları arası istatistikleri verilmiştir.

Tablo 2. 32. İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri (2010-2022)

Yıllar	İş ve Meslek Danışmanlığı Bireysel Görüşmesi	İş ve Meslek Danışmanlığı Grup Görüşmesi (Kişi Sayısı)	İşyeri Ziyareti	Eğitim-Öğretim Kurumu Ziyareti
2010	19.724	320.219	42.025	583
2011	165.111	320.122	70.505	589
2012	841.493	271.326	183.373	2.090
2013	1.632.850	661.720	376.654	13.536
2014	2.564.340	981.238	410.734	19.854
2015	3.378.949	1.081.977	474.911	21.884
2016	4.072.924	1.185.264	552.505	23.528
2017	4.276.025	1.144.573	601.202	22.146
2018	5.928.010	1.122.636	663.715	28.786
2019	7.057.356	831.554	728.657	17.525
2020	2.663.432	292.703	514.276	7.668
2021	2.421.114	242.265	634.338	5.860
2022	3.139.242	493.077	641.967	20.219
TOPLAM	38.193.915	9.669.563	6.117.304	186.169

Kaynak: İŞKUR Faaliyet Raporu, 2022, s,71(2023). E.T. 27.03.2023

2010-2022 yılları arasında İŞKUR toplam 38.193.915 bireysel görüşme gerçekleştirmiştir. Aynı yıllar arasında 9.669.563 grup görüşmesi yapmış, 6.117.304 tane iş yeri ziyareti ve 186.169 tane eğitim-öğretim kurumu ziyareti yapmıştır. İŞKUR bünyesinde 2020 yılı sonu itibarıyla iş ve meslek danışmanı sayısı 4.781 (dört bin yedi

yüz seksen bir) olmuştur (İŞKUR Faaliyet Raporu 2022: 71). İŞKUR danışmanların %6,8'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu, geriye kalanları diğer fakülte mezunu ve geçmiş iş tecrübesi bulunmamaktadır (Yıldız ve Çiloğlu, Yörükbulut, 2017: 108).

İŞKUR, bünyesinde 20 (yirmi) iş ve meslek danışmanı bulunduran il ve hizmet merkezlerinde profil temelli danışmanlık uygulamasına geçmiştir. Bu uygulamayı 69 (altmış dokuz) il müdürlüğü ve hizmet merkezinde faaliyete geçirmiştir. İŞKUR bu uygulamada;

- İş arayan danışmanı
- İşveren danışmanı
- Meslek danışmanı
- Engelli koçluğu
- İş kulübü lideri

branşlarında iş ve meslek danışmanlık uygulaması yapmaktadır (İŞKUR Faaliyet Raporu 2022: 72). İŞKUR bireylerin kendini tanıma teknikleri ve envanterler için kullandığı yöntemler şöyledir;

- Akademik benlik kavramı ölçeği
- Kendini değerlendirme envanteri
- Genel yetenek test bataryası
- Bilgisayar destekli meslek rehberliği programı (BİLDEMİR)
- 2000 bilgisayar destekli meslek rehberliği yazılım programı

İŞKUR yukarıdaki ölçekleri kullanarak bireyin kendini tanımasını sağlamaktadır (Karagülle, 2007: 24).

2.6.4. Girişimcilik Yardım Programları

Girişimcilik, girişimde olma durumunu ifade eder (<https://sozluk.gov.tr> 2021). Ekonomik olarak girişimcilik faaliyetinde bulunma konusunda Türkiye’de 2009 yılından itibaren program dâhilinde hareket edilmiştir. Bu program ile girişimcilik için öncesinde eğitim alınması ardından gerekli ekipman, kredi ve rehberlik gibi ihtiyaç duyulan alanlarda destekler sağlanmıştır. Gelişen ve değişen üretim dünyasında Küçük ve Büyük Ölçekteki İşletmeler (KOBİ) önemli bir yer tutmaktadır. KOBİ; yıllık 250 (iki yüz elli) kişiden az çalışana sahip ve yıllık bilançoları 500 milyon Türk Lirası (TL)

olan işletmelerdir (KOBİ Yönetmelik, 2023). Bu işletmelerin sınıflandırılması çalıştığı istihdam durumuna göre belirlenmektedir.

- Mikro işletme; yıllık çalışan sayısı 18'den az, yıllık net satış hasılatı ve mali bilançosunda her hangi biri 10 milyon TL aşmayan işletmelerdir.
- Küçük işletme; yıllık çalışan sayısı 50'den az, yıllık net satış hasılatı ve mali bilançosunda her hangi biri 100 milyon TL aşmayan işletmelerdir.
- Orta Büyüklükte işletme; yıllık çalışan sayısı 250'den az, yıllık net satış hasılatı ve mali bilançosunda her hangi biri 500 milyon TL aşmayan işletmelerdir. (Kobi Yönetmelik 2023: Madde-5)

KOSGEB yönetmeliği gereği işletmelere verilen destekler aşağıda gösterilmektedir.

- Araştırma Geliştirme (ARGE) ve İNOVASYON Destek programı, KOSGEB kurullarınca uygun görülen işletme, girişimcilere; makine teçhizat, kira, donanım, yurtdışı fuar, kongre, konferans, belgelendirme, danışmanlık, eğitim, başlangıç sermayesi gibi faaliyetler için 300.000,00 TL'si geri ödemeli 750.000,00 TL destek vermektedir.
- Uluslararası Kuluçka Merkezi (UKM) ve Hızlandırıcı Destek Programı (HDP), iki başlık altında sunulmaktadır. UKM'ye üniversiteler ve üniversitelerin bu amaçla kurulan iştirakleri ve teknoloji geliştirme bölgesi yöneticileri tek başlarına ya da konsorsiyum olarak başvurabilmektedir. Program süresi 5 yıl ve kuruluş üst limit desteği 100.000 ABD dolarıdır. Operasyonel destek ise 3.750.000 ABD dolarıdır. Destek 1. ve 2. yıl %80 ve 3. 4. 5. yıl %60 olarak verilmektedir. HDP'den ise küçük ve orta ölçekli işletmeler yararlanabilmektedir. Süresi 3 yıl olan HDP'nin destek üst limiti 60.000 ABD dolarıdır ve destek miktarı %80'dir.
- KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (KOBİ TEKNOYATIRIM) Destek Programı altındaki destekler ARGE ve İNAVASYON alanında orta ve yüksek teknolojik ürünler ortaya çıkartmak için, makine-teçhizat, üretim hattı giderleri, yazılım giderleri, personel giderleri, eğitim ve danışmanlık, tanıtım ve pazarlama giderleri kapsamında işletmelere

verilen destekleri kapsar. Destek limitleri düşük ve orta seviye teknolojiler için geri ödemeli üst limit 700.000 TL ve geri ödemesiz 300.000 TL olmak üzere toplam 1.000.000 TL'dir. Orta ve ileri teknoloji alanında ise geri ödemeli 4.200.000 TL ve geri ödemesiz 1.800.000 TL olmak üzere toplamda ise 6.000.000 TL olarak destek verilmektedir. Bu projeler en az 8 (sekiz) en fazla 36 (otuz altı) ay sürelidir.

- Stratejik Ürün Destek Programı (SÜDP); Kapsamında yukarıda ki destek programına referans numune gideri desteği eklenmiştir. Bu kapsamda yapılan destekler üst limiti geri ödemesiz 1.800.000 TL geri ödemeli 4.200.000 TL ve toplamda 6.000.000 TL olarak verilmektedir. Personel giderleri hariç destek oranı %60 ve bu orana %30 ödemesiz %70 geri ödemeli destek programlarıdır.
- İŞGEM/TEKMER Destek Program ile İŞGEM'i il özel idareleri, belediyeler, organize sanayi bölgesi (OSB) yönetimi ve TOBB'ye bağlı odalar oluşturabilir. TEKMER'i üniversiteler, OSB yönetimi, TGB yönetici şirketi, TOBB bağlı odalar vs. gibi firmalar kurabilir. Bu birimleri kuran yukarıda sayılan kurum kuruluş ve firmalar makine teçhizat, mobilya, yazılım giderleri, personel, eğitim, danışmanlık hizmetlerinde destek sağlamaktadır.
- KOBİGEL-KOBİ Gelişim Destek Programı; KOSGEB tarafından proje çağrılarına işletmelerin başvuracağı proje kapsamında verilen bir destek türüdür. Süresi 36 aydır. Geri ödemesiz 300.000 TL geri ödemeli 700.000 TL olmak üzere toplamda 1.000.000 TL olan bu destek programı personel giderleri hariç uygulanacak destek oranı %60'tır.
- İş birliği Destek Programı; bu alandaki işletmelerin birlikte çalışma kültürünü geliştirme ve yeni ortaklıklar yapmalarını sağlamak için verilen bir destek programıdır. İşletmelerin yeni işletme kurma girişimlerini sağlamak için geri ödemesiz 1.500.000 TL geri ödemeli 3.500.000 TL olmak üzere toplamda 5.000.000 TL destek verilen bu girişimlerin yüksek teknolojik alanının üst limiti 10.000.000 TL'dir ve her ödeme kaleminin destek oranı %60'tır. Süresi 12 ve 36 ay arasındır.

- Yurt Dışı Pazar Destek Programı; bu alanda KOBİ'lerin yurt dışında pazarlarını artırma, geliştirme, ihracatı artırma, e-ticareti artırma yeteneklerini geliştirmeleri için sağlanan destek programı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu program bağlamında KOBİ'lere 300.000 TL olan üst limitli desteklerin %70'i geri ödemesiz, %30'u geri ödemelidir. Bu projelerin süresi en az 8 ay ve en fazla 24 aydır.
- İleri Girişimci Destek Programı; bu alanda ülkemizin stratejik öncelikli alanlarında kurulmuş yeni girişimlerin ayakta kalmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda kuruluş desteği kapsamında geri ödemesiz 5.000 TL, sermaye şirketi kapsamında kuruldu ise 10.000 TL destek sağlanır. Performans desteğine göre geri ödemesiz 40.000 TL'ye kadar engelli ve/veya kadın girişimcilere ise buna 10.000 TL ilave ve geri ödemesiz 50.000 TL destek sağlayan bir programdır. Makine teçhizat alanında 100.000 TL geri ödemesiz yüksek teknolojiyi kapsadığında bu limit 200.000 TL olmaktadır. Mentörlük, danışmanlık ve işletme koçluğu bağlamında da 10.000 TL ve sertifika desteği bağlamında işletmeye 5.000 TL destek sağlayan bir programdır.
- Geleneksel Girişimci Destek Programı; bu alanda kuruluş performans ve sertifika desteği sağlayan programdır. Bu programda kuruluş desteği noktasın da 5.000 TL sermaye şirketi kapsamında kuruldu ise 10.000 TL ve performans desteği olarak ta 40.000 TL ve engelli, gazi, şehit yakını ve kadın girişimcilere ilave 10.000 TL olmak üzere toplamda 50.000 TL destek verilmektedir. Sertifika alanında ise 5.000 TL destek sağlamaktadır.
- İşletme Geliştirme Destek Programı; Bu alanda küçük ve orta ölçekteki işletmelerin kurumsallaşma, rekabet yeteneklerini ve markalaşmalarını teşvik etmek amacı ile yurt dışı fuar için 50.000, yurt içi fuar için 30.000, nitelikli elaman istihdam etmek için 50.000, tasarım için 50.000 sınai mülkiyet hakları desteğinde 30.000 vermektedir. Bunun yanında belgelendirme, test ve analiz desteği için 50.000 TL verilmektedir. Enerji verimliliği için motor değişimine 80.000 TL ve bağımsız değerlendirme için 20.000 TL, model fabrika desteği olarak da 70.000

TL ve en az %60 oranında destek sağlanmaktadır (KOSGEB, 2021: 13-18).

Girişimcilik ve iş başında eğitim ile ilgili yurt dışında ki ülke örneklerinden Hollanda'da İş Deneyimi Hibesi (WEG: Work Experience Grant) uygulaması, 18-27 yaş arası genç yetişkinlerin işe girmeleri, işbaşında becerileri eğitimleri, profesyonel sosyal ağlarını ve iş deneyimlerini geliştirmeleri için yapılan 500 avruluk ücretin bir kısmının işverene daha fazla stajyer almaları için verilen sübvansiyonlara örnek gösterilebilir (Wesseling, 2021: 2-3).

2.6.5. İstihdam Programları

İşsizlik hem Dünya hem de Türkiye için önemli sorunların başında gelmektedir. İşsizlik sorunsalına Dünya'da ve Türkiye'de 1990'lardan sonra farklı çözüm yolları aranmaktadır. Özellikle neo-liberal politika uygulamaları ile birlikte özelleştirme ve teknolojik gelişmeler hız kazanmıştır. Ülkelerde işsizlik oranları artma eğilimi göstermiştir. Bu bağlamda işsizlik sorunsalına karşı yeni politikalar uygulama yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda Aktif İstihdam Politikaları (AİP) ve Pasif İstihdam Politikaları (PİP) uygulanmaya başlanmıştır. İş gücü piyasasının arz ve talep bölümünde yer alanların beklentilerinin profesyonel uzlaştırılması yöntemine geçildiği görülmüştür. Burada sorulması gereken soru şu olmalıdır; AİP ve PİP'leri yeteri kadar etkin midir? Ülkeler AİP yöntemine geçmiş ve geçmektedir. Bu politikaları uygulamak içinde doğal olarak her ülkenin bütçe ayırması, teşkilat kurması ve eşgüdüm sağlaması gerekmektedir.

Türkiye'de İş Kurumu tarafından aktif işgücü hizmetlerinin yürütülmesi esaslarını ve usullerini aktif işgücü hizmetleri yönetmeliğine göre yapmaktadır (Madde-1). Aktif işgücü piyasası politikalarını belirlemeye genel müdürlük, illerde ise il müdürlükleri yetkilidir (madde-5). Mesleki kurs eğitimlerinin planlanması için işveren ve işgücü piyasasından talep gelmelidir (madde-8). Kurs Eğitim Programları MEB ve Üniversiteler tarafından onaylanır. MEB veya üniversite kurs eğitim programlarının müfredatının UMS (Ulusal Meslek Standartları) ile uyumlu olmasını sağlar (madde-22).

İstihdam politikalarından işsizlikle karşı farklı uygulamalar söz konusudur. Bu uygulamalardan birisi olan düşük ücret politikalarıdır. "Düşük Ücrete Dayalı Çin

Modeli” politikası uygulaması ile işsizlik sorunsalına çözüm bulmada etkili olamamasına bağlı olarak başkaca sosyal problemlere neden olacağı öngörülmüştür (Dişbudak, 2022: 77). Dünyada uygulanan istihdam politikalarına bakıldığında, AB uzun süre işsiz gençleri ve dezavantajlı grupları ele alınırken OECD ülkelerinde ise gençlere ve dezavantajlılar bağlamında kategorize edilerek ele alınmıştır (Bayrakdar, 2019: 342). Türkiye’de ise İŞKUR bünyesinde temel ve ek faaliyetler olarak aşağıda verilmiştir. Temel Faaliyetler; Mesleki Eğitim Kursları, İşbaşı Eğitim Programları, Toplum Yararına Programlarıdır.

Ek Faaliyetler;

- Çalışanların Mesleki Eğitimi
 - Sosyal Çalışma Programı
 - Özel Politika ve Uygulamalar
 - Korumalı İşyerleri Projeleri
 - Engelli ve Eski Hükümlüye Kendi İşi Kurma Desteği
 - Engellinin İş Bulmasını Sağlayacak Destek Teknolojilerine İlişkin Projeler
 - Engellinin İşe Yerleştirilmesi, İşe ve İşyerine Uyumunun Sağlanmasına Yönelik Projeler
 - Engellilerin İstihdam Edilebilirliklerini Artırmayı Amaçlayan Mesleki Eğitim ve Rehabilitasyon Projeleri olarak karşımıza çıkmaktadır
- (<https://www.iskur.gov.tr> 2022).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK EĞİTİMİ (HAYAT BOYU ÖĞRENME)

Çalışmanın bu bölümünde halk eğitimi (hayat boyu öğrenme) kavramı, halk eğitiminin tarihsel gelişimi, Osmanlı Devleti'nde halk eğitimi, Cumhuriyet Döneminde halk eğitimi, Millî Eğitim Şuralarında halk eğitimi, kalkınma planlarında halk eğitimi, hayat boyu öğrenme strateji belgeleri, halk eğitimi merkezlerinin mevcut durumu ele alınmıştır.

3.1. HALK EĞİTİMİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde halk eğitimi (hayat boyu öğrenme) kavramı ele alınmıştır.

Hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin içerisinde karşımıza sıklıkla çıkan, bazen birbirinin yerine kullanılan kavramlar vardır. Yetişkin eğitiminde kullanılan bu kavramlar; hayat boyu öğrenme, hayat boyu eğitim, yaşam boyu öğrenme, yaygın eğitim, halk eğitimi gibi kavramlardır.

Halk eğitimi, “yetişkin eğitimi”, “yaygın eğitim”, “toplum eğitimi” isimlerle faaliyet gösterilen yetişkinlere ve örgün eğitimin dışındakilere yönelik örgütlü ve düzenli eğitim gayreti olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde sıklıkla yetişkin, yaygın, halk, yaşam boyu eğitim kavramlarının kullanıldığı görülmektedir (Geray, 2019: 403; Kurt, 2000: 2).

Yetişkin eğitimiyle kavramlar sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılsa da daha çok öne çıkan halk eğitimi kavramı görülmektedir (Kaya, 2015: 270). Halk eğitimi kavramıyla birlikte öne çıkan kavram ise hayat boyu öğrenmedir. Halk eğitimi ve hayat boyu öğrenme kavramını birlikte değerlendirme yaptığımızda halk eğitimi, bir ülkede yaşayan tüm halkın eğitimi faaliyetleri olarak anlamak durumunda iken, hayat

boyu öğrenmeyi de bireyin beşikten mezara kadar sürekli öğrenme faaliyeti içinde olması olarak bakılması, kavramların birbirlerinin yerine kullanılmasının nedeni olarak düşünülebilir. Bir başka ifade ile insanın eğitim öğretim faaliyetlerinin zaman ve mekânla ilişkilendirilmesi olarak düşünülebilir.

Halk eğitimi ile birlikte kullanılan hayat boyu öğrenme, insanın doğumundan ölümüne kadar olan dönemi kapsayan bir süreçtir. Hayat boyu öğrenme süreci örgün eğitimin sağladığı yaş, mekân sınırlamasına takılı kalmadan kişinin eğitim yoluyla edindiği her türlü bilgi, beceri tutum ve davranışları içine alır (Samancı ve Ocakçı, 2017: 712).

Hayat boyu öğrenme kavramı, 2009-2013 hayat boyu öğrenme strateji belgesinde; “kişisel, toplumsal, sosyal ve istihdam ile ilişkili bir yaklaşımla bireyin; bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla hayatı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinliği olarak tanımlanmıştır. Hayat boyu öğrenme; kişisel, toplumsal, sosyal ve/veya istihdam ile ilişkili bir bakış açısı içinde bilgi, beceri ve yeterlilikleri geliştirmek amacıyla tüm hayat boyunca üstlenilen her türlü öğrenme etkinlikleri olarak da tanımlanmaktadır. Öğrenme, “beşikten mezara” kadar devam etmekte ve belli bir yaşa ve ortama bağlı olmaksızın her yaşta ve her yerde gerçekleşebilmektedir. HBÖ, örgün, yaygın ve serbest öğrenme olarak her türlü eğitim ve öğretimi kapsamaktadır.” (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018), 2014: 9).

Hayat boyu öğrenme ve halk eğitiminin önemini ortaya çıkartan küreselleşme, teknolojinin hızla değişmesi nedeniyle öğrenilen bilgi, beceri ve tutumların sürekli yenilenmeye ve güncellenmeye ihtiyaç duyulması olarak görülmektedir. Örgün eğitim ile kazanılan tutum, davranış, bilgi ve becerilerin güncellenmesi (tazelenme) ihtiyacını zaman ve mekâna bağlı kalınmadan sağlayan eğitim çeşidi halk eğitimidir (hayat boyu öğrenmedir).

Hayat boyu öğrenmenin önemi, Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planına (2014-2019) göre; “Çağın ihtiyaçları doğrultusunda, hızla gelişen ve değişen sosyal ve kültürel hayattaki değişmelere ayak uydurabilmek amacıyla ortaya çıkmış, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitim seviyesi ve istihdam koşulları açısından önemli bir gösterge hâline gelmiştir” (HBÖSB, 2014: 9).

Hayat boyu öğrenme anlayışı toplumun hâlihazırda eğitimle ilgili bütün potansiyelini geliştirmeyi amaç edinen bir düzenlemedir. Bu genel düzenleme eğitim ve öğretimle ilgili bütün faaliyetleri içene almaktadır (Doğan, 2017: 1).

Hayat boyu öğrenme anlayışı ve halk eğitimi ile hedeflenen toplumun yüksek nitelikli yapıya kavuşması ve ekonomik olarak güçlü olmasını toplumun bilinçli ve nitelikli, bilgi birikimine ve beşeri sermayesinin yükselmesidir. Toplumun beşeri sermayesinin yükselmesinin sonucunda ise içinde bulunan toplumun katma değerinin fazla olmasını sağlanacağı düşünülmekte ve hayat boyu öğrenme anlayışının yaygınlaşmasının amaçları arasında görülmektedir (Doğan, 2017: 21-22).

Hayat boyu öğrenme anlayışının ortaya çıkışının sosyo-ekonomik birçok nedeni bulunmaktadır. Hayat boyu öğrenme anlayışının ortaya çıkışı ve son zamanlarda yaygınlaşmasının altında yatan nedenler arasında “rekabet avantajı sağlaması, dünyadaki değişimin ve gelişimin takip edilmesi, istihdam edilebilirliğin sağlaması” sayılabilir (Doğan, 2017: 22-23).

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitimi’nin ana hatları oluşturulmuştur. Örgün eğitimi okul öncesi, temel eğitim (ilkokul-ortaokul), ortaöğretim (genel, mesleki ve teknik lise), yükseköğretim şeklinde oluşturulmuştur. Örgün eğitimi alamayan, bu sistemin dışına bir şekilde çıkmış ve bu eğitimde eksikliği bulunanların eğitimlerini tamamlama fırsatını sağlayan yaygın eğitimidir. Yaygın eğitim bununla birlikte okuma-yazma, küresel ve teknolojik gelişmelere toplumu hazırlama ile birlikte istihdamda değişimlere yönelik iş gücünü mesleki olarak hazırlama ve geliştirme görevleri de bulunmaktadır. Yaygın eğitim, toplumun kültürel gelişmesini de sağlarken dünyadaki gelişme ve değişimlere toplumu hazırlama görevi de bulunmaktadır.

Hayat boyu öğrenme anlayışının önemi ve yaygınlaşması eğitim kongrelerinde ele alınmıştır. Nitekim 2016 yılında Millî Eğitim Bakanlığının önderliğinde “Eğitimden Üretime Sektörlerle İş Birliğine” temalı düzenlenen Eğitim Kongresinde hayat boyu öğrenme ile ilgili yapılan öneriler şöyledir;

- Sektör ile bağı güçlendirmek ve istihdam sağlamak için mesleki eğitimde iş birliği önemlidir.
- Kurs süreleri çok uzun; eğitimde geçirilen süreler kısa olmalıdır.

- Kişilerin eğitim aldıkları alanda istihdam edilmeleri sağlanmalıdır.
- Hayat boyu öğrenmeye katılım oranlarının tespit edilebilmesi açısından kayıt altına alınması önemlidir.
- Kamu kurumlarında bilgisayar okuryazar oranı hayat boyu öğrenme programları ile arttırılmalıdır.
- Türkiye genelinde örgün ve yaygın eğitimin bir arada yürütülmesi önemlidir.
- Yaygın eğitim kurslarındaki programlar güncellenmelidir.

Hayat boyu öğrenme ile ilgili öneriler sunulmuştur (MEB, Eğitim Kongresi 2016: 27).

Uluslararası örgütlerden olan Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği, hayat boyu öğrenme anlayışına büyük önem vermektedir. BM ve Avrupa Birliği, sürdürülebilir kalkınma açısından hayat boyu öğrenme anlayışı ile yaygın eğitime dikkat çekmektedir. Bu bağlamda BM Avrupa Ekonomik Konseyi (UNECE) Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim Stratejisi Vizyonunda Hayat boyu öğrenme ve yaygın eğitimle ilgili 2003 yılı Kiev’de yapılan konferansta alınan öneriler şöyledir;

- Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim (SKE) kaliteli ve nitelikli materyallerle öğretilbilir olduğu için bu tür materyaller her ülkede bulunmaması hem örgün hem de yaygın eğitim için önemli bir problemdir. Örgün ve yaygın eğitimdeki materyallerin arasında tutarlılık teşvik edilmelidir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik açısından yerel düzeyde bulunabilir olmaları sağlanmalıdır.
- Örgün ve yaygın eğitimin her aşamasında sürdürülebilirlik açısından rekabet ve farkındalık ortaya çıkartmak gereklidir.
- Örgün ve yaygın eğitimde rekabet için, profesyonel rekabet için kriter geliştirmek, yaygın eğitimde olan eğitimciler de dâhil eğitimcilerin tecrübelerini paylaşmaları için onları teşvik etmek.
- Yerel düzeyde eğitim materyali geliştirmeleri için eğitimcileri teşvik etmek, bilgi paylaşımı ve öğrenme amaçlarına yönelik multi-medya, video, elektronik işitsel ve görsel kaynakların gelişimini özendirmek, internet ulaşımını kolaylaştırmak, örgün ve yaygın eğitimde kaynaklar arası tutarlılığı sağlamak.

- SKE için yaygın eğitimi teşvik edici bağlamda gayr-i resmi eğitimi teşvik edici ve geliştirici çalışmalar yapılması medyanın sürece dâhil edilmesi öğrencilere etkisini artıracakı ön görülmektedir.

Yaygın eğitim ile ilgili öneriler sunulmuştur (MEB. UNECE Sürekli Kalkınma Eğitimi Stratejisi, 2003).

Hayat boyu öğrenme ve halk eğitimi ile ilgili tanımlar Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği'ne göre halk eğitimi merkezleri; "Hayat boyu öğrenme kapsamında kurslar ile eğitici faaliyetlerin düzenlendiği kurumları." olarak belirtilmiştir (madde-3-h).

Hayat boyu öğrenme; "Bireysel, toplumsal ve istihdam ile ilgili bir yaklaşımla bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla örgün eğitimin dışında hayatı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinliklerini." (madde-3-ı).

Yaygın eğitim; "Örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü." ifade etmektedir (madde-3-ç).

Bu yönetmeliğe göre hayat boyu öğrenmenin ilkeleri şöyledir;

- Hayat boyu öğrenme
- Bilimsellik ve bütünlük
- Geçerlilik
- Gönüllülük
- Herkese açıklık
- Her yerde eğitim
- İhtiyaca uygunluk
- İş birliği ve eş güdüm
- Planlılık
- Süreklilik
- Yenilik ve gelişmeye açıklık

Hayat boyu öğrenme faaliyetleri bu ilkeler çerçevesinde yürütülmektedir (Madde-4).

Yetişkin eğitimi ve yaygın eğitim faaliyetleri en iyi bir şekilde halk eğitimi merkezlerinde verilebilir. Çünkü ülke genelinde çok güzel teşkilatlanmıştır (Ada,

2003: 4). Her ilçede bir halk eğitimi merkezi bulunmaktadır. İhtiyaçlar ve imkânlar dikkate alınarak nüfusu fazla olan ilçelerde ikinci halk eğitimi merkezleri açılmaktadır.

3.2. OSMANLI DEVLETİ'NDE HALK EĞİTİMİ

Halk eğitimi, günümüz modern formatına kavuşana kadar çeşitli merhaleler geçirmiştir. Ancak her dönemde halkın eğitim ihtiyacı ola gelmiştir. Yine her dönemde sosyal, siyasi, toplumsal, ekonomik ve savunma açısından halkın eğitime ihtiyacı olduğu gibi eğitimi sağlayan yapıların olduğu görülmektedir. Halk eğitimi ile ilgili Türk tarihi açısından bakıldığında Hunlara, Uygurlara, Göktürklerle kadar gidilmesi mümkündür. Bu bölümde halk eğitimi ile ilgili tarihsel açıdan faaliyet gösteren ahilik, loncalar, dernek ve vakıflar, terbiye ocakları, ordu, çırak okulları, Türk ocakları, ele alınmıştır.

3.2.1. Ahilik

Ahilik, 13. ile 20. yüzyılda Anadolu'nun şehir, kasaba ve köylerinde görülen ahlak ve kalitenin birlikte anıldığı esnaf örgütlenme modeli olarak bilinmektedir. Ahiliğin maddi ve manevi yönü bulunmaktadır. Kurucusu Ahi Evran olarak bilinmektedir. Ahilik bireylerin eğitilmesinde katkı sağlaması, bireylerin yararlı, üreten, emek ve sermayenin arasında devlet ve halk arasında kaliteli iletişim sağlayarak bulunduğu dönemlerde topluma huzur ve adaleti getirdiği yönünde görüşler oluşmuştur (Deveci, 2021: 84-85). Ahilik bireylere eğitim ve ahlaki olarak kazandırdığı yetenek gelişimi ve toplumsal uyum açısından önemli halk eğitimi görevi sağlamıştır.

3.2.2. Loncalar

Ahilik teşkilatının süreç içerisinde taleplerin değişmesi ve özelliklerin farklılaşmasıyla lonca esnaf örgütüne dönüşmüştür (Akbaş vd., 2018: 173). Ahilik teşkilatının yerini almaya başlayan loncalar, esnaflar arası düzeni ve ilişkileri sağlayan özelliklerinin yanı sıra ticaret ahlakının korunması, meslek erbabı (çırak, kalfa, usta) yetiştirerek halk eğitimi fonksiyonunu da gerçekleştirdiği görülmektedir (Çatal, 2019: 62-63). Lonca teşkilatını ahilik teşkilatından ayıran özelliği ahilik Müslüman üyelere sahip olmasıdır. Osmanlı'da esnafların sadece Müslümanlardan oluşmuyordu ayrıca Gayri Müslüm esnafları da bulunmaktadır. İstanbul'un fethinden sonra Osmanlıda

Ahilik teşkilatının yetersiz kalmasına bağlı olarak yerini loncalara bırakmıştır (Akbaş vd., 2018: 174).

3.2.3. Dernek ve Vakıflar

Osmanlıda günümüz anlamında sivil toplum örgütü olarak olmasa da vakıflar ve dernekler sivil toplumun özellikleri taşımaları, gönüllülük esasına göre sosyal, kültürel ve ekonomik hizmetler vermişlerdir. Varlıklı kişilerden alınarak ihtiyaç sahiplerine yardımlaşma uygulamaları yaparak sosyal adaleti ve bir anlamda gelir eşitsizliğine bir ölçüde çare oldukları görülmüştür. Vakıflar insanlarda var olan iyilik ve yardım etme duygusu ile ortaya çıkmış ve sosyal bir yapı hâline gelmiştir. Vakıflar, İslam geleneğinden gelen din, diyanet dışında sosyal, kültürel, eğitim ve sağlık gibi alanlarda topluma katkı sağlamıştır (Arslan, 2018: 63). Osmanlı’da vakıf ve dernekler şöyledir; Osmanlı Bilim Derneği (1860), Beşiktaş Derneği (1869), İttihat ve Terakki Fırkası (1909), Türk Ocağı’dır (1911). Vakıf ve dernekler halk eğitimi açısından “gece kursları” ve konferanslar vermişlerdir (Çatal, 2019:63).

3.2.4. Terbiye Ocakları

Anadolu’da ve Rumeli’de birer adet toplamda iki okul kurulmuştur. Terbiye ocakları İstanbul’a göç eden vatandaşlara yardım ve eğitim vermek için kurulan halk eğitimi kuruluşudur (Dolanbay, 2014: 24).

İstanbul’a göç yoluyla gelen insanlardan İstanbul’da kalabilmeleri, iş bulabilmeleri için öncelikle sağlık kontrolünden geçirilir ardından kişisel bakımları yapıldı. 15-30 gün süren eğitimlerle insanlara İstanbul’un tanıtımı, öğrenilmesi gerekli önemli yerleri, yemek mekânları, çevre temizliği ve iş yeri ve işverenlerin adresleri, ulaşım araçları gibi konular da uygulamalı öğretilirdi. Bu ocaklar ayrıca İstanbul’a gelenlere iş de bulurdu (Kurt, 2000: 40).

3.2.5. Ordu

Osmanlı Sultanının şahsına bağlı olarak I. Murat döneminde yeniçeri ordusu kuruldu. Çandarlı Halil Paşa kuşatmalarda başkomutan olarak görevlendirildi. Yeniçeri Ocağı, geleneklere göre Balkanlardaki akınlarda uç beyleri tarafından elde edilen tutsakların beşte biri sultana aitti. Merkeze gönderilen tutsak çocukların sayısının artması üzerine sultana ait bir hassa ordusu kuruldu (1363). Bu çocuklara

Türkçe öğretmek için Türk ailelerinin yanına Anadolu köylerine gönderildi. Sonra Bursa ve Edirne’de acemi kışlasına getirildi. Yetişkin duruma gelenler yeniçeri adı altında saraya yakın sultanın hassa ordusu olarak örgütlendi (İnalcık, 2011: 112-113). Acemi Oğlanlar Ocağı, gençleri yetiştirerek halk eğitimi faaliyetlerine katkı sağlamış oluyordu (Kurt, 2000: 39).

3.2.6. Çırak Okulları

Halk eğitiminin, yetişkin eğitimi açısından günümüzde kullanılan anlamıyla ilk örneği olarak Cemiyeti Tedrisiye-i İslamiye’nin yaralanması maksadıyla faaliyet düzenlediği çıraklık okullarında görülmektedir. Okulda çalışanlarla birlikte halka okuma-yazma öğretimi, hesap işleri ve din bilgisi eğitimi verildiği görülmektedir. 1865’de açılan çıraklı okulları 1874’de kapatılmış, 1908’de yeniden açılmış 1928’e kadar hizmet vermeyi sürdürmüştür (Okçabol, 1996: 96).

3.2.7. Türk Ocakları

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde milliyetçilik hareketlerinin ortaya çıktığı süreçlerde, 1911 yılında ortaya çıkmıştır. İmparatorluk kurup yöneten Türkler arasında Türk bilincinin geliştirilmesi ve bu bilincin yayılma hedefine hizmet etmek için çalışmalar yapmıştır (Celep, 2003: 91). Türklerin sosyal, ekonomik, kültürel seviyesini yükseltmek için konferans ve seminerler vererek çalışmalar yapan, varlığını günümüze kadar sürdüren kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır (Dolanbay, 2014: 25).

3.3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NDE HALK EĞİTİMİ

Bu bölümde Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar halk eğitimi ile ilgili gelişmeler ele alınmıştır. Bu bölüm başlığı altında halk eğitimi şubesi (1926), halk derslikleri (1927), millet mektepleri (1928), halk okuma odaları (1930), halkevleri ve halk odaları (1932), köy eğitim kursları (1936), köy enstitüleri (1942), Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü (1960), Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2011) ele alınmıştır.

3.3.1. Halk Eğitimi Şubesi (1926)

Türkiye’de Cumhuriyetin kurulmasından sonra yetişkin eğitimi ile ilgili kurulan resmi kurum olarak 1926 yılında “Halk Terbiyesi Şubesi” adıyla İlköğretim Genel Müdürlüğüne Talim ve Terbiye Dairesine bağlı olarak kurulmuştur. 1952

yılında Yükseköğretim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Sonrasında tekrar İlköğretim Genel Müdürlüğü birimi olarak hizmet vermeye devam etmiştir. 1956 yılında halk eğitimi merkezleri ve mesleki eğitim merkezleri olarak hizmet vermişlerdir. 1960 yılında genel müdürlük hâline getirilmiştir (Türkoğlu, 2011: 53). Halk eğitimi için 1919 yılında okuma seferberliği ilan edildi. Bu okuma seferberliğini Halk Eğitimi Şubesi tüm ülkeye yayılmasını sağladı. 1949 yılında ülkede okuma-yazma bilmeyenlerin oranı oldukça azalmıştır (Türk, 2019: 104).

3.3.2. Halk Derslikleri (1927)

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1926 yılında halk eğitimi için Bakanlığın bünyesinde teşkilatlanmaya gidilerek “Halk Terbiyesi Şubesi” kurulmuştur. 1927 yılına gelindiğinde ise bu şube marifetiyle “halk derslikleri” ve “halk konferansları” faaliyetleriyle hiç okuyamamış veya istediği eğitim seviyesine ulaşamamış olanları bir cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel vatandaşlık bilgisiyle donatma ve ulusal kültürü güçlendirme görevi halk eğitimi şubesine verilmiştir (Gezer, 2012: 11-12; Türkoğlu ve Uca, 2011: 53; Kılıç, 2017: 209).

1927-1928 yılları arasında 3.304 halk dersliği açılmıştır. Bu dersliklerde 64.302 vatandaş programlardan yararlanmıştır (Çatal, 2015: 69).

3.3.3. Millet Mektepleri (1928)

Millet mektepleri, Atatürk’ün öncülüğünde 1 Kasım 1928 yılında yeni harflerin kabul edilmesiyle açılmıştır. Millet Mektepleri Talimatnamesi 24 Kasım 1928 Tarihinde 1048 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Millet mektepleri kararname numarası 7284’tür. Millet mektepleri kararnamesi; “Millet Mektebi Teşkilatına dair tanzim ve Şûra-yı Devlet Heyet-i Umumiyesince tetkik ve tadil olunup şûra-yı müşarûnileyha riyasetinin 08.11.1928 ve 9111 numaralı tezkeresiyle tevdi edilen merbut talimatnamenin meriyete vazı İcra Vekilleri Heyetinin 11.11.1928 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunmuştur” (Millet Mektepleri Talimatnamesi, 1928:1).

52 maddeden oluşmaktadır. Bu talimatnamenin amacı yeni Türk harflerinin kısa zamanda okuma yazma imkânı sunması nedeniyle Türk milletinin azami surette istifade ettirilmesi ve süratle okur-yazar hâle getirilmesi olarak belirtilmiştir (Madde-1).

Millet Mektepleri Teşkilatı iki türlü düzenlenmiştir. Bunlar; 1-Tahsil çağını geçirmiş hem Arap harfleri hem de Türk harfleriyle okuma-yazma bilmeyenlere yönelik 4 (dört) aylık eğitimi içermektedir. 2-Arap harfleriyle okuma yazma bilen fakat Türk harfleriyle okuma bilmeyenlere yönelik 2 (iki) aylık eğitim görmelerini içermektedir (Madde-2).

Millet mektepleri dershanelerinin tanzim edilecekleri yerler, mektepler, camiler, hükûmet salonları, kulüpler, salonlar, kahveler vs. ilgili mahallinde mevcut ve müsait yerler olarak belirtilmiştir (Madde-15).

Millet mekteplerinde görevli her muallim bulunduğu mahalde 30-50 vatandaşın sorumludur. İhtiyaçlar ile ilgili eksik ve sorunları bulundukları bölgenin sorumlu müfettişine bildirmeye görevlidirler (Madde-20).

Millet mektepleri bulundukları mahallerde ihtiyaçlar dikkate alınarak teşkil edilmektedir. Bunlar; A- Ne Arap ne de Türk harfleriyle okuma bilmeyenler bir mahalde teşkil edilir. Bunlardan 1- 16 yaş ve 30 yaş arası kadın erkek birlikte veya münferit olarak dershaneler oluşturulabilir. 2- 30 yaş üzeri olanlardan sayıları yeterli olanlara dershaneler teşkil edilir. B- Arap harfleriyle okuma yazma bilip de Türk harfleriyle okuma yazma bilmeyenlere de A fıkrasındaki gibi dershaneler teşkil edilir (Madde-26). “Millet Mektebine devam eden vatandaşlara kolaylık olması için teşkilatın vatandaşların ayağına götürülmesi lazımdır. Bunun için de bu dershaneler büyükşehir ve kasabaların müsait mahallerinde ve muhtelif semtlerde tesis edilirler” (Madde-27).

1928 Tarihli millet mektepleri talimatnamesi, 16 Ekim 1929 Tarih ve 1321 sayılı Resmî Gazetede 8410 sayılı kararname ile değişikliğe gidilmiştir. 1929 Tarihli Millet Mektepleri Talimatnamesi 56 maddedir. Millet mektepleri seyyar ve sabit olmak üzere A ve B dershanelerinden, halk okuma odalarıyla ve köy yatı dershanelerinden oluşmaktadır (Madde-2). Şehir, kasaba ve köylerinde mektebi olanlarda açılan dershaneler sabit, mektebi bulunmayan köylere devre için gönderilen muallimlerle açılan dershaneler seyyardır (Madde-3). Dershaneler 15 ile 40 talebeden oluşur (Madde-69.) Dershanelerde 16-45 yaş arası kadın ve erkek bilumum vatandaş okutulur (Madde-7). Dershanelerde kadın, erkek ve karışık dershane açılabilir (Madde-24). Dershanelerde cuma günü hariç her gün 1 (bir) saati geçmemek üzere

haftada 6 saat ders yapılır. Mahalli idari heyetince uygun görüldüğünde dersler 3 saate indirilebilir (Madde-26). Seyyar dershanede görevli öğretmenler köyün 12-16 yaş grubundaki çocukları öğleden önce, 16-45 yaş arası vatandaşları öğleden sonra okuturlar (Madde-36).

Millet mektepleri A ve B seviye olmak üzere iki derslikten meydana gelmekteydi. A dersliklerinde okuma-yazma verilirken B dersliklerinde ise kompozisyon, sağlık bilgisi, hesap ile yurttaşlık bilgisi eğitimi verilmekteydi. 1928-1949 yılları arasında bu eğitim seferberliğinden yaklaşık 2 milyon vatandaş faydalanmıştır (Dolanbay 2014: 27-28; Türkoğlu ve Uca, 2011: 54).

3.3.4. Halk Okuma Odaları (1930)

Halkın okuma alışkanlığı kazanmaları ve okuma faaliyetlerden zevk almaları, öğrendiklerini unutmamak adına açılmıştır. Önceleri millet mekteplerine gidemeyenlerin faydalanılması düşünülse de halk okuma odaları herkese açık duruma getirilmiştir. John Dewey'in 1924 yılında Türkiye için hazırladığı raporda gezici kütüphane fikri belirtilmiştir. Raporda halkın okuma alışkanlığı kazanmaları için kitapların evlerine kadar götürülmesini hatta okul programlarına kütüphanecilik ile ilgili derslerin konulmasının gerekliliği belirtilmiştir (Dewey, 1989: 4). Halk odaları önceleri millet mekteplerine gidemeyenler için oluşturulmuşsa da daha sonra herkese açılmıştır. Halk odaları köylerde açılmıştır. Fakat pek fazla yaygınlaşamadığı görülmüştür. Halk okuma odalarının yetişkin eğitiminde oldukça faydalı olduğu görülmüştür. (Türkoğlu ve Uca, 2011: 54).

3.3.5. Halkevleri ve Halk Odaları (1932)

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'de yetişkin eğitiminde önemli katkı sağlayan kuruluşlar arasında kuşkusuz halkevleri ve halk odaları da yer almaktadır. Cumhuriyet döneminde ülkenin sosyo-kültürel gelişmesinde ve Cumhuriyetin getirdiklerinin geniş kitlelere ulaşması amacıyla 1932'de Ankara başta olmak üzere 14 merkezde halkevleri açılmıştır. Zamanla sayıları oldukça artan halkevleri 1951 yılında kapatılmıştır. Halkevlerinin okuma-yazmaya etkisi olduğu gibi Türk Kültürünün ve Türk Milliyetçiliğinin gelişmesine de katkı sağlamıştır. Halkevleri, Cumhuriyet kazanımlarını şehirliye, köylüye anlatıp benimsetebilmek için konferanslar, kurslar, törenler, geziler, eğlenceler, sinemalar, temsiller, kutlamalar, halk kürsüleri, dergiler

ve kitle iletişim araçlarını da kullanarak birçok faaliyette bulunmuştur. “Gezi ve ziyaretler, sosyal ve sağlık yardımları, temsil gösterileri, bayram kutlamaları, spor müsabakaları ile köylü ile şehirlinin kaynaşması hedeflenmiştir.” Halkevleri kelimenin tam anlamıyla bir okul gibi faaliyet göstermiştir (Emgili, 2021: 197-200).

1950 iktidara Demokrat parti gelmiştir. 1951 Yılında halkevleri kapatılmıştır. Demokrat Partinin halkevlerini kapatma gerekçesi, Atatürk öldükten sonra vasiyeti gereğince menkul mallarından gönderilen ve vergiden muaf olan paralar halkevlerine gönderilmektedir. Demokrat Parti muhalefette iken halkevlerine devlet tarafından gönderilen menkuller olduğu için devletin olan kuruluşlardan yeterince faydalanılmadığını ileri sürülmüştür. Cumhuriyet Halk Fırkası Sekterliği gönderilen parayı gerekli yerlerde kullanmaları ve tasarruflu olmaları konusunda halkevlerini uyarmıştır. Gönderilen paraların büyük çoğunluğu devlet tarafından olması eleştiri konusu olmuştur. Halkevlerine gönderilen bütçelerin soruşturma konusu olmuştur. Halkevlerinin sadece eğitim konusunda olmadığı CHF ile yakın siyasi ilişkilerde olduğu iddia edilmiştir. Demokrat Partinin iktidara gelmesi ile 1951 yılında çıkartılan 5830 Sayılı Kanun ile halkevleri kapatılmıştır (Gökçe, 2019: 2342-2344).

3.3.6. Köy Eğitim Kurşları (1936)

Köy eğitim ve öğretmenine, eğitim görevlerinin dışında köyde yaşayan vatandaşları yetiştirmek ve eğitmek görevi de verilmiştir. 1930’larda Türkiye nüfusunun büyük kısmı kırsalda yaşamaktaydı. Köylerde okul sayısı yok denecek kadar azdı. Öğretmen açığı oldukça fazlaydı. Köyde yaşayan vatandaşların okuma-yazma problemlerinin yanı sıra ziraat işleri, hayvancılık, ekonomik faaliyetler ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele gibi alanlarda eğitime ve desteklere ihtiyaçları vardı. Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950’li yıllara kadar kırsal nüfus fazlaydı. Bu nedenle köylere hizmet götürülmesi, kalkınmanın köyden başlaması fikri üzerinde durulmuştur. İlk uygulama askerliğini yapmış 84 eğitimci 4 aylık Eskişehir Çifteler Çiftliğinde eğitim alarak Ankara’nın köylerinde “geçici öğretmen” olarak 1936 yılında faaliyete başlamış ve olumlu sonuçlar alınmıştır. İlk uygulamanın ardından 1937 yılında “Köy Eğitim Kanunu” ile de yasal çerçeve kazanmıştır. 982 Sayılı Köy Eğitim Kanunu, 24 Haziran 1937 tarih ve 3639 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Kanunun kabul tarihi 11.06.1937 ve sayısı 3238’dir.

Nüfusları öğretmen gönderilmeye elverişsiz köylerin eğitim öğretim işlerini görmek, ziraat işlerini fenni şekilde yapılmasını sağlamak üzere köylülere rehberlik etmek üzere eğitimci istihdam edilir (Madde-1). Köy eğitimci, ziraat ve maarif vekillikleri tarafından ziraat işleri yapmaya elverişli okul ve çiftliklerde açılan kurslarda yetiştirilirler (Madde-2). Eğitimci bulunan yeteri kadar köyler birleştirilerek bölge oluşturulur. Her bölgeye gezici başöğretmen veya öğretmen tayin olunur. Bunlar köy eğitimci kurslarına iştirak etmiş ilkokul öğretmenlerinden seçilir (Madde-4).

Nüfusu az olan köylere eğitimci gönderilerek hem eğitim sağlanmış hem de köylerde ziraat işleri ve diğer işlerde köylerde rehberlik etmeleri sağlanmıştır. 1930-1940 yılları arasında çok büyük mesafeler kaydedilmiştir. 1948 yılına kadar eğitim kursları açılmıştır. On yılda 8675 eğitimci yetiştirilmiştir. Eğitimcilerin görevlendirildiği okullarda 135.604 erkek, 78.220 kız öğrenci toplamda ise 213.824 öğrenci sayısına ulaşılmıştır. Kırsal kesime okuma-yazma ve sosyal kültürel kalkınma açısından halkın eğitime katkı sağlamıştır. (Sarı ve Uz, 2017: 48-49).

3.3.8. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü (1960)

Halk eğitimimin düzenli ve tek elden yürütülmesi ve koordinasyonu için 1960 yılında Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. "1956 yılında toplanan VI. Millî Eğitim Şûrasında Halk Eğitiminin ülkemiz için genel politikası etrafınca görüşülerek, konu ile ilgili çeşitli rapor ve dokümanlar hazırlanmıştır. Şûranın ortaya koyduğu görüşlere dayalı olarak, 27 Mayıs Devrimine müteakip halk eğitimi hizmetlerinin tesir sahasını genişletmek, dağınıklıktan kurtarmak ve memleket sathına yayılmak üzere 29 Ağustos tarihinde Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü bir Olur'la Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur" (Yaygın Eğitim Özel İhtisas Komisyon Raporu, 1971: 10). Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü 1964 tarih 6/3349 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Köy İşleri Bakanlığı'na bağlanmıştır (Gezer, 2012: 108; Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1964: 479). Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü halk eğitim hizmetlerini 1967 yılına kadar Köy İşleri Bakanlığına bağlı olarak sürdürmüştür. Genel Müdürlük 1967 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla tekrar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bakanlıkta halk eğitimi ile benzer işleri yapan birimlerin birleştirilmesi düşünülmüştür. Bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığı'nın 1972 tarihli izinleriyle İnsan Gücü Eğitimi, Mektupla

Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlükleri, Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü bünyesinde birleştirilmiştir (Gezer, 2012: 108; Dolanbay, 2014: 30; Geray 2002:1 82).

1977 yılında Genel Müdürlüğün örgütsel yapısında değişikliğe gidilerek Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı gezici kadın kursları ve Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı sabit ilçe kursları ve köy gezici kursları halk eğitimi merkezleriyle birleştirilerek Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında faaliyette bulunmuştur (Dolanbay, 2014: 30; Türkoğlu ve Uca, 2011: 54). 1983 yılında iki genel müdürlük birleştirilerek “Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne” dönüşmüştür (Kurt, 2000: 42).

3.3.10. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2011)

Devletin “yapısında ve toplumsal fonksiyonunda” değişme ve değerlendirmelerle birlikte kamu yönetiminin ürettiği hizmetlerde ki ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel elemanlardaki değişmelerin kamu yönetiminde yeniden yapılanmayı zorunlu hâle getirdiği gibi kamu örgütlerini de bu yeniden yapılanma ve değişime uymayı mecbur bırakmaktadır (Coşkun, 2008: 47).

Türkiye’de yeniden yapılanma ve “idari reform” beklentisi ve bunun gerçekleştirilmesi faaliyetleri sürekli ola gelmiştir. Türkiye’de 2000’li yıllarda merkezi yönetimin bünyesinde, kamu yönetimi reformu kapsamında birçok yenilikler gerçekleşmiştir. Nitekim 2010 ve 2011 yıllarında merkezi yönetimde bulunan “devlet bakanlığı” uygulamasına son verilirken “icracı bakanlıklarda” da yapısal değişikliklere gidilmiş ve bununla birlikte yeni bakanlıklar da teşkil edilmiştir. Bu bağlamda yapısında değişikliğe gidilen aynı zamanda kuruluş mevzuatları yenilenen bakanlıklara bakıldığında Dış İşleri, Sağlık ve Millî Eğitim Bakanlıkları karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın ana konusu olan Millî Eğitim Bakanlığı 14.09.2011 Tarih ve 28054 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (6223 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak çıkarılmıştır)” yeniden yapılanmaya gidilmiştir (Coşkun, 2021: 115-116).

652 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12. maddesine göre; Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) kurulmuştur. Aynı maddeye göre HBÖGM’nün görevleri şu şekilde belirtilmiştir:

- Zorunlu eğitim dışında, eğitim ve öğretimi hayat boyu devam edecek şekilde yaygınlaştırmak amacıyla politikalar oluşturmak, bunları uygulamak, izlemek ve değerlendirmek.
- Örgün eğitim sistemine girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış veya bitirmiş vatandaşlara yaygın eğitim yoluyla genel veya meslekî ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim vermek.
- Yaygın eğitim ve öğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak.
- Yaygın özel öğretim kurumlarıyla ilgili hizmetleri yürütmek.
- 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na göre aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların genel ve meslekî eğitimlerini sağlamak.
- Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Türkiye 16 Nisan 2017 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sitemini referandum da kabul etmesinin ardından Anayasada yapılan değişikliğe uyum sağlanması amacıyla 10.05.2018 ve 7142 Sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca 02.07.2018 tarih ve 703 Sayılı kararname çıkartılmıştır (Coşkun, 2021: 122). 703 Sayılı Kararname Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilatını oluşturan 652 sayılı kararnamenin birçok maddesini yürürlükten kaldırmıştır. 703 sayılı kararnamenin 22. maddesi ve g) fıkrası şöyledir;

- 22. madde; 25.08.2011 tarih ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun hükmünde kararnamenin;
- g) 1 ila 12. maddeleri, 14 ila 22. maddeleri, 23. maddenin 1. fıkrası, 24 ila 30. maddeleri, 31. Maddenin 1,2,3,4. fıkraları, 32 ila 36. maddeleri, 37. Maddenin 1., 2. ve 11. fıkraları, 38 ila 41. maddeleri, 44. maddesi, ek 1. maddesinin 1., 2., 11. fıkraları, ek 2, ek 3 ve ek 6. maddeleri, geçici 1 ila 15. maddeleri ile eki (1) sayılı cetvel yürürlükten kaldırılmıştır (703 KHK, madde-22).

703 sayılı kararname ile bakanlıkların hukuksal olarak zemin boşluğu 10.07.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararname ile doldurulmuştur (Coşkun, 2021: 122). 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin 11. bölümünde Millî

Eğitim Bakanlığı'nın 301. maddesi görev ve yetkilerini, 302. maddesi teşkilatını, 303. maddesi hizmet birimlerini, 304. ila 325. maddeleri hizmet birimlerinin görev ve yetkilerini, 326. maddesi ortak görevlerini, 327. maddesi taşra teşkilatını, 328. maddesi yurtdışı teşkilatını, 329. maddesi çalışma gruplarını, 330. maddesi kadroları, 331. maddesi öğretmenlerin emekliliğini, 332. maddesi uzman istihdamını, 333. maddesi telif ve sınav ücretleri ile yurtdışı okul giderlerini, 334. maddesi öğretmenlerin aylık karşılığı okutacağı derslerini, 335. maddesi geçici görevlendirmeyi, Geçici 1. maddesi personele dair geçici hükümlerini belirlemiştir (1 Sayılı CBKHK, 2018: 157-171).

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün görev yetkileri 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin 309. maddesinde düzenlenmiştir. 309. maddeye göre HBÖGM'nün görevleri şöyledir;

- Zorunlu eğitim dışında, eğitim ve öğretimi hayat boyu devam edecek şekilde yaygınlaştırmak amacıyla çalışmalar yapmak, bunları uygulamak, izlemek ve değerlendirmek,
- Yaygın eğitim ve öğretim ile açık öğretim hizmetlerini yürütmek,
- Örgün eğitim sistemine girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış veya bitirmiş vatandaşlara yaygın eğitim yoluyla genel veya meslekî ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim vermek,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak (Madde-309).

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü yürürlükte olan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin 309. maddesine göre görevlerini icra etmektedir. 2023 yılı itibariyle Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı 1000 (bin) Halk Eğitimi merkezi Müdürlüğü ve 29 Olgunlaşma Enstitüsü bulunmaktadır (Mebbis Kurumlar Listesi).

3.4. MİLLÎ EĞİTİM ŞURALARINDA HALK EĞİTİMİ

Bu bölümde Millî Eğitim Şuralarında halk eğitimi merkezleri ve hayat boyu öğrenme ile ilgili kararlar ve çalışmalar ele alınmıştır. Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin ilk dönemlerinde 1921-1926 yılları arası üç adet Heyet-i İlmiye çalışmaları düzenlenmiştir. İlki 1939 tarihinde yirincisi 2021 tarihinde olmak üzere toplamda yirmi Millî Eğitim Şûrası düzenlenmiş ve kararlar alınmıştır.

3.4.1. Heyet-i İlmiye Kararları (1921-1926)

İlki 1921 yılında düzenlenen ve Atatürk'ün açılış konuşmasını yaptığı Maarif Kongresi ismiyle Ankara'da düzenlenmiştir. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nın kritik kararları, Cumhuriyeti kurma çalışmaları ile birlikte millî eğitim sisteminin esaslarını belirlemeye çalıştığı görülmektedir (Heyet-i İlmiye Dokümanları)⁶.

İlk maarif kongresinde (1921) halk eğitimi ile ilgili önemli kararlar ve çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Yapılacak çalışmalar için ülkedeki okul, öğrenci, öğretmen, kaynaklar vs. istatistiki bilgilere ulaşılması kararlaştırılmıştır. Halk mektepleri ile ilgili bir proje başlatılmıştır. İlköğretim ders programlarıyla ilgili halkın eğitimi için yüksek programların değil halkın istediği, ihtiyaç duyduğu köylü ve kentli vatandaşların ihtiyaçlarının farklı olması nedeniyle ilkokul programlarının ayrı ayrı düzenlenmesine karar verilmiştir. Kız okullarının sanat ve pratik işlerle derslerin olması ev kadını olabilmeleri için pratik uygulama konularının yer alması görüşü oluşmuştur.

İkinci Heyet-i İlmiye çalışmaları (1924) Ankara'da yapıldı. İlköğretim, ortaöğretim ve öğretmen okulları ile ders kitapları konusunda önemli kararlar alınmıştır. Üçüncü Heyet-i İlmiye çalışmaları (1925) yılında Ankara'da yapıldı. Öğretmen ve meslek okullarının belli merkezlerde toplanması ve güçlendirilmesi kararlaştırıldı. Talim ve terbiye işlemleri için "Talim Terbiye Dairesi" kurulması konusunda görüş birliğine varıldı. Heyet-i İlmiye' den sonra Bakanlık Teşkilat Kanunu'nun hazırlanması önemli adımlardan birisidir. "22 Mart 1926 tarihinde yayımlanan 789 sayılı "Millî Eğitim Teşkilatına Dair Kanun" ile Telif ve Tercüme Heyeti kaldırılarak yerine Dil Heyeti ve Millî Talim ve Terbiye Dairesi kurulmuştur" (Heyet-i İlmiye Dokümanları).

3.4.2. Birinci Millî Eğitim Şûrası (1939)

17-29 Temmuz 1939'da yapılan 1. Millî Eğitim Şurasında dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel açılış konuşmasını yapmıştır. Eğitim sistemimizin her bir parçasının birbiri ile ilişkili ve haberdar olması gerektiğini ifade etmiştir. 1. Millî

⁶ Geçmişten günümüze Millî Eğitim Şuraları, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı web sayfasından alınmıştır. (Yayın Tarihi:5 Kasım 2018)

Eğitim Şûrasında Türk Millî Eğitiminin genel bir çerçevesi çizilmiştir. Alınan kararlar ise şöyledir;

- Üç sınıflı köy okulları beş sınıfa çıkartılmıştır.
- Okullardaki derslerin öğleden önceye alınması, ortaokullarda serbest, liselerde mecburi öğretmenlerin rehberliğinde serbest ve ortak faaliyetlere ayrılması kabul edilmiştir.
- Ortaöğretim kurumlarının il ihtiyacına göre bir plan hazırlanmıştır.
- Erkek ve kız teknik ile ticaret ortaöğretim kurumlarının yönetmelik ve programları karara bağlanmıştır.
- Ders kitapları konusunda tek tip kitap (devlet kitabı) kararı alınmıştır.
- Yüksekokul ve fakülteler Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır.

Alınan bu kararlarla Türk Millî Eğitiminin genel çerçevesi çizilmiştir (MEB, 1991).

3.4.3. İkinci Millî Eğitim Şûrası (1943)

İkinci Millî Eğitim Şûrası 15-21 Şubat 1943 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenmiştir. Birinci Millî Eğitim Şurasından farklı olarak üç tema öne çıktığı görülmektedir. Bunlar; Terbiye, Türkçe, tarihtir. Yine dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel açılış konuşmasını yapmıştır. İkinci Millî Eğitim Şurasında tüm eğitim kurumlarında anadili çalışmalarında verimin artırılması, ilk ve orta dereceli okullarda ders programları ve tarih dersleri programlarının çocuğun seviyesinde olmadığına, mesleki ve teknik okulları için farklı kitap yazılmasına, kitaplara tarihi okuma parçaları eklenmesine, milli tarihe daha ağırlık verilmesine, ortaokul ve lise tarih öğretmenliğine sadece bu alanda mezunların atanmasına, liselerde sanat tarihi dersi konmasına karar verilmiştir.

İkinci Millî Eğitim Şûrası kararlarında halk eğitimi açısından bakıldığında dil, terbiye ve tarih temaları ile halkın geliştirilmesi önemlidir. Dolayısıyla halkın eğitilmesi ve geliştirilmesi halk eğitiminin görevleri arasındadır. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel açılış konuşmasında şura için seçilen bu üç temanın önemini şöyle ifade etmiştir; “Millî kültürümüz denildiği zaman, bunda, her Türk'ün şahsiyeti ve manevi varlığı demek olan ahlakı; Türklüğün en mahrem varlığını teşkil eden ve düşünmek dediğimiz büyük insanlık işlevinin özü olan dili ve dilimiz Türk

dilinin; millî varlığımızın tarihin en eski kaynaklarından bugüne doğru yürüyüşünde hangi yollardan geçtiğini, hangi kıtalarda medeniyet durakları kurduğunu ve insanlığa neler getirip nasıl hizmet ettiğini gösteren Türk tarihini, üç unsur olarak görüyoruz. İkinci Maarif Şûrası'nı bu üç ilke üstünde düşünmeye, bu konuda fikir birliği yapmaya daveti lüzumlu ve faydalı bulduk." (MEB, 1991: 1).

3.4.4. Üçüncü Millî Eğitim Şûrası (1946)

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası 02-10 Aralık 1946'da dönemin Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer'in başkanlık ettiği toplantı Ankara'da düzenlenmiştir. Üçüncü Millî Eğitim Şûrasında mesleki ve teknik okullarda eğitim konularıyla birlikte okul, aile iş birliğinin güçlendirilmesi konuları ele alınmıştır (MEB, 1991).

3.4.5. Dördüncü Millî Eğitim Şûrası (1949)

Dördüncü Millî Eğitim Şûrası 22-31 Ağustos 1949'da dönemin Millî Eğitim Bakanı Dr. Tahsin Banguoğlu'nun başkanlık ettiği toplantı Ankara'da düzenlenmiştir. Türkiye 1946'da çok partili döneme geçmesi ile birlikte demokrasi kavramı önem kazanmıştır. Dördüncü Millî Eğitim Şûrasının gündemine demokrasi eğitimi alınmıştır. Ayrıca Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında geniş halk kitlesinin demokrasi eğitiminden devletin görevi olduğunu belirtilerek halkın eğitiminden sorumlu Bakanlık merkez teşkilatında "Halk Eğitimi Dairesi" kurulması teklif edilmiştir (MEB, 1991: 62).

3.4.6. Beşinci Millî Eğitim Şûrası (1953)

Beşinci Millî Eğitim Şûrası 05-14 Şubat 1953'de dönemin Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin başkanlık ettiği toplantı Ankara'da düzenlenmiştir. Şûrada ilköğretimde yaşanan problemlerle birlikte okul öncesi, özel eğitim, ilkokul öğretmeni yetiştirmede program ve yönetmeliklerin hazırlanması üzerinde durulmuştur. İlköğretimin ülkenin her tarafına yaygınlaşması, köy enstitülerinin kapatılarak öğretmen okullarına çevirme ile öğretmen okullarını da kendi aralarında bölümlere ayırma amaçlanmıştır. Bu şûrada önemli kararların biriside programların denenmeden yaygınlaştırılmaması ve geliştirilerek uygulanması kararlaştırılmıştır (MEB, 1991).

3.4.7. Altıncı Millî Eğitim Şûrası (1957)

Altıncı Millî Eğitim Şûrası 18-23 Mart 1957’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Ahmet Özel’in başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. Altıncı Millî Eğitim Şûrasında ele alınan iki önemli konu olan mesleki teknik eğitim ile halk eğitimidir. Nitekim dönemin Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Ahmet Özel bunu şöyle ifade etmiştir; “VI. Maarif Şûrası’nın mesleki ve teknik öğretim ile halk eğitimi mevzularının görüşülmesine tahsis etmeyi faydalı bulduk. Mesleki ve teknik öğretimin dünya yüzündeki ehemmiyetine sayın şûra üyeleri her cephesi ile vakıftılar; bu konunun, asrın yeni vasıta ve metotlarından faydalanan memleketimizin ekonomik ve endüstriyel hayatıyla ne kadar sıkı bir şekilde alakalı olduğunu da takdir etmektedirler. İkinci mevzumuz olan halk eğitimi, bilhassa VI. Şûra’nın izhar ettiği arzu üzerine, bütünü ile ilk defa olarak huzurumuza getirilmektedir. Bu eğitimin, ümmilikle mücadeleden başka, iyi yaşama, vatandaşlık ve sağlık bilgileri verme, halkı aydınlatma, mesleklere hazırlama, verimi artırma ve umumiyetle mesleklerde ilerlemeyi sağlama gibi hedefleri olması da tabiidir. Esasen eğitimin gayesi, ferdi sosyal hayata hazırlamak, seviyeli, moral hayata kavuşturmadır. Bu da onu bir meslek sahibi kılmak suretiyle tahakkuk safhasına girer.” (MEB, 1991).

3.4.8. Yedinci Millî Eğitim Şûrası (1962)

Yedinci Millî Eğitim Şûrası 05-15 Şubat 1962’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu’nun başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. Yedinci Millî Eğitim Şûrasında halk eğitimi ile ilgili kararlar şöyledir;

- Halk eğitiminin tanımı ve amaçları
- Halk eğitiminin konuları
- Halk eğitiminin yayınları
- Halk eğitiminde iş birliği ve iş bölümü ve çalışma planları
- Halk eğitimi merkezleri
- Halk eğitimi odaları
- Halk eğitiminde tesis ve araçlar
- Halk eğitiminde kanun ve yönetmelikler
- Halk eğitiminde genel konular, öncelikli ele alınması gereken konular

- Bütün bu çalışmaları Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünce yapılması kararlaştırılmıştır (MEB, 1991).

3.4.9. Sekizinci Millî Eğitim Şûrası (1970)

Sekizinci Millî Eğitim Şûrası 28 Eylül-03 Ekim 1970’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Orhan Oğuz’un başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. Sekizinci Millî Eğitim Şûrasında görüşülen konu temaları ortaöğretim sisteminin çağın gereklerine göre dizayn edilmesi ve yükseköğretime geçisin yeniden elden geçirilmesi konularıdır. Yükseköğretime geçiş ve yöneltmenin önemi konusunu dönemin Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Orhan Oğuz şöyle ifade etmiştir; “Öğrencilere bilgi yükleme, bir nevi ansiklopedimiz ile onları ezbere sevk etme yerine; onlara öğrenme, inceleme yollarını gösteren, bilimsel düşünme ve araştırma yeteneğini kazandıran bir esası getirmek istiyoruz. Bu suretle herkes, kabiliyetine göre yükseköğretim dalına, iş hayatına veya hem yükseköğretime hem de hayata hazırlanma durumunda olacaktır. Her öğrenci için dikey ve yatay geçiş imkânları tahsis edilmiştir. Ortaöğretimin ikinci kademesinin ilk yılı yöneltme işlemine tahsis edilmiştir. Bu yöneltme zorlayıcı ve gücendirici değil, yol gösterici ve özendirici esaslara bağlanmaktadır. Yöneltme sınıfından sonra öğrenciler, ilgi, istidat ve kabiliyetlerine göre edebiyat, fen, iş, meslek kolları teknisyen liselerine ve öğretmen liselerine ayrılacaklardır.” (MEB, 1991).

3.4.10. Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası (1974)

Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası 24 Haziran-04 Temmuz 1974’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Mustafa Üstündağ’ın başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasında yetişkin eğitimi ve mesleki eğitimin devamlılığı konusu üzerinde durulmuştur. Buna göre;

- Bireylerin mesleki ve genel eğitimlerinin yaşam boyu devam etmesi esastır.
- Gençlerin eğitimlerinin yanı sıra iş ve hayatlarında olumlu etki sağlamak için sürekli eğitimi sağlamak ve tedbirlerin alınması bir eğitim görevi olarak zorunludur.

Süreklilik ve mesleki eğitim konusunda ilgili kararlar alınmıştır (MEB, 1991).

3.4.11. Onuncu Millî Eğitim Şûrası (1981)

Onuncu Millî Eğitim Şûrası 23-26 Haziran 1981’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Sağlam’ın başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. Onuncu Millî Eğitim Şûrasında

- “Mesleki ve teknik okulların, bir yandan tam zamanlı ve üç yıl süreli mesleki ve teknik eğitim programlarını, öte yandan ihtiyaçlara göre, çeşitli tür ve düzeyde süresi amaçlara göre değişen örgün ve yaygın eğitim programlarını uygulayacağı hükümlerine yer verilmesi”
- “Mesleki teknik ve genel yaygın eğitim görevleri hem çok amaçlı okulların hem de mesleki ve teknik okulların görevleri arasına alınarak örgün ve yaygın eğitim türlerini, birlikte ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte yürütülmesi ve örgün eğitim kurumlarındaki mevcut olanakların yaygın eğitim amacıyla harekete geçirilmesi”
- “Çeşitli bakanlıklarca yürütülen yaygın eğitim hizmetlerinin koordinasyon sorununun çözümlenmesi”

Halk eğitimi ile ilgili kararlar alınmıştır (MEB, 1991).

3.4.12. On birinci Millî Eğitim Şûrası (1982)

On birinci Millî Eğitim Şûrası 08-11 Haziran 1982’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Sağlam’ın başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On birinci Millî Eğitim Şûrasında ana gündemi Millî Eğitim Bakanlığı’nda görevlendirilen öğretmen ve uzmanlar olmuştur. Bununla birlikte temel eğitimde görevli olan öğretmenlerin halk eğitiminde yeri ve görevleri de belirtilmiştir (MEB, 1991).

3.4.13. On ikinci Millî Eğitim Şûrası (1988)

On ikinci Millî Eğitim Şûrası 18-22 Temmuz 1988’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Celal Güzel’in başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On ikinci Millî Eğitim Şûrasında halk eğitimi ile aşağıdaki kararlar alınmıştır;

- “Okulların, yaygın eğitimle örgün eğitimi bağdaştıracak, çevredeki çeşitli eğitim kurumlarının imkânlarını kullanabilecek esnekliğe ve yetkilere sahip kılınması”

- “Yaygın eğitimin ve özel eğitimin ihtiyaç duyduğu öğretmenlerin yetiştirilmesi için yeni programların açılması”
- “Kırsal kesim ve göçer ailelerin eğitimi için özel olarak örgün ve yaygın eğitim programlarının hazırlanması”

Halk eğitimi ile ilgili kararlar alınmıştır (MEB, 1989).

3.4.14. On üçüncü Millî Eğitim Şûrası (1990)

On üçüncü Millî Eğitim Şûrası 15-19 Ocak 1990’da dönemin Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol’un başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On üçüncü Millî Eğitim Şûrası halk eğitimi ile ilgili konuları merkeze alan diğer şûralardan ayrı bir yere sahiptir. Bu şûrada halk eğitimi ile ilgili konu başlıkları şöyledir;

- “Yaygın eğitimde kavram, kapsam ve eğilimler”
- “Yaygın eğitimde organizasyon ve iş birliği
- Yaygın eğitimde yatırım ve finansman”
- “Yaygın eğitimde personel”

Ana başlıkları altında alt başlıklar karara bağlanmıştır (MEB, 1996: 217).

3.4.15. On dördüncü Millî Eğitim Şûrası (1993)

On dördüncü Millî Eğitim Şûrası 27-29 Eylül 1993’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Nahit Menteşe’nin başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On dördüncü Millî Eğitim Şûrasında eğitim yönetimi ve eğitim yöneticiliği ile okul öncesi eğitim konuları ele alınmıştır. Bu şûrada halk eğitimi ve yaygın eğitimle ilgili maddeler aşağıdaki gibidir;

- “Ortaöğretimin kendi içinde ve yaygın eğitimle yatay ve dikey geçişlere imkân verecek düzenlemeler yapılacaktır. Meslekî ve teknik eğitime ağırlık verilecektir.”
- “Yaygın eğitimde radyo ve televizyondan yararlanılması belli esaslara bağlanacaktır.”
- “Okul Öncesi Eğitimi konusunda anne-babaları yetiştirmek amacıyla Ana-baba okulu" uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Çocuk yayınlarında nicelik ve nitelik yönünden geliştirici tedbirler alınmalıdır.”

Halk eğitimi ile alınan kararlardır (MEB, 1993).

3.4.16. On beşinci Millî Eğitim Şûrası (1996)

On beşinci Millî Eğitim Şûrası 13-17 Mayıs 1996'da dönemin Millî Eğitim Bakanı Turhan Tayan'ın başkanlık ettiği toplantı Ankara'da düzenlenmiştir. On beşinci Millî Eğitim Şûrasına göre;

- “Halk eğitimi merkezleri, çıraklık eğitimi merkezleri, kız meslek liseleri, ticaret meslek liseleri, otelcilik turizm meslek liseleri, endüstri meslek liseleri gibi kurumlarda yapılan benzer hizmetler, bir bütünlük içerisinde ele alınmalı, il ve ilçe düzeyinde yeniden yapılandırılmalıdır.”
- “Yaygın eğitim kurumları, bu alanda eğitim alan ve deneyimi olan müfettişlerce denetlenmelidir.”
- “Yaygın Eğitim Enstitüsü, yaygın eğitim alanında araştırma ve geliştirme çalışmalarını etkili bir biçimde yapabilecek hâle getirilmeli, illerde araştırma geliştirme birimleri oluşturmalı, buralarda uzman kişiler görevlendirmeli, bu birimlerde eğitim ihtiyacının tespiti dâhil, her türlü çalışmalar yapılmalıdır.”
- “Yaygın eğitim kurumlarının fiziki yapıları yeterli hâle getirilmeli, gerektiğinde o mahalledeki diğer okullar da “mahallenin okulu” anlayışı içinde bu hizmetlerde kullanılmalı, diğer kurum ve kuruluşların, uygun eğitim ortamları da yaygın eğitime tahsis edilmelidir.”
- “Halk eğitimi merkezlerinde araştırma, geliştirme hizmetlerini yürütmek üzere uzman ve uzman yardımcıları kadroları oluşturulmalıdır.”
- “Halk eğitim yönetici ve uzmanları tam zamanlı, öğreticiler ise yarı zamanlı, sözleşmeli statülerde istihdam edilmelidir.”
- “Çıraklık ve yaygın eğitim ile mesleki örgün eğitim programları arasında yatay ve dikey geçişlere imkân verecek bir uyum sağlanmalıdır.”
- “Okuma yazma gibi temel eğitim niteliği taşıyan kurslar dışındaki yaygın eğitim faaliyetlerine katılan kursiyerlerden belirlenecek miktarda “katkı payı” alınmalıdır.”

- “Ülkesi ve milletini seven, iyi insan, iyi vatandaş yetiştirilmesi konusunda yaygın eğitimden yararlanılmalı, böylece kişisel ve toplumsal motivasyon sağlanmalıdır.”
- “Bölgeler arası gelişme ve değişimler dikkate alınmayarak özel çalışmalara gidilmeli ve bu alanda yaygın eğitim modellerinden yararlanılmalıdır” (Örnek: GAP).
- “Resmî, özel, kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşların; yaygın eğitim faaliyetlerinde iş birliği yapmaları hususu teşvik edilmeli, bu konuda yapılan çalışmalar geliştirilerek devanı ettirilmelidir.”
- “Üniversitelerin yaygın eğitime çok daha etkili biçimde katılımı sağlanmalıdır.”
- “Yaygın eğitim kurumlarına öğretmen olarak atanacaklarda yetişkin eğitimi alanında öğretmenlik formasyonu alma şartı aranmalı, hâlen çalışmakta olanlara da üniversitelerin halk eğitimi bölümlerince formasyon kursları açılmalıdır.”
- “Kamu görevlilerinden yaygın eğitime katılanların belgeleri, özlük haklarına yansıtılmalıdır.”

Halk eğitimi ile ilgili kararlar alınmıştır (MEB, 1996).

3.4.17. On altıncı Millî Eğitim Şûrası (1999)

On altıncı Millî Eğitim Şûrası 22-26 Şubat 1999’da dönemin Millî Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu’nun başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On altıncı Millî Eğitim Şûrasında ana tema mesleki ve teknik eğitim ile ilgili kararlar alınmıştır. Ancak halk eğitimi ile ilgili kararlar da alınmıştır. Bu kararlar şöyledir;

- Tüm bakanlıklarda verilen yaygın eğitimle kadınlarımızın mesleğe yönlendirilmesinde, koordinasyon MEB tarafından yapılmalıdır.
- Çıraklık ve mesleki eğitim dönemini geçirmiş insan gücüne, işe giriş için gerekli mesleki yaygın eğitim hizmetleri sunulmalıdır. Ayrıca, çalışan iş gücünün işteki değişikliklere uyumunu ve verimini artırıcı mesleki eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.

- Bakanlığın örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve merkez teşkilatında ihtiyaç duyulduğu eğitim-öğretim, yönetim, teftiş ve çeşitli uzmanlık alanlarına meslek içinde eleman yetiştirmek ve kariyerlerini geliştirmek için kurulması planlanan “Millî Eğitim Akademisi”nin işlerlik kazanması doğrultusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Halk eğitimiyle ilgili kararlar alınmıştır (MEB, 1999).

3.4.18. On yedinci Millî Eğitim Şûrası (2006)

On yedinci Millî Eğitim Şûrası 13-17 Kasım 2006’da dönemin Millî Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin Çelik’in başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On yedinci Millî Eğitim Şûrasında halk eğitimi ile ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır;

- Yaşam boyu öğrenmeyi geliştirecek, destekleyecek ve yaygınlaştıracak ulusal eğitim politikaları oluşturulmalıdır.
- Yaşam boyu öğrenme ile ilgili tüm kurum ve kuruluşlardan alınan bilgilerle bir eğitim haritası çıkartılmalı ve yasal düzenleme yapılmalıdır.
- Örgün ve yaygın eğitim programların uluslararası standartlarda uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Yaşam boyu öğrenme etkinlikleri sonucunda düzenlenen uluslararası standartlarda belgeler düzenlenmelidir.
- Yaşam boyu öğrenmeyle ilgili bireyleri bilgilendirici ve farkındalık oluşturacak etkinlikler düzenlenmelidir. Bu etkinliklerin düzenlenmesinde bilimsel ölçüt ile uzmanlar tarafından yapılan bölgesel ihtiyaç analizlerine dikkat edilmelidir.
- Gelir seviyesi düşük kesimler için sivil toplu kuruluşları, yerel yönetimlere finansman, proje ve araç gereç yönünden destek vermeleri konusu teşvik edilmelidir.
- Eğitim ulusal istihdam politikasıyla desteklenerek yapılmalıdır.
- Yaşam boyu öğrenme ile bireyleri bilinçlendirmede kitle iletişim araçlarından yararlanılmalıdır.

- Özel eğitim kurumlarının mesleki teknik ve yaygın eğitim alanında da eğitim sunumları yapmaları sağlanmalıdır.
- Okulların ve halk eğitim merkezlerinin fiziki yapı ve donanım eksikliklerinin giderilmesi ve finansman desteği sağlanmalıdır.
- Yaşam boyu öğrenme uygulamalarıyla engelli bireylerin eğitimine önem verilmeli, bu bireylerin topluma bütünleşmeleri sağlanmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler, sosyal hizmetler ve ilgili gönüllü kuruluşların iş birliği ile sokakta yaşayan ve çalışan çocukların ailelerine yönelik eğitim, rehabilitasyon ve maddi imkânlar sunmayı da içine alan çalışmalar yapılmalıdır.
- Özel kurum ve kuruluşların fiziki ortamlarından ve imkânlarından yaşam boyu öğrenme etkinlikleri kapsamında yararlanılmalıdır.
- Yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin yaygınlaştırılması için yeniden kurum açmak yerine, var olan kurumların geliştirilerek kullanılması sağlanmalıdır.
- Küreselleşme ve AB sürecinde yabancı dil öğretimine önem verilmeli, hızlandırılmış dil öğretim merkezleri, web destekli öğrenme ortamları aracılığıyla bireylerin en az bir yabancı dili öğrenmeleri sağlanmalıdır
- Yaşam boyu öğrenme, 24-64 yaş arası ile sınırlandırılmamalıdır.
- Yaşam boyu öğrenme kapsamında yapılan etkinliklerle ilgili istatistiki bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirli sürelerle tespit edilmeli ve yayımlanmalıdır.

Halk eğitimiyle ilgili kararlar alınmıştır (MEB, 2006).

3.4.19. On sekizinci Millî Eğitim Şûrası (2010)

On sekizinci Millî Eğitim Şûrası 01-05 Kasım 2010'da dönemin Millî Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu'nun başkanlık ettiği toplantı Ankara'da düzenlenmiştir. On sekizinci Millî Eğitim Şurasında Eğitimde 2023 Vizyonu 'nu belirlemek için toplanan şurada halk eğitimi ile ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır;

- 2023 Vizyonu esas alınarak Millî Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu arasındaki koordinasyon geliştirilmeli, orta ve uzun vadede

öğretmen ihtiyacı planlanmalı ve ihtiyaç doğrultusunda öğretmen yetiştirilmelidir.

- Toplumda hayat boyu öğrenme kapsamında; sanat eğitimi ile sportif nitelikli bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla halk eğitimi merkezlerinde daha fazla kurs açılmalıdır. Halk eğitimi merkezleri altyapı ve öğretmen açısından güçlendirilerek bu kurslara kaynak ayrılmalıdır.
- Değerler eğitimine, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile iş birliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Eğitim ortamları, dünyada ve Türkiye’de kabul gören “hayat boyu öğrenme stratejisi” dikkate alınarak tasarlanmalıdır.
- Toplumda hayat boyu öğrenme kapsamında; sanat eğitimi ile sportif nitelikli bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla halk eğitimi merkezlerinde daha fazla kurs açılmalıdır. Halk eğitimi merkezleri altyapı ve öğretmen açısından güçlendirilerek bu kurslara kaynak ayrılmalıdır.

Halk eğitimle ilgili kararları alındığı ve “Eğitimde 2023 Vizyonu”na yönelik kararlar birlikte alınmıştır (MEB, 2010).

3.4.20. On dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası (2014)

On dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası 02-06 Aralık 2014’de dönemin Millî Eğitim Bakanı Nabi Avcı’nın başkanlık ettiği toplantı Ankara’da düzenlenmiştir. On dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasında gündem konuları, eğitim programları ve haftalık ders çizelgeleri, eğitim yöneticilerinin niteliği, öğretmenlerin niteliğinin artırılması ve okul güvenliğidir. On dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasında halk eğitimle ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır;

- Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme fırsatlarını artırmak ve çeşitlendirmek için uzaktan öğretim yoluyla hizmet sunan kurumlarla iş birliğinin artırılması
- Mesleki gelişime temel teşkil eden yetişkin eğitimi alanında sertifika, yüksek lisans, vb. programların açılmasının teşvik edilmesi
- Öğretmenlik mesleğinin niteliğinin artırılmasında; öğretmen yeterlikleri temelinde, sistemdeki öğretmenlerin sayısal çokluğunu, ülke üzerindeki dağılımını ve yaşam boyu öğrenme ilkelerini de temel alan bir mesleki-kişisel gelişim modeline gereksinme duyulduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra bu modelin öğretmenlik mesleğinin hak ettiği bir kariyer sistemine bağlanmasının stratejik bir öncelik alanı olduğu değerlendirilmektedir.

Halk eğitimi ve yaşam boyu öğrenme ilkelerinin her alanda geliştirilmesi yönünde kararlar alınmıştır (MEB, 2014).

3.4.21. Yirminci Millî Eğitim Şûrası (2021)

Yirminci Millî Eğitim Şûrası 01-03 Aralık 2021'de dönemin Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Mahmut Özer'in başkanlık ettiği toplantı Ankara'da düzenlenmiştir. Yirminci Millî Eğitim Şûrasında Ana tema olan konular; Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, temel eğitimde fırsat eşitliği sağlanması, temel eğitimde niteliğin artırılması ve temel eğitime erişimin artırılması, eğitim sisteminin kalitesinin izlenmesi, mesleki eğitimin genel yapısının güçlendirilmesi, mesleki eğitimin itibarının artırılması, öğretmenleri mesleki gelişimi konuları ele alınmıştır. Yirminci Millî Eğitim Şûrasında halk eğitimi ile ilgili şu kararlar alınmıştır;

- Okul öncesi eğitimde okul aile iş birliği modelinin geliştirilip uygulanması, ailelerin desteklenmesi ve aile eğitimlerinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin öğrenme yaşantılarının zenginleştirilmesi için okul dışı öğrenme imkânlarının oluşturulması ve desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Dezavantajlı koşullarda bulunan çocukların eğitim sistemine katılımının sağlanması için yerel düzeyde kamu, kurum ve kuruluşlar

ve ilgili STK'lar arasında etkili iş birliklerin oluşturulacağı bir takip ve destek sistemi geliştirilmelidir.

- Farklı kurum ve kuruluşlarca yürütülen meslek edindirme ve belgelendirme faaliyetlerinin mesleki eğitim veren okul/kurumlar tarafından yürütülen programlar ile uyum ve entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Öğretmenlerin mesleki gelişim programları ihtiyaçlara göre sürdürülebilir ve yenilenebilir olarak yeniden yapılandırılmalı; yetişkin eğitim ilkelerine uygun, okul, ilçe, il eğitim kurulları ve zümreleri daha işlevsel hâle getirilmelidir.

Yirminci Millî Eğitim Şurasında alınan kararlardır (MEB, 2021).

3.5. KALKINMA PLANLARINDA HALK EĞİTİMİ

Türkiye planlı kalkınma dönemine birincisi 1963-1967 yıllarını kapsayan Beş Yıllık Kalkınma Planıyla geçmiştir. Günümüze kadar on bir adet Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulanmıştır. Türkiye 12. Kalkınma planının hazırlık sürecindedir. Bu bölümde kalkınma planlarında halk eğitimi ile yapılması planlanan kararlar ele alınmıştır.

3.5.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 3 Aralık 1962 yılında 11272 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (DPT, 1963: 3). Bu Beş Yıllık Planda iş piyasasının nitelikli iş gücüne ihtiyaç eksikliklerinin belirlenmesi, insan kaynaklarının eğitimi ve niteliği üzerinde durulmuştur (DPT, 1963: 441). Halk eğitimi ile ilgili toplum kalkınması bölümünde ele alınmıştır (DPT, 1963: 461). Planda toplum kalkınması ve halk eğitimi ile ilgili belirlenen durumlar şöyledir;

- Toplum kalkınması (Köy Kalkınması) çeşitli hizmet ve çalışmaların yapılması dernek, kooperatif gibi idari teşkilatların kurulması ve idare ve toplulukların iş birliğini içeren çalışmalardır
- Tarımdaki nüfus çokluğu ülkenin önemli bir sosyal problemidir. Nüfus artış hızının yüksekliği ve kalkınmanın %7'lik gerçekleşmesi gizli işsizlik ve nüfus artışının yüksekliği ileriki 15 yıl için 700.000 iş gücü fazlalığının olacağı öngörülmüştür.

- Tarımdaki gelişmeye rasyonel olarak ele alınması gerektiğinden tarımdaki nüfusun eğitimi, yayın ve özellikle kooperatifleşme hareketi sektörün gelişmesi için gerekli görülmektedir.
- Türkiye’de, Millî Eğitim, Tarım, Sağlık, Bayındırlık, Sanayi, Ticaret ve İşleri Bakanlıkları ile çeşitli kamu kurumları tarımsal topluluklara hizmet götürmek, çalışmaları desteklemek, gerektiğinde topluluk yapısında istenilen yönde değişiklik yapmak için çaba göstermektedirler. Toplum kalkınmasına benzer amaç ve yöntemlerle çeşitli denemeler yapılmıştır.
- Toplumsal kalkınma çalışmasına örnek olarak bölgelerde başlanacaktır. Toplumsal kalkınma çalışmasına ilk olarak Muş ilinde başlanmıştır (DPT, 1963: 101-102).

3.5.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972 yılları arasında kapsayan toplumun eğitimi ve fırsat eşitliği üzerinde durmuş plandır (DPT, 1968: 58). Halk eğitimi planda ekonomik gelişmede insan unsuru bölümünde eğitim alt başlığında ele alınmıştır (DPT, 1968: 158). Planda yetişkin eğitime büyük önem gösterilmiştir. Yetişkin eğitimi, yaygın eğitim alt başlığı altında ele alınmıştır (DPT, 1968: 179). Yetişkin eğitimi ve halk eğitimi ile ilgili hedefler ve yapılacak çalışmalar ile durum tespiti aşağıdadır;

- Yetişkinlere okuma-yazma öğretmek, hayata hazırlamak, eksik eğitimlerini tamamlamak okul dışı eğitimidir. Halk eğitim ile örgün eğitim sıkı bir iş birliğinde olması gerekmektedir.
- Diğer bakanlıkların yaptığı eğitim faaliyetleri Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanması gerekmektedir.
- Yetişkin eğitimi için okuma-yazma öğretimine özel bir önem verilecektir. Okuma-yazma seferberliği anlayışı ile 5 milyon kişiye okuma-yazma öğretilecektir.
- Yaygın eğitimde film, radyo, televizyon ve grafikten geniş ölçüde yararlanılacaktır.

Planda yaygın eğitim ve yetişkin eğitim ile ilgili hedef ve tespitler yapılmıştır (DPT, 1968: 179-180). Bütün bu eğitim hizmetlerinin bütünlüğü, iş birliği ve

yetişkin eğitimlerinin düzenli ve koordinasyonu için Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün Millî Eğitim Bakanlığına bağlanması da bu planda ele alınmıştır (DPT, 1968: 59).

3.5.3 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977 yılları arasında kapsamaktadır. 1973 yılında uygulanmaya başlanan planda halk eğitimi ile ilgili olarak birinci ve ikinci planda beklenen hedeflere ulaşılamadığı için Üçüncü Beş Yıllık Planda ilkeler ve tedbirler aşağıdaki gibi alınmıştır;

- Tüm mesleki teknik ve yaygın eğitim faaliyetlerinde iş birliği sağlayacak ve üretim sürecinin tüm ihtiyaçlarıyla yönlendirilebilecek bir “mesleki teknik yaygın eğitim kurumu” kurulacaktır. Kurum Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, yönetim kurulunda ilgili Bakanlıkların temsil edildiği katma bütçeli ve Devlet-işveren katkılarına dayalı olarak merkezden mahallî kademeye kadar aynı yapıyı koruyacak şekilde örgütlenecektir.
- Genel yaygın eğitim programlarında dağınıklığı ortadan kaldırmak için programların tek merkezden yönlendirilmesi sağlanacaktır. Dağınıklığın giderilmesi için mesleki teknik eğitim ve yaygın eğitim programları ve uyum çalışmalarının birlikte yürütülmesi sağlanacaktır.
- Genel yaygın eğitim, okuma-yazma öğretmenin ve asgari temel bilgileri vermenin yanı sıra, millî birliği kuvvetlendirici şekilde vatandaşlık hak ve ödevlerini öğretmeye ve millî kültür unsurlarını tanıtmaya ve kişinin boş zamanlarını değerlendirme yeteneklerinin geliştirilmesine yönelecektir.
- TODAİE kamu kurumları ve her kuruluş için ortak plan ve hizmet içi kurslar düzenleyecektir. Yüksek nitelikli yöneticiler için akademik olmayan fonksiyonel olan programları doğrudan uygulayacaktır.
- İnsan Gücü Eğitimi ve Mektupla Öğretim Genel Müdürlükleri, Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü ile birleşecek ve tek genel müdürlük olarak genel yaygın eğitim çalışmaları yürütülecektir.

- Radyo ve televizyon programlarından yaygın eğitim için geniş kitlelere ulaşmak için iş birliği geliştirilecektir.

Üçüncü Kalkınma Planında halk eğitimi ve mesleki teknik eğitimin gelişmesi ve etkin yaygınlaşması için tedbirler ve durum tespitleri yapılmıştır (DPT, 1973: 773-780).

3.5.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1983)

Dördüncü Beş Yıllık Plan 1978 ile 1983 yıllarını kapsamaktadır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yaygın eğitim ile ilgili olarak; birinci ve ikinci Beş Yıllık Planda belli bir çerçevede ele alınmadığı, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında bir bütünlük sağlanması planlanmıştır. Ancak Üçüncü Beş Yıllık Planda öngörülen bütünlük ve gelişme yeterince sağlanamamıştır. Bununla birlikte kurumlar arası eşgüdüm çalışmaları sağlanamamıştır. Dördüncü Beş Yıllık Planda yaygın eğitimle ilgili yapılması gerekenler aşağıdadır;

- Yaygın eğitimin, örgün eğitimi tamamlayacak biçimde ve çeşitli yaygın eğitim faaliyetleri arasında eşgüdüm sağlayıcı program ve içerik düzenlemelerine ağırlık veren bir sistem bütünlüğü içinde geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Değişen üretim yapısına uyum sağlayacak şekilde kurumlar arası eşgüdüm, iş birliğini sağlayıcı ve uygulamada kolaylığı sağlayacak esnek bir yapı kurulacaktır.
- Örgün eğitim ve yaygın eğitim bütünlüğü sağlanırken istihdam alanında kazanılan beceri ve deneyimlerin okul içi eğitim ile eş olarak değerlendirmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Mesleki teknik ve yaygın eğitim etkinliklerinin geliştirilmesinde istihdam şartlarını dikkate alan iş analiz ve verilerine dayanan eğitim programları geliştirilecektir.
- Gezici köy kursları, ilgili kuruluşların iş birliği ile tarım sektöründe çalışanlara tarım, hayvancılık, tarım alet ve makineleri konularında eğitim yapacak bir içeriğe kavuşturulacaktır. Bu amaçla tarım okullarının olanaklarından yararlanılacaktır.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında durum tespitleri ile yapılması gereken tedbirler planlanmıştır (DPT, 1973: 453- 460).

3.5.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Beşinci Beş Yıllık Planı 1985 ile 1989 yıllarını kapsamaktadır. Bu Beş Yıllık Kalkınma Planında yaygın eğitim ile ilgili olarak 15-64 yaş gurubundaki nüfusun istihdama daha fazla katılması için yaygın eğitim, hizmet öncesi eğitim, hizmet içi eğitim gibi eğitim yolları kullanılarak bu nüfus kesiminin istihdama katılımının sağlanması planlanmıştır (DPT, 1985: 127).

3.5.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitimin her kademesinde kalitenin yükseltilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanmasına, müfredat programların ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın ve teknolojik ilerlemenin gerekleri istikametinde olmalıdır (DPT, 1990: 354). Yaygın eğitim, uluslararası ani değişen ekonomi, teknolojik gelişmeler, “bilgi toplumu” çağına girme eğilimleri ve meslekleri yapısında değişme ve gelişmeler ile iş gücü piyasasında değişmeler önem kazanacaktır. Bu nedenlerle yaygın eğitime kaynak aktarımı yapılması, özel ve kamu iş birliğinin artırılması ve sürdürülmesi sağlanacaktır (DPT, 1990: 293).

3.5.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında mesleki teknik eğitim, örgün eğitim ve yaygın eğitimde ekonominin insan gücüne ihtiyacında hedeflere ulaşılamamıştır. Özellikle yaygın eğitim yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Mesleki teknik eğitimde, örgün eğitim ve yaygın eğitim arasında uygun iş bölümü yapılmasının önemi devam etmektedir. İş hayatında talebi sınırlı kısa süreli programlarla kazanılacak mesleklere yönelik eğitimin yaygın eğitim programları içerisine alınması ihtiyacın önemini oluşturmaktadır (DPT, 1996: 25). Planın halk eğitimi açısından önemli noktası da planda ilk defa “yaşam boyu eğitim” kavramının geçmiş olmasıdır (DPT, 1996: 193).

Planda örgün eğitim ve yaygın eğitimin nicelik ve niteliksel gelişiminin sağlanmasıyla ekonomik büyüme ile sosyal gelişmenin önemli parçası olan insan gücünün geliştirilmesi temel ilke olarak belirlenmiştir (DPT, 1996: 27).

3.5.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Sekizinci Beş Yıllık Planda donanım, fiziki alt yapı ile teknolojik internet alt yapının eksik ve yeterli olmamasından kaynaklı eğitimin kalitesinin düştüğü, mesleki eğitimde istenilen gelişmenin sağlanamadığı, eğitime bütçeden ayrılan kısmın daha da artırılmasının gerekliliği belirtilmiştir (DPT, 2001: 14).

3.5.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında yaşam boyu öğrenme kavramı “Eğitimde İşgücü Talebine Duyarlılığın Artırılması” bölümünde yer verilmiştir. Yaşam boyu öğrenme ile ilgili olarak;

- Gelişen ve değişen iş gücü piyasası ve ekonomi gerekleri istikametinde bireylerin istihdam edilebilme becerilerine yönelik yaşam boyu öğrenme stratejileri geliştirilecektir. Bu strateji bireylerin beceri ve yeteneklerinin geliştirilebilmesi için yaygın ve örgün eğitim olanaklarının artırılmasını, bu eğitimlerin arasında yatay ve dikey ilişkilerin kuvvetlendirilmesi, çıraklık ve halk eğitiminin bunlara göre yapılandırılmasını ve özel sektör ile STK’ların bu alanlarda olmalarını destekleyecek mekanizmaları içerecektir.
- İş gücü piyasasına ait veri sistemlerinin geliştirilmesi, bu piyasanın ve eğitimin daha esnek yapıya kavuşturulması iş gücü ve istihdamın verimliliğinin yükseltilmesi için yaşam boyu eğitim stratejisi dikkate alınarak ekonominin talep ettiği insan gücü yetiştirilecektir.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında insan sermayesine yatırımın yaşam boyu eğitim çerçevesinde geliştirilmesini belirtmiştir (DPT, 2006: 85). Planda eğitim sistemi ile yapılması gerekenlerin, yaşam boyu öğrenme stratejisinin uygulanmasında bütüncül, fırsat eşitliğine dayanan, sistemin etkinliğinin, erişilebilirliğinin güçlendirilmesini belirtmiştir (DPT, 2006: 86).

3.5.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018)

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitimle genel olarak küreselleşen, değişen ve gelişen çağa uyum sağlamak için iletişim ve bilgi teknolojilerindeki değişimi izlenmesi ile eğitim içerikli beceri ve bilgi kazanımına dayanmaktadır.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında 2023 hedeflerine erişmek için genel olarak “dönüşüm programları” dikkati çekmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

3.5.11. On birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023)

On birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında hayat boyu öğrenme ile ilgili belirtilenler şöyledir;

- Teknolojik gelişmelerin hız kazanmasına bağlı olarak değişen ihtiyaçlar için edinilmesi gereken beceriler için hayat boyu öğrenme yaklaşımı her alanda çeşitlenerek yaygınlaşmaktadır.
- Bilgi teknolojisi ve üretime yönelik faaliyetlerde insanların yetiştirilmesi anlamında tüm bireylerin hayat boyu öğrenme çerçevesinde kapsayıcı ve nitelikli bir eğitime erişim sağlaması planlanmaktadır.
- Hayat boyu öğrenme programların niteliği ve çeşitliliği artırılacak kazanımların belgelendirilmesi sağlanacaktır.
- Belgelerin mükerrerliğinin önlenmesi anlamında kurumlar arası paylaşımına yönelik ulusal hayat boyu öğrenme ve izleme sistemi kurulacaktır.
- Yaşlı nüfusun hayat boyu öğrenme imkânlarına erişimi kolaylaştırılacaktır.

Planda hayat boyu öğrenme ile yapılacak çalışmalar belirlenmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

3.6. HAYAT BOYU ÖĞRENME STRATEJİ BELGELERİ

Hayat boyu öğrenme kavramı yeni bir kavram olmamakla birlikte son zamanlarda özellikle 2000’li yıllarda gündeme gelmiş ve hızlı bir şekilde uluslararası kuruluşlar tarafından dikkate alınan bir kavram olmuştur. Türkiye’de özellikle Avrupa Birliği üyelik süreçlerinde uyum çerçevesinde hayat boyu öğrenme ile çalışmalar yapmıştır. Özellikle Dokuzuncu Kalkınma Planı ile hayat boyu öğrenme strateji belgesi oluşturulmaya başlanmıştır. Bu bölümde Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2009-2013) ve Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018) ele alınmıştır.

3.6.1. Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2009-2013)

2009-2013 döneminde Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlanmıştır. Yüksek Planlama Kurulunun 05/06/2009 Tarih ve 2009/21 Sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Hayat boyu öğrenme strateji belgesinin hazırlanmasında amaç şöyledir; “Türkiye’de toplumun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilecek bir hayat boyu öğrenme sistemi oluşturmak ve bu sistemi işler ve sürdürülebilir duruma getirmektir.” şeklinde ifade edilmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009: 5).

Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinde (HBÖSB) genel hedefleri arasında bireylerin değişen şartlara hızlı uyum sağlaması adına öğrenme faaliyetlerinin günlük hayatlarının birer parçası hâline gelmesi gerekliliği belirtilmiştir. Bu bağlamda yetişkinleri öğrenme faaliyetlerinden faydalanmaları noktasında motive edilmeleri yönünde aynı zamanda eğitim fırsatlarından faydalanmalarının kolaylaştırılmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Hayat boyu öğrenme faaliyetlerinden örgün eğitimden faydalanan bireylerle birlikte örgün eğitimden faydalanamayan toplumun dezavantajlı kesimlerin (tecrübe eksikliği yaşıyan gençler, yaşlılar, engelli bireyler, kadınlar, eğitim seviyesi düşük bireyler, işsizler vs.) eğitimlerden faydalanmalarının sağlanması bu eğitimlere ulaşmalarının kolaylaştırılması yönündedir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009: 10).

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne (AB) aday olması nedeniyle AB’nin 2010 yılında “2010 Lizbon Ortak Eğitim-Öğretim Hedefleri” Üç üst hedef ve on alt hedefler şöyledir;

- AB eğitim ve öğretim sistemlerinin kalitesinin ve etkinliğinin artırılması,
- Eğitim-öğretim sistemlerinin herkes için ulaşılabilirliğinin sağlanması
- Eğitim ve öğretim sistemlerinin daha geniş bir dünyaya açılması

Alt hedefler;

- Öğretmenler ve eğiticiler için eğitim ve öğretimi geliştirmek,
- Bilgi toplumu için beceriler geliştirmek,
- Herkesin bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşımını sağlamak,
- Bilimsel ve teknik çalışmalara yönelim oranını arttırmak,

- Kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak,
- İş hayatı, araştırmacılar ve toplum arasındaki bağları güçlendirmek,
- “Girişimcilik Ruhu”nu geliştirmek,
- Hareketliliği (mobility) ve bilgi alışverişini artırmak,
- Avrupa çapında iş birliğini güçlendirmek,

AB bu hedefler üzerinde uzlaşmaya varmıştır (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009: 10).

Avrupa Komisyonu Lizbon Zirvesi (Stratejisi) kapsamında bilgi toplumuna geçişi konusunda ülkelerin hayat boyu öğrenme stratejisi oluşturmalarına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Komisyon 21.11.2001 tarihinde COM (2001)678 referans numarası ile hayat boyu öğrenme stratejilerinin bileşenlerini tanımlamıştır. Bu bileşenler şöyledir;

- Ulusal, bölgesel ve yerel olarak kamu yönetiminin tüm düzeylerinde, eğitim hizmeti veren kurumlar ile işletmeler, sosyal taraflar, yerel birlikler ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliklerinin geliştirilmesi,
- İşgücü piyasası ve hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin potansiyel faydalanıcılarının ihtiyaçlarını bilgi toplumunun gereksinimlerine uygun olarak belirlenmesi,
- Hayat boyu öğrenme kapsamında geliştirilecek ve oluşturulacak öğrenme fırsatlarının meydana getireceği kamu ve özel sektör yatırımlarındaki artışın miktarını belirlemek ve yeni kaynak modellerini teşvik edecek mekanizmaların oluşturulması,
- İş başında öğrenmeyi kolaylaştırarak, iş yerlerindeki öğrenme merkezlerini artırarak öğrenme fırsatlarının daha ulaşılabilir yapılması,
- Kırsal nüfusa, dezavantajlı bireylere ve dışlanma riski ile karşı karşıya kalanların ihtiyaçlarına uygun öğrenme fırsatlarının geliştirilmesi,
- Tüm yaşlarda öğrenme ihtiyacının belirlenmesi ve bu fırsatlardan yararlanıcıların sayısının artırılması ve potansiyel yararlanıcıların motive edilmesi için bir öğrenme kültürünün oluşturulması,
- Etkin bir izleme, değerlendirme ve kalite kontrol mekanizmalarının kurulması,

- Hayat boyu öğrenme fırsatlarının oluşturulmasına destek veren kamu ve özel kurum/ kuruluşların teşvik edilmesi,
- olarak belirlenmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009: 10).

Türkiye’de hayat boyu öğrenme anlayışının eğitimin bütününe kapsayacak şekilde gelişmesine alt yapının güçlendirilmesi ile birlikte kalitenin yükseltilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Hem Türkiye’nin ihtiyaçları hem de AB hayat boyu öğrenme bileşenleri dikkate alınarak Türkiye’nin 16 adet öncelikleri tespit edilmiştir. Bu öncelikler şöyledir;

- Hayat boyu öğrenmenin eş güdümü için tarafların görev ve sorumluluklarının açıkça belirtildiği bir yasal düzenlemenin yapılması,
- Toplumsal farkındalık artırılarak hayat boyu öğrenme kültürünün oluşturulması,
- Etkin izleme, değerlendirme ve karar verme için veri toplama sisteminin güçlendirilmesi,
- Tüm bireylere okuma yazma becerisi kazandırılarak okuryazar oranında artış sağlanması,
- Temel eğitim başta olmak üzere eğitimin tüm kademelerinde okullaşma oranlarında artış sağlanması,
- Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı ile eğitici personel sayısının ve niteliğinin ihtiyaçlara uygun hâle getirilmesi,
- Öğretim programlarının değişen ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli güncellenmesi,
- Bireylerin çağın değişen gereksinimlerine uyum sağlayabilmeleri amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının etkin hâle getirilmesi,
- Hayat boyu öğrenmeye katılım sürecinde dezavantajlı bireylere özel önem verilmesi,
- Hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi,
- Mesleki yeterlilik sistemi aktif hâle getirilerek kalite güvence sisteminin kurulması,

- Öğretim programları arasındaki ve okuldan işe-işten okula geçişlerin kolaylaştırılması,
- İşgücünün niteliğinin uluslararası rekabet edebilir seviyeye ulaştırılması,
- Hayat boyu öğrenmenin finansmanının taraflarca paylaşılmasının sağlanması,
- Hayat boyu öğrenme kapsamında uluslararası iş birliğinin ve hareketliliğin artırılması,
- Yaşlıların sosyal ve ekonomik hayata etkin katılımlarını artırmak üzere hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin desteklenmesi,

olarak tespit edilmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009: 13-39).

Türkiye belirlediği öncelikleri gerçekleştirmek için eylem planını oluşturmuştur. Bu eylem planında sorumlu birimleri, tedbirleri, süresini, iş birliği içerisinde bulunulacak kurumlar belirlenmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009: Ek:1-14). Bir başka ifade ile 2009-2013 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi 16 öncelik, 78 tedbir ile eylem planı oluşturulmuştur.

3.6.2. Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)

2014-2018 Yılında ise Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı geliştirilerek daha sistematik yapıya kavuşturulmuştur. 2014-2018 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planını Yüksek Planlama Kurulu 13.07.2014 Tarih 2014/7 Sayılı karar ile kabul etmiştir. 2014-2018 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planında altı öncelik belirlenmiştir. Bunlar şöyledir;

- Toplumda Hayat Boyu Öğrenme (HBÖ) kültürü ve farkındalığın oluşturulması
- HBÖ Fırsatlarının ve sunumunun artırılması
- HBÖ Fırsatlarına erişimin artırılması
- Hayat Boyu rehberlik ve danışmanlık sisteminin geliştirilmesi
- Önceki öğrenmelerin tanınması sisteminin geliştirilmesi
- HBÖ izleme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi

Hayat boyu öğrenme ile ilgili öncelikler olarak belirlenmiştir (MEB, 2014: 7).

Hayat boyu öğrenme ile altı öncelik ile birlikte hayat boyu öğrenmenin çerçevesi çizilmiştir. Bu çerçeve şöyledir;

- Herkes için yeni temel beceriler,
- İnsan kaynaklarına daha fazla yatırım,
- Eğitimde yeniliklerin ve yeni yöntemlerin geliştirilmesi,
- Her türlü eğitime önem verilmesi/belgelendirilmesi,
- Rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yeniden gözden geçirilmesi,
- Eğitimin mümkün olduğunca öğrenenlere yakınlştırılması ile erişim zorluğu olan kesimlere ulaşmak için bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanma, yerel ve bölgesel merkezli girişimler için HBÖ yaklaşımı, çok amaçlı öğrenme merkezleri, öğrenen toplum için bilgi ağlarından yararlanma,

olarak tespit edilmiştir (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2014:9).

3.7. HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİ İLE MEVCUT DURUM

Bu bölümde Hayat Boyu Öğrenme kurumlarından halk eğitimi merkezleri ve olgunlaşma enstitülerinin mevcut durumları, personel durumu, teşkilatlanması, halk eğitimi merkezleri programları (hayat boyu öğrenme programları) ele alınmıştır.

3.7.1. Hayat Boyu Öğrenme Kurumlarının Mevcut Durumları

Bu bölümde hayat boyu öğrenme kurumları ele alınmıştır. Hayat boyu öğrenme kurumları; olgunlaşma enstitüleri, halk eğitimi merkezleri, açık öğretim okullarıdır.

3.7.1.1. Halk Eğitimi Merkezleri Mevcut Durumu

Yaygın eğitim kurumlarının açılması hizmet vermesi ile ilgili temel mevzuat 10.09.2018 tarih ve 30581 sayılı Resmî Gazete’de en son değişiklik yapılan Millî Eğitim Bakanlığı kurum açma ve kapatma ve ad verme yönetmeliğidir. Bu yönetmeliğin temel dayanağı; “5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 58’inci maddesi, 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”dir (Madde-1).

Halk eğitimi merkezleri bu yönetmeliğin madde-9'a göre açılmaktadır. Bu maddenin "1-Halk eğitimi merkezi açılabilmesi için; a) Açılacak yerin il ve ilçe merkezlerinde olması, b) Ulaşım imkânları yönünden uygun mahallerde açılması, c) Geçici binalarda açılacak merkezlerde 2 atölye, en az 6 derslik, kamu internet erişim merkezi ve okuma salonu bulunması" gerekir (madde-9). Halk eğitimi merkezlerinin açılması için öncelikle il ve ilçe merkezinde olması, ulaşılabilir mahallerde olması 2 atölye ve 6 dersliği ile internet erişim merkezi ile birlikte okuma salonunun bulunması gereklidir. Türkiye’de il, ilçe ve halk eğitimi merkezi sayıları tablo-3.1’de verilmiştir.

Tablo 3. 1. Türkiye’de İl, İlçe ve Halk Eğitimi Merkezi Sayıları

Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	HEM Sayısı	Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	HEM Sayısı	Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	HEM Sayısı
1	Adana	15	20	28	Giresun	16	16	55	Samsun	17	17
2	Adıyaman	9	9	29	Gümüşhane	6	6	56	Siirt	7	7
3	Afyon	18	18	30	Hakkâri	5	5	57	Sinop	9	9
4	Ağrı	8	8	31	Hatay	15	15	58	Sivas	17	17
5	Amasya	7	7	32	İsparta	13	13	59	Tekirdağ	11	11
6	Ankara	25	32	33	Mersin	13	14	60	Tokat	12	12
7	Antalya	19	20	34	İstanbul	39	45	61	Trabzon	18	18
8	Artvin	9	9	35	İzmir	30	31	62	Tunceli	8	8
9	Aydın	17	17	36	Kars	8	8	63	Şanlıurfa	13	13
10	Balıkesir	20	20	37	Kastamonu	20	21	64	Uşak	6	6
11	Bilecik	8	8	38	Kayseri	16	16	65	Van	13	13
12	Bingöl	8	8	39	Kırklareli	8	8	66	Yozgat	14	14
13	Bitlis	7	7	40	Kırşehir	7	7	67	Zonguldak	8	8
14	Bolu	9	9	41	Kocaeli	12	12	68	Aksaray	8	8
15	Burdur	11	11	42	Konya	31	31	69	Bayburt	3	3
16	Bursa	17	17	43	Kütahya	13	13	70	Karaman	6	6
17	Çanakkale	12	12	44	Malatya	13	13	71	Kırıkkale	9	9
18	Çankırı	12	12	45	Manisa	17	17	72	Batman	6	6
19	Çorum	14	14	46	Kahramanmaraş	11	12	73	Şırnak	7	7
20	Denizli	19	19	47	Mardin	10	10	74	Bartın	4	4
21	Diyarbakır	17	17	48	Muğla	13	13	75	Ardahan	6	6
22	Edirne	9	9	49	Muş	6	6	76	Iğdır	4	4
23	Elazığ	11	11	50	Nevşehir	8	8	77	Yalova	6	6
24	Erzincan	9	9	51	Niğde	6	6	78	Karabük	6	6
25	Erzurum	20	20	52	Ordu	19	19	79	Kilis	4	5
26	Eskişehir	14	14	53	Rize	12	12	80	Osmaniye	7	7
27	Gaziantep	9	11	54	Sakarya	16	17	81	Düzce	8	8
TOPLAM		İl Sayısı: 81		İlçe Sayısı: 973		HEM Sayısı:1000					

Kaynak: (MEB, <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> E.T.05.05.2023) Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Tablo 3. 2. İlçe Sayısından Fazla Halk Eğitimi Merkezleri olan İller

Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	HEM Sayısı
1	Adana	15	20
2	Ankara	25	32
3	Antalya	19	20
4	Gaziantep	9	11
5	İstanbul	39	45
6	İzmir	30	31
7	Kastamonu	20	21
8	Kahramanmaraş	11	12
9	Sakarya	16	17
10	Kilis	4	5
TOPLAM	İl Sayısı:10	İlçe Sayısı: 188	HEM Sayısı: 214

Kaynak: (MEB, <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> E.T.05.05.2023) Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Türkiye’de 81 il ve 973 ilçe bulunmaktadır. Türkiye’de halk eğitimi merkezi sayısı 2023 yılı itibarıyla 1000 (bin) olarak tespit edilmiştir (Mebbis kurum listesi). Türkiye’de ilçe sayısından fazla halk eğitimi merkezi bulunan iller tablo-3.2’de verilmiştir. Bu çalışmanın alan araştırılması yapılan illerindeki halk eğitimi merkezi sayıları tablo-3.3’te verilmiştir.

Tablo 3. 3. Alan Araştırması Yapılan İllerindeki Halk Eğitimi Merkezleri

Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	HEM Sayısı
1	Antalya	19	20
2	Hatay	15	15
3	Muğla	13	13
4	Van	13	13
TOPLAM	İl Sayısı:4	İlçe Sayısı: 60	HEM Sayısı: 61

Kaynak: (MEB, <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> E.T.05.05.2023) Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Tablo-3.3’te alan araştırması yapılan il sayısı dördtür, bu illerde toplam 60 ilçe bulunmaktadır. Bu şehirlerde toplam halk eğitimi merkezi sayısı ise 61’dir. İlçe sayısından fazla halk eğitimi merkezi bulan ilimiz Antalya’dır. Antalya Merkez Kepez ilçesinde 2 adet halk eğitimi merkezi mevcuttur.

3.7.1.2. Olgunlaşma Enstitüleri Mevcut Durumu

Türkiye’de olgunlaşma enstitülerinin kurulmasına ait mevzuat Millî Eğitim Bakanlığı kurum açma ve kapatma ve ad verme yönetmeliğidir (10.09.2018 tarih ve 30581 sayılı Resmî Gazete). Bu yönetmeliğin madde-9’un 2. Fıkrasına göre;

- Açılacak yerin il merkezi ya da büyükşehir statüsündeki illerin en az 100.000 nüfuslu ilçelerinden birinde olması,
- Enstitü binasının yörenin mimari yapısı ve kültürel özelliklerini yansıtacak nitelikte olması,
- En az 12 derslik, öğrenci ve kursiyerlerin çalışma yapabileceği en az 2 üretim ve sanat atölyesi ile her türlü sergi ve gösterilerin yapılabileceği 1 salonun bulunması, gerekli olduğu belirtilmiştir (madde-9).

Hayat boyu öğrenme kurumlar yönetmeliğinde olgunlaşma enstitüleri şöyle tanımlanmıştır: Kültürel değerleri ve geleneksel sanatları araştıran, özelliklerini bozmadan geliştiren, arşivleyen, gelecek kuşaklara aktaran, ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtımını sağlayan, bünyesinde araştırma, tasarım, tanıtım ve pazarlama birimleri bulunabilen, sanatsal ağırlıklı eğitim ve üretim çalışmalarını birlikte sürdüren, kurs programları ve her türlü yatay ve dikey geçişlere elverişli denklik programları uygulayarak belge almayı sağlayan eğitim kurumları olarak tanımlanmıştır (HBÖKY, 2018: madde-3). Türkiye’de olgunlaşma enstitüleri ile mevcut durum tablo-3.4’te verilmiştir.

Tablo 3. 4. Türkiye’de Olgunlaşma Enstitülerinin Mevcut Durumu

Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	Olgun. Ens. Sayısı	Sıra No	İl Adı	İlçe Sayısı	Olgun. Ens. Sayısı
1	Adana	15	1	15	Kastamonu	20	1
2	Ankara	25	1	16	Kırklareli	8	1
3	Antalya	19	1	17	Konya	31	1
4	Balıkesir	20	1	18	Kütahya	13	1
5	Bursa	17	1	19	Mardin	10	1
6	Diyarbakır	17	1	20	Mersin	13	1
7	Edirne	9	1	21	Muğla	13	1
8	Erzurum	20	1	22	Samsun	17	1
9	Eskişehir	14	1	23	Sivas	17	1
10	Gaziantep	9	1	24	Siirt	7	1
11	İstanbul	39	2	25	Tokat	12	1
12	İzmir	30	1	26	Trabzon	18	1
13	Kahramanmaraş	11	1	27	Van	13	1
14	Kayseri	16	1	28	Zonguldak	8	1
Toplam	İl Sayısı: 28		İlçe Sayısı: 461		Olgun. Ens. Sayısı:29		

Kaynak: (MEB, <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> E.T.05.05.2023) Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

3.7.2. Halk Eğitimi Merkezleri Personel Durumu

Halk eğitimi merkezleri yaygın eğitim kurumlarıdır. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne ait 2021 yılına ait hizmet sınıflarına göre personel durumu tablo-3.5’te verilmiştir.

Tablo 3. 5. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Personel Durumu

Hizmet Birimi	Diğer Sınıflar	Eğitim Öğretim Hizmetleri Sınıfı	Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	Sağlık Hizmetleri Sınıfı	Teknik Hizmetler Sınıfı	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	Genel Toplam
Hayat Boyu Öğrenme Gn. Md.	79	9.230	933	0	80	851	11.173

Kaynak: (MEB, Faaliyet Raporu 2021: 16) E.T.05.05.2023 Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Hayat boyu öğrenme kurumlarının (yaygın eğitim kurumları) norm kadro belirlenmesi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Yönetmeliğin adı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumları yönetici ve öğretmenlerinin norm kadrolarına ilişkin yönetmeliktir. Bu yönetmeliğin 23. maddesinin 2. fıkrası şöyledir;

- Açık Öğretim Ortaokulu, Açık Öğretim Lisesi, Meslekî Açık Öğretim Lisesi, Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu, Açık Öğretim İmam-Hatip Lisesi, akşam sanat okulları, hizmet içi eğitim enstitüleri, halk eğitimi merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, öğretmenleri ve akşam sanat okulları, bilim ve sanat merkezleri, ölçme değerlendirme merkezleri ile benzeri kurumların yönetici ve öğretmenlerinin norm kadroları, Cumhurbaşkanlığının uygun görüşleri de alınarak Bakanlıkça belirlenir. Bu kurumların norm kadro sayılarının değişikliğinde de aynı yöntem izlenir ve alan değişikliğine bağlı düzenleme Bakanlıkça yapılır.

Bu bağlamda halk eğitimi merkezlerinin norm kadroları bakanlıkça belirlendiği belirtilmiştir (Madde-23). Halk eğitim merkezlerinde norm kadrolu personellerin haricinde programların uygulanması için, kurslarda derslerin verilmesi için görevlendirilecek kadrolu usta öğretici bulunmaması durumunda, ders ücreti karşılığı görevlendirilecek ücretli usta öğreticilerin belirlenmesi için hayat boyu öğrenme kurumları yönetmeliğinin 26. maddesinde belirlenmiştir. 26. madde 1. fıkrasında “Kurs açılacak alanda, kurumda ve kurumun bulunduğu eğitim bölgesinde

yeterli sayıda öğretmen ve kadrolu usta öğretici bulunmaması durumunda ihtiyaç, ders ücreti karşılığı görev yapacak istekliler arasından karşılanır.” şeklinde ifade edilmiştir. Ders ücreti karşılığı görevlendirileceklerin sıralaması 26. Madde 8. fıkrası b’de belirlenen ek-2’de puan üstünlüğü ve önceliğine göre belirlenir.

3.7.3. Halk Eğitimi Merkezi (Hayat Boyu Öğrenme) Programları

Halk eğitimi merkezleri kurslarında uygulanan öğretim programlarının amaçları Hayat Boyu Öğrenme Kurumlar Yönetmeliği madde-49’da şöyledir;

- Kurumlarca; yaş, eğitim düzeyi ve cinsiyet farkı gözetmeksizin kursiyerlerin ilgi, istek, yetenek ve beklentileri doğrultusunda bilgi, beceri ve davranışlarını geliştirmek.
- Hayat boyu öğrenme faaliyetleri doğrultusunda kişisel gelişim taleplerinin karşılanması yanı sıra değişen ve gelişen ekonomiye iş gücü duyarlılığının artırılması için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde kursiyerleri, ilgi, istek ve yeteneklerine uygun olarak üretken, bilinçli, yenilikleri ve gelişmeleri izleyen ve kendini buna göre sürekli geliştiren, iyi insan, iyi vatandaş olarak yetiştirmek, istihdam için gerekli ve ihtiyaç duydukları yeterlikleri kazanmalarına uygun eğitimleri sağlamak; araştıran, geliştiren, değerlendiren, tasarlayan, girişimci bireyler olarak yetiştirmek.

Halk eğitimi merkezi öğretim programlarının içeriği şöyledir;

- Öğretim programları, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gerektiğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanarak bir bütünlük içinde düzenlenir.

Halk eğitimi merkezi öğretim programın hazırlanması ve uygulanması şöyledir;

- Öğretim programları, Genel Müdürlükçe hazırlanır veya hazırlatılır, Bakanlık onayından sonra uygulamaya konulur.
- Kurumlarda, hayat boyu öğrenmeyi geliştirmek amacıyla yurt içi ve yurt dışı projeler çerçevesinde hazırlanan özel programlar uygulanabilir. Bu programların uygulaması ile ilgili esaslar projelerde

yer alır. Proje süresi sona eren programların devamına, yaygınlaştırılmasına veya sona erdirilmesine Bakanlıkça karar verilir.

- Hayat boyu öğrenme kurumlarında mesleki öğretim programları, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulanan öğretim programlarıyla bütünlük oluşturacak, programlar arasında yatay ve dikey geçişlere imkân sağlayacak şekilde, Ulusal Meslek Standartları doğrultusunda modüler yapıda hazırlanır.
- Kurumlarda kurs bitirme belgesine götüren programlar uygulanır.
- Hayat boyu öğrenme kurumlarında düzenlenen kurslarda çalışma süresinin günlük en fazla sekiz ders saati olarak düzenlenmesi esastır.
- Kurs programlarında yer alan mesleki uygulamaların işletmelerde yapılması esastır. Mesleki uygulamaların işletmelerde yapılamaması durumunda uygulamalar, kurumda ya da diğer okul ve resmî kurumların iş birliği ile yapılır.

Halk eğitimi merkezi öğretim programların süresi ve izlenmesi şöyledir; Eğitim programlarında; program içeriği, seviyesi ve eğitim süresi saat olarak belirtilir. Programların süresi; içeriğinde yer alan bilgi, beceri ve kazanıma göre belirlenir. Yaygın eğitimde uygulanan programların izlenmesi, geliştirilmesi ya da devam ettirilmesi çalışmaları; sektörün, öğretmen ve kursiyerlerin beklentilerini karşılama düzeylerini belirlemek için yapılır. Programların değerlendirilerek geliştirilmesi genel müdürlükçe yapılır veya yaptırılır.

Halk Eğitimi merkezi öğretim programların seviyesi şöyledir; Mesleki ve teknik eğitim kurs programlarında örgün ve yaygın eğitimdeki referans seviyeleri birbiriyle ilişkilendirilir. Genel kurslar ile beceri geliştirme kurslarında seviyelendirme aranmaz. Halk eğitimi merkezi öğretim programlarda yatay ve dikey geçişler şöyledir; program bütünlüğü ve devamlılığı içinde sertifika, belge ve diplomaya götüren programlarda yatay ve dikey geçişlere imkân sağlanır (madde-49).

Halk eğitimi merkezlerinde uygulanan kurs programlarının türleri iki çeşittir. Bunlar genel kurslar, mesleki ve teknik kurslardır (madde-54). Halk eğitimi merkezlerinde uygulanan kurs programları 2023 yılı itibariyle 75 alan, mesleki kurs sayısı 2578, genel kurs sayısı, 1104, toplam kurs sayısı 3682'dir (e-yaygın FOET).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ÇALIŞMASI: ANTALYA, MUĞLA, VAN VE HATAY ÖRNEKLERİ VE UYGULAMA

Çalışmamıza seçilen Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinin yedi bölgede benzer ve farklı özellikleri bulunmaktadır. Aşağıda bu illerin genel demografik özellikleri verilmiştir. Ülkemizin batısında ve Akdeniz Bölgesinde yer alan Antalya bir turizm merkezidir ve gelişmişlik sırasında yedinci sırada yer almaktadır. Muğla kenti ülkemizin batısında ve Ege Bölgesinde yer almaktadır. Van ülkemizin Doğu Anadolu Bölgesinde bulunur ve Orta Asya'ya açılan kapısı durumundadır. Hatay ülkemizin güneyinde yer alır. Orta Doğuya açılan kapısı olmakla birlikte geçiş yolları üzerinde olan bir kentimizdir. Araştırmamız için seçilen Antalya, Muğla, Van ve Hatay ile ilgili demografik bilgiler çalışmaya zemin oluşturması için aşağıda sunulmuştur.

Antalya: Akdeniz Bölgesinin batısında yer alan Antalya ilinin komşu illeri, Muğla, Burdur, Isparta, Konya, Karaman ve Mersin'dir. Antalya ilinin 19 (on dokuz) ilçesi bulunmaktadır. Tarihi açıdan bakıldığında kente, sırası ile Likya, Lidya, Pamfilya, Bergama, Roma, Bizans, Selçuklu ile Osmanlıların hâkim olduğu görülmektedir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antalya>). 2019 yılı itibari ile 2.511.700 olan nüfusunun 1.265.171'i erkek, 1.246.529'u kadındır. 2019 yılı itibarıyla göre km²'ye 120 kişi düştüğü görülmektedir. Aynı yıl nüfus artış ortalaması 3,52 olarak hesaplanmıştır. Nüfus büyüklüğünde Türkiye'nin 5. sırasında yerini almıştır (<https://www.tuik.gov.tr/>). Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumunun (URAK) 2018 yılında yayınladığı raporda, 85 değişkene göre oluşturulan iller arası rekabetçilik endeksi (genel endeks) sıralamasında 2012-2018 yıllarında Türkiye'nin 7. Sırasında yer almıştır. Aynı raporda beşeri sermaye endeksinde ise 2016-2017 yılında 40,09

beşeri sermaye alt endeksi ile Türkiye sıralamasında 8. durumda olduğu görülmektedir (<https://www.urak.org/yayinlar>). Antalya kentinin Süper Lig’de iki temsilcisi bulunmaktadır. Bunlar Antalya Spor Kulübü ile Aytemiz Alanya Spor kulüpleridir (<https://www.tff.org/>). Antalya ilinde 20 adet halk eğitimi merkezi müdürlüğü ve 1 adet olgunlaşma enstitüsü müdürlüğü bulunmaktadır (<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>). Antalya’nın 2019 yılı itibari ile nüfusunun 0-24 yaş arası oranı % 28,09, 25-64 yaş arası %63,42 ve 65 yaş üstü oran ise %8,49’dur (<https://www.tuik.gov.tr/>). Antalya’daki halk eğitimi merkezleri ve olgunlaşma enstitüsünde 2019 yılında 305.058 kursiyer kurs görmüş ve bu sayı nüfusunun %12’sini oluşturmaktadır. 2019 Yılı itibari ile hayat boyu öğrenme kursları Türkiye ortalaması %10’ur. Antalya, Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır

Muğla: Muğla ili Türkiye’nin batısında Ege Bölgesinde yer almaktadır. Komşu illeri; Aydın, Denizli, Budur ve Antalya’dır. Tarihi antik dönemlere rastlayan Muğla ilinin kuruluşu Selevkoslara kadar uzanmaktadır. Kente hâkim olan uygarlıklara bakıldığında, Mısır, Asur, Med, Pers, Makedon, Firigya, Lidya, Likya, Bergama, Roma, Bizans ve Osmanlı yer almaktadır. Muğla İlinin Menteşe merkez olmak üzere 13 ilçesi bulunmaktadır. Muğla kentimizin Süper lig ve 1. Ligde kulübü yoktur. Ancak 2. Ligde kulübü bulunmaktadır. Kentin iki havaalanı, bir devlet üniversitesi bulunmaktadır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Muğla>). Hayırseverliğin güzel bir örneğini sunan iş adamı Sıtkı Davut Koçman üniversiteye yaptığı destekler ile şehrin üniversite ile gelişmesine katkı sağlamıştır. Üniversitenin adı 2012 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi olarak değiştirilmiştir (<https://www.mu.edu.tr/tr/genel-bilgiler/bilgiler/tarihce>). Muğla İlinin 2019 yılı itibari ile nüfusu 983.142’dir. Bu nüfusun 500.602’si erkek, 482.540’ı kadındır. Muğla ilinde km²’ye ortalama 78 kişi düşmektedir. Nüfus artış hızı 2019 itibarıyla 1,62 olmuştur. Muğla nüfusunun %24,51’i 0-24 yaş gurubunda, %63,09’u 25-65 yaş aralığın da ve %12,41’i 65 yaş üstündedir (<https://www.tuik.gov.tr/>). Muğla Kentinde 13 halk eğitimi merkezi müdürlüğü vardır (<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>). Bu kurs merkezlerindeki kurslara 2019 yılında 143.263 kursiyer katılmıştır. Bu kursiyerlerin sayısının, kent nüfusuna oranı %15’dir. Bu oran Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir (<http://hbogm.meb.gov.tr>). Bu oran beşeri sermayesi yüksek olan kente daha da avantaj sağlamıştır. Muğla 2018 yılı URAK raporunun iller arası rekabet genel

endeksine göre 24. sıradadır. Aynı raporun beşeri sermaye alt endeksine göre Muğla ili 43,41 sayısal değer ile Türkiye’de 7. sırasında yer almıştır (<https://www.urak.org/yayinlar>).

Van: Doğu Anadolu Bölgemizde bulan Van kentimiz, ülkemizin Asya’ya açılan kapısıdır. Komşu illeri Ağrı, Bitlis, Siirt, Şırnak ve Hakkâri’dir. Van ilimizin 13 ilçesi bulunmaktadır. Kente ait bir havaalanı mevcuttur (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Van>). 2019 yılı sonu itibari ile kentin nüfusu,1.136.757’dir. Bu nüfusun 578.044’ü erkek, 558.713’ü kadındır. Nüfus artış hızı %1,15’dir. Van ilinde km²’ye 53 kişi düşmektedir. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı şöyledir: %43,21’i 0-24 yaş aralığında, %52,80’i 25-64 yaş aralığında ve %3,99’u 65 yaş üzerindedir (<https://www.tuik.gov.tr/>). Kente, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi isminde bir yükseköğretim kurumu bulunmaktadır (<https://yok.gov.tr/>). Van kentinde 13 halk eğitimi merkezi müdürlüğü bulunmaktadır (<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>). Bu halk eğitimi merkezlerinde 2019 itibariyle açılan kurslara 129.330 kişi katılmıştır. Kursiyerlerin nüfusa oranına bakıldığında %11 olduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye ortalamasının üzerindedir (<http://hbogm.meb.gov.tr>). 2018 yılı URAK raporunun göre iller arası rekabet genel endeksine göre Van 74. sıradadır. Aynı raporun, beşeri sermaye alt endeksine göre Van kenti, 21,36 skoru ile 76. sırada yer almaktadır (<https://www.urak.org/yayinlar>).

Hatay: Akdeniz Bölgesi’nin doğusunda bulunan Hatay Kenti, Türkiye’nin güneyinde yer alır. Komşu illeri, Adana, Osmaniye, Gaziantep’tir. Hatay Türkiye’nin Orta Doğu ülkelerine açılan kapısıdır. Hatay ilinin 15 ilçesi bulunmaktadır. Şehre çok uzun süre ismini veren Antakya, büyükşehir olduktan sonra Hatay’ın merkez ilçesi olarak yerini almıştır. Kentin tarihinin çok eski dönemlere kadar uzandığı görülmektedir. Şehir Selevkos Kralı 1. Nikator tarafından kurulmuştur. Şehirde çok çeşitli medeniyetler hâkimiyet sürmüştür (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay>). Şehir Romalılar döneminde “Doğunun Kraliçesi” olarak unvan almıştır (Demir, 1996: 36). Şehrin diğer bir önemli özelliği ise semavi dinlerin buradan dünyanın diğer yerlerine yayıldığına inanılmasıdır. Kentin hoşgörü şehri olarak anılmasının altında yatan sebep, farklı etnisite, farklı mezhepsel inanışların bir arada yaşamasıdır. Hatay İlinin 2019 yılı itibari ile nüfusu 1.628.894’tür. Bu nüfusun 817.998’si erkek, 810.896’sı kadındır. Hatay ilinde km²’ye ortalama 278 kişi düşmektedir. Nüfus artış hızı 2019 itibariyle

1,18 olmuştur. Kentin nüfusunun %34,18'i 0-24 yaş bölümünde, %58,43'ü 25-64 yaş bölümünde ve %7,41'i 65 yaş üstündedir (<https://www.tuik.gov.tr/>). Kente ait bir havaalanı vardır. Kentin iki devlet üniversitesi vardır. Bunlar Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi ve İskenderun Teknik Üniversitesi'dir (<https://www.yok.gov.tr/>). Hatay 2018 yılı URAK raporunun iller arası rekabet genel endeksine göre 46. sıradadır. Aynı raporun beşeri sermaye alt endeksine göre Hatay ili 25,39 skoru ile Türkiye'de 66. sırasında yer almıştır (<https://www.urak.org/yayinlar>). Hatay İlinde 15 adet halk eğitimi merkezi müdürlüğü bulunmaktadır (<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>). Bu halk eğitimi merkezlerinde 2019 yılında açılan kurslara katılan kursiyer sayısı 115.381 kişi ile nüfusunun %7'sine karşılık gelmektedir. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır (<http://hbogm.meb.gov.tr>).

Çalışmanın bu bölümünde araştırma yapılan Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde nicel ve nitel uygulama ile ilgili bulgular ele alınmıştır.

4.1. KURSIYERLERE NİCEL UYGULAMA VE BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde NİCEL UYGULAMA başlığı altında Araştırma Metodolojisi, Araştırmanın Evreni ve Örneklemi, Verilerin Toplanması, Kursiyer Ölçeği, Araştırma Hipotezleri, Verilerin Analizi ve Değerlendirmesi, Kursiyer Ölçeği Güvenilirlik ve Normallik Testleri alt başlıkları şeklinde ele alınmıştır.

4.1.1. Araştırma Metodolojisi

Bu araştırma Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde ki tüm halk eğitimi merkezlerinde bulunan kursiyer üzerinde uygulanmış olup kursiyerlerin halk eğitimi merkezi programları (hayat boyu öğrenme programları), beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele alt boyutları aralarındaki ilişkilerin tespitini içermektedir.

4.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde bulunan tüm Halk Eğitimi Merkezlerinde eğitim gören kursiyerlerdir. Bu merkezlere kursiyer olarak kayıtlı olan 3200 kişi çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise kolayda örnekleme yöntemi ile yukarıda sayılan illerden toplamda 2988 kursiyer oluşturmaktadır. Bu çalışmada

örneklemin ana kütleye oranı %93,38'dir. Bu değerler istatistiksel analiz yapmak için yeterlidir. Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde 60 ilçe ve 61 Halk Eğitimi Merkezi bulunmaktadır. Bu Halk Eğitimi Merkezlerinde kayıtlı olan 2988 kursiyere nicel anket uygulanmıştır.

4.1.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için birincil kaynaktan veri toplamada sık kullanılan anket yöntemi kullanılmıştır. İki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümü demografik bilgilere ilişkin sorulardan, ikinci bölümü kursiyerlerin ve yöneticilerin Halk Eğitimi Merkezi Programları, beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele ilişkilerinin tespit edilmesi amacıyla geliştirilen ankettir. Toplanan veriler SPSS 26 (Statistical Package for the Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) istatistik programı ile analiz edilmiştir.

4.1.4. Kursiyer Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği

Çalışmanın nicel ölçek sorularının hazırlanmasında uzman görüşü alınarak kamu yönetimi, eğitim, hayat boyu öğrenme anlayışı, beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadele politikalarının 11. Kalkınma planından ve 2014-2018 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinin 6 temel hedeflerinden faydalanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca Bahat tarafından 2013 yılında kullanılan ölçek sorularından kısmen yararlanılmıştır.

Kursiyer ölçek soruları 5'li likert olup 22 sorudan oluşturulmuştur. Bu sorular içinde olumsuz soru olmayıp kesinlikle katılmıyorum cevabı 1 puan olup kesinlikle katılıyorum cevabı 5 puan olarak tasarlanmıştır. Ölçek soruları için 4 farklı ilde pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulamada 172 kursiyere ulaşılmıştır. Bir analiz yapılmış güvenirlik testine sokulmuştur. Sonuç crobach alpha katsayısı 0,9 civarında çıkarak iyi bir sonuç alınmıştır. Anket soruları titizlikle incelenmiş birçok alt boyut bulunmuş güvenirlik katsayısı 0,8 ve altı olanlar elenmiştir. 4 alt boyuta indirgenmiştir. Bu alt boyutlar Halk Eğitimi Merkezi programlarının bireye katkısı, beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele ile işsizlikle mücadele faktörlerini oluşturmaktadır. Tablo-4. 1'de verilen ölçeğe ait alt boyutlar ve etki eden faktörlerin tezin ek bölümünde bulunan Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği

sorularında mevcut olan soru numaraları verilmiştir. Ayrıca tabloda alt boyutlara etki eden madde sayıları da verilmiştir.

Tablo 4. 1. Ölçeğin Alt Boyutları ve Alt Boyut Maddeleri

Alt Boyut Numaraları	Alt Boyutlar	Alt Boyutlara Etki Eden Madde Sayısı	Alt Boyutlara Ait Anket Soru Numaraları
1.Altboyut	Halk Eğitimi Merkezleri Programları	11 Madde	2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19
2.Altboyut	Beşeri Sermaye	6 Madde	3, 4, 5, 6, 20, 21, 22
3.Altboyut	Yoksullukla Mücadele	8 Madde	1, 7, 8, 9, 13, 14, 16, 22,
4. Alt Boyut	İşsizlikle Mücadele	6 Madde	1,3,4,7,11,14

4.1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma kapsamında ana problem Halk Eğitimi Merkezi programlarının (hayat boyu öğrenme programlarının) beşeri sermaye ve yoksullukla mücadeleyi etkileyip etkilemediğidir. Ayrıca bu kavramlar arasında ilişkinin varlığının söz konusu olup olmadığına ilişkin cevaplar aranmıştır.

H1: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H2: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H3: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H4: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Yaşadığı Şehre Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H5: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H6: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H7: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H8: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Yaşadığı Şehre Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H9: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H10: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H11: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H12: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Yaşadığı Şehre Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H13: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H14: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H15: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H16: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Yaşadığı Şehre Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H17: Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Arasında Anlamalı Bir İlişki Vardır.

4.1.6. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde anket verilerinin analizi ve değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.7. Kursiyer Ölçeği İçin Güvenilirlik Testi

Verilerin analiz edilmesi aşamasında ilk aşama geçerlik ve güvenilirlik testlerinin yapılmasıdır. Klasik ölçüm kuramcılarının güvenilirliği; araştırmaya uygun

olarak yapılan test veya ölçek sonuçlarının kavramsal yapıyı kavrama ilişkin olguyu ne kadar doğru olarak ortaya çıkardığını, ölçüm sonuçları farklı olan araştırmalarda uygulandığında benzer sonucu vermesidir derken. Modern ölçüm kuramcıları ise güvenilirliği örneklemden bağımsız olarak maddeye verilen “yanıtın fonksiyonudur” dediği görülmektedir. Güvenirlilik testlerinde kullanılan alfa katsayı ise maddelerin birbiriyle tutarlı olup olmadığını ve maddelerin istenilen değişkeni ne kadar ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Çakmur, 2012: 340).

Geçerlik ve Güvenirlilik testi daha önceden yapılmış olan Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği bu araştırmanın örneklemini olan 2988 öğrenci katılımcı için uygun olup olmadığı SPSS 26 Programından yararlanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 4. 2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlilikleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Halk Eğitim Programları	11	0,905
Beşeri Sermaye	6	0,951
Yoksullukla Mücadele	8	0,902
İşsizlikle Mücadele	6	0,946

Tablo-4. 2’de araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlilikleri gösterilmiştir. Bir ölçeğin güvenirlilik ve geçerliliği ise o ölçeğin ölçmek istediği değişkeni ne derece ölçtüğüne ilişkindir olarak açıklanmaktadır. Tablo incelendiğinde yapılan analiz sonucunda güvenirlilik katsayısı (tüm alt boyutlar dâhil) değeri (>.60) bulunarak bilimsel bir araştırma için güvenilir düzeyde” olduğu görülmüştür (Kalaycı, 2008: 405).

4.1.8. Normallik Testi

Aşağıdaki tabloda tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında bu tür istatistikler çalışmanın derlenmesi düzenlenmesi amacıyla özet tablolar oluşturmak amacıyla ve bir sonraki aşamalarda kullanılacak testler için duru

bir bakış açısı sağlamaktadır. Örneğin, bu verilere bakarak verilerin normal dağılıp dağılmadığı hakkında bir fikre sahip olunmaktadır (Boyacıoğlu ve Güneri, 2006: 35).

Tablo 4. 3. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutları İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Halk Eğitimi Merkezi Programları	2988	3,8449	,788	-,500	-,334
Beşeri Sermaye	2988	4,264	,719	-1,239	1782
Yoksullukla Mücadele	2988	3,842	,750	-,549	-,073

Tablo-4.3’de çalışmada kullanılan ölçekler ve alt boyutları ile ilgili tanımlayıcı istatistiklerine yer verilmiştir. Ölçekteki alt boyutlardan Beşeri Sermayenin ortalaması (4,264) en yüksek iken, Yoksullukla Mücadele alt boyunun ortalaması (3,842) ise en düşüktür. George ve Mallery (2010) göre; “Çarpıklık ve basıklık değerleri +2,0 ile -2,0 arasında” ve Tabachnick ve Fidell (2013) göre; “+1,5 ile -1,5 arasında olursa ölçeğin normal dağıldığını ve parametrik testlerin daha geçerli ve güvenilir sonuçlar vereceğini belirtmişlerdir”. Araştırmada kullanılan ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri +2,0 ile -2,0 veya +1,5 ile -1,5 arasında olduğu için grupların normal dağıldığı görülmüştür. Bu bağlamda parametrik testler olan Independent Sample T, One Way Anova ve Tukey testleri ile korelasyon ve regresyon testleri uygulanmıştır.

4.2. KURSIYERLERE UYGULANAN NİCEL ANKET FORMU BULGULARI

Bu bölümde kursiyerlere uygulan nicel anket bulgu ve demografik özellikleri ele alınmıştır.

4.2.1. Kursiyer Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Tablo-4.4’te uygulamayla ilişkilendirilmiş katılımcılara ait bazı değişkenlerin tekrarlanma ve dağılım yüzdeleri verilmiştir. Tablo-4.4 incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %47,8’inin 25-45 yaş aralığında olduğu, cinsiyet oranlarının kadınlarda %85,3 erkeklerde %14,7 olduğu görülürken Mezuniyet durumlarının %65 ve üzerinin lise ve üstü öğrenim düzeyinde olduğu görülmektedir. Kursun yapıldığı şehir bazında

bakıldığında ise %38 ile Antalya şehri birinci sırayı alırken %12 ile Van Şehri 4.sırayı aldığı görülmektedir.

Tablo 4. 4. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	439	14,7
	Kadın	2549	85,3
Yaş	18-24	414	13,9
	25-45	1430	47,8
	46-55	1144	38,3
Mezuniyet	Doktora	3	0,1
	İlkokul	410	13,7
	Lisans	642	21,5
	Lise	1100	36,8
	Okur-Yazar	42	1,4
	Ortaokul	317	10,6
	Ön lisans	405	13,5
	Yüksek Lisans	69	2,3
Şehir	Antalya	1137	38,0
	Hatay	934	31,2
	Muğla	551	18,4
	Van	366	12,2
	Total	2988	100,0

4.2.2. Kursiyerlere Ait Bulgular

One Way Anova testi 3 ya da daha fazla grup arasında bağımsız değişkenlerin kendi aralarında nasıl etkileşime girdiklerini ve bu etkileşimlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Türkçe’de kullanılan adı ise tek faktörlü varyans analizidir. Varyans analizlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir P değeri-bulunursa yani $P < 0,05$ ise farkın kaynağının belirlenmesi için Post-Hoc Testler adı verilen Çoklu Karşılaştırma Testleri kullanılır. Bu araştırmaya en uygun Post-Hoc test ise Tukey testi olduğu görülmüştür (Büyüköztürk, 2004: 48). Bu araştırmada yaş gruplarını çeşitli alt boyutlarda analiz etmek için kullanılmıştır. Tablo-4.5 incelendiğinde yapılan One Way Anova Testi analizinde tüm alt boyutlarında yaş değişkeni için $p > ,05$ olduğundan ortalamalar arasında anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 4. 5. Yaş Değişkeni Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin One Way Anova ve Tukey Testi Sonuçları ve Yorumları

Alt Boyutlar	Değişken	N	N	Ss	Post Hoc	F	P	Hipotezler	Farklılaşma
Halk Eğitimi Merkezi Programları	18-24	414	3,9258	0,76303		19,569	0,000	H1	Var
	25-45	1430	3,9125	0,77846					
	46-55	1144	3,7313	0,79616	Fark Var				
	Total	2988	3,8449	0,78804					
Beşeri Sermaye	18-24	414	4,229	0,71696		3,290	0,037	H5	Var
	25-45	1430	4,2992	0,71544					
	46-55	1144	4,2327	0,72296					
	Total	2988	4,264	0,71909					
Yoksullukla Mücadele	18-24	414	3,8261	0,73869		13,961	0,000	H9	Var
	25-45	1430	3,8935	0,7389					
	46-55	1144	3,737	0,75983	Fark Var				
	Total	2988	3,8242	0,75019					
İşsizlikle Mücadele	18-24	414	3,8744	0,76981		17,099	0,000	H13	Var
	25-45	1430	3,9763	0,80646					
	46-55	1144	3,7883	0,83535	Fark Var				
	Total	2988	3,8902	0,81711					

Buna göre “H₁, H₅, H₁₃, H₉ Hipotezleri Yaşa Göre Anlamlı Farklılaşma olduğunu söylemiştir. Yukarıda ismi geçen hipotezler kabul edilmiştir. Post Hoc Tukey testleri ise farklılaşmayı oluşturan grubun 46-55 yaş grubuna verilen cevaplar olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 6. Cinsiyet Değişkeni Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin Independent Sample T Testi Sonuçları ve Yorumu

Alt Boyutlar	Değişken	N	Xx	S.s	t	P	Hipotezler	Farklılaşma
HEP	Kadın	2549	3,8189	0,78043	-4,361	0,003	H2	Yok
	Erkek	439	3,996	0,81549				
BSER	Kadın	2549	4,2573	0,7168	-1,23	0,219	H6	Var
	Erkek	439	4,303	0,73187				
YOKS	Kadın	2549	3,8067	0,73508	-3,086	0,002	H10	Yok
	Erkek	439	3,9261	0,8261				
İşsiz	Kadın	2549	3,8834	0,80819	-1,098	0,272	H14	Var
	Erkek	439	3,9298	0,86701				

Tablo-4.6’da verilen T-testi sonuçlarına bakıldığında alt boyutların ($p>.05$) olduğu durumlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu durumda H2, H10 hipotezi reddedilmiştir. H6, H14 hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo-4.7 incelendiğinde yapılan One Way Anova Testi analizinde tüm alt boyutlarında yaş değişkeni için $p>.05$ olduğundan ortalamalar arasında anlamlı farklılık yoktur. Buna göre “H3, H7, H11, H15 Hipotezleri Eğitim Duruma Göre anlamlı farklılaşma olmadığını söylemektedir. Yukarıda ismi geçen hipotezler kabul edilmiştir. Post Hoc Tukey testleri ise farklılaşmayı oluşturan grubun ilköğretim mezunları (okur-yazar, ilkokul, ortaokul) olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 7. Mezuniyet Durumu Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin One Way Anova ve Tukey Testi Sonuçları ve Yorumları

Alt Boyutlar	Değişken	N	Xx	S.s	t	P	Hipotezler	Farklılaşma
HEP	Okur-Yazar	42	4,4118	0,76366	12,97	0	H3	Var
	İlkokul	410	4,0646	0,82644				
	Ortaokul	317	3,951	0,78676				
	Lise	1100	3,8321	0,78986				
	Ön lisans	405	3,7609	0,73946				
	Lisans	642	3,6949	0,74928				
	Yüksek lisans	69	3,8184	0,71268				
	Doktora	3	3,451	0,37358				
	Total	2988	3,8449	0,78804				
BSER	Okur-Yazar	42	4,5762	0,75087	5,698	0	H7	Var
	İlkokul	410	4,3641	0,80238				
	Ortaokul	317	4,2934	0,79028				
	Lise	1100	4,2922	0,70318				
	Ön lisans	405	4,2415	0,65549				
	Lisans	642	4,1346	0,684				
	Yüksek lisans	69	4,229	0,58564				
	Doktora	3	4,3	0,26458				
	Total	2988	4,264	0,71909				
YOKS	Okur-Yazar	42	4,432	0,81532	16,778	0	H11	Var
	İlkokul	410	4,0598	0,81751				
	Ortaokul	317	3,9707	0,7572				
	Lise	1100	3,7949	0,74162				
	Ön lisans	405	3,7323	0,69337				
	Lisans	642	3,6772	0,69065				
	Yüksek lisans	69	3,7692	0,67398				
	Doktora	3	3,5476	0,32209				
	Total	2988	3,8242	0,75019				
İşsiz	Okur-Yazar	42	4,5278	0,79285	19,538	0	H15	Var
	İlkokul	410	4,1724	0,88167				
	Ortaokul	317	4,071	0,80137				
	Lise	1100	3,8555	0,82313				
	Ön lisans	405	3,7951	0,75715				
	Lisans	642	3,7074	0,74205				
	Yüksek lisans	69	3,8309	0,67367				
	Doktora	3	3,3889	0,25459				
	Total	2988	3,8902	0,81711				

Tablo 4. 8. Kursun Yapıldığı Şehir Açısından Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin One Way Anova ve Tukey Testi Sonuçları ve Yorumları

Alt Boyutlar	Değişken	N	Xx	S.s	t	P	Hipotezler	Farklılaşma
HEP	Hatay	934	3,9996	0,76284	41,422	0,00	H4	Var
	Van	366	4,059	0,83391				
	Antalya	1137	3,6727	0,75391				
	Muğla	551	3,796	0,78434				
	Total	2988	3,8449	0,78804				
BSER	Hatay	934	4,3181	0,73105	9,133	0,00	H8	Var
	Van	366	4,3792	0,74625				
	Antalya	1137	4,1893	0,69005				
	Muğla	551	4,2499	0,72322				
	Total	2988	4,264	0,71909				
YOKS	Hatay	934	3,9533	0,73743	49,477	0,00	H12	Var
	Van	366	4,1192	0,81122				
	Antalya	1137	3,6694	0,70707				
	Muğla	551	3,7289	0,72095				
	Total	2988	3,8242	0,75019				
İşsiz	Hatay	934	4,0521	0,80516	48,226	0,00	H16	Var
	Van	366	4,1671	0,85238				
	Antalya	1137	3,7172	0,77697				
	Muğla	551	3,7889	0,79346				
	Total	2988	3,8902	0,81711				

Tablo-4.8 incelendiğinde yapılan One Way Anova Testi analizinde tüm alt boyutlarında Kursun Yapıldığı Şehir değişkeni için $p > ,05$ olduğundan ortalamalar arasında anlamlı farklılık yoktur.

Buna göre “H4, H8, H12, H16 Hipotezleri Şehir Duruma Göre anlamlı farklılaşma olmadığını söylemektedir. Yukarıda ismi geçen hipotezler kabul edilmiştir. Post Hoc testleri ise farklılaşmayı oluşturan şehirlerin genelde Van ve Hatay olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. 9. Kursiyer Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin Korelasyon Analizi

		HEP	BSER	YOKS	İşsiz
HEP	Pearson Correlation	1	,825**	,908**	,837**
BSER	Pearson Correlation	,825**	1	,828**	,817**
YOKS	Pearson Correlation	,908**	,828**	1	,899**
İşsiz	Pearson Correlation	,837**	,817**	,899**	1

Korelasyon analizi iki sayısal ölçüm arasında yani değişkenler arasındaki doğrusal bir ilişkinin var olup-olmadığını, varsa bu ilişkinin yönünün pozitif mi negatif mi olduğunu ve ilişkinin kuvvetinin büyüklüğünün hangi oranda olduğunu belirlemek için kullanılan yöntem olarak tanımlanmaktadır. Tabloda ** simgesi %99 güven düzeyinde anlamlı ilişki olduğunu gösterir. Korelasyon değerinin başında eksi işareti olmaması pozitif ilişki olduğu (doğrusal ilişki) anlamına gelir. Korelasyon katsayısı pozitif ise "değişkenlerden biri artarken diğeri de artmaktadır" yorumu yapılabilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 239).

Tablo-4.9’da kursiyer ölçeğinde kullanılan alt boyutlar arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizine yer verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Halk Eğitimi Merkezi Programları ile Beşeri Sermaye alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Halk Eğitimi Merkezi Programları ile Yoksullukla Mücadele alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönde çok iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Halk Eğitimi Merkezi Programları ile İşsizlikle Mücadele alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Bütün Alt Boyutlar arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre H17: Halk Eğitimi Merkezi Programları, Yoksullukla Mücadele, Beşeri Sermaye arasında anlamlı bir ilişki vardır Hipotezi Kabul Edilmiştir.

Tablo 4. 10. Kursiyer Ölçeği Katılımcı Cevapları Analizi

Kursiyer Ölçeği Katılımcı Cevapları Analizi					
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
	Valid				
S1	2988	3,01	1,606	1	5
S2	2988	3,62	1,517	1	5
S3	2988	4,26	1,079	1	5
S4	2988	4,1	1,124	2	5
S5	2988	3,76	1,265	1	5
S6	2988	3,87	1,244	1	5
S7	2988	3,91	1,246	1	5
S8	2988	3,81	1,279	1	5
S9	2988	3,33	1,405	1	5
S10	2988	4,38	0,951	2	5
S11	2988	4,18	1,037	1	5
S12	2988	4,23	1,031	1	5
S13	2988	4,2	1,079	1	5
S14	2988	3,87	1,25	1	5
S15	2988	3,81	1,204	1	5
S16	2988	4,03	1,175	2	5
S17	2988	3,98	1,185	2	5
S18	2988	3,99	1,115	1	5
S19	2988	3,73	1,291	2	5
S20	2988	4,44	0,901	2	5
S21	2988	4,55	0,836	2	5
S22	2988	4,64	0,786	3	5

4.3. YÖNETİCİLERE NİCEL UYGULAMA VE BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde nicel uygulama başlığı altında araştırma metodolojisi, araştırmanın evreni ve örnekleme, verilerin toplanması, yönetici ölçeği, araştırma hipotezleri, verilerin analizi ve değerlendirmesi, yönetici ölçeği güvenilirlik ve normallik testleri alt başlıkları şeklinde ele alınmıştır.

4.3.1. Araştırma Metodolojisi

Bu araştırma Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde ki tüm Halk Eğitimi Merkezlerinde bulunan yöneticiler (Halk Eğitimi Merkezi müdürleri) üzerinde uygulanmış olup bu yöneticilerin Halk Eğitimi Merkezi programları (hayat boyu

öğrenme programları), beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele alt boyutları aralarındaki ilişkilerinin tespitini içermektedir.

4.3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni 2021-2022 eğitim öğretim yılında Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde bulunan tüm Halk Eğitimi Merkezlerinde görevli yöneticilerdir (Kurum Müdürleri). Bu merkezlere 61 yönetici (Halk Eğitimi Merkezleri müdürleri) çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu çalışmada evren, ana kütleye oranı %100'dür. Bu değerler istatistiksel analiz yapmak için yeterlidir. Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde 60 ilçe ve 61 Halk Eğitimi Merkezi bulunmaktadır. Bu Halk Eğitimi Merkezlerinde 61 yöneticiye nicel anket uygulanmıştır.

4.3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için birincil kaynaktan veri toplamada sık kullanılan anket yöntemi kullanılmıştır. İki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümü demografik bilgilere ilişkin sorulardan, ikinci bölümü kursiyerlerin ve yöneticilerin Halk Eğitimi Merkezi programları, beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele ilişkilerinin tespit edilmesi amacıyla geliştirilen ankettir. Yönetici anketinden toplanan veriler SPSS 26 (Statistical Package for the Social Sciences- Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) istatistik programı ile analiz edilmiştir.

4.3.1. Yönetici Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği

Çalışmanın nicel ölçek sorularının hazırlanmasında uzman görüşü alınarak kamu yönetimi, eğitim, hayat boyu öğrenme anlayışı, beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadele politikalarının 11. Kalkınma planından ve 2014-2018 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinin 6 temel hedeflerinden faydalanılarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca Bahat tarafından 2013 yılında kullanılan ölçek sorularından kısmen yararlanılmıştır.

Yönetici ölçek soruları 5'li likert olup 25 sorudan oluşturulmuştur. Bu sorular içinde olumsuz soru olmayıp kesinlikle katılmıyorum cevabı 1 puan olup kesinlikle katılıyorum cevabı 5 puan olarak tasarlanmıştır. Ölçek soruları için 4 farklı ilde pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulamada 25 yöneticiye ulaşılmıştır. Bir analiz yapılmış

güvenirlilik testine sokulmuştur. Sonuç crobach alpha katsayısı 0,9 civarında çıkarak iyi bir sonuç alınmıştır. Anket soruları titizlikle incelenmiş birçok alt boyut bulunmuş güvenirlilik katsayısı 0,8 ve altı olanlar elenmiştir. 4 alt boyuta indirgenmiştir. Bu alt boyutlar i programlarının bireye katkısı, beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele ile işsizlikle mücadele faktörlerini oluşturmaktadır. Tablo-4. 11’de verilen ölçeğe ait alt boyutlar ve etki eden faktörlerin tezin ek bölümünde bulunan Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği sorularında mevcut olan soru numaraları verilmiştir. Ayrıca tabloda alt boyutlara etki eden madde sayıları da verilmiştir.

Tablo 4. 11 Ölçeğin Alt Boyutları ve Alt Boyut Maddeleri

Alt Boyut Numaraları	Alt Boyutlar	Alt Boyutlara Etki Eden Madde Sayısı	Alt Boyutlara Ait Anket Soru Numaraları
1.Altboyut	Halk Eğitimi Merkezleri Programları	15 Madde	1, 4, 5, 6 ,7, 8, 14, 15,16, 17, 18, 21, 22,23, 24,
2.Altboyut	Beşeri Sermaye	2 Madde	9, 25,
3.Altboyut	Yoksullukla Mücadele	11 Madde	2, 3, 7, 10, 11, 12, 13, 14,15, 19, 20
4. Alt Boyut	İşsizlikle Mücadele	4 Madde	2,14,17,20,

4.3.5. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma kapsamında ana problem Halk Eğitimi Merkezi programlarının (hayat boyu öğrenme programlarının) beşeri sermaye ve yoksullukla mücadeleyi etkileyip etkilemediğidir. Ayrıca bu kavramlar arasında ilişkinin varlığının söz konusu olup olmadığına ilişkin cevaplar aranmıştır.

H1: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Yaşa Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H2: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Cinsiyete Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H3: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamalı Bir Şekilde değişmektedir.

H4: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H5: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H6: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H7: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H8: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H9: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H10: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H11: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H12: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H13: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H14: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H15: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H16: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.

H17: Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Arasında Anlamlı Bir İlişki Vardır.

4.3.6. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde anket verilerinin analizi ve değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.3.7. Yönetici Ölçeği İçin Güvenilirlik Testi

Verilerin analiz edilmesi aşamasında ilk aşama geçerlik ve güvenilirlik testlerinin yapılmasıdır. Klasik ölçüm kuramcıları güvenilirliği; araştırmaya uygun olarak yapılan test veya ölçek sonuçlarının kavramsal yapıyı kavrama ilişkin olguyu ne kadar doğru olarak ortaya çıkardığını, ölçüm sonuçları farklı olan araştırmalarda uygulandığında benzer sonucu vermesidir derken, Modern ölçüm kuramcıları ise güvenilirliği örneklemden bağımsız olarak maddeye verilen “yanıtın fonksiyonudur” dediği görülmektedir. Güvenirlilik testlerinde kullanılan alfa katsayı ise maddelerin birbiriyle tutarlı olup olmadığını ve maddelerin istenilen değişkeni ne kadar ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Çakmur, 2012: 340). Geçerlik ve Güvenilirlik testi daha önceden yapılmış olan Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye ve Yoksullukla Mücadele Ölçeği bu araştırmanın örneklemini oluşturan 61 yönetici katılımcı için uygun olup olmadığı SPSS 26 Programından yararlanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 4. 12. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlikleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Halk Eğitimi Merkezi Programları	15	0,942
Beşeri Sermaye	2	0,94
Yoksullukla Mücadele	11	0,902
İşsizlikle Mücadele	4	0,92

Tablo-4.12’de araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlikleri gösterilmiştir. Bir ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliği ise o ölçeğin ölçmek istediği değişkeni ne derece ölçtüğüne ilişkin olarak açıklanmaktadır. Tablo incelendiğinde yapılan analiz sonucunda güvenilirlik katsayısı (tüm alt boyutlar dâhil) değeri (>.60) bulunarak bilimsel bir araştırma için güvenilir düzeyde” olduğu görülmüştür (Kalaycı, 2008: 405).

4.3.8. Normallik Testi

Aşağıdaki tabloda tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında bu tür istatistikler çalışmanın derlenmesi düzenlenmesi amacıyla, özet tablolar oluşturmak amacıyla ve bir sonraki aşamalarda kullanılacak testler için duru bir bakış açısı sağlamaktadır. Örneğin, bu verilere bakarak verilerin normal dağılıp dağılmadığı hakkında bir fikre sahip olunmaktadır (Boyacıoğlu ve Güneri, 2006: 35).

Tablo 4. 13. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutları İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Kolmogorov-Smirnov (Statistic / df / Sig.)	Shapiro-Wilk (Statistic / df / Sig.)
Hep	0.072 / 61 / 0.200*	0.969 / 61 / 0.118
Bes	0.147 / 61 / 0.002	0.903 / 61 / 0.000
Yoksul	0.082 / 61 / 0.200*	0.972 / 61 / 0.171
İşsiz	0.122 / 61 / 0.025	0.955 / 61 / 0.025

Tablo-4.13’de çalışmada kullanılan ölçekler ve alt boyutları ile ilgili tanımlayıcı istatistiklerine yer verilmiştir. Bu tabloda, her bir değişken için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinin istatistik değeri, serbestlik derecesi ve p değeri verilmiştir. Belirtilen testlerin sonuçlarına göre, normal dağılım varsayımının kabul edilip edilemeyeceği yorumları yapılmıştır.

Verilen tabloda, normal dağılım testleri olan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinin sonuçları yer almaktadır. Her bir değişken için test istatistiği ve p değeri verilmiştir.

Hep, değişkeni için Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda test istatistiği 0.072 ve p değeri 0.200 olarak bulunmuştur. Shapiro-Wilk testi ise test istatistiği 0.969 ve p değeri 0.118 olarak bulunmuştur. Her iki test sonucunda da p değerleri anlamlılık düzeyi olan 0.05’ten büyük olduğu için hipotezler reddedilememektedir. Yani "Hep" değişkeninin dağılımı normal dağılıma uygun olabilir.

Bes, değişkeni için Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda test istatistiği 0.147 ve p değeri 0.002 olarak bulunmuştur. Shapiro-Wilk testi ise test istatistiği 0.903 ve p değeri 0.000 olarak bulunmuştur. Her iki test sonucunda da p değerleri anlamlılık düzeyi olan 0.05'ten küçük olduğu için hipotezler reddedilebilir. Yani "Bes" değişkeninin dağılımı normal dağılıma uymayabilir.

Yoksul değişkeni için Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda test istatistiği 0.082 ve p değeri 0.200 olarak bulunmuştur. Shapiro-Wilk testi ise test istatistiği 0.972 ve p değeri 0.171 olarak bulunmuştur. Her iki test sonucunda da p değerleri anlamlılık düzeyi olan 0.05'ten büyük olduğu için hipotezler reddedilememektedir. Yani "Yoks" değişkeninin dağılımı normal dağılıma uygun olabilir.

İşsiz değişkeni için Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda test istatistiği 0.122 ve p değeri 0.025 olarak bulunmuştur. Shapiro-Wilk testi ise test istatistiği 0.955 ve p değeri 0.025 olarak bulunmuştur. Her iki test sonucunda da p değerleri anlamlılık düzeyi olan 0.05'ten küçük olduğu için hipotezler reddedilebilir. Yani "İşsiz" değişkeninin dağılımı normal dağılıma uymayabilir.

Sonuç olarak "Hep" ve "Yoks" değişkenleri için normal dağılım varsayımı karşılanmış gibi görünmektedir ancak "Bes" ve "İşsiz" değişkenleri normal dağılıma uymayabilir. Bu bilgiler ışığında, ilgili verilerin normal dağılıma uyması gereken analizler yapılırken "Bes" ve "İşsiz" değişkenleri için normal dağılım varsayımının sağlanmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumda, normal dağılım varsayımını sağlamayan değişkenler için alternatif yöntemler veya dönüşümler kullanılarak analizler yapılabilir. Örneğin, non-parametrik testler veya veri dönüşümleri gibi yöntemler kullanılabilir. Bu durum, verileri doğru şekilde yorumlamak ve istatistiksel sonuçlara güvenmek için önemlidir.

4.4. YÖNETİCİLERE UYGULANAN NİCEL ANKET FORMU BULGULARI

Bu bölümde yöneticilere uygulanan nicel anket bulgu ve demografik özellikleri ele alınmıştır.

4.4.1. Halk Eğitimi Merkezi Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler

Tablo-4.14’te uygulamayla ilişkilendirilmiş katılımcılara ait bazı değişkenlerin tekrarlanma ve dağılım yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 4. 14. Yönetici Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	53	86,9
	Kadın	8	13,1
Yaş	25-45	25	41
	46-55	22	36,1
	56-65	14	23
Mezun Olunan Okul	Lisans	42	70,5
	Önlisans	2	8,2
	Yüksek Lisans	17	21,3
Kıdem	1-5 Yıl	5	8,2
	11- 15 Yıl	8	13,1
	16 -20 Yıl	8	13,1
	21 Yıl Üzeri	36	59
	6- 10 Yıl	4	6,6
Görev Yaptığınız İl	Antalya	20	32,8
	Hatay	15	24,6
	Muğla	13	21,3
	Van	13	21,3
Branşı	Beden Eğitimi	2	3,3
	Bilişim Teknolojileri	3	4,9
	Coğrafya	3	4,9
	İngilizce	1	1,6
	Mobilya ve dekorasyon	1	1,6
	Giyim Üretim Tek. Öğretmeni	1	1,6
	Sınıf Öğretmenliği	41	67,4
	Tarih	1	1,6
	Matematik	1	1,6
	Türk Dili ve Edebiyat	1	1,6
	Türkçe	4	6,7
	Okul Öncesi Öğretmenliği	1	1,6
	Müzik	1	1,6
Halk Eğitimi Merkezlerinde	1	9	14,8
Yönetici Olarak Görev Süreniz	2	13	21,3
	3	14	23
	4	6	9,8
	5	2	3,3
	6	3	4,9
	7	11	18
	8	2	3,3
	9	1	1,6
Total		61	100

Tablo-4.14 incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %41’inin 25-45 yaş aralığında olduğu, cinsiyet oranlarının kadınlarda %13,1 erkeklerde %86,9 olduğu

görülürken mezuniyet durumlarının %70,5'inin Lisans öğrenim düzeyinde olduğu görülmektedir. Görev yapılan şehir bazında bakıldığında ise %32,8 ile Antalya şehrinin birinci sırayı almakta olduğu görülmektedir. Yönetici olarak görev yapan katılımcıların %67,4'ünün sınıf öğretmeni olduğu görülmektedir. Yönetici görev süreleri 1 ile 7 yıl arasında değişmektedir.

4.2. Yöneticilere Ait Bulgular

Tablo 4. 15. Yönetici Katılımcılara İlişkin Bulgular (H1-H12)

Hipotezler	Testin Türü	Yapılan Test	P	Sonuç
H1: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	ANOVA	0.762	Red
H2: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 2 Değişkenli	Independent Samples Test	0.228	Red
H3: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	ANOVA	0.728	Red
H4: Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkında görüşler Yaşadığı Kıdem Yılı Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	ANOVA	0.489	Red
H5: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Kruskal-Wallis	0.529	Red
H6: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Mann-Whitney U	0.609	Red
H7: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Kruskal-Wallis	0.944	Red
H8: Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler Yaşadığı Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Kruskal-Wallis	0.459	Red
H9: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	ANOVA	0.57	Red
H10: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 2 Değişkenli	Independent Samples Test	0.172	Red
H11: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	ANOVA	0.339	Red
H12: Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler Yaşadığı Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	Parametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	ANOVA	0.807	Red

Tablo 4. 16. Yönetici Katılımcılara İlişkin Bulgular (H13-H16)

Hipotezler	Testin Türü	Yapılan Test	P	Sonuç
H13: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Yaşa Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Kruskal-Wallis	0.798	Red
H14: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Mann-Whitney U	0.419	Red
H15: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Öğrenim durumuna Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir.	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Kruskal-Wallis	0.382	Red
H16: İşsizlikle Mücadele hakkındaki görüşler Yaşadığı Kıdem Yılına Göre Anlamlı Bir Şekilde değişmektedir	NonParametrik Test 3 ve Üstü Değişkenli	Kruskal-Wallis	0.49	Red

Verilen sonuçlara göre:

- Halk Eğitimi Merkezi Programları hakkındaki görüşler, yaşa, cinsiyete, öğrenim durumuna ve yaşadığı kıdem yılına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.
- Beşeri Sermaye hakkındaki görüşler, yaşa, cinsiyete, öğrenim durumuna ve yaşadığı kıdem yılına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.
- Yoksullukla mücadele hakkındaki görüşler, yaşa, cinsiyete, öğrenim durumuna ve yaşadığı kıdem yılına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.
- İşsizlikle mücadele hakkındaki görüşler, yaşa, cinsiyete, öğrenim durumuna ve yaşadığı kıdem yılına göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Bu sonuçlara göre, incelenen değişkenlerin belirtilen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varabiliriz. Bu da demektir ki yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ve yaşadığı kıdem yılı değişkenleri, ilgili konulara ilişkin görüşler üzerinde etkili bir faktör olarak ortaya çıkmamaktadır. Ancak bu yorumlar sadece verilen sonuçlara dayanarak yapılmaktadır. Daha fazla bilgi ve bağlamın değerlendirilmesi, sonuçların daha kapsamlı bir şekilde yorumlanmasını sağlayabilir.

Tablo 4. 17. Yönetici Nicel Ölçeğinin Alt Boyut Ortalamalarına İlişkin Korelasyon Analizi

		Hep	Bes	Yok	İşsiz
Hep	Pearson Correlation	1	,716**	,863**	,792**
Bes	Pearson Correlation	,716**	1	,799**	,842**
Yok	Pearson Correlation	,863**	,799**	1	,893**
İşsiz	Pearson Correlation	,792**	,842**	,893**	1

Korelasyon analizi iki sayısal ölçüm arasında yani değişkenler arasındaki doğrusal bir ilişkinin var olup olmadığını, varsa bu ilişkinin yönünün pozitif mi negatif mi olduğunu ve ilişkinin kuvvetinin büyüklüğünün hangi oranda olduğunu belirlemek için kullanılan yöntem olarak tanımlanmaktadır. Tabloda ** simgesi %99 güven düzeyinde anlamlı ilişki olduğunu gösterir. Korelasyon değerinin başında eksi işareti olmaması pozitif ilişki olduğu (doğrusal ilişki) anlamına gelir. Korelasyon katsayısı pozitif ise "değişkenlerden biri artarken diğeri de artmaktadır" yorumu yapılabilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 239).

Tablo-4.17’de yönetici ölçeğinde kullanılan alt boyutlar arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizine yer verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Halk Eğitimi Merkezi Programları ile Beşeri Sermaye alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Halk Eğitimi Merkezi Programları ile Yoksullukla Mücadele alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Halk Eğitimi Merkezi Programları ile İşsizlikle Mücadele alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre Bütün Alt Boyutlar arasındaki ilişkinin pozitif yönde iyi seviyede %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre H17: Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermaye, Yoksullukla Mücadele arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 4. 18. Yönetici Ölçeği Katılımcı Cevapları Analizi

Yönetici Ölçeği Katılımcı Cevapları Analizi					
	N	Mean	Std. Deviation	Minimum	Maximum
	Valid				
S1	61	3,38	1,474	1	5
S2	61	2,97	1,39	1	5
S3	61	2,87	1,489	1	5
S4	61	2,8	1,289	1	5
S5	61	4,33	0,79	2	5
S6	61	3,8	1,263	1	5
S7	61	4,31	0,923	1	5
S8	61	3,89	1,05	1	5
S9	61	4,57	0,784	2	5
S10	61	4,28	0,799	2	5
S11	61	4,39	0,822	2	5
S12	61	4,43	0,846	1	5
S13	61	4,18	0,958	1	5
S14	61	3,77	1,039	1	5
S15	61	3,89	1,097	1	5
S16	61	4,43	0,805	2	5
S17	61	4,11	0,877	1	5
S18	61	4,26	0,854	1	5
S19	61	4,13	0,939	1	5
S20	61	3,85	0,997	1	5
S21	61	4,21	0,968	1	5
S22	61	4,46	0,765	2	5
S23	61	4,08	0,936	1	5
S24	61	3,7	0,937	2	5
S25	61	4,36	0,731	2	5

4.5. NİTEL UYGULAMA VE BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın metodolojisiyle ilgili bilgi verilerek araştırmanın metodolojisi, evren ve örnekleme, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin çözümlemesine yer verilmiştir. Araştırma kapsamında Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede etkinliğinin içerik analizinde, nitel araştırma yöntemi kullanılarak derinlemesine görüşme tekniği esas alınmıştır.

4.5.1. Araştırma Metodolojisi

Bu araştırmanın modeli nitel araştırma modeli olarak belirlenmiştir. Nitel araştırmada elde edilen bulgular şeklen ayrıntılı ve uzundur. Kapsam yönünden değişken yapıda olması çözümlemesini güçleştirir. Bunun nedeni de nitel araştırmada elde edilen cevapların sistematik olmamasıdır. Bu nedenle belli bir standarda

kavuşturulamaz. Nitel araştırmada doğrudan alıntılar araştırmanın temelini oluşturur. Araştırmaya katılanların düşüncelerini ve tecrübelerini ortaya çıkartmaktadır (Patton, 2014: 21). “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 41).

Nitel araştırmada hâkim olan ilkelerden bir tanesi tümevarımdır. Nitel araştırmada ana temalar belirlense bile araştırma sürecinde temaların sürekli değişmeye açık olduğu görölmektedir. Bu durum da nitel araştırmada esneklik ilkesinin de var olduğunu göstermektedir. Bu nedenlerle nitel araştırmalarda çoğunlukla bir değişkenlik ve tekrar düzenlemelere “açık olma” durumu vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 47). Nitel araştırma metodolojisi “tümevarımsal” gelişen niteliktedir. Araştırmacının veri toplaması ve analiz etme tecrübesiyle şekillenmektedir. Nitel araştırmada bir teorinin kullanılması yerine tümevarımsal olarak sürecin yönetilmesidir (Creswell, 2013: 22).

Nitel araştırmada amaç “betimsel ve gerçekçi” bir portre ortaya çıkartmaktır. Bu durumu sağlamak için araştırmaya katılan bireylerin görüş ve tecrübelerinin imkânlar ölçüsünde doğrudan sunulmasını gerektirir. Bu durum araştırmanın sonucunun daha geçerli ve güvenilir olmasının göstergesi olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 48).

Bu araştırmada Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının (Hayat Boyu Öğrenme Programlarının) Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadelede etkinliğinin ortaya konması için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

4.5.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni 2021-2022 eğitim öğretim yılında Antalya, Muğla, Van ve Hatay şehirlerinde bulunan tüm Halk Eğitimi Merkezlerinde görevli yöneticilerdir (Kurum Müdürleri). Bu merkezlerde 61 yönetici (Halk Eğitimi Merkezi müdürleri) çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu çalışmada ana kütleye oranı %100’dür. Bu değerler istatistiksel analiz yapmak için yeterlidir. Antalya, Muğla, Van ve Hatay şehirlerinde 60 ilçe ve 61 Halk Eğitimi Merkezi bulunmaktadır. Bu Halk Eğitimi

Merkezlerinde görevli 61 yöneticiden 58'ine nitel yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu çalışmada evrenin %95,08'ine ulaşılmıştır.

4.5.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın nitel yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularının hazırlanmasında uzman görüşü alınarak kamu yönetimi, eğitim, hayat boyu öğrenme, beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarının 11. Kalkınma planından ve 2014-2018 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinin 6 temel hedeflerinden faydalanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 19 sorudan oluşturulmuştur. Bu sorular açık uçlu olarak tasarlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 3 Halk Eğitimi Merkezi müdürüne pilot olarak uygulanmıştır. Bu pilot uygulamada sorulara verilen cevapların araştırmanın seyri konusunda doyurucu olduğu görülmüştür. Pilot uygulamada yarı yapılandırılmış 19 soruya daha derinlemesine cevaplar alınması amacıyla literatürden edinilen araştırmayla ilgili kavramların temalarını ortaya konması için sonda sorularda (açıklamaya ve aydınlatmaya yönelik sonda sorular) ek olarak hazırlanmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programlarının bireye katkısını, beşeri sermaye ve yoksullukla mücadele açısından etkinliğini yönetici perspektifinden elde etmek amaçlanmıştır.

4.5.4. Nitel Veri Toplama Tekniği; Derinlemesine Görüşmeler

Araştırmanın literatür bölümünde yoksullukla mücadele yöntemleri ve Türkiye'de yoksullukla mücadele yöntemleri doğrultusunda genel değerlendirmeye imkân sağlayacak bir temel oluşturulmaya çalışılmıştır. Literatür taraması ve Türkiye'de yoksullukla mücadele politikaları bağlamında 11. Kalkınma planından ve 2014-2018 Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesinin 6 temel hedeflerinin incelenmesi sonrasında görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

4.5.5. Nitel İçerik Analizi

Nitel araştırma verilerinin ve bulguların ortaya konulmasında ölçütlerin belirlenmesi önemlidir. Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadeleye etkisinin araştırıldığı bu araştırmada, güvenilir verilerin elde edilmesi ve bulguların ortaya konması sistemli ve sıkı bir çalışmayı gerektirir. Nitel tasarım kapsamında derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirilen araştırmada Halk Eğitimi Merkezi programlarının (hayat boyu

öğrenme programlarının) alanda uygulayıcısı olan Halk Eğitimi Merkezi müdürlerine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

4.5.6. Araştırma Etiği

Araştırma etiği açısından araştırma sonunda değerlendirmeye alınan görüşler birincil kişilere aittir. Tartışma bölümünde görüşmeye katılan yöneticilerin anlattıklarından alıntılar aktarılmıştır. Araştırmaya katılanların gerçek isimlerinin kullanılması etik ilkeler açısından karşı görüldüğünden ve görüşmeye katılanların kamu görevi üstlendikleri nedeniyle alıntıların yer verilmesinde görüşmeci ve sıra numarası şeklinde kodlanarak⁷ (G-1-K-35, G-2-E-41, G-3-E-52.....G-58-E-40) yönetici görüşü olarak verilmiştir.

Etik kurallardan dikkat edilecek bir diğer konu da katılımcıların kendilerini rahat ifade edecekleri ve güvende hissedecekleri ortama özen gösterilmiştir. Araştırmada ses kayıtlarının alınacağı, araştırmaya katılanların kimlik bilgileri ve cevaplarının gizli kalacağı ve görüşülen kişilere olumsuz yansıyacak bir durumun söz konusu olmayacağı bildirilmiştir.

4.5.7. Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama süreci 2021 yılı Eylül, Ekim, Kasım ve 2022 yılı Ocak aylarında gerçekleştirilmiştir.

Toplam 58 yöneticiyle yapılan görüşmeler en az 20 dakika en fazla 85 dakika sürmüş olup ortalama görüşme süresi 34 dakika olmuştur. Görüşmelerde Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede etkinliğine yönelik konular irdelenmiştir. Bu kapsamda yöneticilerin beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede halk eğitimi programlarının etkinliği, uygulama, bölgesel farklılıklar, görüşleri, önerileri ve değerlendirmeleri alınmıştır. Toplam 19 sorudan oluşan görüşme formları, 3 ana kavram altında hazırlanmış olup görüşmeler sırasında bu soru şablonuna uyularak sorulmuştur. Görüşmelerde aydınlatıcı ve açıklayıcı sonda sorulardan faydalanılmıştır.

⁷ G: Görüşme, Sayı: Görüşme Sırası, K: Kadın, E: Erkek, Sayı: Görüşülenin Yaşı

Görüşmeler için yer zaman konusunda Halk Eğitimi Merkezi müdürlerine saha ziyareti için önceden bilgi verilerek planlamalar yapılmıştır. Araştırma ile ilgili görüşme öncesi Halk Eğitimi Merkezi müdürlerine yarı yapılandırılmış görüşme formları gönderilmiştir. Bu sayede görüşme ile ilgili bilgiler verilmiştir. Görüşmeye yönelik genel hazırlıklar gerçekleştirilmiştir.

Görüşmecilere Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede etkinliğinin Halk Eğitimi Merkezi yöneticisi perspektifinden araştırılması hedeflenmiştir. Nitel araştırma sürecinde araştırmacının rolü çok önemlidir. Bu nedenle araştırmacının da Halk Eğitimi Merkezi yöneticisi olması da ayrıca araştırmaya derinlemesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların onam verme, eğitim durumu, cinsiyet, yaş, kıdem yılı, görev yaptığı il, branşı ve Halk Eğitimi Merkezindeki yöneticilik sürelerine yönelik bilgiler ile Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadeleye etkilerini değerlendirmeleri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile alınmıştır.

Araştırmada derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirilmesi konusunda Halk Eğitimi Merkezi programlarının uygulanmasında görevli olan Halk Eğitimi Merkezi yöneticileri (müdürleri) seçilmiştir. Seçilen çalışma alanında 4 büyükşehir, 60 ilçe ve 61 Halk Eğitimi Merkezi müdürlüğü bulunmaktadır. Bu görüşmeye 61 Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinden nitel görüşme yapılmak üzere planlanmış ancak 58'ine ulaşılmıştır. Görüşmelerin birisi dışında katılımcıların tamamının izni ile ses kaydı alınmıştır. Araştırmada 57 görüşme ses kaydı alınarak 1 görüşme ses kaydı alınmaksızın gerçekleştirilerek toplamda 58 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu 58 görüşmenin 55'i yüz yüze 3'ü çevrimiçi bilişim araçlarıyla gerçekleştirilmiştir.

4.5.8. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla elde edilen verilerin çözümlemesi bölümünde görüşmelerin bulunduğu ses kayıtlarının raporlanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde elde edilen ses kayıtları görüşmelerin tamamlanmasının ardından deşifre edilmiştir. Halk Eğitimi Merkezi müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler 3 ana kavram altında literatür taramasından oluşturulan temalar aracılığıyla MAXQDA 2022 22.2.0 nitel analiz programıyla içerik

analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Literatürden elde edilen temalara ek olarak içerik analizinde oluşan temalar da ortaya çıkartılmıştır.

İçerik analiziyle elde edilmek istenen amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlar arası ilişkileri ortaya çıkartmaktır. Ölçekteki kavramları ve bu kavramları oluşturan temalar arası ilişkileri ortaya çıkartmaktır. Böylece verilerin daha anlaşılır hâle gelmesi sağlanacaktır. Nitel içerik analizinde “kavramlar bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları daha iyi düzenleyebilir ve daha anlaşılır hâle getirebiliriz.” (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242).

Araştırmada verilerin içerik analizi yoluyla tanımlamaya ve verilerin içinde gömülü olabilecek gerçekleri ortaya çıkartmaya çalışırız. İçerik analizinde temel hedef, birbirine benzeyen verilerin kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucuların anlayabileceği şekilde düzenleme ve yorumlamaktır. İçerik analizinde tümevarımcı analiz, kodlama, kavram ve kategori (tema) sık kullanılan terimlerdir. Görüşme yoluyla elde edilen nitel veriler dört aşamada analiz edilir. Bu aşamalar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarıdır. (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242-243).

4.5.9. Bulgular ve Yorum

Araştırmada içerik analizinin kullanılmasında Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi programlarının (Hayat Boyu Öğrenme Programlarının) beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadeleye etkinliği temel alınmıştır. Yoksullukla mücadele açısından Halk Eğitimi Merkezi programları, beşeri sermayenin geliştirilmesi temel bileşenler olarak alınmıştır. Bu bileşenlere dezavantajlı gruplar; kadınlar, engelliler, yaşlılar, gençler, kırsal kesimde yaşayanlar, yoksullukla mücadeleyle ilişkilidir. Araştırmanın içerik analizinde oluşturulan temeller doğrultusunda ve üç ana kavram altında sınıflandırılmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede etkinliği konusunda yönetici katılımcıların görüşlerini ortaya çıkartmaktır.

Görüşmelerde Halk Eğitimi Merkezi programlarının engelliler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, gençler, aileler, kırsal kesimde yaşayanlar üzerinde etkilerinin

değerlendirilmesi konusunda ulaşılabilirlik, güçlendirilmesi, kapsayıcılık, sosyal dışlanmışlık, süreklilik üzerinde değerlendirmesi yapılmıştır.

Post-modern liberal politikaların uygulanması, küreselleşme ve teknolojinin hızlı değişmesiyle yoksulluk tehdidini hisseden kişilerin yeni üretim tarzlarına ve teknolojiye adapte olması bağlamında Halk Eğitimi Merkezi programlarının etkilerinin ortaya çıkartılması hedeflenmiştir.

Nitel araştırmanın bulgu ve yorumlama bölümü altı başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümler;

- Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Tanıtıcı Bilgileri
- Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesine Etkileri
- Halk Eğitimi Merkezi Programlarının İşsizliğe, Meslek Edindirmeye, Girişim Bulunmaya etkileri
- Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Yoksullukla Mücadeleye Etkileri
- Halk Eğitimi Merkezi programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Kavramları ve Aralarında İlişki Sonuçları
- Alan Araştırması Yapılan Antalya, Muğla, Van ve Hatay İlerinde Oluşan Sonuçların Karşılaştırılması

Başlıkları altında ele alınmıştır.

4.5.9.1. Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Tanıtıcı Bilgileri

Araştırmaya katılanlar, Antalya, Muğla, Van ve Hatay'da görev yapan Halk Eğitimi Merkezi yöneticileridir (müdürleridir). Nitel çalışmaya katılan görüşmecilerin tanıtıcı bilgileri aşağıda verilmiştir. Araştırmaya 58 yönetici (müdür) katılmıştır.

Tablo 4. 19. Nitel Araştırmaya Katılmaya Onam Verme

	Belgeler
Evet	58
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Nitel olarak gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeye katılan Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin görüşmeye onam verme istatistikleri yukarıda verilmiştir.

Tablo 4. 20. Katılımcıların Cinsiyet İstatistiği

	Belgeler
Erkek	50
Kadın	8
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Nitel görüşmeye katılan Halk Eğitimi Merkezi müdürleri toplam 58 kişidir. 50'i erkek, 8'i kadındır.

Tablo 4. 21. Katılımcıların Branş İstatistiği

Branş	Belgeler
Sınıf Öğretmenliği	38
Türkçe	4
Coğrafya	3
Tarih	2
Bilişim Teknolojileri	2
Matematik	1
Söylemek İstemeyen	1
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1
Okul Öncesi Öğretmenliği	1
Giyim Üretim Teknolojileri	1
Mobilya	1
Türk Dili ve Edebiyatı	1
İngilizce	1
Müzik	1
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin branşlarına göre durumları Sınıf Öğretmenliği 38, Türkçe 4, Coğrafya 3, Tarih 2, Bilişim Teknolojileri 2, Din Kül. ve Ah. Bil. 1, Matematik 1, söylemek istemeyen 1, Okul Öncesi 1, Giyim Üretim Teknolojisi 1, Mobilya 1, Türk Dili ve Edebiyatı 1, İngilizce 1, Müzik 1'dir. Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin en çok olduğu branş sınıf öğretmenliği branşıdır. Bunu Türkçe ve Coğrafya branşları izlemektedir.

Tablo 4. 22. Katılımcıların Eğitim Durumları İstatistiği

	Belgeler
Lisans	41
Yüksek Lisans	15
Ön Lisans	2
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Görev yapılan yer durumuna göre Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin dağılımı, Antalya 20, Hatay 15, Van 12, Muğla 11 kişidir. Araştırmaya katılamayan 1 kişi Van ve 2 kişi Muğla’da görev yapmaktadır

Tablo 4. 23. Katılımcıların Görev Yeri İstatistiği

	Belgeler
Antalya	20
Hatay	15
Van	12
Muğla	11
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Görev yapılan yer durumuna göre halk eğitimi merkezi müdürlerinin dağılımı, Antalya 20, Hatay 15, Van 12, Muğla 11 kişidir. Araştırmaya katılamayan 1 kişi Van ve 2 kişi Muğla’da görev yapmaktadır

Tablo 4. 24. Katılımcıların Yaş İstatistiği

	Belgeler
56-65	14
46-55	22
25-45	22
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin yaş değişkenine göre durumları, 25-45 yaş aralığında 22 kişi, 46-55 yaş aralığında 22 kişi ve 56-65 yaş aralığında 14 kişi olarak saptanmıştır.

Tablo 4. 25. Katılımcıların Meslekteki Kıdem Yılı İstatistiği

	Belgeler
1-5 Yıl	3
6-10 Yıl	4
11-15 Yıl	6
16-20 Yıl	7
21 Yıl ve Üzeri	38
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin kıdem yılı değişkenine göre durumları, 1-5 yıl arasında 3 kişi, 6-10 yıl arasında 4 kişi, 11-15 yıl arasında 6 kişi, 16-20 yıl arasında 7 kişi, 21 yıl ve üzerinde ise 38 kişidir. Görüldüğü üzere halk eğitim müdürlerinin kıdem yılı 21 ve üzeri olanlar en fazladır. Bu durum Halk Eğitimi Merkezi müdürlüklerine atanmanın daha çok kıdeme sahip olmayı gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Bu durumu şöylece açıklamak mümkündür. Halk Eğitimi Merkezlerinin her ilçede bir tane olmasıyla da alakalıdır. Nüfusu 500.000’ni aşan ilçelerde ikinci halk eğitim merkezleri mevcuttur.

Tablo 4. 26. Katılımcıların Halk Eğitimi Merkezlerinde ki Yöneticilik Süreleri

	Belgeler
3. Yıl	10
2. Yıl	9
4. Yıl	8
1. Yıl	8
7. Yıl	7
6. Yıl	5
5. Yıl	3
8. Yıl	3
11. Yıl	2
16. Yıl	1
9. Yıl	1
28. Yıl	1
Kodlanmış Belgeler	58
Kodlanmamış Belgeler	0
Analiz Edilen Belgeler	58

Halk Eğitimi Merkezi müdürlerinin bu merkezlerde görev süreleri değişkenine göre 3. yılda 10 kişi, 2. yılda 9 kişi, 4. yıl ve 1. yılda 8’er kişi ile en çok ilk üç sırayı oluşturmuştur. Tabloya detaylı bakıldığında 1.-8. yıl aralığında yöneticilerin dağıldığı görülmektedir. Bunun nedeni de yönetici atama yönetmeliğinden kaynaklanmaktadır. Yöneticiler bulundukları kurumda 4’er yıl ve en fazla iki defa görev alabilmektedirler. 8. yılın üzerindeki yöneticilerin Halk Eğitimi Merkezlerinde müdür yardımcılığı görevleri de dâhil edilerek hesaplanmıştır.

4.5.9.2. Halk Eğitim Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesine Etkileri

Halk Eğitimi Merkezi Programları (Hayat Boyu Öğrenme Programları) Millî Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı olarak Türkiye'nin bütün Halk Eğitimi Merkezlerinde uygulanmaktadır. Bu programlar 75 alanda ve 3700'ün üzerinde çeşide ve yelpaze genişliğine sahiptir. Programlar e-yaygın sistemine tanımlanmış ve meslek kodlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının teknolojik gelişmelere etkisinin değerlendirilmesi için “Halk Eğitimi Merkezi kurslarının kursiyerleri teknolojik gelişmelere ne ölçüde adapte ediyor. Açıklayınız (dijital okur-yazarlık gibi)” sorusu yöneltilmiştir.

Halk Eğitimi Merkezi Programlarının kişileri teknolojik gelişmelere adapte etme konusunda katılımcıların görüşü alınmıştır. Küreselleşme ve teknolojinin hızlı değişmesi nedeniyle bazı meslekler ortadan kalkmakta ve insanlar işlerini kaybedebilmektedir. Bu nedenle insanların teknolojiye adapte olmaları hayati öneme sahiptir. Halk Eğitimi Merkezi programlarının kişileri teknolojiye adapte etmesi insanların işlerinde kalmasını ya da yeni iş bulmasını sağladığı gibi ücret artışına da etki etmektedir.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının (kurslarının) kursiyerleri teknolojik gelişmelere adapte etme noktasında yöneticilerin görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezlerinin bu anlamda önemli bir yerinin olduğunu düşünüyorum. Çünkü şu anda usta öğreticilerimizin olsun, kursiyerlerimiz için olsun başvurular esnasında ya da kursun devam ettiği sırada birçok işlem dijital ortamda yapılıyor artık. Bu yüzden gelişmeleri takip etmeleri gerekiyor. Önemli ölçüde teknolojik gelişmeye adapte ediyor diye düşünüyorum. Halk eğitimi programlarının dijital okur-yazarlığa ve teknolojik gelişmelere adapte ettiğini kesinlikle düşünüyorum. Özellikle son yıllarda birçok kişi dijital ortamda iş yapmaktadır. Tıpkı Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde olduğu gibi aynen katılıyorum.” (G-1-K-35)

Dünyada teknolojik gelişmeler çok hızlı olmaktadır. Bu teknolojik gelişmeler kişileri, şirketleri ve devletleri, bu duruma ayak uydurmak zorunda bırakmaktadır. Bu gelişmelere ayak uydurma noktasında yönetici görüşleri şöyledir:

“Şimdi günümüz teknolojik gelişmelerin hızlı bir şekilde geliştiği ve dünyamızın buna ayak uydurmada zorluk çektiği bir dönemde yaşıyoruz. Bunun için gerek meslek liselerinde gerekse Halk Eğitimi Merkezlerimiz de olsun bu açığı bir şekilde kapatmaya çalışıyoruz. Yani burada, hızlı gelişen bu dünyamızda mesleki eğitimi olsun diğer teknolojik gelişmeler olsun bunların bir şekilde eksik yönlerini

tamamlamak üzere genelde Halk Eğitimi Merkezi bu kursları düzenleniyor. Bunlar nedir? Bilgisayar kullanım kursları, web hazırlama kursları, ağ sistemleri kursları gibi dijital okuryazarlığa faydalı olacak kurslar düzenleniyor. Bir şekilde bu eksikliklerin giderilmesine çalışılıyor. Yeterli mi? Yeterli değil çünkü günümüzde her yaştaki insanın teknolojiyi kullanması gerekmektedir. Ama kursa katılanlara bu konuda yardımcı olabiliyoruz. Bununla ilgili eğitim veriyoruz ve bununla ilgili duyurular yapıyoruz. Herkesi kurslarımıza davet ediyoruz ama gelenlere bunu bir şekilde öğretiyoruz ve öğretmeye çalışıyoruz.” (G-11-E-63)

“Tabii ki adapte eder buna canı yürekten katılıyorum. Çünkü günümüzde artık bütün iş ve işlemlerimizin büyük bir çoğunluğunu internet üzerinden yapabilmekteyiz. Bizler de halk eğitim merkezlerinde dijital pazarlama ve dijital okur-yazarlık kursları vererek halkımızın dijital çağa ayak uydurmasını ve onların dijital yönden en iyi şekilde gelişmelerini, yanlış düşmemelerini hedefleyerek bu tür kursları veriyoruz. Kurslarımıza da katılımlar gayet iyi bir düzeydedir.” (G-35-E-49)

Pandemi sürecinde toplumun teknolojik gelişme ve dijitalleşme ile ilgili daha fazla zaman ayırmasına ve işlerini bu alanda yapmasına neden olmuştur. Bu durumla ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Kursiyerlerimiz teknolojik gelişmelere oldukça açık çünkü günümüzde zaten kursiyerlere sistemde otomatikman bir dayatma olmuş, neye ulaşabileceklerse Pandemiden sonra teknolojik araçlarla ulaşabileceklerine inandıkları için veya ulaştıkları için daha bir teknolojiye düşkünlükleri arttı. Biz de bunu fırsata çevirdik, kurslar açtık ve bilgisayar kurslarımızın çeşitliliğini artırdık. Hatta o kadar çok teknolojik malzeme kullanır olduk ki o kadar çok da arize olmaya başladık. Biz ne yaptık? Malzemeleri kullanmaları bizim açtığımız kursları farklı bir boyuta çekti. Sebebine gelince arize olmaları biz bakım onarım kurslarına bile girdik. Halkımız artık o kadar teknoloji kullanıyor ki son durumda bilgisayara karşı olan öğrenme tutkusu yaş aralığı olmaksızın tutkuya döndü. Çünkü bunların artılarını, yaşam şartlarında olmazsa olmazlarını gördükleri için. Yani bu anlamda tek seçenek bu yaş grubunda eğitim çağı dışına çıkmış bir insanın tek seçeneği, bir şey öğrenebilmesi için tek bir kurum var o da Halk Eğitimi Merkezleridir.” (G-6-E-54)

“Şimdi son dönemlerde bu Pandemiden dolayı zaten dijital bir ortama yavaş yavaş adapte oluyorlar. Biliyorsunuz ki halk eğitimlerine gelen kursiyerler yaşça büyük oldukları için dijitalleşmede birazcık sıkıntı yaşamaktadırlar. Aslında temeli verilebilir usta öğreticilere ve kursiyerlere bu biraz daha geniş kitleye hitap edebilir diye düşünüyorum.” (G-12-E-39)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerin hazır bulunuşluluklarını da dikkate alarak ihtiyaçlarına göre kurslar düzenlenmektedir. Bu noktada teknolojik eksiklikleri giderme noktasında yönetici görüşleri şöyledir:

“Kullanımlarını artırıyor, kursiyerlere faydası oluyor. Kursiyerler geldiğinde çoğunluğun da teknolojik altyapıları sıfır olanları belirliyoruz. Bilgisayar kurslarımıza alıyoruz. Bilgisayar kurslarımızın duyurusunu yapıyoruz. Özellikle akıllı telefonların gelmesi ile birlikte kursiyerlerin teknoloji ile ilişkileri daha da arttı. Bu vesileyle de özellikle bilgisayar kurslarımıza rağbet oldu. Bu alanda çok da büyük katkısı var.” (G-10-E-41)

Halk eğitimi merkezi programlarından bilgisayar ve bilişim kursları kursiyerleri teknolojik gelişmelere adapte etmenin yanında kursiyerlerin işe girmelerinde de etkilidir. Bu bağlamda yöneticilerin görüşleri şöyledir:

“Kursiyerlerimizi teknolojiye adapte etmek için kurslar açıyoruz. Bilgisayar kurslarımızın sonunda kursiyerlerimiz bürolarda, özel sektörlerde ve otellerde iş bulmaktadırlar. Teknolojik olarak da kursiyerlerimizi geliştirmekteyiz. Halk Eğitimi Merkezi kurslarımız teknolojiye adapte etme konusunda faydalıdır.” (G-30-E-51)

“Bu Halk Eğitimi Merkezi programları modülleri kursiyerlerimize çok faydalı oluyor. İş imkânı, kısa yoldan meslek edindirme sonra kursiyer üniversite mezunu olsa bile Halk Eğitimi Merkezlerinde mesleki kurslar ya da kültürel kurslara, yabancı dil kurslarına gelerek ilçemizde kısa yoldan meslek edinerek hem kendi bütçesine hem aile bütçesine hem de ülke ekonomisine katkıda bulunuyorlar. Bilgisayar kurslarımız sürekli oluyor. Bunun yanında ön muhasebe kurslarımız, bilgisayar operatörlüğü kurslarımızda da vatandaşlarımız kısa sürede belli bir modül aldıktan sonra meslek ediniyor. Ancak kursiyerin mesleği başka bir meslek ise bu mesleğe ilave olarak Rusça, Almanca, bilgisayar, İngilizce Fransızca öğrenerek turizm sektörüne ara eleman olarak hizmet ediyorlar. Halk Eğitimi Merkezleri kurslarımız bu açıdan çok faydalıdır.” (G-29-E-61)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerleri teknolojiye adapte etme konusunda faydası olduğu gibi birçok alanda da faydalıdır. Bu faydalardan bir tanesi kursiyerleri kurslarda sosyalleştirmesidir. Halk eğitimi merkezi programları teknolojiye adapte etme noktasında sadece genç kursiyerleri değil yaşlı kursiyerleri de adapte etmektedir. Bu nokta ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Çok faydalıdır. Bilgisayar teknolojik laboratuvarlarımız var bununla halkımızı kurs merkezimize davet ediyoruz, kurslarımıza çekiyoruz. İş bulmada sertifikalarını veriyoruz. Daha sonra Google yani internet dünyayı bir köye çevirdi küresel anlamda küreselleşen bir dünyada çağın gerisinde kalmamalıyız. Halk Eğitimi Merkezleri bunun bir takipçisi olmalı değişen ve hızla dönüşen dünyada bir tek değişmeyen deliler olduğunu bilmeliyiz. Bu yüzden halk eğitimin birinci amacı teknolojiyi halka yaymak, bilgisayar ortamında halkı dünyadan haberdar etmek ve bizim de oldukça fazla kursiyerlerimiz var. Orta yaşlı kursiyerlerimiz de var. Yaşlı kursiyerlerimiz de var gençler biraz daha az geliyor ancak diğer yaştaki kursiyerlerimiz çok meraklı, bu yüzden mutlaka çağın gerisinde kalmamalıyız. Teknolojik gelişmelerden faydalanmalıyız diye düşünmekteyim.” (G-24-E-57)

“Halk eğitim merkezlerinde en fazla revaçta kurslardan bir tanesi de teknolojik ve bilgisayar kurslarıdır. Hem bilgisayar kullanım kursları olsun hem de ofis programları olsun hem web tasarım hazırlama kursları olsun yoğun ilgi görmektedir. Dolayısıyla buraya gelen halkın tamamı dijital ortama ve dijital okuryazarlıkta yeterlilik düzeyine sahip olarak kursları tamamlamaktadırlar. Halk Eğitimi Merkezi programlarını bu açıdan çok faydalı olduğuna inanıyorum.” (G-34-E-51)

“Katkı sağlamaktadır. Gençler dijital ve teknolojik uygulamalar ve edinimlerde hazır gelmektedir. Daha çok üst yaş grubuna katkı sağlamaktadır.” (G-47-K-53)

Halk eğitim merkezleri kurslarını kurum olarak kendisi tek başına düzenlediği gibi başka kamu kurum ve kuruluşlarıyla da düzenleyebilmektedir. Halk eğitimi merkezlerinin diğer kamu kuruluşlarıyla iş birliğinde düzenlediğinde daha fazla kesimlere ulaşılmaktadır. İş birliğiyle yapılan kurslarla ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Halk Eğitimi Merkezi programları teknolojik gelişmeye kursiyerlerine adapte ediyor. Bilgisayar kurslarımız gerek internet kullanımını gerekse bilgisayar

kullanımını sağlamaktadır. Halk Eğitimi Merkezlerimizde, gençlik merkezlerimizde, büyükşehir belediyesi ile iş birliği ile açtığımız yerlerde internet, bilgisayar donanımı ve imkânlarımız mevcuttur. Kursiyerlerimize bu imkânları sunmaktayız.” (G-25-E-62)

Halk eğitimi merkezlerinin bulundukları bölgelere göre beşeri sermaye düzeyleri farklılıklar göstermektedir. Beşeri sermayesi yüksek olan bölgelerde insanların teknolojik değişime hazır oldukları görülmektedir. Gelişmiş ve elit düzeydeki bölgelerde teknolojik gelişmeler ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“O tür kurslar aktif olarak zaten açılmasa da bu Halk Eğitimi Merkezi neredeyse Türkiye’nin en büyük 5-6 Halk Eğitimi Merkezlerinden birisidir. Yılda 2.500 kurs ve 45.000’nin üzerinde kursiyerimiz olan bir Halk Eğitimi Merkeziyiz. O kurslara çok fazla girmiyoruz. Teknolojik olarak hazır hâle geliyorlar. Teknolojik olarak zaten hazır bir kitlemiz vardır.” (G-33-E-48)

“Son zamanlarda daha farklı alanlarda kurslar açılmaya başlandı. Vodafone’un da bu anlamda dijital okur-yazarlıkla ilgili bir tane uygulama projesi vardı. Bizler de aynı şekilde kurslar açıyoruz. Bizim bulunduğumuz ilçede %90’ı dijital kullanım yapıyor, %10’luk kısmı hariç. İlçemiz elit bir semttir. Okur-yazar oranı çoktur. Genelde üniversite mezunu, yüksek lisans, doktora mezunu olanlar çok olduğu için aktif olarak kullanıyorlar zaten. Kursiyerler bu anlamda hazır gelmektedirler. Bu anlamda yılda 1-2 kurs açıyoruz.” (G-36-K-53)

“Bölgemiz gelişmiş bir bölge olduğu için %90 oranında bu konuda sorun yaşamıyoruz. Etkilidir.” (G-2-E-46)

Halk eğitimi merkezi programları teknolojik gelişmelere adapte etmektedir. Bu adapte etmeyle birlikte toplumda farkındalık ve kitlelere ulaşma bağlamında da etkilidir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Halk Eğitimi Merkezi Halk Eğitimi Merkezi programları dijital okur-yazarlık alanında tabii ki bir farkındalık oluşturuyor. Gelen talepleri karşıladığımız zaman görüyoruz ki yeni kitlelere ulaşma aracı da oluyor. Kursiyerler katıldıkları kursları anlattıkları zaman Halk Eğitimi Merkezlerine yönlendirme yapıyorlar. Bu konuda bir farkındalık, bir bilinç artışı görüyoruz, gözlemliyoruz. Ayrıca bu kurslara katılanların kariyer basamaklarında gerek kamuda gerek özelde avantaj sağladıklarını da görüyoruz. Halk Eğitimi Merkezleri programları dijital okur-yazarlıkta tabii ki faydalıdır.” (G-37-E-50)

Teknolojinin hızlı değişmesi, kişilerin bu değişime adapte olması ve ayak uydurmasını zorunlu kılmaktadır. Halk eğitimi merkezi programlarının bu değişim ve dönüşüm bağlamındaki gelişmelere kişileri adapte ettiğini görüşmeye katılan yönetici görüşlerinden anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan 58 yöneticinin 55’i adapte ettiğini, 2 yönetici kısmen adapte eder, 1 yönetici yeterli düzeyde değil şeklinde görüş bildirmiştir. Kısmen ve yeterli düzeyde değil görüşünü bildiren yöneticiler fiziki eksikliler ve eğitici/usta öğretici eksikliğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Araştırmanın yapıldığı şehirler bakımından bölgesel farklılıklar dikkat çekmektedir.

Beşeri sermaye bakımından şehirlerin farklılığı olduğu gibi aynı şehirdeki ilçelerde bile farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. 27. Kursiyerleri Teknolojik Gelişmelere Adapte Etme Kod İstatistiği

Halk Eğitimi Merkezi Programları	
Kişisel Gelişim	
Teknolojik Gelişmelere Adapte Etme/Kesinlikle düşünüyorum/Aynen öyle katılıyorum	55
Bilgisayar /Bilgisayar operatörlüğü kursları veriyoruz	35
Dijital Ortamda iş yapmak/Dijital okur-yazarlık/Dijital alanda işe girmek için	19
Gereklidir/gelişmeleri takip etmek gerekiyor/Her yaşta teknoloji kullanma gerekliliği	12
Rağbet arttı/Teknolojiye düşkünlük arttı/Akıllı telefon uygulamaları ilgiyi artırdı	11
Robotik kodlama/Web sayfası hazırlama/Ofis programı/Ağ sistemleri kursları	9
Yaşça ileri sevide olanlara katkı sağlıyoruz	7
Farkındalık ve bilinç artışı sağlar/Dijital okur-yazarlık alanında farkındalık oluşturur	6
Kursiyerlerimiz teknolojik olarak zaten hazır/Genç yaştakiler hazır gelmektedir	6
Teknoloji ile tanıştırır/internet kullanımı gibi adapte eder	6
En revaçta olan kurslardan teknolojik ve bilgisayar kurslarıdır/En fazla açtığımız kurslardır	4
Kursları takip etme/Kursa başvuru şekli dijitalleşmeyi arttırdı	4
Çok hızlı teknolojik gelişmeler olmaktadır	3
e-devlet ile daha fazla arttı	3
Yılda 1-2 kurs açıyoruz/O kurslara pek fazla girmiyoruz/İhtiyaç hissetmiyorlar	3
Teknolojiye yönlendirme/Kursiyerlerin yönlendirme yapması	3
Yeni kitlelere ulaşma aracı olmuştur/Takipçi sayımız arttı/Kursiyerleri takip ediyoruz	3
İstedığımız ölçüde ulaşamıyoruz	2
Yetersiz alt yapımız var	2
Teknolojik alt-yapısı sıfır olanları belirlemek	2
Arize olmak	2
Bölgemiz, yüksek Lisans ve doktora mezun oranı yüksektir/İlçemiz semttir	2
Bilişim öğretmeninin olması önemlidir/Kadrolu bilgisayar öğretmenimiz var	2
Pandemi döneminde dijital ortama adapte arttı/Uzaktan Eğitimde arttı	2
Bilgisayar, bilişim, stem eğitimi veriyoruz/Sanayi aletleri kursu	2
Vodafone'nun dijital okur-yazarlık projesi/Google Play Uygulaması	2
Kısmen adapte eder	1
Kariyer Basamaklarında avantaj sağlar	1
Dijital engelleri var	1
Bu açığı halk eğitim merkezleri ve meslek liseleri kapatmaya çalışıyor	1
Komşu ilçelerde de kullanıyor	1
Hazır bulunuşluklarını 2'e-3'e katlamaktadır	1
TOPLAM	213

Beşeri sermayesi yüksek bölgelerde kişilerin teknolojiye hazır geldikleri söz konusu iken farklı bölgelerde bu açığı halk eğitimi merkezleri programlarıyla kapatmaktadır. Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerleri teknolojik gelişmelere adapte etme konusunda yöneticilerin görüşleri ile ilgili istatistikler yukarıda tablo-4.27’de verilmiştir.

Her bireyin en temel insan haklarından birisi de eğitim hakkıdır. Bireyler örgün eğitim yoluyla temel eğitim ve okuma-yazma becerilerini elde ederler. Herhangi bir sebepten temel eğitim ve okuma-yazma becerisini kazanamayan ya da bir şekilde örgün eğitimin dışına çıkan bireylere bu temel eğitim ve okuma-yazma becerisi eksikliğini hayat boyu öğrenme kurumlarından olan halk eğitimi merkezleri kazandırır. Halk eğitimi merkezleri bireylere bu eğitim hakkından faydalanma imkânını tanır.

Okuma-yazma becerisi ve temel eğitim eksikliği yaşayan bireylerin bu durumu kendilerine hayatlarında bir engel (bariyer) teşkil eder. Halk eğitimi merkezleri programları bireylerin temel eğitim ve okuma-yazma becerisi olmayanların engellerini kaldıran temel devlet kuruluşudur.

Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma becerisi kazandırma konusu ile ilgili yöneticilere “Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik kurslarınızın etkinliğini açıklayınız” sorusu yöneltilmiştir.

Temel eğitim eksikliği ve okuma-yazma bilmemek bireylerin önünde ciddi bir bariyerdir. Bu bariyer insanların kendilerini toplum içerisinde dışlanmış hissetmesine, kendini gerçekleştirme ve iş imkânlarına ulaşmasına hatta nitelik kazanmasına temel engel durumundadır. Okuma-yazma bilmeyen ya da eğitim seviyesi düşük bireylerin yüksek ücretli ya da imkânı yüksek işlerde çalışma imkânları oldukça zordur. Okuma-yazma bilmeme bariyeri bireylerin önünden kaldırılması gereken önemli bir problemdir. Bireylerin bu okuma-yazma bilmeme bariyerini halk eğitimi merkezi programları kaldırır. Bu sayede bireylerin kendini gerçekleştirme, işe girme gibi birçok alanda fırsatlardan faydalanmasının da önü açılacaktır.

Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik kurslarınızın etkililiği konusunda yöneticilerin görüşleri şu şekildedir:

“Çok yüksektir. Halk Eğitimi Merkezi programları okuma yazma kursu ile ilgili etkililiği çok yüksektir ve çok da faydalıdır. Ülkemiz bazında okuryazarlık oranımız %99'a çıkmıştır. İlk göreve başladığımızda bu oran %97 idi. Yüzde üçlük bir oranla okur-yazar oranını yükselttik. Hedefimiz %100'e ulaştırmaktır. İnsanlarda bunun karşılığını dönüt olarak da görüyoruz. Halk Eğitimi Merkezleri okuma yazma kursu bağlamında Türkiye'de tek geçer diyebiliriz.” (G-53-E-36)

“Son derece etkilidir. Okuma-yazma bilmeyen bırakmadık desek yerindedir. Suriyeliler dâhil olmak üzere.” (G-8-E-60)

Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik etkileri özellikle aile temelinde ele alındığında kadınlara katkısı çok fazla ve önemlidir. Ailede okuma-yazma bilmeyen bulunması ve bu kişilerin okuma-yazmayı öğrendikten sonra ailesine katkısı oldukça fazladır. Bu noktada yönetici görüşleri şöyledir:

“Bizim okuma yazma bilmeyenlere kurslarımızı açmamızın ana sebebi şu an okul çağına gelecek olan çocuğa aslında şu hissiyatı vermek: Okumanın her şartta gerekli olduğunu, okumaktan uzak kaçmanın hiçbir şansı olmadığını ve okumanın gerekliliğini hissettirmek için evdeki okuma yazma bilmeyen insana dokunmamız, onu okuma yazmaya sevk etmemiz. Tüm ailenin yapı dengesini okumanın ana şart olduğunun hissiyatını veriyor. Bir defa eğer bir evde okuma yazma bilmeyen büyük biri var ise olumsuzluğu tüm aile fertlerini etkiliyor doğal olarak biz o ferdi okuma yazma faaliyetlerine alarak aslında ana hedefimiz tüm olumsuzluğu o ailenin üzerinden de almak yani ana hedef okuma-yazma olmazsa olmaz. Yani ailenin tüm fertlerinin okuma yazma bilmesi gereklidir. Tabii okuma yazma bilmemesi her çocuğun okumaya hevesini kırıyor ya da dayım okumadı ne oldu ki. Kesin yani topluma bakış açısını toplumda ortak yaşam şeklini her noktaya dokunuyor. Yani okuma-yazma deyince sadece bu kişiyi kurtarmak değil aslında bir topluma etki alanı çok büyük oluyor. Seçenekte bir tek Halk Eğitimi Merkezi programlarıdır. Olmazsa olmaz halk eğitimidir. Okuma-yazmada. Başka hiçbir devlet kurumu ya da özel sektör bu insanlara dokunmuyor. Bir tek biz dokunabiliyoruz. Biz de onun bilinci ile zaten kapı-bucak çalışıyoruz.” (G-6-E-54)

Halk eğitimi merkezlerinin en etkili olduğu insanların hayatlarına dokunduğu alan olan okuma-yazma öğretme ve temel eğitim eksikliğini tamamlamasıdır. Halk eğitimler bir şekilde örgün eğitimin dışına çıkmış bireylerin temel eğitimden ortaöğretime kadar eksik eğitimlerini tamamlama fırsatı sunar. Hatta halk eğitimler ortaöğretimi tamamlayanları üniversiteye de hazırlar. Yükseköğrenime hazırlık kurslarıyla ortaöğretim mezunlarından durumu zayıf ve dezavantajlı kesime destek olur. Halk eğitimi merkezi programlarının üniversite sınavına hazırlık kurslarının yanında KPSS ve Engelli KPSS sınavlarına da hazırlama kursları vardır. Halk eğitimi merkezi programlarının bu özellikleriyle ilgili yöneticilerin görüşleri şöyledir:

“Okuma yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik okuma yazma kurslarımız vardır. Etkililiği gayet iyidir. Halk eğitim merkezleri okuma yazma kursunda bir numaradır diyebiliriz. Örgün eğitimin boşluğunu dolduruyor. Aynen kişileri okuma yazmadan tutun da açık ortaokul, açık lise hatta üniversiteye hazırlık kurslarımız da var. Ekonomik durumu olmayan öğrenciler özel kurslara gidemiyorsa bizim açtığımız

destekleme ve yetiştirme kurslarına ücretsiz olarak gelmektedirler. Ayrıca KPSS kurslarımız var engelliler için KPSS kurslarımız var. Halk eğitimler bu anlamda da fırsatlar sunar.” (G-48-E-48)

“Halk eğitim merkezleri programları okuma yazma kursları açısından etkililiği çok yüksektir. Okuma yazma halk eğitim merkezlerinin açıldığı günden beri en önemli konularından birisidir. Bu anlamda da etkin bir kurumdur. Halk Eğitimi Merkezleri okuma yazmanın yanında örgün eğitimden bir şekilde dışlanmış kişilere açık ortaokul açık lise ve üniversiteye kadar hazırlık sunma imkânı sağlar. Halk eğitim bünyesinde açık ortaokul açık lise olduğu için örgün eğitimde bu eğitimi alamayanlara bu imkânı sunar. Ortaokul ve liseden mezun olabiliyor, üniversiteye kadar hazırlayabiliyor Halk Eğitimi Merkezleri. Halk Eğitimi Merkezleri üniversiteye hazırlık bağlamında destekleme ve yetiştirme kursları da açıyor.” (G-46-K-32)

Temel eğitim ve okuma-yazma becerisi eksikliği bulunan bireylerin tutumlarında araştırma yapılan şehirlere göre de farklılıklar göze çarpmaktadır. Okuma-yazma bilmeyen bireyler beşeri sermayesi yüksek şehirlerde okuma-yazma oranlarının yüksekliğinden ötürü sosyal dışlanmışlığı daha fazla hissederek bu durumunu gizledikleri görülürken beşeri sermaye seviyesi düşük şehirlerde gizleme tutumlarının biraz daha az olduğu yönündedir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Okuma-yazma bilmemek günümüzde çok ciddi bir sorun olmaktadır. Bizim bölgemizde toplumsal baskı da çok ciddi düzeydedir. Kişi okuma-yazma bilmediğini gizleyerek, saklayarak bize geliyor. Kişi kendini daha sonra okuma-yazma öğrenerek geliştirdiği zaman akabinde o kadar çok açılıyor ki direkt açık ortaokul, açık liseye kendini yönlendirme ihtiyacı hissediyor. Ben bizzat kendimden örnek vereyim, teyzem okuma-yazma bilmiyordu. Ona okuma-yazma kursunun akabinde açık ortaokul ve açık liseyi tamamlattırdık. Şu anda üniversitede sosyoloji bölümü okuyor. Dışardan devam ediyor.” (G-35-E-49)

“Yetişkinlere yönelik okuma yazma kurslarımızın etkisi çok büyüktür. Kurslarımıza gelen, okuma yazmayı öğrenen vatandaşlarımız çok memnun oluyorlar. Halk Eğitimi Merkezleri okuma yazma bilmeyen vatandaşların önündeki önemli bir engeli kaldırmaktadır. Mesela günlük hayatındaki iş ve işlemleri kolaylaştıran levha okuma, araca binme, hastaneye gitme gibi faaliyetlere okuma yazma bilerek, öğrenerek bu engeli ortadan kaldırmış oluyor okuma yazma bilmediğimiz için kime ne soracağımız bilemiyoruz çok utanıyoruz. Özellikle okuma-yazma bilmeyen gençler 30-40 yaş bandındakiler. Doğu ve Güneydoğu'dan göç etmiş kişilerden oluşmaktadır. Orada okuma yazma bilmiyorum desem sıkıntı olmuyordu fakat batı ilinde okuma yazma bilmediğini söyleyince özellikle beşeri sermayesi çok yüksek Muğla ilinde çevresine bakıyor herkes okuma biliyor, onun için çok utandıklarını söylüyorlar. Halk Eğitimi Merkezlerimize gelerek, biz okuma yazma öğrenmek istiyoruz diyerek kayıt oluyorlar. Halk Eğitimi Merkezleri okuma yazma öğretiminde çok önemli bir yere sahiptir.” (G-41-E-58)

“İlçemizde hemen hemen merkez ve mahallelerde okuma yazma kurslarımız için kapı kapı dolaşarak tespit edip kurslarımıza kayıtlarını yapmaktayız. Vatandaşlarımızdan da ciddi anlamda ilgi görüyoruz. Talep de fazladır. Geçmiş dönemde okuyamayan, o ezikliğin içinde yaşayan vatandaşlarımıza gerek okulu terk etmek zorunda kalan vatandaşlarımızla bir şekilde iletişim kurarak Halk Eğitimi Merkezlerimizde okuma-yazma kurslarından faydalanmalarını sağlıyoruz. Ciddi anlamda da kazanımlarını geri dönüşlerini alıyoruz. Bu da bizleri ciddi anlamda mutlu etmektedir.” (G-20-E-41)

Bu araştırmanın yapıldığı beşeri sermayesi yüksek şehirlerde ve özellikle bu şehirlerin elit semtlerinde okuma-yazma bilmeyen birey sayısı çok azdır. Bu durum ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“İlçemizin okuma-yazma oranı oldukça yüksektir. Merkezimizde bir tane sınıf öğretmenimiz vardır. Yıllık 3-4 kişi başvuruda bulunuyor. Bu başvuruyu dışardan gelenler yapmaktadır. Bu kesim belli bir süre kalıp geri gidiyorlar. Okuma-yazma kurslarına ilçemizde talep azdır. İlçemizin beşeri sermayesi yüksektir. Ayrıca ekonomik durumu çok iyi olan bir ilçeyiz.” (G-36-K-53)

“Halk Eğitimi Merkezimizin bulunduğu bölge elit ve beşeri sermayesi oldukça yüksektir. Bu bölgemizin okuma-yazma düzeyi %98,9 olduğu için geriye kalan %1’lik kısımda farklı engel ve problemi olan kesimdir. Bu bölgede kolay kolay okuma-yazma ile bir sıkıntı olmaz. Bölgemizin beşeri sermayesi oldukça yüksektir.” (G-33-E-48)

Bu araştırmanın yapıldığı beşeri sermayesi yüksek şehirlerin elit semtlerinin haricindeki semt ve ilçelerde okuma-yazma bilmeyen kursiyerlerle ilgili farklı gözlemler vardır. Genelde bu şehirlere çalışmak, iş bulmak için göç eden bireylerin okuma-yazma problemi yaşadıkları gözlenmektedir. Çalışma ve diğer nedenlerle gelen göçlerde okuma-yazma bilmeme ve temel eğitim eksikliği gözlenmektedir. Bu durumda olan bireylerin halk eğitimi merkezlerine başvurdukları eksikliklerini gidermek istedikleri gözlenmektedir. Bu konu ile yönetici görüşleri şöyledir:

“Halk eğitim merkezimizin bulunduğu bölge şehre en çok göç alan bölgedir. Okur-yazarlık konusunda çok ihtiyaç duyulan bir bölgedeyiz. Halk eğitim merkezinde 7 yıldır görev yapıyorum. Yaklaşık 10.000’nin üzerinde kişiye okuma-yazma öğrettik. Bizim zaten birinci önceliğimiz bu okuma-yazma kurslarıyla ilçenin tüm bölgesinde okullarda, camilerde, kuran kurslarında okuma-yazma kurslarını açmak. Yani en faydalı alanlardan birisidir diye düşünüyorum. Halk Eğitimi Merkezleri okuma-yazmada tek geçerlidir. Bu konuda biliniyor zaten.” (G-37-E-50)

“Yine bölgemizde göç dışında okur-yazar problemimiz olmadığı için gelen göçleri de muhtarlıklar aracılığıyla tespit ediyoruz. Göç nedeni ile okur-yazar olmayan yaklaşık yılda 15 kişi sınavla belgelendirme eğitimi yarım bırakanlar için yapıyoruz. Yaklaşık 15 civarı kurs açarak yine bu göç ya da ihmal edilmiş dezavantajlı gruplara yönelik kurslarımızı açıp aktif hâlde tutuyoruz ve sürekli açık, ne zaman ihtiyaç oldu hemen açıyoruz. Çünkü okuma-yazma kursları için sayı şartı 1 kursiyer olduğu için aktif hâlde getirip kursları açıyoruz.” (G-42-E-46)

“Burası dışarıdan çok göç alan bir yerdir. Onun için hiç inanamadığım yaşlarda da okuma-yazma bilmeyen kişiler çıkıyor. 18 ve 20’li yaşlarda tabii bunlara mümkün mertebe özellikle seçim zamanlarında çok uğraşıyoruz. Parmak basma da katılım oldukça yüksek. Hatta siz geldiğinizde de kapıda 3 kişi vardı. Onlar da kursiyer. Bizim burada en büyük avantajımız askeri birliklerde orada okuma yazma bilmeyen askerlerimiz olduğu için onlara da okuma yazma öğretmeden ve belge vermeden askerliğini bitirip göndermiyoruz. Okuma-yazma alanında halk eğitimleri Türkiye’de tek geçer kurumdur. Tabii ki diyebiliriz halk eğitimler bu konuda en güçlü olduğu alandır.” (G-45-K-54)

“İlçemizde var. İlçemiz göç alan bir kenttir. Turizm önemli temsilcisi olan kentimiz Muğla’nın ilçesidir. Ama ilçemiz fazlaca göç alıyor. Tabelasında 186.000 nüfus yazıyor ama şu anda kış mevsiminde bile nüfusu 500 bin 600 bin olduğunu yöneticiler

ifade ediyorlar. Bu rakam nüfus yoğunluğu yaz döneminde bir milyon bir buçuk milyona kadar çıkıyor. Hâliyle burada iskân edilen, yaşayan insanlar veya gelip geçici birkaç ay geçiren vatandaşlarımız içinde okuma-yazma bilmeyen nüfus karşımıza çıkıyor. Biz bunu destekliyoruz. Şu andaki mevcut durumu içeriden bilgi alırsam son durumu size aktarabilirim ama 25-30 hatta 40 kursumuz hatta 300 kursiyere kadar ilçede bu sayı çıkabiliyor. Şu anda da devam eden birkaç yerden okuma yazma kursumuz var. 1. kademe okuma-yazma kurslarımız devam ediyor.” (G-43-E-51)

“Okuma-yazma kursları çok etkilidir. Muğla beşeri sermayesi ve eğitim düzeyi yüksek bir yerdir. Dışarıdan iş için gelenler göç nedeniyle gelenlerden okuma-yazma bilmeyenler çıkmaktadır.” (G-44-E-62)

Halk eğitimi merkezi programlarında kursların açılması için 12 kursiyere ihtiyaç vardır. Fakat okuma-yazma kurslarında bu şart 1 kişiye bile kurs açılmaktadır. Bu durumu şöyle açıklamak yerinde olacaktır. Devletin ve Millî Eğitim Bakanlığı’nın okuma-yazma konusunda öncelik ve önem verdiğinin göstergesi olarak belirtilebilir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Okuma-yazma kurslarında şöyle ki tek kişi de olsa kursu açabiliyoruz. Yer ve zaman sınırı yok, bu konuda kursiyer devam ettiği sürece tabidir yetişkinlerin yoğunlukları da oluyor, eğer sadece belge amacıyla gelmemiş ise devam ettiği sürece kurslarımızın önemli derecede etkili olduğunu düşünüyorum. Öğretiyoruz. Önemli bariyerlerini önlerinden almış oluyoruz. Evet, öyle düşünüyorum. Çünkü okuma-yazma kurslarında yer ve kişi sayısı konusunda belli bir sınırlandırma yoktur.” (G-1-K35)

“Çok büyük etkisinin olduğuna inanıyorum. Çünkü geçmişte okur-yazarlık oranı çok düşük iken halk eğitimin açtığı okuma-yazma kursları sayesinde şu an hemen hemen ilçemizde, kendi ilçemizde düşündüğüm zaman okuma-yazma bilmeyen vatandaşımız hemen hemen kalmadı. Son anket çalışmamızda, bunda şunun etkisi var; bizde yaşıyor yani ilköğretim çağını tamamlamış bir vatandaş kurslarımıza katılıp okuma-yazma belgesini alabilir. Kurs açmak için de normalde bizde 12 kişi sınırı varken okuma-yazma kursunda yok. 1 kişiye bile kurs açabiliyoruz. Esnek program olmasının katkısı büyük, okuma-yazmada iyi bir yerdeyiz. Aynen Halk Eğitimi Merkezi programları etkilidir.” (G-2-E-41)

Araştırma yapılan şehirlerden Antalya’da Batı Toroslarda yer alan 5 ilçeden 4’ünde okuma-yazma bilmeyen kesimler bulunurken 1 ilçede bulunmamaktadır. 5 ilçenin 4 tanesi makroklima özellik gösterirken 1 ilçede mikroklima özellik göstermektedir. Mikroklima özellik gösteren ilçede okuma-yazma oranı çok yüksek ve bilmeyen oranı sıfırdır. Bu durum ile ilgili yönetici görüşü şöyledir:

“Bizim ilçemizin diğer adı “Aydınkent” olarak geçmektedir. Buranın halkının okuma-yazma oranı %100’dür. O yüzden okuma-yazma kursu hiç açmadık. İlçemizin hepsi okuma-yazma biliyor. Bu ilçenin yerlisi en alt seviyede eğitim alanlar öğretmendir. Bu ilçeden kaymakam, vali, doktor, mühendis, Antalya’da ve Türkiye’de okuma oranı en yüksek yerdir.” (G-57-E-45)

Araştırmacı: İlçenizde gördüğüm kültür merkezleri dikkatimi çekti?

“Evet vardır. Burası aslında Aydınkent olarak adı geçer. İlçemizin adını da öyle yapmaya çalıştılar bir ara. Okuma ve kültür seviyesi çok yüksektir.” (G-57-E-45)

Okuma-yazma becerisi eksikliği ile ilgili makroklima özellik gösteren ilçelerdeki durumu ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Halk Eğitimi Merkezi programlarının okuma-yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik kurslarımız gayet etkilidir. Uzman sınıf öğretmenlerimiz bu kursları düzenlemektedirler. İlçemiz olarak 14-67 yaş arası 2019 TÜİK verilerine göre 97 okuma-yazma bilmeyen var. 2019’dan beri halk eğitim olarak biz düzenlediğimiz kurslarla bu bilmeyenlerin 40 civarındakilere okuma-yazma kursu verdik. Bazı vefat edenleri çıkarttığımızda ilçemiz bazında okuma-yazma oranı %95’in üzerine geçmiştir. Bu okuma-yazma oranının yükselmesinde halk eğitim merkezlerinin katkısı çok büyüktür.” (G-54-E-42)

“Bu biraz da bireysel yeteneğe bağlıdır. Farklı kurslar farklı alanlarda insanlar daha başarılı oluyorlar. Okur-yazar olma bazı kurslar için önemli olmayabiliyor. Ama okuma-yazma biliyorsa artı değer katıyor. Ama insanda bireysel yetenek varsa birçok alanda başarılı olabiliyor.” (G-55-E-52)

“Okuma-yazma kurslarımız çok etkilidir özellikle böyle bizim kırsal ve küçük ilçelerden okuma yazma bilmeyenler konusunda oldukça etkilidir, okuma yazma bilmeyenlerimiz vardır. Hatta kurs merkezimize çekmekte de zorlanıyor çünkü kırsal ve dağlık köylerimiz merkeze çok uzaktır.” (G-56-E-29)

“Halk Eğitimi Merkezi kurslarından okuma yazma kursları ilçemiz olarak etkili ve iyi derecededir. Okuma yazma bilmeyen yaşlılarımız vardır. Öğretiyoruz ama ulaşamadığımız noktalar da var. Uzak köylere ulaşamadığımız var. O köylerde okullar kapatıldığı için, genç nüfusu olmadığı için, öğrencilerde çok az olduğu için taşıma yapılmaktadır. Köylerde birkaç öğrenci olduğu için okullar kapalıdır. Okuma yazma açacak öğretmen ve usta öğretici bulamadığımız için uzak köylere kurs açamıyoruz.” (G-58-E-40)

Araştırma yapılan şehirlerinden Van’da çeşitli nedenlerle okuma-yazma becerisi eksikliği ve temel eğitim eksikliği yaşanan bireylerin olduğu görülmektedir. Kentin merkez ilçelerinde de bu problemi yaşayan bireylerin olduğu görülmektedir. Van şehrindeki halk eğitimi merkezlerinin bu faaliyetleri başarıyla gerçekleştirildikleri görülmektedir. Temel eğitim eksikliği ve okuma-yazma eksikliği yaşayan yetişkinlerin bu eksikliklerini halk eğitimi merkezleri programları etkin şekilde gidermektedir. Bölgenin iklim şartları, ulaşım da yaşanan problemlerle kırsalda örgün eğitim kurumlarının olmaması gibi nedenlerin olduğu görülmesine rağmen okuma-yazma oranlarının kentte arttığı görülmektedir. Okuma-yazma eksikliği bariyerini bölgede en çok kadınların yaşadığı görülmektedir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“İlçemizde okuma yazma bilmeyenlere yönelik çok kurs açtık. Hâlen ilçemizde 127.000 nüfusun 4744 kişinin okur-yazar olmadığını biliyoruz. Bu söylediğim veriler 2019 yılına aittir. Hedefimiz her yıl 1000 kişiyi okuryazar hâline getirmektir. Ancak açtığımız kurs sayısı fazla kaydettiğimiz kursiyer sayısı fazla fakat okuma-yazma ve sertifikayı alan kişi sayısı ise sadece bunun üçte biridir. Bunun birkaç nedeni vardır. Birincisi bunu yeni tespit ettik. Usta öğreticilerin e-yaygın sisteminde açıklarından faydalanarak kendine kursiyerlerinin tamamını okur-yazar yapmayıp bir kısmını bir sonraki kursa bırakmaları. Yani âdeta kursum devam etsin, sertifika alanların sayısı ya da okur-yazar olanların sayısı önemli değil der gibi böyle bir sorun ile karşı karşıyayız. Bu yıl öyle bir şart getirdik kursiyerlerinin belli bir yüzdelere okuma-

yazma yapma koşuluyla kursları açmaya başladık. Kurs sonunda bunun belli bir düzeyini yerine getirmeyenlere yetersizlik kabul edip usta öğretici değerlendirme formu ile yetersizlik raporuyla sistemin dışına çıkarmayı düşünüyoruz.” (G-18-E-51)

“Özellikle bizim bulunduğumuz yer olarak üçra yerlerimiz söz konusudur. Hatta bazı yerlerde örgün öğretim kurumlarından okulların olmadığı söz konusudur veya geç bir zamanda açılmış buradaki yetişkinleri en azından okuma yazma kurslarımızda bu vatandaşlarımızın okuryazar olmalarını sağlıyoruz. Okuma yazmada Halk Eğitimi Merkezlerinin en iyi olduğu alanlardan biridir.” (G-17-E-39)

“Okuma-yazma kurslarımızın çok etkili ve faydalı olduğunu düşünüyorum. Köylerde ve ilçe merkezimizde bu tür kurslarımız vardır, devam etmektedir. Herhangi bir sebeple okuma-yazma öğrenememiş yetişkinlere yönelik bu kurslarımız devam etmektedir. Özellikle bu bölgede kadınlarımızı okullara göndermiyorlardı. Bu nedenle okuma-yazmayı öğrenemeyen kadınlarımıza halk eğitim merkezleri aracılığıyla okuma-yazma öğretiyoruz.” (G-26-E-56)

“Halk Eğitimi Merkezlerimizin okuma-yazma kurslarında etkinliği çok fazladır. Hiç okuma-yazma bilmeyenlere yönelik, yabancı uyruklu vatandaşlar olsun, kurslarımız etkilidir ve okuma-yazmayı öğretiyoruz.” (G-25-E-62)

“Okuma-yazma kurslarımızın etkinliği çok iyi derecededir. Tüm Türkiye’de okuma-yazma seferberliği düzenlendi. Bu çerçevede ilçemizde de bu kampanya katıldık. İlçemizde 4562 kişiye okuma-yazma kursu düzenledik. Bu kurslar ile halkımızın eğitim seviyesi yükselmiştir. Yine 2. kademe okuma-yazma kurslarını tamamladıktan sonra kursiyerlerimize açık öğretim ortaokullarına kayıtlarını yapıyoruz. İlçemizde hâlâ okuma-yazma oranı düşük fakat ilimizde okuma-yazma oranı yükselmiştir. İlimizde yapılan toplantıda okuma-yazma oranı %93’tür. Ancak halk eğitimler olarak hızlı çalışmaktayız. Her şeyin başı okuma yazmadır, eğitimidir, okuma yazma bilmeyene hiçbir kursu açmazsak okuma-yazma bilmeyen kurslarda da başarılı olamaz. Mesela Kur’an-ı Kerim’i de okuyamaz, anlamını da bilmez. Bütün kurslarımızın temeli okuma-yazma bilmektir. Halk eğitimlerin bir amacı da okuma yazmayı öğretmektir.” (G-24-E-57)

“Bulunduğumuz bölge olarak okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı hâlâ azımsanmayacak oranda bulunmaktadır. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı çok yüksektir. Şu şekilde yani buradaki okuma yazma kurslarımızın etkinliği hâlâ sürecektir. Çünkü okuma-yazma bilmeyenlerin oranı yüksektir. Bu da her zaman okuma yazma kurslarımızın aktif olarak sürece anlamına gelmektedir ki katılım da oldukça yüksektir. Talepte var ama okuma yazma kurslarımızın etkinliği oldukça fazladır yani verimlidir ve katılım da çok yüksektir. Halk Eğitimi Merkezi programlarını okuma yazma programları kursları en etkin olduğu alanlarıdır. Şunu da söyleyebilirim bulunduğumuz coğrafya okuma yazma bilmeyenlerin, yetişkinlerin yoğunlukta olduğu bir yerdir. Hâlâ okuma yazma bilmeyenler mevcuttur sadece ilçemiz açısından ele alırsak okuma-yazma kurslarımızın etkinliği oldukça fazladır. Bölgenin iklim şartları çok ağır olduğu için zamanında örgün eğitime gidememiş okulun olmaması 1985 ve 86’dan sonra buraya ilkokulun gelmesi yaygınlaşmasından dolayı yani 80 öncesi doğanlar okuma-yazma bilmemektedir ve bunların çok sertifikalarını ve diplomalarını halk eğitim merkezlerinden almışlardır. Hâlâ da alanlar mevcuttur. Hâlâ da okuma yazma bilmeyenler bitmemiştir.” (G-19-E-30)

Bireyin hayatını idame ettirmesi için en temel niteliklerle donanması gerekmektedir. Bu temel niteliklerin başında hiç kuşkusuz temel eğitim ve okuma-yazma becerisi gelmektedir. Herhangi bir nedenle bu beceriyi kazanamamış yetişkinlere halk eğitimi merkezi programları bu becerileri kazanma fırsatı sunar. Bu beceriyi kazanamama durumu yetişkinlerin önünde önemli bir bariyerdir. Bireylerin bu bariyerden kurtulmasını halk eğitimi merkezi programları sağlar. Halk eğitimi

merkezi programları temel eğitim eksikliğini ortadan kaldırdığı gibi açık ortaokul ve açık lise faaliyetleri ile de ortaöğretimi tamamlatma fırsatlarını sunmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları bununla da kalmayarak üniversiteye hazırlık, KPSS, engelli KPSS sınavlarına da hazırlar. Bu sınava hazırlık kurslarında dezavantajlı kesimlere öncelik verilmektedir. Halk eğitimi merkezi programları bireyin eğitim eksikliğini tamamlama fırsatı sunarken aynı zamanda bireyin beşeri sermaye eksikliğini de ortadan kaldırmaktadır. Bireyin beşeri sermayesi arttığında ailesiyle içinde yaşadığı toplumun da beşeri sermaye seviyesi yükselecektir.

Halk eğitimi merkezi programları bireylerin beşeri sermaye eksikliklerini gidererek bireylerin kendini gerçekleştirme fırsatlarını yakalamasına imkânlar sunmaktadır. Örneğin bireyler okuma-yazma ve temel eğitim eksiklikleri tamamlayarak işe girme fırsatını yakalayacaktır. Daha spesifik örnek verecek olduğumuzda birey ulaşım sektöründe çalışmak istediğinde ehliyet alması ön şarttır. Ehliyet almak için bireyin temel eğitim eksikliği bulunduğu burada halk eğitim merkezi programlarına direkt ihtiyaç duyacaktır. Bu engelini Halk eğitimi programları ortadan kaldıracaktır.

Halk eğitimi merkezi programları bireyin örgün eğitimden herhangi bir sebepten alamadığı eğitim eksikliklerini tamamlatma fırsatı sunarken bireyin bu eksiklikleri tamamladığında çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajlar işe girmesi, iyi imkânlı yeni işe girmesi veya istihdamda ise kariyer fırsatı sunmaktadır. Bir başka ifade ile bireye ücret artışı sağlayacaktır.

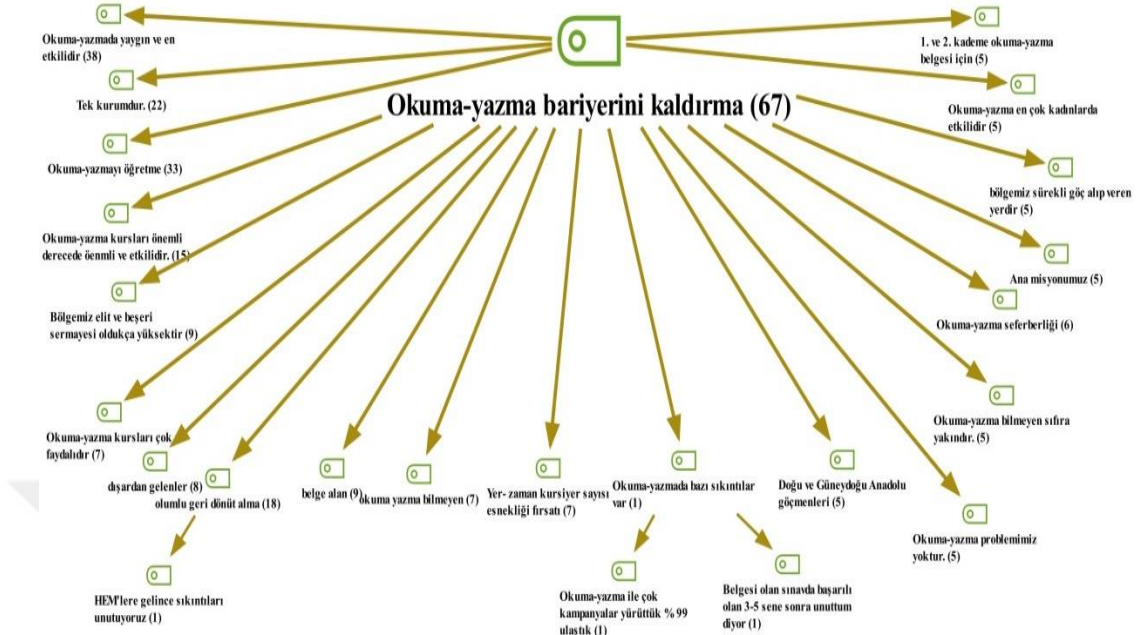
Halk eğitimi merkezi programlarının yetişkinlerin okuma-yazma bilmeme ve temel eğitim eksikliği ile ilgili yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Alınan bu konu ile görüşlerde Halk eğitimi merkezi programları ana kavram altında kişisel gelişim ve alt kategorisinde yöneticilerin görüşleri kodlanmıştır. Yöneticilerin görüşlerinde toplam 411 kod listesi oluşturulmuştur. Okuma-yazma bilmeme ve temel eğitim eksikliği ile ilgili kod listesi tablo-4.28’de verilmiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma becerisi eksikliği ve temel eğitim eksikliği konusunda halk eğitimi merkezi yöneticilerinin perspektifinden halk eğitimi merkezi programları kavramı adı altında kodların kategorik ilişkileri şekil-4.1’de verilmiştir.

Tablo 4. 28. Okuma-Yazma Becerisi Eksikliği ile İlgili Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları			
Kişisel gelişim			
Okuma-yazma bariyerini kaldırma	67	Kendilerine kursiyer temin etme isteği	2
Okuma-yazmada yaygın ve en etkilidir	38	e-yaygının açıklarından yararlanma isteği	2
Okuma-yazmayı öğretmektedir	33	Kursa gelen	2
Tek kurumdur.	22	Örgün eğitim kurumlarının geç açılması	2
Olumlu geri dönüt alma/HEM'lere gelince sıkıntıları unutuyoruz	19	Ailelerin olumsuzluğunu üzerlerinden almak	2
Okuma-yazma kursları önemli derecede önemli ve etkilidir.	15	Okuma yazma öğretme ana hedefimizdir	2
Dışardan gelenler/ Okuma Bilmeyen	15	Diğer kursların ön şartı okuma-yazma getirilirse daha iyi olur	1
Okuma-yazmada bazı sıkıntılar var	10	Ben bizzat kendimden örnek vereyim, teyzem okuma-yazma bilmiyor	1
Bölgemiz elit ve beşeri sermayesi oldukça yüksektir	9	Okuma-yazmada. Başka hiçbir devlet kurumu ya da özel sektör bulunmuyor	1
Belge alan	9	Halk eğitimi merkezleridir	1
Okuma-yazma kursları çok faydalıdır	7	Eğitim çağına çıkmış bir insanın tek seçeneği	1
Yer- zaman kursiyer sayısı esnekliği fırsattır	7	En az eğitim gören seviyesi öğretmendir	1
Okuma-yazma seferberliği	6	Türkiye'nin okuma-yazma oranı en yüksek yerdir.	1
Doğu ve Güneydoğu Anadolu göçmenleri	5	İlçemizin diğer adı "Aydın Kenttir"	1
Ana misyonumuz	5	Uzman sınıf öğretmenlerimiz kurs düzenlenmektedir.	1
Okuma-yazma problemimiz yoktur.	5	Hedefimiz	1
Bölgemiz sürekli göç alıp veren yerdir	5	Askeri birliklerde okuma-yazma bilmeyenler	1
1. ve 2. kademe okuma-yazma belgesi için	5	Seçim dönemlerinde	1
Okuma-yazma en çok kadınlarda etkilidir	5	18-20 Yaşlarda okuma-yazma bilmeyen	1
Okuma-yazma bilmeyen sığra yakındır.	5	Yurtdışından göç almaktadır	1
Topluma olumlu katkı sağlar	5	Okuma-yazmaya ihtiyaç duyulan bölge	1
Örgün eğitimden bir şekilde dışlanmış kişileri	4	Yönlendirme	1
Kısa süreli ikametgâh	4	Gizleme	1
Hiç okuma bilmeyenlere kurs düzenlenir	4	Toplumsal baskı	1
Daha çok kırsal için okuma-yazma kursu açıyoruz	4	Okuma-yazma bilmeme ciddi bir sorundur.	1
Çok fazla kurslar açtık	4	Evde eğitim hizmeti	1
Bizim okuma-yazma seviyemiz	4	Herhangi bir sebepten okuma-yazma öğrenememiş	1
Artı değer katar	3	Azim ve gayret gösterme	1
Okur-yazarlık oranı	3	Vatandaş ilgisi	1
İlçe nüfusumuz	3	Bölgenin iklim şartları çok ağırdır	1

Şekil 4. 1. Okuma-Yazma Becerisi ve Temel Eğitim Eksikliği Konusunda Kodlar Arası İlişki

Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma becerisi eksikliği ve temel eğitim eksikliği hatta bireylerin örgün eğitimin her türlü aşamasında tamamlayamadıkları aşamaları tamamlama fırsatı sunan özelliği vardır. Halk eğitimi merkezi programlarının okuma-yazma becerisi kazandırması noktasında araştırma yapılan dört büyük şehirde önemli görevler üstlendiği görülmektedir. Her şehrin farklı özellikleri olması okuma-yazma eksikliğinin batı bölgelerinde karşılaştırıldığında bu sorunu yaşayan bireylerin daha fazla sosyal dışlanmışlığı hissettikleri karşımıza çıkarken doğu bölgemizde daha az hissedildiği görülmektedir. Ancak doğu bölgemizdeki çeşitli nedenlerle okuma-yazma problemlerinin devam edeceği görülmektedir. Bu durumu yaşayan bireylere bakıldığında dezavantajlılar olarak ele aldığımız kadınların bu konuda çok etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Halk eğitimi merkezi programları okuma-yazma öğretme ve örgün eğitim aşamalarında yetişkin bireylerin eksik eğitimlerini tamamlatma konusuyla birlikte dezavantajlı kesimlerin öncelik verildiği bireylerin üniversiteye hazırlık, kamuda ve özelde kadro alacakların sınavlara hazırlık anlamında ortaöğretim mezunlarına kurs imkânı sağlamaktadır. Bu konu ile ilgili yöneticilerin görüşlerine bakıldığında programların etkili olduğu konusunda ortak görüşleri göze çarpmaktadır. Bireylerin bu eksikliklerini tamamlatma ve sınavlara hazırlıklarla bireylerin işe girmelerini daha

iyi imkânlı yeni iş bulmalarıyla birlikte kariyer yapmalarını da sağlamaktadır. Bu kurs ve hazırlıklarla bireylerin gelir elde etmeyle birlikte ücret artışı da sağlamasına neden olduğu görülmektedir.

Halk eğitimi merkezi programlarıyla bireylerin örgün eğitimden alamadıkları eğitimlerini tamamlaması durumu kendilerinin niteliklerini artıracığından bu durum bireylerin beşeri sermaye eksikliklerini ortadan kaldıracaktır. Bir başka ifade ile halk eğitimi programları bireylerin beşeri sermayelerinin gelişmesini sağlamaktadır.

Bir ülkenin beşeri sermayesinin yüksek olması o ülkenin tüm bireylerinin ihtiyaçlarına göre nitelikli bir eğitimi alması ile mümkün olmaktadır. Her bireyin dünyada biricik olduğunu düşündüğümüzde her bireyin farklı özelliklerinin olması ve bu durumlarına göre eğitim almaları gerekmektedir. Yani bireylerin cinsiyetleri, yetiştikleri ortamları, fiziksel ve psikolojik, ekonomik özellikleri çok farklıdır. Her bireyin bu farklılıkları olması da her bireyin tüm farklı özelliklerine göre eğitim almalarını gerektirir. Bireylerin almaları gereken eğitimi anlatan kavramda kapsayıcı eğitim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kapsayıcı eğitimin nitelikleri ise engelli bir bireyin kendine uygun bir eğitimi almasını sağlar. Tüm bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verir. Eğitimde fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, eğitimde adaletin sağlanmasını, eğitim faaliyetlerine ailelerin ve toplumun aktif katılımının sağlanması, kaliteli ve nitelikli eğitimin verilmesine öncülük edilmesi, her bireyin ister engelli ister engelsiz olsun öz güveni yüksek olmasının sağlanması, her bireyin istihdama katılması için altyapının sağlanması şeklindedir. Halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcılığını ve beşeri sermayeye etkisini öğrenmek hedeflenmiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesine katkı açısından kapsayıcı eğitimin etkisini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Ülkemizin beşeri sermayesinin gelişimine katkı açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliğini değerlendiriniz” sorusu yöneltilmiştir.

Her bireyin kapsayıcı eğitim anlamında örgün eğitimde ihtiyaçlarına göre eğitim alması temel hedeflerdendir. Bununla beraber yetişkin eğitiminde de bunu bireylerin etkin şekilde alıp almadığını anlamak adına “Ülkemizin beşeri sermayesinin

gelişimine katkı açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliğini değerlendiriniz” sorusuna halk eğitimi merkezi yöneticilerinin cevapları şu şekildedir:

“Evet, programlarımıza baktığımızda 3700’ün üzerinde halk eğitimi e-yaygın üzerindeki programları bulunmaktadır. Bu programlar 7’den 70’e birçok kursiyerimizi kapsayıcı niteliktedir. Şöyle söyleyebiliriz; ana sınıfından 90 yaşına kadar isterse kişi halk eğitimde kendisine uygun, kendisinin katılabileceği bir kurs muhakkak bulabilecektir.” (G-3-E-52)

“Yani kurumumuzda dediğiniz gibi 3 yaşından 93 kadar, “beşikten mezara kadar eğitim” olgusu var. Ancak vatandaş bundan ne kadar faydalaniyor? Vatandaşa ne kadar ulaşabiliyoruz? O tabii ayrı bir şey ama kapsayıcı olarak bizim programlarımız çok kapsayıcıdır. Dışlayıcı değildir. Kesinlikle dışlayıcı değildir.” (G-4-E-56)

“Tabii Halk Eğitimi Merkezi Halk Eğitimi Merkezi programlarımız bütün herkesi kapsamaktadır. Yani kurslarımıza gelen oradaki kursiyer niteliğini taşıyan herkes bu kurslara katılıyor ve herkeste bunlardan yararlanabilir.” (G-11-E-63)

“Evet kapsıyor, halk eğitim merkezleri herkesi kucaklıyor, kesinlikle herkese eğitimi veriyor, çocuk da gelebilir. Evet halk eğitimin çok bilinen bir söz vardır 7’den 77’ye herkese eğitim veriyoruz.” (G-13-E-57)

“Her türlü ihtiyaca uygun eğitimlerimiz vardır. Farklı yaş grubumuza baktığımız zaman ilkokul öğrencilerinden 80 yaşına kadar kursiyerimiz mevcuttur. Halk Eğitimi Merkezi programları kapsayıcıdır.” (G-39-K-35)

“Halk Eğitimi Merkezi programları olarak kapsayıcı eğitim açısından etkinliği açısından kapsayıcıdır ve etkindir diyebilirim.” (G-57-E-45)

Kapsayıcı eğitim noktasında her bireyin nasıl bir eğitim ihtiyacı bulunursa o bireyin eğitim ihtiyacının karşılanmasını açıklayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Halk eğitimi merkezi programlarının da bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılama noktasında 75 alanda ve 3700’e yakın program çeşidi ve geniş yelpazeye sahip olduğu görülmektedir. Bireylerin eğitim ihtiyacının karşılanması noktasında yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani bizim ilçe olarak düşündüğümüzde her yaşta kursiyerlerimiz mevcuttur. Şu anda 36 ve 72 aylık çocuklara bile kursumuz vardır. Sürü yönetimine katılan 70 yaşındaki 1 kursiyerimiz vardı. Yani şöyle diyebiliriz 3 yaşından 77 yaşına ve üstüne kadar kursiyerimiz mevcuttur. Halk Eğitimi Merkezi programları kapsayıcı eğitim alanında etkilidir.” (G-19-E-30)

“Halk Eğitimi Merkezi programları 7’den 77’ye herkesi kapsayıcıdır, herkesin ihtiyacına uygun eğitim vardır. Kurslarımızın da oldukça faydası vardır. Beşeri sermayeye katkısı vardır.” (G-44-E-62)

“Halk Eğitimi Merkezleri özünde hayat boyu öğrenme kurumlarıdır. Hayat boyu öğrenmede felsefemiz beşikten-mezara, 7’den 77’e bütün kesimleri kapsadığı için bu konuda yararlı işler yapılmaktadır.” (G-31-E-62)

“Halk eğitimi programları kapsayıcı eğitim açısından kesinlikle kapsamaktadır ve etkili olduğunu düşünüyorum.” (G-47-K-53)

“Tabii ki zaten yaş sınırı yok cinsiyet ayrımı yok. Herkes, kim istiyorsa Halk Eğitimi Merkezleri olarak kucak açıyoruz. Hangi alanda kurs istiyorsa yeter ki öğretmen bulalım. Yeter ki alan bulalım herkese hizmet vermek için canla başla uğraşıyoruz.” (G-45-K-54)

“Halk Eğitimi Merkezi programları yani kursları gerçekten herkesi kapsıyor ve herkesin eğitim ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Yaş, cinsiyet veya eğitim ihtiyaç çeşidi gibi bir sınırimız yoktur. En son TRT’ye çıkmış bir programımız vardı. Halk oyunları kursumuzda 82 yaşında bir kursiyerimiz vardı. Her yaşa hitap ediyoruz. 82 yaşında halk oyunlarına katılıyor ve halk oyunu oynuyor. Bildiğiniz halk oyunu oynuyor, 82 yaşında kursiyerimiz vardı. Halk eğitimi programlarında ulaşamayacak yaş yoktur. Herkes Halk Eğitimi Merkezi programlarından faydalanabilir. Her türlü eğitim ihtiyacını karşılayabilir. Bütün nüfusumuzun tamamını kapsayıcıdır.” (G-33-E-48)

“Halk Eğitimi Merkezi programları herkesi kapsıyor, birçok kurslarımız programlarımız yaş grubu olarak da ayrılmış şekilde kapsıyor diyebiliriz.” (G-48-E-48)

“Halk eğitimlerle ilgili eskiden yediden yetmişe bir tabir vardı. Artık o tabir dar gelmeye başladı. Biz doğumdan ölüme kadar hatta doğum öncesinden ölüme kadar etkimiz var. Çünkü kursiyerlerimiz 3 yaşında başlıyor. Dolayısıyla halk eğitimlerde yaş sınırı yoktur. Her alana herkese, yeni sloganımız “her zaman, her yerde, herkes için eğitim” dolayısıyla 3 yaşından başlayıp üst sınır yok. Herkese ulaşabilecek kurslarımız vardır. Dolayısıyla halk eğitimlerde hem ülkenin ekonomisine katkısı büyüktür. Maddi olarak da insan yetiştirme açısından da katkısı vardır. Teknolojik geliştirmede de katkısı vardır. Ara eleman yetiştirmede de katkısı vardır. Mutlu insan yetiştirmede de katkısı var. Yani Halk Eğitimi Merkezlerine 3700 çeşit kurslarının içerisinde kişisel gelişim, mesleki gelişim genel kursları, spor kursları, sosyal sportif kurslar, hobi kursları olan geniştir. Halk Eğitimi Merkezi programları çok geniştir. Her ihtiyaca cevap verir. Kapsayıcıdır.” (G-34-E-51)

Halk eğitimi merkezi programları her bireyin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak kapsayıcı eğitim özelliğine sahiptir. Engelli bireyler için halk eğitimi merkezi programları kapsayıcılık açısından ekstra bir özelliğe daha sahiptir. Halk eğitimi merkezi programlarının 3700’ün üzerinde genişliğe sahip olan programların üçte birisine yakını engelli bireyler için tasarlanmış ve planlanmıştır. Engelli bireylere engellerine ve özelliklerine göre eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere programlar geliştirilmiştir. Engelli bir bireye iki öğretmen verilebilecek programlar söz konusudur. Yani bir engelli bireye hem konunun uzmanı ve öğretmeni birlikte eğitim ihtiyacını karşılayabilecek şekilde programlar oluşturulmuştur. Engelli bireylerin kapsayıcı eğitim açısından yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk eğitimi programları kapsayıcı eğitim bakımından tabii ki kapsayıcıdır. Özellikle engelli bireylerimiz için inanılmaz sayıda programlarımız bulunmaktadır. Her türlü durumda engeli olan birey düşünülmüş ve programlar oluşturulmuştur. Küçük yaş büyük yaş, engelli engellilerin türleri gözetilerek, düşünülerek programlar hazırlanmıştır. Ona dair sorunuz var mı bilmiyorum. Şu anda 3 tane engelli kursiyerimiz var. Bilgisayar teknik destek eleman yardımcılığı kursumuz var. Uzun bir kurs ama bu kurstan da gerçekten donanımlı bir şekilde kursu bitiriyorlar. Hatta bir-iki işletme ile de görüştük. Bu kursiyerlerimize iş imkânı sağlamayı da düşünüyoruz.” (G-28-E-49)

“Bizim programlarımız zaten kapsayıcı eğitim çerçevesindedir. Kursiyerlerin ihtiyaçlarını kapsar. Sadece yaş değil engel anlamında da engelli olanlara da eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için modüllerimiz vardır. Yani Halk Eğitimi Merkezi programlarımız vardır. Olabildiğince de açmaya çalışıyoruz bu kursları. Mesela son

dönem bir çalışmamız var otizmli bireylere yönelik, onları kapsayan kurslarımız olacaktır. Otizmli bireyler için 4 tane kurs planlamaktayız. İlçemize bağlı ayrı bir yerimiz daha var. Otizmli bireylere kurs vereceğimiz yerimiz de var. Modüllerimizde yaş sınırimız yoktur. Her yaş grubuna yönelik kurslarımız vardır. 3 yaşında 90 yaşına kadar bütün yaş gruplarına yönelik Halk Eğitimi Merkezi programlarımız vardır. Bu anlamda herkese ulaşabilen herkesin yararlanabileceği modüllerimiz var ve etkileri de çok fazladır.” (G-32-E-56)

“Biz 7’den 77’ye engelli bireylerimiz de dâhil olmak üzere dezavantajlı gruplar da dâhil olmak üzere hepsini halk eğitimin bünyesinde kapsayıcı bir şekilde kurslarımıza dâhil ediyoruz.” (G-8-E-60)

Halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı eğitim konusunda her bireye fırsat eşitliği sağlaması bu sayede eğitimde adaletin sağlanması noktasında önemli olan fonksiyonlarından. Halk eğitimi merkezi programları ülkemizde tüm vatandaşlara ulaştırıldığı gibi ülkemize göç eden yabancılara da bu eğitimden faydalanma fırsatı sunulmaktadır. Bireyin cinsiyeti, yaşı, dini gibi hiçbir farklılığa bakılmaksızın eğitim fırsatı sunulmaktadır. Halk eğitimi merkezi programlarının fırsat eşitliği ve eğitimde adalet konusunda yönetici görüşleri şöyledir:

“Kesinlikle bizim bu bölgede Suriye’den göç eden vatandaşlar var, biz onları 1.000 kişiye yakın kurs verdik. Türkçe öğretme kursu 2 tane proje kapsamında çok etkin bir şekilde kurs devam ediyor burada. Yani her yaştan yani 60 yaşında da kursiyerimiz var. 3 yaşında da kursiyerimiz var. Herkese ulaşıyoruz.” (G-5-E-50)

“Şöyle anlatmak isterim bizde “beşikten mezara kadar” eğitim sistemimiz vardır. Yani biz hayat boyu öğrenme kurumları olarak anne karnından bebek den başlayıp mezara koyduğumuz cenazeye kadar kurslar açıp halkın bunları öğrenmesine etken oluyoruz. Halk Eğitimi Merkezi programları kesinlikle faydalıdır.” (G-17-E-39)

“Tabii ki Halk Eğitimi Merkezleri yaş, cinsiyet, dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın tüm insanlarımıza hizmet ediyor. Ana sınıfından başlamak üzere ömrün sonuna kadar her kesime ve herkesin ihtiyaçlarına kapsayacak şekilde cevap verebilmektedir.” (G-51-K-45)

“Halk Eğitimi Merkezi programları kapsayıcı eğitim bağlamında bütün eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Her yaşa her cinsiyetten kapsayıcıdır ve etkilidir.” (G-53-E-36)

Eğitim faaliyetlerinin kapsayıcı nitelikte olması için toplumun ve ailelerin bu faaliyetlere daha aktif katılımlarına bağlıdır. Bu durum eğitimin daha katılımcı olmasına katkı sağlayacaktır. Halk eğitimi merkezi programlarının bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şöyledir:

“Halk Eğitimi Merkezi Halk Eğitimi Merkezi programları tüm toplum kesimine ve ihtiyaçlarına yönelik kesinlikle kapsayıcıdır. Yani kurslarımız vatandaşla olan bir faaliyettir. Halk Eğitimi Merkezlerinin faaliyetleri sosyal alanın direkt içinde olan bir çalışma alanıdır. Fide üretiminden başlayıp aşçı olmak isteyen, iş yerini açmak isteyenlere kadar herkese dokunan bir faaliyettir.” (G-52-E-35)

“Tabii siz de takdir edersiniz. Hayat boyunun eğitim programları 3700’ün üzerinde Halk Eğitimi Merkezi programımız var. Biraz da yerel ilçemizde oluşan talep ile Çorum’un Mecitözü ilçesinde oluşan talep birbirinden çok farklı olabilir. Talep edilen

her ihtiyaca cevap verebileceğine inanıyorum. Bu 3700 çeşit tane Halk Eğitimi Merkezi programının. Siz de takdir edersiniz siz de biliyorsunuz hemen bizim bahçemizde de asılı adı sizden eğitimi bizden. Yani 3700 programın içinde yoksa siz söyleyin biz yapalım. O güzelliği de var.” (G-43-E-51)

“Evet, biz özellikle geçen yıl kurslarımızda birlikte köydeyiz projemiz kapsamında hemen hemen her yaş grubuna hitap ettik. Özellikle yaşlı kesim olsun kadınlar olsun. Çok faydalı kurslar düzenledik geçen yıl. Özellikle küçük çocuklardan yaşlılara kadar bütün yaş grubuna hitap ettik, oldukça verimli bir yıl geçirdik. Halk eğitimi programları kesinlikle kapsayıcıdır.” (G-15-E-51)

Eğitimin kaliteli ve nitelikli verilmesi kapsayıcı eğitim için örnek teşkil etmiş olacaktır. Halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı eğitim açısından yönetici görüşleri şöyledir:

“Biz Halk Eğitimi Merkezlerinde insanlarımızı gördüğümüzde zaman 3 yaş ve üstünde o insan için neler yapabileceğimizin gücünün hissettiğimiz için her noktasına dokunabilecek güçteyiz. Fiziksel açıdan bir destek istiyorsa biz oradayız, ruhsal açıdan bir destek istiyorsa yanındayız, kişisel gelişim istiyorsa yanındayız. Mesleki eğitim istiyorsa yanındayız yani bizdeki inanılmaz bir gücün hissiyatındayız ve karşuya da rahatlıkla bu hissiyatın karşımızdakilerine veriyoruz neden? Gücümüz her noktada sana yetişebilir diyoruz. Sen bizden bir şey talep et. Biz ona ulaşırsın diyoruz ve karşıdaki 3 yaş ve sonsuz yaş dediğimiz durumda kişiler o zaman bize diyor ki ya bu kadar geniş kapsamlıysa benim aslında şu noktada ihtiyacım var yani o güvenceyi alınca ve her noktaya dokunacağımızın hissiyatına varınca kapsayıcılığımız o kadar artıyor ki. Yani bizim gücümüzü kullanmayı bildikten sonra karşıdaki insana ulaşp ona dokunmak 10 numara iş çıkartıyor karşımıza. Ama bu gücümüzü el birliğiyle topluma yetiştirmemiz lazım. Yoksa bu işe hasret yani halk eğitim merkezleri de bu işin ana kapsayıcısıdır. Başka bir alternatifi yoktur.” (G-6-E-54)

“Halk Eğitimi Merkezi programları beşeri sermayenin gelişmesi açısından kursiyerlere bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirme açısından oldukça etkilidir.” (G-20-E-41)

“Ülkemizin batısındaki illerde Halk Eğitimi Merkezleri ile doğusundaki illerde Halk Eğitimi Merkezindeki arkadaşlarımız ile yaptığımız görüşmeler neticesinde söyle farklılıklarla karşılaşabiliyoruz. Vatandaşın bilinç düzeyi çok etki ediyor. Kurslara talep etme noktasında batıdaki illerimizdeki biraz daha emekli kesim vaktini kaliteli geçirmek adına kurslara bir talep olurken doğudaki illerde şunu fark ettik ki daha çok bir İŞKUR Protokolü ile yapılabilir kurslara daha fazla rağbet var. Ya da kişisel gelişim anlamında zorlama gerektiriyor konserlerimiz yoksa yaygın eğitim eğitimin felsefesine fazla da uymayan bir tablo gönüllülük esaslı biraz daha geri planda kalıyor. Doğudaki illerimizde maddi kazanç kişisel gelişimin biraz daha önüne geçiyor böyle bir sıkıntımız var.” (G-23-E-30)

Eğitimin hedeflerinden bir tanesi de bireylerin öz güven kazanmasıdır. Kapsayıcı eğitim bağlamında öz güvenli bireylerin yetişmesi önemlidir. Halk eğitimi programlarının kurslarda bireylere kazandırdığı kişisel gelişim ve beşeri sermaye açısından etkili olan öz güven kazandırmasıdır. Bu konuda yöneticilerin görüşleri şöyledir:

“Kapsayıcılık deyince zaten halk eğitimin çok büyük bir yeri var. Biz yediden yetmişe veya yetmiş yediye herkese hitap ediyoruz. Hem onların sosyal hayatını etkiliyoruz hem de ekonomik hayatını etkiliyoruz. Hem onlara meslek öğretiyoruz hem de onlara

hobi kazandırıyoruz veya hobilerini geliştiriyoruz. Kapsayıcılık dersek daha geniş alanı kapsıyoruz.” (G-2-E-41)

“Uzun yıllardır görev aldığım için hemen hemen her köye kurs açılmasını istiyorum. Köylerde açmış olduğunuz kurslar çok etkili ve faydalıdır diye düşünüyorum. Tarıma yönelik okuma yazmaya yönelik. Faydalı oluyor diye düşünüyorum.” (G-26-E-56)

Kapsayıcı eğitim bağlamında her bireyin istihdama katılımını sağlanması için alt yapı oluşturması ciddi önem taşımaktadır. Halk eğitimi merkezi programlarının da önemli hedeflerinden olan kursiyerlerin istihdama ulaşmasıdır. Bunun içinde kursiyerlerin nitelik kazanmaları ve beşeri sermayelerini geliştirilmesidir. Kursiyerlerin istihdama katılmaları için halk eğitim merkezleri ile diğer kamu kurumları STK’ların iş birliğinde olması başarıya ulaşmasında daha etkilidir. Halk eğitimi merkezi programlarının bu özelliği ile yönetici görüşleri şöyledir:

“Şimdi Halk Eğitimi Merkezlerinin bağımsız hareket etmesi etkinliğini zayıf kılıyor. Oysa paydaşlar gerçek desteklerini vermiş olsalar yani paydaşlar dediğimiz; sivil toplum kuruluşları, odalar, belediyeler, işte diğer resmî kurumlar daha içtenlikli bir çalışma içerisine girse biz daha aktif olacağız. Yani sayımız daha da artacak, insanımıza daha fazla ulaşmış olacağız. İş birliği çok önemlidir. Oysa Türkiye’nin en büyük problemlerinden üç tane problem var. Halk eğitimlerin birazdan bahsedeceğim. En önemli ikinci problemimiz iş birliğinin zayıf olması. Güçlenirse daha çok etkili olur. Muhtarlar bize sağlam elverirse, STK’lar sağlam elverirse, diğer mesela tarım işte orman müdürlükleri, kurumlar sağlam elverirse gerçekten bizim sosyometri testlerimiz de yapar da ilçe hayat boyu planlama da göstermeliğim dışına çıkarak hazırlıksız bir şekilde toplantıya katılmak yerine gerçekten kendi analizlerini yaparaktan kendi portföylerini daha geliştirmek için bir uğraş içine girerlerse çok daha kaliteli işler yapar daha fazla kişiye ulaşırsınız.” (G-42-E-46)

“Evet, kesinlikle bizim 36 aylıktan başlayan kursiyerimiz var. 95 yaşında da kursiyerimiz var. Yani 7’den 70’e herkesi kapsayabilmesi, herkesin farklı taleplerini karşılayabilecek oranda olması büyük bir alternatif eğitim modeli oluşturuyor. Bu eğitimi de yaygın bir üniversite gibi düşünüyorum. Okul öncesinden işte emeklilik sonrası hobi kurslarına kadar okuma-yazma kurslarına kadar 85 yaşında da gelenler var. Bu açıdan hayat boyu öğrenme dediğimiz kavrama bu durum tam oturuyor. Yani 3 yaşından 93 yaşına kadar geniş bir bantta insanlarımızı hitap ediyoruz. Bu durum da halk eğitimlerimizin ayrı güzelliğidir.” (G-37-E-50)

“Biliyorsunuz ki halk eğitim merkezleri “Herkes için her yerde her zaman eğitim” parolasıyla bu işi yapıyoruz. Özellikle Turizm sektöründe olsun tarımda olsun insanlara meslek kurslarımızla onların hayatını idame etmesinde önemli katkılarımız oluyor.” (G-30-E-51)

“Bilhassa açtığımız kurslarla, mesleki kurslarla, genel kurslarla, teknik kurslarımızla, İŞKUR destekli kurslarımızla her yaşa idare ediyoruz ve insanların ekonomisine sermayesine katkı sağlıyoruz. Bizden aldıkları belge ve sertifikalarla işe girmelerine etki ediyoruz. Geçen yıl ilçemizde en çok WhatsApp’tan satış yapan yarışmasına katıldık ilçemiz Van bölgesinde 1. Oldu. Bir kursa yaramaz en çok WhatsApp’tan satış yapma rekoru kırdı. 60-70 bin liraya yakın faturalı satış yapmıştır. Kursiyerlerimiz kurslardan öğrendikleri bilgi ve becerilerle ürettikleri ürünleri sosyal medya araçlarıyla pazarlayıp satabiliyorlar. İnternet sitelerinden satış yapan kursiyerlerimiz vardır. Çok iyi de gelir elde edenler vardır. Halk eğitim merkezlerinin bir amacı da insanlara iş ve gelir elde etmeleri için işi öğretmek işi tanıtmaktır. İnsanları kitleler hâlinde geliştirmektir diye düşünüyorum.” (G-24-E-57)

“Halk Eğitimi Merkezi programları tüm yaş gruplarını kapsamaktadır. Ancak kursiyerler yöreden yöreye değiştiği için iş alanlarına bağlı iş sahalarına bağlı istihdama yönelik kursların daha çok katkıları vardır.” (G-41-E-58)

“En baştan katkı olarak kendi aile bütçelerine sonra da ülke gelirlerini etkiler ve katkılar ülkemizin bütün vatandaşlarını ve göçmenlere kapsayacak şekilde halk eğitim programlarımız vardır.” (G-7-E-56)

“Halk Eğitimi Merkezleri şöyledir: Bütün halkımızı kapsamaktadır. Buraya gelen kursiyerlerimiz sanattır, dikiştir ev becerisidir, bilgisayarla ilgili bilgiler kazandırıyoruz. Buradan mezun olanlar ekonomiye tabii faydalı oluyorlar. Üretebiliyorlar hiç olmazsa. Başka kurumda çalışabiliyorlar, Kursiyerlere halk eğitimi programlarının katkısı oldukça fazladır.” (G-25-E-62)

“Şimdi işi olan insanların belirli bir düzenle işi olan insanların halk eğitime gelmesi zaten beklenmiyor. Mesleği ile ilgili bir gelişmesini artırmak istiyorsa kişisel gelişim için gelebiliyor ama bize katılanların çoğu işsiz güçsüz insanlar buraya gelir. Bilgi birikimi elde ettiklerinde özellikle de karşılaşıyoruz. Buradan aldığı bilgiyle kendilerine yeni bir yaşam kurduklarına şahit oluyoruz. Örnekleri çok oluyor. Mesela kuaförlük alanında, pastacılık alanında var, aşçılık alanında var, biz bunları görebiliyoruz. Özellikle bilgisayar operatörlüğü kurslarında bilgisi olmayan insanlar geliyor. Burada bilgi beceri elde ederek, belgelerini alarak işe yerleşme oranları da artıyor.” (G-10-E-41)

Halk eğitimi merkezleri kapsayıcı eğitim anlamında etkindir. Halk eğitimlerin bazı noktalarda sınırlandığını belirten yöneticiler vardır. Yöneticilerin görüşleri şöyledir:

“Halk Eğitimi Merkezi programları kapsayıcı eğitim açısından etkilidir. Yalnız Halk Eğitimlerin sınırlandırıldığını düşünüyorum. Halk eğitim merkezlerinin daha da güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Daha önce çıraklık adı altında bölümler bizden alınmış bazı kurslarımızın geçerliliği olmuyor. Örneğin emlak danışmanlığı gibi kursun eğitimi hâlâ bizim modülümüzde duruyor. Ama belgesi geçerlilik arz etmiyor. Farklı meslek odaları yaptıkları kulislerle onları kendi şeylerine çevirmişler. Onların özelde verdikleri belgeler geçerli Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olduğumuz hâlde bizim verdiğimiz belgeler geçerli değil. Tabii bunun gibi şeyler önemli. Bunun yanı sıra biz mesela çok tehlikeli işler elektrik kaynak gibi işler var bunların alanında da kurslarımız var. Meslek liseleriyle de iletişim hâlindeyiz. Yetişkin eğitimi bağlamında onlarla bir şeyler yapıyoruz ama yine de bizim biraz daha desteklenmemiz ve önümüzün açılmasının gerektiğini düşünüyorum.” (G-38-E-53)

Halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı eğitim ile ilgili olarak halk eğitimi merkezi programları kavramının altında, programlar alt kavramı ve kapsayıcı eğitim kategorisinde yönetici görüşleri kodlanarak toplamda yöneticilerin 398 defa görüş kod listesi oluşturulmuştur. Yönetici görüş kod listesi aşağıda tablo-4.29'da verilmiştir.

Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin, halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı eğitim anlamında görüşleri kategorileştirilerek kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Yöneticilerin kapsayıcı eğitimle ilişkili olarak yaş kriterine göre her yaşı kapsadığı vurgulanmıştır.

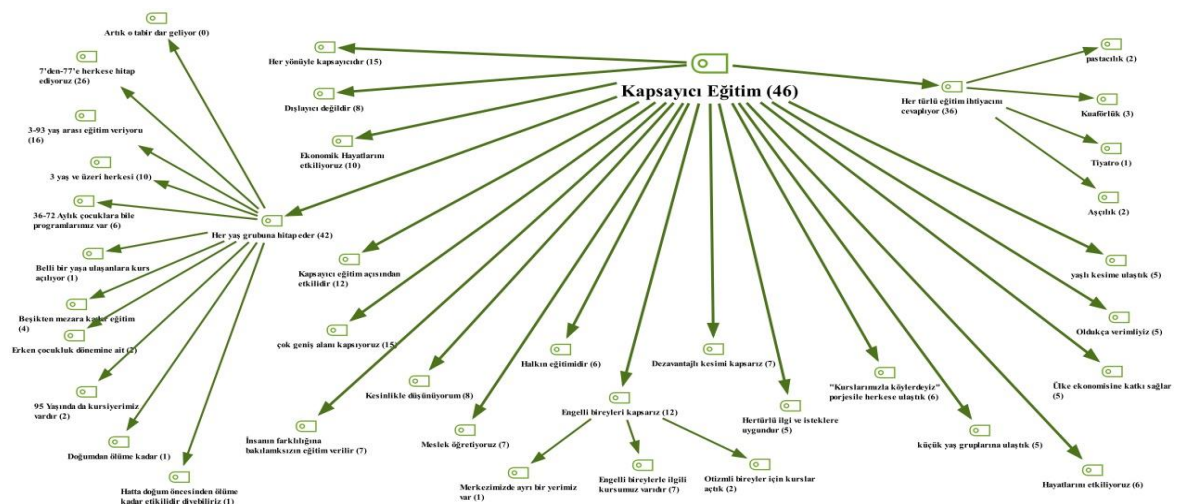
Halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı eğitim noktasında 46 defa kodlanmıştır. Her yaşa hitap eder ifadesi 45 defa kodlanmıştır. Her türlü eğitim ihtiyaçlarını karşılar ifadesi 44 defa kodlanmıştır.

Tablo 4. 29. Kapsayıcı Eğitimle İlgili Yönetici Görüşü Kod listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları			
Programlar			
Kapsayıcı Eğitim			46
Her yaş grubuna hitap eder \Belli bir yaşa ulaşanlara kurs açılıyor	45	Kadınlara ulaştık	4
Her türlü eğitim ihtiyacını cevaplıyor \Tiyatro, Açıcılık, pastacılık, Kuaförlük vs.	44	Bütün insanları kucaklayıp ortaklaşa eğitim veriyoruz	4
7'den-77'e herkese hitap ediyoruz	26	Hobilerini geliştiriyoruz	4
3-93 yaş arası eğitim veriyoruz	16	Beşikten mezara kadar eğitim	4
Her yönüyle kapsayıcıdır	15	Örgün eğitimin dışına çıkmış herkesi kapsar	3
Çok geniş alanı kapsıyoruz	15	Otizimli bireyler için kurslar açtık	2
Kapsayıcı eğitim açısından etkilidir	12	Bütün vatandaşları ve göçmenleri de	2
Engelli bireyleri kapsarız	12	95 Yaşında da kursiyerimiz vardır	2
Ekonomik Hayatlarını etkiliyoruz	10	Erken çocukluk dönemine ait	2
3 yaş ve üzeri herkesi	10	Örgün eğitimin dışındaki herkesi kapsar.	1
Dışlayıcı değildir	8	Bazen de örgün eğitimdeki herkesi kapsar	1
Kesinlikle düşünüyorum	8	Üst başarının bir altıdır	1
İnsanın farklılığına bakılmaksızın eğitim verilir	7	82 yaşındaki kursiyerimiz vardı folklör kursuna katılan TRT'de çıktı.	1
Dezavantajlı kesimi kapsarız	7	İŞKUR destekli kurslarımızla	1
Engelli bireylerle ilgili kursumuz vardır	7	Kaynaşarak ve çok güzel eğitim veriyoruz	1
Meslek öğretiyoruz	7	İlçemizde her türlü dine mensup insan vardır	1
"Kurslarımızla köylerdeyiz" projesile herkese ulaştık	6	İlçemizde Azerbaycanlılar vardır	1
Halkın eğitimidir	6	İlçemizde Suriyeli bulunur	1
Hayatlarını etkiliyoruz	6	Merkezimizde ayrı bir yerimiz var	1
36-72 Aylık çocuklara bile programlarımız var	6	Ruhsal destek istiyorsa biz oradayız	1
Her türlü ilgi ve isteklere uygundur	5	Fiziksel destek istiyorsa biz oradayız	1
Oldukça verimliyiz	5	Kişilerin her noktasına dokunabilecek eğitimi veririz	1
Küçük yaş gruplarına ulaştık	5	Hobi kazandırıyoruz	1
yaşlı kesime ulaştık	5	Büyük bir yeri var	1
Ülke ekonomisine katkı sağlar	5	Hatta doğum öncesinden ölüme kadar etkilidir. diyebiliriz	1
Önemli yere sahiptir	5	Doğumdan ölüme kadar	1
Yaparak ve uygulama yaparak öğrenme sağlar	4	Artık o tabir dar geliyor	1
TOPLAM			398

Halk eğitimi merkezi programlarından engelli bireylere ait olanların kapsayıcı eğitim yönünden yöneticilerin görüşleri, engelli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olduğu yönündedir. Engelli bireylere halk eğitimi merkezi programları bir öğrenciye iki öğretmen görevlendirmeye imkân sağlayan bir özelliktedir. Engelli bireyin ihtiyaç duyabileceği şekilde hizmet sunabilecek bir esnekliğe sahiptir. Halk eğitimi merkezi programlarının üçte biri engelli bireylere yönelik oluşturulmuştur. Bu durumlar göz önünde alındığında halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı eğitim yönünden etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 4. 2. Kapsayıcı Eğitim Yönünden Kod İlişkisi

➤ Her yaştaki bireylere hitap eder: (3 yaşından 93 yaşına kadar) (36 aylıktan yukarısı bireyleri kapsar) (beşikten mezara kadar) (doğumdan ölüme kadar) (doğum öncesinden ölüme kadar)

- Her türlü eğitim ihtiyacını karşılar: 3700'ün üstünde program çeşidine sahiptir.
- Engelli bireylerin her türlü eğitim ihtiyacına cevap verebilecek niteliktedir.
- Bireyin her türlü hobilerine yönelik programlar mevcuttur.
- Bireyin mesleki beceri ve nitelikte yetişmesine cevap verebilecek program çeşidi ve genişliğine sahiptir.
- Bireysel farklılıklara, cinsiyet, etnisite, vatandaş, göç eden birey fark etmeksizin programlardan faydalanma fırsat eşitliğine sahip olunması
- Her bireyin meslek edinmesine yeterli alt yapı olarak programlarının hazır olması
- Kapsayıcı eğitim açısından halk eğitim programlarına ailelerin ve toplumun aktif katılımına imkân verecek esneklikte olması
- Halk eğitimi merkezi programlarının kapsayıcı olması ve kursiyerlerine kurslarında öz güven kazandırması, dışlayıcı olmaması

Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin perspektifinden görülmektedir.

Halk eğitimi merkezi programlarının ülkenin bütün vatandaşlarına, tüm kesimlerine ulaşması çok önemlidir. Bu durum için halk eğitimi merkezi programlarının tanıtılmasına, tüm kesimlerin farkındalığına bağlı bir durumdur. Toplumun algısı, dikkati, farkındalığını artırmakta bir o kadar önemli olan durumlardandır. Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği niteliği ne kadar önemli durum ise bu programların tüm topluma tanıtımı ve ulaştırılabilmesi etkinlik ve fırsat eşitliği sağlanması bağlamında da önemli fonksiyondur. Halk eğitimi merkezi programlarının tanıtımı konusunda son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ciddi atılımlar yapmıştır. Bu atılımlardan bazıları; kamu spotu, programların tanıtım videoları, sosyal medya araçları tanıtımı, ulusal basında tanıtımı bunlardan bazılarıdır.

Bireyin ve toplumun beşeri sermayesinin gelişmesine önemli etkisi olan bir başka konuda hayat boyu öğrenme anlayışının tüm toplum kesimlerinde yaygınlaşmasına bağlı olan bir durumdur. Hayat boyu öğrenme anlayışının tüm toplum kesimine yaygınlaşmasının ana hedeflerinden ve en önemlilerinden biri olan bireyin sürekli gelişmesidir. Çünkü hayat boyu öğrenme anlayışı bireyi beşikten mezara kadar

geliştirmeyi, her türlü değişim, dönüşüm, olumlu-olumsuz olaylara adapte olmayı sağlayacak eğitim faaliyetleridir. Küreselleşme, teknolojinin hızlı değişmesi, mesleklerin değişimi ya da ortadan kalkması bunlardan bazılarıdır. Bu nedenlerden dolayı bireylerin kendilerini sürekli yenilemeleri ya da yeni durumlara kendilerini adapte etmelerini gerektirmektedir. Bu nedenlerden ötürü bireylerin kendilerini yenilemeleri, yeni öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak noktasında birey ve toplumda hayat boyu öğrenme anlayışının yaygınlaşması ile mümkün görülmektedir.

Hayat boyu öğrenme anlayışının yaygınlaştırılması konusunda bilgi alınması için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Bireyin kişilik ve kabiliyetlerinin sürekli gelişimini hedefleyen Hayat Boyu Öğrenme anlayışının tüm toplum kesimine yaygınlaşması konusunda neler düşünüyorsunuz” sorusu yöneltilmiştir.

Bireyin sürekli kendisini yenilemesi ve niteliğini artırması ve geliştirmesi hem kendisine hem de toplumun beşeri sermayesini artıracaktır. Beşeri sermayesi artan bireylerin çoğalması toplumu geliştirecektir. Bu gelişme toplumun süreklilik ilkesi bileşeninde kalkınmasını da sağlayacaktır. “Bireyin kişilik ve kabiliyetlerinin sürekli gelişimini hedefleyen Hayat Boyu Öğrenme anlayışının tüm toplum kesimine yaygınlaşması konusunda neler düşünüyorsunuz” sorusuna halk eğitimi merkezi yöneticilerinin cevapları şu şekildedir:

“Hayat boyu öğrenme anlayışını tüm topluma yaygınlaşması konusunda bilinçli bireyler ve toplum olmuş oluyor. Memleketin kalkınması için önemli bir göstergedir diye düşünüyorum.” (G-28-E-49)

“Evet, Halk Eğitimi Merkezlerinin zaten sloganı da vardır “hayat boyu öğrenme” diyoruz. Burada da bizim sloganımız bütün Halk Eğitimi Merkezleri bilir; “Her zaman her yerde herkes için eğitim” dediğimizde sürekli gelişmeyi hedefleyen bir anlayış içerisindeyiz. Tabii sürekli ve dinamik, yani şu şekilde bir bireyimiz 18 yaşında halk eğitimi kursuna gelmiş değişik şeyler öğrenmişse 28 yaşında da 30 yaşında da farklı bir kursa gelerek kendini gerçekleştirebilir. Daha yeni yeni şeyler öğrenebilir ve ilerleyen yaşlarında da öğrenebilir. Her zaman için Halk Eğitimi Merkezleri sürekli olarak hayat boyu öğrenme anlayışı içerisinde topluma hizmet etmektedir.” (G-3-E-52)

“Şimdi son dönemlerden yapılan çalışmalarda “kurslarda köylerdeyiz” “kurslarda mahallelerdeyiz” gibi etkinlikler ile tüm bireylere ulaştığımızı düşünüyorum. Bunun yanında sosyal medyayı çok aktif kullandığınızdan dolayı artık bütün herkese en küçüğünden en büyüğüne kadar elinde telefon olup sosyal medyaya giren herkes var. Bütün herkes bizim etkinliklerimizi görüyor ve yeteri kadar ulaştığımızı düşünüyorum.” (G-12-E-39)

“Hayat boyu öğrenme programlarını biz toplum olarak hayatımıza gerçekten uygulayabilirsek genelde Türkiye toplumu özelde kendi ilçemiz için söylüyorum. Bizim zamanımız bize yetmeyecek boş kalmak istemeyeceğiz. Biz teknolojik hastalık

olan özellikle son zamanlardaki teknolojik rahatsızlıklardan tamamıyla kurtulacağız. Eğer toplum olarak hayat boyu öğrenme programlarına yönelebilirsek.” (G-22-E-28)

“Biliyorsunuz “beşikten mezara kadar eğitime” önem veren bir medeniyetin insanlarıyız. Dolayısıyla buna tamamen katılıyorum. Hangi yaş grubunda olursa olsun hiçbir insan değersiz değildir. Her insan değerlidir. Dolayısıyla bütün insanlara değerli olduklarını halk eğitimlerde değerli olduklarını göstermek zorundayız. Hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmeliyiz ve yaygınlaşmalıdır.” (G-38-E-53)

“Elbette insan sonuçta zihni olan bir varlıktır dolayısıyla mezardan hemen önceye kadar o zihin çalışmaya devam ediyorsa madem bu aktiviteyi destekler en asgari budur. Dolayısıyla insanın gelişiminin tamamlanmayacağından bireysel gelişimi de bu şekilde. Bizdeki programların kişisel gelişim alanından meslek programları alanına kadar bütün kurslara bir bilgisayar kursuna 70 yaşından sonra gelip katılabilir. Bunun hevesi ve gayreti içerisinde bulunabilir. Gayet de güzeldir. Çok da hoşumuza gider. Hayat boyu öğrenme anlayışı yaygınlaşmalıdır.” (G-52-E-35)

“Zaten adı üstünde hayat boyu öğrenme her anlamda üzerinde çalışma yapılabilecek geniş bir okyanus, derya, deniz artık adına ne dersiniz hepsi yapılabilir. 3800’ün üzerinde Halk Eğitimi Merkezi programlarımız vardır. Bir de o kadar kolay da değil bununla kursumu varmış dedirtecek çeşitlilikte kurslarımız mevcuttur. Farklı derneklerle STK’larla iş birliği yapabileceğimiz alanlara da illa şey istemiyor. Benim iki tane dersliğim var burada ama her yer bizim dersliğimiz durumundadır. Çalışma yapabileceğim kontrolünü sağlayabileceğimiz her yere kurs açabiliriz.” (G-38-K-35)

Bireyin sürekli gelişiminin sağlanması bağlamında en etkili ve kestirme yolun halk eğitimi merkezi programlarından geçtiği noktasında halk eğitimi merkezi yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Kişilerin kabiliyetlerini sürekli geliştirebilmesi için lise hayatı ve üniversite hayatı maksimum 22-23 yaşında dediğimiz olayları örgün eğitimden tamamladıktan sonra gelişmesine hedefleyen bir fert varsa; ben farklı bir şeyler daha geliştireceğim diyorsa; en kısa, en kestirme, en kolay, sınavsız, mülakatsız yetişebileceği, kendini hissedebileceği tek alan halk eğitim merkezleridir. Açık ve net kısıdan artık yani ötesine de gerek var mı bilmiyorum.” (G-6-E-54)

Halk eğitimi merkezi programlarının hayat boyu öğrenme anlayışının tüm toplum kesimine yaygınlaşması ile ilgili olarak halk eğitimi merkezlerinin desteklenmesi gerektiği noktasında görüş bildiren yöneticiler vardır. Bu bağlamda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani burada en önemli husus hep söylediğimiz gibi Halk Eğitimi Merkezlerinin bütçelerinin artırılması, mali ve idari yapısının güçlendirilmesi lazımdır. Personel ve yönetici sayısı, muhasebeci, açık öğretim ile ilgilenen memur gibi personel altyapısı güçlendirilirse hayat boyu öğrenmenin bütün politikalarını topluma yayma konusunda çok faydalı olacağını düşünüyorum.” (G-21-E-34)

Halk eğitimi merkezlerinin hayat boyu öğrenme anlayışını yaygınlaştırılması ve programlarının daha etkili sunulması bağlamında fiziki imkânlarını etkili ve kompakt dizayn edilmiş binalarının yapılması noktasında görüş bildiren yöneticiler vardır. Bu noktada yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani halk eğitimin binalarını amaçlarına, vizyonuna, misyonuna uygun yapması lazım. Evet, oturma yerleri olması lazım. Kantinleri olması gerekir. Yani biz şimdi kurs açarken misal kaynakçılık kursu açacağız atölyemiz yok. Bir aşçılık kursu açacağız yeri konusunda sıkıntı çekiyoruz. Gerçi kendimiz bir yer ayarlamaya çalıştık ama ben eminim ki birçok Halk Eğitimi Merkezleri bu gibi imkânlardan mahrumdur. Açıyoruz. Ama çok zorlanıyoruz. Şimdi kursiyer burada olduğu zaman mı verimli olur? Yoksa başka bir kurumda mı olsa verimli olur? Takibi bize zor oluyor. Denetlemesi, adama kurum bugün gelme diyor, yarın gel diyor, oradaki kursiyer kendini yabancı hissediyor. Ama burasını Halk Eğitimi Merkezini kendi evi biliyor. Şart dizayn edilmelidir.” (G-4-E-56)

“Bence demin bahsettiğim gibi Halk Eğitimi Merkezinin fiziki koşullarının çok iyi hâle getirilmesi lazım. Bizim Halk Eğitimi Merkezlerimizde genelde en büyük sıkıntımız burada derslerimiz az, burada atölyemiz yok, bu insanlara yönelik bir kurs açmak istesek ya da bunlarla ilgili bir şey yapmaya kalksak bunlarla ilgili olarak tüm toplum kesimlerine yaygınlaşması, yaygınlaştırılması için okullarla iletişime giriliyor ama okullar bahaneler bulur. Evet, istemiyorlar bunu. İl milli eğitim toplantısında da söyledik, okul şey düşünüyor yani ben diyor uğraşamam hafta sonu kim temizleyecek. Oysa halk eğitimin önündeki en büyük sıkıntı budur. Bizim fiziki imkânlarımız yeterli olsa bu halk eğitim binaları gerçekten derslik sayısı, atölye sayısı, işlik sayısı, burada yapılacak faaliyetlere uygun şekilde bir altyapısı olsa bence çok işler yaparız. Doğrudur doğru düşünüyorsunuz. Bence bu konuda aslında biraz toplumun da öncü olması gerekiyor, biraz zorlaması gerekiyor. Mesela yani arıyorlar şu kursunuz var mı? Bu kursunuz var mı? Olan için önce müracaat edeceksiniz, birikecek orada. Biz diyeceğiz ki halkımızdan böyle bir talep var, şu var. Talep olsun arzı yaratırız. Yaygınlaşmada en büyük sorunumuz fiziki altyapı yetersizliğidir.” (G-14-E-45)

Halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaştırılması hedefi her yaş grubu içindir. Her yaş grubunun hayat boyu öğrenme anlayışını kazanması bağlamında aktif çalışma hayatını tamamlayan emeklilik hayatına geçen bireyleri de kapsamaktadır. Çalışma hayatından emeklilik hayatına geçiş yapan bireylerin uyum sağlaması, köşesine çekilmiş atıl hissetmemeleri, sosyal ve psikolojik yalnızlık çekmemeleri konusunda halk eğitimi merkezi programlarının önemli katkıları vardır. Emeklilik hayatına geçmiş bireylerde hayat boyu öğrenme anlayışının yaygınlaştırılması noktasında yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Hayat boyu zaten adı üzerinde olduğu gibi insanları hayat boyu eğitimine hazırlama eğitim verdiğimiz hedef grubu ilkokul çağından başlayıp hatta okul öncesinden başlayıp emekli olan insanlar dâhil tamamını kapsamaktadır. Çok geniş bir kitleye eğitim vermektedir. Hayat boyu anlamını tamamen 7'den 77'ye uygulamaktadır diye düşünüyorum.” (G-9-E-52)

“Örneğin benim emekliliğim gelmiş mesela ben bir Osmanlıca kursuna gitmek isterim Halk Eğitimden öyle bir kursu olsa giderim. Örneğin biz yeni bir avcılık kursu verdik, bu da bir hobidir mesela. Balıkçılık kursu verdik, hobilere yönelik kurslar.” (G-13-E-57)

Hayat boyu öğrenmenin tüm topluma yaygınlaştırmanın etkili ve verimli olması bağlamında bireyin geçmiş öğrenmeleri/edinimleri önemlidir. Bireylerin bu geçmiş öğrenmelerinin/edinimlerinin üzerine halk eğitimi merkezi programlarının

uygulanması daha etkili ve verimli sonuç doğuracağını belirten yöneticiler vardır. Bu bağlamda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Sürekli eğitimi topluma şöyle yansıtabiliriz; aslında yönetmeliklerin çoğunda vardır. Bizde de var; önceki öğrenmelerin değerlendirilmesi kişiye halk eğitime geliyor. Herhangi bir alana geliyor. Ama kendisini de farklı alanlarda yetiştirmiş. Biz kendisine farklı alanlarda yetiştirmiş insanlara zaman kaybı olmaması için biz önceki öğrenmelerden önceki öğrenmeleri değerlendirip belgelendirmemiz gerekiyor. Diğer türlü insanların yeteneği var belgesi yok. Kurslarımıza devam etmek zorunda kalıyor. Kişiler için bir zaman kaybı olduğunu düşünüyoruz bu alana. Ondan ziyade bir alandaki yeteneği gelişmiş olan bir insanın halk eğitimleri daha kolay belgelendirme vardır ya da yapması lazım.” (G-10-E-41)

Halk eğitimi merkezi programların uygulanmasında bireye beşeri sermayesine en önemli katkısından biriside yeteneğini keşfetmesini sağlamasıdır. Halk eğitimi merkezi programlarının yetenek keşfettirme ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz zaten az önce de söylemiştim çocuktan bebekten tut yaşlıya kadar herkese yaymaya çalışıyoruz her alanda kurslar açmaya çalışıyoruz yani ilçemizde de yaygın hâle geliyor diyebiliriz. Yaşlılarımız bu saatten sonra ne öğreneceğim ki diyenlere şöyle örnek verebilirim. Bizim kurslarımıza 85 yaşındaki annemiz vardı kendisine Anne diyordu. Okuma-yazmayı o yaşta öğrendi ve ondaki o heyecanı görmeniz gerekiyordu. Kesinlikle yaş farkına bakmadan biz herkese hizmet vermekteyiz. Halk Eğitimi Merkezi programlarının en önemli özelliklerinden birisi de insanlara yeteneklerini keşfettirmesidir. Programlar başatabildiklerini hissettirir. Halk Eğitimi Merkezi programları kişilerin yeteneklerini keşfettirir diyebiliriz.” (G-17-E-39)

“Hayat boyu öğrenme anlayışı zaten yaygın herhangi bir engel yoktur. Halk Eğitimi Merkezi programları her yaşa hitap ettiği için yetenekleri ortaya çıkartma şansı vardır. Kurslara merak ettiği için gelenler vardır. Sonra o kursta içeriğini gördükçe yetenekli ve kabiliyetli olduğunu bizim kurslarımız insanların yeteneklerini ve kabiliyetlerini keşfettirebiliyor. Özellikle el sanatlarında çok fazla insan kendi yeteneklerinin farkına varıyor. Onu bu anlamda da geliştiriyor. Ben de göreve başladıktan sonra birçok el sanatlarından birçok programı burada öğrendim. Biz de bu kurslara gitmek istiyoruz. Mesela rölyef epoksi bunların sanatsal çalışma olarak adlandırıldığını ve çok güzel çalışmalar ortaya çıkartıldığını artı bunların kadınlara kazanç olarak görülmesi çok güzel olmaktadır. Mesela tiyatro ve drama insanların kendini ifade edebilmesi, koro çalışması bu tür çalışmalarda insanlar kendilerini geliştirerek ifade edebiliyorlar. Bazı kursiyerlerimiz insanların karşısında konuşamazken kurslara katılarak çok rahat kendilerini ifade etme yeteneklerini geliştiriyorlar sosyalleşiyorlar.” (G-50-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulanması ve yaygınlaşmasının önemli yapısal engelin bürokratik olduğunu bununla halk eğitimi merkezlerinin ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlı olmasından kaynaklı olduğunu belirten yöneticiler vardır. Halk eğitimi merkezlerinin ilçe millî eğitim müdürlüğüne bağlı değil de il milli eğitim müdürlüğüne bağlı olmasını belirten yöneticiler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani hayat boyu öğrenme biriminin daha çok önemsenmesi, daha çok ön plana getirilmesi, hayat boyu öğrenme Halk Eğitimi Merkezleri ile ilçe milli eğitim müdürlüklerinden tamamen bağımsız hâle getirilmesi doğrudan il milli eğitime bağlı olması, işlerliğini artıracaktır. Aldığımız kararların biraz önce siz de şahit oldunuz bir

kurs açtığımızda 4 imza gerekiyor bir genel müdür atanmasından daha zor. Genel müdür 3 imzadan geçerek atanıyor. Bir kursumuz ise 4 imzadan geçiyor. Evet, evet bir yazı yazarız memurumuzdan başlar il müdürüne kadar 13 elden geçer. Bir yazı yazdırdım 2 ay önce norm kadro için cevabı gelmedi. Bu zaman kaybıdır. Halk eğitimleri işlerliğinin kapsayıcılığına engel olmaktadır. Hayat boyu öğrenme kurumları hediye alma hediye verme yerleri, kurumların bankası gibi görülmesi bizleri oldukça rahatsız ediyor. Bu söylediklerimi spesifik yaklaşımlar genel bir durumu kapsamıyor. Yaklaşım değil ama bulunduğumuz kendi ilçemize ait böyle de sorun da değil. Genel olarak halk eğitim merkezlerine angarya işler ve çok böyle ikinci plana itilme bu söylediğim durumlar olmaz ise halk eğitimler gereken değeri görürse halk eğitim merkezlerinin işlerliği daha da artacaktır.” (G-18-E-51)

Bireyin eğitim ihtiyaçlarını karşılamasında örgün eğitime verilen önemin hayat boyu öğrenme kurumlarına da verilmesi gereklidir. Yani bu bağlamda örgün eğitime ne ölçüde değer veriliyorsa en az o ölçüde hayat boyu öğrenmeye de gereken önemin verilmesi gerekir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Hayat boyu öğrenme anlayışı kesinlikle örgün eğitim kadar üzerinde durulması gereken bir alandır. Toplumun tüm kesimi Hayat Boyu Öğrenme çerçevesinde belirttiğim gibi kişisel gelişim ahlaki değerler kültürel gelişim Halk Eğitim faaliyetlerinden faydalanabilmesi gerekiyor ve halkımız bu programlardan faydalanabiliyor diye düşünüyorum.” (G-23-E-30)

Halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaştırılması çok önemlidir. Bu programların yaygınlaştırılması açısından mevzuatta bazı düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirten yöneticiler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Zaten Halk Eğitimi Merkezinin varoluş sebepleridir. Ancak mevzuatta birtakım sıkıntılarımız vardır. Mevzuat düzenlenmesine gidilmesi lazımdır. Mesela yine yaşadığımız bir sorun bizim ortaokullarda Suriyeli öğrenciler var. Örneğin bunlar Türkçeyi tam bilmiyorlar bunlara bir taraftan Türkçe öğretiyoruz. Fakat 13 yaşından küçüklere açamazsınız. Orada takılıyor. Bunun gibi örnekler bulunmaktadır. Bazı kursları mevzuatı zorlaştırılmış. Öyle kurslar var ki 12 kişilik kursiyer şartı getiriliyor. Kursun açılması için. Ama 12 kişi bulamıyorsun 10 ya da 11 kişi buluyorsun. Fakat kurs çok önemli bu nedenle açamıyorsun. Bazı durumlarda esnekliklerin olması lazım toplumun her kesimine ulaşabilmesi için. Ama mevzuat içinde sıkıntılar var. Yönetmeliğimiz mutlaka revize edilmelidir. Günümüzün şartlarına uygun hâle getirilmelidir ve revize edilmesi lazım diyorum.” (G-41-E-58)

Halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaşması için tanıtım çok önemlidir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı’na ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne görevler düşmektedir. Bu konu ile ilgili Millî Eğitim Bakanlığı ve özellikle Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü son dönemde kamu spotu ve reklamlar vermiştir. Toplumun dikkati çekilmiştir. Bu durum farkındalık yaratmıştır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk eğitimlerin tam olarak ne yaptığını güzel anlatılması lazımdır. Bir ara Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğümüz reklam verdi. Sponsorlu reklam verdi. Hayat boyu televizyonlara çıktı. İnsanlara ilginç geldi. İnsanlar orada bir şeyler gördü. Günümüz reklam, ikram günü. Reklamınız ve ikramınız iyi olacak. Yani bu olmazsa

sıkıntı. Şimdi bir konser yapıyoruz 53 sanatçı enstrüman çalıyor. Yaklaşık 13-14 farklı kategoride enstrüman bunun yanında solisti var ve bunun yanında korusu var. Yani biz sahneye çıktığımızda 100 kişiyle çıkıyoruz. Millet zannediyor ki sadece burası yapıyor. Diğer halk eğitimler de aynı şekilde yaparsa daha aktif olur. Ama sadece halk eğitimlerin yapacağı bir iş değil bu il milli eğitim halk eğitimleri öne çıkartmalıdır. Yani halk eğitimleri sanki özerkmiş gibi düşünülmemelidir. Halk eğitimler öne çıkmalıdır. İlçe milli eğitim bunu yapmalıdır. Hele hele Bakanlığımız ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğümüz o reklamlara devam etmelidir. Bizim kurslarımız, bizim yaptığımız işler tanıtılmalıdır. Başka türlü yani reklam olmadıktan sonra insanlar bizi bilemez.” (G-33-E-48)

Halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaşmasının önemini görüşmeye katılan bütün yöneticiler belirtmiştir. Görüşmeye katılan yöneticilerimizden çocukluk dönemi dâhil halk eğitimi merkezinde büyümüş birisi olan yöneticinin halk eğitimi merkezi programlarının daha çok yaygınlaşmasının önemi ile görüşleri şu şekildedir:

“Hayat boyu öğrenmenin bir amacıdır bu. Tabii ki yaygınlaşmasını isteriz, elimizden geldiğince bu amaç doğrultusunda çalışmaktayız. Kendimden örnek vermek istiyorum. Benim annem de halk eğitim merkezlerinde usta öğreticilik yaparak çalıştı. Yani ben halk eğitim içinde büyüyen biri olarak hatta benim çocukluk dönemimde Halk Eğitimi Merkezlerinde geçmiştir. Hatta bütün usta öğreticilerime söyledim. Halk eğitimi programlarının daha da yaygınlaşması gerektiği konusunu. Biz şehir merkezinde oturmamıza rağmen annem köylerde usta öğreticilik yapardı. Halk Eğitimi Merkezi kurslarının her yerde olması gerekir.” (G-53-E-36)

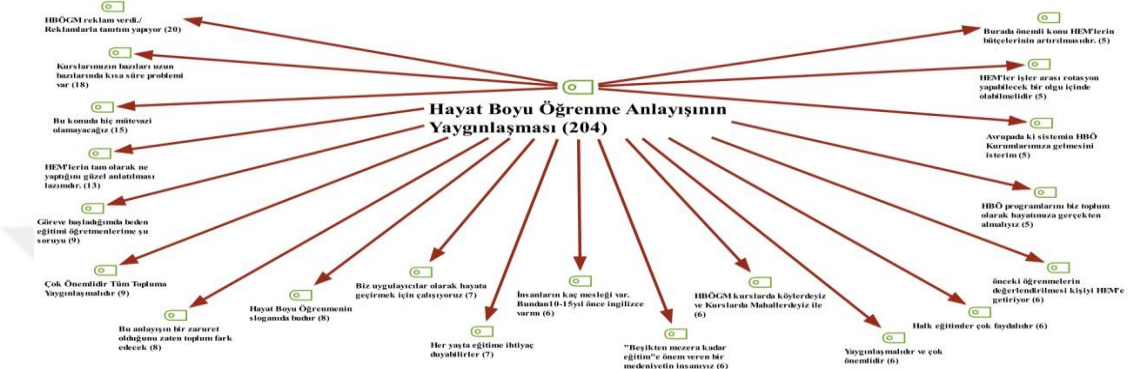
Tablo 4. 30. Hayat Boyu Öğrenme Anlayışının Yaygınlaştırılması Kod Listesi

Hayat Boyu Öğrenme Anlayışının Yaygınlaştırılması	30
HBÖGM reklam verdi. /Reklamlarla tanıtım yapıyor/Kamu spotu	20
Kurslarımızda bazılarında uzun bazılarında kısa süre problemi var	18
Yaygınlaşması Çok Güzel Olur	16
Bu konuda hiç mütevazı olmayacağız	15
Çok Önemlidir Tüm Topluma Yaygınlaşmalıdır/teşvik edilmelidir	14
HEM'lerin tam olarak ne yaptığı güzel anlatılması lazımdır.	13
Halk eğitimler çok faydalıdır/gereklidir	10
Her yaşta eğitime ihtiyaç duyabilirler	7
Biz uygulayıcılar olarak hayata geçirmek için çalışıyoruz	6
Hayat Boyu Öğrenmenin Amacı Budur	5
İnsanların bir işte çalışması için	4
Hayat Boyu Öğrenmenin sloganı da budur\ "Hayat Boyu Öğrenme" dir	4
"Beşikten mezara kadar eğitime önem veren bir medeniyetin insanıyız	3
HBÖGM “kurslarda köylerdeyiz” ve “Kurslarda Mahallerdeyiz” ile	3

Halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaştırılması ile ilgili yönetici görüşlerinden alınan kod listesi ana kavram olarak halk eğitimi merkezi programları çatısı altında alt kod listesi olarak programlar temaları oluşturulmuştur. Programlar

teması çatısında halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaştırılması noktasında 475 kod listesi oluşturulmuştur. Kod listesinde önde gelen 15 kod listesi tablo-4.30’da verilmiştir. Bireyin sürekli gelişmesi ve nitelik kazanması bağlamında halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaştırılması ile yöneticilerin görüşleriyle oluşan temalar arası ilişkileri şekil-4.3’te verilmiştir.

Şekil 4. 3. Programlarının Yaygınlaştırılmasında Kod Liste İlişkileri

Küreselleşme ile birlikte teknolojiye hızlı değişmeyi yaşayan dünyamızda neo-liberal politikaların etkisi ile dünyada yaşanan değişim ve dönüşümlere bireylerin adapte olması gerekmektedir. Bu hızlı değişimlere ayak uydurmak bağlamında bireyi modüler bilgi, beceri, yeteneğe sahip olması gerçeği ile karşıya bırakmıştır. Birey için sürekli nitelik ve kabiliyet geliştirmesi anlayışının tüm topluma yaygınlaşması konusu ortaya çıkmıştır. Bireyin doğumundan ölümüne kadar sürekli değişim ve gelişmelere ayak uydurabilmesi için sürekli eğitime ihtiyaç duyacaktır.

Bireyin eğitim ihtiyaçlarını halk eğitimi merkezi programları 75 alan ve 3700’ün üzerinde çeşidi ile karşılayabilecek potansiyeldedir. Bireyin eğitim ihtiyacını karşılamak için halk eğitimi merkezlerinin felsefesi ve sloganı sahip olduğu görülmektedir. Bu felsefe ve sloganı şu şekildedir: “Hayat Boyu Öğrenme”, “her zaman her yerde herkes için eğitim” olduğu görülmektedir. Hayat boyu öğrenme kavramı halk eğitimi programlarını tam olarak ifade etmektedir. “Her zaman her yerde herkes için eğitim” sloganı da yer, zaman, toplumun tüm kesimini kapsamı ve esnekliğini de belirten halk eğitimi merkezlerinin faaliyetlerini tam manası ile ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Halk eğitimi merkezi programlarının toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılması ve bireyin hayatının tüm zamanlarında ihtiyaç duyacağı eğitim

alabileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda hem süreklilik hem de tüm topluma hayat boyu öğrenme anlayışının yaygınlaşması oldukça önemli hal almaktadır. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programlarının yaygınlaşması noktasında eğitimin kamusal temsilcisi durumundaki Millî Eğitim Bakanlığı ve Hayat Boyu öğrenmeden sorumlu olan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne tanıtım, farkındalık, tüm topluma hizmetlerin ulaştırılması noktasında önemli görevler düşmektedir. Özellikle son yıllarda bu konuda Hayat Boyu öğrenme Genel Müdürlüğü kamu spotu, sponsorlu reklam, tanıtım ve programlarının tanıtımı oldukça etkin şekilde yaptığı görülmüştür. Toplumda halk eğitimi merkezi programlarının tanınırlığı noktasında farkındalık oluşturulmuştur. Tanıtım, reklam ve komu spotu faaliyetleri konusunda görüşülen 58 halk eğitimi merkezi yöneticisi olumlu görüş bildirmiştir. Bu konuda çalışmaların devamının beklentisi yönünde görüş oluşmuştur.

Ayrıca Bakanlığın ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün eşgüdümle bağlamında merkezi olarak yürüttüğü projeler konusunda çok önemli geri dönütler alındığı görülmektedir. Bu olumlu geri dönüt alınan projeler: “Kurslarımızla köylerdeyiz”, “Öğrenen Mahalle” projeleri mesleki nitelik kazandırma ve üretime yönelik etki yapması konusunda olumlu sonuçlar görülmüştür. Bu projeler konusunda görüşülen 58 halk eğitimi merkezi yöneticisi olumlu görüş bildirmiştir. Kırsal üretim konusunda olumlu etki yarattığı geri dönütü alınmıştır.

Halk eğitimi merkezi programları, bireyin hangi yaşta ve hangi eğitim düzeyinde olması ve istediği herhangi bir alanda sürekli gelişmenin kestirme yolu olarak alabileceği eğitim şeklinde görülebilir. Örnek olarak birey üniversite mezunu olmuştur, iş yerine girmek istediğinde bilgisayar bildiğini ispatlaması istendiğinde bunu halk eğitimi merkezi programlarına katılarak aldığı belge ile bu durumu karşılayarak istihdama katılmayı gerçekleştirmiş olacaktır.

Halk eğitimi merkezi programlarının toplumun tüm kesimlerine tanıtılması ve kurslardan yararlanmalarının sağlanması önemli bir faaliyettir. Tanıtım ve programlardan faydalanma konusunda dezavantajlı kesimlere ulaştırılması halk eğitimi merkezlerinin görevleridir. Ancak bu durum halk eğitimi merkezlerinin yalnız bırakılacağı bir alan değildir. Özellikle halk eğitimi merkezleriyle kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların iş birliği yapılması gerekir. İş birliğinde yapılan kurs

programlarında daha fazla kişilere ulaşıldığı ve kursların sonunda kursiyerlerde hedeflenen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Halk eğitimi merkezlerinin bölgesel beşeri sermaye düzeyi, sosyo-ekonomik farklılıkları görülmektedir. Bu farklılıklara göre de yaygınlaştırılması konusunda iş birliğinin önemi ortaya çıkmıştır.

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulanması konusunda kırsalda, mahallelerde ve müsait olan kamu kurum ve kuruluşların binalarında yapılmaktadır. Ayrıca iş birliğine gidilen kurslar için STK'lar ve yerel yönetimlerden faydalanılmaktadır. Ancak halk eğitimi merkezi yöneticilerden alınan geri dönüşlerde fiziki imkânsızlık yaşandığı yönünde görüşler vardır. Fiziki imkânsızlıklara rağmen de halk eğitimi merkezi yöneticilerinin mekânsal sorunları yerel imkânları kullanarak çözdükleri yönünde görüşler vardır.

Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin fiziki imkân için her şartta, kursiyere hayat boyu öğrenmenin etkin ve etkili verilebilmesi için binaların dizayn ve oluşturulmasında vizyoner düşünülerek her yaş grubuna hizmet vermesi göz önünde bulundurulması yönünde görüşler vardır. Binaların atölye, işlik, ilçenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek faaliyetlerin yapılabilmesi ve yetişkinlere yönelik olması yönünde görüşler ortaya çıkmıştır. Fiziki imkânların etkin kullanılabilmesi noktasında hafta içi, hafta sonu, mesai saati ve mesai saatinden sonra gece 22.00'e kadar kullanılabilecek şekilde halk eğitimi merkezinin tüm toplum kesiminin rahat ulaşabileceği lokasyonda yapılması süreklilik, fırsat eşitliği, ekonomiklik, kamu kaynaklarının optimal kullanılması göz önüne alınmalıdır. Bu bağlamda dikkat edilecek noktalar toplumun tüm kesimine de fayda sağlayacaktır.

Ayrıca örgün eğitim kurumlarından halk eğitimi merkezi programlarının uygulanmasında etkin kullanılması her mahalleye ulaşılmasını, her yaş grubuna ulaşılması ve yaygınlaştırılması noktasında etkili yöntemlerdendir. Örgün eğitim kurumlarıyla birlikte yapılan kurs programlarının tüm kurumlara olumlu dönüşü olacaktır. Halk eğitimi merkezi programlarını kendi kurumlarında uygulatan örgün eğitim kurumlarına kapsayıcılık eğitim bağlamında velilerinin aktif katılımıyla öğrencilerine katkısı olacaktır. Örgün eğitimin velisinin beşeri sermaye düzeyi bu kurslarla daha da artacaktır. Velisinin beşeri sermayesi artan örgün eğitim kurumunun öğrencilerine de katkısı artacaktır.

Halk eğitimi merkezlerinin programların uygulanması ve yaygınlaştırılması bağlamında personel konusu ve bütçe ödenek bağlamında merkezlerin desteklenmesi gerektiğini belirten yönetici görüşleri vardır. Halk eğitimi merkezlerinin sunduğu hizmetler göz önüne alındığında bulundukları coğrafyaya ve nüfus durumu dikkate alınarak muhasebe ve mali işlerde yetkin memur, kurs merkezlerinin temizliği konusunda yardımcı personel, atölye ve laboratuvarlar için merkezlere eğitmen veya usta öğretici sağlanması gerekmektedir.

Halk eğitimi merkezi programlarının beşeri sermayeyi geliştirme noktasında programların bireyin kendisinde potansiyel var olduğu fakat örgün eğitimde veya bir şekilde ortaya çıkartamamış yeteneğini kurs ve programların etkisi ile keşfedilmesini sağlamaktadır. Yönetici görüşleri halk eğitimi merkezi programlarının yetenek keşfettirici özelliği olduğunu ortaya koymaktadır. Beşeri sermaye açısından yetenek keşfedilmesi çok önemli unsurdur. Yeteneğini keşfeden bireyin o alanda eğitim alması sağlanacaktır. Kendisini yetenekleri doğrultusunda geliştiren birey daha etkili ve başarılı olacaktır. Böylece istihdama katılacağı alanda bu yönde olacaktır. Gelir elde etmesi ya da gelir artışı sağlaması söz konusu olacaktır.

Halk eğitimi merkezi programları her yaş grubuna hitap ettiği gibi çalışma hayatını tamamlamış bireyi emeklilik hayatına adapte etme, atıl durumda hissetmesini, yalnızlık duygusuna kapılmasını ya da sağlık sorunu yaşayan yaşlı nüfusumuza kurs ve programlarla daha iyi hissetmeleri sağlamaktadır. Her yaştaki birey ülkemizin beşeri sermayesi açısından çok önemlidir. Kaybedilecek bir birey olmadığını düşündüğümüzde her yaş grubundaki bireyi halk eğitimi merkezi programları önemli hissettirir. Emeklilik çağındaki bireyleri halk eğitimi merkezi programları işe yaradıklarını ve toplumun önemli bir parçaları olduklarını onlara hissettiren yönü vardır. Böylece yalnızlık psikolojisinden kurtarır. Yaşlı nüfusumuzun halk eğitimi programlarımızla anti-depresan ilaçları kullanan yaşlı nüfusumuza bu ilaçları bıraktırdığını belirten kursiyerlerin çok olduğunu belirten yönetici görüşleri vardır.

Halk eğitimi merkezi programlarını etkili olarak uygulanmasında yapısal bürokratik engellerin olduğunu belirten yöneticiler vardır. Kurs onay zincirinde halk eğitimi merkezi müdür yardımcısı programı planlaması ile başlar ikinci olarak halk eğitimi merkezi müdürü onaylar üçüncü olarak hayat boyu öğrenmeden sorumlu ilçe

millî eğitim şube müdürü onaylar son olarak onay zincirinde ise ilçe millî eğitim müdürü vardır. Aynı işlem ıslak imza onayı için evrak takibi de yapılmaktadır. Bu durum ile ilgili olarak halk eğitimi merkezi yöneticileri kendi illerinde il millî eğitim müdürlüklerine bağlı olunmasını işlerin daha etkin ve bürokratik işlemlerin azalacağı yönünde görüş bildirmektedir.

Bireyin niteliğinin sürekli gelişimini hedefleyen hayat boyu öğrenme anlayışının tüm topluma yaygınlaşmasının daha etkili olması için mevzuatta değişikliklerin olması gerektiğini ve bazı uygulamalardaki mevzuat engellerin kaldırılması noktasında görüş bildiren yöneticiler vardır. Bu konu ile ilgili öne çıkan konular, programların süresi (kısalığı-uzunluğu), kursiyer sayısı, kursiyerin yaş durumu, yabancıların yaş durumu gibi durumlardır.

Halk eğitimi merkezi programlarının bireyin kişilik ve kabiliyetini sürekli gelişimini sağlayan hayat boyu öğrenme anlayışının tüm toplum kesimlerine yaygınlaştırılması bağlamında yönetici görüşlerinin büyük çoğunluğu önemli derecede etkili olduğu noktasında görüş bildirmişlerdir. 75 alan ve 3700'ün üzerindeki kurs program çeşitliliği ile her yaş grubuna programların etkili olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Hayat boyu öğrenme anlayışının tüm toplum kesimlerine yaygınlaşmasının çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

4.5.9.3. Halk Eğitimi Merkezi Programlarının İşsizliğe, Meslek Edindirmeye, Girişimde Bulunmaya Etkileri

Halk eğitimi merkezi programlarının bireyin hayata dair yaptıkları faaliyetlerde kendilerine bilgi edindirme, beceri kazandırma, yetenek geliştirme veya keşfettirme anlamında kapasitelerini artırmalarında etkili midir? Bu soru bağlamında bireye katkısının olup olmadığını, katkısı varsa birey bunu hayatında kullanabiliyor mu? Gelir elde edebiliyor mu? Gelir artışı sağlıyor mu? Tüm bunların kapsamında işe girme, ekonomik olarak daha avantajlı iş bulabilmesine, ücret artışı sağlamasına, iş yeri açmasına, üretim kapasitesini artırabilmesine etkilerinin araştırıldığı bu araştırmada halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Halk eğitimi merkezinizde üretime yönelik, nitelikli insan yetiştirilmesi hedefine ne ölçüde ulaşılmaktadır” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi merkezi programları 75 alan ve 3700'ün üzerinde çeşidi ile her bireyin eğitim ihtiyacını karşılama, nitelik kazandırma, üretime katılmasına etkisini

öğrenmek bağlamında “Halk eğitimi merkezinizde üretime yönelik, nitelikli insan yetiştirilmesi hedefine ne ölçüde ulaşılmaktadır” sorusuna halk eğitimi merkezi yöneticilerin cevabı şu şekildedir:

“Nitelikli insan yetiştirmekte çok çeşitli kurslarımız vardır. Pastacılıktan aşçılığa, kuaförlükten köylerde de ilçe tarımla iş birliğine gidilerek ortak açtığımız kurslar vardır. Çiftçilerimize modern tarım tekniklerinin öğreterek kaliteli üretime yönelik insanlar yetiştiriyoruz.” (G-7-E-56)

“Üretime yönelik kurslardan ziyade bu bölgemizdeki katılımcılar, kursiyerler daha çok iş bulmaya yönelik ve istihdama yönelik kursları talep etmektedirler. Örnek, hijyen, emlak danışmanlığı, kurban kesim elemanı, ağaç bakım budama, sürü yöneticiliği kursu gibi nitelik artırıcı kurslar talep edilmektedir. Bu kurslar iş bulmaya yönelik kurslardır. İstihdama yönelik kurslar olarak değerlendirmekteyim.” (G-31-E-62)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlere bilgi öğretme, yetenek geliştirme ya da yetenek keşfettirerek beceri edindirme kapasitelerinde artış sağlamaktadır. Bu durum bireyin kendi beşeri sermayesini geliştirmektedir. Ya da kursiyerin beşeri sermaye eksikliğini halk eğitimi merkezleri programlarıyla ortadan kaldırmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerine kurs sonunda bilgi, beceri, yetenek ve kapasite artışıyla birlikte belge ve sertifika almasını sağlamaktadır. Kursların sonunda kursiyerlerde istihdama katılma (işe girme), girişimde bulunma, üretime geçme, gelir elde etme ya da gelir artışı sağlanması görülmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Evet, zaten üretime yönelik nitelikli insan yetiştirilmesi Halk Eğitimi Merkezlerinin hedeflerindedir. Bu hedefler yönünde kurslarımız, birçok kursumuz bulunmaktadır. Peki, bu hedefe ne ölçüde ulaşabiliyoruz dediğimizde? Evet, çok faydalı olabilmektedir. Sonradan da takip ettiğimizde birçok kursumuzdan değişik nitelikteki kurslarımızdan mezun olan kursiyerlerimiz işe yerleştirilebilmektedir. Çeşitli iş imkânları bulabilmektedirler. Tabii niteliğini geliştirmek isteyen, ustalığını geliştirmek isteyenlerde bir üst seviyedeki eğitimleri almış olarak daha nitelikli, daha kaliteli, daha bilinçli şekilde hizmetini yapabilmektedir.” (G-3-E-52)

“İstihdama yönelik kurslarımızdan aldıkları belge ve sertifikalar ile işe girmektedirler.” (G-47-K-54)

“Kurslarımızın bu açıdan etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü meslek edindirmeye yönelik kurslarımız da var. Özellikle bu kursları ve kurslara katılan kursiyerleri takip ediyoruz. Ama bu konuda daha da etkili olmak için çalışıyoruz. Mesela en son gaz-altı kaynakçısı kursu açtık. Mig-mag kursu, o kurstan belge alan herkes yani altı (6) kursiyeri direkt o da müsait olanlar olduğu için altı kişi direkt işe girdiler.” (G-1-K-35)

“Üretime yönelik genelde mesleki kurslar oluyor. Bu mesleki kurslarda da çeşitli meslek kurslarına açmaya çalışıyoruz. Burada kurslarımıza katılan kursiyerlerimiz yeterli mesleki bilgileri kazandıktan sonra iş hayatına da bir şekilde çalışma hayatına atılıyorlar. Örneğin aşçılık kursu. Uzun süreli bir kurs olan bu aşçılık kursu kursiyerler buraya isteyerek geliyorlar ve bu kursu bitirdikten sonra iş imkânı çok fazladır. Değişik illere giderek çalışıyorlar. Evet, hemen iş bulabiliyorlar.” (G-11-E-63)

“İlçemizde sürü yönetimi elemanı, kalorifer ateşçiliği, arıcılık kurslarıyla vatandaşlarımızın üretime katkı sağlamaları için kurslarımız bulunmaktadır.” (G-58-E-40)

“Nitelikli insan şöyle söyleyebilirim son dönemlerde biraz ekonomik nedenlerden dolayı insanlar daha çok maddiyata yöneliyorlar. Yani nereden para kazanabilirim? Nereden bunu kazanca dönüştürebilirim? Yönünde açtığımız birçok kurslarda da bunlar geri dönüp kursiyerlere olumlu yönde geri dönüş oluyor yani bir kazanç sağlıyorlar. Bunları gözlemledim. Evet, halk eğitimi kursları faydalıdır.” (G-12-E-39)

Halk eğitimi merkezi programları kursları sonunda işe girdirme ve istihdama girdirme konusunda belge bakımından bazı alanlara Mesleki yeterlilik Belgesi (MYB) istenmesi halk eğitimi merkezi kurslarının meslek edindirmede ilk basamağı ya da zemini oluşturduğu yönünde yönetici görüşleri vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi halk eğitimlerde geçmişte mesleki kurslar daha revaçtaydı, öndeydi, bizim verdiğimiz belgelerin önemi vardı fakat sonra son yıllarda özel kurumlar bunu halk eğitimlerin bir nevi elinden aldı. Mesela tavan-vinci kursunu biz veremiyoruz mesleki kursu, biz ne yapıyoruz? Daha çok insanları mesleklerini var olan mesleklerini geliştirme ve hobilerini artırma, mevcut yeni hobiler edindirme, onları sosyal hayata adapte etme, emekli olan insanı bunalımda çıkartma. Niye onları kursa katıyoruz? Sosyal hayata katılıyor, boşluktan kurtuluyor. Yani ama bizim verdiğimiz belgeler artık birebir meslek sahibi yapmıyor. Ama mesleğe adım atmada öncelikli fakat birebir yapmıyor. Geçmişte birebir meslek sahibi yapıyordu. Mesela örnek vereyim tavan-vinci kursu bu sanayi bölgesinde bizim verdiğimiz belge ile direkt fabrikada işe başlayabiliyordu. Fakat şu an o yok, onlar değişti ama bizim verdiğimiz kursun üstüne bir ek çalışma yapıp bir iş sahibi yapıyor.” (G-2-E-41)

Devlet, istihdam sağlayıcılar ve denetim yapan kurumların çalışma ile ilgili o alanla ilgi bilgisini gösterir belge açısından istenmesi, sorgulanması ve koşul olarak aranması ile bireylerin bu belge, bilgiye sahip olunması noktasında halk eğitimi merkezlerine başvurmalarını artıracaktır. Bu durumda halk eğitimi merkezi programlarını talep eden kursiyer sayısını artıracaktır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi biz halk eğitimlerde üretime yönelik nitelikte katkı sağlayacak kurslarımız var ama bu kursları bitirdikten sonra kursiyerler bu belgeyi kurumlar isterse sorarsa daha başarılı olur bizim için yani işe alırken şu belgen var mı? Şeklinde sorarlar ise daha faydalı olur. Yani elbette daha çok gelen olur.” (G-4-E-56)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerde üretime yönelik olarak atıl durumda ki eşyaları geri dönüştürülmesine vesile olmaktadır. Bu sayede atıl durumdaki malzemeleri ekonomiye kazandırma ve internette satış yapmak suretiyle gelir elde etmektedirler. Bu faaliyetleri el sanatları kurslarında elde ettikleri kazanımlarla yapmaktadırlar. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Örneğin sürü yönetimi kurslarında, sebze kurutma operatörlüğü kurslarında, zeytinyağı üretim elemanı kurslarında sonra köylerde açtığımız el sanatları kurslarında çok mutlu olduklarını, bir şeyler öğrendiklerini söylüyorlar. Kesinlikle niteliklerini artırıyor. En azından evdeki kullanılmayan eşyalarımızı kullanabiliyoruz. Geri dönüşümü sağlıyoruz. Ekonomiye katkı sağlıyoruz. Bir de Facebook’ta satışta yapıyorlar. Mesela el sanatlarında tablo üretiyorlar. O tabloları satıyorlar ve bayağı gelir elde ediyorlar. Hatta kursiyer yurtdışına satabilirse onları tespit edip destekliyoruz. Yani yurt dışı satış olursa Almanya, Hollanda gibi oradaki tanıdıklarına, kursiyerlere rehberlik yapıyoruz. Onlara internet hesabı açmada yardımcı oluyoruz. Teknoloji kullanmalarına yardımcı oluyoruz. Ziraat Bankasında IBAN açıp sattıkları malzemelerin ödemesinin nasıl olduğunu bilgisayar öğretmenimiz öğretiyor kursiyerlere.” (G-5-E-50)

Halk eğitimi merkezleri bulundukları bölgedeki sektörlerin istihdam ihtiyaçlarının neler olduğunu hangi kursların ve belgelerin istihdama ulaştırabileceğini, analiz çalışması yapmaları bulundukları lokasyonlarda rehberlik, mesleki danışmanlık yapmaları bu ihtiyaca uygun halk eğitimi merkezi programlarının kurslarını açmaları kursiyerleri istihdama ulaştırmada önemli fonksiyonlarındandır. Bu alanda başarılı çalışmalar yapan halk eğitimi merkezleri bulunmaktadır. Yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz öncelikle çevre incelememizi yapıyoruz. İnsanımız bir meslek edindiği zaman bu meslek erbabı olduğuna dair bir belge bizden aldığı bir belge ile iş bulma imkânı var ise bu kurslara kesinlikle ağırlık veriyoruz. Çünkü hedef nokta sadece insanlar bir şeyler belgelendirmek, bilgilendirmek değil. Onun da sürdürülebilirlik dediğimiz istihdamına yönelik bir çalışma olması lazım. Onun için toplumumuzdaki kamu sektöründeki ihtiyaç olan mesleki anlamda ustalık hangi mesleklere ihtiyaç var ise yakın çevrede onları araştırıp o meslekler üzerine toplumu yönlendiriyoruz ve bunun da çok olumlu etkilerini aldık. Belge sahibi olanlar aynı iş yerinde oldu hâlde maaşları bile arttı. Evet hem işe girdiler hem de ücretleri arttı. Sosyal güvencelerini de aldılar. Ustalık erbabı yani bu kendisinin kimlik kazandığına inanıyor. Hem şimdi ben bu asıl mesleğin erbabıyım diyor. Çünkü söz yetmiyor belge isteniyor. Evet, o belge ile girebiliyor ama kendi ismi ile giremiyor. Ben ustayım diyor belge ile girebiliyor. Bizim Halk Eğitimi Merkezi belgelerimizde şu özellik var. Biz ustalık belgesini verirken usta yapıyoruz. İş öğretiyoruz ve işe girmesini sağlıyoruz. Belgemizin geçerliliği kesinlikle mükemmeldir. Her kurumsal firma bizim belge ile insanları çalıştırıyor. Evet, toplumsal statülerini de artırıyor. Sen diyor bu işin erbabısın. Bu belgeyi almışsın. Ondan sonra iş çalışana kalıyor. Bizim belgeler hiç kimseyi işten çıkartmaz işe sokar ama gerisi artık oradaki çalışanın akdine kalmış.” (G-6-E-54)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerinin istihdam edilmesine, kimlik kazanmasına ve sosyal statüsüne etki ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları kursuna katılan kursiyerde görülen gelişmeler kursun etkinliğini kazanmaları, sosyalleşmeleri, sosyal ağlarını geliştirmeleri, öz güven kazanmalarıdır. Bu kazanımlarla kursiyerlerde girişimcilik kapasiteleri artmaktadır. Kursların sonunda iş yeri açma girişiminde bulunan kursiyerler vardır. İş yeri açan kursiyerler buralarda istihdamda sağlamaktadırlar. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bunları şimdi kurslar açısından değerlendiriyoruz. Tabii bizler burada açtığımız kursların niteliklerine göre oluyor. İlçemiz olarak sürekli kursların niteliklerine özellikle kalıplaşmış belli başlı kursların dışında insanlara istihdam sağlayıcı kurslara yönelik kursların açılmasına özen gösteriyoruz ve bu anlamda meslek edindirme kursları üzerinde ağırlık veriyoruz. Bunların sonuçlarını da alıyoruz. Geçen yıl için size kısa bir örnek verecek olursam ilçemizden merkezimizde yetişip belgesine alan insanlara en son hatırladığım 5-6 kişiyi iş yeri açtılar ve kendi iş yerini açtıktan sonra yanlarına en az ikişer üçer kişi de istihdam ettiler. Biz de bunları yerlerinde, mekânlarını ziyaret ettik. Bunlar hoş bir sonuç. Şu anda ilçemizde yeni bir kursa başladı. Bakanlığımız ile ortaklaşa açıyoruz. İsmi de yenilenebilir enerji projesi. Bu proje kapsamında bu kurslarda kurslardan da insanların elektrik üretmeleri, enerjilerini kendilerinin üretmesi yönünde istihdam sağlayıcı kişiler yetiştiriyoruz. Birinci kursumuzu bitirdik. Bunlardan verdiğimiz eğitimde 35 kişiye yönelikti. Bu 35 kişinin içerisinde 3 kişi bu alana yöneldiler. Kendi işlerini kurma yönünde ve elektrik üretme yönünde faaliyetlere geçtiler. Bu sonuçlar da doğal olarak Halk Eğitimi Merkezimizi mutlu etmektedir ve bu sonuçlarına alabiliyoruz.” (G-9-E-52)

“Üretime dönük yani istenilen seviyeye ulaşamadı. Ama bu yönde gayretler devam etmektedir. Genelde insanlar sosyalleşmek adına geliyor sosyalleşmek adına gelen insanlar halk eğitimde diğer arkadaşları ile tanıştıklarında girişimci ruhu olan insanlardan etkilenecek bir atılımda bulunuyorlar ama istenilen seviyeye değil mi değil ama inşallah istenilen daha yüksek seviyelere çıkmak için çalışıyoruz.” (G-10-E-41)

Halk eğitimi merkezleri bulundukları bölge insanının istihdama girmesinde, gelir elde etmesi, gelir artışı sağlamada, kırsal kesimin üretim tekniklerini öğrenmesinde ürün artışı elde etmesinde iş birliğinde yaptığı kurslarla daha etkili olduğu görülmektedir. Halk eğitimi merkezlerinin iş birliği yaptığı kurumlar İŞKUR, ilçe tarım müdürlükleri, orman işletmeler vs. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezimizde kurslarımızın birçoğu üretime dönük, tarım ilçe müdürlüğü ile yaptığımız iş birliği ile kurslar özellikle arıcılık kursları başta olmak üzere orman köylerimizde bulunmaktadır. Köylerde de budama üretime dönük kurslarımız mevcuttur. Bu kursları yaygın olarak planlamaktayız ve yapmaktayız. Her dönem bu tür kursların muhakkak açmışız. İlçe tarımla, tarıma yönelik üretime yönelik kurslar açıyoruz. İŞKUR’la iş birliği içinde yaparak gerçekleştirdiğimiz kurslar onlar. Aslında üretime daha dönüştürüyoruz. İlçemiz turizm bölgesindedir. Turizm bölgesine yönelik süs eşyası üretimi satılabilecek ürünlerin yapımına yönelik kurslarımız var ve bu kurslara gelenler de çok memnun oluyorlar. Bu kursların daha üstünü yapalım diye tekrardan talep alıyoruz. Hatta girişimcilik anlamında bize yol göstericilik anlamında da bilgi istiyorlar. Halk Eğitimi Merkezleri programlarının etkileri ve katkıları vardır.” (G-32-E-56)

“İlçemizde vatandaşlarımızın talebi oluyor İŞKUR destekli kurslar talep ediliyor. İlçemizin kırsal olması nedeniyle işyerleri ve sanayi bölgesinin olmaması nedeniyle biraz geri kalmış bölgedeyiz.” (G-26-E-56)

“Kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla talep ettikleri kurslar açıyoruz. Kişiler öğrendikleri eğitimle kendileri üretebiliyor ve kazanç elde edebiliyorlar. Kendilerine gelir elde ediyorlar. Talep olursa açıyoruz. İŞKUR ile iş birliği hâlinde açtığımız kurslar var. İŞKUR’la açtığımız kurslarda istihdam garantisi veriliyor hem de kişiler bir miktar ücret dağılıyor. Bence bu tür kurslar daha etkilidir. Halk eğitimi kurslarının yaygınlaşması ve iş birliği hâlinde olması daha faydalı olur diye düşünüyorum.” (G-44-E-62)

“Nitelikli insan yetiştirilme açısından ilçe tarım ve orman işletmesi ile birlikte açtığımız kurslarımız vardır. Arıcılık, bitki yetiştiriciliği, avcılık gibi kurslarımız vardır.” (G-56-E-29)

“Yani meslek kurslarımız var ama fazla değil ama açmayı planlamaktayız. Bunu önemsiyoruz mesela çilektir, mantar yetiştiriciliğidir. Halıcılık kurslarımız vardır. Çilek, mantar özellikle bu yörede tarımı yapıldığı için buna önem veriyoruz ve bu iş birliği içinde kursları açıyoruz. İŞKUR’la Kaymakamlıkla, İlçe Tarım Müdürlüğü ile kursları planlıyoruz.” (G-13-E-57)

“Halk Eğitimi Merkezimizde üretime yönelik faaliyetlerimizde oranlamaya gidersek %50-%60 oranında ulaştığımızı söyleyebiliriz. Örnek verecek olursak en çok açtığımız halı ve kilim kurslarımızda bunlar İŞKUR destekli kurslarımızdır veya ulusal ve yerel basında çıktık burada Kırgız köylerimiz var o köyümüzde halıcılık kursları açıyoruz. Halı kursunda ilmek başı hatta her yaptıkları ilmek başında para alıyorlar. Bu kurslarda ürettikleri halıları Avrupa’ya yolluyorlar. Hem de İŞKUR destekli yaptığımız için İŞKUR’dan da para alıyorlar. Böyle birkaç kırsal mahallemize de bu kurslardan açmayı düşünüyoruz. Özellikle İŞKUR destekli kurslar daha etkili oluyor. Kilim kurslarımızda da aynısını söyleyebilirim. Bu bölge için kalorifer ateşçiliği, doğalgaz ateşçiliği kurslarımız meslek edindirme açısından etkili kurslardır. Bir diğer diğer kurslarımız bilgisayar öğreticiliği gibi kurslarımız vatandaşlarımıza iş bulma ve meslek edindirme açısından etkilidir. Bu sayede gelir elde ediyorlar ve ücret alıyorlar.” (G-24-E-57)

Bu çalışmada araştırma yapılan şehirlerde ekonomik olarak önde olan sektörlerin etkisi ile halk eğitimi merkezlerinin istihdama ulaştırmada çok etkili olduğu görülmektedir. Antalya ve Muğla’da turizm sektörü önde ve etkilidir. Yine Antalya’da turizmin yanında tarım sektörü etkilidir. Muğla’da turizme ek olarak madencilik ve mermer işletmeleri, su ürünleri işletmeciliği dikkati çekmektedir. Van tarım, hayvancılık, tekstil, turizm gibi sektörler dikkati çekerken, Hatay şehrinde tarım, demir çelik sektörü, organize sanayi işletmeleri, turizm dikkati çeken sektörlerdir. Halk eğitimi merkezlerinde eğitim alarak bu sektörlerde istihdam edilen kursiyerler vardır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Evet, çok yüksek ilçemizin beşeri sermayesi, hobi kurslarına da cevap veriyoruz elbette ki. Ama önceliğimiz işe ve istihdama ve üretime yönelik programların uygulamaya bu kursların açılmasına öncelik veriyoruz ilave olarak. Mesela bunlardan bir tanesi meslek edindirme kurslarından kabul edeceğimiz aşçılık kursudur. İlçemizde geçerli bir kurs, şu an merkezde bir tane derslerimiz var. Onu da aşçılık kursuna verdik. Mutfak çok talep görüyor. Hatta 3 yerde daha var. Yine aşçılık kursu ile ilgili kursumuzun devam eden. Buralarda kursa devam eden kursiyerler eğitim aldıktan sonra kolaylıkla iş bulabiliyorlar turizm sektöründen dolayı, oteller fazlaca var malumunuz. Hem de yüksek ücretlerle ve maaşlarla dolayısıyla vatandaşa iş sahibi meslek sahibi yapacak eğitimi önüne koyduğumuzda talebin fazla olduğunu çıktılarının da katma değer olarak hayatlarına dâhil ettiğini görebiliyoruz. Bu söylediğim bir tanesiydi kurslardan. Yine el sanatlarından hemen hemen her alanına yoğun bir talep var. Bizim Pandemisiz süreçte kurs sayımız binlere kadar çıkıyordu. Kursiyer sayımızda 20 binin üzerine çıkıyordu bir yılda. Hemen hemen başka bir ilçe nüfusu kadardır. İşte el sanatlarından çıkan ürünleri kolaylıkla satabileceği alan var ilçemizde denizin kenarına sandalyeyi şemsiyeyi koyduğunuzda kolaylıkla müşteri bulabiliyor. Bu ürünlerine üreten kursiyerler olsun. Diğer alandaki insanlar olsun. Bu da dolayısıyla kurslara talebi artıran bir nedendir. Ürünlerini değerlendirebiliyorlar ve gelir elde ediyorlar.” (G-43-E-51)

“Özellikle el sanatları kurslarında çok fazla talep oluyor. Onlarda istihdam oranı yüksek sağlanmaktadır. Aşçı çıraqları ve aşçı yardımcılığı kurslarımızdan sonra mutlaka kursiyerlerimiz restoranlarda otellerde iş buluyorlar. İlçemiz turizm bölgesindedir, bu iş imkânlarına çok müsaittir.” (G-49-K-42)

“Antalya bir turizm şehri olması hasebiyle özellikle mesleki kurslarımızdan aşçılık, kat hizmetleri, otel resepsiyon görevlileri gibi kurslarımızın büyük bir çoğunluğunu İŞKUR üzerinden yapmaktayız. Bu açtığımız kurslarda artık “Ne iş olsa yaparım.”dan ziyade tamamen belgeye dayalı nitelikli eleman ihtiyacı olduğu için daha kurslarımız bitmeden eleman ihtiyacı olan otel ve diğer kurumlar bizlere başvurarak elimizdeki kalifiye elemanları kursu bitmeden tahsis etmektedirler. Hatta geçen yıl Pandemiye rağmen 5 İŞKUR kursumuzdaki aşçılık kursumuzdaki 95 kişi kursu bitirmeden işe yerleştirildiler. Aynı şekilde engelli kursiyerlerimizden de nitelikli mesleki eğitim kurslarımıza katılanlar da çok daha rahat iş bulabilmektedirler.” (G-35-E-49)

“Bizim bölgemizde organize sanayimiz yok. Çok büyük işletmeler yok. Bizim öne çıkan alanımız su ürünleri alanıdır. Biliyorsunuz Türkiye'nin %70 çiftlik balıkçılığı bizim bölgemizde üretilmektedir. Bu çiftlik balıkçılığı üretildiği için sürekli bu alanda kurslar açıyoruz. İş yerinde çalışırken bir nevi işbaşı eğitim gibi biz kursiyerlere kursu yerinde gerçekleştiriyoruz ve bu insanlara istihdama katılmalarını sağlıyoruz ki yaklaşık 5.000 kişi çalışıyor bu alanda. Su ürünleri alanında çok ciddi istihdama katkımız vardır. Su ürünleri alanında çok etkiliyiz. Diğer alanlarda biz hiç kimseyi inanın bir meslek öğreneceğim halk eğitimlerin zaten özelliği budur. Ben şu alanda hizmet etmek istiyorum, bu alanda becerimi geliştirmek istiyorum, şu kursun açılmasını istiyorum dediği vakit. O konuda üç beş kişi bile olsa bizim için yeterlidir. Üç beş kişiyi de biz ikna ederek dâhil ediyoruz. Akabinde de ne olursunuz yanlış anlamayın. Bu insanları mağdur etmemeye gayret ediyoruz. Kursları açmak için elimizden geleni yapıyoruz. Tüm şartları zorluyoruz. Yeter ki insanımız gelsin bir şeyleri talep etsin bizden.” (G-42-E-46)

“Arıcılık, domates yetiştiriciliği, süt sığırcılığı yetiştiriciliği, mantar yetiştiriciliği ve sürü yönetimi kurslarımız çiftçiler üzerinde gayet etkili olmaktadır. Bizim merkezimizden aşçı yardımcılığı kursundan belgesi olanlar hemen atamaları yapıldı ve iş sahibi oldular. Hijyen kurslarından belge alanlar hemen iş buluyorlar. Şöyle söyleyebiliriz Halk Eğitimi Merkezi kurslarını bitirerek işe girmelerini sağlıyoruz. Mesela ilçe tarım ile birlikte sürü yönetimi kursu düzenledik. İnsanlar yaptığı işi geliştiriyor. Belgelerini alıyorlar, devletin verdiği teşviklerden faydalananıyorlar. Hızlı klavye ve bilgisayar operatörlüğü belgesi olanlarda kâtiplik sınavlarına girerek kâtip olabiliyorlar, atanabiliyorlar.” (G-54-E-42)

“Halk Eğitimi Merkezi kurslarımıza örnek verecek olursak mesela Türk mutfakı bizim burası turizm bölgesi olduğu için burada çok talep görmektedir. Bu kursa gelen bütün kursiyerlerin tamamı iş bulabilmektedir yoğun talep görmektedirler. Otel bölgelerimiz sürekli denetimde oldukları için çalışan kesimin muhakkak belgesinin olması gerekmektedir. Bu neden ile otellerde çalışma şartı Halk Eğitimi Merkezi kurslarında alabilecekleri belgelerdir. Mutfak atölyemizde şu anda 50 kursiyerimiz kurs görmektedir. İstihdam garantili protokol imzalayacağız bu kursiyerler direkt işe girebilmektedir. Burada kurs gören kursiyerlerin nitelikler artmaktadır ve istihdama katılmaktadırlar.” (G-53-E-36)

“Teknolojik gelişmelerin hızına yetişmek oldukça zordur. Ama bizim elimizde olan teknolojik aletlerle özellikle kendi işini kurmak için bize gelen belgelendirmek için gelen var. Yeni öğrenmeler yapmak için gelen var. Onlara biz hızlı modüllerle bir aşçı yardımcılığı belgesiyle, sonra terzilik giyim belgesi ile bir küçük hobi kursları açık bir seramik kursuna katılıp el becerilerini geliştirip, iğne oyası kurslarıyla becerileriyle geliştirerek dijital ortamda satışını yapan kişi yetiştirmede de başarılı olduğumuza inanıyorum. Ayrıca mesleğine daha iyi yapmak için çalışan kişilerin tekrar mesleki gelişimlerini sağlamak için kurslarımıza geliyorlar ve çalışan kesimi de geliştiriyoruz. Mesela organize sanayisinde çalışan kursiyerlerimiz. Uyum sağlayabilmeleri için bizim kurslara gelmektedirler. Onlara da kurslar açıyoruz. Yine

Organize Sanayi'de hiç işe başlamamış ama ara eleman yetiştirmesi gerekiyor. Ara eleman olması gerekiyor. Onları da yine biz organize ve sanayide ara eleman olacak meslek dallarında kurs açıyoruz o alanlara eleman yetiştiriyoruz. Bu konuda hani ne kadar başarılıyız? Yüzdelik dilim veremem ama halk eğitimler bu konuda çok başarılıdır. Çok büyük katkı sağladığına inanıyorum.” (G-34-E-51)

“Evet, az önce kurslarımızın fotoğraflarını inceliyordum. Arıcılıkla ilgili fotoğraflarda birebir uygulamalı eğitim yaptığımız, arı kovanlarının içinde usta öğreticimiz ve kursiyerleri gördüm. Kurslarımız uygulamalı ve pratik yetenekleri geliştiricidir. İlçemiz genelinde mesela gıda işletmeciliği sektöründe halk eğitimin dokunmadığı hiçbir işletme yoktur. Asgari bu işletmelere hijyen belgesiyle o işletmenin içerisinde. Halk eğitimi bu sektörlerle belge vermiştir. Halk Eğitimi Merkezleri işe ulaştırır ve katkı sağlar.” (G-52-E-35)

“Bölgemiz turizmin etkisinde olduğu için otellerde çalışmak için mesela aşçılık ile ilgili aşçı çırağı gibi pastacı çırağı, aşçı yardımcısı, kat görevlisi, havuz suyu operatörlüğü kursu kişiler kendi havuzuna bakım yapmak için bile bu kurslara geliyorlar. O bölgede emlak danışmanlığı kursu rağbet görmektedir. Hijyen kursu zaten en çok rağbet gören bir kurstur işe girmek için gereken bir kurstur. Halk Eğitimi Merkezi kursları işe girmede etkilidir ve katkı sağlar.” (G-48-E-48)

“Halk Eğitimi Merkezimiz olarak en çok dikkat ettiğimiz onların başında meslek edindirme kurslarına daha çok önem ve öncelik veriyoruz. Mesleki kurslar da mesela ziyaret ettiğiniz “Alafaradın kilim dokumacılığı” kursu turizm sektöründe büyük etkiye sahiptir. Budama kursu, ilçemiz çiftçilik açısından üretim merkez olduğu için daha çok tarım alanında ilçe tarım müdürlüğü ile birlikte yaptığımız protokoller çerçevesinde faaliyetlerimiz vardır. Daha çok meslek edindirme kurslarına ön plana çıkarmaya çalışıyoruz. Hobi kurslarından daha ziyade meslek edindirme kurslarını açmaya çalışıyoruz.” (G-55-E-52)

Araştırma yapılan şehirlerde ki sektör etkileri ile istihdam açığı da görülen ilçede vardır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“O konuda biraz zayıf olabiliriz belki de. Kursu artırmayla değil de bu bölgede boş insan bulamıyoruz. Herkes sanayide ve orman işlerinde çalışıyor. Ya ormanda ya da mermer işletmelerinde çalışıyor. İş gücü açığı çok fazla, kursiyer bulmakta zorlanıyoruz. Ayrıca nitelikli usta öğretici bulmakta da zorlanıyoruz. Usta öğretici bulamama sorunumuz var.” (G-40-E-33)

Halk eğitimi merkezleri bulundukları lokasyonlarda çok önemli bir güçtür. Bu çok önemli gücü kullanmalarının önünde bazı sorunlar vardır. Bu sorunların bazıları yapısaldır. Ancak aşılması iş birliği, eşgüdümleme, fiziki kapasitenin artırılması gibi konulardır. Halk eğitimi merkezlerinin bulundukları lokasyonda geçim kaynakları ve sektörlerin çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Halk eğitimi merkezlerine ihtiyaçlara uygun çok fonksiyonel atölyeler tasarlanması gerekmektedir. Atölye sayıları ilçe nüfusu ile orantılı olması kriteriyle geliştirilebilir. Fiziki imkân, atölye, ödenek, usta öğretici bulamama problemleri ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Çok fazla ulaşamıyoruz. Burada en büyük sıkıntımız yer sıkıntımız var. Yerimiz olsa çok daha başarılı olacağız. Aşçılık için başvurulara 3 oda 1 salon da yaşıyoruz. Bir evde de en basit bir mutfak lazım. Öğretmenimiz yok. Orada turizm meslek lisesi var. Anadolu Lisesi her gün hocamızı sıkboğaz ederek hocam bir pastacılık kursu açalım. Hadi hocam ikinci dönem oldu. Oranın malzemelerini kullanarak yerini kullanarak

kursları açmaya çalışıyoruz. Atölyemiz olsa daha aktif olarak çalışabiliriz. Kadrolu usta öğretici kullanırız. En büyük eksik şurada bakanlığa bağlı öğretmenlerle kurs açıyoruz usta öğretici daha ziyade çünkü yer olmadığı için. Onlar da süreyi uzatıyor. Çünkü Bakanlıkta çalışanları haftada 10 saat verebiliyoruz. Onlar da daha çok Bakanlığın destekleme ve yetiştirme kurslarını tercih ediyorlar. Çünkü orada çift kat ek ders ücreti var halk eğitimleri genelde tercih etmiyorlar.” (G-45-K-54)

“Yani kısmen buna ulaşabiliyoruz. Çünkü teknik altyapımız buna cevap vermemektedir. Teknik altyapımız geliştirilirse bunu daha iyi hizmet sunabiliriz. Halk eğitimleri en büyük sorunları altyapının hazır olmaması, binalarının atölyelerinin olmaması personel eksikliği ve bunlar giderilirse bir ilin, bir ilçenin, ülkenin can alıcı işlerinde büyük rol üstlenebilir.” (G-21-E-34)

“Yani burada sınırlıyız. Özellikle Seramik alanında sürekli devam eden, burada pazar günleri açılan yerel pazarlarımız var. İnsanlar ürettikleri ürünleri pazarlayabiliyor. Ama hani ayakkabı yapımı gibi daha nitelikli şeyler olsaydı atölyeler olsaydı. Burası biraz küçük bir ilçe. Atölyelerimiz olsaydı daha fazla katkı sunabilirdik belki ama. Maalesef atölye imkânlarından mahrumuz şu an için.” (G-38-E-53)

“Şöyle söyleyebiliriz genellikle bizim kurslarımız kişisel gelişim sosyal etkinlikler alanlarındaki kurslardır yani oran biraz düşük ama bu oran çok düşük diyebilirim şu an ikiye tane ekonomiye kazandıracak mesleki teknik kurslarımız vardır. Yani coğrafi durumdan dolayı iklim şartlarından dolayı bunları bu şekilde söyleyebiliriz. Kurslara usta öğretici bulmada sıkıntılar çekmekteyiz.” (G-19-E-30)

Ben buna oransal olarak %70-%75 diye düşünüyorum henüz daha %100'lere ulaşamadık. Ancak potansiyel var ama olanaklar çok yeterli değil. Fiziki imkânlar ve teknik açıdan söyledim. Örneğin Halk Eğitimi Merkezi'mizin bir binası yok, kaymakamlığımızın binasında 4 tane ofis odasında hizmet vermeye çalışıyoruz. (G-8-E-60)

“Henüz mesleki kurslar konusunda talep alamıyoruz daha çok hobi amaçlı kurslara talep alıyoruz.” (G-39-K-35)

Halk eğitimi merkezleri son dönemlerde özellikle 3-5 yıldır klasik halk eğitimi merkezi anlayışından çıkarak üretime ve meslek edindirme alanlarında aktif rol almaya geçilmiştir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Özellikle son dönemde klasik halk eğitimi anlayışını bıraktık biraz daha üretime yönelik örnek verecek olursak mantar yetiştiriciliği, aromatik bitkiler kursu, seracılıkla ilgili kurslarımız olsun, üretime yönelik kurslar açmaya başladık. %100 kapasitede miyiz? Değiliz. Ama klasik halk eğitimi anlayışında değiliz.” (G-30-E-51)

Halk eğitimi merkezleri kurs planlamalarında bölge ihtiyaçlarının yanında trend marker alanlarda halk eğitimi merkezi programlarını dikkate alarak yapmaları istihdama katılımı, girişimciliği artıracak unsurlar olarak görülmektedir. Bu konu ile yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi bizim kurslarımız insanların talebi doğrultusunda açılıyor. Örneğin vereceğim, cenaze hizmetleri kursumuz talep olduğu müddetçe açılabilen bir kursur. Yılda 1 veya 2 kez açabiliyoruz. Ama aşçı yardımcılığı, pastacı çırağı, güzellik ve saç bakım gibi trend marker alanlarda hemen hemen kursiyerlerimizin istediği takdirde kursu bitirenlerin hepsinin işe yerleştiğine tanık oldum ben. Sadece ailesi izin vermeyen ya da kendisi bir başka işe transfer olduğu için mezun olduğu kursa bağlı olarak çalışmadı. Hemen hemen istihdama katkı sağladık. O insanlardan iş yeri açanlar da var. Kursiyerlerimizden güzellik salonu açan da var. Nitelikli insan yetiştirmede halk eğitimleri kesinlikle kamu spotlarıyla devletin ve özel kuruluşların

iş birliğiyle duyurulması gereken bir şeydir. Çünkü sınav yok kursa kayıt olabiliyorsun ve kayıt olduğun kurs senin hayatını değiştirebiliyor. Kesinlikle Halk Eğitimi Merkezleri bulundukları bölgelerde önemli bir güçtür. Çünkü sınavsız ve herkese açık olması devletin eşitliği sağlamada güçlü bir eğitim kolu gibi geliyor bana. Çünkü örnek vereceğim, aşçı yardımcılığı kursunu bitiren bir kursiyerimiz 10 yıl sonra otelde şef olduğu zaman gastronomi 4 yıllık üniversite mezunu ile hemen hemen aynı ekonomik gelire ulaşabiliyor. Halk Eğitimi Merkezi programları, insanlara çok güzel alternatifler sunabiliyor. Yolun sonu tamamen üniversite kapısı değil ben bunu söyleyebilirim. Kesinlikle halk eğitimi kurslarından ilgili olduklarına geldiği müddetçe iş bulma imkânına açıktır.” (G-37-E-50)

“Biz aşçı yardımcılığından istihdama katılım noktasında oldukça iyiyiz. Antalya ilinde popüler olmayan ilk kursları biz açıyoruz. Hep aynı tür kurslardan ziyade yeni kurslar açıyoruz. Geçen yıl epoksi kursu açtık. Şu anda bu kurslara giden kursiyerlerimizden 5-6 öğrencimiz Instagram üzerinden oldukça fazla ürün satmaktadırlar. Yeni hediye ve takı eşyası yapımına kursuna gelen kursiyerler internet üzerinden ürün satmaktadırlar. El sanatları ve giyim kurslarımıza gelen kursiyerlerimiz tasarım çalışmaları yapıyorlar. İstihdama katılmış oluyorlar. Aşçı yardımcılığı kursumuzdan da mezun olanlar otellerle de görüşüyoruz zaten. Otellerde zaten onları direkt aşçı yardımcısı olarak işe başlatıyor. Ya da servis elemanı, kat görevlisi olarak işe başlıyorlar. Bu sektöre uygun kurslarımız vardır, direkt istihdama katılıyorlar.” (G-36-K-53)

Halk eğitimi merkezi programları üretime yönelik açtığı kurslarda kursiyerlere geleneksel üretimde doğru bildiği yanlışları düzeltme fırsatı kazandırması üretimdeki insanların üretim kapasitelerini artırmaktadır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezinde göreve başladığında içeriği ile pek fazla bilgin yoktu fakat süre geçtikçe daha fazla bilgi sahibi oldum. Bir Çin atasözü var “Söylersem unutabilirim gösterirsem hatırlayabilirim ama beni işin içine katarsan o zaman anlarım.” Bu atasözünün anlamlı olduğunu hakikaten işin içine girdikten sonra anladım. Hayat boyu öğrenme programlarının yani modüllerinin geniş yelpazeye sahip olması halka ulaşması konusunda oldukça etkilidir. İlçemiz özelinde mesela sürü yönetimi kursu, büyükbaş hayvan bakımı kursu, küçükbaş hayvan bakımı kursu alakalı kurslarımızı açtığımızda insanlarımız hakikaten biz neleri bilmemişiz genelde atalarından öğrendikleri geleneksel üretim tarzlarındaki doğru bildikleri yanlışlıkları bizim kurslarımızda düzeltmektedirler. Usta öğreticilerimiz doğru bilgi verdikten sonra, hakikaten kurslarımızın sonunda bu işlerin faydalı olduğuna tanık oldum.” (G-20-E-41)

Halk eğitimi merkezlerinden bazılarının döner sermaye (DÖSE) kapsamında olmaları üretim ve nitelikli insan yetiştirmede daha etkili olduklarını göstermektedir. Pandemi sürecinde maske üretimi yapmışlardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz DÖSE (Döner Sermaye) kapsamında bir halk eğitim merkeziz. Örneğin bu yıl biz 15 milyon maske ürettik ve bunu sattık. Bizim Halk Eğitimi Merkezimiz üretim yapan halk eğitim merkezidir. Halk Eğitimi Merkezimizde nitelikli insan yetiştirerek artırıyoruz.” (G-33-E-48)

“Şimdi Pandemi döneminde biz maske üretimi yaptık. Elbise ile ilgili kursiyerlerimiz var. Bizim kurslarımız sadece merkezimizde değil her yere dağınık şekilde kurslar açıyoruz. Büyükşehir Belediyesi ile gençlik merkezlerinde bu çerçevede 100'e yakın

kursumuz vardır. Çalışanlar olsun öğrenciler olsun. Müzik, spor, kendini geliştirme her türlü alanda katkı sağladığını düşünüyorum.” (G-25-E-62)

Halk Eğitimi merkezleri dezavantajlılara yönelik kurslar düzenlemektedir. Yerel yönetimlerle iş birliğinde üretilen ürünlerinden gelir elde etmeleri için çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmalarda süreklilik ilkesi dikkati çekmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“İlçemizde kursiyerlerimiz üretiyorlar, yerel yönetimimizle bunlara Sanat Sokağı dediğimiz belirli noktalarda masalar ve stantlar vererek ürünlerini satma fırsatı veriyor. Hem kendilerine hem ailelerine hem de ülke ekonomisine katkıda bulunmuş oluyorlar. Yerel yönetime de bu noktada desteklerinden dolayı teşekkür ediyoruz. İlçemizin birkaç noktasında bu sanat sokakları dediğimiz kurs stantlarında ürünlerimiz satılmaktadır. Kursiyerler de bu sayede ürünlerini değerlendirmiş oluyorlar. (G-29-E-61)

“Biz genellikle kurslarımızdan sonra özellikle genç tayfayı meslek liselerine yönlendiriyoruz. Orada belge sahibi olmalarını sağlıyoruz. O alanda kendilerini daha iyi yetiştirmelerini dolayısıyla meslek edinmelerini sağlıyoruz.” (G-17-E-39)

Halk eğitimi merkezi programların üretime yönelik nitelikli insan yetiştirilmesinde son dönemlerde Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’nün başlattığı “kurslarımızla köylerdeyiz” projesi oldukça etkili olduğu geri dönütlerle ortaya çıkmıştır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bu konuda aslında çok nitelikli insanı üretime yönelik nitelikli insanın Halk Eğitimi Merkezlerinden çok fazla yetiştirilebileceğine düşüncem yok. Daha çok mesleki eğitim ağırlık olsun. Evet, çok fazla yönelinirse yetiştirilebilir. Evet, o atölyelerde çok güzel faaliyetler olduğunu ben de gözlemledim. Aslında bu üretime yönelik nitelikli insan konusunda “Hayat Boyu Köylerdeyiz” projesi gerçek anlamda üzerine durulursa oldukça işe yarayacaktır. Arıcılık, besicilik, kuzu yetiştiriciliği, mantar yetiştiriciliği, muz yetiştiriciliği... Bunlar çok önemli hususlardır aslında.” (G-14-E-45)

Ekonomik faaliyet yürüten sektörlerin istihdam edilecek kişilerde aradıkları özelliklerle halk eğitimi merkezi programlarını bitiren kursiyerde özelliklerin örtüşmediği durumlar olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır. İş birliği ile sektörlerde aranılan özellikler konusunda problemleri çözülebileceği durumlar söz konusudur. Bu konu ile yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Tespit ettiğim bir konu var, yöneticiliğimin 1 yılının sonunda biz üretim dünyasıyla eşgüdümlü çalışmaktayız ve bu durumu tespit ettim. Örneğin bir tekstil firması giyim üzerine çalışan bir tekstil firması üzerine konuşalım, bizim hazır giyim modelistliği üzerine çalışan tekstil firması üzerine konuşalım. Bu firmaları sadece yaka diken ile ilik açan alanlarda uzmanlık istediklerini gözümle gözlemledim ve bu özelliği taşıyan kursiyer istiyor. Halk eğitim merkezlerimiz ise kıyafetin tamamını üreten şeklinde yetiştiriyoruz yani bir elbisenin tamamını üreten şeklinde kursiyerler yetiştiriyoruz. Kursiyer çıktıklarımız sektörde çok işlevsel olmuyor. Yani üretim sektörünü çok işine yaramıyor bu durum firmalar parça bazlı çalışmaktadırlar. Bizim yetiştirdiklerimiz sadece bir elbisenin tamamını üreten şeklinde yetiştiriyor. Üretim sektörü bunu istemiyor, sektörlerle daha uyumlu çalışılabilir. Bu noktada bizim iki sorumuz nedir? İŞKUR destekli kurslarımızda hiçbir şekilde Halk Eğitimi Merkezlerinden

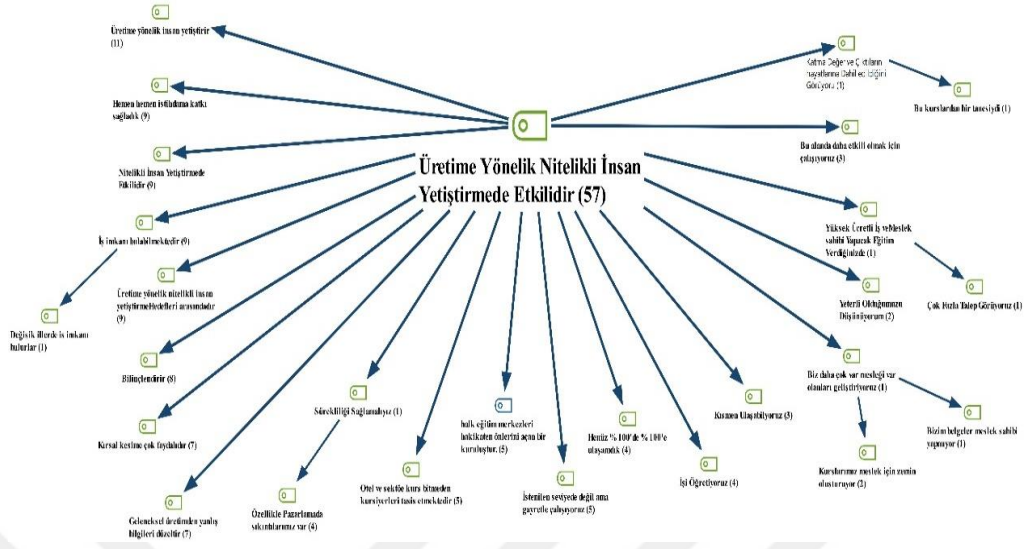
kursiyer talep etmiyor. Bizim mesleki eğitimde yetiştirdiğimiz örneğin 7000 kursiyerin 7'si dahi istihdama dâhil edilmiyor. İŞKUR destekli kurslarda biz daha çok bu sektörle kendimiz bireysel ilişkilerde bulunarak size kursiyer verebiliriz. Eleman lazımsa biz yetiştirebiliriz ve devletimiz bunlara bir masraf yapmış, yetiştirmiş şeklinde fakat İŞKUR'la şunu söylemeye çalışıyorum aslında alanla ilgili bütün kurumlar arasında bir eşgüdüm yoktur. Bir birliktelik yoktur ortak bir politika yoktur. Bazen akıntıya kürek çektiğimizi üzülerek müşahade ediyorum.” (G-18-E-51)

Tablo 4. 31. Üretime Yönelik Nitelikli İnsan Yetiştirme Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları	
Kursiyer	
Üretime Yönelik Nitelikli İnsan Yetiştirmede Etkilidir	30
Üretime yönelik insan yetiştirir	11
İş imkânı bulabilmektedir	10
Hemen hemen istihdama katkı sağladık	9
Nitelikli insan yetiştirmede etkilidir	9
Üretime yönelik nitelikli insan yetiştirme hedefleri arasındadır	9
Bilinçlendirir	8
Kırsal kesime çok faydalıdır	7
Geleneksel üretimden yanlış bilgileri düzeltir	7
Otel ve sektöre kurs bitmeden kursiyerleri tahsis etmektedir	5
İstenilen seviyede değil ama gayretle çalışıyoruz	5
Halk eğitim merkezleri hakikaten önlerini açan bir kuruluştur.	5
İşi öğretiyoruz	4
Henüz %100'de %100'e ulaşamadık	4
Kısmen ulaşabiliyoruz	3
Bu alanda daha etkili olmak için çalışıyoruz	3
Yeterli olduğumuzu düşünüyorum	2
Öncelik veriyoruz	2
Üretime ve istihdama yönelik olmasını istiyoruz	2
Organize sanayiye eleman yetiştiriyoruz	2

Halk eğitimi merkezi programlarının üretime yönelik nitelikli insan yetiştirilmesinde etkisi ile ilgili yöneticilerin verdiği cevaplarda ki kod ilişkisi şekil-4.4'te verilmiştir.

Şekil 4. 4. Üretime Yönelik Nitelik Yetiştirme Kod İlişkisi

Halk eğitimi merkezi yöneticileri üretime yönelik nitelikli insan yetiştirilmesinde halk eğitimi merkezi programlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Halk eğitimi merkezi programlarının üretime yönelik nitelikli insan yetiştirmede etkisi ne ölçüdedir? Sorusuna yöneticilerin cevaplarından öne çıkan durumlar şu şekildedir:

- Halk eğitimi merkezi programları üretime yönelik nitelikli insan yetiştirmede etkilidir.
- Program çeşitliliğinin zengin olması nitelikli insan yetiştirmede etkinlik düzeyini artırmaktadır.
- Kursiyerler istihdama katılımda ve işe girmede etkili programlara başvuruda bulunmaktadırlar
- Programlar kursiyere bilgi öğretme, beceri geliştirme, yetenek geliştirme/ yetenek keşfettirme sağlar
- Üreticiler, modern tarım teknikleri ve iyi tarım uygulamalarını doğrudan uzmanlar aracılığı ile kazanmaktadır.
- Programlar kursiyerlerin beşeri sermayesini geliştirir. Ya da beşeri sermaye eksikliğini ortadan kaldırır
- Kursların sonunda kursiyerlerin belge ve sertifikaya sahip olmaları sağlanır
- Kursların sonunda kursiyerlerin işe girmesinde etkilidir

- Kursların sonunda kursiyerlerin girişimde bulunma düzeylerini artırır. Buna bağlı olarak iş yeri açanlar olmaktadır
- Gelir elde etme ve gelir artışı sağlar.
- Çalışanları alanlarında geliştirir. Kariyer ya da ücret artışını sağlar
- Ustalık kazandırır, geliştirir
- Mesleki Yerlilik Belgesi istenen alanlarda ilk basamak veya zeminini oluşturur
- İstihdama katılma şartlarında ve istihdam edilenlerin denetimlerinde belge sorgulamalarının yapılması, Halk eğitimi merkezi programlara başvuru sayılarını artırmaktadır.
- Programlar atıl durumdaki eşyaları ekonomiye kazandırır. Geri dönüşümü sağlar.
- Kurslarda üretilen ürünleri internet ve sosyal medya araçlarıyla satışta etkilidir.
- Halk eğitimler çevre analizi yapma rehberlik, yönlendirme ve mesleki danışmalık alanlarında etkilidir.
- Halk eğitimi programları kursiyerlere ustalık kazandırması meslek edindirmesi kursiyerlerde kimlik kazanma, sosyal statülerini etkilemektedir.
- Kursiyere katıldıkları programların yetkinliğini kazandırmaktadır.
- Programlar, kursiyere sosyalleşme, sosyal ağ geliştirme, öz güven kazanmasına neden olmaktadır
- Kurslar kursiyere uygulama ve pratik kazanmasında etkilidir
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün uygulamaya sunduğu "Öğrenen Mahalle" "Kurslarımızla Köylerdeyiz" projeleri etkilidir. Bu türlü projelerin artması gerekmektedir.

- Halk eğitimi merkezleri programları iş birliğinde uygulanması daha etkilidir. (İŞKUR, ilçe tarım, orman iletme ve STK'lar, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları, kalkınma ajansları vs.)
- Üretim noktasında etkili olan programların üreticiye pazarlama noktasında ve kooperatifleşme noktasında eğitim desteği olmalıdır.
- Halk eğitimi merkezlerinde bulundukları bölgelerin nüfusu, ihtiyaçları, geçim kaynakları dikkate alınarak fonksiyonel fiziki imkânları ve atölyeleri dizayn edilmelidir.
- Usta öğretici bulamama ve nitelik bakımından eksik usta öğreticilerin geliştirilmesi gerekmektedir.
- Öne çıkan kurslar: Arıcılık, aşçılık, aşçı yardımcılığı, pastacılık, ağaç bakımı, domates yetiştiriciliği, mantar yetiştiriciliği, budama, sulama, gübreleme, sürü yöneticiliği, aromatik bitki yetiştiriciliği, sebze kurutma operatörlüğü, zeytin yağı üretici elemanı, kat görevlisi, havuz suyu operatörlüğü, mig-mag gaz altı kaynakçılığı, avcılık, kurban kesim elemanı, çilek yetiştiriciliği, seracılık, halıcılık, kilim dokumacılığı, kalorifer ateşçiliği... vs.

Halk eğitimi merkezi programların üretime yönelik nitelikli insan yetiştirmede bölgesel farklılıklar, yapısal sorunlar, üretim sektörlerinin etkileri vardır. Bu sektörlerin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Programların uygulanmasında halk eğitimi merkezleriyle kamu kurumları, STK'lar dernek ve vakıflar, yerel yönetimler iş birliği yapmalıdır.

Halk eğitimi merkezi programlarının kurs süreleri sonunda kursiyerlerde girişkenlik tutumlarını, üretkenlik, kendilerine güven duygularını, mutlu hissetmelerinde etkili midir? Etkili değilse sebepleri nelerdir? Bu soruların cevapları alınması bağlamında halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Halk eğitimi merkezi programları size göre kurs süreleri sonunda kursiyerlere girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu bireyler yetiştirme politikalarını ne ölçüde gerçekleştirebilmektedir? Gerçekleştiremiyorsa sizce sebepleri nelerdir?” sorusu yöneltiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerde girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu bireyler yetiştirme konusunda yöneticilere yöneltilen “Halk eğitimi merkezi programları size göre kurs süreleri sonunda kursiyerlere girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu bireyler yetiştirme politikalarını ne ölçüde gerçekleştirebilmektedir? Gerçekleştiremiyorsa sizce sebepleri nelerdir?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Bizim kurslarımızın bu anlamda önemli katkı sağladığını düşünüyorum. Özellikle girişkenlik, mutlu bireyler yetiştirme konusunda bunu kurs yerlerine gittiğimizde birebir kursiyerler ile sohbet ettiğimizde çok iyi anlıyoruz. Bu konularda önemli ölçüde halk eğitimi programlarının katkı sağladığını düşünüyorum. Evet, umutsuzluğu kırıyor. Kendine güvenini getiriyor. Girişkenlik, üretkenlik gibi.” (G-1-K-35)

“Halk Eğitimi Merkezleri programları büyük ölçüde gerçekleştirmektedir. Sadece belli dönemlerde mesela Pandemi döneminde gerçekleştirmemiş olabiliriz. Büyük ölçüde bu söylediğiniz o fonksiyonları gerçekleştirmekteyiz.” (G-49-K-42)

“Halk eğitimi programları kurslarımız sonunda kursiyerlerde girişkenlik tutumlarını artırmaktadır. Kurslarımız kursiyerlerde üretkenlik, kendilerine güven ve mutlu birey olmalarını sağlamaktadır.” (G-47-K-53)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerine girişkenlik, üretkenlik, kendine güvenme, mutlu birey olma tutumlarını geliştirmektedir. Halk eğitimi merkezi programlarının bunun yanında kurslarda kursiyerlere sosyalleşme, yapabilirliklerini artırmalarına bağlı olarak yalnızlık, psikolojik ve sağlık sorunlarına çözüm olduğu görülmektedir. Kurslarda antidepresan vs. ilaçları bıraktıkları geri dönüşleri alınmaktadır. Böylece halk eğitimi merkezleri bir nevi terapi merkezleri gibi fonksiyonları da görülmektedir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bunda çok etkin, ben buna çok katılıyorum. Bizim kursumuza gelen, mutsuz olan bireyler bir sosyal çevre ediniyor. Halk eğitimde tüm çalışanlar ile muhatap oluyor. Ondan sonra Halk Eğitimi Merkezleri bir nevi terapi merkezi görevi yapıyor ve bu şekilde etkileşim daha da artıyor. Mesela bunu en basitinden bir tanesi köylerimizden birinden mezradan bir tane bayan gelmiş halk eğitimde ortaokul kayıtları varmış diyor ve ben ona kayıt olacağım ama benim hiçbir belgem yok diyor. Sonra biz gittik onun okulunda arşivde yokmuş millî eğitimden araştırdık dördüncü sınıfa kadar okumuş onun belgesini planlayıp hemen açık öğretimin ortaokuluna kayıt yaptık. Evet, ulaşıyoruz mutlu olmalarını sağlıyoruz.” (G-5-E-50)

“Şimdi ben gerçekleştirdiğini düşünen gruptanım. Tabii bazı insanlar gerçekleştirmedini düşünüyor olabilir. Fakat kurslarımızda başarılı olan kursiyerlerin ile sonuçlarını aldıkça sonuçlarına ulaştığımızı düşünüyorum. Öbür taraftan bir örnekle buna açıklamak istiyorum. Bizler hastanede şu anda 8 ayrı branşta kurslar açıyoruz. Burada doktorlarla görüştüğümüzde hastaların veya öğretmenlerin ve öğretmenlerimizden edindiğimiz bilgilerden buraya gelen hastalardan tamamen tedavi edici amaçla kullandıklarını ben burada tedavi olduklarını, buradan rahatladıklarını, sorunlarını sıkıntılarını burada attıklarını görüyoruz, duyuyoruz. Bu da bizleri mutlu etmektedir.” (G-9-E-52)

“Bu anlamda özellikle kadınlara yönelik açılan kurslarda onlarda öz güven sahibi olmalarını sağlıyor ve bizim kurslarımız sayesinde üretkenlik ile ekonomik anlamda kazanç elde etmeye başlıyorlar. Bu da aile bütçesine ekonomik anlamda katkı sağlıyor. Burada da motive olarak ayakları üstünde durabiliyorlar ve bu anlamda mutlu olmalarını sağlıyor. Uzak mahallelerde el sanatları kurslarında kadınlarımızdan terapi amaçlı gelenler de var. Kurslara gelerek motive olan ve deşarj olanlar var. Kursiyerlerimiz bunları bizlere ifade ediyorlar. Kurslara gelerek sosyalleşiyoruz. Sıkıntılarımızı unutuyoruz deşarj oluyoruz diyenler oluyor. Antidepresan ilaçlarını bıraktıklarını ifade edenler oluyor.” (G-50-E-51)

“Halk Eğitimi Merkezi kurslarımıza katılan kursiyerlerin üretkenliklere kendine güven veren, mutlu olmaları ve girişkenlik konusunda çok etkilidir. Mesela kurs ziyaretlerine gittiğimde el sanatları kursuna gittim. Bir tane engelli kursiyerimizi gördüm. Öğrencimizin sol tarafına felç gelmiş. Bu kursiyerin fizik tedavi alması gerektiği sağlık kuruluşlarıyla bildirilmiştir. Fizik tedavisine gitmemiş. Biz bu kursiyere kurs açmıştık. Kursiyerimiz şöyle geri dönüp sahalarda bu kurs sayesinde benim sol tarafımı hareket ettirmeye başladım. Kurslarımız felci bile ortadan kaldırmıştır. Bu türlü kursiyerlerden olumlu dönüşler oldukça fazladır.” (G-53-E-36)

“Bu duruma tamamen 5 üzerinden 5 vermek lazım. Kurslarımızın insanları mutlu ettiği kesindir. İnsanların sosyalleşmelerine çok büyük katkı sağladığı kesindir. Özellikle Muğla ve ilçemiz bağlamında söylüyorum. Burada insanlar bu kursları bıraksalar gerçekten mutsuz olurlar. Hatta antidepresan kullanırlar diyebiliriz.” (G-38-E-53)

“Halk Eğitimi Merkezi kurslarına geldiğinde kursiyerlerimiz kendine öz güven, sosyalleşme. Yeni kavramlar artık onda yer ediniyor kursiyer onları yakalıyor kursiyerlerimiz birçoğu meslek edindirmede de bir de hobi olarak da gelenler var. Emeklilik hayatını da buradaki kurslarla da değerlendirmektedir. Sosyal çevresi genişliyor psikolojik olarak da rahatlıyor.” (G-48-E-48)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyere girişimcilik, üretkenlik, kendine güven kazandırması, mutlu bireyler olması konusunda başarılı ve etkili olmasının en önemli nedeni programların 75 alanda ve 3700’ün üzerinde çeşide sahip olmasıdır. Üstelik programlara sürekli ihtiyaçlara uygun yeni program eklenmesi ve aksayan programlarda revizyonların yapılabilmesidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Doğru bir kişiye yönelik doğru bir talep o kurs açılmış ise yapabileceğine inandığı bir kursa gelebiliyorsa dil kursu da olabilir, mesleki bir kurs da olabilir ya da psikolojik ya da gelişimsel bir kursta olabilir ya da kişisel gelişim kursu da olabilir. Doğru zamanda doğru kişiye doğru eğitim vermişsek o kişi bir defa mutlu olmak zorundadır. Yani halk eğitime girişi ile çıkışı kesinlikle fark ediliyor. Ama dayatmayla illa gel bu kursu da al dediğimiz kişilerde olumsuzluklar oluyor. Biraz yani halkımızın kurs açarken de açmak için değil halkın İhtiyacı olan ve halkın ihtiyacı olduğuna inandığımız kurslara ağırlık verince neticesi işin olumlu çıkıyor iki yönden de yani hem halkın ihtiyacı olacak ya da biz halkın ihtiyacını tespit edeceğiz. Bu kurslara yöneldiğimiz zaman yani kursun şeklini söylemiyorum. Hepsinde olumlu bir netice alıyoruz. Kursiyerler üzerinde tabii ve yani burada artı yanında görebiliyoruz. Ama bir dayatma dediğimiz bir olaya gidince işin verimi olmuyor her iki taraf için de kurslarımız imkân vermiş 3700 kurs programımız var. Yani o insanlara dokunabileceğimiz kurslar elimizde olduğu için o yönden çok rahatsız yani.” (G-6-E-54)

“Bu çok etkili ve işe yarıyor. Usta öğreticinin bir planlama noktasında yaptığı eğitim ve ürettikleri ürün güzelse bir araya gelinip bir şeyler yapılabiliyorsa katılan kişilerde

motivasyonun arttığını ve kursların çeşitlenmesinden mutlu olduklarını görüyoruz.” (G-39-K-35)

Halk eğitimi merkezi programları, herhangi bir sebepten ötürü örgün eğitimden eğitim alamamış veya eğitim eksikliği bulunan ile istihdama beşeri sermaye eksikliği nedeniyle katılamamış bireyler ile toplumun dezavantajlı kesimlerine bu eksikliklerini tamamlama fırsatı sunmaktadır. Bu durum halk eğitimi merkezi programlarının devletin herhangi nedenlerle eşitsizliğe uğrayan bireylere eşitliği sağlama fonksiyonunu yerine getirmektedir. Bu durumu halk eğitimi merkezleri devletin eşitliği sağladığı eğitim kolu olarak ta görülebilir. İstihdama katılımda geride kalan kesimlere bakıldığında kadınlar, gençler, engelli bireyler karşımıza çıkmaktadır. Halk eğitimi merkezleri programları bu kesimleri girişimcilik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma bağlamında olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani çoğunlukla halk eğitimi programlarına kursiyer olarak katılım belli bir eğitim aldıktan sonra kendi iş yerini açabilen bireyler olduğunu gördük. Özellikle hayata tutunamayan ev hanımları, eşlerinden ayrılmış kadınlar kendi ayakları üzerinde durmayı Halk Eğitimden başarabiliyorlar.” (G-21-E-34)

“Kurslarımızın ciddi bir bölümü üretkenlik ve üretime dönük kurslar olduğu için iki tane kadın eli pazarı ilçemizde bulunmaktadır ve ürettikleri ürünleri çok rahat bir şekilde sergiliyorlar. Hayatında hiç pazarda satış yapmamış birisi kendi ürününü orada rahat rahat teşhir edebilir, satışa sunabilmektedir. Bu söylediklerim sosyal medya hesabının dışında satış yaptıkları ürünler içindir.” (G-8-E-60)

“Ben bu konuda olumlu bakıyorum kesinlikle özellikle çok fazla kursiyerlerimizin sosyalleştiklerini gözlemliyorum. Özellikle halkımız kurslarımıza severek gelmektedirler, üretkenlikleri de artmaktadır. Özellikle kaymakamlıkla iş birliği hâlinde yaptığımız kurslarımız var. Aile Destek Merkezleri kurslarımız var orada özellikle çok fazla üretkenlik açısından üretim yapıyorlar. Hem aile bütçelerine katkı sağlıyorlar hem de gerçekten orada sosyal bir ortamda birbirleriyle daha iyi bir iletişimde bulunuyorlar. Bu kurslarımız bu politikaları yerine getirdiğine inanıyorum kurslarımız bu manada faydalı olmaktadır.” (G-15-E-51)

“Kurslarımızı bir plan bir program çerçevesinde, modüllerimizin çerçevesinde, Atatürk ilke ve inkılapları etik değerlerimiz ahlaki değerlerimiz erdem ilkelerimiz ya da bu tip değerlerimiz ilgili faaliyetlerimizde kurslarımızın içerisinde vermeye çalışıyoruz. Şöyle yakın zamanda şahit olduğum sosyal bir olay ile ifade edeyim. El sanatları kursumuzda yaklaşık 30 yıldır evli olan kadın kursiyerlerimizin sitemini dinlemiştik. Kendisi son 1 yıldır bizim kurslarımıza katılmaktadır. Hem eşi ile ilgili olan ilişkilerinde son derece bir gelişme olduğunu hem aile içerisinde hem de kendisine ait gördüğünü, değişim hissettiğini ifade etmiştir. Yıllarca eşinden baskı gördüğünü, sınırlandırıldığını, evinden dışarıya çıkamadığını ya da sınırlı vakitte çıkabildiğini ifade etmişti. Kurslar neticesinde sosyalleşmesi anlamında verim aldığını söylemektedir.” (G-23-E-30)

“Bu sorunun son kısmından başlamak istiyorum gerçekleştiremiyorsa bu noktada belki sermaye lazım olan konularda sıkıntı yaşayan insanlarımız olabilir ama onun öncesinde bizim kurs programlarımızı bitirip çeşitli işler yapan kursiyerlerimiz vardır. Bunun şöyle bir iyi noktası var. Örneğin normaldir karı-koca ayrılıkları gözlemlenmektedir. Kadın tek başına ayakta durmak için bir şeyler yapmak zorunda

hisseder kendini bu niyetle bizim kurslarımıza gelen ailesinin geçimini sağlama, çocuklarına bakma ve ayakları üzerinde durabiliyor. Bu kurslarımıza geldikten sonra daha da mutlu oluyorlar. Bunu başarabildikleri için sürekli de geliyorlar kendilerine öz güvenleri artıyor. Bir kursiyerimizden örnek vermek isterim. Çanta üretimi yapıyor internetten satışı var. Marka çantalarla kursiyerimizin ürettiği çantayı yan yana koysanız fark edemezsiniz. Bu noktada geleneksel üretim daha iyi çıkıyor ortaya diyebilirim.” (G-28-E-49)

“Halk eğitimi bünyesinde açtığımız özellikle okuma-yazma kurslarında çok faydalıyız. Okuma-yazma bilmeyen bir kursiyerimiz okuma-yazma öğrendikten sonra duygularını şöyle ifade etti: Artık ben yazıları okuyabiliyorum, mesaj yazabiliyorum, telefon kullanabiliyorum. Trafik işaretlerini okuyabiliyorum. Bize geri dönüşleri çok yüksek oluyor. Bize teşekkürlerini söylüyorlar. ADEM kapsamında açtığımız kurslarımız var. Üretime yönelik olarak kurslarımız var. Buradaki kadınlarımız da kendilerine ekonomik olarak katkı sağlıyorlar. Örnek verecek olursak ahşap boyama ve giyim üzerine kursunda yapmış oldukları ürünlerden bunları satarak kendilerine gelir elde ediyorlar. Böyle olunca da kendilerine hem öz güven hem girişkenlik hem de mutlu hissetmeleri sağlamış oluyorlar. Kurs merkezlerimize öğrencilerimiz çok mutlu bir şekilde geliyorlar, yeni bir enstrüman çalmayı öğreniyorlar, bilgi ve becerilerini arttırıyorlar. Bu da onların mutlu olmalarını sağlıyor. Halk Eğitimi Merkezleri yeteneklerini keşfettirir diyebiliriz.” (G-26-E-56)

“Çünkü sınavsız ve herkese açık olması devletin eşitliği sağlamada güçlü bir eğitim kolu gibi geliyor bana.” (G-37-E-50)

Halk eğitimi merkezi programlarının bireyde üretkenlik, girişkenlik, kendine güvenme ve mutlu birey olma tutumlarının gelişmesinde etkili olması kursiyerin kurslara isteği ile gelmesi ve kurs programlarına devamlılığı ile ilgilidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk merkezi programları, kursiyerde girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey yetiştirilmesine çok uygundur. Ama kursa gelenlerin niyeti de çok önemlidir. Bu niyetle gelen kursiyerler bu alanlarda iletişim alanlarında, öz güven alanlarında zaten yol alıyorlar mesafe kaydediyorlar. Çünkü neden kendi alanlarında geldikleri kurs alanlarında uzmanlaşmaya başlıyorlar ve uzmanlaştıkça da güvenleri artıyor. Bilgi güveni arttırır. Onlarında güveni artıyor ama amaçları farklı olanlar olunca onlarda bir değişiklik olamaz. Kursumuza insanlar istekli gelirse bu söylenenler yani üretkenlik, girişim, kendine güven ve mutlu birey olması gerçekleşir.” (G-33-E-48)

“Bu bence biraz da kişiye de bağlıdır, gelen kursiyerlere bağlıdır gerçekten. Bunu öğrenmek isteyerek katılan kursiyerlere büyük faydası olacaktır. Tabii tabii mutlu oluyorlar bir şeyler öğreniyorlar.” (G-13-E-57)

“Tabii Halk Eğitimi Merkezi kurslarına gelen kursiyerlerimiz eğer bu işi benimsiyorlarsa bu alanda yani kendilerini geliştirip girişimlerde bulunuyor. Dükkânlar açılıyor mesela şu anda ilçemizde açılan kuaförler kuaförlerin yüzde yetmişi Halk Eğitimi Merkezi kurslarının öğrencilerinden oluşmaktadır. Bunun yanında ahşap atölyelerimiz var. İlçemizde ceviz ağaçlarımız çok fazla burada ahşap süs eşyalarını rahatlıkla satın gelir elde edebilmektedirler.” (G-17-E-39)

“Eğer bir kursa katılım var ise söylediğiniz özelliklerin çoğu geliyordu. Yani mutlu birey kendine güven kişisel gelişim üretkenlik ve girişkenlik tutumları gelişmektedir. Eğer kursiyer olarak katılıyorsa bu söyledikleriniz gelişmektedir ama kursiyerin kurslara katıldıysa bu özellikler gelişmektedir. Bu durum kursiyerlerin devamı ile ilgilidir.” (G-19-E-30)

“O kursa kursiyerlerin tam katılımı ve kursu bilinçli olarak almaları onlar üzerinde çok etkili olmaktadır. Bizim en büyük problemlerimizden bir tanesi devamsızlıktır.

Kursiyerler devamsızlık konusunda gayet cömerttirler nasıl devamsızlık yapabilirim? Bugün misafirim geldi. Yarın gelmesem olur mu? Devamsızlık yapmadıkları müddetçe kurslarımız çok etkilidir. Kursların sonunda kendilerine güven, girişimcilik, üretkenlik ve mutlu bireyler açısından etkilidir. Kurslarımızı 20 kişilik kontenjanlarla açıyoruz. Ancak kurs sonunda 8-9 kişi kursu tamamlayabilmektedir. Kursları tam devam ederek bitiren kursiyerler gayet etkili bir şekilde işe girebiliyorlar. Para kazanabiliyorlar. Kurslarımız öz güven kazandırmada etkilidir.” (G-54-E-42)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlere kursların sonunda girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma tutumlarını geliştirdiği konusunu yöneticiler geri dönütler, anketler, gözlemlerle edindiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz hemen hemen açmış olduğumuz bütün kurslardan iyi birer geri dönüt alıyoruz. Yapmış olduğumuz sınavlardan gerek uygulamalı olsun gerek sözlü olsun hedefe ulaştığımızı görüyoruz ve açmış olduğunuz kurslarda bireylerde kendine güven girişimcilik mutlu bireyler gözlemliyoruz. Devletimiz kredi ve hibe verdiği için kendi işyerlerini açtıklarını da gözlemliyoruz. Bu şekilde faydalanan vatandaşlarımız da oldu. Kurslarımız etkilidir. Çok çok etkilidir.” (G-20-E-41)

“İnsanların kursa gelme sebebi bir belge almak olsa da kursa devamlılık açısından başat etken şudur, insanlar mutlu oldukları kursa gelirler. Çünkü kurslarımız gönüllük esasına dayanır. Kurslarla şöyle formüle edilebilir. Kursiyer ilk gün kursa geldi tanıştı. İkinci gün o kurs devam edebiliyorsa belli bir memnuniyet standardı sağlanmış demektir. Girişkenlik noktasında vatandaşların yönlendirilmesi noktasında çokça girişimcilik örnekleri gözlemlemekteyiz. İlçemizde kurslarımıza katılma yoluyla pek çok işletmeye kavuştuğunu ve halk eğitimin girişimcilğe katkı sağladığını düşünüyorum. Halk Eğitimi Merkezi programları tabii ki girişkenliği, kendine güveni, üretkenliği artırıyor. Mutlu bireyler olmasına katkı sağlıyor.” (G-52-E-35)

“Halk eğitimi programları kesinlikle üretkenlik, girişkenlik, kendine güven ve mutlu bireyler politikalarına gerçekleştirebilmektedir. Özellikle okuma yazma açısından örnek verecek olursak birey okuma yazma bilmeden Halk Eğitimi Merkezine gelerek okuma yazma kurslarına kayıt olmaktadır. Okuma yazma öğrenmektedir. Bu kişi artık biraz daha girişimci olabilmektedir. Kendisine olan güveni artmaktadır. Yine farklı alanlarda da aynı durumu söyleyebiliriz. Örneğin şimdi aşçılık kursu, buraya gelen bir kursiyer burada öğrendiklerini hayata geçirmekte ve öz güven kazanmaktadır.” (G-22-E-28)

“Bizde bu söylediklerinize yüzde seksen çok memnunlar bunlara anketlerle ölçüyoruz. Rehber öğretmenlerimiz de kursiyer memnuniyet anketlerinin kurs sonunda uyguluyoruz. Kursların ortasında ve sonunda memnuniyetleri ölçüyoruz. İlçemizde Halk Eğitimi Merkezi kurslarımızdan halkımızın çok memnun olduğu geri dönütlerini alıyoruz. Anket sonuçları da çok önemlidir. Ancak ölçeklerin sonuçları yüksek de olsa sürekli çalışmalıyız, çok çalışmalıyız.” (G-24-E-57)

“Bizim kursiyerlerimiz en başta kendilerini mutlu hissediyorlar. Bir işe yaradıklarının farkına varıyorlar. Hemen hemen herkes mutlu bir şekilde kurslarımızdan ayrılmaktadır. Evet, Halk Eğitimi Merkezi programları kursiyerlerin üretkenliğini artırıyor.” (G-7-E-56)

“Kursiyerlerimizden almış olduğumuz dönütler çok verimli olduğudur. Örnek verecek olursak iki tane projemiz Antalya'da Türkiye'de örnek projelerden seçildi. Bir tanesi “Hayaldi gerçek Oldu Projesi'dir”. Güzellik bakımı ile ilgili bir kursumuz vardı. Kursun sonunda yeteneğini geliştirerek otelin birisinde kuaför salonu açtı. Yani girişimcilik yaptı. İkincisi yine eski eşyaları geri dönüşüm şeklinde boyama ve tadilat şeklinde hem geçmişi hem de evde kullanılacak bir ürün hâline getirdi. Bununla ilgili çeşitli kurslarımız vardır.” (G-30-E-51)

“Bence Halk Eğitimi Merkezleri programları yukarıdaki politikaları gerçekleştirmektedir. Mesela halk oyunlarına gelen kursiyerleri gözlemlediğimde çok mutlu oluyorlar. Halk eğitim merkezimiz olarak öğretmenlerimiz arası bir koro kursu açtık. 24 Kasım Öğretmenler Günü nedeni ile yaklaşık 40 kursiyerimizin katıldığı profesyonel personelin katıldığı, bir konser verdik. İl ve ilçe yöneticilerinin katıldığı protokol izledi ve insanlarımızın hepsi mutlu oldular.” (G-31-E-62)

“Kursiyerlerimizin kursa gelmelerinden mutluluk duyduklarını gözlemlemekteyiz ama bazı kurslarımızın süreleri çok uzun. Bu kursların revize edilmesi lazım. Genellikle kurslarımızın süreleri iyidir bazılarını revize edilebilir. Halk Eğitimi Merkezi programları girişkenliği artırır üretkenliği artırır. Kendine güvenlerini artırır ve mutlu bireyler oluşturur.” (G-44-E-62)

“Bence halk eğitimdeki kendi kurumum özelinde veya genelde düşünersek kurumun en önemli misyonlarından biridir. Bu konuda çok üst düzeyde ulaştığını düşünüyorum. İnsanların birçoğu kurslara evet bir ihtiyaç sonucunda geliyor. Belki o an çok ihtiyacı var, ulaşması, bir şeyler öğrenmesi, sertifikayı alması gerekiyor ama pek çoğu da sosyalleşebilmek, sıkıntıdan uzaklaşabilmek, girişkenliği artırmak, üretkenliği artırmak ve öyle de oluyor. Bence Halk Eğitimi Merkezlerinin en büyük çıktısı budur. Ben onu çok yüksek olduğunu düşünüyorum. Ben de başladım kurs sonu değerlendirme anketlerinin memnuniyet anketi uygulamaya onları ben de değerlendireceğim. Kurstan memnun oldular mı verim aldılar mı kurslar uzun mu kısa mı en çok kendilerini ne memnun etti gibi sorular soran memnuniyet düzeylerini ölçmek istiyoruz. Kursiyerlerin ürettiklerini gelire dönüştürmek kısmı biraz zayıf kalabiliyor. O da iş birliği gerektiriyor. Belediye ile diğer STK’larla yerel yönetimler, yerel güçlerle iş birliği gerektiriyor. Olmazsa halk eğitimi tek başına bunu başaramaz. Ama sosyalleşme açısından halk eğitim merkezleri çok yüksektir.” (G-46-K-32)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerde girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma tutumlarını gerçekleştirme politikalarının daha etkili sürekli olması bağlamında iş birliği, destek paketlerinin olması gerektiğini belirten yöneticiler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Mutlaka halk eğitim programları kurslarımızın sonunda kursiyerlere kendine güven, mutlu birey, girişkenlik, üretkenlik konusunda mutlaka artırıyor. Fakat istediğimiz düzeye ulaşabilmek için insanlarımızı daha mutlu edebilmek için daha kapsamlı çalışmaların olması bunda da gerçekten ekonomik destek gerekiyor. İş birliği ile açılacak kurslar daha etkili olacaktır.” (G-16-E-63)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerde girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma tutumlarını gerçekleştirme politikalarının daha etkili sürekli olması bağlamında kurs programlarında görev alan öğretmen, eğitici ve usta öğreticinin kaliteli ve nitelikli olması da çok önemli faktördür. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz %100 dediklerinizi gerçekleştirdiğimize inanıyoruz. Bütün kursiyerlerimizin söylediğim sadece belli bir yaş grubu değil, emekli değil istihdamdaki çalışan insanlarda akşam ya da hafta sonları kurslarımıza katılıyorlar. Ben mutlaka takip ediyorum. Kendilerine terapi olduğunu, sosyalleştiklerini, işe girmede etkili olduğunu belirtiyorlar. Kurslara yazılabilmek için de bayağı bir çaba sarf ediyorlar. Biz yedekli çalışıyoruz zaten. Bir kursumuz bittiğinde yeni kursumuz için kursiyer endişesine kapılmıyoruz, sıradakilerine tekrar kurs açıyoruz. Öğretmenlerimiz de bu noktada oldukça kalitelidir. Kursiyerlerimiz öğretmenleri çok takip ediyorlar hemen kurslarına yazılıyorlar. Bizim öğretmenlerimiz de hep aynı kursu vermiyor zaten. El sanatları

öğretmenleri de sürekli yeni kurslar açıyor ve kendilerini de yeniliyorlar. Kadrolu ya da usta öğreticimiz fark etmiyor oldukça nitelikli ve kaliteli. Bu noktada mutlu birey kendini geliştirme kapasite artırmada, istihdama girmede Halk Eğitimi Merkezi programları oldukça etkilidir.” (G-36-K-53)

“Büyük çoğunluğunu gerçekleştirebiliyoruz. Aldığımız geri dönüşlerden gördüğümüze göre çok büyük gerçekleştirebilmekteyiz. Gerçekleştiremediklerimiz var. Elbette ki bunların nedeni usta öğreticilerin yetersizliği ve nitelik eksikliğidir. Usta öğreticilere nitelik olarak daha çok geliştirilmesi gerekmektedir. Sadece Ek-2 üzerinden puan getiren niteliklerden değil arada sırada yeterlilik sınavına tabi tutulmaları gerekmektedir. Ara sıra hizmet içi eğitim kurslarına alınmaları gerekmektedir. Bu durumda nitelikleri artmış olacaktır. Biz kurum olarak DAKA destekli Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı “ustalar profesyonelleşiyor” programıyla Ankara Atılım Üniversitesi hazır giyim bölümü anabilim dalı hocasının desteği ile kendi giyim hocalarımıza giyim, el sanatları usta üreticilerimizin üst düzey eğitimler verdik. Önce hocalarımız profesyonel olsun ki profesyonel öğrenci de yetişsin, bu eğitimi bireysel yapıyoruz. Ancak hayat boyu öğrenme kurumlarının politikası hâline getirilebilir.” (G-18-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının girişkenlik, üretkenlik, kendine güven, mutlu bireyler politikalarını geliştirmesinde katkı sağlayan kurslarda sosyal kültürel faaliyetlerin yapılması da etki etmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Ben gerçekleştirdiğine inanıyorum. Gerçekleştiremiyorsa daha o kurum hizmet içi sosyal aktivite yapmadığından kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Çünkü bu kurslar ne zaman sosyal aktivite yaparak, yaşayarak öğrenilecek ve mutlu olunacak kurslardır. Bize gelen kursiyerler, hobi kurslarına tamamen kendi istekleriyle geliyorlar. Buraya geldiklerinde burayı bir terapi merkezi olarak görüyorlar. Gerçekten insanların şehir hayatında kalabalığın içinde yalnızlığını yaşayan insanların buraları bir sosyal statü bulma edinme gibi yeri olarak gördüklerinden gayet mutlular, evlerine de mutlu dönüyorlar buradan. Ayrıca burada kişisel gelişim kurslarıyla iletişim, hızlı okuma, hitabet, diksiyon gibi kurslarımız var. Bu kurslara gelen insanlar da kendi kişisel gelişimini tamamlamış oluyorlar. Biz mesela kurslar arasında bir proje yapmıştık. Kurs ziyaretleri diye. Her kurs gittiği yerde kendini anlatıyordu. Her kurs başka kurs merkezlerine ziyarete gidiyordu. Kurslar kendi yaptıkları faaliyetleri anlatıyorlar. Dolayısıyla kursiyerler arasında çok iyi bir diyalog iletişim kurarak sosyal ağları artmıştır. Bunun yanında halk eğitimi olarak biz de kendimizi iyi tanıtmış olduk. Şöyle bir algı vardı, halk eğitimler sadece giyim kursu yapar. Halk eğitimler okuma-yazma açar gibi biz kendi kursiyerlerimize bile kendimizi tanıtan olmamışız. Halk Eğitimi Merkezimize çağırdığımız kursiyerlere başka merkezlerden. Merkez binamızı gördüler. Binamızda yapmış olduğumuz 15-20 çeşit kursu görünce hakikaten buranın bir eğitim yuvası olduğunu anladılar. Dolayısıyla sosyal kültürel faaliyetleri de çok sık yapmamız gerekmektedir. Gezilerin düzenlenmesi de insanların hem Türkiye'yi tanımasına, çevreyi tanımasına hem de sosyalleşmesine faydalı oluyor. Dolayısıyla bu konularda (girişkenlik, üretkenlik, öz güven ve mutlu birey) Halk Eğitimi Merkezi programlarının çok büyük katkısı olduğunu düşünüyorum.” (G-34-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerde girişimcilik, kendine güven, üretkenlik ve mutlu birey olma tutumu politikalarını gerçekleştirmesi noktasında yöneticilerin tamamına yakınının gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Özellikle meslek edindirme programlarında kişilerin kurslarla bilgi beceri ve yapabilirliklerini arttırması ve bu gelişmelere bağlı olarak işe girmeleri, girişimde

bulunma tutumlarını sergilemelerine neden olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi burada halk eğitimi programları kurs süreleri içerisinde kursiyerlere çok şey katıyor. Gerek sosyal gerekse eğitim yönünden kişisel gelişim yönünden çok şeyler katıyor. Bu da kursiyerlerin gelişmesine çok olumlu katkı sağlıyor. Evet, çok faydalıdır.” (G-11-E-63)

“Hayata geçirilme noktasında biraz imkânlarımız kısıtlı ama genel anlamda Halk Eğitimi Merkezleri daha çok yol göstericidir. Gelen kursiyerler de bunu görmektedir. Kursiyer benim bir yeteneğim oldu, bir becerim iyi oldu. Ben bu becerimi kullanabilir miyim diye soru sormaya başlıyor, bu bile aslında iyi bir başlangıçtır. Özellikle ev ekonomisine katkı sağlama açısından bir başlangıçtır diye düşünüyorum. Zaman içerisinde o insan onu görecektir diye düşünüyorum ama Halk Eğitimi Merkezleri olarak biz yol göstermeye devam ediyoruz, mesleki danışmanlık da yapıyoruz. İŞKUR'a gidin şöyle yapın böyle yapın. KOSGEB uygulamalarını anlatmaya çalışıyoruz. Küçük ölçekli işletmeler için teşvikler almak için yapılması gerekenleri anlatıyoruz Halk Eğitimi Merkezimiz olarak bu söylediklerimizi bizler yaptık. Halk Eğitimi Merkezlerinin bir nevi ufuk açıcı yönleri vardır. Kursiyerlerimizin kursumuzun sonunda kendilerine güvenleri artmaktadır, mutlulukları artmaktadır. Kesinlikle ben bunu yapabilirim artık demeye başlıyorlar. Kursların sonunda teşebbüste bulunuyorlar.” (G-32-E-56)

“Girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu bireyler ilk üçü için evet büyük çapta faaliyetlerin olumlu olduğuna inanıyorum. Mutlu bireyler genelde sayın müdürüm okullarda da kurslarda da toplumda da gördüğümüz gibi bireyler genelde para kazanma derdindeler. Param varsa mutluyum gibi bir düşünce ile hareket ettikleri için yani buradan kurslardan sonra belgeyi aldıktan sonra ben bunun ile nasıl para kazanırım? Mutluluğun yolunu bu şekilde düşünüyorlar. Belki de aslında gerçekleştiriyorlarsa bunun en büyük sebebi insanların çevrelerinde olup biten güzel şeylerin gerçekten gözlerini kapatmalarını söyleyebilirim. Yani bu aslında burada şeyleri bu faaliyetleri mesela girişkenlik olsun üretkenlik kendine güven açtığımız kurslardan insanlar da bu özellikler artırıyor. Mutlaka artırıyor bireyler mutluluğu parayla aramaktadır. Genelde paraya mı indiriyorlar mutluluğu? Evet, paraya indiriyorlar. Aslında mutluluğu başka değişkenlerde aramak söz konusudur.” (G-14-E-45)

“Gerçekleştirme oranı gönül isterdi ki yüksek olsun ama bu da çok fazla yüksek değil o da insanların gelecek kaygısından kaynaklandığını düşünüyorum. İnsanlar bir davranışı bir yaşam standardı hâline getirebilmeleri için kazançlarının biraz yüksek olması gerekir ve zamanlarının olması gerekir. Şu anki insanların zaman darlığı ve kazanç sıkıntısı olduğundan dolayı bunu çok fazla gerçekleştiremediklerini düşünüyorum. Çok daha mantıklı olur. Çok daha üst düzey kitlelere hitap edilebilir diye düşünüyorum.” (G-12-E-39)

Halk eğitimi merkezi programlarının etkili ve verimli olması için halk eğitimi merkezlerine atanacak yöneticilerin çok yönlü ve liyakatli olması gerektiği belirtilmiştir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi bir sebep Halk Eğitimi Merkezine atanacak yöneticilerin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Şimdi Halk Eğitimi Merkezlerine örgün eğitime atanan bir müdür gibi atarsanız yani sisteme devam ettireyim. Vizyon açılım gerçekleştirmeyeyim toplumu iyi analiz etmeyeyim halk eğitimlerin kendine adanmış insanlara ihtiyacı var. Aynı nüfus oranında yani 150.000 nüfusta 500 kurs açılmış, diğer tarafta 100 kurs açılmış diğer tarafta 700 kurs açılmış. Bakanlık bunun üzerine yoğunlaşmalıdır. Yani Halk Eğitimi Merkezlerine atayacağı idarecilerin sosyal bilimler alanında mutlaka bir yüksek lisansının olması, bu alanda kendini geliştirmiş vizyon sahibi insanlar olması

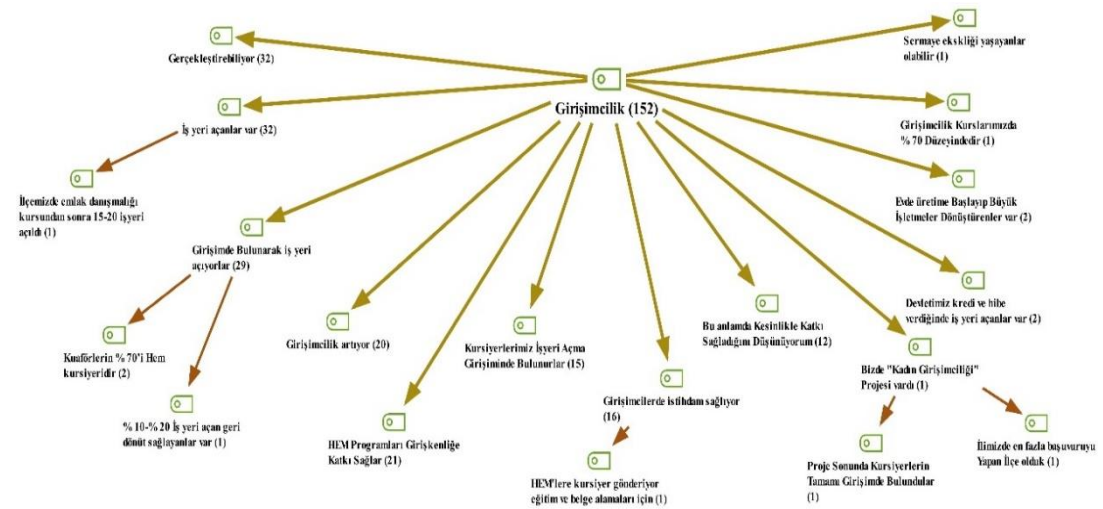
gerekiyor. Örgün eğitimden getirip de bir ilkokul müdürünün ya da bir ortaokul müdürünün ya da bir lisenin müdürü mü işte formal bir müdürü mü halk eğitime müdür yaparsan. O da işleyişi devam ettirmek isterse. Bir de ne olur yanlış anlaşılmasın kolektif anlayışa uygun birisinin olması lazım yani grup çalışmasına yatkın olması lazım. Yani kaymakam ilçe milli eğitim diğer kurumlarla öyle bir diyalog kurmalı ki sağlıklı diyaloglar. Korunması lazım ki kendine biraz da güvende hissetmesi lazım. Halk Eğitimi Merkezinin işleyişi mevzuat anlamında her noktada açılım gerçekleştirmediği için biraz köylü kamyonuna benzer. Köylü kamyonunu trafik görevlisi durdurduğu zaman bir sürü eksik bulabilir. Spot ışığını zumlarsa sıkıntı yaratır. Bu riskten dolayı da kendini tedirgin hissedersen yönetici olursa açılımı da zayıflar. Sıkıntı olur. Yani bunu da bir şekilde sağlamamız lazım.” (G-42-E-46)

Halk eğitimi merkezi programlarının etkililiğini artırılması ve kursiyer devamına bağlı olması noktasında kursiyerlerin katılımının artırılması bağlamında birtakım şartların getirilmesi noktasında yönetici görüşleri vardır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Tabii kursun modülüne göre belki de işlemek arz edebilir. Ama biraz da kursa katılan kursiyer, talep gösteren bireyle ilgili olduğunu düşünüyorum çıktının. Yani birey kursiyer kursa gelmek istediği kursa meslek edinmek için el becerisini kazandırmak için ve buradan çıktıktan sonra onu katma değere dönüştürmek amacıyla gelmişse daha fazla çıktı alacaktır. Daha fazla sonuç alacaktır. Motivasyonlu gelirse daha iyi olacaktır. Aslında sohbetimizin başında da söyledim zayıf yönlerimizi en başında bu geldi. Buna inandım. Bunu gördüm. Şahsi kanaatimdir bir araştırma sonucu değil şahsi kanaatim yorumumdur. Eğer biz kurslarımıza başlarken vatandaşlarımızı daha bağlayıcı birtakım enstrümanlar kullanılırsa kayıt kabulde ve devamında, sonucunda daha iyi olacağına inanıyorum. Keyfiyetten çıkarsak biraz bağlayıcı hâle gelmesi için genel müdürlüğümüz kursa kabulde kursun devam etmesi için, iyi sonuç almak için bir takım bağlayıcı tedbirler koyabilir oraya.” (G-43-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının girişimcilikle ilgili yönetici görüşlerinde ki ilişkisi şekil-4.5’de verilmiştir.

Şekil 4. 5. Girişimcilik ile Kod İlişkisi

Halk eğitimi merkezi programlarının girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma tutumları konusunda yönetici görüşleri ile kod listesi

oluşturulmuştur. Halk eğitimi merkezi programları kavram başlığı altında programlar kategorisi ve Kişisel gelişim alt kategorisinde ele alınmıştır. Tutumların kod listeleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bahse konu tutumlardan girişimcilik ile ilgili kod listesi tablo-4.32’de verilmiştir.

Tablo 4. 32. Girişimcilik Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları Kişisel gelişim/ Girişimcilik	152
İş yeri açanlar var	32
Gerçekleştirebiliyor	32
Girişimde bulunarak iş yeri açıyorlar	29
HEM programları girişkenliğe katkı sağlar	21
Girişimcilik artıyor	20
Girişimcilerde istihdam sağlıyor	16
Kursiyerlerimiz iş yeri açma girişiminde bulunurlar	15
Bu anlamda kesinlikle katkı sağladığını düşünüyorum	12
Devletimiz kredi ve hibe verdiğinde iş yeri açanlar var	2
Girişimde Bulunarak iş yeri açıyorlar kuaförlerin %70'i hem kursiyeridir	2
Evde üretime başlayıp büyük işletmelere dönüştürenler var	2
Girişimcilik kurslarımızda %70 düzeyindedir	1
Bizde "Kadın Girişimciliği" Projesi vardı	1
Proje sonunda kursiyerlerin tamamı girişimde bulundular	1
İlimizde en fazla başvuruyu yapan ilçe olduk	1
İş yeri açanlar var\İlçemizde emlak danışmalığı kursundan sonra 15-20 iş yeri açıldı	1
Sermaye eksikliği yaşayanlar olabilir	1
Girişimde bulunarak iş yeri açıyorlar %10-%20 İş yeri açan geri dönüt sağlayanlar var	1
Girişimcilerde istihdam sağlıyor. HEM'lere kursiyer gönderiyor eğitim ve belge almaları için	1

Halk eğitimi merkezi yönetici görüşlerine göre halk eğitimi merkezi programları girişimciliğe etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği, güncellenebilmesi, yeni gelişen alanlara yönelik yeni program modüllerinin eklenebilmesi programların güçlü yönünü ortaya koymaktadır. Görüşülen 58 halk eğitimi merkezi yöneticisinin tamamına yakınının girişimciliğe etkili olduğunu belirtmiştir.

Programların modüler olması kursiyerlerin hangi alanda eğitim ihtiyacı varsa o alanda çözüm odaklı olmasını da ortaya çıkartmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları kurslarına katılan kursiyerlerde girişimcilik yapma tutumlarının artmasıyla bulundukları bölgelerde iş yerleri açmalarını sağlamaktadır. Kursiyerlerin iş yerleri açmalarıyla birlikte açtıkları iş yerlerinde personel çalıştırmaları da istihdama katkı sağlamasını da beraberinde getirmektedir.

Halk eğitimi merkezleri kursiyerlere mesleki danışmanlık, yol gösterme, yönlendirme çalışmaları da yaparak onlara girişimcilikte önemli destekler vermektedirler. Kursiyerlere sağlanan bu desteklerle birlikte girişimde bulunacakları alanlarda eğitimlerini de kursiyere veren halk eğitimi merkezleri kursiyerlerin eğitimsel ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Halk eğitimi merkezi yöneticileri girişimde bulunan kursiyerler örneklerinin çok olduğunu belirtmektedirler.

Halk eğitimi merkezlerinde açılan kurslarda uygulanan halk eğitimi merkezi programlarıyla kursiyerlerde bilgi, beceri, yetenek ve kapasite artışları sağlanmaktadır. Bu bağlamda kursiyerlerde işi yapabilme kapasiteleri artış sağlanmaktadır. Yani eğitim aldığı alanda ustalaşmaya doğru giden bir süreci yaşamaktadır. Eğitim aldığı alanda ustalaşmasıyla birlikte kendisinde iş yeri açma yani girişimde bulunma tutumunda artış söz konusu olmaktadır. Kursiyer kurslarda yapabilirliklerini artıracak girişimde bulunma cesaretini kazanmış olmaktadır. Kurslarda edindiği cesaret ve ustalık ile iş yeri açma girişiminde bulunması gerçekleşmektedir. Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerde üretkenlik tutumunda etkileri ilgili kod ilişkisi tablo-4.33'te verilmiştir.

Tablo 4. 33. Üretkenlik Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları	
Kişisel gelişim	128
Üretkenlik	
Gerçekleştirebiliyor	7
İyi Dönütler Alıyoruz	4

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerde üretkenlik tutumlarına etkisi konusunda yönetici görüşlerinde elde edilen kod listesi ilişkisi şekil-4.6'da verilmiştir.

Şekil 4. 6. Üretkenlik Kod İlişki Listesi

Halk eğitimi merkezi yöneticileri halk eğitimi merkezi programlarının üretkenlik tutumuna etkisi konusunda çok etkili olduğunu açıkça belirtmişlerdir. Halk eğitimi merkezi programlarından ister hobi kursları olsun ister mesleki kurslar olsun kursiyerlerde üretkenlik tutumunda gelişme sağlattıkları ve etkili olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir.

Halk eğitimi merkezi programları kurslarda kursiyerlere tasarım yapma, yeni ürün çıkartma ya da inovatif ürün çıkartma konusunda yeni bilgi beceri ve yetenek geliştirme konusunda kazanım elde etmektedirler. Bu kursların yaparak, pratik uygulama kolaylıklarından kaynaklanmaktadır. Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlere pratik kazandırma da oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerde üretkenlik tutumlarını geliştirmesi konusunda toplumun tüm kesimlerine hitap etmektedir. Toplum kesimlerinden kadınlar, gençler, engelli bireyler noktasında da çok etkilidir. Kurslara katılan kursiyerlere yapabilirliklerini artırma tutumuyla birlikte geri dönüşüme de etki ederek ekonomiye kazandırmaktadır. Kursiyerler kendilerini geliştirerek kendisine, ailesine ekonomik olarak ta katkı sağlamaktadır. Üretkenliği artan bireyin kendi ayakları üzerinde durması hayatının her noktasına etki etmektedir.

Halk eğitimi merkezi programları bireyin beşeri sermaye eksiği olan alanlarda eksiklerini tamamlatma fırsatı sunar. Böylece birey üretkenliğini artırmış olarak kursları tamamlamaktadır. Üretkenlik tutumu artan kursiyer kendisinin yapabildiğini görmektedir. Bu özelliklerin artmasıyla kursiyer kendisinin önemli olduğunu yapabildiğini, üretebildiğini görmesiyle güven kazanmış olarak girişim faaliyetlerinde bulunma tutumu artırma eğilimi sağlamıştır.

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerde kendine güven tutumuna etkisi konusunda yönetici görüşleri kod listesi tablo-4.34'te verilmiştir.

Tablo 4. 34. Kendine Güven Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları	
Kişisel gelişim	163
Kendine Güven Kazandırma	
Bir kursiyer 15-20 kursa gelmiştir.	1
Gerçekleştirebiliyor	2
Yüksek seviyede değil	1
Nedeni İnsanların Gelecek Kaygısından kaynaklanıyor	1

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyere kendine güven kazandırma tutumları konusunda yönetici görüşleri kod ilişkisi şekil-4.7' de verilmiştir.

Şekil 4. 7. Kendine Güven kazandırma Kod İlişkisi

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerde kendilerine güven kazandırma noktasında yönetici görüşlerine bakıldığında 163 defa etkili olduğu belirtilmiştir. Yönetici perspektifinden kursiyerlerde kendine güven kazanma tutumu konusunda halk eğitimi merkezi programları etkilidir.

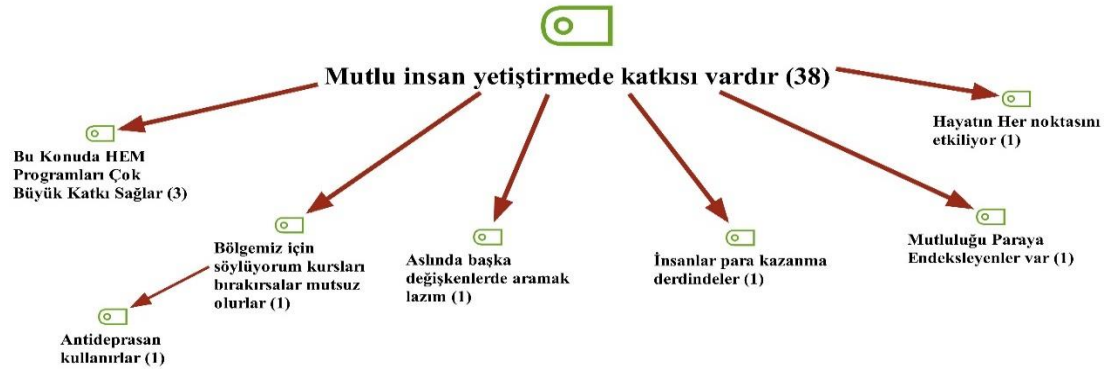
Halk eğitimi merkezi programları kursiyere mutlu olma tutumu konusunda etkisi ile ilgili kod listesi tablo-4.35'te verilmiştir

Tablo 4. 35. Mutlu Olma Tutumu Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları	
Kursiyer	38
Mutlu insan yetiştirmede katkısı vardır	
Bu Konuda HEM Programları Çok Büyük Katkı Sağlar	3
Bölgemiz için söylüyorum kursları bırakırsalar mutsuz olurlar	1
Bölgemiz için söylüyorum kursları bırakırsalar mutsuz olurlar	1
Antidepresan kullanırlar	1
Aslında başka değişkenlerde aramak lazım	1
İnsanlar para kazanma derdindeler	1
Mutluluğu Paraya Endeksleyenler var	1
Hayatın Her noktasını etkiliyor	1

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlere mutlu olma tutumu konusunda etkisi ile ilgili kod ilişki listesi şekil-4.8’de verilmiştir.

Şekil 4. 8. Mutlu İnsan Olma Tutumu Kod ilişkisi

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerde mutlu olma tutumu konusunda katkısı konusunda yönetici perspektifinden etkisi çok önemli ve etkilidir. Kurslara katılan kursiyere önemli katkıları olmaktadır. Mutlu birey olma tutumu noktasında da etkilidir. Sadece mutluluğu paraya veya maddiyata indirgeme noktasında olan kursiyerler olduğunu belirten yönetici görüşü vardır. Bireylerin ekonomik kaygılarından kaynaklandığına yönelik görüşlerde vardır.

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlere sosyalleştirme, sağlık ve psikolojik olarak ta iyi geldiği yönünde çok etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Şehir hayatlarında kalabalıkların arasında yalnızlık çeken bireylere kurslarda sosyalleşme, sosyal çevre ve sosyal ağ geliştirmesine etki etmektedir. Bununla beraber parçalanmış

ailelerin arttığı günümüzde yine yalnızlık çeken bireylere halk eğitimi merkezi programları sosyalleşme, sosyal çevre ve sosyal ağları geliştirme bağlamında değerli katkılar sağladığı görüşü oluşmuştur.

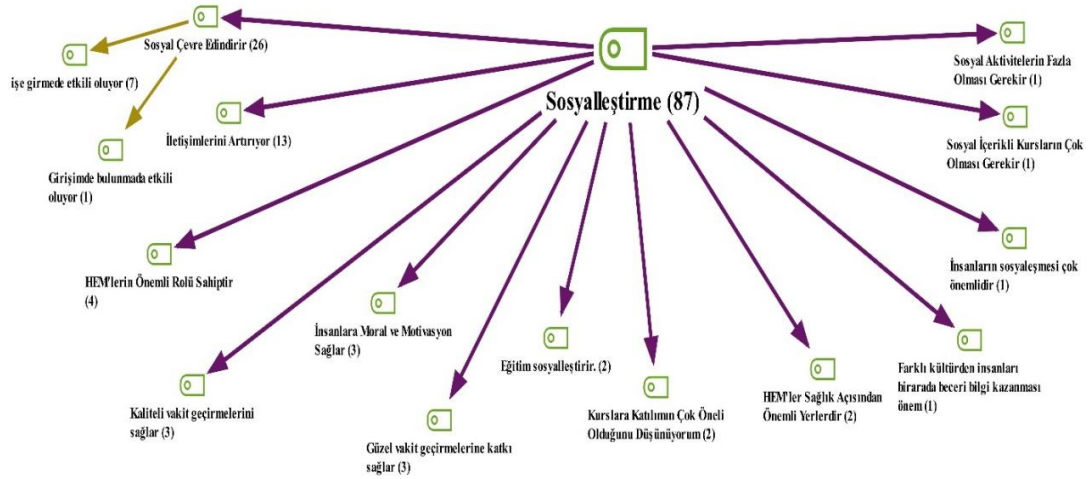
Halk eğitimi merkezi programlarının girişimcilik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma tutumuna etkisi konusunda önemli bir fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonun adı sosyalleştirmedir. Halk eğitimi merkezi programlarının sosyalleştirme fonksiyonu ile ilgili kod listesi tablo-4.36'da verilmiştir.

Tablo 4. 36. Sosyalleştirme Fonksiyonu Kod Listesi

Halk Eğitimi Merkezi Programları Kişisel gelişim Sosyalleştirme	
Sosyal çevre edindirir	26
İletişimlerini artırıyor	13
HEM'ler önemli role sahiptir	4
Kaliteli vakit geçirmelerini sağlar	3
İnsanlara moral ve motivasyon sağlar	3
Güzel vakit geçirmelerine katkı sağlar	3
Eğitim sosyalleştirir.	2
Kurslara Katılımın Çok Öneli Olduğunu Düşünüyorum	2
HEM'ler Sağlık Açısından Önemli Yerlerdir	2
Farklı kültürden insanları bir arada beceri bilgi kazanması önemlidir	1
Farklı kültürden insanları bir arada beceri bilgi kazanması önemlidir	1
Yetişkinlerin işi öğrenmesi birbirlerini tanınması sağlanmaktadır	1
İnsanların sosyalleşmesi çok önemlidir	1
Sosyalleştirme\Sosyal İçerikli Kursların Çok Olması Gerekir	1
Sosyal Aktivitelerin Fazla Olması Gerekir	1
Sosyal Çevre Edindirir\Girişimde bulunmada etkili oluyor	1

Halk eğitimi merkezi programlarının sosyalleştirme fonksiyonu ile kod ilişkisi şekil-4.9'da verilmiştir.

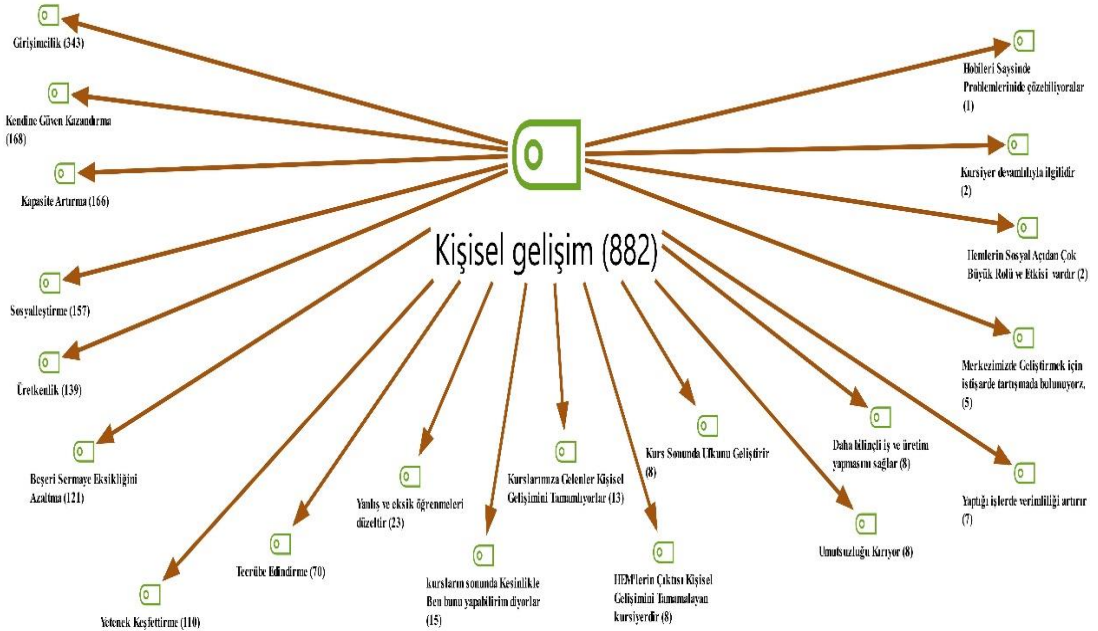
Şekil 4. 9. Sosyalleştirme Fonksiyonu İlişkisi

Halk eğitimi merkezi programları sosyalleştirme fonksiyonu bağlamında çok etkin ve etkilidir. İnsan sosyal bir varlıktır. İnsanın sosyalleşmesine çok etkili olan halk eğitimi merkezleri programlarının uygulandığı halk eğitimi merkezleri kurslarıdır. Halk eğitimi merkezi kurslarına hangi amaç ile gelinirse gelsin kursiyerleri sosyalleştirme, sosyal çevre edindirme, sosyal ağları geliştirme bağlamında çok katkı sağlayacaktır. Sosyalleşen birey girişimcilik, üretkenlik, kendine güven duyma ve mutlu birey olma tutumlarında büyük gelişme gösterecektir. Halk eğitimi merkezi programlarının kişisel gelişim ve girişimcilik, üretkenlik, kendine güven duyma, mutlu birey olma, sosyalleşme ile arasında ilişkisi şekil-4.10’da verilmiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerde girişimcilik, üretkenlik, kendine güvenme, mutlu birey olma tutumları ile ilgili kod listesi kişisel gelişim kavramı altında kategorisi oluşturulmuştur. Halk eğitimi merkezi programları kursiyere kişisel gelişim kavramı kategorisinde 343 defa girişimcilikte etki olduğunu, 168 defa kendine güven kazandırma, 146 defa kapasite artırma, 157 defa sosyalleştirme, 139 defa üretkenlikte, 121 defa beşeri sermaye eksikliğini ortadan kaldırdığına yönelik ifade edildiği sonucuna varılmıştır.

Şekil 4. 10. Halk Eğitimi Merkezi Programları ve Kişisel Gelişim Kavramı İlişkisi

İş gücü piyasasına katılmada kadınlar, gençler ve engelli bireyler problem yaşamaktadır. İstihdama katılmada kadınlar, gençler, engelli bireyler dezavantajlı

kesimler arasında görülmektedir. İstihdama katılmada erkekler kadınlara göre, tecrübeliler gençlere göre, engeli olmayan bireyler engelli bireylere göre daha avantajlı ve istihdama daha çabuk ve yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Bu bağlamda kadınlar, gençler, engelli bireyler istihdama katılım noktasında dezavantajlı olmaktadır. Kadınlar istihdama katılmada ve ücret oranı vs. konularda erkelere göre daha fazla problem yaşamaktadırlar. Gençlerin istihdama katılmada tecrübe eksikliği ve acemilik nedenleri ile istihdama katılmada problem çekmektedirler. Engelli bireyler kanunlarda kamu ve özel sektörde belli oranda mecburi çalıştırılma oranı olsa da istihdama katılmada ciddi problemler yaşamaktadır.

İstihdama katılmada problem yaşayan kadınlar, gençler ve engelli bireylerin bu problemlerinin neler olduğu ve problemlere halk eğitimi merkezi programlarının ne gibi çözümler sunabildiğini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Halk eğitimi merkezi programları kursları, iş gücü piyasasına katılmada gençler, kadınlar, engelli vatandaşlarımızın yaşadıkları sorunlara ne gibi çözümler üretebilmektedir?” sorusu yöneltilmiştir.

İstihdama katılmada diğer kesimlere göre dezavantajlı olan kadınlar, gençler, engelli bireylerin yaşadıkları problemler ve çözümleri noktasında halk eğitimi merkezi yöneticilerine yöneltilen “Halk eğitimi merkezi programları kursları, iş gücü piyasasına katılmada gençler, kadınlar, engelli vatandaşlarımızın yaşadıkları sorunlara ne gibi çözümler üretebilmektedir?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programlarının kurslarımızda bizim hayat boyu öğrenme dediğiniz 7'den 77'ye bütün kişilere hitap ettiğimiz için her yaş grubuna yardımcı olmaya çalışıyoruz.” (G-7-E-56)

“Halk eğitimi kurslarımız işgücü piyasasına katılmada gençler için çeşitli sebepler ile farklı bir meslek yapmak isteyen, kendini geliştirmek isteyen burada alanlar bulunmaktadır. Bu alanlara gençlerimiz, kadınlarımız hatta engelli vatandaşlarımız katılabilmektedir. Bu şekilde katıldıklarında almış oldukları bu eğitim neticesinde ilerleyen hayatlarında bu işleri yaparken katkı sağladığı ve başarılı olduklarını gözlemlemekteyiz.” (G-3-E-52)

“Kesinlikle dezavantajlı kesimler halk eğitime gelip burada iş arıyorlar kendilerine. Kendilerini önemli hissediyorlar.” (G-5-E-50)

“Özellikle gençlere kurs programları ile yol göstermektedir. Yani belgeleri kullanarak ne yapacakları konusunda kadınlarımızın yine o kurslarda kendilerinin güvenlerinin gelmesini sağlamakta ve ürettikleri ürünleri görerek daha iyi şeyler yapabileceklerini düşünmelerini sağlamaktadır. Özellikle engelli bireyler bir ürün ortaya koyabildiklerinde kendilerini o topluma adapte etmelerini sağlamaktadır diye düşünüyorum.” (G-1-K-35)

“Bizim hitap ettiğimiz olay zaten tüm herkes olduğu için engelli vatandaşlar da var bunun içerisinde. Mesela bizim kurslarımıza katılan engelli vatandaşlarımız direkt işgücü olarak demeyim de sosyal hayatına etkisi daha çok oluyor ve işgücünde de gençlerin mevcut mesleklerini geliştirmelerinde nedir? Yani yaptıkları işin bir üst seviyeye çıkarmasında etkili oluyor. Aynen katılıyorum.” (G-2-E-41)

“Bizim kurslarımıza özellikle her yaştan kursiyerlerimiz katılmaktadır. Turizm bölgesi olduğumuz için yabancı dil kurslarımıza Almanca, İngilizce, Rusça kurslarına gençlerimiz rağbet etmektedir. Hobi kurslarımıza yoğun talep vardır. Bağlama gitar müzik sektörü gibi kurslarımıza da ilgi çoktur. Sporla ilgili kurslarımıza ilgi çoktur. Engellilerle ilgili de onları motive edici, topluma kazandıracak, yaşam sevincini kazandıracak ilgili çalışmalarımız vardır. Bu dezavantajlı gruplara yönelik Halk Eğitimi Merkezi olarak kurslarımız vardır ve faydalıdır.” (G-30-E-51)

“Genç kardeşlerimiz Halk Eğitimi Merkezi kurslarına gelerek acemiliklerini burada atıyorlar. Engelli vatandaşlarımız ise bizdeki kurslara katılarak mesela görme engellilere yönelik açtığımız bir kurs var el becerilerini geliştirme, heykel kursu açtık ama bizim hayat boyu öğrenme programında görme engellilere yönelik heykel kursu yok hatta onun programını da yazıyoruz. Hayat Boyu Öğrenme kurumlarının yatay ve dikey ilişkileri oldukça iyidir. Mesela bu yöreye ait kaya halısı modülü var. Arkadaşlar bu modülü yazmışlar, yine tekne yapımıyla kompozit tekne yapımı ile ilgili kurs modülü yazmışlar. Bizim Halk Eğitimi Merkezine aittir. Yöremize ait enstrümanlarla ilgili de kurslar modüller yazarak gönderdik. Bu yöreye ait enstrümanlardan delbek müzik aleti var. Onun kursu delbek olarak yok bildiğim kadarıyla. İlçemize gelirken Dont diye bir yerleşim yerimiz var. Hatta bu medyada çıkmıştı. Dont bizim bir yerleşim yerimizin adıdır. Bu yöreye ait bir Dont testisi vardı. Bu yerleşim yerinin ünü bu testi çeşidinden gelmektedir. Mesela biz halk eğitimi olarak Dont testisinin programını hazırlayıp gönderdik ve genel müdürlüğümüzce kabul edildi. Kurs modül programımız da vardır. Şu anda açamadık ama eskisi gibi su testisi kullanılmıyor. Ama hediye olarak yapılabilir. Engelliler için de dezavantajlı gruplar içinde ilçemizde kadın konuk evi var. Muğla ilinde 2 tane kadın konuk evi vardır. Bu konuk evlerinde kadınlarımıza yönelik kurslarımız oluyor. Yine bu evlerde kalan çocuklarımız var. Onlara yönelik de kurslarımız var.” (G-48-E-48)

“Biz, engelli vatandaşlarımıza yönelik kurslar açtık. İlk geldiklerinde işiye tutamıyorlardı. Makas dahi tutamıyorlardı. Yani hocalarımız ile yaptığımız mütalaa sonucunda kurs bitiminden sonra evet kursiyerlere biz de yardım ettik ama ürünlerin %90'ını kendileri yaptı dediler. Etkili oluyor. Hatta şöyle bir şey oldu; o çocuklar teneffüsse çıktığı zaman diğer kursiyerlerle beraber oturuyorlar sohbet ediyorlar. Aynen, arkadaş oldular gelip benimle beraber volta atıyorlar. Beni gördüklerinde müdürüm nasılsınız, diye soruyorlar. Yani bu konuda sosyal hayata daha çok katılıyor. Halk eğitimi programları çok etkilidir.” (G-4-E-56)

“Gençlerdeki iş tecrübe eksikliklerini kurslarla pratik ve uygulamalar ile artırmaktadır. Bu sayede kursların sayesinde gençler istihdama daha kolay katılmaktadır. Engellilere yönelik halk eğitim programları vardır. Bu programlar ile etkili olmaktadır. Engellilere yönelik evlerine kadar kurslar düzenlenmektedir. Bu programlar engelli bireylerin hayata tutunmalarında etkilidir. Ayrıca engelli bireylere taşıma desteği de verilmektedir. Ayrıca engelli bireylere bir kişiye iki öğretmen bile verilmektedir.” (G-47-K-53)

İstihdama geç katılmada ya da katılamama problemi yaşayan dezavantajlı kesimden olan kadınlar, gençler ve engelli bireylere halk eğitimi merkezi programlarının etkili ve verimlilik açısından halk eğitimi merkezleriyle birlikte kamu kurum ve kuruluşları ve STK'larla iş birliğinde yapılan çalışmalar daha etkilidir. Bu bağlamda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi şuradan başlamak istiyorum. Öncelikle engellilerimiz, ilçemiz halk eğitiminde şanslılar engelli atölyemiz var. İlçemiz belediyesi ile birlikte ortaklaşa kurulan engelli atölyemiz var. Bu atölyemizde ilçemizden birçok engelli kardeşimiz buraya geliyor. Bizim açtığımız kurslarla burada eğitimlerini alıyorlar, resimlerini yapıyorlar. Burada ürettikleri ile hem kendilerine hem de ailelerine katkıda bulunuyorlar. Hem de ülke ekonomisine katkıda bulunuyorlar ama en önemlisi engelli vatandaşlarımızın da bir işe yarayabildiklerini gösteriyorlar. Bu da bizim için çok önemli, özellikle Halk Eğitimi Merkezleri olarak böyle bir görevde desteğimizin olması bizleri de mutlu ediyor. Burada ürettikleri ürünlerin %99'unu bu kadar büyük bir oranda söylüyorum. Çünkü bunları biliyoruz. Ekonomimize katkı olarak dönüşümünü sağlıyorlar ve bunların tamamını değerlendiriyorlar ve bunlardan gelir elde ediyorlar. Hem ailelerine hem kendilerine en önemlisi de ülke ekonomisine katkıda bulunuyorlar.” (G-9-E-52)

“Şimdi bu iş gücü piyasasında bu iş gücü piyasasına katılacak olan gerek gençler gerek kadınlar gerekse engelli vatandaşlar. Vatandaşlarımızın eksik yönlerini giderecek burada kurs programları düzenlenir. Bazen bu kurslar iş birliği ile birlikte düzenlenir. Diğer kurumlarla koordineli şekilde iş birliği içerisinde olabilir. Bazen de kişilerin bizzat kendi başvuruları sonucu açılacak kurslara kayıtlarıyla burada eksik yönlerini tamamlayarak engelleri ortadan kaldırmaya çalışıyoruz.” (G-11-E-63)

“Yani özellikle biz bu tür kurslarımızı İŞKUR ile yapıyoruz. Mesela bu bölgede ayakkabı fabrikası bulunmaktadır. İki tane tekstil fabrikası var. Bu fabrikalara genellikle İŞKUR ile ortaklaşa yaptığımız kurs programları ile kursiyerlerimize çok faydası oluyor. Bu sayede iş piyasasına kursiyerlerimiz rahatlıkla girmektedir. Özellikle bu işletmelerde yüzde üç engelli çalıştırma zorunluluğu olduğu için bundan dolayı engelli vatandaşlarımız da burada öğrendiği kurslarla bu fabrikalarda iş bulabilmektedirler. İşe girdiklerini görüyoruz. Bu şekilde halk eğitim programlarının faydaları oldukça yüksektir.” (G-15-E-51)

“Kadınlarımıza yönelik genellikle ilgi alanlarına yönelik el sanatları olsun. Halıcılık ile alakalı olsun bu tür kursları açıyoruz. Sivil toplum kuruluşlarıyla kamu kurumlarıyla yapmış olduğumuz protokollerle ortaklaşa açtığımız kurslar var. Öz güven noktasında kadınlarımızın arttığını kendilerinin değerli olduğunu hissedebiliyorlar. Üretim anlamında da belli bir gelir elde ediyorlar. Hem de yeteneklerini geliştirmiş oluyorlar.” (G-20-E-41)

“Kadınlara, gençlere ve engellilere yönelik fırsatlar açısından ilçemiz bazında iş birliği kapsamında İŞKUR destekli İlçe Tarım iş birliğiyle kurslarımız olabilir.” (G-56-E-29)

Beşeri sermayesi ve ekonomik seviyesi yüksek bölgelerde halk eğitimi merkezi programlarının etki düzeyinde farklılıklar görülmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bunu dezavantajlı gruplar ne yazık ki birebir dokunamıyoruz. Çok fazla dokunamıyorum. Ancak dokunabildiklerimiz vardır. Birçok yere yetismeye çalışıyoruz. Belki de hizmet sunuyoruz. Ama devamı ve devamlılığı konusunda diğer sektörlerin de devreye girmesi ve iş birliği gerekmektedir. İş birliği kesinlikle şarttır. Burada çok fazla iş birliği yapabileceğimiz fazla birim yoktur. İlçemiz ve konumumuz olarak baktığımızdan İŞKUR kursları düzenliyoruz. İŞKUR kurslarından sonra bu kurslara katılan 20 kişiden 2 ya da 3 kişisi aldığı kursla ilgili mesleğe geçiyor veya üretime geçiyor. Ama bir kısmı kendini yeter bile görüyor. Biraz da bulduğumuz çevrenin ekonomik yapısı Türkiye'nin şartlarının üzerindedir. İlçemizde biraz ekonomik olarak doymuşluk var.” (G-8-E-60)

Dezavantajlı kesimlerinden olan kadınlar, gençler ve engelli bireylere halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği, bireyin her türlü eğitim ihtiyacına cevap

verebilecek düzeyde olması etki yaratmaktadır. Ayrıca bireye yaparak yaşatarak eğitim verilmesi kursiyerlerin yapabilirliklerini artırmaktadır. Yani bireyin beş duyu organına yönelik kurs çeşitliği olması halk eğitimi merkezi programlarının kursiyere olumlu katkılar sağlamasına neden olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Dezavantajlı grubun iş edinebileceği, ben bu toplumda varım diyebileceği, var olduğunu sözle değil belge ile kanıtlayabilecek yegâne yerdir. Alternatifi olmayan ve her engeli olan insana yönelik kursumuz var. Yani bu özel eğitime ihtiyacı olan insanlardan deyince beş duyusunun hangisinde engeli varsa hepsinin ona yetişebileceğimiz bir kurslarımız var yani o insanı hayata kazandırma şansımız var. Dezavantajlı dediğimiz ekonomik sıkıntı çeken aileler bunu aile içindeki meslek edindirme tut ustalık belgesine ulaşmasının yolunu sağlayacak tüm kurslarımız var. Bizim zaten aileleri yani bu dezavantajlı aileleri ana temelimizde yakalayamazsak zaten diğer ailelere ulaşmanın bir anlamı yoktur. Biz bunları fark ettiğimiz zaman diğerlerine çok daha rahat ulaşıyoruz ve biz neden bunlara fark edip ulaşabiliyoruz. Çünkü halk eğitimin o kadar gücü var ki yani bunlara dokunmak için her yönden biz de bu gücü onlara en layık olan şekilde devletin gücünü yansıtıyoruz ve inanılmaz derecede geri dönüt alıyoruz. Yani olumlu anlamda.” (G-6-E-54)

Halk eğitimi merkezindeki kurslara kursiyer katılımı noktasında bakıldığında kursiyerlerin büyük çoğunluğunun kadın kursiyerlerden oluştuğu görülmektedir. Halk eğitimi merkezi programları özellikle kadın kursiyerlere daha fazla katma değer katması sonucunu doğurmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Genellikle kadınlara büyük fırsatlar doğuruyor. Halk eğitimi kursları katılım oranlarına baktığımız zaman kadınlar üst sıralarda özellikle maddi açıdan yoksun kadınlardan buradan elde ettikleri bilgi birikimi ile yaşam alanlarını genişletiyor. Kendilerine dönük bir meslek edinmeden bir alanları oluşuyor. Gençler genelde İngilizce ve benzeri kurslara geliyor, bilgisayar kurslarına geliyor ama istihdamı açısından kadınların oranı daha fazla. Engelli vatandaşlarımız açısından ilçemizde çok kadınlara oranla kadınlar daha fazladır. Engellilerden ileriki dönemlerde artırmayı planlamaktayız.” (G-10-E-41)

“Kadınlara yönelik ADEM kapsamında açmış olduğumuz kurslar vardır. Buradaki kurslarımıza oldukça fazla katılım vardır. Bu hafta etkinlik kapsamında kursiyerlerimizi geziye de gönderiyoruz. Yaklaşık 51 kursiyerimiz Mardin-Diyarbakır-Urfa gezisine gidecekler. Öğretmenleri ile birlikte gidecekler, ömürlerinde böyle bir geziye katılamamışlardı. Kursu katıldıkları için bu illerimizde geziler sayesinde görmüş olacaklar. Kursiyerlerimizin kendi gelişimlerine fayda sağladığını düşünüyorum. Sosyalleşmeleri açısından, daha da aktif hâle getirildiği zaman halk eğitimlerin bu konularda güçlendirilmesi gereklidir. Örneğin bir tane aracımız yok, araçlarımızı olursa kurslarımızı daha rahat denetlenmiş olacağız. Halk eğitimleri bu konularda aktif hâle getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Mali ve fiziki imkân yönünden desteklenmelidir. İlçe hayat boyu komisyon toplantısında şöyle bir karar almıştım. Denetimlerde milli eğitimin ve YİBO'nun aracının haftanın belli gününde Halk Eğitimi bünyesinde kullanılması için karar yazdırdım.” (G-26-E-56)

Halk eğitimi merkezi programlarının üçte bir oranına yakını engelli bireylere yönelik olarak tasarlanmıştır. Programlarda engelli bireylere yönelik olarak yapılması ayrıca engel durumlarına göre bir engelli bireye iki öğretmen görevlendirebilecek

şekilde mevzuat geliştirilmesi de devletin, bakanlığın ve genel müdürlüğün bu konuda önem vermesinin göstergesi olarak görülebilir. İşbirliğinde yapılan çalışmalar istihdama katılımda oldukça etili olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Hayat boyu öğrenme programları öncelikle şunu belirtmek isterim ki programlarımızın üçte biri hemen hemen yarısı engelli bireylere yönelik programlardır. Bir engelli kursiyere 2 usta öğretici görevlendirebilme şansı vardır. Bu da engelli bireylere devlet, millet, bakanlık ve genel müdürlük olarak değer verdiğimizizi gösterir. Hatta bu önemin en büyük göstergesidir. Ulaşılabilirlik açısından ise evlerinde olsun mahallelerinde olsun köylerinde olsun mutlaka ulaşıyoruz ve bu hizmeti onların ayaklarına götürüyoruz. Ayrıca belediye ile iş birliği de olduğumuz “Engelsiz Yaşam Merkezi” kurduk. Şu anda 14 kursumuz vardır. Engelsiz yaşam merkezimizde imkânlar daha fazladır. Buraya ulaşamayanların da ulaşmasını sağlıyoruz. İşgücü piyasasına katılmaları için sektör ile kursiyerlerimiz arasında bir köprü görevi kuruyoruz, sağlıyoruz ve bu iletişimi sağlıyoruz. Yetiştirdiğimiz bireylere iş bulma konusunda aracı oluyoruz. Örneğin mantar kursumuzda geçen yıl öğretim yılı içerisinde mantar yetiştiriciliği kursu açtık dört mantar yetiştiriciliği kursu açtığımız bu kursta 28 kişiyi istihdam ettirdik. Ayrıca İŞKUR ile iş birliğinde açtığımız kurslarda 276 kursiyerimizi de iş sahibi yaptık.” (G-18-E-51)

“Yine biz çok güçlü bir kurumuz diyoruz ya o yüzden. Kuruma geldiğimden beri bir özel eğitim öğrencisine tek başına 2 öğretmen verilen çok özel bir kurumdur burası. Engelli bireylerin bu kuruma çok ihtiyacı var. Kadınların da tabi. Şu anda 40'a yaklaşan özel eğitim öğrencilerimize birebir eğitim veriyoruz ve ihtiyacı olan her alanda veriyoruz bu eğitimi. Hatta biraz önce gördüğünüz öğrenci otizmli bir öğrencidir. Meslek edindirme alanında büro yönetimi kursu açacağız. Çünkü onu otellerde istihdam etmeyi düşünüyoruz ve bu yönde çalışıyoruz. Otizmli ama kendisini çok geliştirdi kurslarda. Piyano çalıyor, tenis oynuyor, spor yapıyor, resim yapıyor, makrome bileklikler örüp satabiliyor. Kazanmaya bile başladı. Makrome kursu açtık, bileklikler yaptı. Kursiyerimizde çok büyük değişiklikler oldu. Sadece onda değil ailelerden sık sık geri dönüt alıyoruz. Bizden çok memnunlar. Onu gönderdikleri özel eğitim kurumları, belki ücretler ödedikleri eğitimlerden çok daha fazlası sürekli şekilde var bizde. Biz kursiyerlerimizi asla bırakmıyoruz. Aile ne kadar kurs isterse, biz onlara o kadar kurs veriyoruz. Belki tam gününü Halk Eğitimde geçirenler bile vardır. Bu saydığım konular gençler için de geçerli. Evde işsiz ve boş duran gençleri bir şekilde iş sahibi yapmaya çalışıyoruz. Hızlı klavye kurslarını bitirip Adalet Bakanlığına yerleşen gençler var. Bir sürü örneği mevcuttur.” (G-46-K-32)

Halk eğitimi merkezi programlarının zaman, mekân bakımından esnek uygulama gücü bulunması dezavantajlı kesimlerin bu hizmetten yararlanmasına fırsat sunmaktadır. Dezavantajlı kesimdeki bireylerin zaman ayıramama, ulaşılabilirlik vs. gibi nedenlerle kursa gelemeyenlere ayaklarına kadar kursların getirilmesi söz konusudur. Bu nedenle halk eğitimi merkezi programlarının her kesime ulaştırılması kapasitesinin olması programların güçlü yönünü oluşturmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bizim kurs noktasında yer-yön hiç belli olmadığı için her yerde kurs açabiliyoruz. Aslında ayaklarına kadar gidiyoruz. İhtiyaç neredeyse, talep neredeyse biz oradayız. Dezavantajlı kursiyerlerimiz bizim yanımıza gelmektense biz onların yanına

gidiyoruz. Bu noktada en üst noktalara ulaştığımızı ve kursiyerlerimize katkı sağladığımızı düşünüyoruz.” (G-12-E-39)

“Yine aynı şekilde kadınlara yönelik mesleki kurslar var. Örneğin; filografi tekniği, aşçılık kursu vb. Bu kursa gelip de bu modüllerin içeriğine öğrenen herhangi bir kursiyer bunu iş alanına dönüştürebilir. Bu da maddi olarak bireyin ekonomik hayatını etkiler. Yine onun dışında engelli vatandaşlarımıza önümüzdeki hafta sonu, özel olarak okuma yazma kursu açma durumunuz var. Bu engelli vatandaşımızın evine giderek bizzat eğitimini vermekteyiz. Bu vatandaşımıza en azından okuma yazma becerisini kazandırarak onun hayatının kolaylaşmasını sağlamaya çalışıyoruz. Belki de bir noktada eğitimine devam etmesine vesile olacağız. Belki de açık öğretim vasıtasıyla sosyal hayata katılacak ve ekonomik olarak hayatına bağımsız olarak devam edecektir. Halk eğitimi programları kesinlikle insanların önündeki bariyerleri kaldırır.” (G-22-E-28)

Kırsal bölgelerde iş imkânlarının kısıtlı olması, dezavantajlı kesimlerin istihdama katılımını daha da zorlaştırmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları bu bölgelerde kursiyerlere üretime yönelik, bilgi ve becerileri geliştirme kendilerine güven kazandırmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programları dezavantajlı kesimler için fırsatlar sunmaktadır. Fırsatların daha etkili olması için iş birliği kapsamında, özellikle istihdam yaratma açısından sıkıntılar yaşanmaktadır. Vatandaşların öncelikle istihdam edinmeleri gerekmektedir. Onlara bu imkânların tanınması lazım. Bizim istediğimiz bu. Biz insanlara eğitimle bu imkanları tanımaya çalışıyoruz. Kurslarımız bu konuda çok etkilidir.” (G-16-E-63)

“İlçemiz küçük olduğu için çok nüfusu olduğu söylenemez ancak kurslarımız saklı yetenekleri ortaya çıkartıyor. Yine de bu bizim ilçemiz için yeterli değildir. İlçemiz kırsal ve ormanlık bir bölgededir.” (G-58-E-40)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulanmasında daha etkili olması noktasında fiziki kapasitesinin, araç-gereç donanımının ve özellikle her bölgenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek atölyelerin olması ve donanımının olması önem arz etmektedir. Kurumların kullanmadıkları araç-gereçleri diğer kurumlarla paylaşma imkânı olması önemlidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bu çözüm konusunda biraz kısıtlıyız, öyle diyebilirim. Yani fazla çözüm üretemiyoruz. Bütün kursları açamıyoruz, bazı fiziksel ve başka nedenlerden ötürü bizim yeterli atölyemiz yok. Ciddi anlamda güçlendirilirse araç-gereç ve yöntem yönünden de desteklenirse, KAPA ilk önce kurumlar arası paylaşımında biz vardık; 10 gün sonra kaldırıldı. Kurumlara paylaşımında bulunabiliyoruz ama diğer kurumlardan faydalanamıyoruz. Araç-gereç ihtiyaçlarımızı karşılamada zorluk çekiyoruz. Diğer kurumlardaki işe yaramayan ve kullanılmayan araç-gereçler bize verilirse daha iyi hizmet sunabilme şansına sahip olacağımızı düşünüyorum. Oldukça faydalı olacaktır. İş birliği ile atölyelerin oluşturulması sayesinde Halk Eğitimi Merkezleri bulundukları ilçelere istihdam açısından hizmet sunabilme şanslarını artıracaklardır. Mesela ilçemiz zeytin yetiştiriciliği alanında ciddi bir potansiyele sahip. Zeytin tanelerini kategorilere ayıracak cihazlar verilirse buradaki insanlar bunları kullanabilecek ve üretime yönelik faaliyetlerde bulunabileceklerdir. Zeytin kırma, budama ve yetiştiriciliği alanında bizlere destek verilirse, halkımıza Halk Eğitimi Merkezleri aracılığıyla birçok kurs verebiliriz. Zeytinyağının asidini ölçme ya da kalitesini artırma için bu dersler destekleyici olur diye düşünmekteyim. Nar üretimi konusunda da aynı şekilde destek verilirse bu bölgede ciddi üretim yapılabilir.” (G-27-E-49)

“Halk Eğitimi Merkezlerimiz maddi ve fiziki imkânlar çerçevesinde kaynak sunmaya çalışıyor ancak Halk Eğitimi Merkezlerin iş birliği protokolleri ile desteklenmesi daha iyi olabilir diye düşünüyorum. Protokollerimiz var. Mesela Türk Eğitim Gönüllüleri. Diğer programlarımız yerel yönetimler, vakıflar, STK’lar... Vatandaşlarımıza iyi hizmet sunulması durumu mevcuttur.” (G-23-E-30)

“Halk Eğitimi Merkezlerinden aldıkları eğitimlerle insanlar aşçı yardımcılığı gibi meslekler edinebiliyorlar, seramik ürünleri üreterek bunları pazarlayabiliyorlar ve satabiliyorlar. Ancak atölyelerimiz kurulsaydı mükemmel olur diyebilirim.” (G-38-E-52)

Halk eğitimi merkezi programları dezavantajlı kesimde olan kadınlar, gençler, engelli bireylere bilgi, beceri, kapasite artırması ve kursun sonunda belge almaları neticesinde istihdama katılımı avantajlar sağlamasına neden olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Gençler, engelli vatandaşlarımız ve kadınlarımız az önce de belirtildiği gibi üretime yönelik okuma-yazmadan tutun bilgisayar operatörlüğü, yabancı dil kursları gibi üretime yönelik birçok kurs alıyor. Bu kurslarımız kişisel gelişime yöneliktir. Kursiyerlerin bu programları bitirmelerinin, kendilerine avantaj sağlayacağını düşünüyorum.” (G-13-E-57)

“Bilgi, bazen tek başına yeterli olmuyor. Buna belgeyi de eklemek gerekiyor. Bu noktada Halk Eğitimi Merkezleri hem bilgi hem belge edindirme merkezi oluyor. Hem engellilere hem gençlere hem de kadınlarımıza açtığımız kurslarla yeterince faydalı oluyoruz. Biraz önce verdiğim örnekte engelli kursiyerlerimiz kurslarımızda elde ettikleri donanımla, işletmelerde servislerde çalışmaya başladıkları zaman onlarında normal insanlar gibi yaşayabildiğini, bir şeyler üretebildiğini görmüş ve göstermiş olacağız. Bu noktada yaptığımız işlerin havada kalmamasını amaçlıyoruz. Bir yere dayandırılalım ki daha sonraki yapacağımız işlerde örnek gösterebileyim. Kurslarımızın sonunda kursiyerlerimiz hedeflerine ulaştığında ve işe girmelerini sağladığımızda çok mutlu oluyoruz. Bir örnek vermek isterim; çok ihtiyacı olan bir kursiyerimiz sürücü kursuna usta öğretici olarak girdi bizim kurslarımızdan sonra. O kursiyerimizin çalıştığını gördüğümüz zaman çok mutlu oluyoruz. Onu gördüğümüz her seferinde canı gönülden de mutlu oluyoruz. İş edinmelerine vesile olmaktan mutluluk duyuyoruz.” (G-28-E-49)

“Halk Eğitimi Merkezi müdürlüklerinden alınan sertifikalarla bu bahsi geçen gruplar çeşitli sektörlerde iş bulabiliyorlar ve istihdama katılımı sağlayabiliyorlar. Halk Eğitimi Merkezi programları bu açıdan katkı sağlar ve faydalıdır. Biz ilçemizde, engelli öğrencilere meslek okullarında kurslar açtık. Mesela aşçı çırağı, bulaşık yıkama gibi. Bölgemiz turizm ve tarım bölgesi olması nedeniyle sektörlerde bu kesimlerden işgücü veriyoruz. Bölgemizde 100 civarında 5 yıldızlı otel vardır. Buradaki istihdama yönelik vatandaşların tamamına yakını Halk Eğitimi Merkezi programları kursuna katılmaktadırlar.” (G-31-E-62)

Halk eğitimi merkezi programları RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi)’dan gelen bilgi, rapor ve kararlarla yönlendirilen engelli bireylerle ilgili bireyin engel durumuna göre eğitim almaları sağlanmaktadır. Engelli bireylere çözümler sunulmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları katkı sağlamaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Rehberlik araştırma merkezlerinden Halk Eğitimi Merkezlerine yönlendirilen engelli bireylere mutlaka bir çözüm sunuyoruz. Onları görüşmeye çağırıyoruz. Hangi alanlarda talepleri olduğunu öğreniyoruz. Fiziksel engelleri varsa fiziksel beceri

gerektiren faaliyetler değil de daha çok akademik ya da kişisel gelişim anlamında bir şeylere yönlendiriyoruz. Hemen hemen her kursumuzda kaynaştırma eğitimi var. Öğrencilere verilen kaynaştırma eğitimi sosyal anlamda kendilerine getiri sağlıyor. Hem öz güvenleri yerine geliyor hem de bir şeyler öğreniyorlar. Onun dışında özel eğitim kurumlarıyla sürekli iletişim hâlindeyiz. Oradaki öğrencilere derslerden arta kalan zamanlarında mutlaka mesleki beceri sağlayacak, örneğin ahşap boyama ile ürün yapma, takı-tasarım gibi onların hoşlandıkları ve zevk alacakları kursları açmaya gayret ediyoruz. Kadınlar, gençler ve engelli bireylere Halk Eğitimi Merkezi programları katkı sağlar ve etkilidir.” (G-51-K45)

Halk eğitimi merkezi programları kursların sonunda kursiyerlerin beceri kazanmaları, belge ve sertifikaya sahip olmaları neticesinde kamuda memurluk, gıda ve hizmet sektörlerinde istihdam, sürücü kurslarında usta öğreticilik, site ve apartmanlarda kalorifer ateşçiliği, vs. gibi sayamayacağımız birçok alanda istihdam edilmelerine katkı sağlamaktadır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şöyle olabilir, birçok üniversite mezunu iş bulma noktasında sıkıntılar yaşıyorlar. Keza lise mezunları da aynı sorunu yaşıyorlar. Özellikle süpermarket hizmetlerinde çalışmak için halk eğitim merkezlerinde hijyen belgesi almaları zorunluluğu vardır. Bu belge işe alımlarını kolaylaştırmaktadır. Yine ilk yardım ve iş güvenliği kurslarımızda istihdama katılanlara katkı sağladığımızı düşünüyorum. İlçemizin Adliyesi’nde bu yıl işe giren 2 personel bizim kurslarımızdan eğitim alarak atanan kişilerdir. Halk Eğitimi Merkezi programları insanların işe girmelerine katkı sağlar diye düşünüyorum. Planladığımız yeni bir kursumuz var. Motorlu taşıtlar direksiyon eğitimi usta öğreticiliği kursu. Bu kursa en az lise mezunu olup 3 yıldır ehliyete sahip kişiler katılabilmektedirler. Bu kurs da direkt istihdama yöneliktir.” (G-50-E-51)

“Tabii ilk bakışta Halk Eğitimi Merkezlerinden hayat boyu öğrenme kurumlarını, örgün eğitim fırsatını kaçırmış ya da istediği gibi faydalanamamış insanlar yararlanmaktadır. Örgün eğitim süreci geçtikten sonra eksik kalan ya da hiç alamadığı eğitimini, el becerisini, mesleki gelişimini, başka bir ifade ile tamamlamak için varız biz. Ben katma değer sağladığına inanıyorum. Yine geçmişten küçük bir anıyla cevaplamak isterim. MTSK kursu açtık. Motorlu taşıtlar sürücü kursu usta öğreticiliği kursu. Biliyorsunuz bizden çıktıktan sonra yani eğitimini tamamladıktan sonra sürücü kurslarında Usta öğreticilik yapıyorlar. Bizim gibi eğitici oluyorlar.” (G-43-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının istihdama katılmada etkilerinin olduğu gibi diğer yandan kursiyerlere bilgi, beceri, yetenek geliştirme kazanımlarıyla ürün üretebilmelerini sağlamaktadır. Ürettikleri ürünleri dijital ortamlarda pazarlama fırsatları yakalayan kursiyerler oldukça çoktur. Özellikle kadınlar ürünlerini internette de satış yaparak aile bütçelerine ekonomik katkı sağlamaktadırlar. Engelli bireylerimize verdiğimiz eğitimlerle ve yerel yönetim ve STK’larla iş birliğinde engel durumlarına göre işe yerleştirilmeleri sağlanmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Belli kurslar kadınlarımızın işe girme konusunda ön açıcı olmaktadır mesela rehber personel kurslarımız vardır. Bu kurslara çok talep vardır. Bununla ilgili iki tane kurs açtık. Gelenler şöyle düşünüyor “Artık bu kursu bitirdikten sonra işe gireceğim, servise gireceğim. Bu belge gerekiyor bana.” O kadınların işe girmeleri konusunda ön açıcı oluyor diyebilirim. Sadece bu kursumuz değil, diğer kurslarımızda sonunda bir

beceri kazandırıyor. Öncesinde işi bilmeyen kişilerin kurs sonunda yeteneklerinin arttığı gözlemlenmektedir. İğneyi eline almayan bir kursiyer kursun sonunda kıyafet diker hâle gelebiliyor. Kursların sonunda evlerinde de üretim faaliyetlerine devam ediyorlar. Bu ürettikleri ürünleri satmaya başlıyorlar. Tabii teknolojik araçları da kullanarak internet üzerinden de pazarlamaya çalışıyorlar. Bunu yapmaya başlıyorlar, biz bunları gözlemledik. Engellilere yönelik bir girişimiz olmadı henüz ama açmaya başlıyoruz. Bu konuda otizmli bireylere yönelik 4 tane kurs planımız mevcut. Kurs sonunda onları gözlemleyeceğiz. Gençler de mesela üniversite eğitimini bitirmiş işe girmesi için Halk Eğitimi Merkezlerinin bazı sertifikalarına ihtiyaç duymaktadır. Bu sertifikaları aldıktan sonra işe girebilmeleri daha kolay hâle gelmektedir. Halk Eğitimi Merkezi programları bu dezavantajlara yönelik işe girme ve diğer konularda kesinlikle katkı sağlar ve etkilidir.” (G-32-E-56)

“Halk Eğitimi Merkezi kursları özellikle kadınlar, kursiyerlerimizin önemli bir kısmını oluşturuyor. Kadınlarımız el sanatları kursunda ürettikleri ve akabinde dijital pazarlama kurslarıyla ürettiklerini sanal âlemde çok kolay bir şekilde pazarlayıp satabiliyorlar. Engellilerimiz ise bizlerin teşviki ve sivil toplum örgütlerinin desteğiyle açtığımız kurslar sayesinde kursların bitiminde kendi yaş ve engel durumlarına göre uygun işlere belediyeler ve STK’lar aracılığıyla işe yerleştirilebilmektedir. Halk Eğitimi Merkezi programları kadınlar, gençler ve engelli bireyler çok katkı sağlar ve kesinlikle faydalıdır.” (G-35-E-49)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerinde öz güven, beşeri sermaye ve cesaret eksikliğini gidererek sorunlarla baş etme kapasitelerini artırmaktadır. Kurslarda bu eksikliklerini giderek kursiyerde kendine güven ve yapabilme, kapasite artışı yakalamasından dolayı kendi ayakları üzerinde durma tutumu gelişmektedir. Böylece kişisel gelişimini tamamlayan kursiyerin istihdama katılma, girişimde bulunma ve üretime geçmesi sağlanmış olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Kurslarımıza gelen kursiyerlerde öz güven eksikliği bulananlar usta öğreticilerimiz onların sorunlarıyla baş etmeleri konusunda cesaretlendirmeleri noktasında yaşanmış deneyimleri anlatarak onlara bilgi beceri ve yeteneklerini ortaya çıkartma şanslarını kurslarımızda sağlıyoruz. Halk Eğitimi Merkezimizde kurslarımızda aile gibiyiz ortamlarımız aile gibidir. Usta öğreticilerimizle ve öğretmenlerimizden dersimi verir parayı alır giderim mantığı yoktur. Hem yöneticilerimiz de hem öğretmenlerimiz de hem de kursiyerlerimiz de böyle bir güzellik vardır.” (G-36-K-53)

Halk eğitimi merkezi programları engelli bireylerimizin eğitimi ile ilgili olarak toplumda bilinç oluşturma, bakış açısı geliştirme gibi etkisi olmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları kurslarına katılan engelli bireylere bilgi, beceri, yetenek geliştirme faaliyetleriyle bu bireylerin istihdama katılmaları sağlanmaktadır. Engelli vatandaşlarımızın istihdama katılımına yönelik örnekler mevcuttur. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir.

“Halk eğitimi programları çok güzel çözümler üretiyor. Mesela bizim 11 engelli Down sendromlu öğrencimiz sadece engelli çalıştıran bir kafede işe girdi. Bizden aldıkları kat görevlisi, servis görevlisi kurslarıyla. Halk Eğitimler dezavantajlı gruplara aslında güzel bir imkândır. Güzel bir imkân sunuyor. Sadece o kişinin halk eğitimle tanışma süreci var. Halk eğitimi bilmiyordum sorusuyla hâlâ karşılaşıyoruz.

Halk eğitimlerin tanıtımlara, kamu spotlarına ihtiyacımız var. Burada İnsanların istihdama katılmasına, kariyer yapmasına imkân var, Halk Eğitimi Merkezi kurslarına geldiği sürece.” (G-37-E-50)

Halk eğitimi merkezi programlarının engelli bireylerimize evlerinde hapis edilmiş gibi olma durumundan kurtulması, kurslarda sosyalleşmesi devletin şefkat ve sıcaklığını hissetmesi, rehabilite edilmesi sağlanmış olacaktır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bu kesimler yani kadınlar, gençler ve engelli vatandaşlarımız için Halk Eğitimi Merkezi programlarımız vardır. Genel müdürlüğümüzün hazırladığı modül programlarımız vardır. Mesela, engelli vatandaşlarımızın çocuklarına biz bireysel kurslar açıyoruz. El sanatları kursları açıyoruz. Bir nebze olsun çocuk hem kendi gelişimini sağlıyor hem ailesi rahat ediyor. Engelli otistik vb. engeli neyse onlara yönelik özel kursları var. Kurs merkezleri var değişik halk eğitimlerin biz de proje olarak bir okulumuzda onu düşünüyoruz. Yani engelli vatandaşlarımızın kendi çocuklarını evde hapis etme yerine gelip Halk Eğitimi Merkezlerinde rehabilite edilecek devletin de sıcaklığını, şefkatini hissedeceği kurumlara biz aracı olmaya çalışıyoruz. Zaten görevimiz de bu, Halk Eğitimi Merkezi programlarının bu kesimlere çok katkısı olmaktadır.” (G-34-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının daha etkili ve verimli olması, tüm kesimlerin faydalanması için halk eğitimi merkezi yöneticilerinin çok yönlü, iletişim becerilerinin yüksek olması gibi kapasitelerinin çok yüksek olması gereklidir. Halk eğitimi merkezi yöneticilerin görevlendirilmesi ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Her türlü çözümü fırsatı sunuyor. Bakınız engellilere yönelik şu an tam 1000 tane halk eğitim müdürü var. 900 küsur 1000'e yakın müdür var. İnanın 400-500 tanesinin engelliye normal 1 sayısı sınırlamasının nasıl açılacağı sistemini bilmiyordur. Oysa bir engelli için sayı sınırını ortadan kaldırarak isteyerek kurs açarım. Sistem bu bizim hizmet içi eğitimlerde işleyişle ilgili zaaflarımız var, bu bir; ikincisi de muhataplarımızla ilgili iyi analiz çalışması yapmıyoruz. Ben Engelliler Derneği ile birlikte çalışıyorum. Körler derneği ile birlikte çalışıyorum. Başka bir ilçedeki dernekle bile birlikte çalışıyorum. Hatta şartları zorlayarak onları kazanmak için çalışıyorum. Dediğim gibi biraz Halk Eğitimi Merkezi müdürünün gayreti iletişimi bir de sistemi iyi bilmesi gerekir. Hizmet içi eğitimlere düzgün ve aktif bir şekilde katılarak kendisine geliştirirse bu yönde yol alır. Halk Eğitimi müdürlerinin ciddi anlamda yetişmesi lazım. Örgün eğitimden rotasyonla geldi. Hadi bakalım şu puanı yetti geldi. Çok ciddi bir kayıptır.” (G-42-E-46)

Küreselleşmenin etkileri, teknolojinin baş döndürücü hızda ilerlemesiyle ihtiyaçların çeşitlenmesi, üretim şekillerinin değişmesi gibi hayata dair birçok alanların değişmesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Üretim şekillerindeki değişme, ihtiyaçların çeşitlenmesi karşısında bireyinde kendisini yenilemesi, yeni durumlara adapte etmesi gerçeğini ortaya çıkartmıştır. Bireyin almış olduğu örgün eğitimde ki bilgi, beceri ve yetenekleri yeni durumlara uyum sağlamasında yeterli gelmemektedir. Bu bağlamda bireyin hayat boyu öğrenme çerçevesinde yeni

durumlara yeni üretim şekillerine uyum sağlaması halk eğitimi merkezi programlarıyla mümkündür. Teknolojik gelişmeler ve üretim şekillerinde ki değişiklikler bazı mesleklerin yok olmasına yeni mesleklerin ortaya çıkması sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Böylece bireylerin işsizlikle hatta yoksullukla karşı karşıya kalmasına neden olabilmektedir.

Bireylerin gelişim ve değişimlere adapte olmasının ve durumun üstesinden gelmesini halk eğitimi merkezi programları sağlayacak kapasitededir. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programlarını çeşitliliği ve niteliklerinin işe girmede ve girişimde bulunmada etkilerini öğrenmek için yöneticilere “Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği ile ilgili olarak işe girme, girişimde bulunma kapasite artırmada etkileri size göre nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi programlarının çeşitliliği ve niteliğinin işe girme ve girişimde bulunmada etkisi ile ilgili yöneticilere sorulan “Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği ile ilgili olarak işe girme, girişimde bulunma kapasite artırmada etkileri size göre nasıldır?” sorusuna yöneticilerin görüşleri şu şekildedir:

“Halk eğitimi programları 3700’ün üzerinde geniş bir yelpazeye sahiptir. Her yaştan her meslektan her alandan 7’den 77’ye herkese hitap edebilecek çeşitliliktedir. Mesela gıda sektöründe hijyen uygulamaları kursumuz vardır. Bilgisayar sertifika programlarımız var. Halk eğitimi toplumumuzu her alanda desteklemektedir.” (G-7-E-56)

“Halk Eğitimi Merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği konusunda çok etkili olduğunu düşünüyorum. Gerçekten toplumumuzun işe girme istihdama katılma konusunda belgelendirme açısından belgeli bir şekilde olması çok faydalıdır. Bu eğitimi aldığını göstermiş oluyor o yüzden faydalı buluyoruz.” (G-15-E-51)

“İşe girmede ve kapasitelerini artırmada etkilidir. Çalışanlara da gelir artırıcı etkileri vardır.” (G-40-E-33)

“Halk Eğitimi Merkezi programları modülleri çeşitliliği ve niteliği konusunda etkilidir diye düşünüyorum. Herhangi bir kurumdan bir kurs talebi geldiyse modüllerimizin niteliğinden tutun da dersin içeriğine, kursiyerin özelliğine kadar her şeyi detaylı şekilde vermiştir etkili ve yeterli olduğunu düşünüyorum.” (G-25-E-62)

“Modüllerimiz yani programlarımız işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada yeterlidir diye düşünüyorum. Kapasite artırmada ve iş kurmada etkili ve yeterlidir.” (G-34-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının 75 alan ve 3700’ün üzerindedir. Programların sürekli güncellenebilir olması, aksayan yönlerinin düzeltilebilmesi, hiç program olmayan bir alana yeni program yazılabilir olması durumu programların güçlü yönüdür. Dolayısıyla Bakanlığın ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’nün güçlü yönüdür diyebiliriz. Bu güçlü yönün oluşmasının altında yatan

neden ise Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile halk eğitimi merkezleri arasındaki yatay ve dikey iletişim kanallarının etkili kullanılmasıdır. Programların bölgelerden gelen istek, dilek, problemlere geri dönüşün sağlanması ile alakalıdır. Bu durum halk eğitimi merkezi programlarının dinamikliğini ve sürekliliğini de sağlamaktadır. Aynı zaman da çağın şartlarına da uyum sağlaması anlamında da önemlidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk eğitim programlarımızın niteliği ve çeşitliliği konusunda açıkçası çok iyi buluyorum. Bu konuda bakanlığımız bu konuda etkili çalışmalar yaptı. Muhtemelen Halk Eğitim Merkezlerindeki arkadaşlarımız da programlar konusunda değerli katkılar sundular. Dolayısıyla iyi bir noktada olduğumuzu düşünüyorum. Genel müdürlüğümüz modüller konusunda talepleri eleştirileri hiç geri çevirmiyor anında da geri dönüşler yapıyor. Modül ekleme ve değiştirme düzeltmeler konusunda etkili bir iletişim ağıımız vardır. Programlarımız işe girme, girişimde bulunma ve kapasite arttırmada oldukça etkilidir.” (G-38-E-53)

“Bana göre yeterli zaten sürekli güncellenen programlarımız vardır. Kişilerin ihtiyaç duyduğu alanlara, mesleklere yönelik sürekli genel müdürlüğümüz programlarımızı geliştiriyor. Herhangi bir Halk Eğitimi Merkezi bir alanda bir eğitim ihtiyacı hissettiğinde modül olarak genel müdürlüğe gönderebiliyor. Bu da tabii ki bizim için çok güzel bir uygulamadır. Bununla ilgili çok örneklerine şahit oldum. Yani hatta Halk Eğitimi Merkezlerinde sadece birkaç alanda kurs olduğunu düşünen insanlar oluyor. Bazen insan gelip soruyor kişisel gelişim açısından hangi kurslarımız var diye sormaya geldiklerinde. Biz kurslarımızı saydığımız zaman hayretler içerisinde dinlediklerine şahit oluyoruz.” (G-10-E-41)

“Modüllerimiz oldukça yeterlidir. Modüllerimizin sürekli değişime ve gelişime açık olması önemlidir. İstedığımız her modülü sunabilme alanının bize açık olması çok çok önemlidir. Ayrıca unutulmaya yüz tutmuş geleneksel Anadolu el sanatları alanında İstedığımız her yöreye ait eklemek istediğiniz programı geliştirip teklifte bulunur modüllere ekleme yapabiliriz. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü çok iyi çalışan bir kurumdur sorun taşradadır. Sorun taşrada çok aşırı bağımlılık oldukça etkisiz hâle getiriyor Bizler daha çok ara eleman bulma durumu olarak görülmektedir. Aslında halk eğitim merkezlerinin gücü çok fazladır. Hatta ilçemizi, bölgemizi kalkındırabiliriz.” (G-18-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının niteliği ve çeşitliliği ile ilgili MEB ve HBÖG son yıllarda kamu spotu, reklam, sosyal medya araçlarını aktif kullanmasıyla tanınırlığı, farkındalık vs. konusunda artış göstermiştir. Kısacası bu durum halk eğitimi merkezi programlarının toplumda önemini, gerekliliğini daha da artırmıştır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezleri hakikaten bu konuda kendi üzerine düşenleri yapmaktadır. Türkiye geneline baktığımız zaman özellikle de kamu spotlarını izlediğimizde de mesela ben kendi adıma söyleyeyim; Eskiden ilçemiz komşu ilçemize bağlıken ismini söylememde sakınca yok milli takımda oynayan ünlü futbolcunun “Selçuk İnan” ilçemize bağlı Halk Eğitimi Merkezi futbol kurslarına gittiğini öğrenmiş bulunmaktayız. Hem Türkiye'mizin ünlü kulüplerinde ve milli takımında forma giymiş ve hocalık yapmaktadır. Forma giymiş bu hocamız ilçemize bağlı Halk Eğitimi Merkezleri kurslarında eğitim almıştır. Bunun örnekleri çoktur, A Millî takımımız da aynı anda iki futbolcu bölgemizde eğitim almıştır. Bu insanlar halk eğitim

merkezlerimizde 8-9 yaş, 10-12 yaş futbol kurslarına katılan kursiyerlerimizdir. Bu bağlamda Halk Eğitimi Merkezleri yetenekleri keşfetmenizi sağlar.” (G-8-E-60)

Halk eğitimi merkezleri bulundukları bölgelerdeki sektörlerin alanlarına göre kursiyerleri halk eğitimi merkezi programlarından kurslar açarak eğitimlerini sağlamaktadırlar. Kursların sonunda kursiyerler aldıkları belgelerle istihdama katılmaktadırlar. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programlarının niteliği ve çeşitliliği kursiyerlerin işe girme ve girişimde bulunma tutumlarına etkilidir denilebilir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi iş istihdamına yönelik şu anda birçok kurslarımız bulunmaktadır. Özellikle ilçemizden bulunduğumuz çevre itibarıyla organize sanayileri biz de gelişmiş durumdadır. Organize sanayilerinde işe girme birçok insanların belgelerine temin etmekte ve bunların işe girmelerine yardımcı olmaktadır. En çok tehlikeli ve çok tehlikeli işlerden kurslarımızı bu yönde açıyoruz. Onlara belgelerini veriyoruz. Organize sanayilerinde ve büyük fabrikalarda işe gidiyorlar insanlar. Bunun yanında tabii diğer insanlar insanlarımız da belgelendirerek ellerindeki belgelerle örneğin yine bir örnekle açıklamak istiyorum. Kuaförlük alanında birçok insanımız gelir belgeleri aldıktan sonra kalfalık ve ustalık saatlerine doldurduktan sonra kalfalık ve ustalık belgelerini alarak kendi karına iş yerini açmaktadırlar. Buna benzer birçok örneklerle devam edebiliriz.” (G-9-E-52)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği kursiyerde işe girmede girişimde bulunma tutumlarına önemli derecede etkilidir. Bununla birlikte halk eğitimi merkezi kurslarına her yaştan, her statüden, her cinsiyetten kursiyere hitap etmesinin çok büyük katkıları vardır. Mesela daire amiri ile işçisi aynı kursta eğitim alabilmektedir. Bir profesör ile öğrencisi aynı kursta bulunabilir. Kursiyeri kurslar etkileşimde bulundurur, pratik uygulamalar yapmasını sağlar. Tüm bunlar kursiyere katma değer katacaktır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Ben yıllarca örgün eğitimde çalıştım. Meslek lisesinde görev yaptım. Öğretmenlikten yöneticiliğe, her kademesinde bulundum. Oradan, buraya geldim. Örgün eğitimde belirli bir kesime hitap ediyorduk ve belirli mesleklerle eğitim veriyorduk. Buraya geldiğimde halk eğitimde biraz farklılık olduğunu fark ettim. Düşünün 3700 tane program var. Bunun yanı sıra, her yaşa 7'den 77'ye herkese hitap ediyorsunuz. Evet, kursiyer diyoruz. Yani yelpaze çok geniş, herkese hitap ediyor. Her kesimi bir arada buluşturabiliyoruz. Bir profesörle bir lise öğrencisi aynı kursa gelebiliyor. Dışarıdaki bir esnafla bir daire müdürü aynı kursa gelebiliyor. Tabi ki sosyal ağları da geliştiriyoruz.” (G-11-E-63)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliğinin ve niteliğinin işe girme girişimde bulunma ve kapasite artırmada ki etkileri ilgili olarak girişim ve kapasite artırmada etkili olduğu ancak işe girme konusunda iş gücü piyasası ve sektörlerin yatırıma bağlı olduğu yönünde yönetici görüşleri vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“İşyeri açma konusunda çok faydalı olur kapasitelerini artırmada da büyük bir katkı sağlar. Çünkü sonuçta, Halk eğitimi bünyesindeki kurslarda kurs gören kişilerin elbette ki bir şeyler öğrendiğini düşünüyorum. Ama işe girme konusunda dediğim gibi, Türkiye'nin içinde bulunduğu zorlu dönem nedeniyle hâlâ işe girmede zorluklar çekebiliyorlar. Bununla birlikte kendi bireysel kapasitelerini buradaki kurslarla artırabilirler. Kurslar kendi işleri ile ilgili öngörülerini, yeteneklerini araştırmalarında ve nitelik kazanmalarında çok avantaj sağlar ama bu imkanları yetkin olarak kullandıklarını düşünmüyorum. Mesela arıcılık. Kişi buraya geliyor ancak herhangi bir yeteneği olup olmadığını bilmiyor Halk eğitime geldiğinde bir bakıyor ki yapabiliyor. Sonrasında üretime geçiyor. Aynen, çok harika üretenlere rastlıyoruz. Yakında bir yerde sürü yönetimi besli yönetilen çok da iyi ürünler elde edilecek.” (G-14-E-45)

Halk eğitimi merkezi programlarının niteliği ve çeşitliliği açısından kursiyerlere işe girme, girişimde bulunma, kapasite artırmada etkilidir. Ancak mesleki programların modüllerinde temel iş sağlığı ve güvenliği modülü hepsinde bulunmaktadır. Kursiyer bir kursta aldığı bu modülü diğer kurslarda da alması ve kurs sonu işlemi yapılırken problemler olmaktadır. Bunun ile birlikte okuma-yazma kursları konusunda daha önce 2-3 defa belge almasına rağmen bazı kursiyerlerin okuma-yazmayı unutması gibi durumlar oluşmaktadır. Okuma-yazma kurslarının bir sistemli şekilde diğer kurslara başlamanın ön şartı şeklinde okuma-yazma bilme, bilmeyenlerin okuma-yazma kursuna alınmaları şeklinde yönetici önerileri vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Modüller ile ilgili birtakım sıkıntılarımız var. Mesela, mesleki gelişim modüllerinin hemen hepsinde temel iş sağlığı ve güvenliği modülü var. Kursiyer temel iş sağlığı ve güvenliği kursunu bir kursta aldıysa, diğer kurslarda da karşısına çıkmaması gerektiğini düşünüyorum. Ancak her modülde bu olduğu için bunu yapmakta sıkıntılar çekmekteyiz. İş güvenliği kursunu alanların diğer kurslarda bu modülü almaması gerektiğini düşünüyorum. Bazen de şöyle oluyor; kursiyer okuma yazma kursuna geliyor, belgesine alıyor, sınavlara giriyor ve başarılı oluyor. Aradan geçen 2-3 sene sonunda kursiyer ben okuma-yazmayı unuttum tekrar kursa gitmek istiyorum diyor. Bu gibi suiistimallerin önüne geçilmesi lazım. Mesela, biz yıllardır okuma-yazma kampanyaları yürütüyoruz. 2018'de geniş kapsamlı bir okuma yazma kampanyası yürüttük. Bu kampanya okullarda da Halk Eğitimi Merkezimizde de devam etti. Hatta bütün kurumlarda devam etti. O zaman %99'a ulaştığımızı belirtmişlerdi. Ancak hâlâ daha kursiyerler geliyor. Biz okuma yazma bilmiyoruz diyorlar. Demek ki bu işi sistemli ve düzenli yapmamız lazım. Acil bir şekilde herkesin gelip belgesini alması düşüncesiyle hareket etmek yerine, belge verme durumunda daha dikkatli olmalıyız. Bu konuda işi hakkıyla yapmamız gerektiğine inanıyorum. Böyle durumlar suistimale açık oluyor. Geçenlerde bir arkadaşımız geldi. “Bizim mahallede okuma yazma bilmeyen vatandaşlarımız var. Onlara kurs açmak istiyorum.” dedi. Tamam kursiyerlerin kimliklerini getir, müracaat formlarını götür, imzalattır, bir telefon numarası al ve gel, dedik. Getirdi. Kimlik numarasını sisteme girdiğimizde aynı kişinin kursu iki defa aldığını gördük. Ya daha önce verilen kurs etkili olmamıştır ya da kursiyer okuma yazma bilmiyorum diyor. Bu gibi durumlar suistimale açık oluyor. Her bir kursiyer için bir ya da iki seferlik katılımın olması gerekiyor.” (G-27-E-49)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği açısından işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artışı sağlaması açısından etkilidir. Kamu kurum kuruluşları, STK'lar ve yerel yönetimlerle iş birliğinde yapılan kurslar özellikle girişimde daha etkili olduğu yönünde görüşler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Özellikle son yıllarda girişimcilik konusunda yürüttüğümüz çalışmalar oldukça başarılıdır. Girişimcilik eğitime sürekli olarak önem veriyor ve bu konuda belediyeler ve diğer kurumlarla iş birliği yapıyoruz. Bu iş birlikleri sayesinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz ve elde ettiğimiz sonuçlar oldukça olumlu ve etkili olmaktadır. Kurslarımızın sonunda girişimcilik örneklerini gözlemleyerek bu başarıyı daha da artırmayı hedefliyoruz.” (G-16-E-63)

“Halk Eğitimi Merkezi programları işe girmede kapasite artırma da girişimde bulunma da tabii ki etkilidir. Biz her işin püf noktalarını öğreten bir kurumuz. Örneğin bir diksiyon eğitimi gibi bir eğitimi vererek düzgün bir konuşma ve ifade ile işe girmelerini sağlayabiliyoruz. Bunun haricinde biliyorsunuz ki meslek edindirme kurslarımız var. Kursiyerlerimiz bu kurslarda, işe girebilecekleri mesleklerle ilgili bilgi sahibi oluyorlar. İŞKUR ve KOSGEB gibi kurumlarla iş birliği içinde çalışarak çeşitli kurslar düzenlemekteyiz. Özellikle İŞKUR ile meslek edindirme kursları açarak bu yönde gelişimlerini sağlıyoruz. Bu sayede de işe girmelerini katkıda bulunuyoruz.” (G-17-E-39)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği işe girmede, girişimde bulunmada ve kapasite geliştirmede etkilidir. Çeşitlilik yelpazesinin içerisinde tehlikeli ve çok tehlikeli işlerle ilgili programlarda vardır. Sanayide kullanılan alanlardır. Halk eğitimi merkezi bu alanlarda kurslar açarak insanların işe ulaşmalarında etkilidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programlarının yani modüllerimizin çeşitliliği ve niteliği yeterlidir. Oradaki modüllerin içeriklerinde aklımıza gelmeyen özel ya da tehlikeli iş eğitimleri vardır. Kursiyer bu modüller sayesinde tahmin edemeyeceği kurslar alabilir ve bu kurslar sayesinde başvuracağı ya da işe gireceği iş ile ilgili bilgi sahibi olabilir.” (G-21-E-34)

“Evet, etkilidir. Kursiyerlerin aldıkları belgeler hiçbir zaman boş değildir. Hep bir karşılığı vardır. Hep bir yerde cevap niteliği taşır. O yüzden ben bir üniversite okumalıyım, illa yüksekokul tamamlamalıyım durumu olmadan da istihdam edilebilecek alanlara yönlendirebiliyoruz.” (G-39-K-35)

Halk eğitimi merkezi programları çeşitliliği, niteliği açısından işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada etkilidir. Kursiyerlerin ürettikleri ürünleri pazarlama konusunda eğitim ve yol göstericilik açısından destek ve projeler gerekmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şöyle söyleyebilirim, internet üzerinden pazarlama ayrı bir sektördür. Bu konuda da yönlendirmeye ve eğitime ihtiyacımız var. Örneğin el sanatlarında üretim yapan kursiyerlerimiz var. Bir an önce yaptığı ürünleri pazarlamak istiyorlar. İlçemizde haftada bir gün açılan pazarlarda ürün satıyorlar. Ancak onların daha çok internet pazarına açılmaları sürekli ve daha geniş bir kitleye yayılmaları amacıyla, onlara

yönelik de araştırma yürütmekteyiz. Tabii bunun bir de ekonomik yönü vardır. Herkes istediği yerde istediği şekilde satış yapamaz. Bunların kuralları var.” (G-28-E-49)

Devletimiz halk eğitimi merkezinden belgesi olan bazı alanlara teşvikler vermektedir. Bu teşviklerin amacı üretime yöneliktir. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programlarından üretime yönelik olanların kursiyerlere teşvikle birlikte girişimde bulunma tutumlarını artıracaktır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezlerimizde kurslarımız meslek edindirme ya da yabancı dil kurslarında örnek gösteriyorum arıcılık, avcılar, mantar yetiştiriciliği, süt sığırcılığı, muz yetiştiriciliği, avokado yetiştiriciliği ile belgeleniyor. Devletimiz bunlara 50.000 TL'ye kadar teşvik veriyor. Özellikle sürü yöneticiliği kurslarındaki kursiyerlerimize. 100 koyunun ya da 100 kovan arın varsa devlet karşılıksız hibe veriyor ve iş buluyorlar. Devlet bu kişilere teşvik vererek istihdam oluşturmuş oluyor. Kendi işlerini kurmuş oluyorlar. Mantar yetiştiriciliğine 5.000 TL, sürü yöneticiliğine 50.000 TL teşvik veriliyor. Muz üretiminde dönüm başı teşvik veriliyor. Bu kursiyerlerimiz kendi mesleklerini ve kendi işlerini kurarak bir nevi geri dönüşüm sağlamış oluyorlar.” (G-29-E-61)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği açısından işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada etkilidir. Daha etkili olması bağlamında her halk eğitimi merkezlerine nüfus büyüklüklerine göre atölyeler yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte fiziki kapasitelerinin artırılması gereklidir. Bununla birlikte halk eğitimlerle STK'lar, kamu kurum ve kuruluşları, ajanslar vs. iş birliğinde olması gereklidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“İstedığımız ölçüde olduğunu düşünmüyorum. Çünkü özellikle atölyelerin mesleki anlamda daha da geliştirilmesi lazım. İşe girme anlamında modüllerimizin çeşitliliği yeterlidir bence. Yaklaşık 3700 tane modülümüz vardır. Kurs programı olması yeterlidir ama bunların fiziki anlamda atölyelerin daha çok geliştirilmesi lazım. Her Halk Eğitimi Merkezinin kendi bölgesine uygun 5-6 tane atölyesinin olması gerekir. Her halk eğitimin kendi coğrafi bölgelerine uygun mesleklerine uygun revaçta olan konularla ilgili atölyesi olmalıdır. Her bölgenin özelliklerine göre olmalıdır. Bununla beraber eğitici ihtiyaçlarımız da vardır. Sadece Usta öğreticilerle bu iş olmaz. Farklı kamu kurumları ve STK'larla ile iş birliği olması gerekir.” (G-30-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği açısından işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada etilidir. Bazı kurs programlarımızın süresi çok uzundur. Bu nedenle bu kursları bitirmek oldukça zor olmaktadır. Bu konularda düzenlemeler olabilir. Uzun süreli kursları bölümler halinde olabilir önerisi vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bence halk eğitim modüllerimiz şu anda işe girme, istihdama yönelik modüller açısından yeterlidir. Yeter ki halkımız talep etsin, biz o kursları açalım ve kursiyerlerimizin sertifikalarını verelim. Halkımızın bilinçlenmesini sağlayalım. Modüllerimiz arasında süresi uzun olanlar bulunmaktadır. Bunların süresi kısaltılabilir ve güncellenebilir. Bazı kurslarımız var ki süreleri 600 saat. Bitmesi mümkün değil. Doğrudur tabii, zaten bizden talepler de aldılar. Biz talepleri gönderdik. Yeni modül önerisi geçtiğimiz dönemlerde oldu. İstatistiki bilgiler

anlamında bu tür talepler geldi, biz de yazdık ve gönderdik. Bizden giden teklif ve önerileri il merkezleri birleştirerek bakanlığımıza göndermişlerdir. (G-31-E-62)

“Kurslarına göre değişmektedir. Bazı kursların süresi çok uzun olduğu için vatandaş da direkt ön yargı oluşturarak vatandaşta kursa gitme ihtiyacını azaltmaktadır. Bence uzun süreli kursları bölüm-bölüm yaparak, kişi o kursa gelmek istiyorsa bunun 1. Bölümünü ya da 2. Bölümünü bitireceğim diyebilmelidir. Örneğin, iki yıl önce İŞKUR destekli asansör ana kart imalat kursu açacaktık. Toplam kurs süresi 920 saattir. Koskoca Antalya merkezde, iki milyon nüfuslu kentte, 12 kişiye ulaşamayarak kursu açamadık. Çünkü vatandaş, kurs süresi çok uzun olduğu için “Bu kurs 4-5 ay, çok uzun. Devam etmek benim için zor olacaktır.” Diyerek başvuru yapmadı. Kursu açamadık. Yani süresi çok uzun olduğu için insanlar baştan bu kursu tamamlayamam diyerek katılmıyorlar. Hâlbuki kendilerine çok faydalı olduğunu biliyorlar. Maalesef uzun olduğu için insanlar kendini geri çekiyor. İşte bu tip kursları cazip hâle getirebilmemiz için verimli kursları bölümlü yaparak kursiyerlerin kurslara katılımını artırabiliriz kanaatindeyim.” (G-35-E-49)

Halk eğitimi merkezi programlarının modül yazımında halk eğitimi merkezlerinin daha aktif rol aldıklarını ve bazı aksaklıkları düzelttikleri yönünde görüşler vardır. Halk eğitimi merkezi program modülü yazma düzeltme ve öneri bölümlerinde HBÖG ile yatay ve dikey iletişimde oldukça etkili olduğunu belirten görüşler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Son zamanlardaki programlarımız oldukça düzeldi. Ama yine de programlarımızın %20'sinde. Ben dokuz yıldır halk eğitimde idarecilik yapıyorum. Bunu nasıl yaptılar diye soruyorum. Bu nasıl yapılabilir diyorum. Böyle bir program nasıl yapılabilir diye soruyorum. Bazen yazılması gereken önemli modüller var, oraya girmiyorum tabii. O bizim de suçumuz. Bizim girişimde bulunmamız lazım. Ama eskiden il modül temsilcileri çok aktifti. Şimdi yok öyle bir şey. Milli eğitimdeki hayatları boyunca bu kadar sayıda modül yoktu. Bu modül programlarının nereden baksanız 150'sinibizim halk eğitimimiz yazdı. Hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü yerelden gelen teklif, düzeltmeleri dikkate alıyor. Geri dönüş sağlıyor. Yani bu modülleri bizler yazıyoruz. Önceden daha aktiftik. Daha önceki genel müdürümüz dönemindeyken ve daha öncesi çok aktiftik ve modülleri biz yazıyorduk zaten.” (G-33-E-49)

Halk eğitimi merkezi programlarının modüller yapıda olması kursiyere her modülde kavratılacak konular tamamlandıkça diğer modüle geçilmesi çok avantajlı bir öğrenme stratejisidir. Modül tamamlanmadıkça diğer modüle geçilmiş olmuyor. Her modülde öğrenilecek konular ayrıdır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bu anlamda kursiyerlerin kendilerini daha iyi yetiştirdiklerini düşünüyorum. Kara düzen rastgele öğrenme değil de modüllerimiz düzenli belli konuları öğrettikçe diğerine geçiliyor. Eğitiliyorlar ve her konuda bilgileri oluyor. Hayatta da bir zorlukla karşılaştıklarında süreci çok iyi yönetiyorlar. En azından bir kulak dolgunluğu oluyor. Bir şeyler öğrenmişken daha da öğrenmek için bunu da üstüne koyarak daha üst bilgiye sahip oluyor. Daha üst eğitim almış oluyorlar. Halk Eğitimi Merkezi programlarını verimli olduğunu düşünüyor.” (G-36-K-53)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliği ve niteliği açısından işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada kesinlikle etkilidir. Bu nedenle sektörlerde halk eğitimi merkezi programlarından mezun olan kursiyerleri işe almaktadır. Halk

eğitimi merkezi programlarımıza ülkemizde bulunan yabancı uyruklu bireylerde katılmaktadırlar. Yabancı ülkelerde hayat boyu öğrenme kursları ücretlidir. Ülkemizde ücretsizdir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programları işe girmede, kapasite artırmada, girişimde bulunmada kesinlikle etkilidir. Zaten biz şu taleplerle karşılaşıyoruz, sektör çalışanları kamuda veya özelde kurs almaya geliyorlar. Örneğin, geri dönüşüm sektöründe çalışanlar atık ve çevre eğitimiyle ilgili bizden sertifika aldılar ki bu artık mesleki bir eğitim hâline gelmiş. Hijyen eğitimi zaten biliyorsunuz, almadan işe giremiyorlar. Ondan sonra tarım sektöründe çalışanlar budama, aşılama, sulama, gübrelemeye kadar bu kursları alarak eğitilmiş hâle geliyorlar. Tabii ki de bu üretimi ve istihdamı doğrudan etkiliyor. Çünkü halk eğitimi programlarının niteliği artırıcı yönü var.” (G-37-E-50)

“Halk Eğitimi Merkezi Halk Eğitimi Merkezi programlarımızın çeşitliliği ve niteliği işe girmeden girişimde bulunmada kapasite artırmada kesinlikle etkilidir. Halk Eğitimi Merkezleri kişinin yeteneğini ortaya çıkartır. Yabancı uyruklu kursiyerlerimiz de arıcılık kursuna merak sardılar. Onlar bile geliyorlar, kurslara bakıyorlar. Biz de yapabiliriz diyorlar ve işlerine büyütüyorlar. Kendi ballarını kendileri üretiyorlar. Yurt dışındaki ülkelerde hayat boyu öğrenme kursları ücretli olan ülkeler vardır. Ama Türkiye’de hayat boyu öğrenme programları kursları ücretsizdir.” (G-49-K -42)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği, niteliği bağlamında işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada etkisi kesinlikle vardır. Sektörde çalışan ya da sektöre girecek bireylerin hem niteliklerini artırmaları hem de ücretlerini artırmaya yönelik sektörlerde uygulanmak mümkündür. Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı arasında ortak akıl bağlamında vasıfsız işe giren bireyle ustalığını almış FOET koduna işletmiş bir çalışan arasında ücret açısından kademeli bir uygulama yapılabilir. Böylece kişilerin halk eğitimi merkezi programlarına birçok nedenle daha çok katılım sağlamaları söz konusu olacaktır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Dediğim gibi artık tek boyuttan bir hareket tarzı günümüz vizyonuna uymuyor. Bizim kamu politikalarımızda da şunlar olması lazım. Mesela Çalışma Bakanlığı’nda Foet kodlarımız var. Vasıfsız eleman diye tanımlanan kişinin asgari ücreti ile Foet koduyla ustalık belgesi alarak işe giren kişinin maaş farkı var mı, yok? Burada devletin bir tutumu olması lazım. Orada düşünsenize Halk Eğitimi Merkezine gelmiş, işte 1500-1650 saat eğitimini tamamlamış, gitmiş ustalık belgesini almış, Foet kodunda da tanımlanmış ustalık belgesini. En azından ona devletimiz yüzde on daha katkı sunmuş olsa. Bakın bunu sunmuş olsa Foet koduna girerken Halk Eğitimden aldığı kursu belli bir süre verelim, öyle 500-600 saat vermeyelim. Halk Eğitimden bu alanda almış olduğu 1800 saatlik eğitimin %10 maaş farkı getirebileceğini düşünsenize. Bakın insanlar buraya ne kadar yönelir. Ancak bunun için Çalışma Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının ortak akılla hareket etmesi lazım. Artık tek bir bakanlık her şeyi çözemez. Bu anlayıştan vazgeçmeniz lazım. Biz artık ortak aklın hükmedeceği bir devlet olmalıyız.” (G-42-E-46)

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği ilgili olarak 75 alan ve 3700’ün üzerinde olması her yaş grubuna, her türlü eğitim ihtiyacına cevap

verebilecek düzeyde oluşu programların güçlü yönünü oluşturmaktadır. Üstelik güncellenebilir olması, yeni ihtiyaç duyulan alanlarda modüler şekilde programların oluşturulması fonksiyonel yapıda olduğunu göstermektedir. Halk eğitimi merkezleri ile HBÖG arasındaki program konusundaki yatay ve dikey ilişkilerin etkili ve dinamik olması da diğer güçlü yönünü oluşturmaktadır.

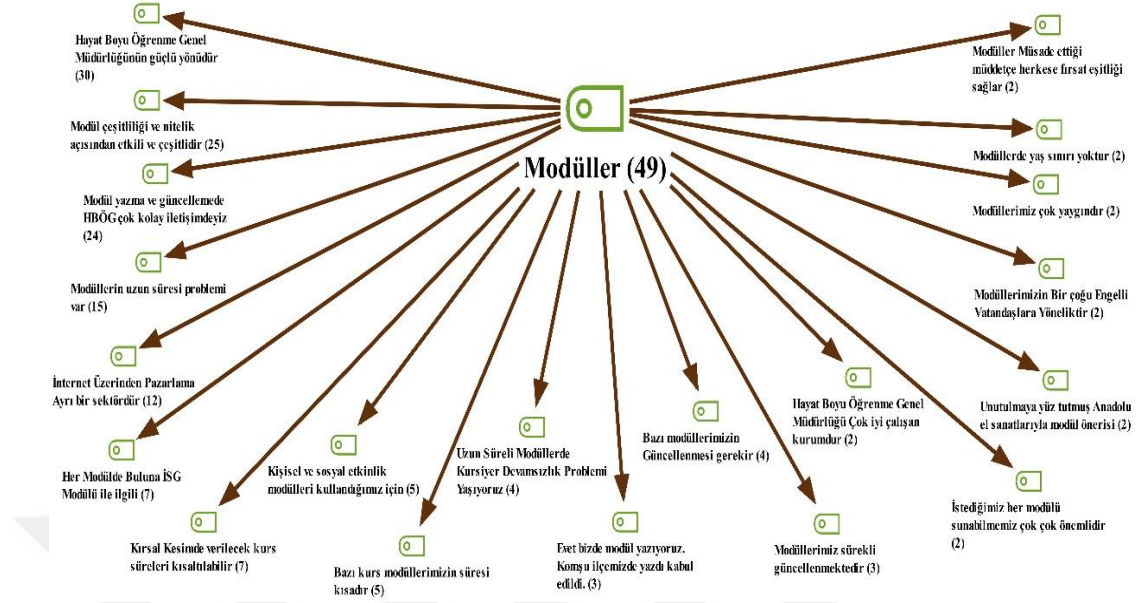
Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliği ve niteliği açısından işe girme, girişimde bulunma ve kapasite artırmada etkisini anlamak için yöneticilerin cevaplarında programlar ana kavramı altındaki modüller alt kavramı kod listesinde öne çıkan durumlar şu şekildedir:

- Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitlilik ve nitelik açısından yeterlidir.
- Modül yazımı ve güncellemede HBÖG çok etkindir
- HBÖG ile Halk eğitimi merkezleri arasında iletişim çok etkindir
- Program ve modül konusunda HBÖG'nin güçlü yönüdür
- HBÖG'nin projeleri eřėüdümlleme ve etkinlik açısından verimlidir
- HBÖG'nin kırsal kalkınma açısından projeleri etkilidir
- Programlar ve modüller işe girmede etkilidir
- Programlar ve modüller kursiyere girişim ve teşebbüste bulunma tutumunu geliştirir ve etkilidir
- Bazı modüllerin süreleri uzundur.
- Bazı modüllerin süresi kısadır
- Halk eğitimi merkezleri program ve modül yazmada yetkin ve etkindir
- Uzun süreli kurs modüllerin bölüm-bölüm verilmesi ile süre problemleri açılabilir
- Bir kurs modülünde alınan ISG (İş güvenliği) modülünü diğer kurslarda almaması, kurs sonu yapılması işlemlerinde yaşanan problemler düzeltiler.

Halk eğitimi merkezi programlarının modüller şeklinde olması ve yöneticilerin bu konuda modül ana kavramı altında kod liste ilişkisi şekil-4.11'de verilmiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının çeşitliliği ve niteliği işe girmede, girişim ve teşebbüste bulunma ile kapasite artırma açısından etkilidir.

Şekil 4. 11. Modül Kavramı Kod Liste İlişkisi

Küreselleşme, teknolojik gelişmelerin hızlı olması durumu beraberinde dijitalleşmeye doğru bir yönelişi getirmiştir. Teknolojik gelişmeler bazı meslekleri ortadan kaldırırken yeni mesleklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda insanlar mesleklerini kaybetme ve yeni iş aramak zorunda kalacakları dönemi yaşamaktadırlar. Bireylerin yeni döneme adapte olmaları yeni beceri bilgi ve yeteneklere sahip olmaları gerekliliğini doğurmuştur.

Bireyler bu bilgi beceri ve yetenek geliştirme eğitimini halk eğitimi merkezi programları ile sağlayabilme şansına sahiptirler. Bireylerin bu halk eğitimi merkezi programları kurslarına katılımları ve kursun sonunda elde edecekleri sertifika ve belgeler vardır. Bu belgelerin işe girmede ve dijital ortamda alınması ile kişilerin istihdama girişlerde belgelerin etkisi olacaktır. Halk eğitimi merkezi programları sonunda kursiyerin elde edeceği belgelerin ne gibi faydalarının olduğunu öğrenmek için yöneticilere “Hayat boyu öğrenme programlarına katılım sonucunda elde edilen belgelerin kursiyerlere sağladığı faydalar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslara katılan kursiyerlerin kursların sonunda elde edecekleri belgelerin kendilerine ne gibi faydalarının olduğunu anlaşılmaması bağlamında yöneticilere yöneltilen “Hayat boyu öğrenme programlarına katılım sonucunda elde edilen belgelerin kursiyerlere sağladığı faydalar nelerdir?” sorusuna yöneticilerin görüşleri şu şekildedir:

“İşe girmelerinde, iş yeri açmalarında bu belgeler kursiyerlere katkı sağlamaktadır. Bulunduğu şartlardan daha üst seviyeye çıkmada ve ücretlerini artırmada katkı sağlıyor.” (G-1-K-35)

“Zaten Millî Eğitim Bakanlığı’nın vereceği bütün belgelerin sorumluluğu halk eğitimler üzerinden olmaktadır. Eğer bakanlığımızdan bir sertifika alınacaksa halk eğitimler aracılığıyla olmaktadır. Çok nadir hizmet içi belgelerin haricinde vatandaşlara verilecek belgelerin tamamı Halk Eğitimi Merkezleri tarafından verilmektedir. Eğitim ile ilgili ise halk eğitim merkezleri vermektedir. Eğitim işi Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlıdır. Eğitim ve belgelendirme işi de halk eğitimlere aittir. Halk eğitimler ise Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ne aittir. Dolayısıyla kursiyerler bu belgeler ile iş kurabiliyor, işe girebiliyor, gelirini artırabiliyor. Eğer insanlar bir yerde iş yapacaklarsa bir belgeye sahip olup olmadıkları sorulmaktadır. Dolayısıyla belgeleri de halk eğitimlerden almaktadırlar.” (G-34-E-51)

“Halk Eğitimi Merkezlerimizin programları başta kendine güven, yeterlilik, bireyin yapabilme yeteneğini kazandırmaktadır ve işe girmeden ücretini artırmada, yeni bir iş kurma da yani girişimciliği artırmada oldukça etkilidir. Halk Eğitimi Merkezlerimizin verdiği belgeler öncelikli sayılmaktadır.” (G-7-E-56)

Halk eğitimi merkezi programlarının sonunda kursiyerlerin elde ettiği belgelerin faydaları hem sosyal hayatlarına etkili hem de mesleki gelişimleri açısından etkili ve katkı sağlamaktadır. Mesleki anlamda katıldığı 756 saatin üzerindeki halk eğitimi merkezi kurslarının sonunda o alanın ustası olmaktadır. 460 saatin üzerindeki kursları tamamladığında da kalfa olmaktadır. Yani o iş alanında aranan eleman olmuş oluyor ve yetkinliği artmıştır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Kursiyerlere hem mesleki anlamda hem de sosyal hayatlarını geliştirme anlamında faydaları vardır. Mesleki anlamda nasıl fayda sağlıyor? Şöyle; 750 saat aynı alanda kursa gelen bir vatandaş Halk Eğitimden aldığı bir belge ile mesleki eğitim merkezlerine giderek “Ben halk eğitimde 750 saat kursa gittim.” dediği anda o alanda ustayım demektir ve oradan ustalık belgesi almıştır. Mesleki eğitim merkezi ile iş birliği çerçevesinde belgelendirmesini sağlıyoruz. Halk Eğitimi Merkezi temelini oluşturuyor. Mesleki eğitim merkezi çatısını oluşturuyor ve kişi iş sahibi oluyor. Tabii o belgelerle işe giriyor. Bir sıfatı oluyor ve ustası oluyor. 750 saat kursa geldiğinde mesela el sanatları kursuna katıldı. Ardından bir mesleki eğitim merkezine gidip ben 750 saat el sanatlarında kursa katıldım dediği zaman el sanatları usta öğreticisi olabiliyor.” (G-2-E-41)

“Bunlar mesela kursa katılan bazen meslek kurslarına genelde kursa katılanlar bu aldıkları belgeleri mesleki eğitim merkezlerine götürerek, kalfalık, ustalık belgeleri almalarında çok önem taşıyor. Orada bazı şeylerden muaf oluyorlar. Orada mesela 750 saatlik bir kurs belgesi olduğu zaman direkt ustalık sınavına girebiliyor. Bir kursa katıldığı zaman direkt kalfalık sınavına girebiliyor. Bunları olumlu bir şekilde kullanabiliyorlar. Tabii ustalık belgesi aldığında işe girebiliyorlar. Yahut da bazen bir işe girerken diyelim ki bilgisayar operatörlüğü ile ilgili bir sertifikası olma şartı olabiliyor. Belgesi olan direkt işe girebiliyor. Tabii o zaman aranan eleman oluyorlar. Tabii ki yetkinlikleri artar.” (G-11-E-63)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyere verilen belgelerin kursiyerlere girişimde ve teşebbüste bulunmalarını sağlar. Kursiyerleri iş yeri açmaları girişim için çok önemlidir. Bunun birlikte girişimde bulunan kursiyer kendi işyerlerinde istihdama da katkı sağlamaktadırlar. Açılan

işletmelerine insanların istihdamını da sağlamış olmaktadırlar. Bir başka ifade ile iş yeri açmak ile istihdama çarpan etkisi yapmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şunları gördüm iş yeri açmak ya da iş yerinde kullanmak adına girişimcilik için çok fazla artıları var. Adam iş yerini açıyor ve belgeyi oraya asıyor. Tabii ki iş yeri açan kişi yanında 2-3 tane de istihdam yaratabiliyor. Kesinlikle istihdama da katkısı vardır.” (G-12-E-39)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyere verilen belgelerin işe girme, iş yeri açma, girişimde bulunma faydaları vardır. Bu belgelerin hem ulusal düzeyde hem de uluslararası geçerlilik özelliği bulunmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Birincisi, bu belgelerle iş yeri açmaya kadar götürebilirler. Kursu bitirirler. Ondan sonra ustalık belgesini alırlar. Sonra usta öğreticilik belgesini alırlar. İsterlerse usta öğretici olarak Halk Eğitimi Merkezlerinde de görev yapabilirler. İsterlerse de ustalık belgesini aldıkları için iş yeri açabilir. Komşu ilçemize gidin, merkezi durumdadır. 50 tane döner ustası aranıyor yazıyor, ilanları görmekteyiz. Halk Eğitimi Merkezlerinin verdiği belgeler geçerlidir. Günün iş piyasasına uygun kurslar açıldığı zaman, aranan meslekler için piyasada her zaman iş bulma imkânı vardır. Evet, Halk Eğitimi Merkezi kursları sonunda alınan belgeleri gösterdikleri zaman ne kadar saat kurs aldıklarına göre o işi biliyor ve o işin erbabı olmuşlar demektir.” (G-8-E-60)

Halk eğitimi merkezi programlarının sonunda kursiyere verilen belgelerin direkt istihdama katılmada etkisi vardır. Halk eğitimi merkezi programlarının direkt işe girmede etkisi olan bazı kursların olduğu görüşü vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Evet, vardır. Bazen şahit oluyoruz. Bilhassa hızlı klavye kursuna katılan kursiyerlerin Adalet Bakanlığı’nın işe alımlarında bu belgeleri doğrulama işleminde bize soruluyor. Bu belge doğru mudur? Bu belgeler sizin kuruma mı ait diye? Biz de evet diyoruz. Hijyen kursumuza katılan kursiyerlerde öyle. Evet, işe giriyorlar. Bilhassa hijyen belgesi alan kursiyerler. Gıda sektöründe o belgeyi alanlar işe giriyorlar. Zaten o belgeyi ibraz etmeden işe almıyorlar.” (G-4-E-56)

“Evet, direkt işe giriyor. En azından A-101, ŞOK, BİM. Bunlara girecekleri zaman, onlar hijyen belgesini mecbur tutuyorlar. Kursiyerler de bize koşuyorlar. Halk Eğitimden hijyen belgesi için kursa geliyorlar. Bu belge ile işe daha rahat başvuruyorlar. Tabii biz de yol gösteriyoruz.” (G-5-E-50)

“İşe girmelerinin yine toplum içerisinde faydaları vardır. Evet, okuma-yazma bilmeyenlere belge veriyoruz. Açık ortaokula açık liseye gitmelerini sağlıyoruz. Bunların sonunda ehliyet almaları ve şoförlük yapmalarını gözlemlemekteyiz.” (G-13-E-57)

“Halk eğitimi kurslarından sonra aldıkları belgeler ile işe giriyorlar. Burada özellikle madende çalışanlar direkt işe giriyorlar. Daha önce ormanda çalışma belgeleri de veriyorduk. O belgeler MYK belgesi oldu. Bizde ki belgeler ile iş elde edebilirler.” (G-40-E-33)

“Kursiyerlerin kursların sonunda almış oldukları belgeler eğer kariyer mesleği ise kariyerinde ilerlemesine vesile oluyor. Mesela biz öğretmenlere bağımlılıkla

mücadele ve ilkyardım kursları veriyoruz. Bu konuda mesleklerinde ilerlemelerine neden oluyoruz. Vatandaşlarımıza hijyen eğitimi veya havuz suyu operatörlüğü kursu veriyoruz. Orman yangınları ile mücadele kursları veriyoruz. Sürü yönetimi kursları veriyoruz. Kursiyerlerin buradan aldıkları sertifikaların her türlü istihdama veya kendi ekonomik geleceğine yönelik katkıları olmaktadır.” (G-31-E-62)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda kursiyere örgün eğitimde göremeyeceği farklı bir sosyal ve etkileşim sağlayacağı durumu yaşatır. Bu durum nedir denildiğinde; örgün eğitim genellikle aynı yaş gurubuna göre eğitim vermektedir. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda her yaş grubundan, her türlü sosyal statüden, her gelir seviyesinden kursiyerle uygulamalı eğitim alacağı için etkileşimi sonucu kendisine çok farklı yetkinlikler kazandıracaktır. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda kursiyer kursa başladığı vakit ile kursu bitirdiği vakit arasında çok büyük farklar görecektir. Bu bağlamda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bir defa kişisel gelişimde ise kişilik gelişimini artıracaktır. Yani geldiği ile çıktığı arasındaki fark ortaya çıkacaktır. Her şeyden önce bir ortam farklılığı vardır bir öğretmen ile farklı bir kesimden yaş-taşı olmayan birinin ilk defa karşılaştığı yer halk eğitim merkezleri kurslarıdır. Çünkü insanlar genelde eğitim hayatını tamamlayana kadar ya 1 yaş büyük ya da 1 yaş küçüğü ile sınıf ortamına paylaşılmıştır. Ama halk eğitimde hayatın ortak nokta dediğimiz alanını görmektedirler. Yani 7'den 77'ye aynı ortamda aynı işi aynı görüşü aynı bilgiyi aldıkları yerdir. Asıl hayatın gerçekliği, aslında bizde yatıyor. Yani Halk Eğitimi Merkezlerinde.” (G-6-E-54)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarının sonunda aldıkları belgelerin birçok faydası vardır. Bu faydaların daha fazla olmasına etki eden önemli etken kursiyerin kurslara bilinçli gelmesi ile direkt ilgilidir. Kursiyer bu bağlamda kurslara geldiğinde daha etkili ve hedefine ulaşması daha kalıcı olacaktır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Kurslarımızdan edindikleri belgeler, birçoğu tabii bilinçli gelmediklerinden, sadece ellerinde belge olarak kalabiliyor. O alanda sadece kurs ve eğitim almış oluyorlar. Ancak bilinçli olarak kurslarımıza gelen insanlar amaçlarına yönelik olarak belgelerini alıyorlar ve bu belgeler ile kendilerine istihdam sağlayıcı alanlarda işyerleri açabiliyorlar. Birçok alanda kendi öğrencilerimiz bize gelip daha sonra kalfalıklarını ve ustalıklarını alıp usta öğreticilik bile yapmaktadırlar. Yani halk eğitim merkezleri kendi içimizde de istihdamı sağlamaktadır bu tip örnekler çok fazladır.” (G-9-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlerin aldığı belge ve sertifikaların kendilerine işe girmede, girimde bulunmada, kooperatifleşmede çok etkilidir. Özellikle kamu kurum kuruluş STK'lar ve kalkınma ajansları vs. ile yapılan kurslarda girişimcilikle birlikte ücret ve gelir artışı sağlamada çok etkilidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Kursiyerler de bir işe girme noktasında o işi bildiğini belgelendirilmiş oluyor. Dolayısıyla daha kolay işe girmiş oluyorlar. Özellikle hijyen belgelerinin halk eğitimlerde verilmesi o anlamda çok faydalı oluyor. Onun dışında bilgisayar kurslarımızdan alınan kuaförde çalışacak mesela bir bayan gelip burada belgesini gösterdiği zaman iş yeri güvenerek onu iş alıyor. Bu tür faydaları bulunmaktadır. Özellikle girişimcilik kurslarımız bu projeler ile ilgili hibe ve benzeri programlardan faydalanılarak bu anlamda çok ciddi katkıları bulunmaktadır. KOSGEB, İŞKUR, DOĞAKA ve benzeri kuruluşlar proje yazımında bunu özellikle istiyorlar. Girişimcilik belgesinin o anlamda çok büyük faydaları vardır. Şu an Türkiye’imizde bunun çeşitli uygulamaları var, yapılıyor. Kooperatifleşme oluyor. Özellikle kadınlar kooperatifle geleneksel üretim tarzında yaşıyorlar, bu bilgi ve becerilerini halk eğitimi programları ile kazanıyorlar. O kadınların o cesareti nereden geliyor. Halk Eğitimi Merkezlerindeki kurslardan edindikleri bilgi ve becerilerden. Birikimleri sayesinde onların öz güvenlerini artırarak ve burada birbirleri ile tanışarak, bulundukları ilçelerde kooperatifleşmeye gidiyorlar. Bunu ticaret odaları da desteklemektedir. Ticaret borsaları destekliyor. Bu işin altyapısı nerede sağlanmaktadır? Bunun altyapısını da halk eğitimler kurmuş oluyor.” (G-10-E-41)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlere verilen belgeler işe girmede, ücret artışı, girişimde bulunma tutumlarına katkısı çok fazladır. Halk eğitimi merkezinden alınan belgeler değerlidir. Bu belgeye sahip olmaları o alanda yetkin olduklarını ifade etmektedir. İşe girmede, denetimlerde belgesinin olması o alanda yetkin olduğunu ispat etmesini sağlamaktadır. Kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin iş yerlerinde çalışanların kanun, yönetmelik, sağlık ve diğer kurallara uyulmasının kontrolü için denetim görevleri vardır. Bu bağlamda denetimlerin sağlıklı yapıldığında belgesi olmayan bireylerin bu belgelere sahip olmak için halk eğitimi merkezlerine taleplerini artıracaktır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“İşe girmede tabii ki faydası vardır. Yalnız şöyle bir şey var ki bunların bir sistematige oturması lazım. Bizim en büyük sıkıntımız orada. Yani mesela gıda ve su işlerinde çalışmak isteyenler hijyen belgesini almak zorundadır. Bu nedenle Halk Eğitimi kurs almak durumundalar. Ancak denetimlerin iyi yapılmadığı durumlarda hijyen belgesi almayan çalışanlar oluyor. Bu durumda kamunun diğer kurumlarına yapılan denetim görevleri iyi yapılmalıdır. İlçe tarım müdürlüğünde bu kursa 30 kişiyle başlıyoruz. Neredeyse kurs kapanacak diyerek denetimlerin yapılması konusunda iletişime geçtim. Biz kurs müracaatımızı yaptık diyerek kurslara gelinmediği durumlar olmaktadır. Yani denetimlerde hijyen belgesi sorulmalı, kursa kayıt olma şartı yeterli olmamalıdır. İllaki belgesi alınmalıdır. Denetimler iyi olduğu zaman kursa talep çok yoğun oluyor ve o alanda çalışan kişilerde sağlık şartlarına uymuş oluyorlar. Denetimler iyi olduğu zaman 30 kişi başvurduysa 30 kişi de kursa geliyordu. Denetimin olmadığı net bir durumdur. Belge olsa da olur olmasa da durumu kurslara talebi azaltır.” (G-41-E-57)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerin elde ettiği belgeler ile ilgi MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu) verdiği Mesleki Yerlilik Belgesi ile ilgili halk eğitimi merkezlerinin verdiği belgelerin kalfalık ve ustalık

belgesinin zemini yani süresini tamamlatma durumunu oluşturduğunu belirten görüşler vardır. Bu durum ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Elimizde 5-10 tane kıymetli belge ya kaldı ya kalmadı. Biraz önce bahsettim ya, Çalışma Bakanlığı FOET kodu girilirken belge tanımlaması girmiş olsak çok kıymetli olacak belgelerimiz. Şu an aldıkları belgeleri kullandıkları alan yok. Yani sadece ustalık belgesi alırken sayılabilecek süre durumu varsa bizi kullanıyorlar. O da az çok az etkisi, çünkü mesleki yeterlilik kurulları var. Okuma yazma bilmeyenlere bile birisi okuyup birisi yazıyor belgelendiriliyor. Bizde böyle bir sistem varken halk eğitim merkezine gelip de süreden saydırmak akıllara geliyorsa %5 bile değil etkimiz. Şimdi burada bizim belge kıymetimiz yok. Okuma-yazma belgeleri, hijyen belgesi, MTSK direksiyon belgesi, Sınav sorumlusu belgesi, bir de özel öğretimde ücretli öğretmenler için belgeler... Bunun dışında kurumlarla protokol yaptığımız eğitimcilerin eğitimi diye bir modülümüz var. Onu vererek öğretmen olarak çalıştırdığımız kıymetli bir belgedir. İki elin parmakları kadar yok yani.” (G-42-E-46)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlere verilen belgeler ile kursiyerler mesleklerinde yükselabilir, gelir artışı sağlar, görevde yükselme sağlar, mesleki olarak pozisyonunda kariyer sağlar. İşsiz olanları işe girmelerini sağlar. Girişimde bulunmalarını sağlatması gibi katkıları vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Tabii ki bunun birçok alanda faydası vardır. Mesleki anlamda bir meslekte yükselme anlamı taşır ve kullanabiliyorlar. Tabii ki gelirini artırıyor. Görevde yükselme için kullanabiliyorlar. Çalışanların meslekteki bulunduğu pozisyonlarını yükseltiyor. Diğer alanlarda mesleksiz olan insanlara da bir iş sahası kazandırıyoruz. Çalışan insanların da ücretini artırıyor. Böyle bir artışı var halk eğitimi programlarının.” (G-45-K-54)

Halk eğitimi merkezleri harici alınan belgelerde MEB onayı olmamaktadır. İş yerinde çalıştırılması için MEB onayı gerekir bunu sağlayan tek kurum Halk eğitimi merkezleridir. Ayrıca Halk eğitimi merkezlerinden alınan belgelerin europass özelliği vardır. Europass Avrupa Birliği Schengen bölgesi ülkelerinde de geçerli olduğunu göstermektedir. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarımızın sonunda kursiyerlere verilen belgelerin uluslararası geçerliliği vardır. Avrupa Birliği ülkelerinde de geçerlidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi kurslarında elde edilen belgelerin faydaları vardır. Türkiye'deki herhangi bir halk eğitimi kursuna katıldığınızda o kursun geçerli olabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı onaylı bir sertifikaya sahip olmanız gerekiyor. Bunu sağlayan en büyük ve tek kurum Halk Eğitimi Merkezleridir. Aslında bunu övünme amacıyla söylemiyorum. Eğitim merkezleri ve üniversiteler eğitimler, ücretli kurslar veriyorlar ama mesela masal anlatıcılığı veya yoga kursu almış. Bir sürü kursa gitmiş ve bir sürü sertifika almış. Geliyor bize, bizde geçerliliği yok. Onları çalıştırma şansımız yok. Halbuki Millî Eğitim Bakanlığı onaylı Halk Eğitimi Merkezlerinden aldığı belgeler ile her yerde çalışabiliyorlar. Hatta biz europass belgelerimizi de yaptık. Yurtdışına giden kursiyerlerimiz oldu. Mesela aşçılık kursuna katılan bir kursiyerimiz İngiltere'ye gitti. Bizde aşçı yardımcılığı kursuna katılmıştı. Europass belgelerini de bastık. Böyle bir geçerliliği de var belgelerimizin. Bizim belgelerimiz

özellikle yurt dışında daha çok geçerli, hatta bizim ülkemizden bile daha fazla. Sertifikalarımızdan emin olabilirsiniz. (G-46-K-32)

“Bizim belgelerimizde sıkıntı europass geçerliliği olsa çok artıya döner. Neden bazı alanlarda, örneğin Almanya’da düşünelim deli gibi yaşlı bakım kursu belgesi istiyor. Örneğin bizim belgelerimizin europass geçerliliği olduğu için bizdeki her birey internetten bile başvuru yapsa Avrupa hemen alıyor. Ancak europass geçerliliği yok belgelerin. İnsanlar da bunu bilmiyor. Yaşlı bakım kursuna gittikleri ve bitirdiklerinde Google’a girip Almanya’ya başvuru yaptıklarında, şirketlere başvuru yaptıklarında Almanca bilen birisi ile Almanya’nın hemen ona iş teklif edeceğini bile bilmiyor insanlar. Hemen ikamet ve yerleşme izni veriliyor. O kadar ihtiyaç var ki. Almanya’da hasta bakım üzerine aşırı potansiyel var. İnsanlar bunu fark etmiyor. Yani bilseler hemen yönelirler. Biz bunları gösteremiyoruz. O zaman bu bilgileri insanımıza tanıtmamız gerekmektedir.” (G-33-E-48)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyere verilen belgelerle işe girmede etkilidir. Bununla birlikte devletin verdiği teşviklerde bu belgeler geçerlidir. Bu belgeler olmadan teşvik alamamaktadırlar. Üretime yönelik olan teşviklerin alınabilmesi için halk eğitimi merkezindeki kurslara katılım sağlamak gerekmektedir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programlarının işe girme konusunda ya da teşvik konusunda devletimizin vermiş olduğu ekonomik teşvikler var. Bu belgelere sahip olanlara öncelik verildiğini biliyoruz. Ayrıca özellikle bilgisayar, bilişim ve diğer alanlarda günümüzde artık belgeye dayalı işe alma söz konusudur. Bundan dolayı kurslarımıza yoğun bir talep olmaktadır. Bu belgelerin çok faydalı olduğunu düşünüyorum. (G-15-E-51)

Halk eğitimi merkezlerinde uygulan kurslara katılarak belgeler alınmaktadır. Bu belgelerin 750 saati geçmesiyle bu belgelerin MESEM de ustalık ve usta öğreticiliğe çevrilmesi sonucu kursiyer hem usta hem de usta öğreticilik belgesine kavuşmaktadır. Halk eğitimi merkezleri kendi usta öğreticisini kendisi yetiştirmektedir. Yani halk eğitimi merkezleri kendi döngüsünde bu süreçleri yaşamaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bu belgelerle işe girebiliyorlar, bazen önkoşul olabiliyor. Örneğin hasta-yaşlı bakım kursu veya bebek bakıcılığı kursu, hayat boyu öğrenme programlarının cenaze hizmetleri programlarından tatalım en farklı programlara kadar bir işe yaradığını görüyoruz. Bazen bireysel işe girme bazen referans olma yönünden. 750 saatlik belge alanlar mesleki eğitimde ustalığa ulaşıyor. Ortalama 1150 saatlik bir kursumuza gelen kursiyerlerimiz yine bunu usta öğretici belgesine de çevirebiliyorlar. Kendi döngümüz içerisinde, kendi hocamızı kendimiz yetiştirebiliyoruz. Sadece burada verilen belgelerin niteliği çok önemli. Özellikle ustalık kendisine geçmeden el vermelidir. Sadece kursa geldi diye belge verilmemeli. Bunun kriterlerinin biraz daha sıklaştırılması lazımdır.” (G-18-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonucunda kursiyerlere verilen belgelerin faydaları kırsal kesimlerde sürdürülebilirlik girişim ve

üretim açısından etkili olan kurslarımız vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

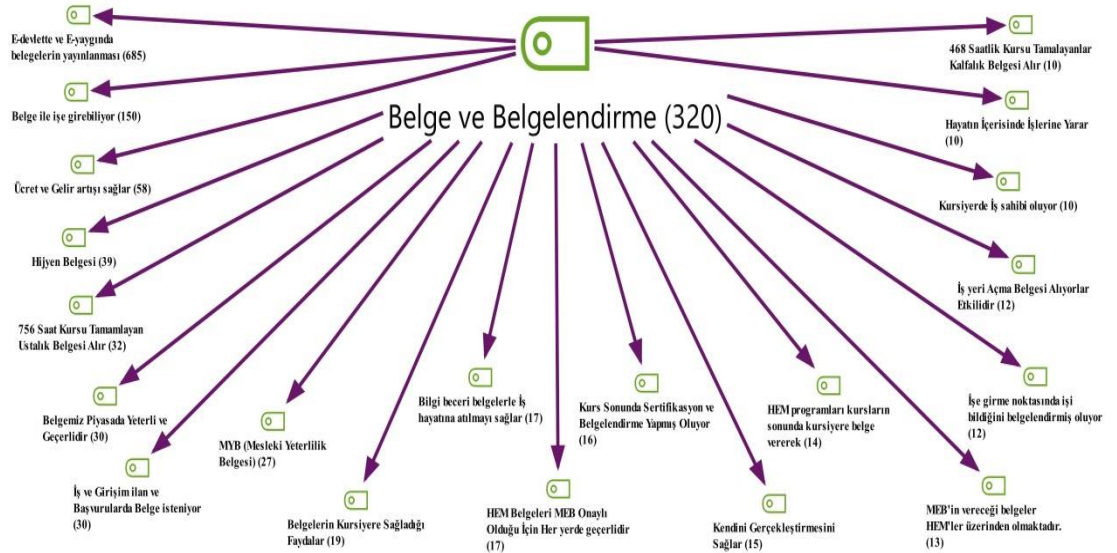
“Okuma-yazma kurslarından başlarsa bir ihtiyaçlarını gidermiş oluyorlar. Eğer bir ekonomik uğraşları varsa bunu belgelendirme açısından işlerine yarıyor. Örneğin arıcılık, sürü yönetimi kursu vb. Çünkü biz burada ekonomik değer olarak onları görüyoruz. Kendi işlerini kurmada faydalı olduğunu söyleyebiliriz. Bu bölge için girişimcilik açısından kurslarımızın çok fazla etkisi vardır. Katılımı da çok yüksektir. Talepler de çok olmaktadır. Faydalıdır ve örneklerini de gördük.” (G-19-E-30)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlere verilen belgelerin kursiyerin kesinlikle iş kaygısını azaltmaktadır. Bununla birlikte istihdama nitelikli eleman kazandırmada halk eğitimi merkezleri vazgeçilmez unsur olarak görülmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Belgelerin kursiyerlere sağladığı faydalar açısından ilk başta herkes ekonomiyi düşünüyor. Ekonomik nedenler insanların iş bulmasında kesinlikle birinci derecede önemlidir.. Halk Eğitimi Merkezi programları istihdama nitelikli eleman kazandırma noktasında vazgeçilmez bir unsurdur. Yaklaşık 7 yıldır buradayım. Bine yakın kişiyi turizm ve hizmet sektörüne nitelikli eleman olarak gönderdik. Yani ara eleman gönderdik. Bu konuda halk eğitim merkezleri vazgeçilmezdir.” (G-37-E-50)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlere verilen belgeler ile ilgili yöneticilerden alınan cevaplar belge ve belgelendirme ana kavramı altında oluşan kod listesi ve öne çıkan temalar ile ilgili hiyerarşik kod listesi Şekil-4.12’de verilmiştir.

Şekil 4. 12. Belge ve Belgelendirme Kavramı Kod listesi

Şekil-4.15’de verilen belge ve belgelendirme kavramı ana kod listesinde öne çıkan kavramlar ve frekans sayıları verilmiştir. Belge ve belgelendirme ana kavramının toplam frekans sayısı 1536’dır. E-devlet ve e-yaygında yayınlanması 685, Belgelerle

işe girer 150, ücret ve gelir artışı sağlar 58, en çok işe girdiren belge hijyen belgesi 39, 756 saati dolduran ustalık belgesi alır 32, belgelerimiz piyasada yeterli ve geçerlidir 30, işe girme ve iş ilanlarında girişimde belge istenir 30, mesleki yeterlilik belgesi 27, belgelerin kursiyere sağladığı faydalar 19, bilgi ve becerilerle iş hayatına atılmasını sağlar 17, Belgeler MEB onaylı olduğu için her yerde geçerlidir 17, kurs sonunda belge ve sertifikasyon yapmış oluyor 16, kendini gerçekleştirmesini sağlar 15, HEM programları kurs sonunda belge vererek girişimde bulunmasını sağlar 14, MEB vereceği belgeler HEM'ler üzerinden olmaktadır 13, işe girme noktasında işi bildiğini belgelendirmiş oluyor 12, iş yeri açma belgeleri alıyorlar, etkilidir 12, kursiyerde iş sahibi oluyor 10, hayatın içerisinde işlerine yarar 10, 468 saatin üzerinde kursu tamamlayanlar kalfa belgesi alır 10, frekans sonuçları oluşmuştur.

Halk eğitimi merkezi yöneticileri perspektifinden halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda kursiyerlere verilen belge ve sertifikaların kursiyerin işe girmesinde, ücret ve gelir artışı sağlamada, girişimcilikte bulunmasında, kendini gerçekleştirmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Belge ve belgelendirme ana kavramı altındaki kod listesinden belgelerin kursiyerlere sağladığı faydalar alt kod kavramı şekil-4.13'de verilmiştir.

Şekil 4. 13. Belgelerin Kursiyerlere Sağladığı Faydalar Kod listesi

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerde iş yeri açmada yani girişimde bulunma tutumlarını geliştirdiği ve etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Halk eğitimi merkezlerinin kendi döngüsü içerisinde usta öğreticisini kendisi yetiştirmektedir. Belge ve belgelendirme ana kavramı altındaki kod listesi temalardan belge ile işe giriyorlar alt kod kavramı şekil-4.14'te verilmiştir.

Şekil 4. 14. Belge ile İşe Giriyorlar Kod Listesi

Küreselleşme ve Teknolojide hızlı gelişme ve değişimler dünyada tüm sektörlerde etkisi göstermiştir. Bu değişim ve gelişmeler hem özel sektörleri hem de kamu sektörlerini uyuma zorlamaktadır. Teknolojik gelişmeler ile birlikte dijitalleşme her sektörde etkisini göstermiştir. Dijitalleşmeyle birlikte artık hizmetler e-devlet, internet üzerinde olması yönünde değişim ve dönüşümler olmaktadır. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlerin hak ettikleri belge ve sertifikaların da dijital ortamda sunulması uygulaması gündeme gelmiştir.

İstihdamdaki nüfusların gruplandırıldığında 15-24 yaş grubu genç istihdam, 24-64 yaş grubu aktif nüfus olarak adlandırılmaktadır. Aktif yaş gurubundaki nüfusun istihdama katılmasında halk eğitimi merkezi programlarının katkısı neler olduğunun anlaşılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda katkısını öğrenmek adına halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Aktif nüfusun (24-64) istihdama katılımı konusunda halk eğitimi merkezi programlarının katkısı nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Aktif nüfusun istihdama katılımı çok önemlidir. Aktif nüfusun istihdama katılmasında halk eğitimi merkezi programlarının katkısının neler olduğunu anlamak açısından halk eğitimi merkezi yöneticilerine yöneltilen “Aktif nüfusun (24-64) istihdama katılımı konusunda halk eğitimi merkezi programlarının katkısı nedir?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Geçen öğretim yılında, demin belirttiğim gibi 276 kursiyerimiz iş sahibi oldular. İŞKUR’la iş birliği içerisinde yaptığımız kurslardan “Tekstil” alanında işe girdiler. Bunun dışında 28 kursiyerimiz mantar yetiştiriciliği alanında işe girdi. Devletimiz adına Halk Eğitimi Merkezi kursları vesilesiyle 317 usta öğretici de istihdam dünyasına katılmış oldu. Aynı dönünün içerisinde 600 ve 700’e yakın insanın devletimiz adına istihdama katılmasına da vesile olduk.” (G-18-E-52)

Halk eğitimi merkezi programlarının aktif nüfusun (24-64) istihdama katılımı noktasında katkısı açısından bakıldığında çok etkilidir. Bölgelerin sektörlerine göre halk eğitimi merkezleri ara eleman yetiştirmede etkilidir. Bu etkinin daha fazla olduğu

durumlar ise halk eğitimi merkezleri ile kamu kurum kuruluşlar yerel yönetimler, İŞKUR, kalkınma ajansları, STK'lar vs. iş birliğinde yapılan faaliyetlerdir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programlarında turizme yönelik yetiştirdiğimiz personel ve elemanlar vardır. Turizm sektörünün tamamını Halk Eğitimi Merkezleri hazırlamaktadır. İnsanların eğitim alabilecekleri başka bir yer yok. Şu an turizm sektöründe 5.000'e yakın insan çalışıyorsa bunların tamamına yakını Halk Eğitimi Merkezlerinin hijyen ve iş güvenliği programlarından kurs aldığı söz konusudur. Mesela tarım alanlardaki kursları da biz verdik. Yani kendi mühendislerine kendi veterinerlerine ilçe Tarım ile birlikte kurslar düzenledik. E-yaygın üzerinden oryantasyonu sağladık. Mühendis, eğitici eğitimini almış oldu. Bir kişinin bu alan ile ilgili bir kere mezuniyeti olması gerekir. Şimdi su ürünleri mühendisliği belgesi var. Bu protokol kurslarda olur. bizim protokolü yaparken karşı tarafa yüklüyoruz bütün sorumluluğu. Ayrıca imzalattığımız evraklar var. Kişinin maaş özlük hakları konuları hakkında her türlü sorumluluğu karşı tarafa yüklüyoruz. Bir de protokoldeki evrakları hocaya imzalattırıyoruz. Sistemi sağladık. Ha şunu da söylüyoruz bu işi İŞKUR yaptığı zaman 2 kat ücret alabildiğini, ders ücretinin , bugünkü fiyat kişi başı 34-35 lira, iş yerinden iki katına kadar ücret alabileceğini... Kendisine özellikle vurguluyoruz. Bu durumun kurumu ve şirketi ile ilgili olduğunu iletiyoruz kendilerine. Onlar kendi aralarında çözüyorlar. Biz bu konuda hiçbir zaman taraf değiliz. Bizim işimiz kursları denetlemek ve belgelendirmek. Kursun yapılış ve işleyiş durumuna bakıyoruz. Eğitiminin eğitimini veriyoruz. Bu sayede oryantasyon almış oluyorlar. E-yaygın kullanma durumunu oluşturuyoruz. O zaman zaten alanıyla ilgili olduğu bir kurs olduğunda başvuru yapabiliyor ve kurs açabiliyor. Mesela 40 saatlik bir kursun 16 saatlik kurs bölümü iş güvenliği ile ilgilidir. Ayrıca iş güvenliği alanında da tehlike sınıfına göre A-B-C iş güvenliği uzmanlarından da destek alarak 24 saatini aradan aldırması oluyoruz. Bu tüm çalışanlar için iş güvenliği kursudur ve çok önemli bir kurstur. (G-42-E-46)

Halk eğitimi merkezlerinin aktif nüfusun istihdama katılmasında etkilidir. Halk eğitimi merkezleri mesleki kurslarıyla meslek okulları gibidir. Kursiyerine bilgi, beceri, yetenek geliştirerek öz güvenlerini artırmaktadır. İşe girmesinde etkili olduğu gibi kursiyerlerine girişimde bulunma tutumlarını artırmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezleri bir nevi meslek eğitimi okulu gibidir. Bilgi, beceri ve yetenekleri ortaya çıkarır ve öz güvenleri geliştirir. Örneğin kuaförlük öğretir ve kuaförlük yapabileceği bir iş yeri açar yani girişimciliğini artırır. Aşçılık kursuna katılanlar rahatlıkla özel şirketlerde iş bulabilirler. Bu imkânı olmasa kendisi yemek yapar, yine para kazanır. Yani Halk Eğitimi Merkezi kurslarının programlarının katkısının çok büyük olduğunu düşünüyorum.” (G-25-E-62)

Halk eğitimi merkezlerinin kursiyerlerine zaman sıkıntısı durumuna özgün eğitimin sunamayacağı esneklikte saat.07.00'den 22.00'e kadar hafta içi ve hafta sonu eğitim verme imkânı vardır. Bu sayede kursiyerin zaman sıkıntısına cevap verebilecek esnekliği vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“İşte az önce anlattığım gibi ilçemizden Antalya'ya çalışmaya gidecek kişilerin, gitmeden önce kendisinden istenen belgeler var. Herhangi bir otelde ya da bir serada çalışmak isterlerse, yani sigortalı olarak çalışacağım derlerse bu belgeler için Halk

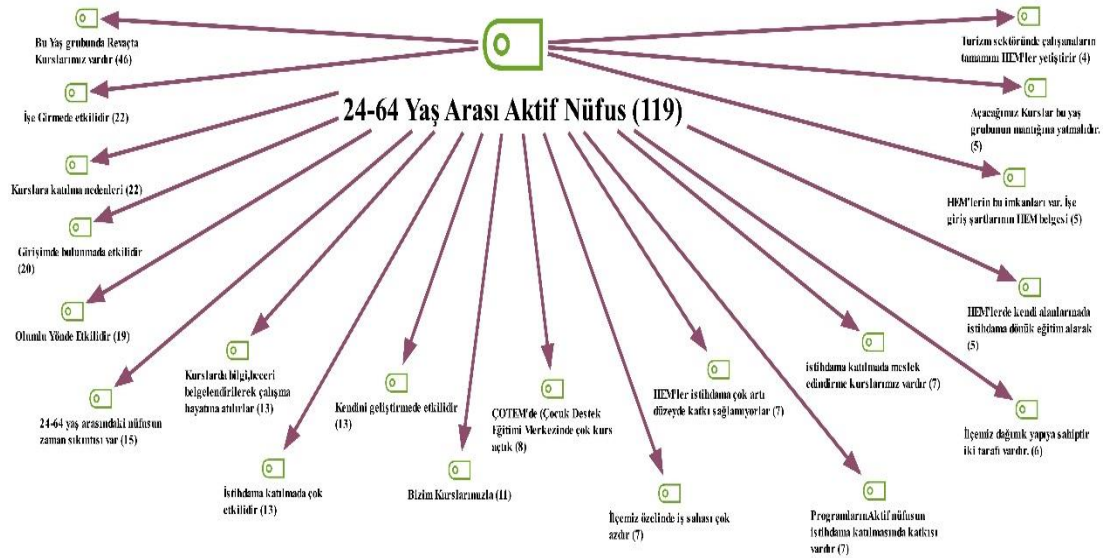
Eğitimi Merkezimize müracaat ediyorlar.. Herhangi bir işe girebilmek için eğer Halk Eğitimden belge alması gerekiyorsa, arkadaşlarımız gelip buradaki kurslarımıza katılabilirler. Tabii ki bunlar kısa süreli kurslarımız. Bu kurslarımızı ister gündüz ister gece alabilirler. Bizim kurslarımız saat sabah 7’den gece 22’ye kadar. Zamanımız var. Örgün eğitimde olduğu gibi bizde bir zaman sıkıntısı yok. Kursiyerlerimiz istedikleri saatlerde kurslarımıza katılarak bu belgelerini alıyor ve işe girmiş oluyorlar.” (G-27-E-49)

Halk eğitimi merkezleri kursiyerlerine işe girmeleri için yeteneklerini artırarak bunu ispatlamaları bağlamında kurs sonunda belgelendirerek işe girmeleri sağlamaktadır. Bölgelerindeki sanayi ve organize sanayilerinde tehlikeli ve çok tehlikeli alanlar dâhil olmak üzere istihdama girmeleri konusunda eğitim vermektedir. Böylece istihdama katılımları sağlanmış olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bizim kursiyer ortalamamızın genelde 20-50 yaş aralığındaki insanlar olduğunu düşünerek ve varsayarak 24-64 yaş grubu zaten bizim öğrenci portföyümüzde veya kursiyer portföyümüzü oluşturmaktadır. Burada vatandaşlarımızın çoğunluğu işe girerken veya işe giderken lazım olan belgeleri bizden aldıkları kurs programlarında başarılı olarak elde etmektedir. Başarılı olduklarında edindikleri belgelerle işyerlerine müracaat etmektedirler. Bunlardan birkaç tanesini örnek verirsek, bilgisayarlı muhasebe konusunda özellikle çok fazla kurs açıyoruz. AutoCAD dediğimiz çizimler konusunda bilgisayarlarla ilgili kurslar çok açıyoruz. Yine organize sanayi alanında belge edindirmek için insanların işe girmesine yardımcı olan kurslar açtığımızı az önce de söylemiştim. Tehlikeli ve çok tehlikeli işler için eleman yetiştirecek kursların tamamından, kursun sonunda ellerine belgelerini kesin olarak alabilecekleri şekilde faydalanmaktadırlar.” (G-9-E-51)

Halk eğitimi merkezi programlarının aktif nüfusa istihdama katılımı noktasında etkileri vardır. Yöneticilerin perspektifinden oluşan kod listesi aktif nüfusun (24-64) istihdama katılımı ana kod teması kod listesi şekil-4.15’te verilmiştir.

Şekil 4. 15. Aktif Nüfusun (24-64) İstihdama Katılımı Kod Listesi

Halk eğitimi merkezi programlarının aktif nüfusun istihdama katılımı ile ilgili olarak Yönetici görüşlerinden oluşan temaların kod listesinde aktif nüfusun (24-64) istihdama katılımı ana temasında kod listesi ve frekansları şu şekildedir:

- Aktif nüfusun (24-64 yaş aralığı) istihdama katılımı (374)
- Bu yaş grubunda revaçta kurslarımız vardır (46)
- İşe girmede etkilidir (22)
- Kurslara katılma nedenleridir (22)
- Girişimde bulunmada etkilidir (20)
- Olumlu yönde etkilidir (19)
- 24-64 yaş gurundaki nüfusun zaman sıkıntısı vardır (15)
- Kurslarda bilgi, beceri, belgelendirilerek çalışma hayatına atılırlar (13)
- İstihdama katılmada çok etkilidir (13)
- Kendini geliştirmede çok etkilidir (13)
- Bizim kurslarımızda gerçekleştiririz (11)
- ÇOTEM’de (Çocuk Destek Eğitimi Merkezi) çok kurs açtık (8)
- İlçemiz özelinde iş sahası çok azdır (7)
- HEM’ler istihdama çok artı düzeyde katkı sağlayamıyor (7)
- Programların aktif nüfusun istihdama katılmasında katkısı vardır (7)
- İlçemiz dağınık yapıya sahiptir. İki tarafı vardır Turizm tarafı, tarım tarafı (6)
- HEM’ler de kendi alanlarında istihdama dönük eğitim alarak kendi işletmelerini kurup geliştirmektedirler (5)
- Açacağımız kurslar bu yaş grubunun mantığına uymalıdır (5)
- Turizm sektöründe çalışanların tamamını HEM’ler yetiştirir (4)

Halk eğitimi merkezi programlarının aktif nüfusun istihdama katılımı bağlamında yönetici perspektifinden oldukça etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Her bölgenin ekonomik sektörlerinin etkisi vardır. Kırsal ve iş sahasının az olduğu bölgelerde tarım, hayvancılık ve üretim alanlarında halk eğitimi merkezi programlarının etkileri gelir artışı ve üretim artışı yönündedir. Turizm sektöründe oldukça etkilidir. Turizm bölgelerinde, tarım sektörü de oldukça üretime yönelik olarak etkilidir. Bu sektöre de halk eğitimi programlarının üretime yönelik bilinçlendirme, üretimde artışı etkilemektedir. Organize ve sanayi bölgelerinde tehlikeli ve çok tehlikeli sektörler dâhil ara eleman usta vs. yetiştirmede halk eğitimi merkezi programlarının etkisi ve katkısı vardır.

Küreselleşme ve teknolojiye hızlı olan değişimler yaşanmaktadır. Teknolojik gelişmeler yatırım ve ekonomi alanında kendisini göstermektedir. Teknolojik gelişmelerin ekonomik alanda da dijitalleşmesiyle birlikte insanların bu alanda da bilinçli ve alanı iyi anlaması takip etmesini de gerekli kılmaktadır. Finans sektöründeki gelişmeleri, yatırımları anlaması ve takip etmesi önemlidir. Bu alanda bireylerin bilinçli olmasını gerektirir. Yani finansal okur-yazarlık yetkinliğini alması gerekmektedir. Bu alanda bilinçli olmadan bu sektöre girip bütün varlığını kaybetme riski de vardır. Böylece birey yoksullukla karşı karşıya kalması durumunu yaşayacaktır.

Halk eğitimi merkezi programlarının yetişkinlere finansal okur-yazarlık alanda ne gibi etkinliğinin bulunduğunu anlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Yetişkinlere finansal okur-yazarlık öğretiminde halk eğitimi merkezi programlarının etkinliği nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi merkezi programlarının bireylerin finansal okur-yazarlık öğretimi konusunda etkinliğini anlamak için yöneticilere yöneltilen “Yetişkinlere finansal okur-yazarlık öğretiminde halk eğitimi merkezi programlarının etkinliği nasıldır?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Bu alana yönelik kurslarımız var. Bilgisayarlı muhasebe gibi kurslarımızı örnek gösterebiliriz. Halk eğitimi programları ekonomik konuları takip etmelerini sağlıyor. Bu da finansal okur-yazarlık öğretimi konusunda Halk Eğitimi Merkezlerinin işe girmede etkisini gösteriyor.” (G-1-K-35)

“Halk eğitimlerde bilgisayarlı muhasebe kursu olsun, bilgisayar kursları olsun, bilgisayar destekli muhasebe kursu olsun, bu tarz kurslarla finansal alanda da ilçemiz açısından gereklidir. Demir-çelik sektörü olduğu için muhasebe kurslarımız, özellikle bilgisayarlı muhasebe kurslarımız büyük ilgi görüyor.” (G-2-E-41)

Kırsal kesimlerde yetişkinlere yönelik finansal okur-yazarlık alanında kurs talebinin olmadığı yönünde yönetici görüşleri vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz de şöyle söyleyelim bu tür kurslara kırsal kesimde pek fazla talep olmuyor. Talep olmadığı için de yapamıyoruz. Bizim bölgenin nüfusu tüm mahalleleri ile birlikte yaklaşık 60 bin. Bu alanda pek fazla bir talep olmuyor. Talep olmadığı için bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim ama talep olursa gayet güzel olur. Girişimcilik kursu vatandaşlar için gayet iyi olur. Bir bütçe nasıl hazırlanır, nasıl yürütülür, bu tür işler nasıl sürer gibi önemli noktaları öğrenmelerine yardımcı olur. Bu kurs gayet güzel bir kurs. Vatandaşlara söylememize, anlatmamıza rağmen herhangi bir talep gelmiyor. Bu da şundan kaynaklanıyor ki nüfusun alt yapısı buna müsait değil. Mesela il merkez ilçesinin nüfusu yaklaşık olarak mahalleleri ile birlikte 600-650 bin nüfusa sahip. Bizim 10 katımız kadar. Orada talep edilebiliyor. Aslında onlar orada talep ediliyor, burada talep edilmiyor.” (G-27-E-49)

“Finansal okur-yazarlık alanında talep almadık.” (G-43-E-51)

“Finansal okuryazarlık kursu konusunda hiç talep gelmedi. Biz de talebi bazen kendimiz yaratmaya çalışıyoruz. Onları teşvik ediyoruz eğitimleri almaları için ama bu benim eksikliğim olabilir. Bununla ilgili herhangi bir çalışma yapmadım. Bazen arzı biz oluşturuyoruz. Böyle oluşturduğunuz çok kurs var. Ancak benim de ilgilenmediğim bir alan oldu bu açıkçası.” (G-46-K-32)

Finansal okur-yazarlık konusunda vatandaşların bilinçlendirilmesi ve farkındalık oluşturulması önemlidir. Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızlı olması hayatımızda kolaylıklar sağlarken bu alanda dolandırıcılık vs. insanların bütün birikimlerini çok kısa sürede kaybetme riskini de barındırmaktadır. Bu bağlamda bireylerin finansal okur-yazarlık noktasında bilinçlendirilmesi adına halk eğitimi merkezi programlarına katılımları önemlidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bence olması gereken kurslardan birisidir. Planlamaya aldık, afişimizi de hazırladık. Günümüz Türkiye’inde kişilerin bu eğitimi alması lazımdır. Çok fazla dolandırılan vatandaşımız var. Biz biraz daha bu alana yönelmek istiyoruz. Biraz daha bilinçlendirme eğitime yönelmek istiyoruz. Çünkü o ihtiyacın olduğu çok bariz. Genç nüfusunda fazla olduğu bir bölgedeyiz. Biz de bu tarz çalışmaları yaptıkça Muğla merkezden de bu tarafa doğru kursiyer çekiyoruz.” (G-39-K-35)

“Finansal okur-yazarlık programlarımız modülde vardır. Genelde bu modüle talep yoktur. Bu kursu duyuruya çıksam talep, olmuyor gelen olmuyor. “Kamuoyu algısı bu yönde yeterli değil, farkındalık oluşmamıştır. Ancak çok duyuyoruz dolandırılanları. Mesela Bitcoin, Altcoin vb. daha yeni 100 milyon dolarlık saadet zincirinden çarpılmış insanlarımız var. Bu konuda halkımızı bilinçlendirsek daha iyi olur. Ya da birikimi var nasıl kullanacağını bilmiyor. Kur korumalı hesaplar çıktı mesela. Bunu anlayabilecek bir alt yapıları yok. Bireysel emeklilik gelişmiş ülkelerde vazgeçilmezdir, herkesin vardır. Türkiye’de devlet göreve başlayanlara biraz kesiyor. Bu konu da finansal okur-yazarlıkla ilgili bir şeydir. Fonların olması, yatırım falan bu alanlarla ilgilidir.” (G-37-E-50)

Finansal okur-yazarlık konusunda eleştirel görüşlerde bulunmaktadır. Vereceğimiz temel seviye eğitim ile merak uyandırarak servetlerini kısa sürede

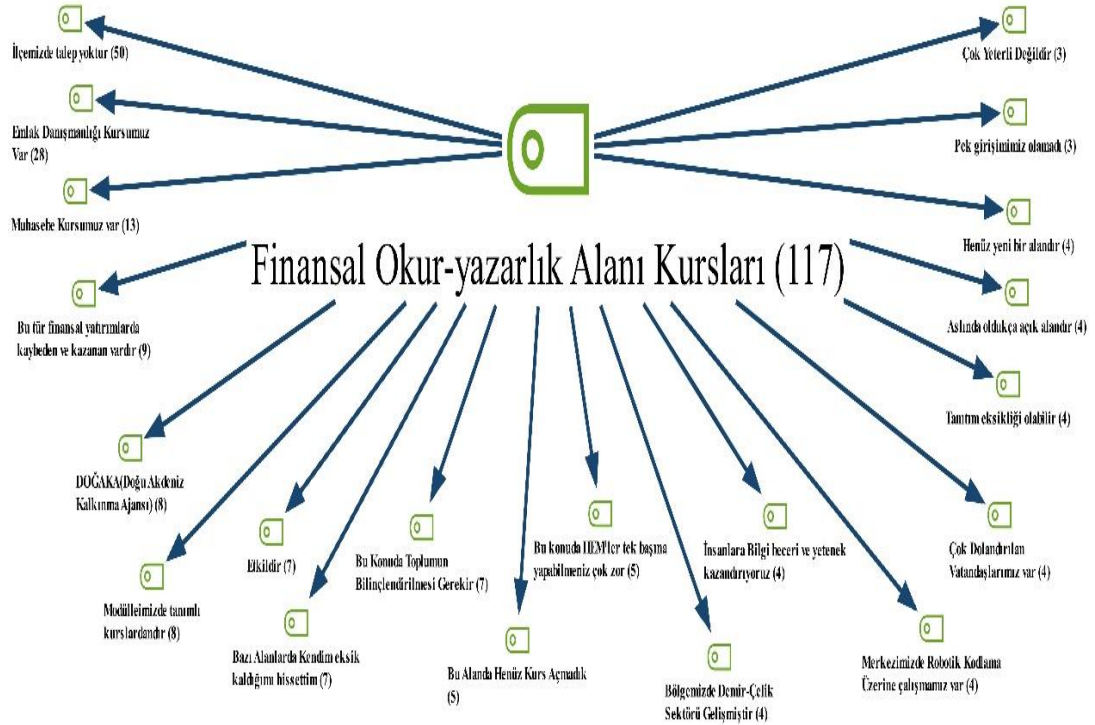
kaybetmelerine neden olunabilesi söz konusu olduğu görüşleri vardır. Bu konuda dikkatli olunması insanlarımızın emek ve üretim bilincinde olmalarının sağlanması önemlidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Birisi öbür uluslararası ağdan bahsediyor. Biz temel seviye finansal okuryazarlık alanında kurslardan bahsediyoruz. Bu alanlar insan hayatını baştan sona etkileyen alanlardır. Finans okur okur-yazar risksiz alanda kalmalıdır. Bu alana çok da bu bulaşmamanız gerektiğini düşünüyorum. Bu bir değişik bakış açısı, adama finansal okur-yazarlık verdik. Allah korusun cahiliye kötü örnek bütün servetini 1 dakikada kaybedebilir. Açık söylemek gerekirse insanlara emek bilincinin verilmesi bizim görevimiz olmalı. Bu alan tamamen üst düzey uzmanlık gerektiriyor. Bir anda insanların yok edilişi, intiharın eşiğine de getirebiliyor veya olmadık paraların içinde de bulabiliyorlar kendilerini. Olmadık paraların içinde bulanların da psikolojik durumu sağlıklı değildir. Aileyi dağıtma gibi her türlü risk var. Yani bizim o alanda çok olmamız, olsak dahi bunun kontrollü olması lazım.” (G-42-E-46)

“Şu anda ilçemizde finansal okur-yazarlık kursu konusunda talep yoktur. Bu tür yeni oluşumlarda bir taraf kazanıyorsa muhakkak diğer taraf kaybediyor demektir. Bu denge meselesidir. Herkesin aynı anda kazanması söz konusu olamaz. Bizim gibi 50-100 TL ile Bitcoin alan vatandaşlar mutlaka zarar edecektir. Borsada da durum buna benzerdir. Kişi 10 trilyon yatırır borsaya. 1 TL artığında kazancı bellidir. Ama sen 10-20-100 TL yatırım yapmışsan zarar edersin. Onun için bu gibi araçlara girilmemesi gerekir.” (G-55-E-52)

Halk eğitimi merkezi programlarının yetişkinlere yönelik finansal okur-yazarlık konusunda etkileri yönetici perspektifinden finansal okur-yazarlık ana tema altında kod listesi şekil-4.16’da verilmiştir

Şekil 4. 16. Finansal Okur-yazarlık Kod Listesi

Yönetici perspektifinden finansal okur-yazarlık alanları ana tema kod listesi ve frekansları şu şekilde oluşmuştur:

- Finansal okur-yazarlık kurs alanı kursları (298)
- İlçemizde talep yoktur (50)
- Emlak danışmanlığı kursumuz var (28)
- Muhasebe kursumuz var (13)
- Bu tür finansal yatırımlarda kazanan ve kaybedenler vardır (9)
- DOĞAKA (Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı) (8)
- Modüllerimizde tanımlı kurslardandır (8)
- Etkilidir (7)
- Bazı alanlarda kendim eksik kaldığımı hissettim (7)
- Bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi gerekir (7)
- Bu konuda henüz kurs açmadık (5)
- Bu konuda HEM'lerin tek başına yapabilmesi çok zor (5)
- Bölgemizde demir-çelik sektörü çok gelişmiştir (4)
- İnsanlara bilgi, beceri, yetenek kazandırıyoruz (4)
- Merkezimizde robotik kodlama üzerine çalışmamız var (4)
- Çok dolandırılan vatandaşımız var (4)
- Tanıtım eksikliği olabilir (4)
- Aslında oldukça açık alandır (4)
- Henüz yeni bir alandır (4)
- Pek girişimimiz olmadı (3)
- Çok yeterli değildir (3)

Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin büyük çoğunluğunun bu alanda kurs talebi olmadığını belirtmişlerdir. Yeni bir alan olarak görülmektedir. Yatırım ve dolandırıcılık konusunda halkımızın farkındalık ve bilinçlendirilmesi gerekliliği

ortaya çıkmıştır. Tanıtım eksikliği yönünde görüşler vardır. Halk eğitimi merkezi program modüllerinde tanımlı olan bu kursların daha iyi tanıtımının yapılması önemlidir. Bireylerin dijital ortamda kısa sürede bütün birikimlerini kaybetme riskleri vardır. Bu bağlamda insanların yoksul kalması söz konusu olacaktır.

Halk eğitimi merkezleri bulundukları lokasyonların önemli bir gücüdür. Bu önemli gücün etkili kullanılması anlamında bazı bileşenleri vardır. Bu bileşenler fiziki yapı, teknik ve diğer donanımlar, eğitmen/usta öğreticiler, kursiyerler, bölgelerinin ihtiyaçlarıdır.

Türkiye’de 1000 halk eğitimi merkezi bulunmaktadır. Halk eğitimi merkezleri kurs programlarını uygulamak için temel bileşenleri bir araya getirerek kursları planlama ve uygulamaya geçmektedirler. Her halk eğitimi merkezinin şartları aynı değildir. Bu bileşenleri bir araya getirirken nelere öncelik verildiği öğrenilmek istenmiştir. Halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Halk eğitimi merkezi yöneticisi olarak kursların seçiminde önceliğiniz nedir/nelerdir? (Kursiyer? Öğretmen? Fiziki İmkân?)” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi merkezlerinde kursların planlanmasında önceliklerin neler olduğunu öğrenmek için yöneticilere sorulan “Halk eğitimi merkezi yöneticisi olarak kursların seçiminde önceliğiniz nedir/nelerdir? (Kursiyer? Öğretmen? Fiziki İmkân?)” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Önce kursiyerlerin ihtiyaçları önemlidir. Daha sonra öğretmenin nitelikli bir öğretmen olmasını önemsiyoruz. Sonra da tabii ki fiziki şartların uygun olması gerekiyor. Önceliğimiz kursiyerdir.” (G-1-K-35)

“Önceliğimiz kursiyer. Yani kursiyer bir kursu istediği ve kursa başvurduğu zaman bir şekilde çözmeye çalışıyoruz. Yöneticilik zaten adı üzerinde problemleri çözen kişi demektir. Şimdi kursiyer bir kursu istiyorsa burada usta öğreticiyi de bulma, yeri de bulma işi bizim görevimizdir. Fiziki imkânları da çözecek olan bizleriz. Öğretmenleri de bulacak olan bizleriz. Halk Eğitimi Merkezleri ve yöneticileri çözer.” (G-11-E-63)

Halk eğitimi merkezlerinin kurs seçimindeki öncelik bakımından bölgelere göre kursiyerlerin eğitim ihtiyaçları farklı olmaktadır bu bağlamda kurslarda ihtiyaçlara göre farklı olmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Tabii ki kursiyerlerin ihtiyaçları her yerde farklı olabilir. Şu şekilde izah edebiliriz; Mesela kırsal alandaki bir kursiyer tarım ve hayvancılık alanında, deniz kenarındaki kursiyer balıkçılık alanında şehirde sanayinin yoğun olduğu yerdeki kursiyerler sanayi tesislerinde çalışabilmesi, kendini geliştirebilmesi, iş imkânı bulabilmesi için bu tip kursları istemektedirler. Yani bizim buradaki Halk Eğitimi Merkezleri kursiyerin talebi ne ise o alandaki çalışmalarını sürdürmektedir.” (G-3-E-52)

Burası kırsal olduğu için bilhassa çiftçilik, hayvancılık, bilişim konusunda çok yoğunuz. Yani sürekli kurslarımız var. Sanayiye gelirsek atölye gerekmektedir. Sanayi deyince akla ilk olarak teknoloji geliyor. Halk eğitimleri bu konuda fiziki imkân açısından yeterli hâle getirmeliyiz. Tabii desteklenmelidir. (G-4-E-56)

“Kurslarımızı ise kursiyerlerin ihtiyaçları binamızın ve bölgemizin şartlarını göz önünde bulundurularak, piyasanın istedikleri ve beklentilerini karşılayacak bir şekilde planlamaya alıyoruz.” (G-7-E-56)

Halk eğitimi merkezlerinin kursların seçiminde önceliklerinin neler olduğu konusunda kendi halk eğitimi merkezlerinin imkânları nelerdir. Yani kendi merkezlerinin güçlü yönlerinin neler olduğunu tespit ederek kursiyerlere maksimum hizmet sunmak adına sonra kursiyer ihtiyaçları ve imkânların nerelere kullanılacağı tespit edilmesi ile kurslar için taleplerin alınması ve kursların açılması yönünde görüşler mevcuttur. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Öncelikle tabii ki kendi imkânlarımız nedir? Yani kursiyere neyi nasıl yetiştirebiliriz? Yetiştirmek için imkânımız var mı? İmkânlarımızı öğrendikten sonra o imkânları maksimum derecede çalıştırabilmek için ikinci alternatif dediğimiz kursiyerlere yetiştirmek mottosunu uyguluyoruz. Ancak kursiyere verecek bir imkânımız yoksa bu bir anlam ifade etmez. İmkânlarımıza bakıyoruz. Nerede ne kullanılabilir? Ne yapılabilir? Nasıl atölyeler açılabilir? Hangi kurslar nerede açılabilir? Elimizdeki verileri inceledikten sonra sahaya inip tüm imkânlarımızla meslek edindirme kursları açmaya ve talepler doğrultusunda en doğruyu yapmaya çalışıyoruz. (G-6-E-54)

Halk eğitimi merkezlerinde kursların seçiminde önceliklerin neler olduğu konusunda kursların en önce mesleki kurslar olmasında ve diğerleri şeklinde görüşler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Öncelikle burada tabii ki halk eğitimi olduğu için halkımızın ihtiyaçları yönünde kurslarımızı planlıyoruz. Bize en çok hangi alanda kurs açılsın diye müracaatlar geliyorsa onları açmaya çalışıyoruz. Ancak bunların içerisinde bazı alanlarda halk eğitimi olduğu için öğretmenler konusunda yetersiz kalıyoruz. Elbette öğretmen konusunda da çözümü sağlıyoruz. İlçemiz Halk Eğitimi olarak sosyal konularda hiçbir sıkıntı yaşamıyoruz. Aksine çok fazla kursiyerimiz oluyor. Daha çok, insanların istek ve ihtiyaçlarına göre kursları öncelikle seçiyoruz ama bunların içerisinde de meslek edindirme kurslarına daha çok önem veriyoruz. El sanatları alanında açtığımız kurslar, meslek kursları içerisinde çok fazla rağbet görmektedir. Spor alanında diğer alanlara göre daha çok rağbet gören pilates kursunu açıyoruz. Bu kurs kadınlarımız tarafından en çok rağbet ve talep gören kurslar arasındadır. Yani hepsi meslek edindirme kursları değil. Daha çok kursiyerlerimizi halkımızın isteği doğrultusundaki kurslara yönlendiriyoruz. Tabii ki konu spor olunca da insanların sağlıklı olmasında faydamız vardır. Sağlıklı nesil yetiştirmek için elimizden gelen mücadeleyi veriyoruz.” (G-9-E-52)

Halk eğitimi merkezleri kursların seçiminde bölge ihtiyaçları kursiyer talebi konulara öncelik verirken bununla birlikte arz yaratacak yeni kurslarda seçmektedirler. Bunun temelinde Türkiye’de bulunan 1000 halk eğitimi merkezleri birbirlerinde bulunan güzel örnekleri transfer etmeleridir. Halk eğitimi merkezlerinin sosyal medya

araçlarını etkili kullanmaları ve iletişimlerinin iyi ve etkili olmasıdır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi bir kısmını biz kendimiz ufuk açma aracımız olarak belirliyoruz. Örneğin naht kursu çok bilinmiyor. Ona dönük kursiyer talebinde bulunuyoruz. Duyurusunu yapıyoruz. Genelde kursiyerlerin talebi üzerine kurslar açılıyor. Dolayısıyla idari eğitim kadrosuyla halkın isteğini birleştirilerek kurslar açılıyor. Halk eğitimler kendisi ve diğer halk eğitimlerden örneklemeler ile kurslar bulup kursiyerlere tanıtıyor. Bu tanıtım alanlarında da kurslar açıyoruz. Evet, sosyal medyamızda, web sitelerimizde birbirimizi takip ediyoruz. Mesela Türkiye'nin farklı bir ilinde farklı bir çalışma yapılıyor. Ben diyorum ki bu çalışmayı eğer kendi kurumumuza getirirsek faydalı olabilir. Kursiyerlere tanıtımını yapıyoruz. Hakikaten de ilgi oluyor. Tabii bunlarda tecrübeyle zamanla kazanılan bir şeydir.” (G-10-E-41)

Halk eğitimi merkezleri, halk eğitimi merkezi programlarını uygulama ve etkili performans göstermek için fiziki imkânlarının olmasının önemli olduğu yönünde yöneticilerin görüşleri vardır. Bu anlamda halk eğitimi merkezlerinin kendi bölgelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek fiziki yapı ve materyalleri ile birlikte ilçenin büyüklüğü ve nüfus oranıyla orantılı olarak kompakt atölyelerinin olması gereklidir. Bu bağlamda bulundukları ilçelere mesleki eğitimi, sektörlerle kursiyerlerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması daha etkili olması beklenmektedir. Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin fiziki imkânlarla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Mesela fiziki olarak binamızın olması çok daha faydalıdır diye düşünüyorum. Kurslarımızın çoğu dışarıdadır binamız olmadığı için. Evet, fiziki imkânlarımız daha iyi olursa etkili kurslar düzenlenmesi daha kolay olur.” (G-13-E-57)

“Bizim için Türkiye'nin en önemli turizm bölgesi olan ilçemizde ilk kriter fiziki imkândır. Keşke biz de öyle olabilseydik. Önce fiziki imkân, arkasından kursiyer talepleri, artı usta öğretici başvuruları... Bu yeni sistemde şurada bir eksiği görüyorum ben. E-yaygında usta öğretici başvurusu yok. Seviniyorum mesela, İspanyolca için başvuru var. Yunanca alanında biri başvurmuş. Bir açıyorum usta öğretici Ankara'da, bir açıyorum İzmir'de. Ben orada yaşıyorum hocam belki ilçenize gelir yerleşirsem bir alternatif üretmek için başvurdum diyor. Aslında bunu engelleyen bir durum olsa. Önce bir atak yapıyoruz, mutlu oluyoruz. Ondan sonra geri adımlarla hop bütün heveslerimiz kırılıyor. Bir ikincisi, kişiler başvuru yapıyorlar. Usta öğreticiler ilçemizin ekonomik fiyatlarının yüksekliğini öğrendiklerinde de geri kaçıyorlar. Bu paralarla orada yaşayamayız diyorlar. Bu nedenle başvurular da Bir nevi sekteye uğruyor.. Şunu da ilave edeyim Halk eğitimi kurslarını kadrolu öğretmenlerin tercih etmemesinin nedeni DYK kurslarının çift kat tarifesidir. Bu eşitsizliğin de düzeltilmesini istiyorum. DYK kurslarını tercih ediyorlar, neden? Halk eğitimde kurs açanlar da ilçemizde sosyalleşebilmek adına açıyorlar.” (G-45-K-54)

Halk eğitimi merkezlerinde kursların açılmasında öncelikler açısından bakıldığında kursiyer, eğitici, fiziki imkân ve materyaller şeklinde ele alındığı görülmektedir. Kurslarda eğitimcilerin görevlendirilmesinde önceliğin kadrolu ve atanmış personellerden başlandığı görülmektedir. Bu konuda işsizliğin azaltılması ya da atanamayan bireylerin istihdama hazır halde tutulması anlamında önceliğin

atanamayan öğretmen ve branşlara verilmesi düşünülebilir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Öncelikle talep olması, uygun ortam oluşması, kamu yararının olması, ayrıca kamu kaynaklarının korunabilir olması gerekir. Bizim için bunlar çok önemlidir. Bunlar oluştuktan sonra her kursu açarız. Kurslardaki önceliğimiz böyle. Baktığımız zaman tarıma ve üretime yönelik yeni paradigmlar var yani artık incik boncuk şeylerden ziyade çok yeni alanlar ortaya çıkıyor. Hayat boyu öğrenme kurumlarının dinamik yapıya sahip olması, modüllerimizin sürekli değişime açık ve yenilenebilir olması bizim için çok büyük bir şanstır ve bize çok büyük bir çalışma sahası sunmaktadır. Ayrıca kursiyer seçiminde hâlihazırda başvuru sistemi e-yaygın üstünden sunuluyor. Biz daha çok kadroludan ziyade atanamamış öğretmenlere ağırlık verilmesinden yanayız. Mevcut sistem buna karşı, tam tersi öncelikte kadrolu varken usta öğreticiye görev vermemeye yöneliktir. Ancak bu durumun böyle olmaması gerekmektedir. Önceliğin atanamamışlara verilmesi gerekir. Böyle yapılırsa işsizliğe de bir nebze çözüm olunabilir diye düşünüyorum. Fiziki imkân olarak baktığımızda biz yer seçmeyiz. Yine tabiri caizse kapısı ve çatısı olan her yer kurs merkezidir. Yani gün olur taziye evi gün olur okul. Bir bodrum kat olur, bir çadır olur, bir ağacın gölgesi olur, bir okulda boş bir derslik olur. Bizim için her yer h her zaman için eğitim alanıdır.” (G-18-E-52)

Halk eğitimi merkezleri kursların açılmasında öncelik konusunda kursiyer, eğitici, fiziki imkânları sağlamaya çalışmaktadırlar. Bununla birlikte gerek Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ve Halk eğitim merkezleri vatandaşla ilgiyi uyandırma ve farkındalık açısından tanıtım ve kamu spotlarına devam etmelidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

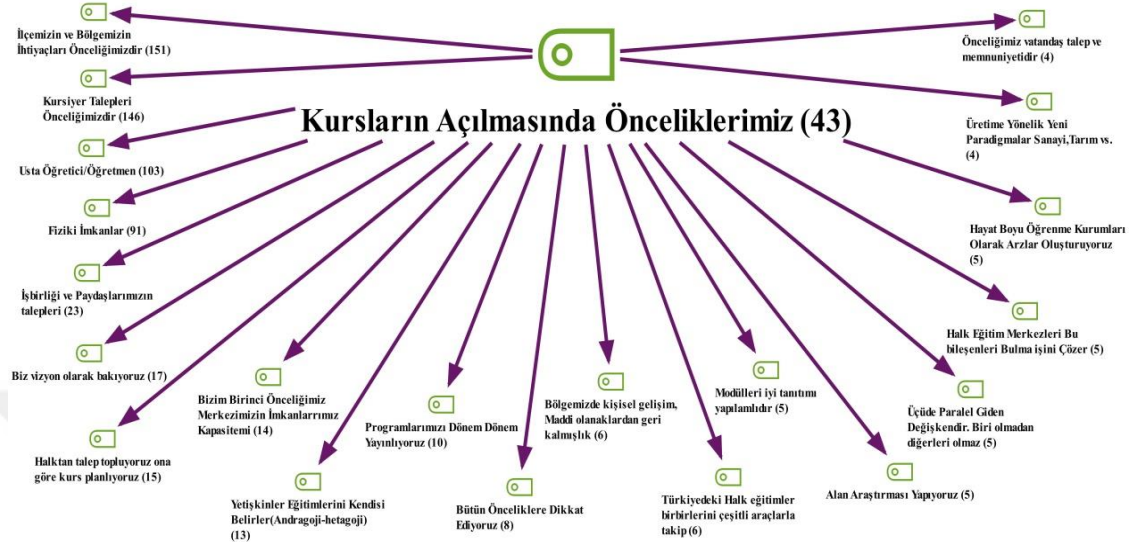
“Bunun hayata geçmesi için 3700 çeşit kurs programlamış bakanlığımızın ve genel müdürlüğümüzün onay vermesi gerekir. Bizim programlarımız hazır. Biz uygulayıcıların bunları hayata geçirmesi esasında şöyle işliyor; Bir kurs talebi oluyor, kurs talebi oluştuktan sonra yer bakıyoruz. Açacak bir yer buluyoruz. Bu alanda çalışacak eğitici arıyoruz. Bunları sağladığımızda da kursları açıyoruz. Böyle işliyor program. Bunun yanında kurs talebi vatandaştan gelmeden Hayat Boyu Öğrenme Kurumları bizlerden o vatandaşla ilgiyi uyandıracak adımları atabilirsek bunlarda var faydalanabilirsiniz diyerek öneri sunuyor. Daha büyük kitlelere 20.000'lere 30.000'lere 40.000'lere çıkarmak mümkündür. Halk Eğitimi Merkezleri birer sanat okuludur. Bahçesinden girdiğinizde oraya dokunmalısınız, görmelisiniz. Örgün eğitim kurumlarının hayat boyu öğrenme kurumlarına göre önceliği var. Biraz arkada kalıyor. Kalmamalı diye düşünüyorum.” (G-43-E-51)

Halk eğitimler, hayat boyu öğrenme ya da yaygın eğitim ile örgün eğitim arasındaki ilişki araştırmacının yöneticilere bu ilişki açısından benzetme yapıldığında örgün eğitim ile hayat boyu öğrenmenin birbirini tamamlaması açısından ikiz kardeşi veya ruh ikizi benzetmesinde fikirleri alınmıştır. Yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Evet, kesinlikle birbirlerini tamamlıyorlar. Dolayısıyla buraya kapıdan girildiğinde koridorunda yüründüğünde burada pişirilenleri, üretilenleri görmek; kazanılan becerilerin, ortaya çıkan eserlerin gösterilmesi, sunulması ve eğitim yapılması bu kurumlara ilgiyi artıracaktır.” (G-43-E-51)

Halk eğitimi merkezlerinde kursların planlanmasında öncelik açısından yönetici perspektifinde oluşan kavram ve kod listesi şekil-4.17’de verilmiştir.

Şekil 4. 17. Kursların Açılmasında Öncelikler Kod Listesi

Halk eğitimi merkezlerinin kurs açmadaki öncelikleri açısından kursların açılmasında önceliklerimiz ana tema altında oluşan kod listesi ile frekanslar şu şekilde oluşmuştur:

- Kursların açılmasında önceliklerimiz (679 toplam)
- İlçemizin ve bölgemizin ihtiyaçları önceliğimizdir (151)
- Kursiyerlerin talepleri önceliğimizdir (146)
- Usta öğretici/ öğretmen (103)
- Fiziki İmkânlar (91)
- İş birliği ve paydaşlarımızın talepleri (23)
- Biz vizyon olarak bakıyoruz (17)
- Halktan talep topluyoruz ona göre kurs planlıyoruz (15)
- Bizim birinci önceliğimiz merkezimizin imkânları ve kapasitemiz (14)
- Yetişkinler ihtiyaçlarını kendileri belirler (Andragoji-hetagoji) (13)
- Programlarımızı dönem-dönem yayınlıyoruz (10)
- Bütün önceliklere dikkat ediyoruz (8)

- Bölgemizde kişisel gelişim ve maddi olanaklardan geri kalmış kesimlere öncelik veriyoruz (6)
- Türkiye'deki halk eğitimler birbirlerini çeşitli araçlarla takip eder ve örnek alır (6)
- Modüllerin (programların) iyi tanıtımı yapılmalıdır (5)
- Alan araştırması yapıyoruz (5)
- Üçü de (talep, öğretmen, fiziki imkân) paralel giden değişkendir. Biri olmadan diğeri olmaz (5)
- Halk eğitim merkezleri bu bileşenleri bulma işini çözer (5)
- Hayat boyu öğrenme kurumları olarak arzlar oluştururuz (5)
- Üretime yönelik yeni paradigmlar oluştururuz. Sanayi, tarım, vs. (4)
- Önceliğimiz vatandaş talebi ve memnuniyetidir (4)

Halk eğitimi merkezi programlarının uygulanması için kursların açılmasında öncelik açısından ilk dört sıradaki frekanslar oldukça dikkat çekmektedir. Bunlar; 1-ilçe ve bölgenin ihtiyaçları, 2-kursiyer talepleri, 3-öğretmen/eğitici, 4-fiziki imkânlardır. Bu önceliklere bakıldığında bölge ve ilçenin ihtiyaçlarının birinci öncelikte olması halk eğitimi merkezlerinin bulundukları lokasyonlarda önemli bir güç olduğunu ortaya koymaktadır. Yetişkin eğitimi açısından kendi istekleri önemlidir.

Bu bağlamda kursiyerin eğitim ihtiyacı ve talebinin olması kurslarda başarı ile devam için de önemlidir. Öğretmen ve eğitici açısından bakıldığında nitelikli, tasarım odaklı ve vizyon sahibi öğretmen/usta öğretici olması çok önemlidir. Kursiyerlerin yetiştirilmesi meslek edinmeleri, toplumda kendilerini gerçekleştirmeleri açısından son derece önemlidir.

Fiziki imkân ve araç-gereç bağlamında bakıldığında bazı halk eğitim merkezlerinin bulundukları lokasyonlarda birinci önceliktedir. Bazılarında bu öncelikleri diğr sıralarda yer almaktadır. Bunun nedeni fiziki imkânları iyi olmayan halk eğitimler bunu birinci öncelikte görmeleridir. Beşeri sermayesi yüksek, emlak ve arsa fiyatlarının çok yüksek olduğu yerlerde halk eğitimlerin fiziki kapasitelerinin olmaması, örgün eğitimden yeterli derslik taleplerine karşılık görememeleri diğr

kamu kurum kuruluşları ve yerel yönetimler ile çözüme yoluna gittikleri görülmektedir. Fiziki imkân açısından her halk eğitimi merkezlerinin nüfus ve ihtiyaçlarına göre 5-6 adet kompakt atölyelerinin olması bölgelerinin mesleki ve eğitim ihtiyaçlarının karşılaması bağlamında yapılmalıdır.

4.5.9.4. Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Yoksullukla Mücadeleye Etkileri

Temel insan hakları bakımından insanların cinsiyetine bakılmaksızın eşit olduğu kabul edilir. Normlar hiyerarşisine bakıldığında bütün mevzuatta kadın-erkek eşitliği temel alınmıştır ve söz edilmiştir. Ancak, eğitim alma, kendini gerçekleştirme, istihdama katılımda vs. alanlarda kadınların geride kaldığı görülmektedir. Toplumun ana aktörü kadının olduğu gerçeğinden hareketle ekonomik hayata katkısı anlamında kadınların katılım sağlayamadığı toplumlar geri kalmaktadır. Toplumun her alanda kalkınması için kadının güçlü olması gerekir. Diğer bir ifade ile kadının beşeri sermayesi yüksek olması gerekmektedir. Toplumun güçlenmesi için kadında güçlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programlarının kadının toplumda güçlenmesinde ne gibi etkilerinin olduğunu ortaya çıkartmak için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Güçlü bir toplumun inşası için “kadının” toplumda güçlenmesine Yönelik eğitime erişimde halk eğitimi merkezi programlarının etkililiğini açıklayınız?” sorusu yöneltmiştir.

Kadının toplumda güçlenmesi için temel insan haklarından olan eğitim hakkından yararlanması gerekmektedir. Toplumda kadının güçlenmesine halk eğitimi merkezi programlarının etkililiğini anlamak için halk eğitimi merkezi yöneticilerine yöneltilen “Güçlü bir toplumun inşası için “kadının” toplumda güçlenmesine Yönelik eğitime erişimde halk eğitimi merkezi programlarının etkililiğini açıklayınız?” sorusuna yöneticilerin cevabı şu şekildedir:

“Programlarımız etkilidir. Şöyle ki; kadınlarımızı en azından kendi ilçemizden biliyoruz. Bu anlamda belgeye ve donanımına ihtiyaç duyduklarında ilk başvuracakları yer olarak Halk Eğitimi Merkezlerini görmektedirler. Bunun bilincindedirler. Kadınlarımız bunu bilerek halk eğitim merkezlerimize gelmektedir. Kurslarımızın sonunda da %90’ın üzerinde memnuniyet oranı ile ayrılmaktadırlar. Zaten memnuniyetsizlik var ise ya kursa gelememiştir ya da ailevi bir sebebi vardır. Ancak devam edip de belgeyi, alan yeterliliği kazanan arkadaşlarımız söylediğimiz gibi çeşitli yerlerde çalışmaktadırlar. Tabii ki herkes de buraya bir yerde işe gireyim diye gelmiyor. Hem günlük yaşantısında daha kaliteli işler yapmak için hem hobi için hem bilgi ve becerisinin üzerine koymak için hem de ev ekonomisine katkıda bulunmak için kurslarımıza katılmaktadırlar.” (G-28-E-49)

“Halk Eğitimi Merkezi kurslarına katılan kursiyerlerin yüzde doksanı kadındır. Kadına en büyük değeri veren kurumlar halk eğitimi kurumlarıdır. Halk Eğitimi Merkezleri kadına en büyük desteği veren yerdir.” (G-25-E-62)

“Geçen öğretim yılı için söylüyorum 15.784 kursiyerimiz oldu. Bu 15.784 kursiyerin 13.756’sı kadın kursiyerdir. Kursiyer sayısı çoğunluğu kadındır. Zaten toplumumuzun ana dinamiği kadındır. Kadınların güçlü olduğu toplumlar daha büyük bir ilerleme kat eder. Biz bu konuda kadınlarımıza destek olarak belki bugüne kadar eksik kalan konularda onlara daha çok pozitif ayrımcılık tanıyarak yetiştirmeye çalışıyoruz. Her şeyden önce iyi bir anne olmalarına yardımcı oluyoruz çünkü ilk öğretmen annedir. Kendilerine güvenlerinin gelmeleri, kendileriyle gurur duymaları için onları devletimizin güler yüzüyle karşılaştırmak desteklemek onlara o sıcaklığı hissettirmek en büyük görevimizdir. Onların kurduğu hayallere ortak olmak, onları geliştirmek ve hayallerini gerçekleştirmek de en büyük gayemiz. Hem Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü hem de spesifik olarak kendi kurumumuzda bu konuda çok iyi yerdeyiz.” (G-18-E-52)

Halk eğitimi merkezleri kadının toplumda güçlenmesi için zemin oluşturduğu gibi kadının kamusal alanda en özgürce kendisini gerçekleştirebileceği yerdir diyebiliriz. Bir başka ifade ile halk eğitimi merkezleri kadının sosyal alana, kamusal alana açıldığı kapı gibidir. Kadının çevre ve mahalle baskısı hissetmeden rahatlıkla ulaştığı kamusal alanların başında halk eğitimi merkezleri gelmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Toplumumuzda şu var ki kadının dışarıya çıkmasının izin verildiği tek nokta halk eğitim merkezleridir. Halk eğitime giden kadın gidebilir. Halk eğitim dediğimiz zaman kadınıma yol açılmıştır. Çünkü neden, halk eğitimler üzerinde toplumumuzda şu inanç var. Kadın evet oraya gider. Sağlam yerdir. Eğitim alır ve öğrenir. Üretkenlik kazanır Biz ne yapıyoruz, bu artıları bir tık daha fazla yapalım diyoruz. Geleneksel meslekleri öğrensinler ama kadınlarımızı geleceğe ait olan dönüş dediğimiz mesleklere de yönlendiriyoruz. Yani o yüzden kadınlarımıza çok daha rahat ulaşabiliyoruz. Halk Eğitimi Merkezleri erkeklerden çok kadınlara ulaşma noktasında daha etkindir. Toplumun ana temeli annedir. Biz de kadına ulaşarak toplumumuzun ana temeli olan kadınları daha da güçlendirmek istiyoruz.” (G-6-E-54)

“Bizim bu bölgemizde daha hâlâ bazı aşiretler eşlerini çarşıya çıkartmazlar, göndermezler. Ama bizim açmış olduğumuz kurslarda az öncede bahsettiğim gibi 51 kadın kursiyerimiz okuma-yazma kursuna, katılmıştır. Daha önce eğitim alamamış, okula gidememiş 5-6 tane kursiyerimiz vardır. Bu kurslarla daha önce çarşıda görmediğimiz kadınları yavaş yavaş görmeye başladık. Yani bu durum nedir? Kurslarımız kadınlara özgüven kazandırma noktasında etkilidir. Kursumuzda, evden çıkmamış bir kadın başka arkadaşlar edinip en azından çarşıya çıkabiliyor. Kendisini bir şekilde geliştirmeye çalışıyor diye düşünüyorum. Kadınların kamusal alana özgürce çıktığı yerler halk eğitim kurslarıdır diyebiliriz. Çarşıya çıkmaya başlamaları olumlu bir değişimdir. Gelişmeler devam edecektir.” (G-26-E-56)

Halk eğitimi merkezleri kadına kendilerini gerçekleştirmeleri için önce güven, yapabilirlikleri uygulama ve pratiklerle sağlamaktadır. Bundan sonra ayakları üzerinde durmayı öğreten yerdir. Halk eğitimi merkezleri kadının sosyal hayata atılmada önündeki bariyerleri kaldırma fırsatı sunan yerdir. Halk eğitimi merkezleri herhangi bir nedenden eğitim hakkını alamamış, kendini gerçekleştirememiş durumda

olan kadına bu fırsatı sunan yerdir. Halk eğitimi merkezleri okuma-yazma bilmeyen, ilkokul mezunu bir kadına kendini gerçekleştirme fırsatı sunan yerdir. Halk eğitimi merkezlerinde kendini gerçekleştiren kişilerin örnekleri çoktur. Başarı hikayeleri halk eğitimi merkezi çalışanlarını mutlu eden ve çalışma azmi veren motivasyon kaynağıdır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Şimdi ben bireysel olarak bu konuda çok rahatım. Türkiye’de kadınların ilk defa kendi kendine işlettikleri bir mağaza açtım. Bakın hazineden çok güzel yer tahsis ettim. Yani kirası 700- 800 bin lira olan yerin ücretsiz tahsis edilmesini sağladık. Elektriği ücretsiz suyu ücretsiz. Kendileri yönetiyorlar, kendileri işletiyorlar ve hiçbir komisyon vermeden yüzde yüzünün de kendilerine kaldığı bir işletme sistemi oluşturduk. Bir kere onların hepsi interneti çok iyi kullanıyor. Yani bir ilkokul mezunu Fatma ablam artık belli bir portföyde linklerde sosyal ağlarda kendisine yer bulmuş, ağda beğeni almış, onu paylaşmış, mutlu olabiliyor falan. Ama bu konuda maalesef bakanlığımız önce kadın projesi diye bir adım attı biliyorsunuz, o proje kısır kaldı ve işletemediler. Öyle bir açık alan bıraktırdılar ki yani tek domainden iş yapmaya kalktılar. Oysa her ilçenin bir domaini olup da bir merkezden link atabilseydi... Sıkıştı bu sefer insanlar, büyük kalabalığın içinde boğuldular. Teknolojik olarak orayı çözecekti, bir de oraya kısıtlama getirecekti belli standartlar getirecekti. Şimdi düşünen bir otel işletmecisinin eşi. Marmaris'te ödül alan bir kadından bahsedeyim. Marmaris'te otel işletmecisi eşi sırf önce kadına verdiği hesap numarasından satış yaptığı için Türkiye birincisi seçildi. Bunu bile analiz edecek bir yeterliliğe sahip olunamadı portföyde. Oysa kadını daha işler hâle getirebilirdik. Mesela yine bakanlığımız Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sigortası olmayan asgari geçim indiriminden geçinen kadınlara ücretsiz internet tahsis edebilir. O tahsislerde bir tanıtım yapılabilir veya Çalışma Bakanlığı büyük perakendeciler de link verebilir. Oraya girdikleri vakit mesela işte Muğla'dan giren bir kadın ya da müşteri sisteme girdiği vakit ana sayfada buranın emekçi kadınlarının ürettiği ürünlere ulaşabilecek bir linki zorunlu olarak koydurabilir mesela. Bunu yerel ile ulusalın kesiştiği aynı beyinle, rasyonel akılla ve ortak akılla bir platformda gerçekleştirebilir.” (G-42-E-46)

Halk eğitimi merkezlerinde kadınlar lehine pozitif ayrımcılık uygulanır. Halk eğitimi merkezlerinin kursiyerlerine bakıldığı zaman kadın kursiyerlerin oranı erkeklere göre fazladır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk eğitimi programları etkilidir. Çünkü biz kadınlara pozitif ayrımcılık yapıyoruz. Tüm kurslarımızda, özellikle de İŞKUR destekli kurslarımızda hep ön plana çıkartıyoruz. Kadın kursiyerler %70’e ulaşıyor.” (G-5-E-50)

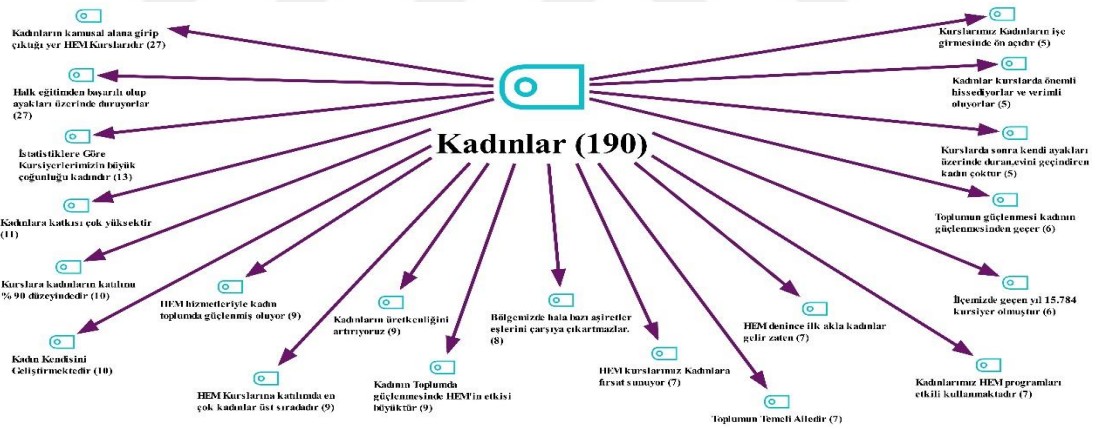
Halk eğitimler üzerinde yanlış bir algı olan “biçki-dikiş” kursları söyleminden özellikle son 3-5 yılda halk eğitimler ile ilgili meslek edindirme, program çeşitliliği bağlamında gelişme gösterdikleri ve tanıtımlarının yapıldığı bu durumun dezavantajlı kesimler içerisinde anılan kadınlara çok yönlü katkı sağlamaktadır. Halk eğitimi merkezleri kadınların toplumdaki yerini almasından kendisini gerçekleştirmesine ve ekonomik olarak kalkınmada süreklilik ilkesi bağlamında üretim araçlarına ulaşmasına kadar etki göstermektedir. Bu noktada yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Kadınlara yönelik programlar daha ağırlıklıdır. Halk eğitimi yapıları son 3-5 yıldır bir değişim sürecine girdi diyebiliriz. Biz sadece bunu daha da geliştirdik. Kadınlarımıza sadece el sanatları nakış dikiş kursu değil artık spor kurslarıyla, dans kurslarıyla, resim kurslarıyla bilgisayar, dil kurslarıyla, enstrüman kurslarıyla aklınıza gelebilecek bütün kursların hepsiyle destekliyoruz. Modül programlarımız 3700’ün üzerinde. Bakanımız açıkladı. Daha da yükselecektir. Bu geniş modül programları çok önemlidir ve ben çok önemsiyorum. Çok ilgi çekici kurslar var. Ben bu tabiri çok seviyorum, eğitim kışkırtıcıları. Yani insanları burada eğitim var diyerek. Bu eğitim çok önemli ve onlarda alıştıkça yeni taleplerde bulunacaklar. Gün içerisinde ben şunu çok yaşıyorum, hocam hepsine gitmek istiyoruz ama sırayla. O kadar güzel kurslar açıyorsunuz ki hocam, o kurstan çıkıp şu kursa girmem lazım ya da kaydımı alıp diğer kursa gitmeliyim hocam. Aslında hepsine gitmek istiyorum hocam. Bu geri dönüşleri yaratabilmek çok önemli. Kadınlara çok faydasının olduğunu düşünüyorum.. Kursiyer cinsiyet eşitliği açısından bu son yıllarda bunun da dengelendiğine inanıyorum” (G-46-K-32)

“Kurslarımızda kadın kursiyerlerimize önem verilmektedir. Kurslarımıza katılan kursiyerlerin %90’a yakınının kadın olması da bu durumu açıklar diye düşünüyorum. Kurslarımızda dezavantajlı kadınlara öncelik verilmektedir. Kurslarımız kadınların yaşadığı sorunlara yönelik çözümler sağlamaktadır.” (G-47-K-53)

Halk eğitimi merkezlerinin kadının toplumda yerinin güçlenmesi açısından yönetici perspektifinden oluşan kavram ve temalar çerçevesinde kod listesi şekil-4.18’de verilmiştir.

Şekil 4. 18. Kadının Toplumdaki Yerinin Güçlenmesi Kod Listesi

Güçlü bir toplumun oluşturulmasında kadının toplumdaki yerinin güçlendirilmesi bağlamında halk eğitimi merkezi programlarına erişimi konusunda ne gibi kolaylıklar sağlandığı noktasında yöneticiler perspektifinde oluşan kavramlar ve kod listesi oluşturulmuştur.

Güçlü bir toplumun oluşturulmasında kadının toplumdaki yerinin güçlendirilmesi bağlamında halk eğitimi merkezi programlarına erişimi konusunda ne gibi kolaylıklar sağlandığı noktasında yöneticiler perspektifinde oluşan kavramlar ve kod listesi oluşturulmuştur. Kadınlar ana tema kodu; Yoksullukla Mücadele kavramı

altında dezavantajlılar alt temasının altında ele alınmıştır. Kadınlar temasında oluşan kod liste şu şekildedir:

- Kadınlar (387 Toplam)
- Kadınların kamusal alana özgürce girip çıktığı yer HEM kurslarıdır (27)
- Halk eğitimden başarılı olup ayakları üzerinde duruyorlar (27)
- İstatistiklere göre kursiyerlerimizin büyük çoğunluğu kadındır (13)
- Kadınlara katkısı çok yüksektir (11)
- Kurslara kadınların katılımı %90 düzeyindedir (10)
- Kadın kendisini geliştirmektedir (10)
- HEM hizmetleriyle kadın toplumda güçlenmektedir (9)
- HEM kurslarına katılımda en çok kadınlar üst sıradadır (9)
- Kadınların üretkenliğini artırıyoruz (9)
- Kadının toplumda güçlenmesinde HEM'nin etkisi büyüktür (9)
- Bölgemizde hala bazı aşiretler eşlerini çarşıya çıkartmazlar (8)
- HEM kurslarımız kadınlara fırsatlar sunuyor (7)
- Toplumun temeli ailedir. Ailenin temeli de kadındır (7)
- HEM denince ilk akla gelen kadınlardır zaten (7)
- Kadınlar HEM programlarımızı etkili kullanmaktadırlar (7)
- İlçemizde geçen yıl 15.874 kursiyer olmuştur. Çoğunluğu kadındır (6)
- Toplumun güçlenmesi kadının güçlenmesinden geçer (6)
- Kurslardan sonra kendi ayakları üstünde duran, evini geçindiren kadın çoktur (5)
- Kadınlar kurslarda kendilerini önemli hissediyorlar ve verimli oluyorlar (5)
- Kurslarımız kadınların işe girmesinde ön açıcıdır (5)

Halk eğitimi merkezi programlarının kadınlar konusunda etkisi bakımından oluşan kod listesine bakıldığında en dezavantajlı bölgelerde bile kadınların halk eğitimi merkezleri sayesinde toplumda saygın yerini almasında etkisinin olduğu görülmektedir. Hiç çarşıya çıkamayan, hiç okula gidemeyen kişilerin kendini gerçekleştirme fırsatını halk eğitimi merkezleri ve programları ile yakalayabilmektedirler. Halk eğitimi merkezlerinin en temel fonksiyonu olan yetişkin

eğitimidir. Bu fonksiyon yetişkinlerin birbirlerinden ve usta öğreticisinden öğrenerek sosyalleşmeyi sağlamaktadırlar. Bireyin en çok ihtiyaç hissettiği konu sosyalleşmektir. Birey toplum içerisinde yaşamaktadır.

Günümüz post-modern çağda birey, kalabalıkların içerisinde yalnızlıkları yaşamaktadır. Bu bağlamda halk eğitim merkezlerinin bu sorunu da çözme fonksiyonu vardır. Bu araştırmada karşılaşılan temel konulardan biriside aile temelinde parçalanma yaşandığı gerçeğidir. Parçalanmış ailelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Halk eğitimi merkezleri bu durumda olup yalnızlık yaşanan bireylerin sosyalleşme imkânını bulduğu mekânlardır.

Halk eğitimi merkezi programları kadınların üretkenliğini artırmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları kadınların kendine güven kazandırma, cesaretlendirme, yapabilirliklerini artırma, kapasitelerini artırma konularında oldukça etkilidir. Ürettikleri ürünleri internet vs. araçlarla satma imkânını yakalamaktadırlar. Böylece kendi ayakları üzerinde durma becerisi kazanmaktadırlar. En önemlisi kadın halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda kendisini önemli hissetmektedir. Bir işe yaradığını görmektedir. Bu bağlamda ötekileşmiş ve sosyal dışlanmışlık hissetmemektedir. Özellikle okuma-yazma kurslarından sonra kadınların duygularını ifade etmeleri söylendiğinde “kendimizi ezik hissederdik, kimseye bir şey soramazdık, şimdi okuma-yazmayı öğrendik hiç ezilmeden utanmadan sıkılmadan hastaneye gidebiliyoruz, alış-veriş yapabiliyoruz” bu tür ifadeleri halk eğitim çalışanlarının çok duyduğu araştırmamızda görülmektedir. Halk eğitimi merkezi çalışanlarının en temel motivasyon kaynağı da kursiyerlerini hedefe ulaştırmaktır.

Her toplumun gelişmişlik düzeyleri insana verdiği önem ile ölçülmektedir. Toplumun değer gösterilmesi gereken kesimleri arasında yaşlı nüfusu vardır. Türk toplumu içinde önemli olan bu konuda yaşlı nüfustaki vatandaşlarımıza halk eğitimi merkezi programlarına erişimi konusunda ne gibi kolaylıklar ve fırsatlar sunulmakta olduğu öğrenilmek istenilmiştir. Yaşlı nüfustaki vatandaşlarımıza ne gibi kolaylar sağlanmakta olduğunu öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Yaşlı nüfusumuzda vatandaşlarımızın halk eğitimi merkezi programlarına erişimi ile ne gibi kolaylıklar sağlanmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi merkezlerinin yaşlı nüfustaki vatandaşlarımıza halk eğitimi merkezi programlarına ulaşımında ne gibi kolaylıklar ve fırsatlar sunduğunu öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine sorulan “Yaşlı nüfusumuzda vatandaşlarımızın halk eğitimi merkezi programlarına erişimi ile ne gibi kolaylıklar sağlanmaktadır?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Yaşlılarımız gerçekten baş tacımızdır. Onlar da bizleri zaten bırakmıyorlar. Kursiyerlerimizin favori olanları yaşlılarımızdır. 80-90 yaşında da kursiyerlerimiz oluyor. Çok da kurslara katılmak istiyorlar. Pandemi döneminde özellikle 65 yaş üstüne kısıtlama getirildiği için bu yıl “Biz patladık, evde çok sıkıldık. Bizi muhakkak kurslara alın.” diye söylediler. Biz de öncelik olarak yaşlılarımıza gönüllerini almak için kurslar açarak başladık çünkü biz devletin gülen yüzüüz. Devleti temsil ediyoruz. Gelen insanların sorunlarını çözdüğümüz zaman halkımızda, devlet bizim sorunumuzu çözdü algısı oluşuyor. Dolayısıyla önceliği yaşlılarımıza verdik. Yaşlı kursiyerlerimiz, aşımızı da yaptırdık kursa gelmek istiyoruz bizi alın artık çok sıkıldık, diyorlar. Yaşlılarımızın ayaklarına kadar kursları götürüyoruz. Uzak olsun, yürüyerek geleyim diyenler de var. Hem spor olsun hem yürüyüş olsun diye düşünenler de var. Yaşlılarımız halk eğitimi kursları ile kendilerini değerli ve önemli hissediyorlar. Halk Eğitimi Merkezi olarak kapımız herkese açıktır. İdareci odalarımız herkese açıktır. Bize başvuru her konuda yardımcı olmaya çalışıyoruz. Kursiyerlerimizden kurslarda günlük hayatlarını anlatanlar var, ailesini anlatanlar var. Kendilerini rahatlatıyorlar. Günlük olayları anlatıyor, çayını kahvesini içiyor sonra da oh be burada rahatladım diyerek evlerine gidiyorlar. Halk eğitimler aslında biraz antidepresan ilacı gibidir. Bir örnek vermek istiyorum. Resim öğretmenimizi görevlendirdik. Eşiyle problemi olan bir veli vardı. Bu problemi direkt işine ve okula yansıyordu. Bir gün “Müdürüm beni kurtar, ben gerçekten bu veli ile ne yapacağımı bilmiyorum.” dedi. O zaman ben de ne istiyorlar diye sordum. Resim istiyorlar dedi. Ben de 12 kursiyer başvurusu alın kurs açayım dedim. Velimizin resim kursuna katıldıktan sonra eşiyle arası düzeldi. Çocukları ile iyi iletişim kurdu. Aynı zamanda okul müdürü, öğretmen ve idareciler ile de uğraşmaz oldu. İnsan yalnız kalınca kurmaya başlıyor. Kendisinde hastalık bulmaya başlıyor ancak halk eğitimi kurslarına gelince hobilerle uğraşıyor. Kursiyerler kurslarda karşılıklı empati kurma şansını yakalıyor. Kendi sorunundan daha önemli sorunları görünce, bu sorun için üzülme me değmezmiş demeye başlıyorlar. Bu sayede kendilerini rehabilite etmiş oluyorlar.” (G-36-K-53)

Halk eğitimi merkezi programlarının yaşlı nüfusumuz ile ilgili olarak sosyalleşme, moral, motivasyon sağlayarak alzheimer, parkinson gibi hastalıklara iyi gelen emeklilik hayatlarına oryantasyon, hobilerine karşılık bulacakları programlar mevcuttur. Bu programlarla yaşlılarımıza daha bilinçli bakılabilecek hem de istihdam sağlayacak programlarda vardır. Yaşlı nüfusumuzla ilgili çeşitli proje ve aktivasyon yapan halk eğitimi merkezlerimiz mevcuttur. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yaşlı nüfusumuza bakabilecek en önemli kurslarımızdan olan hasta ve yaşlı öz bakım hizmetleri kursumuz vardır. Bu kursumuzun süresi 320 saattir. Yine süresi çok uzun olduğu için vatandaşlar tarafından tercih edilmiyor ama gerçekten altın niteliğinde bir kurstur. Çünkü sistemden yani e-devletten tanımlandığı için kendi aile büyüklerinin, anne ve babasının bakımını yaptırmak isteyen karı-koca çalışanlar için diğer çalışmaya istekli adaylara göre bu işin eğitimini almış, kursuna gitmiş kişiler

özellikle tercih ediliyor. Ayrıca Akdeniz Üniversitesi ile iş birliğinde yapılan “Tazelenme Üniversitesi 60t” diye bir proje var. Bu projede yaşlılara sosyal yönden Alzheimer olmamaları ve insanlarla iyi bir iletişim içerisinde olabilmeleri için halk eğitim merkezleri iş birliğindeki el sanatları, örgü, basit elektrikli aletler tamiri gibi kursları veriyoruz. Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü Yaşlılık Bilimindeki hocalarımız ve öğrencilerinin iş birliğinde kursları açıyoruz. Gerçekten bu bölümdeki hastaların üzerindeki olumlu etkilerini o kadar çok görüyoruz ki. Bugün emekli olmadan önce diş hekimi, hâkim veya avukat olan kadın ve erkek kursiyerlerimiz kurslarımıza gelerek örgü öğreniyorlar. Kursiyerlerimizden aldığımız geri dönütlerde, iyi bu kursa katılmışım, Alzheimer riskim ve içe kapanıklığım konusunda büyük ölçüde faydalarını gördüm, demektedirler.” (G-35-E-49)

Halk eğitimi merkezlerinin zaman ve mekân yönünden esnek olma fonksiyonuyla yaşlı nüfustaki vatandaşlar halk eğitimi merkezlerine gelemiyorsa kursları yaşlılarımızın ayaklarına götürmektedir. Yani yaşlı nüfusa ulaşabilirlik bağlamında fırsatlar sunulmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

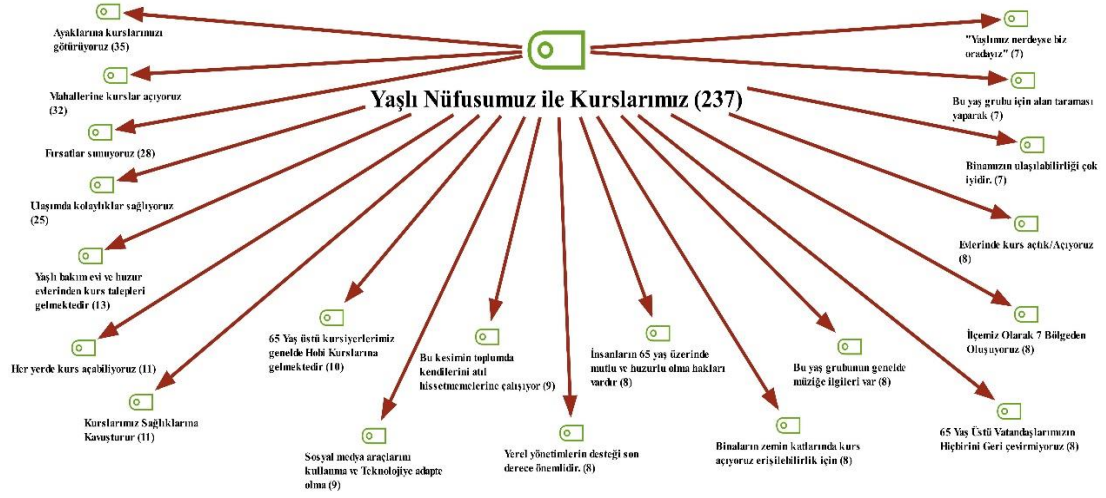
“Yaşlı vatandaşlarımızın genelde mahallelerine gidiliyor. Caddede, sokakta kendilerine bilgiler veriliyor. Okuma yazma kursları ile ilgili bir kişi bile olursa o kursu açmaktayız. Öğretmenlerimizi evlerine bile göndererek eğitim veriyoruz. Buraya gelemiyorsa siz eve gidin diyoruz usta öğreticilerimize. Toplumumuzun sorununu çözebiliyor muyuz? Dokunabiliyor muyuz yüreklerine? Arz talebi karşılayabiliyor muyuz? Vatandaşımız yaşlılıktan gelemiyor. Biz gidelim ayağına, kursu evinde verelim, gelelim. Bizim kurumun uzun adı yaygın eğitim kurumu, hayat boyu öğrenme kurumu, halk eğitim merkezidir. Kurslar illaki merkezimizde açılacak değil, saat sıkıntısı yok. Yer sıkıntısı yok yani Halk Eğitimi Merkezi programları esnek programlardır. Okuma yazma anlamında kursiyerimize bu konuyu öğrettiğimiz zaman, bizim görevimiz orada hedefine ulaşmıştır.” (G-21-E-41)

Halk eğitimi merkezlerini yaşlı nüfusun ve engelli bireylerin rahatlıkla ulaşabilirliklerini sağlayacak şekilde tanzim edilmeye çalışıldığı görüşleri vardır. Yaşlı nüfusumuzun rahat ulaşabileceği dersliklerde kurslar planlanmaktadır. Yaşlı nüfustan gelen taleplerin dikkate alındığı yönünde geri dönütler edinilmiştir. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Biz daha çok insanlarımızı bulundukları yerlerden çıkartmaya değil, bulundukları bölgeyi uygun hale getirmeye çalışmaktayız. Yaşlı ve engellilerimize yönelik bulundukları bölgeler %90 oranında şartlar ve imkânlar el verdiği ölçüde kurslar açmakta gayret etmekteyiz. Kurumumuzda da engelli vatandaşlarımıza ilk kapıdan itibaren engelli rampamız ve en üst kata çıkabilecek kadar donanımlı ve geniş asansörümüzle hizmet veriyoruz. Yaşlı insanlara da aynı şekilde. 65 yaş üzeri hatta daha üzeri, 70-75 yaşında bile kursiyerlerimizin olduğunu biliyorum. Onlara da önce bulundukları mahallelerde kendilerine yakın yerlerdeki noktalara açıyoruz. Bulamadığımız ya da olduramadığımız takdirde ana binamızdaki asansörlü olan yerlerden kendilerine yardımcı oluyoruz. Çünkü yaşlı insanlarımız maalesef merdiven çıkmakta biraz zorlanıyorlar. Bu nedenle kurslarımızı asansörlü olduğu için onlar açısından ana binamızda açıyoruz.” (G-9-E-52)

Halk eğitimi merkezlerinin yaşlı nüfusumuzun halk eğitimi merkezi programlarına erişimi açısından fırsatların sunulması noktasında yönetici perspektifinden oluşan kod listesi şekil-4.19’da verilmiştir.

Şekil 4. 19. Yaşlı Nüfus Kurslar Kod listesi

Halk eğitimi merkezlerinin yaşlı nüfusun programlara ulaşım açısından sunduğu fırsatlar bağlamında yaşlı nüfus ile kurslar ana teması altında oluşan kod listesi ve frekansları şu şekildedir:

- Yaşlı nüfusumuz ile kurslarımız (497 Toplam)
- Ayaklarına kurslarımızı götürüyoruz (35)
- Mahallerinde kurslar açıyoruz (32)
- Fırsatlar sunuyoruz (28)
- Ulaşımında kolaylıklar sağlıyoruz (25)
- Yaşlı bakım evi ve huzurevlerinden kurs talebi gelmektedir (13)
- Her yerde kurs açabiliriz (11)
- Kurslarımız sağlıklarına kavuşturur (11)
- 65 Yaş üstü kursiyerlerimiz genelde hobi kurslarına gelmektedir (10)
- Sosyal medya araçlarını kullanma ve teknolojiye adapte olma (9)
- Bu kesimin toplumda kendilerini atıl hissetmemelerine çalışıyoruz (9)
- Yerel yönetimlerin desteği son derece önemlidir (8)
- İnsanların 65 yaş üzerinde mutlu ve huzurlu olma hakları vardır (8)
- Binaların zemin katlarında kurs açıyoruz erişilebilirlik için (8)
- Bu yaş grubunun genelde müziğe ilgileri var (8)
- 65 yaş üstü vatandaşlarımızın hiçbirini geri çevirmiyoruz (8)
- İlçemiz olarak 7 bölgeden oluşuruz (8)
- Evlerinde kurs açtık/açıyoruz (8)
- Binamızın ulaşılabilirliği çok iyidir (7)

- Bu yaş grubu için alan taraması yaparak (7)
- Yaşımız nerede biz oradayız (7)

Halk eğitimi merkezi yöneticileri perspektifinden yaşlı nüfusumuzun halk eğitimi programlarından faydalanmaları konusunda fırsatlar sunduğu görülmektedir. Yaşlı nüfusun bulundukları mahallelerde, yaşlıların yaşam alanlarına en yakın noktalarda kurslar açtıkları, ulaşılabilirlik açısından oldukça etkilidir. Emeklilik hayatlarına intibak etmelerini kolaylaştırıcı, kendilerini atıl hissetmemelerini, üretebilme becerilerini geliştirme konularında programların etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Yaşlı nüfusun sağlık, yalnızlık, sosyalleşme ihtiyaçları gibi konularda halk eğitimi merkezi programlarının etkileri görülmekte olup bu ihtiyaçlara cevap verdiği görülmektedir.

Toplumun temelini oluşturan en temel yapı ailedir. Aile için önemli olan konulardan bir tanesi de büyüklerin saygı görmesidir. Ailede bu saygıyı gören çocuklar gördüklerini ve içselleştirdikleri davranışları gelecek nüfusa aktarabileceklerdir. Bunun için aile içinde bu saygı ilkesi çok önemlidir. Anne babalar çocukları önünde kendi anne ve babalarına bu hak edilen saygıyı göstermeleri oldukça önemlidir. Yine aile için önemli bir konu olan yaşlı nüfusun edindikleri tecrübelerin gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılmasıdır. Bu tecrübelerin aktarılması fonksiyonu halk eğitimi merkezi programlarında kendilerini bulan yaşlı nüfuslardan alınarak diğer kursiyerlere de aktarılması önemlidir.

Halk eğitimi merkezi programları yaşlı nüfusun rahat ulaşılabilirlik açısından bina ve dersliklerin yaşlı nüfusa göre dizayn edilme çabaları ve rahat erişim konusunda gerekli çalışmaların yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaşlı nüfusun rahat ulaşmaları ve programlara verimli olmaları için binaların zemin katlarında kurslar planlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Okuma-yazma kursları ile engelli yaşlılar için mahallelerinde ve kendilerine en yakın bölgede hatta yaşlıların kendi evlerinde de kursların planlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programların kursiyerlerinin mesleki yeterliliklerini artırma, onlara gelir artışı sağlatma, aldıkları eğitimle piyasa da iş yapabilmelerine yeterlimi olup olmadığına bu sayede kursiyerlerin yoksulluklarını dönüştürmesinde etkililiği öğrenilmek istenmiştir. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programları

kursiyerlerinde yeterlilik ve kapasite artışı ve gelir artışı sağlatmasında etkili olup olmadığı buna bağlı olarak da kursiyerlerin yoksulluğunu dönüştürülmesine etkisini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Halk eğitimi merkezi programları ile kursiyerlerimizin mesleki yeterliliklerini artırarak gelirlerini artırma ve yoksulluklarını dönüştürme şansı ne kadardır? Aldıkları eğitim piyasada iş yapabilmeleri açısından yeterli midir sizce?” sorusu yöneltmiştir.

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerine mesleki anlamda kapasite artırma ve gelir artışı sağlatma ile aldıkları eğitim ile piyasada iş yapabilmelerinde etkilimi olduğunu öğrenmek için yöneticilere sorulan “Halk eğitimi merkezi programları ile kursiyerlerimizin mesleki yeterliliklerini artırarak gelirlerini artırma ve yoksulluklarını dönüştürme şansı ne kadardır? Aldıkları eğitim piyasada iş yapabilmeleri açısından yeterli midir sizce?” sorusuna yöneticilerin cevabı şu şekildedir:

“Mesleki eğitim kurslarımızda şu güzellikler var. Herhangi bir alanda kendisini geliştirmek isteyen insanlar için o alana ait en asgari 10’dan fazla kurs var. Yani o alanda yetişmesini sağlayacağı birçok kurs bulunuyor. Gelip kendisinin en iyi şekilde ben tamamım dediği ana kadar bizde kurs aldığı için, ben tamamım dedikten sonra da bizden çıkıp aldığı belge ile iş kurma ve işine devam etme yetkisi tamamen kendisine kalacaktır. Çünkü bizim verdiğimiz eğitim ve belge, kendisine iş istihdamı sağlayacak yolda ana temeldir.” (G-6-E-54)

“Çok fazla. Buna ben bir örnek vereyim. Aromatik bitki yetiştiriciliği kursumuzda eğitim gören kursiyerlerimizin ürettikleri sabunlarla, kremlerle ve diş macunları ile neredeyse ortalama 1500-2000 arası gelirleri oluyor. Bunun dışında kilim kursundaki kursiyerlerimiz ürettikleri kilimleri değerlendirip satabiliyorlar. Ayrıca giyim alanı olsun, bunun dışında bütün alanlarda olsun spor alanlarında olsun milli takıma sporcu yetiştirmekteyiz. En son kano kursumuzda yetişen bir sporcumuz milli takıma girmeyi başardı. Bunlar ekonomik kalkınmamızda tamamen artı değerlerdir.” (G-18-E-51)

“Halk Eğitimi Programlarımızın, kursiyerlerin aldıkları eğitim ve kursun sonunda aldıkları belge ile evet, yeni işe girme, bulundukları pozisyondan daha iyi pozisyona çıkma ve o alanda kendilerini geliştirmeleri açısından yeterli olduğunu düşünüyorum. Piyasada iş yapma açısından yeterlidir.” (G-1-K-35)

Kursiyerlerin, halk eğitimi merkezi programları ile eğitim aldıklarında piyasada iş yapmalarında etkilidir. Bu konuda kursların sonunda sektöre giren, gelir artışı sağlayan ekonomilerine büyük katkılar sağlayan kursiyerlerin olması gözlenmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Evet, halk eğitimi programlarımıza baktığımızda mesleki yeterliliklerini geliştirmekte ve bu sayede gelir artışı sağlamaktadırlar. Bu konuda misal bile verebiliriz. Birçok örnekleri bulunmakla birlikte “uzatma ağı yapımı ve onarımı kursu” açtık. Yani balık ağı örücülüğü, ilçemiz sahilde ilçesi olduğu için balıkçılık da yapılan bir yerdir. Bu kurstaki bayanlar kendi imkânları ile kendilerini geliştirerek kurstan sonra sektörde kendi işyerlerini de açıp birçok balıkçıya hizmet ederek gelir

elde etmektedir ve piyasa da iş yapabilmektedir. Bu da güzel başarı olarak vermek istediğim bir misal.” (G-3-E-52)

Halk eğitimi merkezlerine kursiyerin alacağı eğitimi bilerek gelmesi o kursiyerleri başarıya ulaştırmada daha etkilidir. Yani kursiyerin alacağı eğitim alanını seçmiş ve o alana yönelik kurslara gelmesi motivesini artırmaktadır ve eğitim sonunda piyasada rahat iş yapabilmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir.

“Bence yeterlidir ama hangi eğitimi alacağını iyi seçmesi gerekir. Motive olan kişi daha başarılı olur. Hem motive olacak hem de niçin geldiğini bilecek. Yani ben iş arıyorum bir kursa yazılayım değil de ben aşçı olmak istiyorum, ben kuaför olmak istiyorum, ben emlakçı olmak istiyorum, profesyonel olarak arıcılık yapmak istiyorum. Bize gelen böyle kursiyerler var. Birinci dönemin son gün gelemeyi Covid-19 nedeniyle, daha sonra tekrar devam etti. Devamsızlık hakkı muaf olmasına rağmen ben öğrenmek istiyorum bu işi dedi. Tabii ki aldıkları eğitim piyasada iş yapmaları açısından yeterlidir.” (G-37-E-50)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerine iş yapabilmeleri bağlamında yeterli eğitim vermektedir. Eğitim alan kursiyerlere KOSGEB gibi kuruluşlarla mikro kredi yönteminde kullanmaları da sağlanması halinde yoksulluklarını dönüştürme şanslarının artması söz konusu olacaktır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

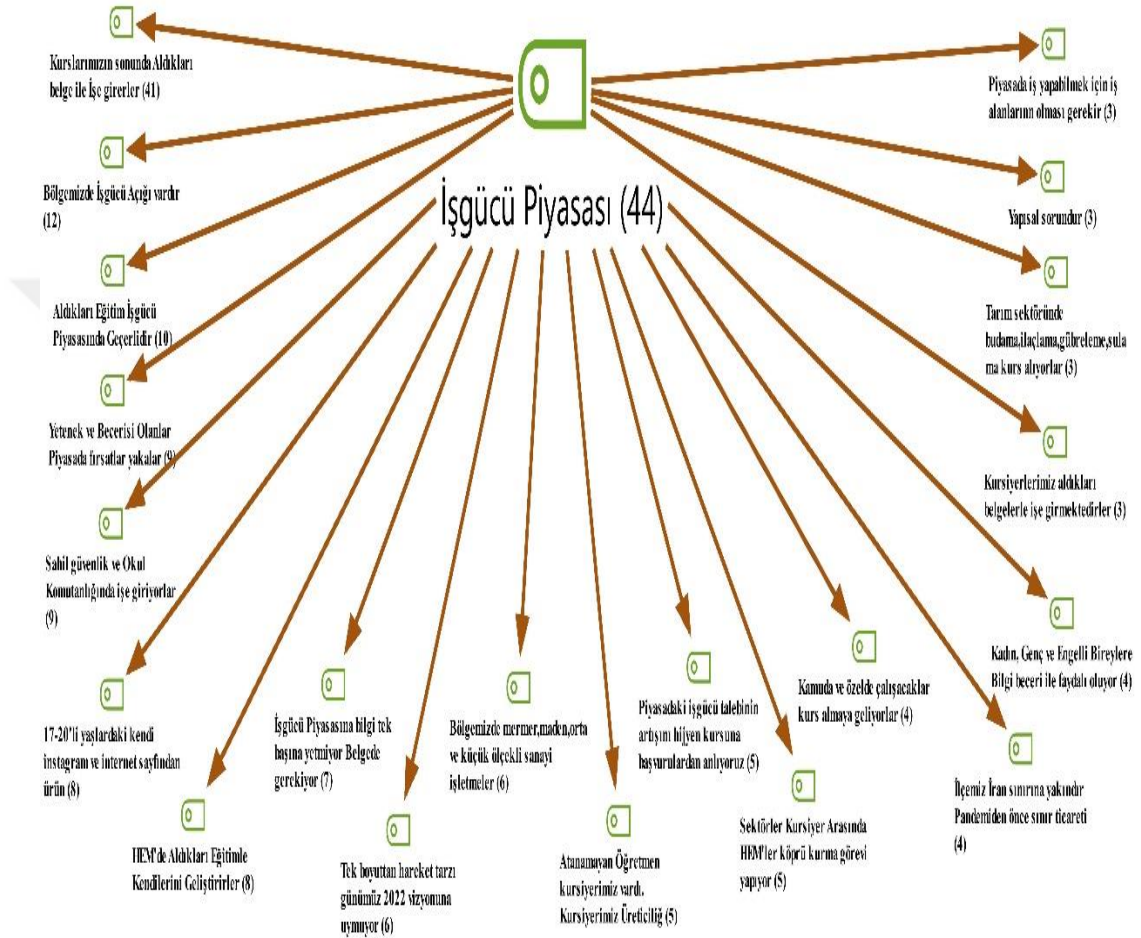
“Yani şartlar değişebilir ama ilçemizdeki örneklerle bakarak halk eğitimi programlarının yeterli olduğunu düşünüyorum. Halk Eğitimi Merkezleri programları işe ulaştırmada yeterlidir diyebilirim. Belki bu şekilde iş piyasasına girmek isteyen kursiyerlerimize tamamen bunlara özel bir destek kredisi, KOSGEB gibi mikro kredi projeler gibi, kursiyerlerimizin işlerini kolaylaştırır diye düşünüyorum. Halk Eğitimi Merkezi programları ile birlikte iş birliğine gidilerek yoksul ve dezavantajlı kesimler eğitime alınarak üretime yönelik bilgileri artırılır ve yoksulluğunu dönüştürme şansı tanınmış olur. Halk eğitimi programları bu konuda etkilidir diyebiliriz.” (G-28-E-49)

İş gücü piyasasına girmede etkili olan birçok değişken vardır. Halk eğitimi merkezi programları bunlardan bir tanesidir. Kursiyerin örgün eğitimden aldığı geçmiş öğrenmeler/edinimler, öğretmen kalitesi, işgücü piyasası vs. etkileri olan değişkenlerdir. Halk eğitimi merkezi programları bu birikime etki yapmaktadır. Bu konu ile ilgili yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Bence yeterli değildir. Ben yeterli görmüyorum. Sadece buradan alınan bir eğitimle bir sertifika ile bir alanda uzmanlaşma ya da bir işte yeterli olma imkânı olduğunu düşünmüyorum. Bunun yanında geçmiş öğrenmenin etkisi var. Kişilik özelliğinin etkisi var. Gelişime açıklığının etkisi var. O eğitimden ne düzeyde yararlanmış olduğunun etkisi var. Eğitim veren öğretmenin kalitesinin etkisi var. Bir sürü faktör vardır ama birçok program var ve sürekli devamlı olmalıdır. Yani tek sertifikayla tek programda bunun olması mümkün değil. Kursiyerin kendisini sürekli geliştirmesi gerekiyor. Halk Eğitimi Merkezleri pratik eğitim verdiği için evet diyebiliriz, tecrübeli olabiliyor ancak dediğim gibi geliştirmesi gerekiyor. Kursiyerlerin kendilerinin tek bir programa bağlı kalmaması gerekiyor. Evet, faydalı buluyorum. Böyle etkili özel kurslar da var.” (G-46-K-32)

Halk eğitimi merkezi programlarının iş gücü piyasasına girmede, kursiyerin gelirini artırmada, yoksulluklarını dönüştürmede etkisi açısından yönetici perspektifinden oluşan iş gücü ana kavram teması altında oluşan kod listesi şekil-4.20’de verilmiştir.

Şekil 4. 20. İş Gücü Piyasası Kod Listesi

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyere iş gücü piyasasına girmede, gelir artırmada, yoksulluğunu dönüştürmede etkisi açısından yönetici perspektifinden oluşan iş gücü piyasası kod listesi temaları ve frekansları şu şekildedir:

- İş gücü piyasası (209 Toplam)
- Kurslarımızın sonunda aldıkları belgelerle işe girerler (41)
- Bölgemizde iş gücü açığı vardır (12)
- Aldıkları eğitim iş gücü piyasasında geçerlidir (10)
- Yetenek ve becerisi olanlar piyasada fırsatlar yakalar (9)
- Sahil güvenlik ve okul komutanlıklarında işe girebiliyorlar (9)

- 17-20 yaşlardakiler kendi Instagram ve internet sayfalarından ürün satışı yapıyorlar (8)
- HEM'de aldıkları eğitimle kendilerini geliştirirler (8)
- İşgücü piyasasında bilgi tek başına yetmiyor belgede gerekiyor (7)
- Tek boyuttan hareket tarzı günümüz 2022 vizyonuna uymuyor (6)
- Bölgemizde mermer, maden orta ve küçük ölçekli sanayi işletmeleri var (6)
- Atanamayan öğretmen kursiyerimiz vardı. Üreticiliğe geçti (5)
- Piyasadaki iş gücü talebinin artışı hijyen kursuna başvurulardan anlıyoruz (5)
- Sektörle kursiyer arasında HEM'ler köprü kurma görevi yapıyor (5)
- Kamuda ve özel sektörde çalışacaklar kurs almaya geliyorlar (5)
- İlçemiz İran sınır kapısına yakındır. Pandemiden önce sınır ticareti yüksekti (4)
- Kadın, genç, engelli bireylere bilgi beceriyle faydalı oluyor (4)
- Kursiyerlerimiz aldıkları belgelerle işe girmektedirler (3)
- Tarım sektöründe budama, gübreleme, ilaçlama ve sulama kurslarını alıyorlar (3)
- Yapısal sorundur (3)
- Piyasada iş yapabilmek için iş alanlarının olması gerekir (3)

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerinin iş gücü piyasasına girmesi, gelir artışı sağlatması, yoksulluğunu dönüştürmesi açısından yönetici perspektifinden etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. İş gücü piyasası girme açısından daha detaylı bakıldığında bu alan ile ilgili birçok değişkenin olduğu söz konusudur. En başında bölgelerin iş gücü piyasası alanlarının farklılığı söz konusudur. Bu araştırmada incelenen şehirler olarak bakıldığında önde gelen sektörler ortaya çıkmaktadır. Turizm, tarım, sanayi, maden, vs. gibi alanlar vardır. Sektörlerin bölgeleri etkilediği görülmektedir.

Halk eğitimi merkezleri programlarının bilinçli ve kendisine yön vermek isteyen kursiyerlerini daha kolay ve kısa sürede hedeflerine ulaştırdığı görülmektedir. Kırsal ve dezavantajlı kesimlere iş birliğinde mikro kredi ve projelerle halk eğitimi

zemininde eğitime alınarak hedeflerine ulaştırılması daha etkili ve kalıcı aynı zamanda sürekliliği olacaktır.

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerini işe girme, gelir artışı sağlamada, yoksulluğunu dönüştürme açısından etkilidir. Programların kursiyerlere bilgi, beceri, yetenek geliştirme, yönlendirme, teşebbüste bulunmalarına katkıları vardır. Aldıkları eğitimlerle işe girme, iş yerinde pozisyonlarını geliştirme ve bununla birlikte gelir artışı sağlamada etkilidir. Kırsal ve diğer kesimlerde üretim tekniklerini kazandırarak ürün artışı sağlama ve gelir artışı sağlatması söz konusudur. Bu bağlamda programların kursiyerlerine yoksulluğunu dönüştürme fırsatları sunar.

Küreselleşme ve COVID-19 Pandemi süreci gıda üretiminin önemli olduğunu göstermiştir. Gıda üretiminin sürdürülebilirlik açısından önemli olduğu ve ülkelerin bu konuda tedbirler alması gerekliliğini ortaya çıkartmıştır. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan insanların üretim faaliyetlerinde tutulması ayrıca önemli olan bir durumdur. Kırsal kesimde yaşayan insanların yoksulluk olgusu ile karşı karşıya kalmaması adına üretim yöntem ve tekniklerini, üretimi artırma dolayısıyla gelir artışı sağlamaları gerekmektedir. Halk eğitimi merkezi programlarının kırsal kesimde yaşayan ailelerin ve üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınma adına ne gibi etkilerinin olacağını öğrenmek hedeflenmiştir.

Kırsal kesimde yaşayan ailelerin ve üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınma yapabilmeleri için halk eğitimi merkezi programlarının etkisini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “İlçenizde kırsal mahallelerde aile ve üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik halk eğitimi merkezi programlarınızın ne gibi etkileri vardır?” sorusu yöneltilmiştir.

Kırsal mahallelerde yaşayan ailelerin ve üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik olarak halk eğitimi merkezi programlarının etkilerini anlamak için halk eğitimi merkezi yöneticilerine sorulan “İlçenizde kırsal mahallelerde aile ve üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik halk eğitimi merkezi programlarınızın ne gibi etkileri vardır?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Halk eğitimler, mevzuatı gereği dışardan eğitici alıp çalıştırabilen kurumlardır. Bunların içerisinde kamu kurumları da başta gelmektedir. Halk Eğitimi Merkezimiz açısından bölgemizde resmî kurumları düşündüğümüzde iş birliği yapmadığımız

hiçbir kurum yoktur. Şu anda bile birçok kurumla ortak olarak, onların isteği bizim sunmamız, şeklinde beraber çalıştığımız kurslarımız mevcut ve her yılda oluyor. Gayet de güzel sonuçlar elde ediyoruz. İnsanlar gelir artışı sağlıyorlar. Bahçe yetiştiriciliği ve arıcılık alanından tutun da gübreleme, budama, orman yangınıyla mücadeleye kadar kurslarımız vardır. Mesela orman işletmelerine biz eğitim veriyoruz. Kişiler orman işletmelerin de istihdam ediliyorlar. İstihdama halk eğitimlerin katkısı olmuş oluyor. Ülkemizde büyük orman yangınları oldu. Bu yıl orman yangınlarıyla mücadele kursu iki tur düzenlendi. Normalde sene başında bir tur bu kursu yaparız. Bu yıl yangınlarla mücadele anlamında yangın bölgelerinin ıslahı açısından bizden ekstra kurs taleplerini karşıladık. Seve seve de karşılıyor. Halkımızın bu konuda bilinç düzeyini tabii ki artırıyoruz. İlçe tarımla birlikte arıcılık kursu yapıyoruz. İlçe tarımdan personeller, ziraat mühendisleri, veterinerler geliyorlar. Bahçe bitkileriyle, seracılıkla alakalı kurslarımız oluyor. Bu şekilde kırsal alanlara ve köylerimize gidiyoruz.” (G-52-E-35)

“Şöyle anlatayım bizim bölgemizde “ceviz ağacı budanmaz” diye bir yargı vardı. Halk eğitimi olarak biz ilçe tarımla görüştük. Dedik ki biz eğer ceviz ağacını budarsak ürün azalır mı çoğalır mı? Yani ilçe tarımı biliyorsunuz, bunun üniversitesini okumuşlar eğitimi almış kişiler biliyorlardır. Dediler ki kesinlikle üretim artar. Halk eğitimi olarak biz geçen yıl bir uygulama yaptık ve ürünün arttığını gördük. Ceviz ağacında da budama işleminin yapıldığını öğrettik ve ilçemizde yanlış bir kanaatin ortadan kalkmasını sağlamış olduk. Yanlış bir önyargıyı kırmış olduk. Şu an bile kursiyer başvuruları var. Biz yine ilkbaharın başlangıcında yapraklar açmadan tekrar kursumuzu açıp ilgili kırsal mahallelerimizde ceviz budamalarını gerçekleştirmiş olacağız. Halk Eğitimi Merkezi programları yanlış öğretileri de düzeltmektedir.” (G-17-E-39)

“Şöyle söyleyebilirim bazen talep olmadığı hallerde bile biz gidip zorla Arz oluşturmaktayız. Söyleyerek talebi ettiriyoruz. Önce böyle arz oluşturuyoruz fakat daha sonra kendileri sürekli kurs taleplerinde bulunuyorlar. Geçen sene iki arkadaşımız bize geldi. Birisi engelli birisi engelsiz iki vatandaşımız. Birisine tarımsal kalkınmadan yaklaşık 65 bin lira hibe çıkmış. Engelli olan bir Bütün belgelerini hazırlaman gereklidir. Bir belgen eksik. Onu da Halk Eğitimi Merkezinden alman gerekli demişler. Buraya geldi biz kursu planlamak üzereydik. Bize 15 tane kursiyer getir dedik.15 kursiyer getirdi. Biz kursu açtık, kendi köyünden öğretmen de görevlendirdikten sonra aradan iki gün geçti geçmedi. Bir baktık kursumuz 41 kişiye ulaşmış. Kursumuz çok amaçlı salonunda verildi. Kursu iki üç gün ziyaret ettim. 40'tan fazla, yaklaşık 45 kişi kursta var. Kursu açtık, 15 kişi diye biliyorduk oraya gittik 45 kişi var. Eşlerimiz il dışına gittiği zaman köyde tek başımıza kalıyoruz. En azından tek başımıza bu kursu öğrenelim. Bu işlerle baş edebilmek için öğrenmemiz gerekli. Bu kursa katıldık dediler. Öyle bir olumlu dönüt aldık ki bu sefer başka alanlarda da kurs istemeye başladılar. Kurslarımıza talepler artmıştır ama gerçekten kurslar hakkıyla yapılırsa çok faydalıdır.” (G-27-E-49)

Beşeri sermayesi yüksek bölgelerde iş imkânlarının olması, tarımsal alanda da üretim ve istihdam imkânının bulunması işe girme, gelir elde ve yoksullukları dönüştürme şansını daha da artırmaktadır. Halk eğitimi merkezlerinden öğrenilen bilgi beceri ve yetenekler de kursiyere bu fırsatlardan yararlanmasını sağlamaktadır. Üretici açısından düşünüldüğünde sürdürülebilirlik ve kalkınma açısından da önemli katkı sağlamaktadır.

“Açık konuşayım benim bulunduğum bölgede, ilçede yoksul olan yoksulluk çeken bulunmamaktadır. Bu ihtimal sadece engelliler için olabilir. Zaten devletimiz de engellilere yönelik maaş bakım gibi tedbirleri alıyor. Onun dışında ilçemizde 100 gün boyunca samimi söylüyorum kişilerin zeytinde çalışma imkânları var ve günlük

veyemiyeleri de 120 ile 200 TL arasındır. 100 gün işsiz kalmayarak zeytinde çalışma imkânı vardır. Zeytin toplayarak düzgün çalışılırsa günlük ortalama 160 TL kazanılabilir. Turizm bölgesinde de çalışabilirler. Balık üretiminde de çalışabilirler. Bölgemiz ve ilçemiz buna müsait. Burada insanların işsiz kalma boyutu sadece insanların şahsi durumuna ve işi beğenmemesine bağlı olabilir..” (G-42-E-46)

Kırsal kesim ve üretici birliklerinin kalkınmada ve üretimde süreklilik kazanması açısından halk eğitimi merkezlerinin iş birliği çerçevesinde açtığı kurslar bulunmaktadır. İş birliğine girdiği kurumların başında ilçe tarım müdürlükleri bulunmaktadır. İlçe tarım ile girdiği iş birliğinde üreticilere yanlış, öğretileri düzeltme sağlamaktadır. Ayrıca kursiyerlere modern tarım teknikleri, çevreci tarım teknikleri gibi alanlarda üretimi artırıcı çözümler üretmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda halk eğitim merkezleri ilçe tarım müdürlükleri ile iş birliğinde üretimi artırıcı kurslar düzenlemektedirler. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

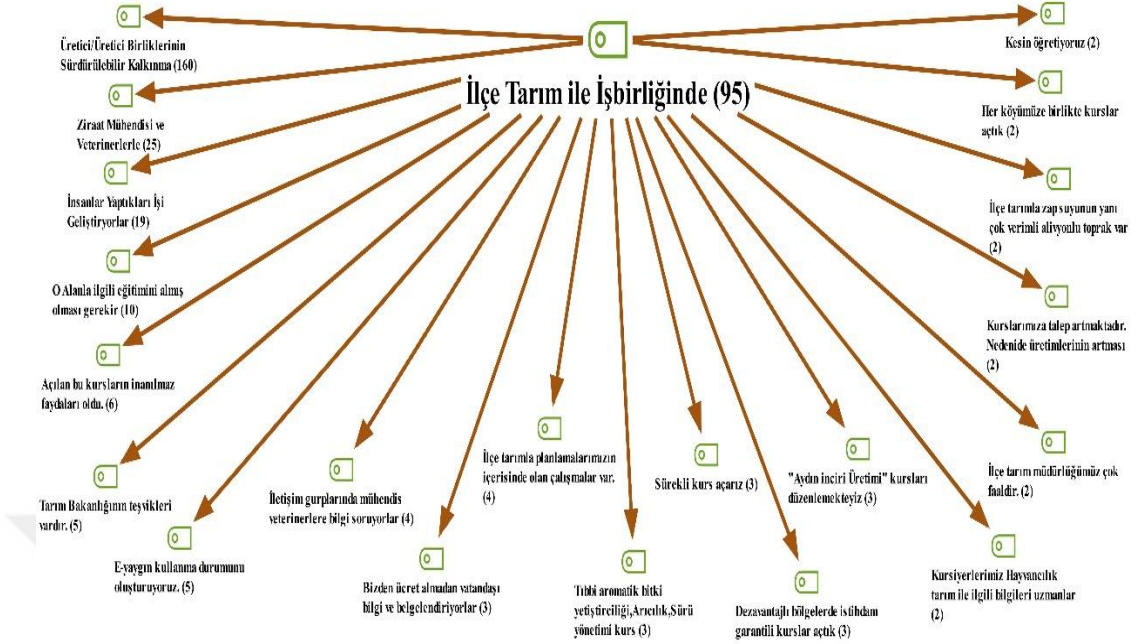
“İlçe tarımla protokoller çerçevesinde birçok kurslar açıyoruz. Budama, örtü altı sebze yetiştiriciliği, aromatik bitki yetiştiriciliği, basınçlı sulamalar vb. birçok kursu açmada ortak çalışıyoruz. Hatta sürü yönetimi kursumuzun birisi yeni bitti. Kurslarımızı çok faydalı buluyoruz. Kursların sonunda kursiyerlerden geri dönüt olarak şunları duyduk, yanlış bildiğimiz konuların kurslarda doğrusunu öğrendik. Çiftçilerimiz yanlış bildiği konuları doğrusunu öğrenmiş olmaktadır. Üretimde doğru bilgi öğrenme, gübrelemede, ilaçlamada, sulamada çevreci ve sürdürülebilirlik açısından da önemli bilgiler verilmiş olmaktadır. Üreticilerin ürün artışı ve buna bağlı olarak gelirlerinin artması sağlanmaktadır.” (G-55-E-52)

“Kırsal kesimlere ilçe tarım ile birlikte, cezaevlerinde ise Adalet bakanlığıyla kurslar açıyoruz. İlçe Orman Müdürlüğü ile de kurslar açıyoruz. Üreticilere modern tarımı öğretiyoruz. Kursa gelenlere bilgi beceri geliştirme açısından çok büyük katkılar sağlıyor. Üretime yönelik bilgiler kazandırıyor. Mesela çiftçilerimize yönelik ilçe tarım ile birlikte ziraat mühendisi ve veterinerlerle beraber açtığımız kurslarımızda, ürün yetiştirmede bilgi ve becerilerini geliştirerek kaliteli ürün üretme ve gelir artışı sağlıyoruz. Çiftçiler bu bilgileri ilçe tarımın uzmanlarından öğrenmektedirler. Asıl işi bilen kişilerden öğrenmiş oluyorlar. Yanlış bildikleri kuralların bu kurslarla doğrusunu öğrenmektedirler. Mesela ilçe tarım ve orman yetkililerinden yanlış bilgilerin ne olduğu öğrenildiği zaman geriye dönülmez hataları ortaya çıkartıp çevreye ve ormana zarar verilen durumlar yetkililere bildiriliyor. Uzmanlar tarafından bilgiler öğretilirse daha kalıcı, daha sürdürülebilir, daha kaliteli ürünler ortaya çıkıyor. Çevreye de duyarlı olunmuş oluyor. Bu kurslarımızın sonunda dezavantajlı veya yoksul kesim bilgi becerilerin artırarak yoksulluktan çıkma şanslarını artırmaktadır. Gelirlerini artırmaktadır ve mutlaka kurslarımızın katkıları olmaktadır.” (G-54-E-42)

Kırsal ve üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınmada halk eğitimi merkezlerinin ve programlarının etkileri açısından yönetici perspektifinde kavramlar ve kod listesi oluşmuştur.

Halk eğitimi merkezleri üreticilere etkisi açısından en çok iş birliğine ilçe tarımla girmiştir. İş birliği ana kavramının altında oluşan ilçe tarım iş birliği ana tema kod listesi şekil-4.21’de verilmiştir.

Şekil 4. 21. İş Birliği İlçe Tarım ile İş Birliği Kod Listesi

Halk eğitimi merkezleri ve ilçe tarımla yapılan iş birliğinde oluşan kod listesi ve frekansları şu şekildedir:

- İlçe tarımla iş birliği (360 Toplam)
- Üretici/üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınmasında halk eğitimi programları etkilidir (160)
- Ziraat mühendisleri ve veterinerlerce eğitim verilir (25)
- İnsanlar yaptıkları işi geliştiriyorlar (19)
- O alanda ilgili eğitimini almış olması gerekiyor (10)
- Açılan bu kursların inanılmaz faydaları oldu (6)
- Tarım Bakanlığı'nın bu alanda teşvikleri vardır (5)
- E-yaygın kullanma durumunu oluşturuyoruz (5)
- İletişim gruplarında mühendis ve veterinerlere bilgi soruyorlar (4)
- İlçe tarımla planlamamız içerisinde olan çalışmalarımız var (4)
- Ücret almadan vatandaş bilgi ve belgelendiriyorlar (3)
- Tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği, arıcılık, bitki yetiştiriciliği, sürü yönetimi kursları açıyoruz (3)
- Sürekli kurs açarız (3)
- Dezavantajlı bölgelerde istihdam garantili kurslar açtık (3)
- Aydın inciri üretimi kursları düzenlemekteyiz (3)

- Kursiyerlerimiz hayvancılık ve tarımla ilgili bilgileri uzmanlardan öğreniyor (2)
- İlçe tarım müdürlüğümüz çok faaldir (2)
- Kurslarımıza talep artmaktadır. Nedeni de üretimlerinin artmasıdır (2)
- Zapsuyu'nun yanında verimli alüvyonlu topraklar var. İlçe tarımla iş birliğinde proje yapılabilir (2)
- Her köyümüzde birlikte kurslar açtık (2)
- Kesin öğretiyoruz (2)

Halk eğitim merkezleri bulundukları bölgelerde birçok kamu kurum ve kuruluşu, STK'lar, yerel yönetimler vb. ile iş birliğinde faaliyet göstermektedir. Kırsal kesim ve üreticiler açısından en çok ilçe tarımla iş birliğine girildiği görülmektedir. Yapılan bu iş birliğinde üretimin artması, yanlış bilgi ve uygulamaların düzeltilmesi, bilinçli ve modern tarımın öğretilmesi sağlanmaktadır. Tarım uygulamalarında sürdürülebilirlik açısından çevreci uygulamalara geçildiği görülmektedir. Özellikle budama, ilaçlama, gübreleme ve sulama açısından kursların açıldığı ve etkilerinin olumlu olduğu görüşleri vardır.

İlçe tarımla yapılan iş birliğinde tarım ve hayvancılık anlamında üreticilerin bilinçlendirilmesi halk eğitimi merkezi zemininde halk eğitimi merkezi programları açısından etili sonuçlar sağladığı söylenebilir. İş birliğinin diğer kamu kurumlarıyla genişletilmesi, teşvik ve takip edilmesiyle kırsal kesimin kalkınması ve yoksulluğun ortadan kalkması söz konusu olacaktır.

Kırsal ve yoksul kesimlerde insanların yoksullukları bağlamında halk eğitimi merkezi programlarını uygulamada halk eğitimi merkezlerinin ne gibi faaliyetleri vardır. Bu faaliyetlerin kırsal ve yoksul kesime ne gibi etki ettiğini anlamak hedeflenmiştir. Kırsal ve yoksul kesime halk eğitimi merkezi programlarının yoksullukla mücadele açısından etkisini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Kırsal ve yoksul kesimlerde yoksullukla mücadele açısından halk eğitimi merkezi programlarının ne gibi faaliyetleri vardır? Bu faaliyetlerin etkileri nasıldır? Sorusu yöneltilmiştir.

Kırsal ve yoksul kesimlere yoksullukla mücadele açısından halk eğitimi merkezlerinin ne gibi faaliyetleri vardır. Bu faaliyetlerin bu kesimlerin yoksulluklarını

dönüştürmelerine fırsatlar sağlaması noktasında etkilerini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine sorulan “Kırsal ve yoksul kesimlerde yoksullukla mücadele açısından halk eğitimi merkezi programlarının ne gibi faaliyetleri vardır? Bu faaliyetlerin etkileri nasıldır? Sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Kırsal ve yoksul kesimlerde açtığımız kurslarla onlara yeni bir üreticilik alanı açıyoruz. Yine bitki yetiştiriciliği, mantar yetiştiriciliği gibi kurslar ile kişilerin kapasitelerini artırmalarını ve üretim yapmalarını sağlıyoruz. Bu durum gelirlerinin artmasını ve bir iş sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bu açıdan yoksullukla mücadele açısından önemlidir.” (G-1-K-35)

“Tabii ki ilçe tarım ile birlikte arıcılık, budama, sulama, gübreleme, ağaç yetiştiriciliği, süt sığırı yetiştiriciliği gibi birçok kurs açabilmekteyiz. Zaten bu işi yapıyorlar ve bu işi daha bilinçli yapma isteği ile kurslara geliyorlar. Daha fazla gelir elde ediyorlar. Hem de çevreye duyarlı üretim yapmış oluyorlar.” (G-41-E-58)

“Bizim kurslarımızda ki temel amacımız her yaştan her kesime hizmet vermektir. Örnek verecek olursak sürü yönetimi, arıcılık, mantar yetiştiriciliği gibi alanlarda üretime yönelik kurslarımız vardır. Sürü yönetimi konusunda devletten ücret alacaklardır. Bu kurslara 2021’den sonra başladık. Çok önemli olduğu için devamı da gelebilmektedir. İstihdama katılım konusunda hijyen kursları direkt işe alım konusunda etkilidir, sürekli de talepler olmaktadır.” (G-22-E-28)

Kırsal ve yoksul kesimin yoksulluklarını dönüştürme adına halk eğitimi merkezleri yerel yönetimler, STK’lar ve kuruluşlar ile iş birliğine girerek halk eğitimi merkezlerinde bu kesimlere üretebilme bilgi beceri kazandırıp ürün elde etmelerini sağlamaktadır. Kursiyerlerin bu ürettikleri ürünleri düzenli ve sürekli bir şekilde satabilmeleri adına yerel yönetim ve STK’ların desteği ile imkânlar verilmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

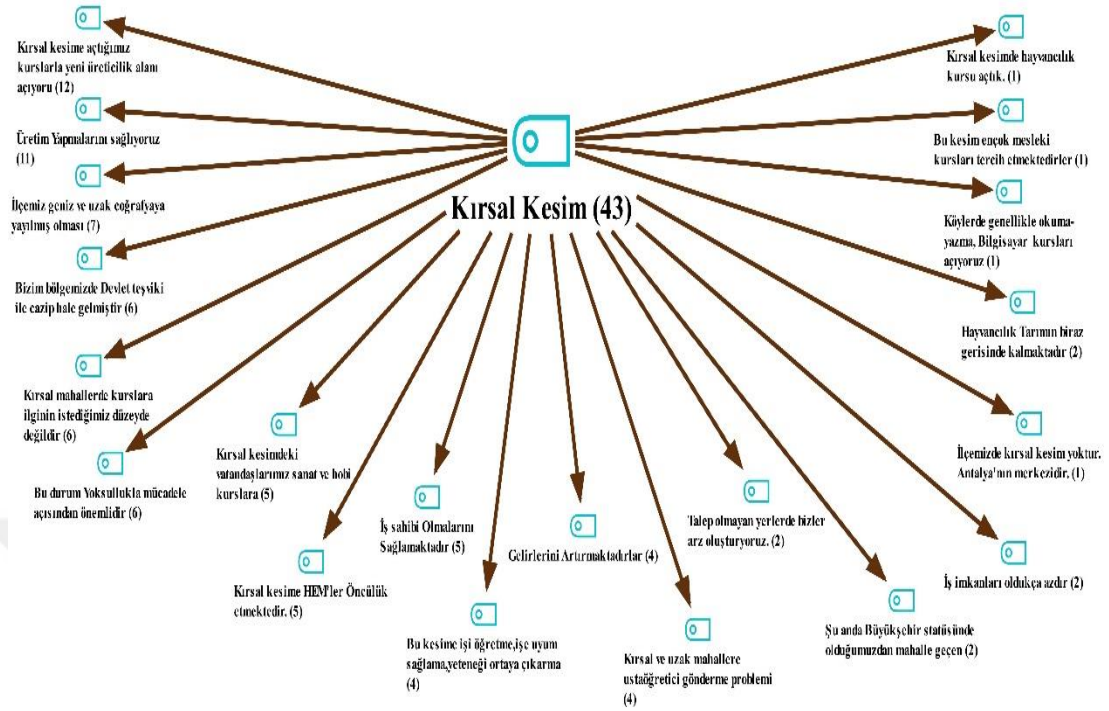
“Halk Eğitimi Merkezimizde yeni bir protokol yaptık. Kırsal kesimde yoksul vatandaşlara yönelik kurslarda ürettikleri ürünler için her ayın son hafta sonu ilçemizin bir meydanı var. Orada stant açacaklar. STK’lar, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte her hafta sonu orada üretilen malzemeleri göreceğiz. Her ayın son haftasında, cumartesi pazar günleri yoksul ailelere ürettikleri ürünleri satma imkânı sağladık. Bu sayede gelir artışı da elde etmektedirler.” (G-53-E-36)

“İŞKUR’la birlikte özellikle iş birliğine dayalı kırsal kesimlerde kurslar açmaktayız. Bunların mutlaka etkileri vardır. Hem oraya gelerek hem de bilgilerini artırarak İŞKUR destekli olduğu için yardım da almaktalar. Bu kurslara zaten özellikle yoksul kesimin insanlarını almaktayız. Burada açtığımız bir kurstan örnek vermek istiyorum. Kırsal kesimde açtık. %80’ni kadındı. Çilek yetiştiriciliği kursu idi. %20’sinde erkekler vardı. Eminim ki bu kursun üretime yönelik etkisi vardır.” (G-13-E-57)

Halk eğitimi merkezlerinin dezavantajlı ve kırsal, yoksul kesime yönelik yoksullukla mücadele açısından ne gibi faaliyetlerinin olduğu yönetici perspektifinden oluşmuştur.

Kırsal ve yoksul kesim ana tema kavramı altında kod listesi şekil-4.22’de verilmiştir.

Şekil 4. 22. Kırsal Kesim Kod Listesi

Halk eğitimi merkezlerinde uygulanan halk eğitimi merkezi programları toplumun tüm kesimine etki ettiği gibi kırsal ve yoksul kesime de etki etmektedir. Halk eğitimi merkezleri programlarının bu kesimlere ne gibi etkilerinin olduğu yönetici perspektifinden anlaşılmıştır. Oluşan kavramlar kırsal kesim ana teması kod listesi ve frekansları şu şekildedir:

- Kırsal kesim (130 Toplam)
- Kırsal kesimde açtığımız kurslarla yeni üreticilik alanları açıyoruz (12)
- Üretim yapmalarını sağlıyoruz (11)
- İlçemizin geniş ve uzak bir coğrafyaya yayılmış olması (7)
- Bizim bölgemizde devlet teşvikiyle cazip hale gelmiştir (6)
- Kırsal mahallelerde ilgi beklediğimiz düzeyde değildir (6)
- Bu durum yoksullukla mücadele açısından önemlidir (6)
- Kırsal kesimdeki vatandaşlarımız sanat ve hobi kurslara (5)
- Kırsal kesime HEM'ler öncülük etmektedir (5)
- İş sahibi olmalarını sağlamaktadır (5)
- Bu kesime işi öğretme, işe uyum sağlama, yeteneği ortaya çıkartma fonksiyonu vardır (4)
- Gelirlerini artırmaktadır (4)

- Kırsal ve uzak mahallelere usta öğretici gönderme problemi (4)
- Talep olmayan yerlerde bizler arzlar oluşturmaktayız (2)
- Şu an büyükşehir statüsünde olduğumuzdan mahalle olarak geçen köylerimiz (2)
- İş imkânları oldukça azdır (2)
- İlçemizde kırsal kesim yoktur. Antalya'nın merkezidir (2)
- Hayvancılık tarımın biraz gerisinde kalmaktadır (2)
- Köylerimizde genellikle okuma-yazma ve bilgisayar kursları açmaktayız (1)
- Bu kesim en çok mesleki kursları tercih etmektedir (1)
- Kırsal kesimde hayvancılık kursu açtık (1)

Kırsal ve yoksul kesimlere yönelik halk eğitimi merkezi zemininde iş birliğine gidilmesi bu kesimlere uygulanacak halk eğitimi merkezi programları sonucunda üretebilen, gelirlerin artıran ürünlerini artırdıkları görülmektedir. Ayrıca kırsal ve yoksul kesimdeki kursiyerlerin kurslar sonunda bildikleri yanlış uygulamaları düzelttiği görülmektedir. Halk eğitimi merkezi programları bu kesimlere ürün artırma, gelir artırma ve yoksulluklarını dönüştürme fırsatlarını sunmaktadır.

Sosyal dışlanma ve yoksulluk sorunu dünyada ve ülkemizde önemli bir sorundur. Bütün temel hizmetlerden her bireyin yararlanma hakkı vardır. Bunların en temeli olan eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkıdır. Bireylerin sosyal alanda kendisini gerçekleştirme toplumun onurlu bir üyesi olmaya hakkı vardır. Sosyal dışlanma ve yoksulluk sorunuyla mücadele açısından halk eğitimi merkezi programlarının etkinliğini öğrenmek hedeflenmiştir. Bu amaçla halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Dünya da ve ülkemizde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunuyla mücadele açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliği ne düzeydedir değerlendiriniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Halk eğitimi merkezlerinin sosyal dışlanma ve yoksulluk sorunun çözümü konusunda etkilerini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine sorulan “Dünya da ve ülkemizde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunuyla mücadele açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliği ne düzeydedir değerlendiriniz?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Karı koca ayrılan bir kursiyerden bahsetmiştim. Kadının ayakta kalabilmesi ve dışlanmaması için bizden alacağı kurs ile edindiği meslek onu hayata yeniden bağlamıştır. Halk Eğitimi Merkezi programları kursiyerlere sosyal dışlanmışlık ile ilgili ya da yoksullukla mücadele açısından fırsatlar sunar. Diğer yandan dış göçten bahsetmiştik. İnsanların sosyal dışlanmaya maruz bırakılmaması açısından kurslarımıza gelmesi ve diğer kursiyerlerle kaynaşmaları çok önemlidir. Engelli vatandaşlarımızın kurslarımızın sonunda ve iş imkânına sahip olması bizim onlara ne kadar normal insanlar gibi değer verdiğimizi gösterir. Bu, halk eğitim merkezleri programlarımızın göstergesidir.” (G-28-E-49)

Halk eğitimi merkezi programlarının sosyal dışlanmışlık ve yoksullukla mücadele açısından etkileri bağlamında çözüm önerileri getirdiği görülmektedir. Ancak günümüz insanlarında görülen tembellik, hazırcılık gibi nedenlerde yoksulluk yaşandığına dair görüşler vardır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yoksulluk demeyelim de genellikle tembellik var. Yoksulluk yok bence, tembellik var insanlar hazır alışmış. Ben çocukluk dönemini hatırlıyorum. O dönemde her evde muhakkak kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için koyun, küçükbaş, birkaç büyükbaş hayvan, kümes hayvancılığı yapılır, bahçe ve ağaçlar yetiştirilirdi. Zamanın ilerlemesi ile birlikte insanların artık bunu yapmamaya başlamasını gözlemledik. İnsanlar hazır alıştılar. Hazır dağ dayanmaz. Mesela hayat pahalılığı var diyorlar ancak kendi üretimlerini yapabilirler. Mesela bir deste maydanoza 10 TL veriyorlar. Bunu kendileri yetiştirebilirler. Güneş ve hava bedava sana. Sadece biraz uğraşman gerekecek. Hem de sağlıklı olurlar. Mesela toplumda hastalık oranı da çok artmaya başladı. Çünkü beden çalışmıyor. Bir çalışma yok, spor yok. Önceden erkenden kalkardık. Atalarımız boşuna dememiş “Erken kalkan yol alır”. Anne babamız bizi Saat 4’te uyandırırldı. Hiçbir işimiz olmasa bile erken uyandırırldı. Derlerdi ki o sabah güneşi alınıza vursun. Şimdiki ailelere bakıyorsun. Öğlene kadar çocuk, anne ve baba uyumaktadır. Tabii ki o evlerde üretim olmayacaktır. Sonra niye yoksulluk var diyorsun, tabii ki yoksulluk olacaktır. Bence yoksulluk tembellikten kaynaklıdır.” (G-20-E-41)

Halk eğitimi merkezleri programları bireyleri belki çok zengin yapmayabilir ancak bir meslek edinmelerini, kendilerine güveni, yoksulluktan çıkma adına üretebilen ve günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek ürün ortaya çıkartma yetenek ve becerisini kazandırmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani insanlar evet çok zengin olmayabilir. İnsanları çok zengin yapamıyoruz ama en azından belirli bir meşgale verip onların günlük kazançlarını sağlayabiliriz. Halk Eğitimi Merkezleri kursları açısından böyle söyleyebilirim. En azından dışlanmamalarını sağlıyoruz. Sosyalleşmelerini sağlıyoruz. Mesela sepet örücülüğü kursunda bir kursiyerimiz günde çok iyi çalışırsa ve seri çalışırsa 3 tane sepet üretebiliyor. Bu vatandaş bu üç sepet zengin etmez ama en azından kendi kendisinin bir işe yaradığını düşünür ve psikolojik olarak kendini kabul edebilir. Ben başarabiliyorum der. Aynı zamanda unutulmaya yüz tutmuş mesleklerden olan 2-3 sepeti yapabiliyorum. Bu sepetleri tanesini 20-30 liraya satarak günlük ihtiyaçlarını karşılayabiliyor. Yani bir işe yarayabiliyorum anlayışını kazanıyor. İstihdama yönelik katkısı bu olur, insanları sosyalleştirilmiş oluruz. Kendine güvenlerini getirmiş oluruz.” (G-27-E-49)

Halk eğitimi merkezi programlarının sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele açısından etkileri bağlamında şöyle etkisi vardır. Halk eğitimi merkezi programlarının

uygulandığı kurslara katılan kursiyer bakımından statüyü ortadan kaldıran bir özelliktedir. Yani her statüden, her makamdan her yaştan kişilerin halk eğitimi merkezi programlarına katılmasını sağlaması nedeniyle kursiyerler statüden arınarak eğitimi almaktadır. Bu nedenle halk eğitimi merkezi programları sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadelede etkilidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezi programlarının katkısı var. Şöyle ki halk eğitimin en önemli misyonlarından bir tanesi bir sınıfa girdiğinizde her düzeyden her eğitim seviyesinden her kültürden insan olabiliyor. Bir profesör 60 yaşındayken bağlama çalmayı öğrenmek isteyebilir. Bağlama kursumuza gelir ki örnekleri var. Bir fizik profesörü ile bir ilkokul mezununu bağlama kursunda yan yana görebilirsiniz. Sosyal dışlama ve izolasyona bence bu engelleyici bir faktördür. Aslında bütünleştirici ve birleştirici bir fonksiyonu var. Bu anlamda Halk Eğitimi Merkezi Halk Eğitimi Merkezi programlarında Kursiyerler ulaşamaz diye gördüğü kişilerle yan yana kurs alma imkânına sahip oluyorlar.” (G-46-K-32).

Halk eğitimi merkezi programları insanların boş zamanlarını etkin kullanmalarını sağlar. Kendilerine güveni kazandırır. Kursiyerlere pratik yaptırarak yapabilirliklerini artırır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yoksulluğun da sosyal dışlanmanın da suç işlemenin de bütün kaynağı eğitimsizliktir. Yani eğitimin olduğu bir yerde ünlü bir düşünürün dediği gibi “Dünyadaki bütün cezaevlerini gezdim. İçerdekilerin hepsi ya fakirdir ya da cahildir”. Dolayısıyla Halk Eğitimi Merkezi programları hem cahilliğe karşı hem de fakirliğe karşı etkin mücadele ederek bu alanda insanları topluma kazandırmaktadır. Öz güven kazanmalarını sağlamaktadır. Ekonomiye katılmalarını sağlamaktadır. Eğitim artarsa suç oranları da azalır. Eğitilmiş insan her şeyden önce suç işlemez. Bir işi olan insan suç işlemez, uğraşı olan bir insan suç işlemez. Boş zamanı olan boş insan suç işler. Hayat boyu öğrenme kurumları insanlarımızın boş zamanlarını etkin bir şekilde doldurmaktadır.” (G-24-E-57).

Halk eğitimi merkezleri toplumda bireylerin mesleksizliklerinden dolayı dışlanmışlıklarını, yoksulluklarını kursiyere eğitim vererek meslek edinmesine ve toplumda etkin rolünü almasını sağlamakla sosyal dışlanmışlık hissinden kurtarmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Ülkemiz ve dünyada yoksulluk ve sosyal dışlanma açısından Halk Eğitimi Merkezleri tabii ki son derece etkindir. Bu, şu açıdan önemlidir; Yaşanan yoksulluklarda en önemli şeylerden biri “mesleksizliktir”. Şimdi Halk Eğitimi Merkezleri kişilere meslek edinmeyi, herhangi bir alanda işi nasıl yapacağını “eğitim yoluyla kazandırdığı için” buda yoksullukla ve dışlanmışlık ile mücadele açısından son derece etkin olduğunu göstermektedir.” (G-3-E-52)

Halk eğitimi merkezleri herkese fırsat eşitliği sağlamaktadır. Kimseyi ötekileştirmez. Herkes için her yerde eğitim vermektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Her yerde her zaman herkes için eğitim ilkesi ve fırsat eşitliği, yani bunlar bizim temel ilkelerimizdir. Dolayısıyla bizim Halk Eğitimi Merkezlerimizde mevcut hiç

kimseyi dışlamıyoruz, ötekileştirmiyoruz. Dolayısıyla buraya gelen herkes eşit olarak gördüğümüzden, toplumun barışı için çok büyük etkileri oluyor halk eğitim merkezlerinin.” (G-10-E-41)

“Özellikle ekonomik katkısının olduğunu söyledik az önce. Yoksullukla sosyal dışlanma konusunda ise halk eğitim programları kursiyerlerine bir sosyallık sağlıyor. Kendilerini ifade etme becerilerini geliştiriyor. Rahat konuşma, iletişimde bulunma ve özellikle diksiyon kurslarımız var. İletişimde bulunmada ve birbirleriyle konuşmalarında kurslarımız oldukça etkilidir. Kurslarımızın kursiyerlere çok faydaları vardır.” (G-15-E-51)

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerini değerli hissettirmesi nedeniyle kursiyer kendisini toplumun önemli bir bireyi olarak görmektedir. Kendisini dışlanmış hissettiği aile ve mahalle ortamından alarak halk eğitimin kendisini önemli hissettirdiği ortama gelerek dışlanmışlıktan kurtulmasını sağlar. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yani yoksulluğa değil de sosyal dışlanmaya çok büyük bir katkısı var. İnsanlar bizim kurslarımız sayesinde yeni insanlar ile tanışıyor. Yeni topluma, yeni ortamlara giriyor. Kendisinin dışlanmış olduğunu düşündüğü bir aile ortamından veya mahalle ortamından çıkarak çok sevildiği veya uyum sağladığı bir ortama giriyor.” (G-2-E-41)

Halk eğitimi merkezleri insanların kendilerini gerçekleştirmesinde önlerindeki bariyerleri kaldırma fırsatı sağlayarak dışlanmışlıklarını kendilerini ezik hissetmelerinden kurtarmaktadır. Okuma-yazma bilmemekten kendisini ifade etmede dışlanmışlık hissine kapılan bir bireyin bu bariyerini kaldırarak kendine güvenini kazandırmaktadır.

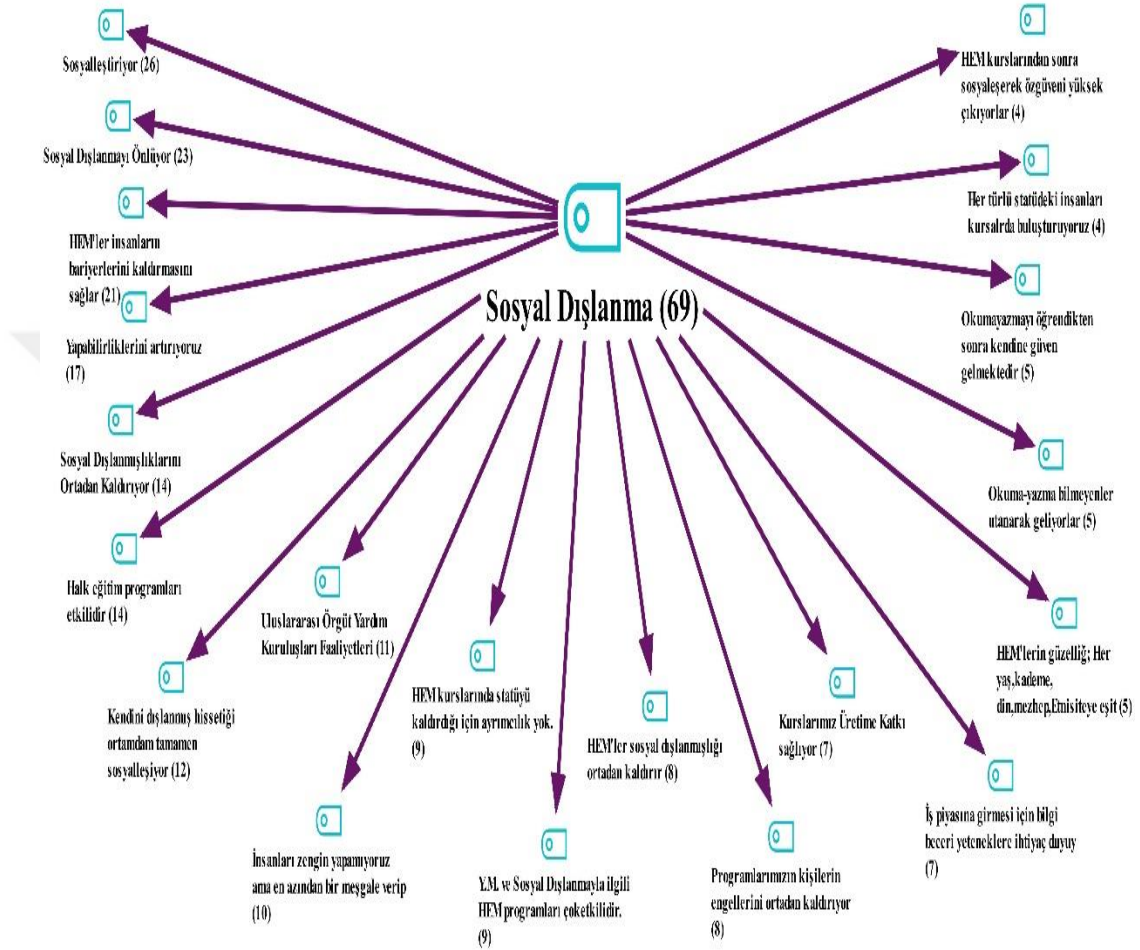
Yine halk eğitimi merkezi programları açık ortaokul ve açık lise hizmetleriyle örgün eğitim fırsatını kaçıranlara yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Halk Eğitimi Merkezleri herkese açık olduğu için utanarak gelen, okuma-yazma bilmeyen, kayıt yaptıramayan kişileri kursların sonunda kendine güvenlerini artırmış ve sosyal dışlanmışlıklarını atmış bir şekilde gözlemekteyiz. Acaba yapabilir miyiz, ben becerebilir miyim diyen kişileri destekliyoruz, yol gösteriyoruz, rehberlik yapıyoruz işe de girebiliyorlar. Kendilerine güvenleri de artıyor. Okuma-yazma, açık lise açık ortaokulu bitirerek, hatta bazılarını üniversiteye bile ulaştırdık. Fırsatlar sunuyoruz.” (G-56-E-29)

Halk eğitimi merkezi programlarının sosyal dışlanmışlık ve yoksullukla mücadele açısından etkilerinin yönetici perspektifinden sosyal dışlanmışlık ana tema kod listesi oluşturulmuştur.

Halk eğitimi merkezi programlarıyla kursiyerlerde öz güven artışı olmaktadır. Böylece kursiyer kendisini dışlanmış hissetmemektedir. Sosyal dışlanma kod listesi şekil-4. 23’de verilmiştir.

Şekil 4. 23. Sosyal Dışlanma Kod Listesi

Halk eğitimi merkezi programlarının sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele açısından yönetici perspektifinden oluşan sosyal dışlanma temasında kod listesi ve frekansları şu şekildedir:

- Sosyal dışlanma (288 Toplam)
- Sosyalleştirir (26)
- Sosyal dışlanmayı önüyor (23)
- HEM’ler insanların bariyerlerini kaldırmasını sağlar (21)
- Yapabilirliklerini artırıyoruz (17)
- Sosyal dışlanmışlıklarını ortadan kaldırıyor (14)
- Halk eğitimi merkezi programları etkilidir (14)

- Kendini dışlanmış hissettiği ortamdan tamamen sosyalleşiyor (12)
- Uluslararası kuruluşlar yardım örgütleri faaliyetleri (11)
- İnsanları zengin yapmıyoruz en azından bir meşgale verip (10)
- HEM kursları statüyü kaldırdığı için ayrımcılık yok (9)
- Yoksullukla Mücadele ve sosyal dışlanmayla HEM programları çok etkilidir (9)
- HEM'ler sosyal dışlanmışlığı ortadan kaldırır (8)
- Programlarımız kursiyerin bariyerlerini ortadan kaldırıyor (8)
- Programlarımız üretime katkı sağlıyor (7)
- İş piyasasına girmek için bilgi, beceri ve yeteneklere ihtiyaç duyuyor (7)
- HEM'lerin güzelliği her yaş, kademe, din, mezhep, etnisiteye eşit davranır (6)
- Okuma-yazma bilmeyenler utanarak gelirler (5)
- Okuma-yazma öğrendikten sonra kendilerine güven gelmektedir (5)
- Her türlü statüdeki kursiyeri kurslarda buluşturuyoruz (4)
- HEM kurslarından sonra sosyalleşerek, öz güveni yüksek çıkıyorlar (4)

Halk eğitimi merkezi programları toplumun tüm kesimlerine hitap etmektedir. Kurslarda statüyü kaldırmaktadır. Kendisini dışlanmış hissedenleri kendilerine öz güven sağlamaktadır. Kursiyerlerine sosyalleşme fırsatları sunmaktadır. Kursiyerlerin bariyerlerini ortadan kaldırarak sosyal dışlanmışlığı halk eğitimi merkezi programları ortadan kaldırmaktadır. Yoksullukla mücadele ve sosyal dışlanmışlık sorununa halk eğitimi merkezi programlarının etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yoksullukla mücadele yöntemlerinden bir tanesi sosyal yardımlardır (Kızıler, 2017: 97). Ülkeler bu yöntemi kullanmaktadır. Ancak ana hedef yoksulluğun tamamen ortadan kaldırmak mı? Yoksa yoksulluğu yönetmek mi? Araştırmamızın ana hedeflerinden birisi olan halk eğitimi merkezi programlarının yoksullukla mücadelede etkinliğini öğrenmektir. Bu amaçla halk eğitimi merkezi yöneticilerine “Yoksullukla mücadele açısından sosyal yardımların mı yoksa halk eğitimi merkezi programlarının etkisi ile daha kalıcı çözümler üretir görüşlerinizi açıklayınız? Sorusu yöneltilmiştir.

Yoksullukla mücadele yöntemlerinden olan sosyal yardımların mı kalıcı çözümü üretebildiğini yoksa halk eğitimi merkezi programlarının kalıcı çözümü

üretebileceğini öğrenmek için halk eğitimi merkezi yöneticilerine sorulan “Yoksullukla mücadele açısından sosyal yardımların mı yoksa halk eğitimi merkezi programlarının etkisi ile daha kalıcı çözümler üretir görüşlerinizi açıklayınız? Soruya yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

“Kalıcı çözüm diyorsa tabii ki bu işin eğitimini vererek gerekli donanımı sağlayarak bu da tabii ki Halk Eğitimi Merkezi programları ile mümkündür. Diğer belki bir iş kurma noktasında teşviklerle sağlanabilir. Desteklenebilir. O da eksik olmasın diyebiliriz.” (G-28-E-49)

“Yani bu şey gibi, balık tutmak mı balık yemek mi gibi. O yüzden Halk Eğitimi Merkezi Halk Eğitimi Merkezi programlarının her zaman daha önemli olduğunu düşünüyorum. Yoksa sosyal yardımlar ile hiçbir zaman bir gelişme olmayacaktır. Sürdürülebilir olmayacaktır. Halk Eğitimi Merkezi programlarımızın iş birliği ile kurslarımızı açarsak daha etkili olacaktır.” (G-15-E-51)

Halk eğitimi merkezi programları ile yoksullukla mücadele hem kalıcı hem de süreklilik arz etmektedir. Sosyal yardımlar geçicidir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Sosyal yardımlar benim şahsi fikrim olarak değirmenin dökme suyudur. Dökme su ile değirmen çevirmez. Halk eğitim kursları programları ise akarsudur. Yani değirmenin akarsuyudur. Kalıcılığı Halk Eğitimi Merkezleri programı sağlar.” (G-6-E-54)

“Çok net ve keskin görüşlerim var. Yoksullukla mücadeleyi sosyal yardımlarla yapamazsınız. Bunlar geçicidir ve çözüm değildir. Üstünü örtmektir. Halk eğitimi ismi bile çok kıymetli. Halkın gerçekten eğitilmesi gerekmektedir. Yoksullukla mücadele uzun vadededir. Kısa vadede olmaz. Sonuç bekleyemezsiniz ama yoksullukla mücadelenin veya pek çok sorunların çözümü eğitimden geçer. İnsanların gelişmesi, bilinçlenmesi, değişmesi ve üretmesi gerekmektedir. Yardım ederek buna çözemezsiniz.” (G-46-K-32)

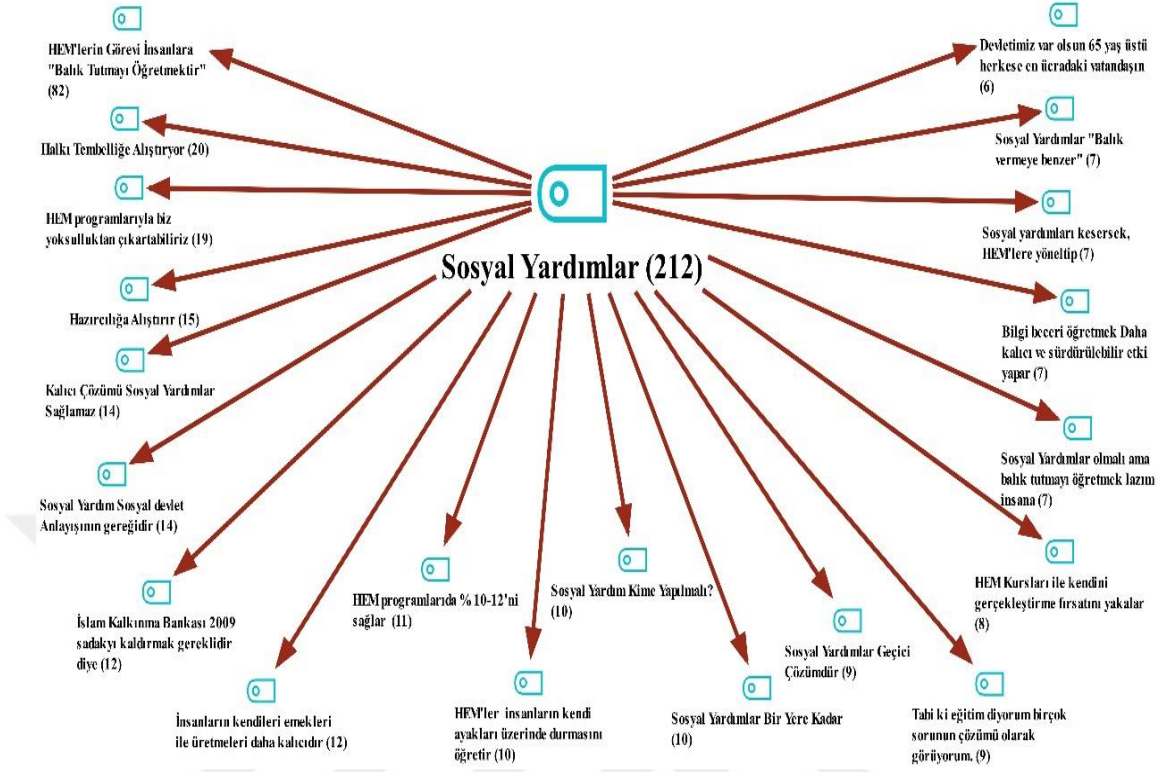
Halk eğitimi merkezi programları yoksullukla mücadelede kalıcı çözümü sosyal yardımlardan ziyade kalıcı olarak çözer. Halk eğitimi merkezleriyle iş birliği ile yapılan projeler daha etkili olmaktadır. İş birliği yapılan bazı kamu kurumalarının başında İŞKUR gelmektedir. Bu konuda yönetici görüşleri şu şekildedir:

“Yoksullukla mücadelede kalıcı çözümü Halk Eğitimi Merkezi programları sağlar bence. Özellikle İŞKUR burada çok önemli bir paydaşımızdır. İŞKUR’un destekli kurslarını artırması gerekir. Bu konuda dar bir çerçevesi var. Katılımcıların niteliğine bakarak ev hanımı olmak, okulda öğrencisi olmak, bir yerde çalışıyor olmamak gibi kriterleri var biliyorsunuz. Bu kursiyerlere İŞKUR maddi destek de veriyor. Bunu sağlayabilirse çok daha etkili olur diyorum.” (G-37-E-50)

Yoksullukla mücadele açısından sosyal yardımlar mı yoksa halk eğitimi merkezi programlarının kalıcı çözümü sağlaması ile ilgili kod liste oluşmuştur.

Yoksullukla mücadele kavramının altında sosyal yardımlar kod listesi şekil-4.24’te verilmiştir.

Şekil 4. 24. Sosyal Yardımlar Kod listesi

Halk eğitimi merkezi programlarının yoksullukla mücadele açısından kalıcı çözümü sunduğu fakat sosyal yardımların sürdürülebilirlik sağlamadığı görüşü oluşmuştur. Bu konuda yönetici perspektifinden oluşan kod listesi şu şekildedir:

- Sosyal yardımlar (508 Toplam)
- HEM'lerin görevi insanlara balık tutmayı öğretmektir (82)
- Halkı tembelliğe alıştırıyor (20)
- HEM programlarıyla biz yoksulluktan çıkartabiliriz (19)
- Hazırcılığa alıştırır (15)
- Kalıcı çözümü sosyal yardımlar sağlamaz (14)
- Sosyal yardım sosyal devlet anlayışının gereğidir (14)
- İslam Kalkınma Bankası sadakayı kaldırmak gereklidir diye (12)
- İnsanların kendi emekleriyle üretmeleri daha kalıcıdır (12)
- HEM programlarıyla %10-12 sağlar (11)
- HEM'ler insanların kendi ayakları üzerinde durmasını öğretir (10)
- Sosyal yardımlar kime yapılmalı? (10)
- Sosyal yardımlar bir yere kadar (10)
- Sosyal yardımlar geçici çözümdür (9)

- Tabi ki eğitim diyorum birçok sorunun çözümü olarak görüyorum (9)
- HEM kurslarıyla kendini gerçekleştirme fırsatı yakalar (8)
- Sosyal yardımlar olmalı ama balık tutmayı öğretmek lazım insana (7)
- Bilgi, beceri öğretmek daha kalıcı ve sürdürülebilir etki yapar (7)
- Sosyal yardımı keserek HEM'lere yöneltip (7)
- Sosyal yardımlar balık vermeye benzer (7)
- Devletimiz var olsun 65 yaş üstü herkese en ücradaki vatandaşına yaşlılık maaşı veriyor (6)

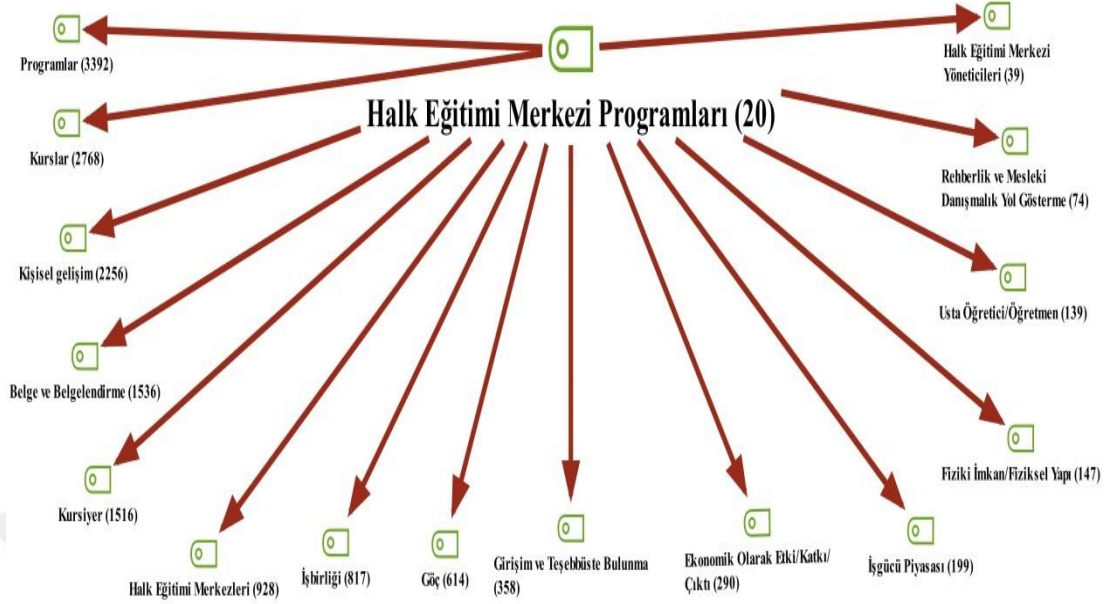
Yoksullukla mücadelede kalıcı ve etkili, sürdürülebilirlik açısından çözümü sosyal yardımların sağlayamayacağı, ancak insanların halk eğitimi merkezi programlarıyla bilgi, beceri, yeteneklerinin geliştirilmesi ile üretebilmelerinin ya da istihdama ulaşabilmelerinin sağlanabileceği görüşü ortaya çıkmaktadır. Yoksul ve dezavantajlı kesimlerin yoksulluklarının dönüştürülmesi için halk eğitimi merkezleri ile birlikte kolektif çalışmaya diğer kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, STK'lar iş birliğine girilmesi hedef kesime ulaşılması bağlamında daha etkili olacaktır.

Sosyal yardımların hazırcılığa alıştırması, bireylerin üretebilme yeteneklerinin körelmesine neden olacağı saptanmıştır. Benzer yönde sosyal yardımların yoksulluğu ortadan kaldırmadığı sadece ailelerin yaşamlarını sürdürmede destek etkisi olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır (Karabaş, 2019: 97). Halk eğitimi merkezi programlarıyla bireylerin kapasitelerinin kursların sonunda artışına sebep olmaktadır. Kapasitesinin artmasının yanında kursiyerlerde, yapabilirlikleriyle birlikte kendilerine güven artışı da sağlanmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerinin kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamaktadır. Kursların sonunda kursiyerlerin gelişim sağlanmış olacağından böylece kursiyer üretim araçlarına ulaşmayı başaracaktır. Kursların sonunda beşeri sermayesi gelişen kursiyerin girişimde bulunma, istihdama katılma, üretime geçmesi ya da üretim kapasitesini artırmasını sağlayacaktır. Böylece Halk eğitimi merkezi programları dezavantajlı kesimlerin yoksulluğunu dönüştürme şansını onlara sunacaktır.

4.5.9.5. Halk Eğitimi Merkezi programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Kavramları ve Aralarında İlişki Sonuçları

Halk Eğitimi Merkezi programları kavramı altında ortaya çıkan kavramlar ve oluşan kod listesi ve frekansları şekil-4.25'de verilmiştir.

Şekil 4. 25. Halk Eğitimi Merkezi Programları Kavramı Kod Listesi

Halk eğitimi merkezi programları kavramı altında ortaya çıkan kavram, temalar ve frekansları şu şekildedir:

- Halk eğitimi merkezi programları (15.093 Toplam)
- Programlar (3.392)
- Kurslar (2.768)
- Kişisel gelişim (2.256)
- Belge ve belgelendirme (1.536)
- Kursiyer (1.516)
- Halk eğitimi merkezleri (928)
- İş birliği (817)
- Göç (614)
- Girişim ve teşebbüste bulunma (358)
- Ekonomik olarak etki/katkı/çıktı (290)
- İşgücü piyasası (199)
- Fiziki imkân/Fiziksel yapı (147)
- Usta öğretici/öğretmen (139)
- Rehberlik ve mesleki danışmanlık yol gösterme (74)
- Halk eğitimi merkezi yöneticileri (39)

Bu çalışmada üç kavram ele alınmıştır. Bunlar halk eğitimi merkezi programları, beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadele kavramlarıdır.

Halk eğitimi merkezi programları kavramı kod listesinde en çok kodlanmıştır. Frekans toplamı ise 15.093 olmuştur. Halk eğitimi merkezi programları kavramı bu çalışmanın zeminini oluşturan kavramdır. Bu kavram altında ortaya çıkan kavramlar çok önemlidir. Ortaya çıkan kavramlar ele alındığında halk eğitimi merkezi programları kursiyere kursların sonunda ne gibi katkı ve çıktı sağladığını göstermektedir. Halk eğitimi merkez programları kursiyerlerine olumlu katkı ve çıktı sağlaması içinde hangi fonksiyonlara sahip olması gerektiğini ortaya çıkartmaktadır. Bir başka ifade ile Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlerini hedeflerine ulaştırması ve bu hedeflere ulaştırması içinde programların bazı özelliklerinin olması gerektiğini ortaya çıkartmasıdır.

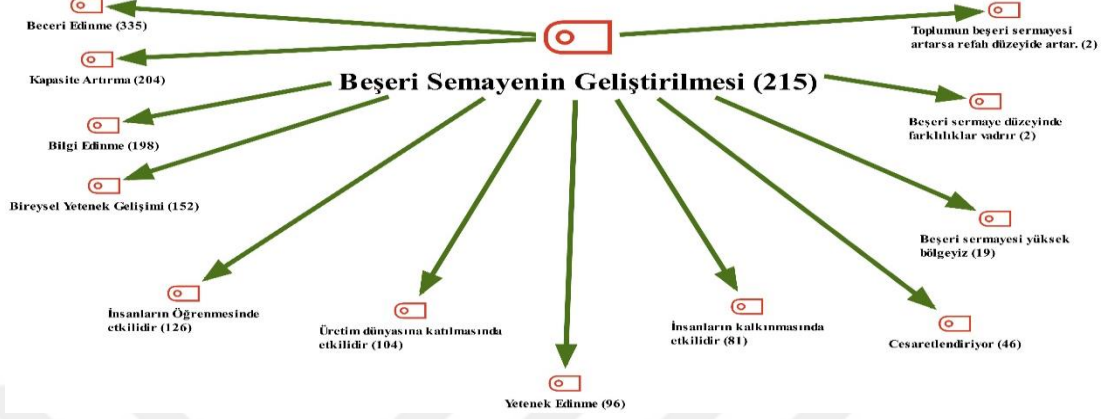
Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlerine katkı ve çıktıları şu şekildedir: kişisel gelişim sağlar. Belge ve sertifika almalarını sağlar. Girişimde ve teşebbüste bulunma tutumlarını sağlar. Ekonomik olarak katkı, etki ve çıktı sağlar. İş gücü piyasasına girmelerini sağlar. Halk eğitimi merkezlerinde ve piyasada usta ve usta öğretici olmalarını sağlar.

Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlere kazanımlar sağlaması için bazı özelliklerinin/fonksiyonlarının olması gerekmektedir. Bunlar şu şekildedir: Kurslar düzenlemesi, kursiyer talepleri, fiziki imkân/fiziki özellikler, kaliteli usta öğretici/eğitmen, halk eğitimi merkezleri, rehberlik ve yol gösterme, liyakatli/iletişim becerisi yüksek/hayat boyu öğrenme alanına hâkim halk eğitimi yöneticileri olması gerekmektedir. Kurumların hedeflerine ulaştırılmasında yöneticilerin etkisi oldukça fazladır. Kurumların hedeflerine ulaştırılmasında iletişimde güçlü, halkla iletişimde etkili lider özelliğine sahip yöneticilerin olması gereklidir (Özsalmanlı, 2005: 144).

Halk eğitimi merkezi programlarının kurslarda kursiyerleri hedeflerine ulaştırma ve kazanımlar sağlaması için yapılması gereken faaliyetler bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir: Kamu kurum/kuruluşları, STK'lar, yerel yönetimler ve toplumu etkileyen tüm aktörlerle iş birliği yapması ve süreçleri takip etmesi, iş gücü piyasası ile ilgili talep, beklenti ve ihtiyaçlar ile değişimlerin takip edilmesi, usta öğretici/eğitmenleri gelişimlerinin sağlanması (süreklilik), halk eğitimi merkezi yöneticilerinin gelişimlerinin sağlanması (süreklilik) göç ve demografik hareketliliğin takip edilmesi ve bu olgu ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Beşeri sermayenin geliştirilmesi kavramı altında oluşan kavram ve temalarla ilgili kod listesi şekil-4.26’da verilmiştir.

Şekil 4. 26. Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi Kavramı Kod Listesi

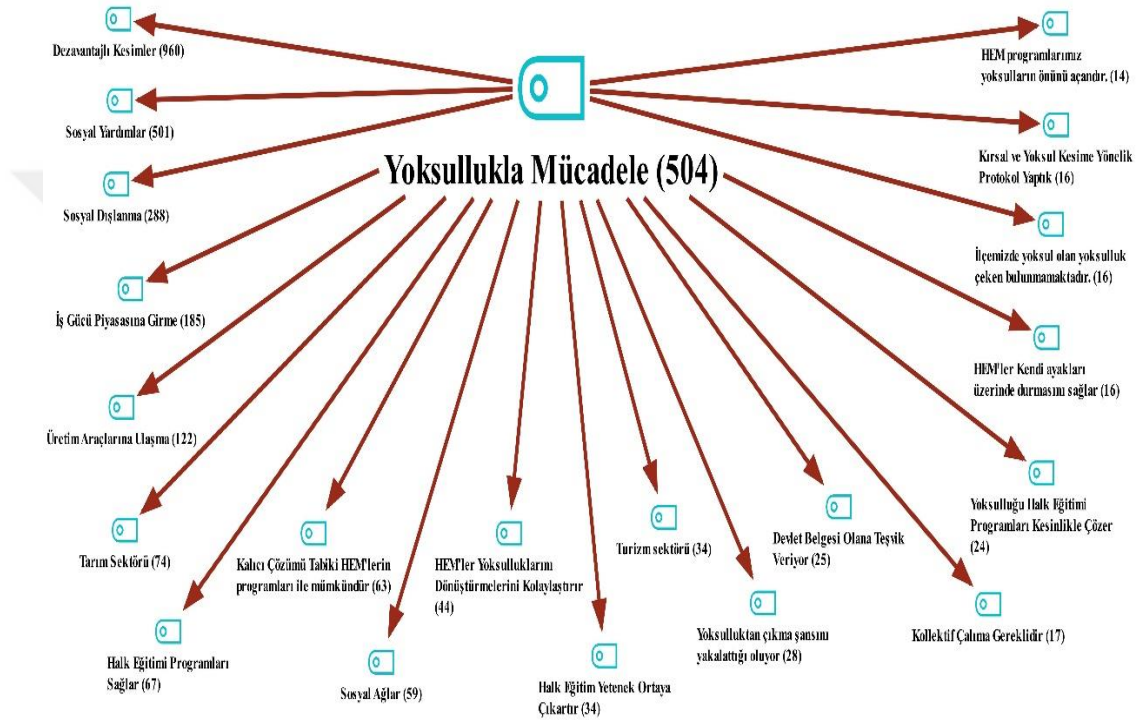
Beşeri sermayenin geliştirilmesi kavramı altında ortaya çıkan kavram, temalar ve frekansları şu şekildedir:

- Beşeri sermayenin geliştirilmesi (1.580 toplam)
- Beceri edindirme (335)
- Kapasite artırma (204)
- Bilgi edindirme (198)
- Bireysel yetenek gelişimi (152)
- İnsanların öğrenmesinde etkilidir (126)
- Üretim dünyasına katılmasında etkilidir (104)
- Yetenek edindirme (96)
- İnsanların kalkınmasında etkilidir (81)
- Cesaretlendiriyor (46)
- Beşeri sermayesi yüksek bölgedeyiz (19)
- Beşeri sermaye düzeyinde farklılıklar var (2)
- Toplumun beşeri sermayesi artarsa refah düzeyi de artar (2)

Bu çalışmada üç kavram ele alınmıştır. Üç kavramdan birisi olan beşeri sermayenin geliştirilmesidir. Beşeri sermayenin geliştirilmesi toplumun kalkınmasına ve diğer bütün alanları doğrudan etkileyen sermaye çeşididir. Bu nedenlerle beşeri sermayenin geliştirilmesi çok önemlidir. Bu çalışmada beşeri sermayenin geliştirilmesi kavramı altında ortaya çıkan tema ve kavramlarla ilgili kod listesi oluşmuştur. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda

kursiyerde beşeri sermayenin geliştirilmesi bağlamında ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir: Kursiyerin beceri edinmesini, kapasite artırmasını, bilgi edinmesini, bireysel yetenek gelişimini, öğrenmelerini, üretim dünyasına katılmalarını, yetenek edinmelerini/keşfetmelerini, kalkınmalarını, cesaretlenmelerini ve yapabilirliklerini sağlamakta ve artırmaktadır. Yoksullukla mücadele kavramı altında oluşan kavram ve temalarla ilgili kod listesi şekil-4.27’de verilmiştir.

Şekil 4. 27. Yoksullukla Mücadele Kavramı Kod Listesi

Yoksullukla mücadele kavramı altında ortaya çıkan kavram, temalar ve frekansları şu şekildedir:

- Yoksullukla mücadele (3.091 toplam)
- Dezavantajlı kesimler (960)
- Sosyal yardımlar (501)
- Sosyal dışlanma (288)
- İş gücü piyasasına girme (185)
- Üretim araçlarına ulaşma (122)
- Tarım sektörü (74)
- Halk eğitimi merkezi programları sağlar (67)
- Kalıcı çözümü tabi ki HEM'lerin programlarıyla mümkündür (63)

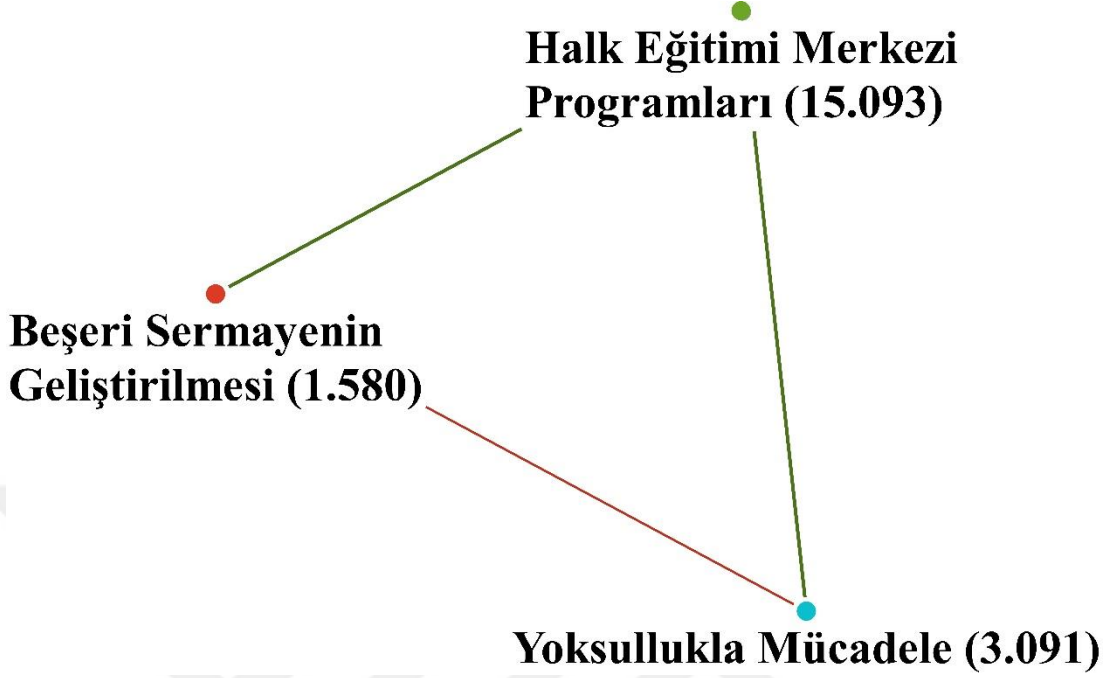
- Sosyal ağlar (59)
- HEM'ler yoksulluklarının dönüştürmelerini kolaylaştırır (44)
- Halk eğitimi merkezi programları yetenek ortaya çıkartır (34)
- Turizm sektörü (34)
- Yoksulluktan çıkma şansını yakalattığı oluyor (28)
- Devlet belgesi olana teşvik veriyor (25)
- Yoksulluğu halk eğitimi merkezi programları kesinlikle çözer (24)
- Kolektif çalışma gereklidir (17)
- HEM'ler kendi ayakları üzerinde durmasını sağlar (16)
- İlçemizde yoksul olan ve yoksulluk çeken bulunmamaktadır (16)
- Kırsal ve Yoksul kesime yönelik protokoller yaptık (16)
- HEM programlarımız yoksulların önünü açandır (14)

Halk eğitimi merkezi programlarının ve beşeri sermayenin geliştirilmesi kavramları ile yoksullukla mücadele açısından etkisinin araştırıldığı bu çalışmada halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda kursiyerlerin beşeri sermayelerinin geliştiği ve kursiyerlerin istihdama katılma, gelirlerini artırma, önlerindeki bariyerlerinin kalktığını, üretime katıldığı sonuçlarına ulaşılmaktadır. Bu çalışmada dezavantajlı kesimlere etkileri bağlamında incelendiğinde bireylerin yoksulluklarının dönüştürebilme şansını yakalama açısından yoksullukla mücadele kavramı altında oluşan tema ve kavramlar oluşmuştur. Bu tema ve kavramlar şu şekildedir: Araştırma yapılan bölgelerde öne çıkan sektörlerin etkisi açısından tarım, turizm, organize sanayileri ve maden işletmeleri gibi sektörler öne çıkmıştır.

Halk eğitimi merkezi programlarının etkisi ile beşeri sermayesini geliştiren kursiyerler de bariyerlerinin kalkması, iş gücü piyasasına ulaşabilme, üretim araçlarına ulaşabilme, tarım ve turizm sektöründe çalışabilme, girişim ve teşebbüste bulunma tutumlarının artması, sosyal ağlarını geliştirme, kapasitelerini artırma, yeteneklerinin ortaya çıkması, kendi ayakları üzerinde durabilme, yoksulluklarını dönüştürebilme, devlet teşviklerinden yararlanma fırsatlarını yakalayabilme, sosyal dışlanmışlıktan kurtulabilmelerini sağlamaktadır.

Bu çalışmada ele alınan halk eğitimi merkezi programları, beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadele kavramlarının arasında oluşan ilişki ve kod frekansları şekil-4.28'de verilmiştir.

Şekil 4. 28. Halk Eğitimi Merkezi Programları, Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi, Yoksullukla Mücadele Kavramı Arasında İlişki

Halk eğitimi merkezi programlarının toplumun tüm kesimine hitap edebilmesi, her alana yönelik uygulanabilirliği, yeni çıkan alanlara yönelik güncelleme ve yeni program yapılabilirliği, bölgesel farklılıklara uyum sağlayabilmesi, yer, zaman ve materyal gibi durumlara uyum sağlayabilme esnekliğinin olması nedeniyle çok yönlü ve fonksiyonel olduğunu ortaya çıkartmıştır.

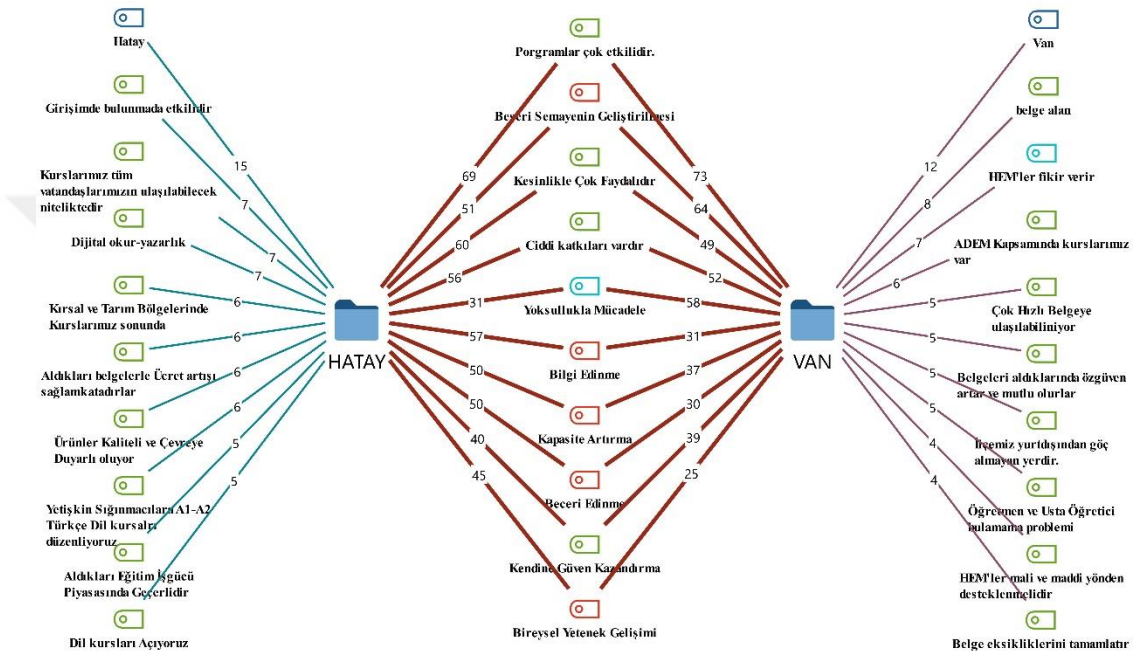
Programların kurslara katılan kursiyerin beşeri sermayesinin geliştirilmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kapasitesi, yapabilirliği, kendine güveni gelen kursiyer sosyal ağlarını geliştirmesi ile birlikte üretim araçlarına ulaşabilmektedir. İstihdama direkt katılabilmektedir. İstihdamda olanlar ise gelişme sağlayarak kariyer yapmaları ve ücret ve pozisyonlarını artırmaktadır. Nitekim bireylerin gelişmesi için kariyer planlanması ve yönetiminin, değişen dünyada bireyi merkeze alan insan kaynakları yönetimini önemli bir yere taşımaktadır (Uzun, 2004:43).

Kırsal ve dezavantajlı kesimlere ise üretebilme kapasitelerini artırmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla gelir artışlarını sağlamaktadır. Programların etkisiyle girişim ve teşebbüste bulunma tutumları artmaktadır. Kendi iş yerini açan kursiyerler olduğu gibi bu kişilerde kendi işletmelerinde istihdam sağlayarak iş verir durumuna gelmeleri sağlanmaktadır. Halk eğitimi merkezi programları istihdam açısından bir nevi çarpan etkisi yapmaktadır.

4.5.9.6. Alan Araştırması Yapılan Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde Oluşan Sonuçların Karşılaştırılması

Bu çalışma alan araştırması Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde yapılmıştır. Alan araştırması yapılan bu şehirler birbirleri arasında karşılaştırılması yapılmıştır. Hatay ve Van şehirlerinin karşılaştırılması ikili vaka modeli şekil-4.29'da verilmiştir.

Şekil 4. 29. Hatay ve Van İllerinin Karşılaştırılması

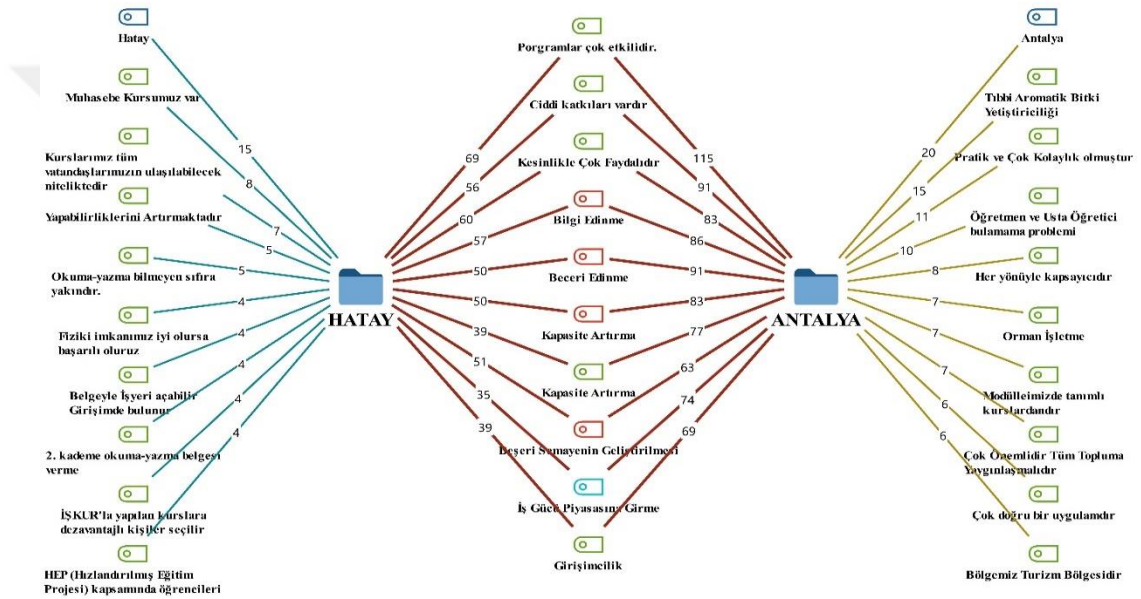

Hatay ve Van illerinde yönetici perspektifinden oluşan ortak tema ve kavramlar ile frekansları şu şekildedir: Programlar etkilidir (Hatay 69-Van 73), Beşeri sermayenin geliştirilmesi (Hatay 51-Van 64), kesinlikle çok faydalıdır (Hatay 60- Van 49), ciddi katkıları vardır (Hatay 56- Van 52), Yoksullukla Mücadelede etkilidir (Hatay 31-Van 58), Bilgi edinme (Hatay 57-Van 31), Kapasite artırma (Hatay 50- Van 37), Beceri edinme (Hatay 50- Van 30), Kendine güven kazandırma (Hatay 40- Van 39), Bireysel yetenek gelişimi (Hatay 45- Van 25). Ortak ortaya çıkan tema ve kavramlara göre Hatay ve Van illerinde halk eğitimi merkezi programları bulundukları bölgelerde kursiyerlerinin beşeri sermayelerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programları bulundukları bölgelerde kursiyerlerine yoksullukla mücadele açısından etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaygın eğitimin yoksullukla mücadelede tamamlayıcı etkisi vardır (Alpaydın, 2008: 62). Hatay ve Van illerinde farklı görüşler açısından incelendiğinde Van ilinde merkez ilçe dışında usta

öğretici ve eğitmen sıkıntısı çekilen halk eğitimi merkezleri vardır. Van ilinde göç açısından bakıldığında yurt dışından kaçak yollarla ülkeye gelenlerin yurt dışına gönderme merkezi bulunmaktadır. Van iline yurt dışından Afgan, İran, Irak ve Suriye kökenli insanların geldiği görülmektedir. Van ilinde iç göç il merkezine ve büyük şehirlere doğru eğilim söz konusudur. Hatay ilinde ise Ortadoğu ve en çok Suriye kökenli göç söz konusudur. Hatta Hatay'ın bazı ilçelerinde Suriyeli göç edenlerin yerel halk nüfusundan fazla durumdadır. Hatay ve Antalya illerinin karşılaştırılması ikili vaka modeli şekil-4.30'da verilmiştir.

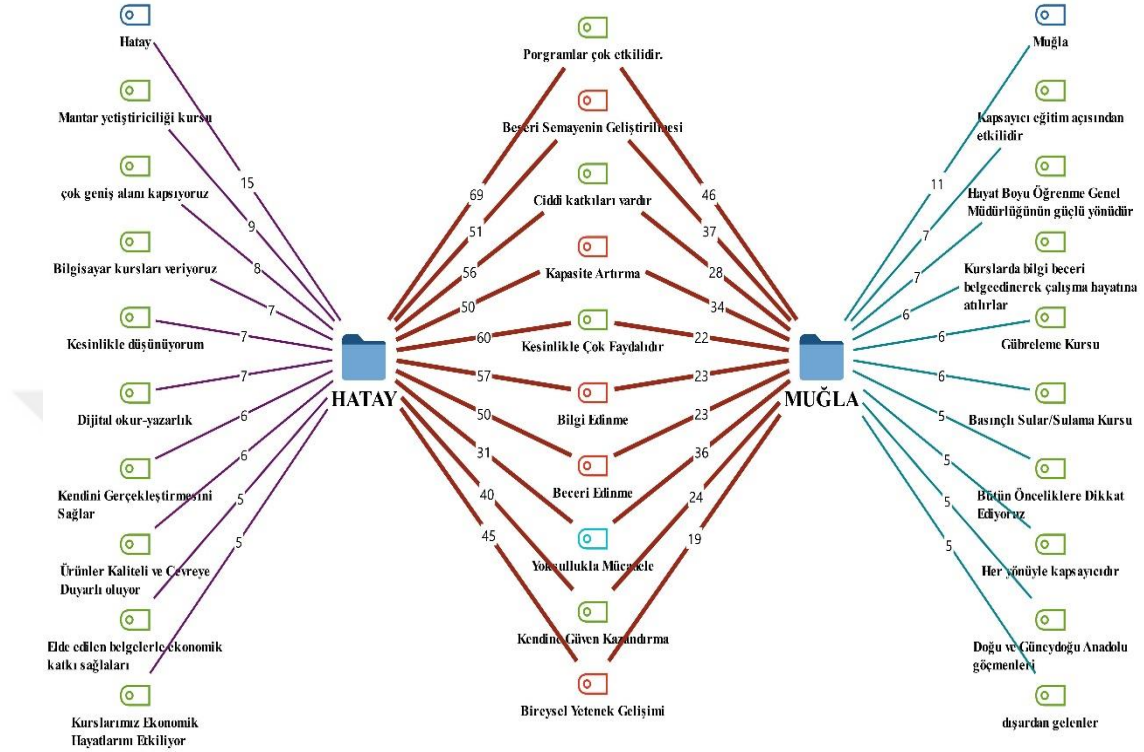
Şekil 4. 30. Hatay ve Antalya İllerinin Karşılaştırılması

Hatay ve Antalya illerinde yönetici perspektifinden oluşan ortak tema ve kavramlar ile frekansları şu şekildedir: Programlar etkilidir (Hatay 69-Antalya 115), ciddi katkıları vardır (Hatay 56- Antalya 91), kesinlikle çok faydalıdır (Hatay 60- Antalya 83), Bilgi edinme (Hatay 57-Antalya 86), Beceri edinme (Hatay 50- Antalya 91), Kapasite artırma (Hatay 50- Antalya 83), Beşeri sermayenin geliştirilmesi (Hatay 51-Antalya 63), İşgücü piyasasına girme (Hatay 35- Antalya 74), Girişimcilik (Hatay 39-Antalya 69). Hatay ve Antalya illerinde yönetici perspektifinden oluşan tema ve kavramlar açısından bakıldığında halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerine beşeri sermayesini geliştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Farklı oluşan tema ve kavramlar açısından ise turizm bölgesi olması beşeri sermayesi yüksek bölgelerinin olması ayrıca Hatay ilinin Suriyeli göç hareketinden fazla etkilenmesi ve bu

göçmenlere yönelik proje ve faaliyetlerde bulundukları söz konusudur. Hatay ve Muğla illerinin karşılaştırılması ikili vaka modeli şekil-4.31’de verilmiştir.

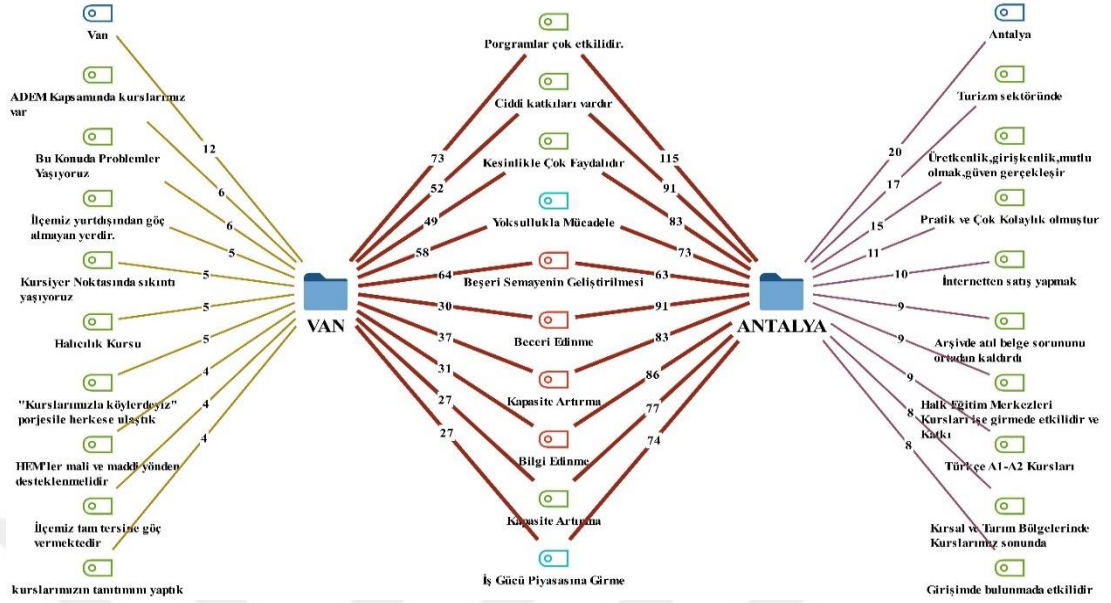
Şekil 4. 31. Hatay ve Muğla İllerinin Karşılaştırılması

Hatay ve Muğla illerinde yönetici perspektifinden oluşan ortak tema ve kavramlar ile frekansları şu şekildedir: Programlar etkilidir (Hatay 69-Muğla 46), Beşeri sermayenin geliştirilmesi (Hatay 51- Muğla 37), ciddi katkıları vardır (Hatay 56- Muğla 28), Kapasite artırma (Hatay 50- Muğla 34), kesinlikle çok faydalıdır (Hatay 60- Muğla 22), Bilgi edinme (Hatay 57- Muğla 23), Beceri edinme (Hatay 50- Muğla 23), Yoksullukla mücadele (Hatay 31-Muğla 36), Kendine güven kazandırma (Hatay 40- Muğla 24), Bireysel yetenek gelişimi (Hatay 45- Muğla 19). Hatay ve Muğla ilinde ortak oluşan tema ve kavramlara göre programların etkili ve beşeri sermayenin gelişmesinde etkilidir.

Hatay ve Muğla illerinde farklı oluşan tema ve kavramlara bakıldığında göç açısından Muğla iline dışardan göçün fazla olduğu özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göçlerin olduğu görülmektedir. Hatay ilinde Suriyeli göç durumu oldukça fazladır. Muğla iline Suriyeli göçü açısından bakıldığında kaçak yollarla Avrupa'ya geçiş açısından göç söz konusudur. Van ve Antalya illerinin karşılaştırılması ikili vaka modeli şekil-4.32’de verilmiştir.

Şekil 4. 32. Van ve Antalya İllerinin Karşılaştırılması

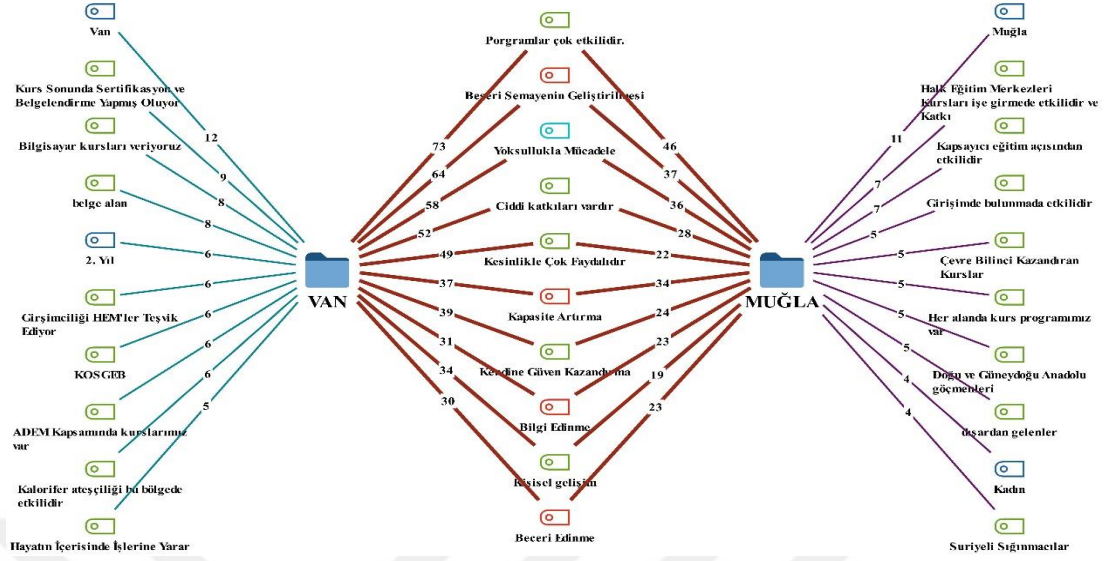

Van ve Antalya illerinde yönetici perspektifinden oluşan ortak tema ve kavramlar ile frekansları şu şekildedir: Programlar çok etkilidir (Van 73- Antalya 115), Ciddi katkıları vardır (Van 52- Antalya 91), Kesinlikle çok faydalıdır (Van 49- Antalya 83), Yoksullukla mücadele (Van 58- Antalya 73), Beşeri sermayenin geliştirilmesi (Van 64- Antalya 63), Beceri edindirme (Van 30- Antalya 91), Kapasite artırma (Van 37- Antalya 83), Bilgi edindirme (Van 27- Antalya 77), İş gücü piyasasına girme (Van 27- Antalya 74).

Van ve Antalya'nın farklı oluşan temalarına bakıldığında göç olgusunda Van göç veren durumunda iken Antalya göç alan durumundadır. Antalya'da sektör olarak turizm öne çıkmaktadır. Antalya'ya dünyanın hemen hemen bütün ülkelerinden gelenler vardır. Bu nedenle kurslarda en çok Türkçe A1-A2 kursları talep görmektedir. Van ve Muğla illerinin karşılaştırılması ikili vaka modeli şekil-4.33'de verilmiştir.

Van ve Muğla illerinde yönetici perspektifinden oluşan ortak tema ve kavramlar ile frekansları şu şekildedir: Programlar çok etkilidir (Van 73- Muğla 46), Beşeri sermayenin geliştirilmesi (Van 64- Muğla 37), Yoksullukla mücadele (Van 58- Muğla 36), Ciddi katkıları vardır (Van 52- Muğla 28), Kesinlikle çok faydalıdır (Van 49- Muğla 22), Kapasite artırma (Van 37- Muğla 34), Kendine güven kazandırma (Van 39- Muğla 24), Bilgi edindirme (Van 31- Muğla 23), Kişisel gelişim (Van 34- Muğla 19), Beceri edindirme (Van 30- Muğla 23).

Şekil 4. 33. Van ve Muğla İllerinin Karşılaştırılması

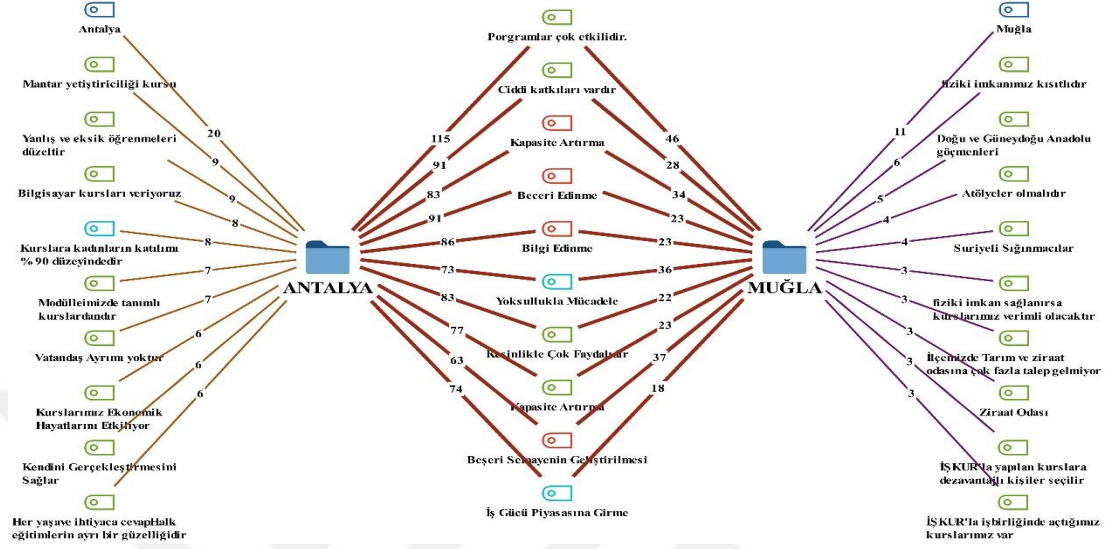

Van ve Muğla illeri karşılaştırması ikili vaka modeli incelendiğinde sıralama açısından programlar beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele temaları ilk üç sırada yer almıştır. Bu durum programların beşeri sermayeyi geliştirmede ve yoksullukla mücadele açısından ilişkili ve etkili olduğu sonucunu göstermektedir. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kursların sonunda kursiyerlere bilgi edindirme, beceri edindirme, kapasite artırma, kendine güven kazandırması, kişisel gelişimini sağlaması durumu ciddi katkılar sağlamasını göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarıyla paralel özellik açısından Peker vd.'nin (2021) yaptığı çalışmada halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerlere kişisel gelişimlerini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Halk eğitimi merkezi programlarının etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda programlar kursiyerlerin beşeri sermayesini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Antalya ve Muğla illerinin karşılaştırılması ikili vaka modeli şekil-4.34'te verilmiştir. Bu çalışmada araştırılan dört şehirden beşeri sermaye ve sosyo-ekonomik olarak gelişmiş olan Antalya ve Muğla şehirlerinin karşılaştırılması iki vaka modeli incelendiğinde programların etkili olması, katkılar sağlaması, kapasite artırması ilk üç sırada yer almaktadır. Yoksullukla mücadele altıncı beşeri sermayenin geliştirilmesi 9. sırada yer almaktadır. Her iki şehir turizm sektörü etken sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç olgusu açısından her iki şehre Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere göç almaktadır. Antalya Muğla'ya göre göçü daha fazla almaktadır. Muğla şehri yaşlı ve beşeri sermayesi yüksek insanların yerleşmek üzere

tercih ettiği kent olarak görülmektedir. Halk eğitimi merkezi programlarından bu kesim hobi ve mesleki kursları ve genel kursları tercih etmektedirler.

Şekil 4. 34. Antalya ve Muğla İllerinin Karşılaştırılması

Her iki şehir turizm bölgesinin etkisi ile bu sektöre istihdam edilecek iş gücünü halk eğitimi merkezi programlarından kurslardan geçerek bu sektörde istihdamdaki yerlerini almaktadır. Bu bağlamda halk eğitimi merkezi programları istihdama katılmada etkilidir sonucu ortaya çıkmaktadır. Yine her iki şehirde tarımsal faaliyet açısından bakıldığında Antalya Muğla'ya göre daha önde olmakla beraber üretim yapmaktadır. Her iki sektörde çalışan kesimlere halk eğitimi merkezi programlarının etkisi çok ciddi olarak vardır. Her iki sektör sürdürülebilirlik açısından çalışanların istihdamı açısından etkilidir. Bu bağlamda araştırma yapılan diğer iki şehir olan Hatay ve Van şehirlerinden Antalya ve Muğla şehirlerine göç vermektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dört bölümden oluşan bu çalışmada yoksulluk olgusu, yoksullukla mücadele yöntemleri, beşeri sermayenin gelişimi, halk eğitimi merkezlerinin mevcut durumu, istihdamı artıran ve işsizliği azaltan faaliyetler konusunda literatürden hareketle kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

Bu çalışmada araştırma için seçilen Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde bulunan halk eğitimi merkezlerinde 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılında kurs gören kursiyerlere ve halk eğitimi merkezi müdürlerine nicel yöntem ile anket uygulanmıştır. Yine bu illerde görevli halk eğitimi merkezi müdürlerine nitel yöntem olan yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Anketlerden oluşan veriler SPSS 26 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Görüşmeden oluşan veriler MAXQDA 2022 22.2.0 nitel analiz programıyla içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bu çalışmada Halk Eğitimi Merkezi programları, beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele kavramları temel alınarak

- 1- Kursiyerlere 5'li likert ve 22 sorudan oluşan ölçek
- 2- Yöneticilere 5'li likert ve 25 sorudan oluşan ölçek

Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerinde bulunan Halk Eğitimi Merkezlerinde kurs gören 2988 kursiyere ve 61 Halk Eğitimi Merkezi yöneticisine uygulanmıştır. Ölçeklerden testler sonucu oluşan 4 alt boyut ve 17 hipotez geliştirilmiştir. Hipotezlerin 15'i kursiyerlere göre kabul edilmiş, 2'si reddedilmiştir. Yine 17 hipotezin 16'sı yöneticilere göre reddedilmiş, 1'i kabul edilmiştir.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesine ve yoksullukla mücadelede etkinliğinin olup olmadığı bu çalışmada nicel veri sonuçlarına göre etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programları dezavantajlı kesimi ve sosyal dışlanmışlık hisseden bireyleri kurslarında sosyalleştirerek, sosyal ağlarını geliştirerek, yapabilirliklerini gerçekleştirerek kendine güvenlerinin kazandırdığı belirlenmiştir.

Halk Eğitimi Merkezi programları kurslarında kursiyerlerinin bilgi, beceri ve yetenek geliştirmelerini sağlayarak işe ulaşmalarını, gelir elde etmelerini, ücret artışı elde etmelerini, istihdamda kalma sürelerini uzatmalarını sağladığı sonucuna

ulaşılmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programları her yaş grubuna hitap etmektedir. Aktif istihdamdaki yaş gurubuna da hitap etmektedir. Aktif nüfusun içerisinde bulunan yaş grubu bu araştırmada 24-45 yaş grubu %47,8'lik yüzde olarak ortaya çıkmıştır.

Halk Eğitimi Merkezi programları istihdama katılımda ara eleman ve ortaöğretim seviyesine daha çok etki ettiği sonucuna ulaşmıştır. Ortaöğretim ve üstü eğitim alanların oranı bu araştırmada %65 olarak ortaya çıkmıştır. Halk Eğitimi Merkezleri programlarının yerel düzeyde uygulanmasında, uygulandığı bölgenin ihtiyaçlarını karşılaması ve bölgesel farklılıkların dikkate alınmasının sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının çeşitli projelerle ve programların HBG bünyesinde planlanması, uygulama birliği ve eşgdmlemeyi sağlamakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu eşgdmlemenin, kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılmasıyla uygulama birliğini sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının dezavantajlı ortaöğretim mezunlarını ücretsiz niversiteye hazırladığı sonucuna ulaşılmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programları dezavantajlı ortaöğretim mezunu bu gençlere fırsat eşitliği sağlamıştır.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının kadınların beşeri sermaye eksikliklerini giderdiği, üretkenliklerini artırdığı, istihdama katılmalarını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programlarının kursiyerlerine kendine güven kazandırma ve girişimde bulunma tutumlarını artırdığı bulgusu oluşmuştur.

Halk Eğitimi Merkezi programlarının uygulandığı kurslarda dezavantajlı bireylere sosyal dışlanmışlıklarını ortadan kaldırma fırsatları ve sosyal ağlar geliştirmelerine fırsatları sunduğu görüşü hkimdir. Halk Eğitimi Merkezi programlarıyla göçmen ve sığınmacıların sosyal dışlanmışlıklarını ortadan kaldırma ve topluma entegre olma durumunu sağladığı görülmüştür.

Halk Eğitimi Merkezi programlarıyla bireylerin teknolojiye adapte olma, dijital ve finansal okur-yazarlığını geliştirmelerine etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programlarıyla kursiyerlerin kişisel ve sosyo-kültürel gelişme sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Halk Eğitimi Merkezi programlarının uygulanması için Halk Eğitimi Merkezlerinin diğer kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve yerel

yönetimlerle iş birliğinde olmasının, kursiyerlere çok yönlü katkılar sağlayacağı anlaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesine ve yoksullukla mücadele açısından etkisinin olup olmadığını, görevli bulundukları lokasyonlarda programların uygulayıcıları olan halk eğitimi merkezi yöneticilerinin perspektifinden etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 58 yöneticiden nitel yöntemle elde edilen verilerin analiz sonuçları programların beşeri sermayenin geliştirilmesi, işsizliğe, meslek edindirmeye ve girişimde bulunması, yoksullukla mücadeleye etkileri, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün programların tanıtılması ve uygulanması, programların, beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele kavramları arası ilişkileri, Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerindeki oluşan sonuçların karşılaştırılması gruplarına göre sonuçlar aşağıda çıkartılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi açısından sonuçları aşağıda çıkartılmıştır. Buna göre;

- Kursiyerlerini teknolojiye adapte etmede etkilidir.
- İnsanların işlerinde kalmasında ve yeni iş bulmasında etkisi vardır.
- İnsanların işlerinde gelir artışı sağlamasında etkilidir.
- Teknolojiye adapte açığını programlar kapatmaktadır.
- Programlar her yaş grubuna hitap etmektedir.
- Kursiyerlerini sosyalleştirme de çok etkilidir.
- Toplumsal farkındalık yaratmada etkilidir.
- Bireyin okuma-yazma bilmeme bariyerini kaldırmada çok etkilidir.
- Bireylerin kendini gerçekleştirmesine fırsat sunmada etkilidir.
- Okuma-yazma bilmemeden kaynaklı sosyal dışlanmışlığı ortadan kaldırmada etkilidir.
- Okuma-yazma öğretiminde kadınlara ve aile temelinde katkısının fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Örgün eğitimin dışına çıkmış bireylerin ortaöğretime kadar eksik eğitimlerini tamamlama fırsatı sunmaktadır.
- KPSS, engelli KPSS, Üniversiteye hazırlanan dezavantajlı bireylere beşeri sermaye eksiklerini tamamlamada fırsatlar sunmaktadır.

- Okuma-yazma kursları için 1 kursiyere kurs açılması noktasında Devletin ve Bakanlığın önem ve öncelik vermesinin göstergesi olarak görüşü oluşmuştur.
- Bireyin beşeri sermaye eksikliğini tamamlatarak bireye kariyer fırsatı sunmada etkilidir.
- Bireyin beşeri sermaye eksikliğini gidererek nitelik artırmada etkilidir.
- 3700'ün üzerinde genişliğe sahip olan programların üçte birisine yakını engelli bireyler için tasarlanmış ve planlanmıştır. Engelli bireylere engellerine ve özelliklerine göre eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere programlar geliştirilmiştir.
- Kapsayıcı eğitim konusunda her bireye fırsat eşitliği sağlaması bu sayede eğitimde adaletin sağlanması noktasında önemli olan fonksiyonlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kursiyere öz güven kazandırdığı görüşü oluşmuştur.
- Kursiyere yeteneğini keşfetmesini sağladığı görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezleri kapsayıcı eğitim anlamında etkindir.
- MYK kurulunun kararı ile özel şirketlerin mesleki yeterlilik belgesi vermesi halk eğitimleri sınırlandırdığı görüşü oluşmuştur.
- Kursiyerlerin istihdama katılmaları için halk eğitim merkezleri ile diğer kamu kurumları STK'ların iş birliğinde olması başarıya ulaşmasında daha etkili olduğu görüşü oluşmuştur.
- Bireylerin eğitim ihtiyacını karşılama noktasında 75 alan ve 3700'e yakın program çeşidi ile kapsayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kursiyerlerine girişkenlik, üretkenlik, kendine güvenme, mutlu birey olma tutumlarını geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Hayat boyu öğrenme anlayışının tüm toplum kesimine yaygınlaşması ile ilgili olarak halk eğitimi merkezlerinin desteklenmesi gerektiği sonucu oluşmuştur.
- Merkezlerin kendi bölgelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek fiziki yapı ve materyalleri ile birlikte ilçenin büyüklüğü ve nüfus oranıyla orantılı olarak fiziki yapının ve atölyelerin kompakt özellikte olması gerektiği görüşü oluşmuştur.

- Programların yaygınlaştırılması hedefi her yaş grubu içindir. Çalışma hayatından emeklilik hayatına geçiş yapan bireylerin uyum sağlaması, köşesine çekilmiş atıl hissetmemeleri, sosyal ve psikolojik yalnızlık çekmemeleri konusunda programların önemli katkıları vardır. Emeklilik hayatına geçmiş bireylerde hayat boyu öğrenme anlayışının yaygınlaştırılması sonucuna ulaşılmıştır.
- Bireylerin geçmiş öğrenme ve edinimlerin üzerine, programların uygulanması daha etkili ve verimli sonuç doğuracağı görüşü oluşmuştur.
- Programlarının ücretsiz olarak toplumun tüm kesimine sunulması fırsat eşitliğinin en temel göstergesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kadının sosyal hayata atılmada önündeki bariyerleri kaldırma fırsatı sunan yer olduğu görüşü oluşmuştur.

Halk eğitimi merkezi programlarının işsizliğe, meslek edindirmeye ve girişimde bulunması açısından sonuçları aşağıda çıkartılmıştır. Buna göre;

- Kursiyerlerin aldığı belge ve sertifikaların kendilerine işe girmede, girmede bulunmada, kooperatifleşmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle kamu kurum kuruluş STK'lar ve kalkınma ajansları vs. ile yapılan kurslarda girişimcilikle birlikte ücret ve gelir artışı sağlamada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Denetimlerin sağlıklı yapıldığında belgesi olmayan bireylerin bu belgelere sahip olmak için halk eğitimi merkezlerine taleplerini artıracığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Halk eğitimi merkezlerinin verdiği belgelerin kalfalık ve ustalık belgesinin zeminini yani süresini tamamlatma durumunu oluşturduğunu yönünde görüş oluşmuştur.
- Alınan belgelerle kursiyerlerden işsiz olanların işe girmelerine, girişimde bulunmalarına katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Halk eğitimi merkezlerinden alınan belgelerin europass özelliği vardır. Europass Avrupa Birliği Schengen Bölgesi ülkelerinde de geçerli olduğunu göstermektedir. Belgelerin uluslararası geçerliliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Devletin verdiği teşviklerde belgeler geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üretime yönelik olan teşviklerin alınabilmesi için halk eğitimi merkezindeki kurslara kursiyerlerin katılım sağlaması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- HEM'lerden alınan belgelerin 750 saati geçmesiyle bu belgelerin mesemler de ustalık ve usta öğreticiliğe çevrilmesi sonucu kursiyer hem usta hem de usta öğreticilik belgesine kavuşmaktadır.
- Halk eğitimi merkezleri kendi usta öğreticisini kendisi yetiştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani halk eğitimi merkezleri kendi döngüsünde bu süreçleri yaşadığı görüşü oluşmuştur.
- Belgelerin faydaları kırsal kesimlerde sürdürülebilirlik, girişim ve üretim açısından kursların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Belgelerin kursiyerin işsizlik kaygısını azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte istihdama nitelikli eleman kazandırmada halk eğitim merkezlerinin vazgeçilmez unsur olarak kabul edildiği görüşü oluşmuştur.
- Programların aktif nüfusun (24-64) istihdama katılımı noktasında katkısı açısından bakıldığında çok etkili olduğu sonucu oluşmuştur.
- Kursiyerlerine zaman sıkıntısı durumuna örgün eğitimin sunamayacağı esneklikte saat.07.00'den 22.00'e kadar hafta içi ve hafta sonu eğitim verme imkânı olduğu görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezleri kursiyerlerini bölgelerindeki sanayi ve organize sanayilerinde tehlikeli ve çok tehlikeli alanlar dâhil olmak üzere istihdama girmeleri konusunda eğitim verdiği görüşü oluşmuştur.
- Kursiyerlerin, halk eğitimi merkezi programları ile eğitim aldıklarında piyasada iş yapmalarında etkili olduğu görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezlerinde kursiyerin alacağı eğitimi bilerek gelmesi o kursiyerleri başarıya ulaştırmada daha etkili olduğu görüşü oluşmuştur.
- İş gücü piyasasına girmede etkili olan birçok değişken vardır. Halk eğitimi merkezi programları bunlardan bir tanesidir. Kursiyerin örgün

eğitimden aldığı geçmiş öğrenmeler, öğretmenin kalitesi, işgücü piyasası vs. etkileri olan değişkenlerdir. Halk eğitimi merkezi programları bu birikime etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Halk eğitimi merkezi programlarının kursiyerinin iş gücü piyasasına girmesi, gelir artışı sağlatması, yoksulluğunu dönüştürmesi açısından etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Halk eğitimi merkezleri programlarının bilinçli ve kendisine yön vermek isteyen kursiyerlerini daha kolay ve kısa sürede hedeflerine ulaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Programlarının çeşitliği ve niteliği işe girmede, girişimde bulunmada ve kapasite geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Kursların seçiminde önceliğin mesleki kurslarda olması görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezleri bulundukları bölge insanının istihdama girmesinde, gelir elde etmesinde, gelir artışı sağlamasında, kırsal kesimin üretim tekniklerini öğrenmesinde ürün artışı elde etmesinde iş birliğinde yaptığı kurslarla daha etkili olduğu görülmüştür. Halk eğitimi merkezlerinin iş birliği yaptığı kurumlar İŞKUR, ilçe tarım müdürlükleri, orman işletmeler vs. kamu kurum ve kuruluşları ve STK'lar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programlarının yoksullukla mücadeleye etkileri açısından sonuçları aşağıda çıkartılmıştır. Buna göre;

- Kırsal kesimlerde yetişkinlere yönelik finansal okur-yazarlık alanında kurs talebinin olmadığı yönünde görüş oluşmuştur.
- Kursiyerlerde girişimde ve teşebbüste bulunma tutumları arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Kursiyerlerin girişimde bulunarak iş yerleri açtıkları yönünde gözlemler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşyeri açan kursiyerler aynı zamanda işletmelerinde istihdama da katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Kurslardan memnun olan kursiyerler arasındaki etkileşim sosyal medyadan daha etkili yayılarak diğer insanları halk eğitimi merkezine çektiği yönünde görüş oluşmuştur. Kursiyerler arasındaki bu etki dalga etkisi gibi görüşü oluşmuştur.

- Halk eğitimi merkezleri programlarının uygulanmasında özellikle girişimcilik anlamında açılan kurslarda STK'lar, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, KOSGEB, İŞKUR, Kalkınma Ajansları ile yapılan iş birliğinde buluşma noktası olduğu görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezlerinin kurs seçimindeki öncelik bakımından bölgelere göre kursiyerlerin eğitim ihtiyaçları farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Beşeri sermayesi yüksek bölgelerde iş imkânlarının olması, tarımsal alanda da üretim ve istihdam imkânının bulunması işe girme, gelir elde ve yoksullukları dönüştürme şansını daha da artırmaktadır. Halk eğitimi merkezlerinden öğrenilen bilgi beceri ve yetenekler de kursiyere bu fırsatlardan yararlanmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Programlarının üretici yönünden düşünüldüğünde sürdürülebilirlik ve kalkınmada önemli katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Kırsal kesim ve üretici birliklerinin kalkınmada ve üretimde süreklilik kazanması açısından halk eğitimi merkezlerinin iş birliği çerçevesinde açtığı kurslar bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşbirliğine girdiği kurumların başında ilçe tarım müdürlükleri ile üreticilere yanlış öğretileri düzeltme imkânı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kursiyerlere modern tarım teknikleri, çevreci tarım teknikleri gibi alanlarda üretimi artırıcı çözümler üretmelerini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Tarım uygulamalarında sürdürülebilirlik açısından çevreci uygulamalara geçildiği görülmüştür. Özellikle budama, ilaçlama, gübreleme ve sulama açısından kursların açıldığı ve etkilerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- İlçe tarımla yapılan iş birliğinde tarım ve hayvancılık anlamında üreticilerin bilinçlendirilmesi halk eğitimi merkezi zemininde halk eğitimi merkezi programları açısından etkili sonuçlar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. İş birliğinin diğer kamu kurumlarıyla genişletilmesi, teşvik ve takip edilmesiyle kırsal kesimin kalkınması ve yoksulluğun ortadan kalkması söz konusu olacağı görüşü oluşmuştur.

- Kırsal ve yoksul kesimin yoksulluklarını dönüştürme adına halk eğitimi merkezleri yerel yönetimler, STK'lar ve kuruluşlar ile iş birliğine girdiği halk eğitimi merkezlerinde bu kesimlere üretebilme bilgi beceri kazandırdığı ürün elde etmelerini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Kursiyerlerin bu ürettikleri ürünleri düzenli ve sürekli bir şekilde satabilmeleri adına yerel yönetim ve STK'ların desteği ile imkânlar verildiği görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezi programlarının sosyal dışlanmışlık ve yoksullukla mücadele açısından etkileri bağlamında çözümler getirdiğı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak günümüz insanlarında görölen tembellik, hazırcılık gibi nedenlerde yoksulluk yaşandığına dair görüşler oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezleri programları bireyleri belki çok zengin yapmadığı ancak bir meslek edinmelerini, kendilerine güveni, yoksulluktan çıkma adına üretebilen ve günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek ürün ortaya çıkartma yetenek ve becerisini kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Halk eğitimi merkezi programlarının sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele açısından etkileri bağlamında etkisi olduğı sonucuna ulaşılmıştır. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslara katılan kursiyer bakımından statüyü ortadan kaldıran bir özelliktedir. Yani her statüden, her makamdan her yaştan kişilerin halk eğitimi merkezi programlarına katılmasını sağlaması nedeniyle kursiyerler statüden arınarak eğitimi almaktadır. Bu nedenle halk eğitimi merkezi programları sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadelede etkili olduğı sonucuna ulaşılmıştır.
- Yoksul ve dezavantajlı kesimlerin yoksulluklarının dönüştürölmesi için halk eğitimi merkezleri ile birlikte kolektif çalışmaya diğerk kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, STK'lar iş birliğine girilmesi hedef kesime ulaşılması bağlamında daha etkili olacağı görüşü oluşmuştur.

- Yoksullukla mücadelede kalıcı çözümü sosyal yardımlar geçici olarak çözdüğü halk eğitimi merkezleriyle iş birliği ile yapılan projeler daha etkili olduğu iş birliği yapılan bazı kamu kurumalarının başında İŞKUR geldiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Kursiyerlerine iş yapabilmeleri bağlamında yeterli eğitimi vermektedir. Eğitim alan kursiyerlere KOSGEB gibi kuruluşlarla mikro kredi yöntemini kullanmalarının sağlanması halinde yoksulluklarını dönüştürme şanslarının artması görüşü oluşmuştur.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün programların tanıtılması ve uygulanması ile ilgili sonuçlar şöyledir;

- Tanıtım ve uygulama birliği sağlamada etkilidir
- Problemlerin çözümü ve iletişimde güçlüdür
- Kamu spotu ve reklamlar farkındalık yaratmıştır
- Kamu spotu ve tanıtım reklamların devam edilmesi sonucuna ulaşılmıştır
- Örnek projelerden “kurslarımızla köylerdeyiz”, “Öğrenen mahalle” mesleki nitelik ve üretime etki yaratmıştır. Olumlu sonuçlar alındığı görülmüştür.
- Genel Müdürlüğün yatay ve dikey iletişim ve ilişkilerde etkili olduğu görüşü oluşmuştur.
- Engelli bireylere, engel durumlarına göre iki öğretmen görevlendirebilecek şekilde mevzuat geliştirilmesi Devletin, Bakanlığın ve Genel Müdürlüğün bu konuya önem vermesinin göstergesi olduğu görüşü oluşmuştur.
- Türkiye’de bulunan 1000 halk eğitimi merkezleri birbirlerinde bulunan güzel örnekleri transfer ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Halk eğitimi merkezlerinin sosyal medya araçlarını etkili kullanmaları ve iletişimlerinin iyi ve etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programları, beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadele kavramları arası ilişkileri açısından sonuçları aşağıda çıkartılmıştır. Buna göre;

- Halk eğitimi merkezleri kadınların toplumda ki yerini almasından kendisini gerçekleştirmesine ve ekonomik olarak kalkınmada süreklilik ilkesi bağlamında üretim araçlarına ulaşmasına kadar etki gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
- En dezavantajlı bölgelerde bile kadınların halk eğitimi merkezleri sayesinde toplumda saygın yerini almasında etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hiç çarşıya çıkamayan, hiç okula gidemeyen kişilerin kendini gerçekleştirme fırsatını halk eğitimi merkezleri ve programları ile yakalayabildiği görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezleri kurslarını kurum olarak kendisi tek başına düzenlediği gibi başka kamu kurum ve kuruluşlarıyla da düzenleyebilmektedir. Halk eğitimi merkezlerinin diğer kamu kuruluşlarıyla iş birliğinde düzenlediğinde daha fazla kesimlere ulaşıldığı sonucuna ortaya çıkmıştır.

Alan araştırması yapılan Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerindeki oluşan sonuçların karşılaştırılması aşağıda çıkartılmıştır. Buna göre;

- Araştırma yapılan şehirlerde ekonomik olarak önde olan sektörlerin etkisi ile halk eğitimi merkezlerinin istihdama ulaştırmada çok etkili olduğu görülmüştür. Antalya ve Muğla'da turizm sektörü önde ve etkilidir. Yine Antalya'da turizmin yanında tarım sektörü etkilidir. Muğla'da turizme ek olarak madencilik ve mermer işletmeleri, su ürünleri işletmeciliği dikkati çektiği görülmüştür. Van tarım, hayvancılık, tekstil, turizm gibi sektörler dikkati çekerken, Hatay şehrinde tarım, demir çelik sektörü, organize sanayi işletmeleri, turizm dikkati çeken sektörler olmuştur. Halk eğitimi merkezlerinde eğitim alarak bu sektörlerde istihdam edilen kursiyerlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Bu araştırmanın yapıldığı Turizm bölgelerimizde ki kentlerde göçlerle ilgili olarak Avrupa ülkeleri ve Rusya bölgesinden gelen yabancıların çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turizm bölgesinde ki kentlerimiz olan Antalya ve Muğla'ya dünyanın birçok ülkesinden insanlar geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Muğla şehrinde ki sektör etkileri ile istihdam açığı da görülen ilçeler bulunduğu görülmüştür.
- Araştırma yapılan bir diğer ilimiz de Van'dır. Van ilimizde sınır kapıları ve göç idaresi geri gönderme merkezi bulunmaktadır. Van iline uluslararası göç olarak Afganistan, İran, Irak ve Suriye kökenliler gelmektedir. Van ilinde en çok Afganistan kökenli göçmenler bulunmaktadır. Halk eğitimi merkezleri uluslararası göçmenlere yönelik geri gönderme merkezlerinde de kurslar düzenlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Van ilinin kendi özelinde içgöç açısından Van il merkezine doğru ve Türkiye'nin metropollerine ve batı şehirlerine doğru göçlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Suriye savaşı ile göç olgusu Türkiye'nin güney kentlerini etkilemiştir. Göç ile etkilenen kentler arasında Hatay kenti de vardır. Hatay'ın bazı kentlerinde yerel halkın nüfusundan fazla Suriyeli geçici sığınmacıların bulunduğu sonucuna halk eğitimi merkezi faaliyetlerine katılan kursiyer sayısından anlaşılmıştır.
- Halk eğitimi merkezlerinde Suriyeli sığınmacılara yönelik, Türkçe A1-A2 kursları meslek edindirme kursları, okuma-yazma kursları ve diğer kurslar verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Alan araştırılması yapılan şehirlerden Hatay kentinde Suriyeli sığınmacılar ve Fas ve Etiyopya'dan da göçmenlerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Van ilinde okuma-yazma oranlarının arttığı görülmüştür. Okuma-yazma problemini en çok kadınların yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırma yapılan halk eğitimi merkezlerinden Türkiye ve AB Schengen Bölgesi ülkelerinin ortalamalarının üzerinde kursiyerlerin kurslardan yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırma yapılan şehirlerden Antalya'da Batı Toroslarda yer alan 5 ilçeden 4'ünde okuma-yazma bilmeyen kesimler bulunurken 1 ilçede bulunmamaktadır. 5 ilçenin 4 tanesi makroklima özellik gösterirken 1 ilçede mikroklima özellik göstermektedir. Mikroklima özellik gösteren ilçede okuma-yazma oranı çok yüksek ve bilmeyen oranı sıfırdır.

Farklılık gösteren ilçede eğitime önem vermenin kültür haline geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Programlarının uygulanması ve yaygınlaşmasının önemli yapısal engelin bürokratik olduğu, bunda halk eğitimi merkezlerinin ilçe millî eğitim müdürlüklerine bağlı olmasından kaynaklı olduğu görüşü oluşmuştur. Halk eğitimi merkezlerinin ilçe millî eğitim müdürlüğüne bağlı değil de il milli eğitim müdürlüğüne bağlı olması görüşü oluşmuştur.
- Halk eğitimi merkezi yöneticileri bu görevleri icra etmeleri süreçlerinde ilçe millî eğitim yöneticileriyle çeşitli nedenlerle sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorun yaşamalarından kurs planlanması süreçlerini ve fırsat eşitliği bağlamında olumsuz etkilemektedir. Yöneticiler arasında yaşanan sorunların altında iletişimsizlik, kişiselleştirme ve hayat boyu öğrenme mevzuatlarının çeşitliliğinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Bölgelere göre beşeri sermaye düzeyleri farklılık göstermektedir. Uygulama yapılan iller arası beşeri sermaye farklılığı olduğu gibi, aynı ildeki ilçe ve semtlerde beşeri sermaye farklılıkları tespit edilmiştir. Beşeri sermayesi yüksek olan yerlerde teknolojik değişime hazır oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- Okuma-yazma bilmeyen bireyler beşeri sermayesi yüksek şehirlerde okuma-yazma oranlarının yüksekliğinden ötürü sosyal dışlanmışlığı daha fazla hissederek bu durumunu gizledikleri görülürken beşeri sermaye seviyesi düşük şehirlerde gizleme tutumlarının biraz daha az olduğu yönünde görüş oluşmuştur.
- Elit ilçe ve semtlerde okuma-yazma bilmeme oranı oldukça düşüktür.
- Beşeri sermayesi yüksek yerlerde okuma-yazma bilmeyenlerin bölgeye çalışmak ve göç ile gelenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yoksullukla mücadelede kalıcı ve etkili, sürdürülebilirlik açısından çözümü sosyal transferlerin sağlayamayacağı, ancak insanların halk eğitimi merkezi programlarıyla bilgi, beceri, yeteneklerinin geliştirilmesi ile üretebilmelerinin ya da istihdama ulaşabilmelerinin sağlanabileceği görüşü ortaya çıkmıştır. Sosyal

transferlerin hazırcılığa alıştırması, bireylerin üretebilme yeteneklerinin körelmesine neden olacağı saptanmıştır. Yoksul ve dezavantajlı kesimlerin yoksulluklarının dönüştürülmesi için halk eğitimi merkezleri ile birlikte kolektif çalışmaya diğer kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, STK'lar iş birliğine girilmesi hedef kesime ulaşılması bağlamında daha etkili olacağı görüşü oluşmuştur.

Halk eğitimi merkezi programlarıyla bireylerin kapasitelerinin kursların sonunda artışına sebep olmuştur. Kapasitesinin artmasının yanında kursiyerlerde, yapabilirlikleriyle birlikte kendilerine güven artışı da sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitimi merkezi programları kursiyerlerinin kendi ayakları üzerinde durmalarını sağladığı kursların sonunda kursiyerlerin gelişimini sağladığı böylece kursiyerin üretim araçlarına ulaşmayı başaracağı görüşü oluşmuştur. Kursların sonunda beşeri sermayesi gelişen kursiyerde girişim de bulunma, istihdama katılma, üretime geçmesi ya da üretim kapasitesini artırmasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Böylece Halk eğitimi merkezi programları dezavantajlı kesimlerin yoksulluğunu dönüştürme şansını onlara sunduğu görüşü oluşmuştur.

Halk eğitimi merkezi programlarının ve beşeri sermayenin geliştirilmesi kavramları ile yoksullukla mücadele açısından etkisinin araştırıldığı bu çalışmada halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda kursiyerlerin beşeri sermayelerinin geliştiği ve kursiyerlerin istihdama katılma, gelirlerini artırma, önlerindeki bariyerlerinin kalktığını, üretime katıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ilgili literatürün incelenmesiyle nicel ve nitel uygulamalar sonucunda elde edilen bulgu ve tespitlere dayanarak halk eğitimi merkezi programlarının uygulanmasında katkı sağlayacağı düşünülen başlıca öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Halk eğitimi merkezi programlarının üretime yönelik nitelikli insan yetiştirmede bölgesel farklılıkları, yapısal sorunları, üretim sektörlerinin etkileri dikkate alınarak kurslar planlanmalıdır. Bu sektörlerin ihtiyaçları dikkate alınmalıdır.
- Programların uygulanmasında halk eğitimi merkezleriyle kamu kurumları, STK'lar dernek ve vakıflar, yerel yönetimler iş birliği yapmalıdır.

- Halk eğitimi merkezlerinin fiziki kapasitesinin bulundukları bölgelerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek yapıda olması görüşü oluşmuştur. Bölge nüfusu ve ihtiyaçlara göre halk eğitimi merkezlerinin atölyelere sahip olmalıdır.
- Halk eğitimi merkezi programlarından bazı kursların uzun süreli olması kursiyerlerin kursları tercih etmeme ve bitireme sonuçları olması nedeniyle uzun süreli kursların bölümler halinde olması uygulanmalıdır.
- Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı bölge, iklim ve gelişmişlik farklılığı göz önünde bulundurulması açısından program süresi konusunda halk eğitimi merkezlerine alt ve üst limit uygulama yetkisi verilmesi düşünülmelidir.
- İş gücü piyasasında kalifiye insanlara yani HEM programlarıyla kendisini geliştiren bireylere ücret bağlamında kademeli ücret uygulanmalıdır. Böylece HEM programlarına taleplerin artmasıyla birlikte kişilerin beşeri sermayelerinin artırılması sağlanmış olacaktır.
- Kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin iş yeri vb. yerlerde çalışanların sahip olmaları gereken belge ve özelliklerinin denetimi düzenli bir şekilde yapılmalıdır.
- Açık ortaokul ve açık lisesi diplomalarının belge olarak verilmeden sadece e-devlet ve e-yaygından sunulmalıdır.
- Halk eğitimlerde usta öğretici görevlendirilmelerinde işsizliğin azaltılması ya da atanamayan bireylerin istihdama hazır halde tutulması amacıyla önceliğin atanamayan öğretmen ve branşlardaki bireylere verilmesi düşünülmelidir.
- Kırsal kesimin kalkınması ve yoksulluğun ortadan kalkması için iş birliğinin diğer kamu kurumlarıyla genişletilmesi, teşvik ve takip edilmesiyle kırsal kesimin kalkınması ve yoksulluğun ortadan kalkması söz konusu olacaktır.
- Halk eğitimi merkezi programlarının uygulanmasında usta öğretici/ eğitimci görevlendirilmesinde nitelik önceliği tanınmalıdır.

- Halk eğitimi merkezlerinin bulundukları bölge şartlarına, ihtiyaçlarına göre norm kadro oluşturulması yapılmalıdır. Örnek olarak tarım ve hayvancılığın yoğun olduğu bölgelerde üretimin artırılması için ziraat mühendisi ve veteriner kadrolarının gerek iş birliğinde gerekirse HEM bünyelerine alınması planlanabilir.
- İlçe ve il hayat boyu öğrenme komisyonlarına tüm kamu kurum kuruluşları, STK'ların, komisyon üyelerin ihtiyaç analizlerinin yapılarak hazır gelmelerinin sağlanması kurs planlamalarının bu analizler dikkate alınarak iş birliğinde gerçekleştirilmelidir.
- Usta öğretici/eğitmen rekabeti ve liyakatini artırmak için kademeli ücret ödemesi planlamalıdır.
- Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin belirlenmesinde liyakat, iletişim, kriterleri ile atanmalar yapılmalıdır.
- Halk eğitimi merkezi yöneticilerinin atamasında kadın yöneticilere öncelik verilmelidir.
- Halk eğitimi merkezi yöneticiliğine atanan yöneticilerinin ödeme işlemleri, SGK işlemleri, kurs planlama, hayat boyu öğrenme mevzuatlarına hâkim olmaları bağlamında hizmetiçi eğitimden geçirilmelidir.
- Halk eğitimi merkezi yöneticiliğine atanacak personelde hayat boyu öğrenme ile ilgili yüksek lisans mezunu olma kriteri getirilmelidir.
- Halk eğitimi merkezi yöneticiliği atamalarında örgün eğitim kurumlarına atanma şartlarından farklı kriterler getirilmelidir.
- Halk eğitimi merkezi yöneticiliğine atanan yöneticilerin özlük haklarında iyileştirmeler sağlanmalıdır.
- İlçe Millî Eğitimi Müdürlüklerine atanacak yöneticilerin hayat boyu öğrenme kurumları mevzuatları bağlamında hizmetiçi kurslarına alınmalıdır.
- Usta öğretici/eğitmen kalitesini artırma açısından kademeli olarak en az ön lisans seviyesine çekilmelidir.
- Kursiyer katılımını artırmak için halk eğitimi programlarının tanıtımı, kamu spotu ve reklam uygulamalarına devam edilmelidir.

- Hayat Boyu öğrenme kurumları güzel uygulama örneklerine devam edilmelidir.
- Kursiyer açısından başvuruda ve kurslara devamsızlık yapmalarını önlemek adına süre yaptırımı getirilmelidir.
- Sosyal transfer uygulamalarında ön koşul olarak transfer yapılacak bireylere ilgi ve isteklerine göre halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslara katılım ön şartları getirilmelidir.
- Küreselleşme ve teknolojik gelişmelere adapte etme amacıyla hayat boyu öğrenme anlayışının tüm topluma yaygınlaşması açısından proje ve çalışmalar HBÖG çatısında eşgüdümleme ilkesi ile planlanmalıdır.
- Yoksullukla mücadele açısından kamu kurum kuruluşları, STK'lar, İŞKUR, kalkınma ajansları iş birliğinde halk eğitimi merkezi zemininde çalışmalar yapılmalıdır.
- Kadının istihdama katılımı, ekonomik kalkınması, beşeri sermaye eksikliğinin giderilmesi, üretkenliğinin artırılması çalışmalarına devam edilmelidir.
- Kursların planlanmasında dezavantajlı kesimlere (Kadın, engelli ve işsiz bireylere) ulaşım ve fırsat eşitliği sunulması bağlamında öncelikler verilmelidir.

Küreselleşmenin son derece etkili olduğu, teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızda yaşandığı, savaş ve krizlerin etkili olduğu buna bağlı olarak göçlerin olduğu dönem yaşanmaktadır. Tüm bu gelişmelere paralel olarak bütün dünya ülkelerinde yoksulluğu yaşayan insanların olduğu görülmektedir. Yoksulluk olgusu ile ülkelerin yüzleşmesinin devam edeceği yönündedir. Yoksulluk olgusunun içerisinde çok bileşen vardır. Yoksulluk olgusu ile mücadele edilmesi için bu bileşenlerin iyi bilinmesi gerekmektedir. Yoksulluk sorunu beraberinde çok farklı sorunları tetiklemektedir. Yoksulluğun bir döngüye dönüşmesi yani kültür halini alması, nesilden nesile aktarılması önlenemeyecek bir zincir haline gelecektir. Dünyada ve Türkiye’de mutlak yoksulluk anlamında ciddi programlar ve çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Türkiye’nin mutlak yoksulluk alanında üzerine düşeni yaptığı görülmektedir. Ancak göreceli yoksulluk anlamında alınacak yol mesafelerinin olduğu bilinmektedir. Yoksullukla mücadele açısından politika uygulamalarında kolektif

yaklaşımlar geliştirilmelidir. Eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal hizmetler politika uygulamalarında ortak yaklaşım sergilenmesi gereklidir.

Yoksullukla mücadele sosyal yardımlar çerçevesinde olması kısa vadede sorunu görünmez kılacaktır. Bu bağlamda uzun vadeli ve kolektif yaklaşımlar ile bütüncül politikalar uygulanması sorunu kalıcı olarak çözecektir. Gelir adaletsizliği, kadının istihdama daha fazla katılması, engelli bireyler, kırsal kesimin yoksulluğu gibi alanlarda daha aktif politikalar uygulanmalıdır. Yoksullukla mücadelede uzun ve kalıcı çözümler sunulması bağlamında dezavantajlı kesimlerin kamunun sunduğu hizmetlere ulaşabilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması devlete ve yerel yönetimlere önemli görevler yüklemektedir. Yoksullukla mücadele edilirken sosyal transferlerin siyasi araç, oy amaçlı kullanılmaması gereklidir.

Sosyal sorunlarda çözüm için önemli bir fonksiyona sahip olan eğitim yoksulluk olgusu içinde aynı potansiyele sahiptir. Özellikle bireylerin niteliklerinin artırılması, beşeri sermayesinin geliştirilmesine katkı sağlayacak olan hayat boyu öğrenme merkezinde halk eğitimi merkezi programları çok etkilidir.

Yoksullukla mücadelede kadının istihdama katılma oranının artırılması çok önemlidir. Kadının önemli bariyerlerinden olan ev ve çocuk sorumluluğu anlamında halk eğitimi merkezlerinde uygulamada olan 0-36 yaş çocuklar için oyun odası programı bu bağlamda kadının kendisini geliştirmede engelini kaldırması anlamında önemli bir adımdır. Yine kadının istihdama katılımında beşeri sermaye eksikliklerini halk eğitimi merkezi programlarıyla geliştirmesi ile istihdama ulaşmasında engellerini kaldırarak fırsatlar sunmaktadır.

Kırsal ve dezavantajlı kesimler için halk eğitimi merkezi programlarının iş birliğinde açıldığı kurslarda üretebilme, kapasite artırma, gelir elde etme, üretim tekniklerini öğrenme çalışmalarıyla bu kesimlerin yoksulluklarının dönüştürmeleri fırsatı kendilerine sunulmaktadır. Bu programlara teşvik, takip işlevleriyle yaklaşımlar geliştirilmesi sorunun kalıcı olarak çözülmesini sağlayacaktır. Halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslarda tüm toplum kesimini kapsaması, her kesime fırsat eşitliğinde sunulması, yer zaman konusunda esnek yapıya sahip olması kursiyerlerine kendilerine güven kazandırması, sosyalleştirmesi, sosyal dışlanmışlıklarını kaldırması, nitelik kazandırması neticesinde kursiyerlerin işe girme,

gelir artışı sağlaması, girişimde bulunmasını sağlaması çok önemlidir. Tüm bu katkıları dezavantajlı kesimlerin yoksulluklarını dönüştürülmesine ve kalıcı çözümü sunması potansiyelindedir.

Halk eğitimi merkezleri bulundukları lokasyonlarda önemli bir güçtür. Halk eğitimi merkezi programları da bu önemli gücün tüm kesimlere eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmesinde önemli bir fonksiyonudur. Halk eğitimi merkezleri halkın eğitimi açısından zemin görevi görmektedir. Dezavantajlı kesimlerin bu hizmetlere daha fazla ulaşması için iş birliğinde projeler yapılması gereklidir. Halk eğitimi merkezleri kendi lokasyonlarındaki tüm kesimlere hizmet sunmasında yerellik ilkesi anlamında dezavantajlı kesimleri tanınması daha iyi hizmet sunmasını sağlayacaktır.

Halk eğitimi merkezi programları, herhangi bir sebepten ötürü örgün eğitimden eğitim alamamış veya eğitim eksikliği bulunan ile istihdama beşeri sermaye eksikliği nedeniyle katılamamış bireyler ile toplumun dezavantajlı kesimlerine bu eksikliklerini tamamlama fırsatı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum halk eğitimi merkezi programlarının devletin herhangi nedenlerle eşitsizliğe uğrayan bireylere eşitliği sağlama fonksiyonunu yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumu halk eğitimi merkezleri devletin eşitliği sağladığı eğitim kolu olarak ta görülebileceği görüşü oluşmuştur. İstihdama katılmada geride kalan kesimlere bakıldığında kadınlar, gençler, engelli bireyler olduğu görüşü oluşmuştur. Halk eğitimi merkezleri programları bu kesimleri girişimcilik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu birey olma bağlamında olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yoksullukla mücadele politikalarının yoksulluk bağlamında sosyal transfer şeklinde yapılması, yoksulluğun görünür kılınmasını engelleyerek gündemden düşmesini sağlayan uygulamalardır. Yoksullukla mücadele açısından bütüncül yaklaşımlarının kalıcı ve sürdürülebilirlik açısından daha etkili olduğundan uygulanması gereken yaklaşımdır. Mutlak yoksulluk özelinde sosyal transferlere devam edilmesi, göreceli yoksulluk çeşidinde kesimlere bütüncül yaklaşım odağında halk eğitimi merkezi programlarının uygulandığı kurslara katılımın ön koşul olarak getirilmesi, kursların iş birliğinde gerçekleştirilmesi, teşvik ve takip programlarıyla desteklenmesi yoksulluk olgusu ile kalıcı çözümü sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdulahakimoğulları, E. (2011). *Türk Anayasa Hukuku Mevzuatı* (1. b.). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ada, S. (2003). Halk Eğitimi Merkezlerindeki Kurslara Katılan Bayan Kursiyerlerin Çevre ve İnsan Sağlığı ile İlgili Uygulamalarının Saptanması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 1-12.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021) eyhgm_istatistik_bulteni_mart_2021. Nisan 18, 2021 tarihinde www.ailevecalisma.gov.tr: www.ailevecalisma.gov.tr adresinden alındı.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Sağlık Yardımları Broşürü*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Akbaş, H.,E., Bozkurt, B. ve Yazıcı, K. (2018). Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesiyle Karşılaştırılma. *Yönetim Muhasebe ve Finansman Tarihi Araştırma Dergisi. Özel sayı* (Eylül 2018),165-202.
- Aktif İşgücü Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 28585, (2013), www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 18.06.2023.
- Akyıldız, H. (2005). Türkiye'de Özel Sektör İmalat Sanayii'nde Verimlilik, Ücret ve İstihdam İlişkisi. *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39-58.
- Alkin, E., (2000). Hızlı Nüfus Artışı, İşsizlik ve Gelir Dağılımı, *Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan. İç.* (285-290). Ankara: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, Yayın No:38.
- Alpaydın, Y. (2008). Türkiye'de Yoksulluk ve Eğitim İlişkileri. *İLEM Yıllık*, 3(3), 49-64.
- Alper, Y. ve Özgökçeler, S. (2016). Türk Sosyal Güvenlik Reformu ve Sosyal Adalet. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 6(2), 6-27.
- Alu, A. (2018). Küreselleşme ve Sağlık. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2020). *Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan (2020-2024)*. Antalya: Aralık 12, 2021, tarihinde <https://www.antalya.bel.tr/> adresinden alındı.

- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2020). *Faaliyet Raporu*. Antalya: Antalya Büyükşehir Belediyesi. Mart 31, 2023, tarihinde <https://www.antalya.bel.tr/> adresinden alındı.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2021). *Faaliyet Raporu*. Antalya: Antalya Büyükşehir Belediyesi. Mart 31, 2023, tarihinde <https://www.antalya.bel.tr/> adresinden alındı.
- Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2021). *Performans Programı*. Antalya: Antalya Büyükşehir Belediyesi. Aralık 12, 2021, tarihinde <https://www.antalya.bel.tr/> adresinden alındı.
- Antalya İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu (2019). *Faaliyet Raporu*. Antalya İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu.
- Apaydın, F. (2018). Türkiye'de İşsizliğin Karakteristiklerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 30, 159-200.
- Aren, S. (1990). *100 Soruda Ekonomi El Kitabı (Türkiye Ekonomisinden Örneklerle)*(10. b) İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Arıcı, K. (2019). Sosyal Güvenlikte Eşitlik Meselesi. *Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XXIII(1), 3-23
- Arslan, S. (2018). Osmanlı'dan Günümüze Sivil Toplum Kuruluşları ve Vatandaşlık Eğitimine Katkıları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 59-76.
- Aydın, M.,K. ve Çakmak, E.,E. (2018). Sosyal Devlet ve Türkiye, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (21), 1-12.
- Aygen, M. (2019). Devlet Eylemi Olarak Kamu Politikaları: Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'nin Eğitim Politikası. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 259-276.
- Bahat, İ. (2013). *Halk Eğitimi Merkezi Yöneticilerinin strateji Öğrenme Algısı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayrakdar, S. (2014). *Kamu Büyüklüğü ve İşsizlik Arasında İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bayrakdar, S. (2019). İşsizliğin Çözümünde Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(1), 339-357.
- Bayrakdar, S. (2020). Bütün Yönleri ile Yoksulluğun Görünümü:Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 94-120.
- Belediye Kanunu 5393, 25874 (2005). www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 11.04.2023.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu 5216, 25531 (2004). www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 11.04.2023.
- Benli, A. ve Yenihan, B. (2018). Yoksulluğun Kavramsal Çerçevesi. *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla*. (1. Baskı) içinde (1-14). Bursa. Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Beyazıt, E. (2020). Sosyal Politika, Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu. *OPUS, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2966-2993.
- Beyazıt, E. ve Güneş, M. (2017) Küreselleşme ve Kent Kimliği: Kentsel Değerlerin Küreselleşme Sürecinde Aşınması, *International Journal of Academic Value Studies*, 3(9) 323-331
- Bıçkı, D. (2015). *Kent(te) Yoksulluk Ayırışma ve Yaşam Kalitesi* (1. baskı). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Boyacıoğlu, H. ve Güneri, P. (2006), Sağlık Araştırmalarında Kullanılan Temel İstatistik Yöntemler, *Hacettepe Diş Hekimliği Fakülte Dergisi*, 30(3): 33-39
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (4. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Canatan, B. ve İpek, E. (2021). Türkiye'de Hanehalklarına Yapılan Sosyal Yardımların Belirleyicileri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 221-241.
- Celep, C. (2003). *Halk Eğitimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Coşkun, B. (2005). Türkiye’de Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Tarihsel Geçmiş ve Genel Bir Değerlendirme, *Türk İdare Dergisi*, 448, 13-47

- Coşkun, B., (2008). Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine Bir Değerlendirme. A. Balcı, A. Nohutçu, N., K. Öztürk ve B. Coşkun (Ed.) *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları* (2. baskı) iç. (47-65). Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Coşkun, B., (2017) Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumunun Yeniden Yapılanma Süreci, *Turkish Journal of Marketing*, 2 (3), 125-155.
- Coşkun, B., (2021). Türkiye’de Bakanlık Teşkilatları ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Sonrası Durum. A. Yılmaz ve T. Güler (Ed.) *Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri Bağlamında Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*, (1.baskı) iç. (93-136). Ankara: Ekin Yayınevi.
- Coşkun, B. ve Almalı, V. (2020). Belediyeler ve Stratejik Planlama: Van ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin 2015-2019 Yılları Stratejik Planlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, *Strategic Public Management Journal* 6(11), 15-32. DOI: 10.25069/spmj.657568
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, (çev. M. Bütün- S. B. Demir). Ankara: Desen Ofset A.Ş.
- Çakır, C. (2016). *Türkiye’de Milli Eğitim Politikalarının Oluşmasında Aktörlerin Rolü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çakır, M., A. (2014). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. A. Kaya (Ed.) *Mesleki Rehberlik* (9. b.) iç. (125-156). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakmur, H. (2012). *Araştırmalarda Ölçme - Güvenilirlik - Geçerlilik. Taf Preventive Medicine Bulletin*, 11(3), 339–344. <https://doi.org/10.5455/Pmb.1-1322486024>
- Çatal, T., (2019). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Dağ, C. (2013). *Türk Genel Sağlık Sigorta Sisteminin Seçilmiş Bazı Ülke Sistemleri İle Karşılaştırılmalı Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Deveci, S. (2021). Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Zümreleri. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı (2021), 54-87.
- Demir, A. (1996). *Çağlar İçersinde Antakya*. İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Yayınları.
- Dertli, N. (2015). Genel Sağlık Sigortası ve Gelir Testi: Statü Eşitsizliğinden Gelir Eşitsizliğine. *273 Mülkiye Dergisi*, 39(3), 271-304.
- Dewey, J. (1989) *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını
- Dişbudak, C. (2022). Türkiye’de İşsizliğin Belirleyenleri Alternatif Bir Amprik Analiz. *ODTÜ Gelişme Dergisi* 49(Haziran), 59-82.
- Dinçer, M., Z.,(2018). *Mikro Ekonomi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul, 1-266. <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/mikroeko.pdf> erişim tarihi 26.06.2023.
- Dinler, Z.,(2015). *İktisada Giriş*, (21. b) Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Doğan, N., (2017). *İstihdam Eilebilirliğin Sağlanmasında Hayat Boyu Öğrenme Politikalarının ve Yeterlilik Çerçevesinin Rolü*, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara.T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu, 1-148.
- Dolanbay, T. (2014). *Hayat Boyu Öğrenme Sürecinde Halk Eğitimi Merkezlerinin Yaşadığı Yönetmel Sorunlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bartın.
- Duman, B. (2008). Öğrencilerin Benimsedikleri Eğitim Felsefeleriyle Kullandıkları Öğrenme Strateji ve Öğrenme Stillerinin Karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 203-224.
- Durak, Ş. ve Kaya, V. (2014). Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(2), 55-73
- Durkaya, M. ve Hüsnüoğlu, N. (2018). İstihdamda Eğitimin Rolü, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 19(41), 51-70.
- Emgili, F. (2021). Halkevlerinin Köy ve Köycülük Faaliyetleri, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, 8(2021/kış), 195-226.

- Erdal, A. ve Özkan, D. (2019). Beşeri Kalkınma, Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. *Yönetim ve Ekonomi:Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 26(1), 1-10.
- Evin, H. (2017). 6360 Sayılı Yasa ve Kentsel Yoksullukla Mücadelede Büyükşehir Belediyeleri: Malatya Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1),85-98
- Eyüboğlu, D. (2003). *2001 Krizi Sonrasında İşsizlik ve Çözüm Yolları*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No:634.
- George, D. and Mallery, M. (2010) SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update, 10th Edition, Pearson, Boston.
- Geray, C. (2002). *Halk Eğitimi*, Ankara: İmaj Yayınları.
- Geray, C. (2019). Halk Eğitiminin Kurumlaşması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1974, 403-435
- Gezer, M. (2012). *Demokrat Parti İktidarının Halk Eğitimi Politikaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Entitüsü, Afyon.
- Gitmez, E. ve Bakan, S. (2020). Türkiye'de Sosyal Yardımlar İçin Yeni Bir Model Önerisi, Katılımcı Sosyal Yardım Modeli, Önkabuller ve Kurumsal Yapı. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,(İNİJOSS)*, 9(2), 373-395.
- Gökçe, S., (2019). Türk Modernleşmesinde Halkevlerinin Yeri, *OPUS,Uluslararası Toplum Araştırması Dergisi*, 14(20). 2327-2350.
- Gökmen, H., (2007). *Avrupa Sosyal Devlet Anlayışında İstihdam ve Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu*, (Uzmanlık Tezi). Ankara, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Bulma Genel Müdürlüğü.
- Gürler, Kiren, Ö., Emeç, H., ve Birecikli, Üçdoğruk, Ş. (2017). Kamu Destekli Sosyal Yardımlar Üzerine Amprik Bir Çalışma: Türkiye Örneği. *İnsan Hakları Yıllığı*, 35, 97-114.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi (2020). *Hatay Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan (2020-2024)*. Hatay Büyükşehir Belediyesi. Aralık 12, 2021, tarihinde <https://www.hatay.bel.tr/> adresinden alındı.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi (2020). *Faaliyet Raporu*. Hatay: Büyükşehir Belediyesi. <https://www.hatay.bel.tr/> erişim tarihi:16.04.2023.

Hatay Büyükşehir Belediyesi (2021). *Faaliyet Raporu*. Hatay: Büyükşehir Belediyesi. <https://www.hatay.bel.tr/> erişim tarihi:16.04.2023.

Hatay Büyükşehir Belediyesi (2021). *Performans Programı*. Hatay: Büyükşehir Belediyesi. Aralık 12, 2021, tarihinde <https://www.hatay.bel.tr/> adresinden alındı.

Hatay İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu (2019). *Faaliyet Raporu*. Hatay İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu.

<http://data.uis.unesco.org/#>. (2021). Mayıs 6, 2021 tarihinde <http://data.uis.unesco.org/#> adresinden alındı

<http://futurechallenges.org/wp-content/uploads/2012/06/Megatrend-Study.png>. (2020, Nisan). Nisan 2020 tarihinde <http://futurechallenges.org/wp-content/uploads/2012/06/Megatrend-Study.png> adresinden alındı

<https://data.oecd.org/>. (2020). Nisan 22, 2021 tarihinde <https://data.oecd.org/> adresinden alındı

<http://hbogm.meb.gov.tr>. Ocak 10, 2021 tarihinde <http://hbogm.meb.gov.tr> adresinden alındı

<http://hboprojeler.meb.gov.tr/arastirmalar/1.html>. (2021). Ocak 9, 2021 tarihinde <http://hboprojeler.meb.gov.tr/arastirmalar/1.html> adresinden alındı

<https://www.cbiko.gov.tr/>. Mart 31, 2021 tarihinde <https://www.cbiko.gov.tr/> adresinden alındı

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995D2493>. (2020, Aralık 16). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995D2493> adresinden alınmıştır

<https://istatistik.yok.gov.tr/>. (2021). Mart 30, 2021 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı

<https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>. (2023). Mayıs 5, 2023 tarihinde <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> adresinden alındı

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c033/mm_01033010.pdf erişim tarihi: 01.05.2023

https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_Da_nYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf. (2021). Mart 23, 2021 tarihinde <https://orgm.meb.gov.tr> adresinden alındı

<https://sozluk.gov.tr>. (2021). Ocak 14, 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı

<https://stats.oecd.org/>. (2021). Nisan 21, 2021 tarihinde <https://stats.oecd.org/> adresinden alındı

<https://tez.yok.gov.tr>. (2021). Ocak 9, 2021 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr> adresinden alındı

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Antalya>. (2021). Ocak 9, 2021 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Antalya> adresinden alındı

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay>. (2021). Ocak 10, 2021 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hatay> adresinden alındı

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Muğla>. (2021). Ocak 10, 2021 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Muğla> adresinden alındı

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Van>. (2021). Ocak 10, 2021 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Van> adresinden alındı

<https://www.aile.gov.tr>. (2023, Nisan 17). <https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/> adresinden alındı

<https://www.who.int/> Nisan 11, 2021 tarihinde adresinden alındı <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health#:~:text=Over%201%20billion%20people%20are,functioning%2C%20often%20requiring%20healthcare%20services.>

<https://www.hmb.gov.tr/kurumsal-mali-durum-ve-beklentiler-raporu>. (2021). Ocak 19, 2021 tarihinde <https://www.hmb.gov.tr/kurumsal-mali-durum-ve-beklentiler-raporu> adresinden alındı

<https://www.ilo.org/>. (2020, Ocak). Mart 2021 tarihinde https://www.ilo.org/:https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2020/WCMS_734479/lang--en/index.htm adresinden alındı

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087481.pdf. (1982, Ekim). Mart 2021 tarihinde <https://www.ilo.org/> adresinden alındı

<https://www.iskur.gov.tr>. (2021). Mart 20, 2021 tarihinde <https://www.iskur.gov.tr> adresinden alındı

<https://www.mu.edu.tr/tr/genel-bilgiler/bilgiler/tarihce>. (2021). Ocak 10, 2021 tarihinde <https://www.mu.edu.tr/tr/genel-bilgiler/bilgiler/tarihce> adresinden alındı

<https://www.ohchr.org/>. (2021). Mart 23, 2021 tarihinde <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=trk>: <https://www.ohchr.org> adresinden alındı

<https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 31.03.2023

<https://www.tbf.org.tr/>. (2021). Ocak 13, 2021 tarihinde <https://www.tbf.org.tr/> adresinden alındı

<https://www.tff.org/>. (2021). Ocak 9, 2021 tarihinde <https://www.tff.org/> adresinden alındı

<https://www.tuik.gov.tr/>. (2021). Ocak 9, 2021 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden alındı

<https://www.tuik.gov.tr/>. (2017). Mart 2021 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden alındı

<https://www.tuik.gov.tr/>. (2023). Nisan 18, 2023 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden alındı

<https://www.tvf.org.tr/>. (2021). Ocak 13, 2021 tarihinde <https://www.tvf.org.tr/> adresinden alındı

<https://www.urak.org/yayinlar>. (2021). Ocak 9, 2021 tarihinde <https://www.urak.org/yayinlar> adresinden alındı.

<https://www.un.org/>. (2006). Nisan 11, 2021 tarihinde www.un.org adresinden alındı

<https://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/convtexte.htm>. (2006). Nisan 11, 2021 tarihinde <https://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/convtexte.htm> adresinden alındı

<https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>. <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz> erişim tarihi: 10.01.2021

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164441_heyeti_ilmiye.pdf erişim tarihi: 31.03.2023

<https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> erişim tarihi: 04.04.2023

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yaygin-Egitim-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf> erişim tarihi: 01.05.2023

İl Özel İdaresi Kanunu 5302, 25745 (2005). www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 11.04.2023.

İnalcık, H. (2011). *Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı* (1. b) İstanbul: Timaş Yayınları

İnceler, D., (2019). *Kentsel Yoksulluk: Sivas İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

İpek, S. ve Öksüz M. (2019). Yerel Kalkınma Mesleki Kuruluşlar: Çanakkale İline Yönelik Ampirik Çalışma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XII(Özel), 47-60.

İş Kanunu 4857, 25134. (2003). www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 07.04.2023.

İŞKUR, (2019). *Bilgi ve İletişim Sektörü Raporu*. Ankara: İŞKUR.

İŞKUR, (2019). *İmalat Sektörü Raporu*. Ankara: İŞKUR.

İŞKUR, (2019). *Madencilik ve Taş Ocakcılığı Sektörü Raporu*. Ankara: İŞKUR

İŞKUR, (2019). *Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri Sektör Raporu*. 2019

İŞKUR. (2019). *Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Raporu*. Ankara: İŞKUR.

İŞKUR, (2020). *İŞKUR Faaliyet Raporu*. Ankara, s.1-197

İŞKUR, (2020). *Türkiye 2019 İş gücü Piyasası Raporu*. Ankara, s.1-167

İŞKUR, (2021). *İstatistik Bülteni Ocak*. Ankara: İŞKUR.

İŞKUR, (2023). www.iskur.gov.tr. Mart 31, 2023 tarihinde <https://esube.iskur.gov.tr/Istihdam/Reports/OzelIstihdamBurolari/RaporIstOibBuroPublic.aspx> adresinden alındı

İŞKUR, (2023). *Türkiye 2022 İş gücü Piyasası Raporu*. Ankara, s.1-90

İŞKUR, (2023). *Türkiye İŞKUR 2022 Faaliyet Raporu*. Ankara, s.1-191

- Kalaycı, Ş. (2008). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayıncılık. Ankara
- Kara, B. ve Ateş, H. (2017). Kadınların Yoksullukla Mücadele Yollarından Biri Olarak Sosyal Yardım Başvuruları: Adana Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 34(34), 30-41.
- Karabaş, S. (2019). Yoksulluk Perspektifinden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Faaliyetlerinin İncelenmesi: Çankırı İli Kızılırmak İlçesi Örneği. *Akademikbakış Dergisi* (73), 97-118.
- Karagülle, B., (2007). *Türkiye’de İşsizliğe Bir Çözüm Önerisi Olarak Türkiye İş Kurumu’nun İş Danışmanlığı Hizmetleri*, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara.Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, 1-84
- Kasapoğlu, M. M. ve Murat, S. (2018). Akif İstihdam Politikaları ve Türkiye’de İşkur Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarına Güncel Bir Bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 485-502.
- Kaya, H., E. (2015). Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezleri, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, July 2015: Special Issue (3), 268-277.
- Kılıç, F., (2017). Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi, *Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 61(güz), 207-248.
- Kızıler, N. (2017). Poverty Reduction and Social Transfer Expenditures in Turkey. *Journal of Life Economics*, 4(1), 77-100.
- Kirmanoglu, H. (2005). Amartya Sen’in Özgürlük ve Kalkınma Üzerine Düşüncelerine bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları* 47. Seri, 21-30.
- Kol, E. (2015). Türkiye’de Sağlık Reformlarının Sağlık Hakkı Açısından Değerlendirilmesi. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(1), 134-165.
- KOSGEB, (2021). *Faaliyet Raporu 2020*. Ankara, s.1-153
- Köy Eğitimleri Kanunu 982 Sayılı, 3639 (1937).
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc017/kanuntbmmc017/kanuntbmmc01703238 pdf erişim tarihi: 04.04.2023

Kurt, İ. (2000). *Yetişkin Eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara

MEB Kurs Programları, e-yaygın, <https://e-yaygin.meb.gov.tr/pagePrograms.aspx> erişim tarihi: 04.05.2023

MEB (1991). *Birinci Milli Eğitim Şûrası (17-29 Temmuz 1939)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *İkinci Milli Eğitim Şûrası (15-21 Şubat 1943)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Üçüncü Milli Eğitim Şûrası (2-10 Aralık 1946)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Dördüncü Milli Eğitim Şûrası (22-31 Ağustos 1949)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Beşinci Milli Eğitim Şûrası (5-14 Şubat 1953)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Altıncı Milli Eğitim Şûrası (18-23 Mart 1957)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Yedinci Milli Eğitim Şûrası (5-15 Şubat 1962)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Sekizinci Milli Eğitim Şûrası (28 Eylül – 3 Ekim 1970)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası (24 Haziran- 4 Temmuz 1974)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *Onuncu Milli Eğitim Şûrası (23-26 Haziran 1981)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1991). *On Birinci Milli Eğitim Şûrası (8-11 Haziran 1982)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1989). *On İkinci Milli Eğitim Şûrası (Temmuz 1988)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1993). *On Dördüncü Millî Eğitim Şûrası (27-29 Eylül 1993)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (1996). *Millî eğitim şûraları (1939-1996)*. Ankara: M.E. Basımevi.

MEB (1999). *On Altıncı Millî Eğitim Şûrası (22-26 Şubat 1999)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (2006). *On Yedinci Millî Eğitim Şûrası (2006)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB (2010). *On Sekizinci Millî Eğitim Şûrası (1 Kasım 2010)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB. (2014). 19. Millî eğitim şûrası gündem konuları. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/09052246_sura_kurul_kararlari.pdf erişim tarihi:31.03.2023.

MEB. (2021). 20. Millî eğitim şûrası gündem konuları. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf erişim tarihi:31.03.2023.

MEB. (2003). UNECE Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/10103111_unece_skalknma_egitstrjtj_tr.pdf erişim tarihi:17.04.2023.

MEB (2009). *Hayat boyu öğrenme strateji belgesi*. <http://ecvet.ua.gov.tr/Uploads/f7699346-4182-4730-8282-a61938751493.pdf> erişim tarihi:31.03.2023.

MEB. (2014). *Hayat boyu öğrenme strateji belgesi ve eylem planı*. http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_11/18031112_hbostratejibelgesi_2014_2018.pdf erişim tarihi:31.03.2023.

MEB. (2018). *Hayat boyu öğrenme kurumlar yönetmeliği*. Sayı:30388 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24507&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> erişim tarihi:01.04.2023.

MEB. (2016). Eğitim Kongresi “Eğitimden Üretime Sektörlerle İş Birliği” Özet Raporu (24-25 Ekim 2016, Antalya). Ankara: MEB erişim tarihi:14.04.2023.

MEB. (2020). *2019 Yılı İdare Faliyet Raporu*. Ankara: MEB. erişim tarihi:31.03.2023.

- MEB. (2021). *2020 Yılı İdare Faliyet Raporu*. Ankara: MEB. erişim tarihi:31.03.2023.
- MEB. (2022). *2021 Yılı İdare Faliyet Raporu*. Ankara: MEB. erişim tarihi:16.04.2023.
- MEB. (2023). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim (2021-2022)*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Temel Kanunu 1789, 14574 (1973). www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 11.04.2022.
- Metin, B. (2014). Yoksullukla Mücadeleye İnsan Hakları Açısından Bakmak: Amartya Sen'in Kapasite (Capability) Yaklaşımı Temelinde Bir Değerlendirme. *Journal of Yasar University*, 9(36), 6315-6327.
- Muğla Büyükşehir Belediyesi. (2020). *Muğla Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan (2020-2024)*. <https://www.mugla.bel.tr/> erişim tarihi:12.12.2021
- Muğla Büyükşehir Belediyesi (2020). *Faaliyet Raporu*. Muğla: Büyükşehir Belediyesi. <https://www.mugla.bel.tr/> erişim tarihi:16.04.2023.
- Muğla Büyükşehir Belediyesi (2021). *Faaliyet Raporu*. Muğla: Büyükşehir Belediyesi. <https://www.mugla.bel.tr/> erişim tarihi:16.04.2023.
- Muğla Büyükşehir Belediyesi (2021). *Performans Programı*. Muğla: Büyükşehir Belediyesi. <https://www.mugla.bel.tr/> erişim tarihi:12.12.2021.
- Muğla İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu. (2019). *Faliyet Raporu*. Muğla İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu. erişim tarihi:21.12.2021.
- Murat, S.,(2000) Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de İş Gücünün yapısı, *Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan*. İç. (303-352). Ankara: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, Yayın No:38.
- Okçabol, R. (1996). *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*, İstanbul, Der Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2006). *Osmanlı 'yı Yeniden Keşfetmek* (16.b) İstanbul: Timaş Yayınları
- Önez, Çetin, Z. (2012). *A critical evaluation of local poverty alleviation policies: The case of three provinces in Turkey*. Ankara: Middle East Technical University Institute of Social Sciences.
- Özgür, H. ve Önez Çetin, Z. (2012). Küresel ve Ulusal Boyutları Bulunan Kentsel Yoksulluğu Azaltmada Yerel Yönetimler Çare Olabilir mi?: Türkiye'deki Düzenlemeler,

Dinamikler ve Değişkenler. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(28), 111-135.

Özsalmanlı, A.Y.(2005) Türkiye’de Kamu Yönetiminde Liderlik ve Lider Yöneticilik. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 137-146

Özsoy, C. (2009). Türkiye'de Eğitim ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkinin Var Modeli ile Analizi. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, IV(I), 71-83.

Özsoy, D., (2019). *Türkiye’de Yoksullukla İlgili Sosyal Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Parlak, B. (2017) Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, Kayfor 15 Özel Sayısı, 1741-1759

Patton, M. Q. (2014) *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Çev. Edit.: M. Bütün-S.B. Demir). Ankara: Ayrıntı Basım Yayın Matbaacılık Ltd.

Peker, D. ve Köseoğlu, İ. (2021). Koronavirüs (Covid- 19) Salgınında Krizle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Beş Büyükşehir Belediyesinde Bir Analiz. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 8(18), 87-102.

Peker, D., Demirel, B., Yumuşaker, M. C., Küçükbeyazıt, Z., ve Peker, F., (2021) Halk Eğitimi Merkezlerinde Uygulanan Kurslara Kursiyerlerin Katılma Nedenleri ve Memnuniyet Algısı: Erzin İlçesi Örneği. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, 8(19), 123-139

Polat, A. ve Akın, F. (2020). Finansal İstikrar ve Para Politikası İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 108-119.

Resmi Gazete, (2005). Küçük ve Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik. Ankara, 25977 Sayılı Resmi Gazete erişim tarihi:31.03.2021.

Resmi Gazete, (2018) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3-1.pdf> 703 Sayılı KHK. erişim tarihi:02.05.2023.

- Resmi Gazete, (2018)10.09.2018 tarih ve 30581 sayılı www.resmigazete.gov.tr.
<https://www.resmigazete.gov.tr/> erişim tarihi:04.05.2023.
- Resmi Gazete, (1928). Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi. (1928)
www.resmigazete.gov.tr. <https://www.resmigazete.gov.tr/> erişim tarihi:30.04.2023.
- Resmi Gazete, (1929). Millet Mektepleri Talimatnamesi. (1929). www.resmigazete.gov.tr.
<https://www.resmigazete.gov.tr/> erişim tarihi:30.04.2023.
- Samancı, O., ve Ocakcı, E. (2017). Hayat Boyu Öğrenme, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 711-722.
- Sağlık Bakanlığı.S.B.(2021). *2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı* . Ankara: Sağlık Bakanlığı.
- Sargutan, A. E. (2005). Sağlık Sektörü ve Sağlık Sistemlerinin Yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(3), 400-428.
- Sarı, M., ve Uz, E. (2017). Cumhuriyet Döneminde Köy Eğitim Kursları, *Türkish Education Journal*, spring 2017, 6(1), 29-55.
- Sarıhan, M. (2021). Sağlık Hizmetleri ve Yenilikçi Sağlık Teknolojilerine Erişimde Eşitsizlikler. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* (22), 249-257.
- Savaşır, R. (1999). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde KOBİ'ler Açısından İstihdam Politikaları*. Ankara, Kamu-İşletmeleri İşverenleri Sendikası.1-189
- SEGE, (2017). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, (2019) Ankara: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını, No:3, erişim tarihi 18.06.2023
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı.(2023). *SBB. 2021 Yılı Genel Faaliyet Raporu*. Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı.(2019) *Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Ankara:Strateji ve Bütçe Başkanlığı. www.sbb.gov.tr erişim tarihi: 05.09.2020
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021) www.sbb.gov.tr. (2021). Strateji ve Bütçe Başkanlığı: www.sbb.gov.tr/ erişim tarihi 24.03.2023
- Schultz , T. W. (1961). Investment In Human Capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.

- SGK. (2023). *Sigortalı Veri İstastitiği*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Mart 03, 2023 tarihinde <https://veri.sgk.gov.tr> adresinden alındı.
- SGK. (2021). *Sağlık Uygulamaları Tebliği*. Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı.
- SYGGM_e_Bülten_Temmuz-Aralık 2020*. (2021). www.ailevecalisma.gov.tr erişim tarihi:23.04.2021
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 5510, 26200. (2006) www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 11.04.2022.
- Şen, M., (2015). *İşkur Mesleki Eğitim Kurslarının İstihdama Katkısı: Trabzon İline ait bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Şener, Ü. (2010). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü politikaları. *TEPAV Politika Notu Şubat,2010*, 1-22.
- Şenses, F. (2019) *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk Kavramlar,Nedenler, Politikalar ve Temel Eğilimler*.(9. baskı). İstanbul, İletişim Yayınları
- Şerifoğlu, M. M. (2020). *The Relationship between Human Capital and Economic Growth for Selected Countries*. (Unpublished Doctoral dissertation). Ankara Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Department of Economics Ankara.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, (Sixth Ed.) Pearson, Boston.
- The Global Human Capital Report*. (2017, Eylül 13). <https://www.weforum.org/>. erişim tarihi:14.05.2021
- T.C. Sayıştay Başkanlığı. (2021) *Sayıştay Denetim Raporu (2020)*.Ankara: <https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/peYMqajYd9-van-buyuksehir-belediyesi> erişim tarihi 17.04.2023
- TÜİK. (2022). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması,2022, sayı,45581*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- TÜİK. (2020). *Sosyal Koruma İstatistikleri-2019, 2020, sayı,33668*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

- TÜİK. (2022). *Sosyal Koruma İstatistikleri-2022*, sayı,45744. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkiye İş Kurumu Kanunu, 4904, 25159. (2003). www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. erişim tarihi 17.06.2023.
- Türk, H.,S. (2019). Niçin Halk Eğitimi ? *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*,1(1), 87-110. DOI: 10.1501/Egifak_0000000234
- Türkoğlu, A. ve Uça, S. (2011). Türkiye’de Halk Eğitimi: Tarihsel Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 48-62.
- Uyanık, Y. ve Yüksel, A. (2018). Türkiye’de Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyümeye Etkisi: Bir Meta-Sentez Çalışması. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(12), 42-51.
- Uyar, Bozdağlıoğlu, E.,Y., (2008). Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları, *MANAS, Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65.
- Uzun, T., (2004). Kariyer Yönetimi ve Planlanması. *Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı ISSN 1300-3216*, 27-. [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/2001-2025/2004/Yil76_442_2004_.pdf#page=39](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/2001-2025/2004/Yil76_442_2004_.pdf#page=39) erişim tarihi:17.04.2022.
- Van: Büyükşehir Belediyesi (2021). *Performans Programı*. Van: Büyükşehir Belediyesi. Aralık 12, 2021, tarihinde <https://van.bel.tr/> adresinden alındı.
- Van İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu. (2019). *Faaliyet Raporu*. Van İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu.
- Van Büyükşehir Belediyesi. (2020). *Van Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan (2020-2024)*. Van: Büyükşehir Belediyesi. Aralık 12, 2021, tarihinde <https://van.bel.tr/> adresinden alındı.
- Van Büyükşehir Belediyesi. (2021). *Van Büyükşehir Belediyesi Performans Programı (2021)*. <https://van.bel.tr/Strateji.html> erişim tarihi:17.04.2023.
- Van Büyükşehir Belediyesi (2020). *Faaliyet Raporu*. Van: Büyükşehir Belediyesi. <https://van.bel.tr/Strateji.html> erişim tarihi:17.04.2023.

- Van Büyükşehir Belediyesi (2021). *Faaliyet Raporu*. Van: Büyükşehir Belediyesi. <https://van.bel.tr/Strateji.html> erişim tarihi:17.04.2023.
- Wesseling, W. I. (2021). Towards a more all-inclusive evaluation of interventions for unemployed youth: A longitudinal investigation of participant, programme, relational and contextual factors. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/spol.12705>, 1-17.
- www.mevzuat.gov.tr. (1973). Mart 23, 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>: <https://www.mevzuat.gov.tr> adresinden alındı
- www.who.int. (2020). Nisan 11, 2021 tarihinde www.who.int adresinden alındı
- Yay, S. (2015). 1980'den Günümüze Türkiye'de Sosyal Yardım Alanındaki Gelişmeler ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7(1), 18-33.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yeşildal, A. (2020). Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadeledeki yeri: Küresel düzeyden yerel düzeye yeni yönelimler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 78: 455-481.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, (25.b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, K. ve Çiloğlu, Yörübulut, M. (2017). Türkiye'de İş ve Meslek Danışmanlığı Sisteminin İşlerliği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, XII(I), 97-109.
- Yükseköğretim Kanunu 2547, 17506 (1981) www.mevzuat.gov.tr adresinden alındı. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2547.pdf> erişim tarihi 10.04.2023.
- Yusufoğlu, Ö. Ş. (2021). Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü:Elazığ Belediyesi Hayır Çarşısı Örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)*, 8(15), 21-42.

EKLER

EK-1 ETİK KURUL KARARI

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARI

Protokol No : 200285

Karar No : 92

Araştırma Yürütücüsü	Doktora Öğrencisi DOĞAN PEKER
Kurumu / Birimi	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ / KAMU YÖNETİMİ
Araştırmanın Başlığı	Türkiye'de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi Ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği: Antalya, Muğla, Van Ve Hatay Örnekleri
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	24.11.2020
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	İlk İnceleme Tarihi : 10.12.2020 1. Düzeltme Tarihi : 05.02.2021
Karar Tarihi	03.03.2021

KARAR : UYGUNDUR

AÇIKLAMA :Beyan edilen veri formlarının dışına çıkılmaması şartıyla araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Başkan

Prof.Dr. Aylin Çiğdem KÖNE
Üye

Prof. Dr. Muammer TUNA
Üye

Doç.Dr. Burçak BOZ YAMAN
Üye

Doç. Dr. Emine ÇİL
Üye

Prof. Dr. Serap ÖZEN
Üye

Doç.Dr. Ali Gürel GÖKSEL
Üye

Doç.Dr. Aytekin FIRAT
Üye

Doç.Dr. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Üye

Doç.Dr. İzzet TÜRE
Üye

Doç.Dr. Perihan KORKUT
Üye

Doç.Dr. Raşit AVCI
Üye

Doç.Dr. Savaş ARTUGER
Üye

EK-2 ARASTIRMA İZNI YAZISI

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

Sayı : E-26879895-605.01-24057684
Konu : Araştırma Uygulama İzni Görüş Talebi

12.04.2021

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 01.04.2021 tarihli ve e-28697689-302.08-2277223 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile gönderilen Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi, Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi Doğan PEKER'in çalışmakta olduğu tez konusuyla ilgili Antalya, Muğla, Van ve Hatay illerindeki halk eğitimi merkezlerinde görevli kurum müdürleriyle ve kursiyerler ile görüşme yapma talebi ile ilgili ilgi yazı ve ekleri Genel Müdürlüğümüz "Araştırma İzni Komisyonu" tarafından incelenmiştir.

Yapılan incelemede söz konusu araştırmanın uygulanmasında herhangi bir sıkıntı görülmemiştir. Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Yusuf BÜYÜK
Bakan a.
Genel Müdür

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
13/04/2021

Adres : Emniyet Mh. Boğaziçi Sk. No 23 06500 Teknikokullar/ANKARA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (312) 413 20 24

Bilgi için: Ayşe Saadet BEYHAN

E-Posta: ayseasadet.beyhan@meb.gov.tr

Unvan : Eğitim Uzmanı

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: <http://hbogm.meb.gov.tr/>

Faks: 3122129958

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6991-b6ff-3dff-ab0e-0766 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3 ARASTIRMA İZNI YAZISI İL İZNI ÖRNEK

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-28489817
Konu : Araştırma Uygulama İzni Talebi
(Doğan PEKER)

26.07.2021

.....KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 12/04/2021 tarihli ve E.26879895-605.01-24057684 sayılı yazısı.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı doktora öğrencisi ve Erzin İlçesi Halk Eğitim Merkezi Müdürü Doğan PEKER'in tez konusuyla ilgili ilimize bağlı Halk Eğitim Merkezlerinde görevli kurum müdürleriyle ve kursiyerler ile görüşme yapma izin talebine ilişkin yazı ve ekleri Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından incelenmiştir.

Söz konusu Araştırmanın uygulanmasına yönelik 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi doğrultusunda izin verilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Kemal KARAHAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: İlgi Yazı Örneği (3 sayfa)

Dağıtım:
Tüm Kaymakamlıklara
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Ürgen Paşa Mah.Şehit İsmail Yıldırım Sokak Hatay İl Millî Eğitim
Müdürlüğü Sitesi No: 2/1 31010 Antakya/Hatay
Telefon No : 0 (326) 227 68 68
E-Posta: stratejigelistirme31@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Özlem ÇOLAK Memur (1133)
Unvan : Memur
İnternet Adresi: meb@hs01.kep.tr Faks:3262276969

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 712e-1354-3b4a-b336-2860 kodu ile teyit edilebilir.

EK-4 ÖLÇEK GELİŞTİRME İZİNİ

Re: Ölçek Geliştirme İzini

İsa Bahat <

10.12.2020 Per 12:55

Kime: Siz

Sayın Hocam,

Geliştirmiş olduğum ölçeği kullanmanızdan onur ve mutluluk diyorum. Bunun dışında her konuda yardımcı olmak isterim. Çıkış olduğunuz akademi yolculuğunuzda başarılar dilerim.

İyi çalışmalar,

İsa Bahat

dogan peker <

İyi günler Dr. İsa BAHAT Bey, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi iken Yüksek Lisans tezinizde kullanmış olduğunuz Halk Eğitim Yöneticilerinin Hayat Boyu Öğrenme Algılarını ölçmek için geliştirmiş olduğunuz anket ölçeğinden kısmen kullanmak için izin talep ediyorum. Şimdiden Teşekkür ederim

Doğan PEKER

Erzincan Halk Eğitim Merkezi Müdürü

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi

EK-5: GÖRÜŞME FORMU

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: Türkiye’de halk eğitimi merkezi programlarının beşeri sermayenin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelede etkinliği ne ölçüde başarılıdır?

Sayın Yönetici,

Bu veri toplama aracı Prof. Dr. Bayram COŞKUN danışmanlığında doktora öğrencisi Doğan PEKER tarafından hazırlanan “Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği; Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri” isimli doktora tez çalışmasında kullanmak üzere hazırlanmıştır. Bu amaçla sizlerin görüş ve önerilerinize ihtiyaç duyulmuştur. Yanıt verenlerin isimleri kesinlikle saklı tutulacaktır. Aşağıda yer alan soruları içtenlikle cevaplamanızı rica ederiz. Çalışmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Bayram COŞKUN-Doğan PEKER

Araştırmaya Katılmaya Onam veriyor musunuz?

Evet ()

Hayır()

Kişisel Bilgiler

A) Cinsiyet :

B) Yaş :

C) Mezun Olunan Okul :

D) Kıdem :

E) Görev Yaptığınız İl :

F) Branş :

G) Halk Eğitimi Merkezlerinde Yönetici Olarak Görev Süreniz:

EK-5 (Devam) GÖRÜŞME FORMU

EK-5 (DEVAM)

- 1-) Size göre, halk eğitimi kursları, kursiyerleri teknolojik gelişmelere, ne ölçüde adapte edebiliyor. Açıklayınız? (Dijital okur-yazarlık gibi.)
- 2-) Halk eğitimi merkezi programlarının okuma –yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik kurslarınızın etkililiğini açıklayınız?
- 3-) Ülkemizin beşeri sermayesinin gelişimine katkı açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliğini değerlendiriniz?
- 4-) Halk eğitimi merkezinizde üretime yönelik, nitelikli insan yetiştirilmesi hedefine ne ölçüde ulaşılmaktadır?
- 5-) Halk eğitimi programları size göre, kurs süreleri sonunda kursiyerlere girişkenlik, üretkenlik, kendine güven ve mutlu bireyler yetiştirme politikalarını ne ölçüde gerçekleştirebilmektedir? Gerçekleştiremiyorsa sizce sebepleri nelerdir?
- 6-) Halk eğitimi programları kursları, işgücü piyasasına katılmada gençler, kadınlar, engelli vatandaşlarımızın yaşadıkları sorunlara ne gibi çözümler üretebilmektedir?
- 7-) Güçlü bir toplum inşası için “kadının” toplumda güçlenmesine yönelik eğitime erişiminde halk eğitimi programlarının etkililiğini açıklayınız?
- 8-) Bireyin kişilik ve kabiliyetlerinin sürekli gelişimini hedefleyen Hayat Boyu Öğrenme anlayışının tüm toplum kesimine yaygınlaşması konusunda neler düşünüyorsunuz?
- 9-) Halk eğitimi programlarının çeşitliliği ve niteliği ile ilgili olarak işe girme, girişimde bulunma kapasitelerini arttırmada etkileri size göre nasıldır?
- 10-) Halk eğitimi programlarına katılım sonucunda elde edilen belgelerin kursiyerlere sağladığı faydalar nelerdir?
- 11-) Yaşlı nüfusumuzdaki vatandaşlarımızın halk eğitimi programlarına erişimi ile ilgili ne gibi kolaylıklar sağlanmaktadır?
- 12-) Halk eğitimi programları kursiyerlerinin mesleki yeterliklerini geliştirerek gelir artışı sağlama ve yoksulluktan çıkma şansı nasıldır? Sizce, aldıkları eğitim piyasada iş yapabilmeleri açısından yeterli midir?

13-) İlçenizde kırsal mahallerde aile ve /veya üretici birliklerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik halk eğitimi merkezi programlarınızın ne gibi etkileri vardır?

14-) Kırsal ve yoksul kesimlerde yoksullukla mücadele açısından halk eğitimi programlarının ne gibi faaliyetleri vardır? Bu faaliyetlerin etkileri nasıldır?

15-) Aktif nüfusun istihdama katılımı konusunda halk eğitimi programlarının katkısı nedir?

16-) Yetişkinlere finansal okur-yazarlık öğretiminde halk eğitimi programları etkinliği nasıldır?

17-) Dünya da ve ülkemizde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunuyla mücadele açısından halk eğitimi merkezlerinin etkinliği ne düzeydedir?

Değerlendiriniz.

18-) Yoksullukla mücadele açısından, kalıcı çözümü sosyal yardımlar mı yoksa halk eğitimi programları mı sağlar. Görüşlerinizi açıklayınız?

19-) Halk eğitimi merkezi yöneticisi olarak kursların seçiminde önceliğiniz nedir/nelerdir? (Kursiyer? Öğretmen? Fiziki İmkân?)

Teşekkürler.

EK-6: YÖNETİCİ ANKET FORMU

Onam Formu

“Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği: Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri” adlı çalışma Prof. Dr. Bayram COŞKUN’un danışmanlığında Doğan PEKER tarafından gerçekleştirilmektedir. Araştırma doktora tezi kapsamında planlanmıştır. Bu araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra veri toplama formunu doldurmaya başlamış olsanız bile istemediğiniz takdirde çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Formu eksiksiz doldurup araştırmacıya vermiş olmanız/göndermeniz çalışmaya katılma konusunda gönüllü olduğunuz anlamına gelmektedir.

Sizden elde edilen anket kapsamındaki bilgiler bilimsel bir amaçla kullanılacaktır. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu araştırmada sizinle ilgili tutulan tüm kayıtlar gizli kalacaktır.

Bu nedenle soruların tümüne doğru ve eksiksiz yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır. Anket formu olgusal sorular hariç 25 sorudan oluşmaktadır. Anketi tamamlamak yaklaşık 10-15 dakika zamanınızı alacaktır. Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıda iletişim bilgileri yer alan sorumlu araştırmacı Doğan PEKER ile çekinmeden iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmamız için zaman ayırarak bilim dünyasına verdiğiniz katkı için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacının

Unvanı, Adı Soyadı: Doktora Öğrencisi Doğan PEKER

Telefon Numarası:

E-posta:

Anketi Cevaplayan Yöneticinin	
Kurumdaki görev süresi	
Yaşı	() 25-35 arası () 36-45 arası () 46-55 () 56 ve yukarısı
Eğitim Düzeyi	() Ön lisans () Lisans () Y. Lisans () Doktora
Kıdem Yılı	() 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16-20 Yıl () 21 Yıl ve üzeri
Görev Yapılan İl/İlçe	
Branş	
Halk eğitimi merkezlerinde yönetici olarak görev süresi	() 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16 yıl ve yukarısı

EK-6: (Devam) YÖNETİCİ ANKET FORMU

Lütfen halk eğitimi merkezinde katıldığınız kursu (eğitimi) ve kendi durumunuzu göz önüne alarak, aşağıda yer alan ifadelere dair katılım düzeyinizi, **1 (kesinlikle katılmıyorum)** ve **5 (kesinlikle katılıyorum)** arasındaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Aşağıdaki sorularda doğru veya yanlış cevap bulunmamakta olup, tamamen araştırmanın amacına yönelik sizin değerlendirmelerinizi öğrenmeye yönelik cümleler mevcuttur.

SIRA NO	TÜRKİYE'DE HALK EĞİTİMİ MERKEZİ PROGRAMLARININ BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA MÜCADELE AÇISINDAN ETKİNLİĞİ YÖNETİCİ ALGISI	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1	Kurslar ülke düzeyinde merkezi olarak planlanır.					
2	Kursa gelenlerin çoğu işsizdir.					
3	Kursa gelenlerin çoğu yoksuldur.					
4	Kursiyerler kurs bitiminde takip edilir.					
5	Yerel ihtiyaçlara uygun kurslar düzenlenir.					
6	Merkezinizde öğretmenlerinizle birlikte kurs programlarını hazırlarken kursun saatleri ve içeriği konusunda kursiyerlerin görüşlerine başvurulur.					
7	Merkezinizde yönetici olarak kursların açılmasında yerel, bireysel ve dezavantajlı vatandaşlarımızın ihtiyaçları dikkate alınır.					
8	Halk Eğitimi programları yerel ihtiyaçları karşılayabilmektedir.					
9	Okuma –yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik kurslarınız etkilidir.					
10	Kurslarınız işgücü piyasasına girme ve katılmada gençler, kadınlar, engelli vatandaşlarımız için katkı sağlar.					
11	Halk eğitimi merkezi kursları toplumun tüm kesimlerine ulaşmada özel sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları ile iş birliği sağlar.					
12	Güçlü bir toplum inşası için “kadının” toplumda güçlenmesine yönelik halk eğitimi programları etkilidir.					
13	Mutlu bir toplum inşası için “çocuk” eğitiminde halk eğitimi Programları etkilidir.					
14	Halk eğitimi programları tüm kursiyerlere insana yakışır iş fırsatları sunar.					
15	Göçmenlere yönelik halk eğitim programları etkilidir.					
16	Halk eğitimi programları toplumda sürekli öğrenme konusunda farkındalık sağlar.					
17	Hayat Boyu Öğrenme modüllerinin belgelendirme sistemi istihdam konusunda temel bilgi sağlar.					
18	Hayat Boyu öğrenme programları sürdürülebilir kalkınmada etkilidir.					
19	Halk eğitimi programları dezavantajlı olan mahallerde yaşayan vatandaşların yaşam kalitesinin artmasında etkilidir.					
20	Halk eğitimi programları 24-64 yaş vatandaşların işe girme, işte kalmasında ve gelir artırmasında etkilidir.					
21	Alan çalışması ile oluşturulan kurslara katılım ve motivasyon daha fazladır					
22	Halk eğitimi programları örgün eğitimin dolduramadığı boşluğu doldurmaktadır.					
23	Halk eğitimi programları teknolojik gelişmelere kursiyerlerini en etkili şekilde adapte eder					
24	Kursların sonunda faaliyetlerin etkili olup olmadığını ölçen anketler yeterlidir					
25	Halk eğitimin görevi, kursların sonunda kursiyerlerini sosyo-kültürel açıdan geliştirmektir.					

EK:7: KURSIYER ANKET FORMU

Onam Formu

“Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Programlarının Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Açısından Etkinliği: Antalya, Muğla, Van ve Hatay Örnekleri” adlı çalışma Prof. Dr. Bayram COŞKUN’un danışmanlığında Doğan PEKER tarafından gerçekleştirilmektedir. Araştırma doktora tezi kapsamında planlanmıştır. Bu araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra veri toplama formunu doldurmaya başlamış olsanız bile istemediğiniz takdirde çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Formu eksiksiz doldurup araştırmacıya vermiş olmanız/göndermeniz çalışmaya katılma konusunda gönüllü olduğunuz anlamına gelmektedir.

Sizden elde edilen anket kapsamındaki bilgiler bilimsel bir amaçla kullanılacaktır. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu araştırmada sizinle ilgili tutulan tüm kayıtlar gizli kalacaktır.

Bu nedenle soruların tümüne doğru ve eksiksiz yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır. Anket formu olgusal sorular hariç 22 sorudan oluşmaktadır. Anketi tamamlamak yaklaşık 10-15 dakika zamanınızı alacaktır. Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıda iletişim bilgileri yer alan sorumlu araştırmacı Doğan PEKER ile çekinmeden iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmamız için zaman ayırarak bilim dünyasına verdiğiniz katkı için teşekkür ederiz.

Sorumlu Araştırmacının

Unvanı, Adı Soyadı: Doktora Öğrencisi Doğan PEKER

Telefon Numarası:

E-posta:

Kursa Katılan Kişinin			
Cinsiyeti	☐ Kadın		☐ Erkek
Yaşı	☐ 18-25 yaş arası ☐ 26-35 yaş arası ☐ 36-45 yaş arası ☐ 46-55 yaş arası ☐ 56 ve yukarısı		
Eğitim Durumu	☐ Okur-Yazar ☐ Lise	☐ İlkokul ☐ Ön-Lisans	☐ Ortaokul ☐ Lisans
Kursu açan halk eğitimi merkezi (il/ilçe)			

EK:7: (Devam) KURSİYER ANKET FORMU

Lütfen halk eğitimi merkezinde katıldığınız kursu (eğitimi) ve kendi durumunuzu göz önüne alarak, aşağıda yer alan ifadelerle dair katılım düzeyinizi, **1 (kesinlikle katılmıyorum)** ve **5 (kesinlikle katılıyorum)** arasındaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Aşağıdaki sorularda doğru veya yanlış cevap bulunmamakta olup, tamamen araştırmanın amacına yönelik sizin değerlendirmelerinizi öğrenmeye yönelik cümleler mevcuttur.

SIRA NO	TÜRKİYE'DE HALK EĞİTİMİ MERKEZİ PROGRAMLARININ BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA MÜCADELE AÇISINDAN ETKİNLİĞİ KURSİYER ALGISI	Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1	Kursa gelenlerin çoğu işsizdir.					
2	Halk eğitim merkezlerinde öğretmenlerle birlikte kurs programları hazırlanırken kursun saatleri ve içeriği konusunda kursiyerlerin görüşlerine başvurulur.					
3	Halk eğitimi merkezi kurslarını bitirenler kurstan elde ettikleri bilgi, beceri ve belgeleri iş hayatında kullanabilmektedir.					
4	Halk eğitimi merkezi kurslarını bitirenler kurstan elde ettikleri bilgi, beceri ve belgeleri teşebbüs etmede kullanabilmektedir.					
5	Halk Eğitimi kurslarına katılan tüm kursiyerlerin dijital okur-yazarlık becerileri gelişmektedir.					
6	Engelli bireylerimiz halk eğitim programlarına etkili bir şekilde katılırlar.					
7	Halk eğitimi programları tüm kursiyerlere insana yakışır iş fırsatları sunar.					
8	Halk eğitimi programları kursiyerlerin gelirlerini arttırmalarını sağlar.					
9	Göçmenlere yönelik halk eğitim programları etkilidir.					
10	Halk eğitimi programları toplumda sürekli öğrenme konusunda farkındalık sağlar.					
11	Hayat Boyu Öğrenme modüllerinin belgelendirme sistemi istihdam konusunda temel bilgi sağlar.					
12	Hayat Boyu öğrenme programları sürdürülebilir kalkınmada etkilidir.					
13	Halk eğitimi programları dezavantajlı olan mahallerde yaşayan vatandaşların yaşam kalitesinin artmasında etkilidir.					
14	Halk eğitimi programları 24-64 yaş vatandaşların işe girme, işte kalmasında ve gelir artırmada etkilidir.					
15	Halk eğitimi programları yetişkinlere finansal okuryazarlık kazandırır.					
16	Halk eğitimi kurslarımız sosyal dışlanma ve iş bulamama kaygısını azaltır					
17	Halk eğitimi programları örgün eğitimin dolduramadığı boşluğu doldurmaktadır.					
18	Halk eğitimi programları teknolojik gelişmelere kursiyerlerin en etkili şekilde uyumunu sağlar.					
19	Halk eğitimin görevi, kursların sonunda kursiyerlerini sosyo-kültürel açıdan geliştirmektir.					
20	Halk eğitimi programları kişisel gelişimi sağlar.					
21	Halk eğitimi programları yeni beceriler için fırsatlar oluşturur.					
22	Halk eğitimi programlarına katılan kursiyerlerin sosyalleşme, yeni arkadaş edinme, arkadaşları ile iletişimlerini artır.					